Chatthasangītipitakam

Suttantapiţake Majjhimanikāye

MAJJHIMAPAŅŅĀSAPĀĻI

Buddhayasse 2552 Marammayasse 1370 AD. 2008

Romanized from Myanmar version published in 1998

© Buddhasāsana Society

Pāļi Series 10

First published in 2008 by Ministry of Religious Affairs Yangon, Myanmar

THE PĀĻI ALPHABET IN BURMESE AND ROMAN CHARACTERS

C	FΙ	W	O	V
• •		vv	ι,	v

VOWELS													
න ව	ì :	නා ā	တ္တ	i	නු	ī	ը ս	l	දී ū		e e		သ ၀
			CO			TS W			EL "A	,,			
	თ ka				tha	o ga	ì	ဃ ဥ	ha	c na			
	o ca				cha	е ja	a q jha			ըña			
	a	_		ခု da									
				з da				•					
	oa	o p	ha	ဗ ba	ì	ဘ b	ha	မ ma	ı				
ω y	a c	ra ra	∾ .	la	o V	'a	သေ S	a	တ h	a	ę ļa	•	ṁ
VOWELS IN COMBINATION													
_o .	_1 = ā	<u> </u>	i .	<u> </u>	τ	-(= u	īL	-[= [[]	Ū a	s- = e	. (ചേ ചീ	= O
თ ka	ကာ ka	ā ကိ	ki	ကိ	kī	ကု k	u	ကူ k	ū	ကေ k	(e	ကော ါ	02
ວ kha	อ์ khā												
a kha al khā a khi a khu a khu a khe al kho CONJUNCT-CONSONANTS													
റ്റ്റ kka		င်္ဃ ṅgl	ha	a	g nth	na	ဓျ	dhya	l	ც p	la		လ္လ lla
ന്റ kkh	a	g cca		CI	b úqa	a	8	dhva		g p	ba		ભુ lya
നു kya		g cch	a	a	s init	a	န်	nta		ల్ల b	bha	Į.	လှ lha
ලී kri		g jja		a	ի inpa	a	8	ntva		ဗျ b	oya		9 vha
ස kla		g jjha	l	g	g tta		&	ntha		මු b	ora		ည္က sta
ფ kva		ည ñña	a	g	g ttha	a	8	nda		မွ n	npa		ධූ stra
จุ khya	L	ə ñha		o	g tva		୍ଷ	ndra		ଧୃ 11	npha	a	ગ્રૄ sna
g khva		g ñca		o	ą tya	ı	80	ndha	-	မွ n	nba		သျ sya
g gga		නූ ñch	a	0	g tra		6 96	nna		မ္တ 11	nbha	a	ဿ ssa
ვ ggha		g ñja		<u> </u>	dda		နှု	nya		မ္မ n	nma	l	သ္မ sma
၅ gya		g ñjha	a	3	ddha	a	ş	nha		မျ 11	nya		သွ sva
ြ gra		ş tta		अ	dya		ပ္ပ	ppa		မှ n	nha		_{ගු} hma
င်္က ṅka		g ttha		િલ	dra			ppha		ယျ	yya		ფ hva
å ṅkha		ð qqa		_ ვ	dva			pya			yha		g ļha
δ ṅga		~		J			•			-			
		Э	J	9	9	9	G	૧	၈	6	0		
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	0		

Majjhimapannāsapāļi

Piţţhanka Mātikā 1. Gahapativagga 1. Kandarakasutta 1 2. Atthakanāgarasutta 12 3. Sekhasutta 16 4. Potaliyasutta 22. 5. Jīvakasutta 31 6. Upālisutta 35 7. Kukkuravatikasutta 50 8. Abhayarājakumārasutta 54 9. Bahuvedanīyasutta 59 10. Apannakasutta 62 Uddānagāthāyo 76 2. Bhikkhuvagga 1. Ambalaţţhikarāhulovādasutta 77 2. Mahārāhulovādasutta 83 3. Cūļamālukyasutta 89 4. Mahāmālukyasutta 95 5. Bhaddālisutta 100 6. Latukikopamasutta 111 119 7. Cātumasutta 8. Naļakapānasutta 125 9. Goliyānisutta 133 10. Kīṭāgirisutta 138 Uddānagāthāyo 147

	Mātikā				Piṭṭhaṅ	ıka
		3.	Paribbājakavagga			
1.	Tevijjavacchasutta			•••	1	48
2.	Aggivacchasutta				1	50
3.	Mahāvacchasutta				1	56
4.	Dīghanakhasutta			•••	1	65
5.	Māgaņḍiyasutta			•••	1	69
6.	Sandakasutta			•••	1	80
7.	Mahāsakuludāyisutta			•••	1	94
8.	Samaṇamuṇḍikasutta			•••	2	214
9.	Cūļasakuludāyisutta			•••	2	221
10.	Vekhanasasutta				2	231
	Uddānagāthāyo				2	235
			4. Rājavagga			
1.	Ghațikārasutta			•••	2	236
2.	Raṭṭhapālasutta			•••	2	244
3.	Maghadevasutta			•••	2	262
4.	Madhurasutta			•••	2	270
5.	Bodhirājakumārasutta				2	277
6.	Aṅgulimālasutta				3	801
7.	Piyajātikasutta			•••	3	809
8.	Bāhitikasutta				3	314
9.	Dhammacetiyasutta				3	320
10.	Kaṇṇakatthalasutta			•••	3	327
	Uddānagāthāyo			•••	3	33

	Mātikā		Piţ	ṭhaṅka
	5. Brāhmaņavagga			
1.	Brahmāyusutta	•••	•••	334
2.	Selasutta			347
3.	Assalāyanasutta			354
4.	Ghoṭamukhasutta	•••	•••	364
5.	Caṅkīsutta	•••	•••	375
6.	Esukārīsutta	•••	•••	388
7.	Dhanañjānisutta			395
8.	Vāsetthasutta			406
9.	Subhasutta			413
10.	Saṅgāravasutta			424
	Uddānagāthāyo			439

Majjhimapaṇṇāsapāļimātikā niṭṭhitā.

Majjhimanikāya

Majjhimapannāsapāli

Namo tassa Bhagavato Arahato Sammāsambuddhassa.

1. Gahapativagga

1. Kandarakasutta

1. Evam me sutam—ekam samayam Bhagavā Campāyam viharati Gaggarāya pokkharaniyā tīre mahatā bhikkhusamghena saddhim. Atha kho Pesso¹ ca hatthārohaputto Kandarako ca paribbājako yena Bhagayā tenupasankamimsu, upasankamitva Pesso hattharohaputto Bhagavantam abhivādetvā ekamantam nisīdi. Kandarako pana paribbājako Bhagavatā saddhim sammodi, sammodanīyam katham sāranīyam² vītisāretvā ekamantam atthāsi, ekamantam thito kho Kandarako paribbājako tunhībhūtam tunhībhūtam bhikkhusamgham anuviloketvā Bhagavantam etadavoca, "acchariyam bho Gotama, abbhutam bho Gotama, yāvañcidam bhotā Gotamena sammā bhikkhusamgho patipādito. Yepi te bho Gotama ahesum atītamaddhānam Arahanto Sammāsambuddhā, tepi Bhagavanto etaparamam yeva sammā bhikkhusamgham patipādesum, seyyathāpi etarahi bhotā Gotamena sammā bhikkhusamgho patipādito. Yepi te bho Gotama bhavissanti anāgatamaddhānam Arahanto Sammāsambuddhā, tepi Bhagavanto etaparamam yeva sammā bhikkhusamgham patipādessanti, seyyathāpi etarahi bhotā Gotamena sammā bhikkhusamgho patipādito"ti.

2. Evametam Kandaraka, evametam Kandaraka, yepi te Kandaraka ahesum atītamaddhānam Arahanto Sammāsambuddhā, tepi Bhagavanto etaparamamyeva sammā bhikkhusamgham paṭipādesum, seyyathāpi etarahi mayā sammā bhikkhusamgho paṭipādito. Yepi te Kandaraka bhavissanti anāgatamaddhānam Arahanto Sammāsambuddhā, tepi Bhagavanto etaparamamyeva sammā bhikkhusamgham paṭipādessanti, seyyathāpi etarahi mayā sammā bhikkhusamgho paṭipādito.

Santi hi Kandaraka bhikkhū imasmim bhikkhusamghe arahanto khīṇāsavā vusitavanto katakaraṇīyā ohitabhārā anuppattasadatthā parikkhīṇabhavasamyojanā sammadaññā vimuttā, santi hi Kandaraka bhikkhū imasmim bhikkhusamghe sekkhā santatasīlā santatavuttino nipakā nipakavuttino, te catūsu¹ satipaṭṭhānesu suppatiṭṭhitacittā² viharanti. Katamesu catūsu, idha Kandaraka bhikkhu kāye kāyānupassī viharati ātāpī sampajāno satimā vineyya loke abhijjhādomanassam, vedanāsu vedanānupassī viharati ātāpī sampajāno satimā vineyya loke abhijjhādomanassam, citte cittānupassī viharati ātāpī sampajāno satimā vineyya loke abhijjhādomanassam, dhammesu dhammānupassī viharati ātāpī sampajāno satimā vineyya loke abhijjhādomanassami.

3. Evam vutte Pesso hatthārohaputto Bhagavantam etadavoca "acchariyam bhante, abbhutam bhante, yāva supaññattā cime bhante Bhagavatā cattāro satipaṭṭhānā sattānam visuddhiyā sokaparidevānam³ samatikkamāya dukkhadomanassānam atthangamāya ñāyassa adhigamāya nibbānassa sacchikiriyāya. Mayampi hi bhante gihī odātavasanā kālena kālam imesu catūsu satipaṭṭhānesu suppatiṭṭhitacittā viharāma. Idha mayam bhante kāye kāyānupassino viharāma ātapino sampajānā satimanto vineyya loke abhijjhādomanassam, vedanāsu vedanānupassino viharāma ātāpino sampajānā satimanto vineyya loke abhijjhādomanassam,

^{1.} Nipakavuttino catūsu (Sī)

^{3.} Sokapariddavānam (Sī, I)

citte cittānupassino viharāma ātāpino sampajānā satimanto vineyya loke abhijjhādomanassam, dhammesu dhammānupassino viharāma ātāpino sampajānā satimanto vineyya loke abhijjhādomanassam. Acchariyam bhante, abbhutam bhante, yāvancidam bhante Bhagavā evam manussagahane evam manussakasaṭe evam manussasāṭheyye vattamāne sattānam hitāhitam jānāti. Gahananhetam bhante yadidam manussā, uttānakanhetam bhante yadidam pasavo. Aham hi bhante pahomi hatthidammam sāretum, yāvatakena antarena campam gatāgatam karissati, sabbāni tāni sāṭheyyāni kūṭeyyāni vaṅkeyyāni jimheyyāni pātukarissati. Amhākam pana bhante dāsāti vā Pessāti vā kammakarāti vā annathāva kāyena samudācaranti, annathāva vācāya, annathāva nesam cittam hoti. Acchariyam bhante, abbhutam bhante, yāvancidam bhante Bhagavā evam manussagahane evam manussakasaṭe evam manussasāṭheyye vattamāne sattānam hitāhitam jānāti. Gahananhetam bhante yadidam manussā, uttānakanhetam bhante yadidam pasavo"ti.

4. Evametam Pessa, evametam Pessa, gahananhetam Pessa yadidam manussa, uttanakanhetam Pessa yadidam pasavo. Cattarome Pessa puggala santo samvijjamana lokasmim. Katame cattaro, idha Pessa ekacco puggalo attantapo hoti attaparitapananuyogamanuyutto, idha pana Pessa ekacco puggalo parantapo hoti paraparitapananuyogamanuyutto, idha pana Pessa ekacco puggalo attantapo ca hoti attaparitapananuyogamanuyutto parantapo ca paraparitapananuyogamanuyutto, idha pana Pessa ekacco puggalo nevattantapo hoti nattaparitapananuyogamanuyutto na parantapo na paraparitapananuyogamanuyutto, so anattantapo aparantapo ditiheva dhamme nicchato nibbuto sitibhūto sukhappatisamvedī brahmabhūtena attana viharati. Imesam Pessa catunnam puggalanam katamo te puggalo cittam aradhetīti.

Yvāyam bhante puggalo attantapo attaparitāpanānuyogamanuyutto, ayam me puggalo cittam nārādheti. Yopāyam bhante puggalo parantapo

paraparitāpanānuyogamanuyutto, ayampi me puggalo cittam nārādheti. Yopāyam bhante puggalo attantapo ca attaparitāpanānuyogamanuyutto parantapo ca paraparitāpanānuyogamanuyutto, ayampi me puggalo cittam nārādheti. Yo ca kho ayam bhante puggalo nevattantapo nāttaparitāpanānuyogamanuyutto na parantapo na paraparitāpanānuyogamanuyutto, so anattantapo aparantapo diṭṭheva dhamme nicchāto nibbuto sītībhūto sukhappaṭisamvedī brahmabhūtena attanā viharati, ayameva¹ me puggalo cittam ārādhetīti.

5. Kasmā pana te Pessa ime tayo puggalā cittam nārādhentīti. Yvāyam bhante puggalo attantapo attaparitapananuyogamanuyutto, so attanam sukhakāmam dukkhapatikkūlam ātāpeti paritāpeti, iminā me ayam puggalo cittam nārādheti. Yopāyam bhante puggalo parantapo paraparitāpanānuyogamanuyutto, so param sukhakāmam dukkhapatikkūlam ātāpeti paritāpeti, iminā me ayam puggalo cittam nārādheti. Yopāyam bhante puggalo attantapo ca attaparitapananuyogamanuyutto parantapo ca paraparitāpanānuyogamanuyutto, so attānañca parañca sukhakāmam dukkhapatikkūlam² ātāpeti paritāpeti, iminā me ayam puggalo cittam nārādheti. Yo ca kho ayam bhante puggalo nevattantapo nāttaparitāpanānuyogamanuyutto na parantapo na paraparitāpanānuyogamanuyutto, so anattantapo aparantapo dittheva dhamme nicchāto nibbuto sītībhūto sukhappatisamvedī brahmabhūtena attanā³ viharati. So attānañca parañca sukhakāmam dukkhapatikkūlam neva ātāpeti na paritāpehi, iminā³ me ayam puggalo cittam ārādheti. Handa ca dāni mayam bhante gacchāma bahukiccā mayam bahukaranīyāti. Yassadāni tvam Pessa kālam maññasīti. Atha kho Pesso hatthārohaputto Bhagavato bhāsitam abhinanditvā anumoditvā utthāyāsanā Bhagavantam abhivādetvā padakkhinam katvā pakkāmi.

^{1.} Ayam (Sī, Syā, Kam, I)

^{2.} Sukhakāme dukkhapatikkūle (Sī. I)

^{3-3.} Viharati. Iminā (Sī, Syā, Kaṁ, I)

6. Atha kho Bhagavā acirapakkante Pesse hatthārohaputte bhikkhū āmantesi "paṇḍito bhikkhave Pesso hatthārohaputto, mahāpañño bhikkhave Pesso hatthārohaputto muhuttam nisīdeyya, yāvassāham ime cattāro puggale vitthārena vibhajissāmi¹, mahatā atthena samyutto abhavissa, api ca bhikkhave ettāvatāpi Pesso hatthārohaputto mahatā atthena samyutto"ti. Etassa Bhagavā kālo, etassa Sugata kālo, yam Bhagavā ime cattāro puggale vitthārena vibhajeyya, Bhagavato sutvā bhikkhū dhāressantīti. Tena hi bhikkhave suṇāthasādhukam manasi karotha bhāsissāmīti. "Evam bhante"ti kho te bhikkhū Bhagavato paccassosum. Bhagavā etadavoca—

7. Katamo ca bhikkhave puggalo attantapo

attaparitāpanānuyogamanuyutto. Idha bhikkhave ekacco puggalo acelako hoti, muttācāro, hatthāpalekhano², na-ehibhaddantiko, natitthabhaddantiko³, nābhihatam, na uddissakatam, na nimantanam sādiyati, so na kumbhimukhā patigganhāti, na kalopimukhā⁴ patigganhāti, na elakamantaram, na dandamantaram, na musalamantaram, na dvinnam bhuñjamānānam, na gabbhiniyā, na pāyamānāya, na purisantaragatāya, na sankittīsu, na yattha sā upatthito hoti, na yattha makkhikā sandasandacārinī, na maccham, na mamsam, na suram, na merayam, na thusodakam pivati. So ekagariko va hoti ekālopiko, dvāgāriko vā hoti dvālopiko -pa- sattāgāriko vā hoti sattālopiko, ekissāpi dattiyā yāpeti, dvīhipi dattīhi yāpeti -pa- sattahipi dattīhi yāpeti, ekāhikampi āhāram āhāreti, dvīhikampi āhāram āhāreti -pasattāhikampi āhāram āhāreti, iti evarūpam addhamāsikam pariyāyabhattabhojanānuyogamanuyutto viharati. So sākabhakkho vā hoti, sāmākabhakkho vā hoti, nīvārabhakkho vā hoti, daddulabhakkho vā hoti, hatabhakkho vā hoti, kanabhakkho vā hoti, ācāmabhakkho vā hoti, piññākabhakkho vā hoti, tiṇabhakkho vā hoti, gomayabhakkho

^{1.} Vibhajāmi (Sī, I)

^{2.} Hatthāvalekhano (Syā, Kaṁ)

^{3.} Na-ehibhadantiko, natitthabhadantiko (Sī, Syā, Kaṁ, I)

^{4.} Khalopimukhā (Sī)

vā hoti, vanamūlaphalāhāro yāpeti pavattaphalabhojī. So sāṇānipi dhāreti, masāṇānipi dhāreti, chavadussānipi dhāreti, paṁsukūlānipi dhāreti, tirīṭānipi dhāreti, ajinampi dhāreti, ajinakkhipampi dhāreti, kusacīrampi dhāreti, vākacīrampi dhāreti, phalakacīrampi dhāreti, kesakambalampi dhāreti, vāļakambalampi dhāreti, ulūkapakkhampi dhāreti, kesamassulocakopi hoti kesamassulocanānuyogamanuyutto, ubbhaṭṭhakopi hoti āsanapaṭikkhitto, ukkuṭikopi hoti ukkuṭikappadhānamanuyutto, kaṇṭakāpassayikopi hoti kaṇṭakāpassaye seyyaṁ kappeti¹, sāyatatiyakaṁpi udakorohanānuyogamanuyutto viharati. Iti evarūpaṁ anekavihitaṁ kāyassa ātāpanaparitāpanānuyogamanuyutto viharati. Ayaṁ vuccati bhikkhave puggalo attantapo attaparitāpanānuyogamanuyutto.

- 8. Katamo ca bhikkhave puggalo parantapo paraparitāpanānuyogamanuyutto. Idha bhikkhave ekacco puggalo orabbhiko hoti sūkariko sākuņiko māgaviko luddo macchaghātako coro coraghātako goghātako bandhanāgāriko, ye vā panaññepi keci kurūrakammantā. Ayam vuccati bhikkhave puggalo parantapo paraparitāpanānuyogamanuyutto.
- 9. Katamo ca bhikkhave puggalo attantapo ca attaparitāpanānuyogamanuyutto parantapo ca paraparitāpanānuyogamanuyutto. Idha bhikkhave ekacco puggalo rājā vā hoti khattiyo muddhāvasitto brāhmaņo vā mahāsālo. So puratthimena nagarassa navam santhāgāram² kārāpetvā kesamassum ohāretvā kharājinam nivāsetvā sappitelena kāyam abbhañjitvā magavisāņena piṭṭhim kaṇḍuvamāno navam santhāgāram pavisati saddhim mahesiyā brāhmaņena ca purohitena. So tattha anantarahitāya bhūmiyā haritupalittāya seyyam kappeti. Ekissāya gāviyā sarūpavacchāya yam ekasmim thane khīram hoti, tena rājā yāpeti. Yam dutiyasmim thane khīram hoti, tena mahesī yāpeti. Yam tatiyasmim thane khīram hoti, tena brāhmaņo purohito

yāpeti. Yaṁ catutthasmiṁ thane khīraṁ hoti, tena aggiṁ juhati. Avasesena vacchako yāpeti. So evamāha "ettakā usabhā haññantu yaññatthāya, ettakā vacchatarā haññantu yaññatthāya, ettakā vacchatariyo haññantu yaññatthāya, ettakā ajā haññantu yaññatthāya, ettakā urabbhā haññantu yaññatthāya, (ettakā assā haññantu yaññatthāya)¹ ettakā rukkhā chijjantu yūpatthāya, ettakā dabbhā lūyantu barihisatthāyā"ti²· Yepissa te honti dāsāti vā Pessāti vā kammakarāti vā, tepi daṇḍatajjitā bhayatajjitā assumukhā rudamānā parikammāni karonti. Ayaṁ vuccati bhikkhave puggalo attantapo ca attaparitāpanānuyogamanuyutto parantapo ca paraparitāpanānuyogamanuyutto.

10. Katamo ca bhikkhave puggalo nevattantapo nāttaparitāpanānuyogamanuyutto na parantapo na paraparitāpanānuyogamanuyutto. So anattantapo aparantapo dittheva dhamme nicchāto nibbuto sītībhūto sukhappaţisamvedī brahmabhūtena attanā viharati. Idha bhikkhave Tathāgato loke uppajjati Araham Sammāsambuddho Vijjācaranasampa Sugato Lokavidū Anuttato purisadammasārathi Satthā devamanussānam Buddho Bhagavā. So imam lokam sadevakam samārakam sabrahmakam sassamanabrāhmanim pajam sadevamanussam sayam abhiññā sacchikatvā pavedeti, so dhammam deseti ādikalyāṇam majjhekalyāṇam pariyosānakalyāṇam sāttham sabyañjanam kevalaparipunnam parisuddham brahmacariyam pakāseti, tam dhammam suņāti gahapati vā gahapatiputto vā añnatarasmim vā kule paccājāto. So tam dhammam sutvā Tathāgate saddham patilabhati, so tena saddhāpatilābhena samannāgato iti patisancikkhati "sambādho gharāvāso rajāpatho, abbhokāso pabbajjā, nayidam sukaram agāram ajjhāvasatā ekantaparipunnam ekantaparisuddham sankhalikhitam brahmacariyam caritum, yamnunatam kesamassum ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyam pabbajeyyan''ti. So aparena samayena appam vā bhogakkhandham pahāya mahantam vā bhogakkhandham pahāya appam vā ñātiparivattam

^{1. ()} Natthi Sī-I-potthakesu.

pahāya mahantam vā ñātiparivaṭṭam pahāya kesamassum ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyam pabbajati.

11. So evam pabbajito samāno bhikkhūnam sikkhāsājīvasamāpanno pānātipātam pahāya pānātipātā pativirato hoti nihitadando nihitasattho lajjī dayāpanno sabbapāṇabhūtahitānukampī viharati. Adinnādānam pahāya adinnādānā pativirato hoti dinnādāyī dinnapātikankhī, athenena sucibhūtena attanā viharati. Abrahmacariyam pahāya brahmacārī hoti ārācārī virato methunā gāmadhammā. Musāvādam pahāya musāvādā pativirato hoti saccavādī saccasandho theto paccayiko avisamvādako lokassa. Pisunam vācam pahāya pisunāya vācāya pativirato hoti, ito sutvā na amutra akkhātā imesam bhedāya, amutra vā sutvā na imesam akkhātā amūsam bhedāya, iti bhinnānam vā sandhātā sahitānam vā anuppadātā samaggārāmo samaggarato samagganandī samaggakaraņim vācam bhāsitā hoti. Pharusam vācam pahāya pharusāya vācāya pativirato hoti, yā sā vācā nelā kannasukhā pemanīyā hadayangamā porī bahujanakantā bahujanamanāpā, tathārūpim vācam bhāsitā hoti. Samphappalāpam pahāya samphappalāpā pativirato hoti kālavādī bhūtavādī atthavādī dhammavādī vinayavādī, nidhānavatim vācam bhāsitā kālena sāpadesam pariyantavatim atthasamhitam. So bījagāmabhūtagāmasamārambhā pativirato hoti. Ekabhattiko hoti rattūparato, virato vikālabhojanā. Naccagītavāditavisūkadassanā pativirato hoti. Mālāgandha vilepana dhāraņa maņdana vibhūsana tthānā pativirato hoti. Uccāsayanamahāsayanā pativirato hoti. Jātarūparajatapatiggahanā pativirato hoti. Āmakadhaññapatiggahanā pativirato hoti. Āmakamamsapatiggahanā pativirato hoti. Itthikumārikapatiggahanā pativirato hoti. Dāsidāsapatiggahanā pativirato hoti. Ajelakapatiggahanā pativirato hoti. Kukkutasūkarapatiggahanā pativirato hoti. Hatthigavassavalavapatiggahanā pativirato hoti. Khettavatthupatiggahanā pativirato hoti. Dūteyyapahinagamanānuyogā pativirato hoti. Kayavikkayā

paṭivirato hoti. Tulākūṭakaṁsakūṭamānakūṭā paṭivirato hoti. Ukkoṭanavañcananikatisāciyogā¹ paṭivirato hoti. Chedanavadhabandhanaviparāmosa-ālopasahasākārā pativirato hoti².

So santuṭṭho hoti kāyaparihārikena cīvarena kucchiparihārikena piṇḍapātena, so yena yeneva pakkamati, samādāyeva pakkamati. Seyyathāpi nāma pakkhī sakuņo yena yeneva ḍeti, sapattabhārova ḍeti. Evameva bhikkhu santuṭṭho hoti kāyaparihārikena cīvarena kucchiparihārikena piṇḍapātena. So yena yeneva pakkamati, samādāyeva pakkamati. So iminā ariyena sīlakkhandhena samannāgato ajjhattam anavajjasukham paṭisamvedeti.

12. So cakkhunā rūpam disvā na nimittaggāhī hoti nānubyañjanaggāhī, yatvādhikaraṇamenam cakkhundriyam asamvutam viharantam abhijjhādomanassā pāpakā akusalā dhammā anvāssaveyyum, tassa samvarāya paṭipajjati, rakkhati cakkhundriyam, cakkhundriye samvaram āpajjati. Sotena saddam sutvā -pa-. Ghānena gandham ghāyitvā -pa-. Jivhāya rasam sāyitvā -pa-. Kāyena phoṭṭhabbam phusitvā -pa-. Manasā dhammam viññāya na nimittaggāhī hoti nānubyañjanaggāhī, yatvādhikaraṇamenam manindriyam asamvutam viharantam abhijjhādomanassā pāpakā akusalā dhammā anvāssaveyyum, tassa samvarāya paṭipajjati, rakkhati manindriyam, manindriye samvaram āpajjati. So iminā ariyena indriyasamvarena samannāgato ajjhattam abyāsekasukham paṭisamvedeti.

So abhikkante paṭikkante sampajānakārī hoti, ālokite vilokite sampajānakārī hoti, samiñjite pasārite sampajānakārī hoti, samighāṭipattacīvaradhāraṇe sampajānakārī hoti, asite pīte khāyite sāyite sampajānakārī hoti, uccārapassāvakamme sampajānakārī hoti, gate ṭhite nisinne sutte jāgarite bhāsite tuṇhībhāve sampajānakārī hoti.

^{1.} Sāviyogā (Syā, Kam, Ka) sāci kutilapariyāyo.

^{2.} Passa Ma 1 Cūlahatthipadopame (238) pitthe.

13. So iminā ca ariyena sīlakkhandhena samannāgato (imāya ca ariyāya santuṭṭhiyā samannāgato)¹ iminā ca ariyena indriyasaṁvarena samannāgato iminā ca ariyena satisampajaññena samannāgato vivittaṁ senāsanaṁ bhajati araññaṁ rukkhamūlaṁ pabbataṁ kandaraṁ giriguhaṁ susānaṁ vanapatthaṁ abbhokāsaṁ palālapuñjaṁ. So pacchābhattaṁ piṇḍapātapaṭikkanto nisīdati pallaṅkaṁ ābhujitvā ujuṁ kāyaṁ paṇidhāya parimukhaṁ satiṁ upaṭṭhapetvā, so abhijjhaṁ loke pahāya vigatābhijjhena cetasā viharati, abhijjhāya cittaṁ parisodheti. Byāpādapadosaṁ pahāya abyāpannacitto viharati sabbapāṇabhūtahitānukampī, byāpādapadosā cittaṁ parisodheti. Thinamiddhaṁ pahāya vigatathinamiddho viharati ālokasaññī sato sampajāno, thinamiddhā cittaṁ parisodheti. Uddhaccakukkuccaṁ pahāya anuddhato viharati ajjhattaṁ vūpasantacitto, uddhaccakukkuccā cittaṁ parisodheti. Vicikicchaṁ pahāya tiṇṇavicikiccho viharati akathaṁkathī kusalesu dhammesu, vicikicchāya cittaṁ parisodheti.

So ime pañca nīvaraņe pahāya cetaso upakkilese paññāya dubbalīkaraņe vivicceva kāmehi vivicca akusalehi dhammehi savitakkam savicāram vivekajam pītisukham paṭhamam jhānam upasampajja viharati.

Vitakkavicārānam vūpasamā ajjhattam sampasādanam cetaso ekodibhāvam avitakkam avicāram samādhijam pītisukham dutiyam jhānam upasampajja viharati. Pītiyā ca virāgā upekkhako ca viharati sato ca sampajāno sukhanca kāyena paṭisamvedeti, yam tam ariyā ācikkhanti "upekkhako satimā sukhavihārī"ti, tatiyam jhānam upasampajja viharati. Sukhassa ca pahānā dukkhassa ca pahānā pubbeva somanassadomanassānam atthangamā adukkhamasukham upekkhāsatipārisuddhim catuttham jhānam upasampajja viharati.

14. So evam samāhite citte parisuddhe pariyodāte anangaņe vigatūpakkilese mudubhūte kammaniye thite āneñjappatte pubbenivāsā nussatiñāṇāya cittam abhininnāmeti. So anekavihitam pubbenivāsam anussarati, seyyathidam, ekampi jātim dvepi jātiyo tissopi jātiyo catassopi jātiyo pañcapi jātiyo dasapi jātiyo

vīsampi jātiyo timsampi jātiyo cattālīsampī jātiyo paññāsampi jātiyo jātisatampi jātisatasahassampi anekepi samvaṭṭakappe anekepi vivaṭṭakappe anekepi samvaṭṭavivaṭṭakappe, "amutrāsim evamnāmo evamgotto evamvaṇṇo evamāhāro evamsukhadukhappaṭisamvedī evamāyupariyanto, so tato cuto amutra udapādim, tatrāpāsim evamnāmo evamgotto evamvaṇṇo evamāhāro evamsukhadukhappaṭisamvedī evamāyupariyanto, so tato cuto idhūpapanno"ti, iti sākāram sa-uddesam anekavihitam pubbenivāsam anussarati.

15. So evam samāhite citte parisuddhe pariyodāte anangaņe vigatūpakkilese mudubhūte kammaniye thite āneñjappatte sattānam cutūpapātañāṇāya cittam abhininnāmeti. So dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena satte passati cavamāne upapajjamāne hīne paṇīte suvaṇṇe dubbaṇṇe sugate duggate yathākammūpage satte pajānāti. Ime vata bhonto sattā kāyaduccaritena samannāgatā vicīduccaritena samannāgatā manoduccaritena samannāgatā, ariyānam upāvādakā micchādiṭṭhikā micchādiṭṭhikammasamādānā, te kāyassa bhedā param maraṇā apāyam duggatim vinipātam nirayam upapannā. Ime vā pana bhonto sattā kāyasucaritena samannāgatā vacīsucaritena samannāgatā manosucaritena samannāgatā ariyānam anupavādakā sammādiṭṭhikā sammādiṭṭhikammasamādānā, te kāyassa bhedā param maraṇā sugatim sagam lokam upapannāti. Iti dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena satte passati cavamāne upapajjamāne hīne paṇīte suvaṇṇe dubbaṇṇe sugate duggate yathākammūpage satte pajānāti.

16. So evam samāhite citte parisuddhe pariyodāte anangaņe vigatūpakkilese mudubhūte kammaniye thite āneñjappatte āsavānam khayañāṇāya cittam abhininnāmeti. So idam dukkhanti yathābhūtam pajānāti, ayam dukkhasamudayoti yathābhūtam pajānāti, ayam dukkhanirodhoti yathābhūtam pajānāti, ayam dukkhanirodhagāminī paṭipadāti yathābhūtam pajānāti. Ime āsavāti yathābhūtam pajānāti, ayam āsavasamudayoti yathābhūtam pajānāti, ayam āsavanirodhoti yathābhūtam

pajānāti, ayam āsavanirodhagāminī paṭipadāti yathābhūtam pajānāti. Tassa evam jānato evam passato kāmāsavāpi cittam vimuccati, bhavāsavāpi cittam vimuccati, avijjāsavāpi cittam vimuccati, vimuttasmim vimuttamiti ñāṇam hoti, "khīṇā jāti vusitam brahmacariyam katam karaṇīyam nāparam itthattāyā"ti pajānāti. Ayam vuccati bhikkhave puggalo nevattantapo nāttaparitāpanānuyogamanuyutto na parantapo na paraparitāpanānuyogamanuyutto, so anattantapo aparantapo diṭṭheva dhamme nicchāto nibbuto sītībhūto sukhappaṭisamvedī brahmabhūtena attanā viharatīti.

Idamavoca Bhagavā. Attamanā te bhikkhū Bhagavato bhāsitam abhinandunti.

Kandarakasuttam nitthitam pathamam.

2. Atthakanāgarasutta

17. Evam me sutam—ekam samayam āyasmā Ānando Vesāliyam viharati Beluvagāmake¹. Tena kho pana samayena Dasamo gahapati aṭṭhakanāgaro Pāṭaliputtam anuppatto hoti kenacideva karaṇīyena. Atha kho Dasamo gahapati Aṭṭhakanāgaro yena Kukkuṭārāmo, yena aññataro bhikkhu tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā tam bhikkhum abhivādetvā ekamantam nisīdi, ekamantam nisīnno kho Dasamo gahapati Aṭṭhakanāgaro tam bhikkhum etadavoca "kaham nu kho bhante āyasmā Ānando etarahi viharati, dassanakāmā hi mayam tam āyasmantam Ānandan"ti. Eso gahapati āyasmā Ānando Vesāliyam viharati Beluvagāmaketi. Atha kho Dasamo gahapati Aṭṭhakanāgaro Pāṭaliputte tam karaṇīyam tīretvā yena Vesālī, yena Beluvagāmako, yenāyasmā Ānando tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā āyasmantam Ānandam abhivādetvā ekamantam nisīdi.

18. Ekamantam nisinno kho Dasamo gahapati Aṭṭhakanāgaro āyasmantam Ānandam etadavoca "atthi nu kho bhante Ānanda tena

Bhagavatā jānatā passatā Arahatā Sammāsambuddhena ekadhammo akkhāto, yattha bhikkhuno appamattasa ātāpino pahitattassa viharato avimuttañceva cittaṁ vimuccati, aparikkhīṇā ca āsavā parikkhayaṁ gacchanti, ananuppattañca anuttaraṁ yogakkhemaṁ anupāpuṇātī"ti.

Atthi kho gahapati tena Bhagavatā jānatā passatā Arahatā Sammāsambuddhena ekadhammo akkhāto, yattha bhikkhuno appamattassa ātāpino pahitattassa viharato avimuttañceva cittaṁ vimuccati, aparikkhīṇā ca āsavā parikkhayaṁ gacchanti, ananuppattañca anuttaraṁ yogakkhemaṁ anupāpunātīti.

Katamo pana bhante Ānanda tena Bhagavatā jānatā passatā Arahatā Sammāsambuddhena ekadhammo akkhāto, yattha bhikkhuno appamattassa ātāpino pahitattassa viharato avimuttañceva cittaṁ vimuccati, aparikkhīṇā ca āsavā parikkhayaṁ gacchanti, ananuppattañca anuttaraṁ yogakkhemaṁ anupāpuṇātīti.

- 19. Idha gahapati bhikkhu vivicceva kāmehi vivicca akusalehi dhammehi savitakkam savicāram vivekajam pītisukham paṭhamam jhānam upasampajja viharati. So iti paṭisancikkhati "idampi kho paṭhamam jhānam abhisankhatam abhisancetayitam. Yam kho pana kinci abhisankhatam abhisancetayitam, tadaniccam nirodhadhamman"ti pajānāti. So tattha ṭhito āsavānam khayam pāpuṇāti. No ce āsavānam khayam pāpuṇāti, teneva dhammarāgena tāya dhammanandiyā pancannam orambhāgiyānam samyojanānam parikkhayā opapātiko hoti tattha parinibbāyī anāvattidhammo tasmā lokā. Ayampi kho gahapati tena Bhagavatā jānatā passatā Arahatā Sammāsambuddhena ekadhammo akkhāto, yattha bhikkhuno appamattassa ātāpino pahitattassa viharato avimuttanceva cittam vimuccati, aparikkhīṇā ca āsavā parikkhayam gacchanti, ananuppattanca anuttaram yogakkhemam anupāpuṇāti. (1)
- 20. Puna caparam gahapati bhikkhu vitakkavicārānam vūpasamā ajjhattam sampasādanam -pa- dutiyam jhānam upasampajja viharati. So iti paṭisancikkhati idampi kho dutiyam jhānam abhisankhatam abhisancetayitam -pa- anuttaram yogakkhemam anupāpunāti. (2)

Puna caparam gahapati bhikkhu pītiyā ca virāgā -pa- tatiyam jhānam upasampajja viharati. So iti paṭisancikkhati idampi kho tatiyam jhānam abhisankhatam abhisancetayitam -pa- anuttaram yogakkhemam anupāpuṇāti. (3)

Puna caparam gahapati bhikkhu sukhassa ca pahānā -pa- catuttham jhānam upasampajja viharati. So iti paṭisancikkhati idampi kho catuttham jhānam abhisankhatam abhisancetayitam -pa- anuttaram yogakkhemam anupāpuṇāti. (4)

Puna caparaṁ gahapati bhikkhu mettāsahagatena cetasā ekaṁ disaṁ pharitvā viharati. Tathā dutiyaṁ. Tathā tatiyaṁ. Tathā catutthaṁ¹. Iti uddhamadho tiriyaṁ sabbadhi sabbattatāya sabbāvantaṁ lokaṁ mettāsahagatena cetasā vipulena mahaggatena appamāṇena averena abyābajjhena² pharitvā viharati. So iti paṭisañcikkhati "ayampi kho mettācetovimutti abhisaṅkhatā abhisañcetayitā. Yaṁ kho pana kiñci abhisaṅkhataṁ abhisañcetayitaṁ, tadaniccaṁ nirodhadhamman"ti pajānāti. So tattha ṭhito -pa- anuttaraṁ yogakkhemaṁ anupāpuṇāti. (5)

Puna caparam gahapati bhikkhu karuṇāsahagatena cetasā -pa-muditāsahagatena cetasā -pa- upekkhāsahagatena cetasā ekam disam phuritvā viharati. Tathā dutiyam. Tathā tatiyam. Tathā catuttham. Iti uddhamadho tiritam sabbadhi sabbattatāya sabbāvantam lokam upekkhāsahagatena cetasā vipulena mahaggatena appamāṇena averena abyābajjhena pharitvā viharati. So iti paṭisañcikkhati "ayampi kho upekkhācetovimutti abhisaṅkhatā abhisañcetayitā. Yam kho pana kiñci abhisaṅkhatam abhisañcetayitam, tadaniccam nirodhadhamman"ti pajānāti. So tattha ṭhito -pa- anuttaram yogakkhemam anupāpuṇāti. (6-7-8)

Puna caparam gahapati bhikkhu sabbaso rūpasaññānam samatikkamā paṭighasaññānam atthaṅgamā nānattasaññānam amanasikārā "ananto ākāso"ti ākāsānañcāyatanam upasampajja viharati. So iti paṭisañcikkhati "ayampi kho ākāsānañcāyatanasamāpatti abhisaṅkhatā abhisañcetayitā. Yam kho pana kiñci abhisaṅkhatam abhisañcetayitam,

^{1.} Catutthim (Sī, I)

^{2.} Abyāpajjhena (Sī, Syā, I), abyāpajjena (Ka) Anguttaratikanipātatīkā oloketabbā.

tadaniccam nirodhadhammanti pajānāti. So tattha ṭhito -pa- anuttaram yogakkhemam anupāpuṇāti. (9)

Puna caparam gahapati bhikkhu sabbaso ākāsānañcāyatanam samatikkamma "anantam viññāṇan"ti viññāṇañcāyatanam upasampajja viharati. So iti paṭisañcikkhati "ayampi kho viññāṇañcāyatanasamāpatti abhisaṅkhatā abhisañcetayitā. Yam kho pana kiñci abhisaṅkhatam abhisañcetayitam, tadaniccam nirodhadhammanti pajānāti. So tattha ṭhito-pa- anuttaram yogakkhemam anupāpuṇāti. (10)

Puna caparam gahapati bhikkhu sabbaso viññāṇañcāyatanam samatikkamma "natthi kiñcī"ti ākiñcaññāyatanam upasampajja viharati. So iti paṭisañcikkhati "ayampi kho ākiñcaññāyatanasamāpatti abhisaṅkhatā abhisañcetayitā. Yam kho pana kiñci abhisaṅkhatam abhisañcetayitam, tadaniccam nirodhadhamman"ti pajānāti. So tattha ṭhito āsavānam khayam pāpuṇāti. No ce āsavānam khayam pāpuṇāti, teneva dhammarāgena tāya dhammanandiyā pañcannam orambhāgiyānam saṃyojanānam parikkhayā opapātiko hoti tattha parinibbāyī anāvattidhammo tasmā lokā. Ayampi kho gahapati tena Bhagavatā jānatā passatā Arahatā Sammāsambuddhena ekadhammo akkhāto, yattha bhikkhuno appamattassa ātāpino pahitattassa viharato avimuttañceva cittam vimuccati, aparikkhīṇā ca āsavā parikkhayam gacchanti, ananuppattañca anuttaram yogakkhemam anupāpuṇātīti. (11)

21. Evam vutte Dasamo gahapati Aṭṭhakanāgaro āyasmantam Ānandam etadavoca "seyyathāpi bhante Ānanda puriso ekamva nidhimukham gavesanto sakideva ekādasa nidhimukhāni adhigaccheyya, evameva kho aham bhante ekam amatadvāram gavesanto sakideva¹ ekādasa amatadvārāni alattham bhāvanāya. Seyyathāpi bhante purisassa agāram ekādasadvāram, so tasmim agāre āditte ekamekenapi dvārena sakkuņeyya attānam sotthim kātum, evameva kho aham bhante imesam ekādasannam amatadvārānam ekamekenapi amatadvārena sakkuņissāmi attānam sotthim kātum. Imehi nāma bhante aññātitthiyā ācariyassa ācariyadhanam pariyesissanti, kimangam ² panāham āyasmato Ānandassa pūjam na

karissāmī''ti. Atha kho Dasamo gahapati Aṭṭhakanāgaro Pāṭaliputtakañca Vesālikañca bhikkhusaṁghaṁ sannipātetvā paṇītena khādanīyena bhojanīyena sahatthā santappesi sampavāresi, ekamekañca bhikkhuṁ paccekaṁ dussayugena acchādesi, āyasmantañca Ānandaṁ ticīvarena acchādesi, āyasmato ca Ānandassa pañcasatavihāraṁ kārāpesīti.

Aṭṭhakanāgarasuttam niṭṭhitam dutiyam.

3. Sekhasutta

22. Evam me sutam—ekam samayam Bhagavā Sakkesu viharati Kapilavatthusmim Nigrodhārāme. Tena kho pana samayena Kāpilavatthavānam 1 Sakyānam navam santhāgāram acirakāritam hoti anaiihāvuttha \dot{m}^2 samanena vā brāhmaņena vā kenaci vā manussabhūtena. Atha kho Kāpilavatthavā Sakyā yena Bhagavā tenupasankamimsu, upasankamitvā Bhagavantam abhivādetvā ekamantam nisīdimsu. Ekamantam nisinnā kho Kāpilavatthavā Sakyā Bhagavantam etadavocum "idha bhante Kāpilavatthavānam Sakyānam navam santhāgāram acirakāritami³ anajjhāvuttham samanena vā brāhmanena vā kenaci vā manussabhūtena, tam bhante Bhagavā pathamam paribhuñjatu, Bhagavatā pathamam paribhuttam pacchā Kāpilavatthavā Sakyā paribhuñjissanti, tadassa Kāpilavatthavānam Sakyānam dīgharattam hitāya sukhāyā"ti. Adhivāsesi Bhagavā tunhībhāvena atha kho Kāpilavatthavā Sakyā Bhagavato adhivāsanam viditvā utthāyāsanā Bhagavantam abhivādetvā padakkhinam katvā yena navam santhāgāram tenupasankamimsu, upasankamityā sabbasantharim santhāgāram⁴ santharityā āsanāni paññapetvā udakamaņikam upatthapetvā telappadīpam āropetvā yena Bhagavā tenupasankamimsu, upasankamitvā Bhagavantam abhivādetvā ekamantam atthamsu. Ekamantam thita kho Kapilavatthava Sakya Bhagavantam etadavocum "sabbasantharim santhatam bhante santhāgāram āsanāni paññattāni, udakamaņiko upatthāpito, telappadīpo āropito, yassadāni

^{1.} Kapilavatthuvāsīnam (Ka)

^{3.} Acirakāritam hoti (Syā, Kam, Ka)

^{2.} Anajjhāvuttham (Sī, Syā, Kam, I)

^{4.} Sabbasantharim santhatam (Ka)

bhante Bhagavā kālam mañňatī"ti. Atha kho Bhagavā nivāsetvā pattacīvaramādāya saddhim bhikkhusamghena yena santhāgāram tenupasankami, upasankamitvā pāde pakkhāletvā santhāgāram pavisitvā majjhimam thambham nissāya puratthābhimukho nisīdi. Bhikkhusamghopi kho pāde pakkhāletvā santhāgāram pavisitvā pacchimam bhittim nissāya puratthābhimukho nisīdi Bhagavantamyeva purakkhatvā. Kāpilavatthavāpi kho Sakyā pāde pakkhāletvā santhāgāram pavisitvā puratthimam bhittim nissāya pacchimābhimukhā nisīdimsu Bhagavantamyeva purakkhatvā. Atha kho Bhagavā Kāpilavatthave Sakye bahudeva rattim dhammiyā kathāya sandassetvā samādapetvā samuttejetvā sampahamsetvā āyasmantam Ānandam āmantesi "paṭibhātu tam Ānanda Kāpilavatthavānam Sakyānam sekho pāṭipado¹, piṭṭhi me āgilāyati, tamaham āyamissāmī"ti. "Evam bhante"ti kho āyasmā Ānando Bhagavato paccassosi. Ata kho Bhagavā catugguṇam saṅghāṭim paññāpetvā dakkhiṇena passena sīhaseyyam kappesi pāde pādam accādhāya sato sampajāno utthānasaññam manasi karitvā.

- 23. Atha kho āyasmā Ānando Mahānāmam sakkam āmantesi—idha Mahānāma ariyasāvako sīlasampanno hoti, indriyesu guttadvāro hoti, bhojane mattaññū hoti, jāgariyam anuyutto hoti, sattahi saddhammehi samannāgato hoti, catunnam jhānānam ābhicetasikānam ditthadhammasukhavihārānam nikāmalābhī hoti akicchalābhī akasiralābhī.
- 24. Kathañca Mahānāma ariyasāvako sīlasampanno hoti. Idha Mahānāma ariyasāvako sīlavā hoti, pātimokkhasamvarasamvuto viharati ācaragocarasampanno, aņumattesu vajjesu bhayadassāvī samādāya sikkhati sikkhāpadesu. Evam kho Mahānāma ariyasāvako sīlasampanno hoti. (1)

Kathañca Mahānāma ariyasāvako indriyesu guttadvāro hoti. Idha Mahānāma ariyasāvako cakkhunā rūpaṁ disvā na nimittaggāhī hoti nānubyañjanaggāhī, yatvādhikaraṇamenaṁ cakkhundriyaṁ asaṁvutaṁ viharantaṁ

abhijjhādomanassā pāpakā akusalā dhammā anvāssaveyyum, tassa samvarāya paṭipajjati, rakkhati cakkhundriyam, cakkhundriye samvaram āpajjati. Sotena saddam sutvā -pa-. Ghānena gandham ghāyitvā -pa-. Jivhāya rasam sāyitvā -pa-. Kāyena phoṭṭhabbam phusitvā -pa-. Manasā dhammam viññāya na nimittaggāhī hoti nānubyañjanaggāhī, yatvādhikaraṇamenam manindriyam asamvutam viharantam abhijjhādomanassā pāpakā akusalā dhammā anvāssaveyyum, tassa samvarāya paṭipajjati, rakkhati manindriyam, manindriye samvaram āpajjati. Evam kho Mahānāma ariyasāvako indriyesu guttadvāro hoti. (2)

Kathañca Mahānāma ariyasāvako bhojane mattaññū hoti. Idha Mahānāma ariyasāvako paṭisaṅkhā yoniso āhāraṁ āhāreti neva davāya na madāya na maṇḍanāya na vibhūsanāya, yāvadeva imassa kāyassa ṭhitiyā yāpanāya vihiṁsūparatiyā brahmacariyānuggahāya, iti purāṇañca vedanaṁ paṭihaṅkhāmi, navañca vedanaṁ na uppādessāmi, yātrā ca me bhavissati anavajjatā ca phāsuvihāro cāti. Evaṁ kho Mahānāma ariyasāvako bhojane mattaññū hoti. (3)

Kathañca Mahānāma ariyasāvako jāgariyam anuyutto hoti. Idha Mahānāma ariyasāvako divasam cankamena nisajjāya āvaranīyehi dhammehi cittam parisodheti, rattiyā paṭhamam yāmam cankamena nisajjāya āvaranīyehi dhammehi cittam parisodheti, rattiyā majjhimam yāmam dakkhinena passena sīhaseyyam kappeti pāde pādam accādhāya sato sampajāno uṭṭhānasaññam manasi karitvā, ratthiyā pacchimam yāmam paccuṭṭhāya cankamena nisajjāya āvaranīyehi dhammehi cittam parisodheti. Evam kho Mahānāma ariyasāvako jāgariyam anuyutto hoti. (4)

25. Kathañca Mahānāma ariyasāvako sattahi saddhammehi samannāgato hoti. Idha Mahānāma ariyasāvako saddho hoti, saddahati Tathāgatassa bodhim "itipi so Bhagavā Araham Sammāsambuddho Vijjācaraṇasampanno Sugato Lokavidū Anuttaro purisadammasārathi Satthā devamanussānam Buddho Bhagavā"ti. Hirimā hoti, hirīyati kāyaduccaritena vacīduccaritena manoduccaritena, hirīyati pāpakānam akusalānam dhammānam samāpattiyā. Ottappī hoti, ottappati

kāyaduccaritena vacīduccaritena manoduccaritena, ottappati pāpakānam akusalānam dhammānam samāpattiyā. Bahussuto hoti sutadharo sutasannicayo, ye te dhammā ādikalyāṇā majjhekalyāṇā pariyosānakalyāṇā sātthā sabyañjanā kevalaparipuṇṇam parisuddham brahmacariyam abhivadanti, tathārūpāssa dhammā bahussutā¹ honti dhātā² vacasā paricitā manasānupekkhitā diṭṭhiyā suppaṭividdhā. Āraddhavīriyo viharati akusalānam dhammānam pahānāya kusalānam dhammānam upasampadāya, thāmavā daļhaparakkamo anikkhittadhuro kusalesu dhammesu. Satimā hoti paramena satinepakkena samannāgato, cirakatampi cirabhāsitampi saritā anussaritā. Paññavā hoti udayatthagāminiyā paññāya samannāgato ariyāya nibbedhikāya sammā dukkhakkhayagāminiyā. Evam kho Mahānāma ariyasāvako sattahi saddhammehi samannāgato hoti. (5-11)

- 26. Kathañca Mahānāma ariyasāvako catunnam jhānānam ābhicetasikānam diṭṭhadhammasukhavihārānam nikāmalābhī hoti akicchalābhī akasiralābhī. Idha Mahānāma ariyasāvako vivicceva kāmehi -pa- paṭhamam jhānam upasampajja viharati. Vitakkavicārānam vūpasamā ajjhattam sampasādanam -pa- dutiyam jhānam upasampajja viharati. Pītiyā ca virāgā -pa- tatiyam jhānam upasampajja viharati. Sukhassa ca pahānā dukhassa ca pahānā pubbeva somanassadomanassānam atthangamā -pa-catuttham jhānam upasampajja viharati. Evam kho Mahānāma ariyasāvako catunnam jhānānam ābhicetasikānam diṭṭhadhammasukhavihārānam nikāmalābhī hoti akicchalābhī akasiralābhī. (12-15)
- 27. Yato kho Mahānāma ariyasāvako evam sīlasampanno hoti, evam indriyesu guttadvāro hoti, evam bhojane mattaññū hoti, evam jāgariyam anuyutto hoti, evam sattahi saddhammehi samannāgato hoti, evam catunnam jhānānam ābhicetasikānam diṭṭhadhammasukhavihārānam nikāmalābhī hoti akicchalābhī akasiralābhī. Ayam vuccati Mahānāma ariyasāvako sekho pāṭipado.

apuccandatāya samāpanno bhabbo abhinibbhidāya, bhabbo sambodhāya, bhabbo anuttarassa yogakkhemassa adhigamāya. Seyyathāpi Mahānāma kukkutiyā andāni attha vā dasa vā dvādasa vā, tānāssu kukkutiyā sammā adhisayitāni sammā pariseditāni sammā paribhāvitāni. Kincāpi tassā kukkutiyā na evam icchā uppajjeyya "aho vatime kukkutapotakā pādanakhasikhāya vā mukhatundakena vā andakosam padāletvā sotthinā abhinibbhijjeyyun"ti. Atha kho bhabbāva te kukkutapotakā pādanakhasikhāya vā mukhatundakena vā andakosam padāletvā sotthinā abhinibbhijitum, evameva kho Mahānāma yato ariyasāvako evam sīlasampanno hoti, evam indrivesu guttadvāro hoti, evam bhojane mattaññū hoti, evam jāgariyam anuvutto hoti, evam sattahi saddhammehi samannāgato hoti, evam catunnam jhānānam ābhicetasikānam ditthadhammasukhavihārānam nikāmalābhī hoti akicchalābhī akasiralābhī. Ayam vuccati Mahānāma ariyasāvako sekho pātipado. Apuccandatāya samāpanno bhabbo abhinibbhidāya, bhabbo sambodhāya, bhabbo anuttarassa yogakkhemassa adhigamāya.

28. Sa kho so Mahānāma ariyasāvako imamyeva anuttaram upekkhāsatipārisuddhim āgamma anekavihitam pubbenivāsam anussarati. Seyyathidam, ekampi jātim dvepi jātiyo -pa- iti sākāram sa-uddesam anekavihitam pubbenivāsam anussarati. Ayamassa paṭhamābhinibbhidā hoti kukkutacchāpakasseva andakosamhā. (1)

Sa kho so Mahānāma ariyasāvako imamyeva anuttaram upekkhāsatipārisuddhim āgamma dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena satte passati cavamāne upapajjamāne hīne paņīte suvaņņe dubbaņņe sugate duggate -pa- yathākammūpage satte pajānāti. Ayamassa dutiyābhinibbhidā hoti kukkuṭacchāpakasseva aṇḍakosamhā. (2)

Sa kho so Mahānāma ariyasāvako imamyeva anuttaram upekkhāsatipārisuddhim āgamma āsavānam khayā anāsavam cetovimuttim paññāvimuttim diṭṭheva dhamme sayam abhiññā sacchikatvā upasampajja viharati. Ayamassa tatiyābhinibbhidā hoti kukkuṭacchāpakasseva aṇḍakosamhā. (3)

29. Yampi¹ Mahānāma ariyasāvako sīlasampanno hoti, idampissa hoti caraṇasmim. Yampi Mahānāma ariyasāvako indriyesu guttadvāro hoti, idampissa hoti caraṇasmim. Yampi Mahānāma ariyasāvako bhojane mattaññū hoti, idampissa hoti caraṇasmim. Yampi Mahānāma ariyasāvako jāgariyam anuyutto hoti, idampissa hoti caraṇasmim. Yampi Mahānāma ariyasāvako sattahi saddhammehi samannāgato hoti, idampissa hoti caraṇasmim. Yampi Mahānāma ariyasāvako catunnam jhānānam ābhicetasikānam diṭṭhadhammasukhavihārānam nikāmalābhī hoti akicchalābhī akasiralābhī, idampissa hoti caraṇasmim.

Yañca kho Mahānāma ariyasāvako anekavihitam pubbenivāsam anussarati. Seyyathidam, ekampi jātim dvepi jātiyo -pa- iti sākāram sa-uddesam anekavihitam pubbenivāsam anussarati, idampissa hoti vijjāya. Yampi Mahānāma ariyasāvako dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena satte passati cavamāne upapajjamāne hīne paņīte suvaņņe dubbaņņe sugate duggate -pa- yathākammūpage satte pajānāti, idampissa hoti vijjāya. Yampi Mahānāma ariyasāvako āsavānam khayā anāsavam cetovimuttim paññāvimuttim diṭṭheva dhamme sayam abhiññāsacchikatvā upasampajja viharati, idampissa hoti vijjāya.

Ayam vuccati Mahānāma ariyasāvako vijjāsampanno itipi, caranasampanno itipi, vijjācaranasampanno itipi.

30. Brahmunāpesā Mahānāma Sanaṅkumārena gāthā bhāsitā—

Khattiyo seṭṭho janetasmim, ye gottapaṭisārino. Vijjācaraṇasampanno, so seṭṭho devamānuseti.

Sā kho panesā Mahānāma brahmunā Sanaṅkumārena gāthā sugītā no duggītā, subhāsitā no dubbhāsitā, atthasaṁhitā no anatthasaṁhitā, anumatā Bhagavatāti.

Atha kho Bhagavā uṭṭhahitvā āyasmantaṁ Ānandaṁ āmantesi "sādhu sādhu Ānanda, sādhu kho tvaṁ Ānanda Kāpilavatthavānaṁ Sakyānaṁ sekhaṁ pāṭipadaṁ abhāsī"ti.

Idamavocāyasmā Ānando, samanuñño sattā ahosi. Attamanā Kāpilavatthavā Sakyā āyasmato Ānandassa bhāsitam abhinandunti.

Sekhasuttam niţţhitam tatiyam.

4. Potaliyasutta

31. Evam me sutam—ekam samayam Bhagavā Anguttarāpesu viharati, Āpanam nāma Anguttarāpānam nigamo. Atha kho Bhagavā pubbanhasamayam nivāsetvā pattacīvaramādāya Āpanam pindāya pāvisi, Āpaņe pindāya caritvā pacchābhattam pindapātapatikkanto yenaññataro vanasando tenupasankami divāvihārāya, tam vanasandam ajjhogāhetvā¹ aññatarasmim rukkhamūle divāvihāram nisīdi. Potaliyopi kho gahapati sampannanivāsanapāvurano² chattupāhanāhi³ jaṅghāvihāraṁ anucankamamano anuvicaramano yena so vanasando tenupasankami, upasankamitvā tam vanasandam ajjhogāhetvā yena Bhagavā tenupasankami, upasankamitvā Bhagavatā saddhim sammodi, sammodanīyam katham sāranīyam vītisāretvā ekamantam atthāsi, ekamantam thitam kho Potaliyam gahapatim Bhagavā etadavoca "samvijjanti kho gahapati āsanāni, sace ākankhasi nisīdā"ti. Evam vutte Potaliyo gahapati "gahapativādena mam samaņo Gotamo samudācaratī"ti kupito anattamano tuņhī ahosi. Dutiyampi kho Bhagavā -pa-. Tatiyampi kho Bhagavā Potaliyam gahapatim etadavoca "samvijjanti kho gahapati āsanāni, sace ākankhasi nisīdā"ti. Evam vutte Potaliyo gahapati "gahapativādena mam samaņo Gotamo samudācaratī"ti kupito anattamano Bhagavantam etadavoca "tayidam bho Gotama nacchannam tayidam nappatirūpam, yam mam tvam gahapativādena samudācarasī"ti. Te hi te gahapati ākārā te

^{1.} Ajjhogahetvā (Sī, Syā, Kam), ajjhogāhitvā (I, Ka)

^{3.} Chattupāhano (Ka)

^{2.} Pāpurano (Sī, Syā, Kaṁ)

liṅgā te nimittā yathā taṁ gahapatissāti. Tathā hi pana me bho Gotama sabbe kammantā paṭikkhittā, sabbe vohārā samucchinnāti. Yathā kathaṁ pana te gahapati sabbe kammantā paṭikkhittā, sabbe vohārā samucchinnāti. Idha me bho Gotama yaṁ ahosi dhanaṁ vā dhañāṁ vā rajataṁ vā jātarūpaṁ vā, sabbaṁ taṁ puttānaṁ dāyajjaṁ niyyātaṁ. Tatthāhaṁ anovādī anupavādī ghāsacchādanaparamo viharāmi. Evaṁ kho me¹ bho Gotama sabbe kammantā paṭikkhittā, sabbe vohārā samucchinnāti. Aññathā kho tvaṁ gahapati vohārasamucchedaṁ vadasi, aññathā ca pana ariyassa vinaye vohārasamucchedo hotīti. Yathā kathaṁ pana bhante ariyassa vinaye vohārasamucchedo hoti, sādhu me bhante Bhagavā tathā dhammaṁ desetu, yathā ariyassa vinaye vohārasamucchedo hotīti. Tena hi gahapati suṇāhi sādhukaṁ manasi karohi bhāsissāmīti. "Evaṁ bhante"ti kho Potaliyo gahapati Bhagavato paccassosi.

32. Bhagavā etadavoca—aṭṭha kho ime gahapati dhammā ariyassa vinaye vohārasamucchedāya samvattanti. Katame aṭṭha. Apāṇātipātam nissāya pāṇātipāto pahātabbo, dinnādānam nissāya adinnādānam pahātabbam, saccavācam² nissāya musāvādo pahātabbo, apisuṇam vācam nissāya pisuṇā vācā pahātabbā, agiddhilobham nissāya giddhilobho pahātabbo, anindārosam nissāya nindāroso pahātabbo, akkodhūpāyāsam nissāya kodhūpāyāso pahātabbo, anatimānam nissāya atimāno pahātabbo. Ime kho gahapati aṭṭha dhammā samkhittena vuttā, vitthārena avibhattā, ariyassa vinaye vohārasamucchedāya samvattantīti. Ye me³ bhante Bhagavatā aṭṭha dhammā samkhittena vuttā, vitthārena avibhattā, ariyassa vinaye vohārasamucchedāya samvattanti, sādhu me bhante Bhagavā ime aṭṭha dhamme vitthārena⁴ vibhajatu anukampam upādāyāti. Tena hi gahapati suṇāhi sādhukam manasi karohi bhāsissāmīti. "Evam bhante"ti kho Potaliyo gahapati Bhagavato paccassosi. Bhagavā etadavoca—

^{1.} Evañca me (Syā), evam me (Ka)

^{3.} Ye me pana (Syā, Ka)

^{2.} Saccam vācam (Syā)

^{4.} Vitthāretvā (Ka)

- 33. "Apāṇātipātam nissāya pāṇātipāto pahātabbo"ti iti kho panetam vuttam, kiñcetam paṭicca vuttam. Idha gahapati ariyasāvako iti paṭisañcikkhati—yesam kho aham samyojanānam hetu pāṇātipātī assam, tesāham samyojanānam pahānāya samucchedāya paṭipanno. Ahañceva¹ kho pana pāṇātipātī assam, attāpi mam upavadeyya pāṇātipātapaccayā, anuviccāpi mam viññū² garaheyyum pāṇātipātapaccayā, kāyassa bhedā param maraṇā duggati pāṭikaṅkhā pāṇātipātapaccayā. Etadeva kho pana samyojanam etam nīvaraṇam, yadidam pāṇātipāto. Ye ca pāṇātipātapaccayā uppajjeyyum āsavā vighātapariļāhā, pāṇātipātā paṭiviratassa evamsa te āsavā vighātapariļāhā na honti. "Apāṇātipātam nissāya pāṇātipāto pahātabbo"ti iti yantam vuttam, idametam paṭicca vuttam.
- 34. "Dinnādānam nissāya adinnādānam pahātabban"ti iti kho panetam vuttam, kiñcetam paṭicca vuttam. Idha gahapati ariyasāvako iti paṭisañcikkhati—yesam kho aham samyojanānam hetu adinnādāyī assam, tesāham samyojanānam pahānāya samucchedāya paṭipanno. Ahañceva kho pana adinnādāyī assam, attāpi mam upavadeyya adinnādānapaccayā, anuviccāpi mam viññū garaheyyum adinnādānapaccayā, kāyassa bhedā param maraṇā duggati pāṭikaṅkhā adinnādānapaccayā. Etadeva kho pana samyojanam etam nīvaraṇam, yadidam adinnādānam. Ye ca adinnādānapaccayā uppajjeyyum āsavā vighātapariļāhā, adinnādānā paṭiviratassa evamsa te āsavā vighātapariļāhā na honti. "Dinnādānam nissāya adinnādānam paḥātabban"ti iti yantam vuttam, idametam paṭicca vuttam.
- 35. "Saccavācam nissāya musāvādo pahātabbo"ti iti kho panetam vuttam, kiñcetam paṭicca vuttam. Idha gahapati ariyasāvako iti paṭisañcikkhati—yesam kho aham sam yojanānam hetu musāvādī assam, tesāham samyojanānam pahānāya samucchedāya paṭipanno. Ahañceva kho pana musāvādī assam, attāpi mam upavadeyya musāvādapaccayā, anuviccāpi mam viññū garaheyyum musāvādapaccayā, kāyassa bhedā param maraṇā duggati pāṭikaṅkhā musāvādapaccayā. Etadeva kho pana samyojanam etam nīvaraṇam,

yadidam musāvādo. Ye ca musāvādapaccayā uppajjeyyum āsavā vighātapariļāhā, musāvādā paṭiviratassa evamsa te āsavā vighātapariļāhā na honti. "Saccavācam nissāya musāvādo pahātabbo"ti iti yantam vuttam, idametam paṭicca vuttam.

- 36. "Apisuṇaṁ vācaṁ nissāya pisuṇā vācā pahātabbā"ti iti kho panetaṁ vuttaṁ, kiñcetaṁ paṭicca vuttaṁ. Idha gahapati ariyasāvako iti paṭisañcikkhati—yesaṁ kho ahaṁ saṁyojanānaṁ hetu pisuṇavāco assaṁ, tesāhaṁ saṁyojanānaṁ pahānāya samucchedāya paṭipanno. Ahañceva kho pana pisuṇavāco assaṁ, attāpi maṁ upavadeyya pisuṇāvācāpaccayā, anuviccāpi maṁ viññū garaheyyuṁ pisuṇavācāpaccayā, kāyassa bhedā paraṁ maraṇā duggati pāṭikaṅkhā pisuṇavācāpaccayā. Etadeva kho pana saṁyojanaṁ etaṁ nīvaraṇaṁ, yadidaṁ pisuṇā vācā. Ye ca pisuṇavācāpaccayā uppajjeyyuṁ āsavā vighātapariļāhā, pisuṇāya vācāya paṭiviratassa evaṁsa te āsavā vighātapariļāhā na honti. "Apisuṇaṁ vācaṁ nissāya pisuṇā vācā pahātabbā"ti iti yantaṁ vuttaṁ, idametaṁ paṭicca vuttaṁ.
- 37. "Agiddhilobham nissāya giddhilobho pahātabbo"ti iti kho panetam vuttam, kiñcetam paṭicca vuttam. Idha gahapati ariyasāvako iti paṭisañcikkhati—yesam kho aham samyojanānam hetu giddhilobhī assam, tesāham samyojanānam pahānāya samucchedāya paṭipanno. Ahañceva kho pana giddhilobhī assam, attāpi mam upavadeyya giddhilobhapaccayā, anuviccāpi mam viññū garaheyyum giddhilobhapaccayā, kāyassa bhedā param maraṇā duggati pāṭikaṅkhā giddhilobhapaccayā. Etadeva kho pana samyojanam etam nīvaraṇam, yadidam giddhilobho. Ye ca giddhilobhapaccayā uppajjeyyum āsavā vighātapariļāhā, giddhilobhā paṭiviratassa evamsa te āsavā vighātapariļāhā na honti. "Agiddhilobham nissāya giddhilobho pahātabbo"ti iti yantam vuttam, idametam paṭicca vuttam.
- 38. "Anindārosam nissāya nindāroso pahātabbo"ti iti kho panetam vuttam, kiñcetam paṭicca vuttam. Idha gahapati ariyasāvako iti paṭisañcikkhati—yesam kho aham samyojanānam hetu nindārosī assam,

tesāham samyojanānam pahānāya samucchedāya paṭipanno. Ahañceva kho pana nindārosī assam, attāpi mam upavadeyya nindārosapaccayā, anuviccāpi mam viññū garaheyyum nindārosapaccayā, kāyassa bhedā param maraṇā duggati pāṭikaṅkhā nindārosapaccayā. Etadeva kho pana samyojanam etam nīvaraṇam, yadidam nindāroso. Ye ca nindārosapaccayā uppajjeyyum āsavā vighātapariļāhā, anindārosissa evamsa te āsavā vighātapariļāhā na honti. "Anindārosam nissāya nindāroso pahātabbo"ti iti yantam vuttam, idametam paṭicca vuttam.

- 39. "Akkodhūpāyāsam nissāya kodhūpāyāso pahātabbo"ti iti kho panetam vuttam, kincetam paticca vuttam. Idha gahapati ariyasāvako iti paṭisancikkhati—yesam kho aham samyojanānam hetu kodhūpāyāsī assam, tesāham samyojanānam pahānāya samucchedāya paṭipanno. Ahanceva kho pana kodhūpāyāsī assam, attāpi mam upavadeyya kodhūpāyāsapaccayā, anuviccāpi mam vinnū garaheyyum kodhūpāyāsapaccayā, kāyassa bhedā param maranā duggati pāṭikankhā kodhūpāyāsapaccayā. Etadeva kho pana samyojanam etam nīvaranam, yadidam kodhūpāyāso. Ye ca kodhūpāyāsapaccayā uppajjeyyum āsavā vighātapariļāhā, akkodhūpāyāsissa evamsa te āsavā vighātapariļāhā na honti. "Akkodhūpāyāsam nissāya kodhūpāyāso pahātabbo"ti iti yantam vuttam, idametam paticca vuttam.
- 40. "Anatimānaṁ nissāya atimāno pahātabbo"ti iti kho panetaṁ vuttaṁ, kiñcetaṁ paṭicca vuttaṁ. Idha gahapati ariyasāvako iti paṭisañcikkhati—yesaṁ kho ahaṁ saṁyojanānaṁ hetu atimānī assaṁ, tesāhaṁ saṁyojanānaṁ pahānāya samucchedāya paṭipanno. Ahañceva kho pana atimānī assaṁ, attāpi maṁ upavadeyya atimānapaccayā, anuviccāpi maṁ viññū garaheyyuṁ atimānapaccayā, kāyassa bhedā paraṁ maraṇā duggati pāṭikaṅkhā atimānapaccayā. Etadeva kho pana saṁyojanaṁ etaṁ nīvaraṇaṁ, yadidaṁ atimāno. Ye ca atimānapaccayā uppajjeyyuṁ āsavā vighātapariļāhā, anatimānissa evaṁsa te āsavā vighātapariļāhā na honti. "Anatimānaṁ nissāya atimāno pahātabbo"ti iti yantaṁ vuttaṁ, idametaṁ paṭicca vuttaṁ.

41. Ime kho gahapati aṭṭha dhammā saṁkhittena vuttā, vitthārena vibhattā¹, ye ariyassa vinaye vohārasamucchedāya saṁvattanti. Na tveva tāva ariyassa vinaye sabbana sabbana sabbana sabbana vohārasamucchedo hotīti.

Yathā katham pana bhante ariyassa vinaye sabbena sabbam sabbathā sabbam vohārasamucchedo hoti. Sādhu me bhante Bhagavā tathā dhammam desetu, yathā ariyassa vinaye sabbena sabbam sabbathā sabbam vohārasamucchedo hotīti. Tena hi gahapati suṇāhi sādhukam manasi karohi bhāsissāmīti. "Evam bhante"ti kho Potaliyo gahapati Bhagavato paccassosi. Bhagavā etadavoca—

Kāmādīnavakathā

- 42. Seyyathāpi gahapati kukkuro jighacchādubbalyapareto goghātakasūnam paccupaṭṭhito assa, tamenam dakkho goghātako vā goghātakantevāsī vā aṭṭhikaṅkalam sunikkantam nikkantam nimmamsam lohitamakkhitam upasumbheyya². Tam kim maññasi gahapati, api nu kho so kukkuro amum aṭṭhikaṅkalam sunikkantam nikkantam nimmamsam lohitamakkhitam palehanto jighacchādubbalyam paṭivineyyāti. No hetam bhante. Tam kissa hetu, adum hi bhante aṭṭhikaṅkalam sunikkantam nikkantam nimmamsam lohitamakkhitam, yāvadeva pana so kukkuro kilamathassa vighātassa bhāgī assāti. Evameva kho gahapati ariyasāvako iti paṭisañcikkhati "aṭṭhikaṅkalūpamā kāmā vuttā Bhagavatā bahudukkhā bahupāyāsā³, ādīnavo ettha bhiyyo"ti. Evametam yathābhūtam sammappaññāya disvā yāyam upekkhā nānattā nānattasitā, tam abhinivajjetvā yāyam upekkhā ekattā ekattasitā, yattha sabbaso lokāmisūpādānā aparisesā nirujjhanti, tamevūpekkham bhāveti.
- 43. Seyyathāpi gahapati gijjho vā kaṅko vā kulalo vā maṁsapesiṁ ādāya uḍḍīyeyya⁴, tamenaṁ gijjhāpi kaṅkāpi kulalāpi

^{1.} Avibhattā (Syā, Ka)

^{2.} Upacchubheyya (Sī, I), upacchūbheyya (Syā, Kaṁ), upaccumbheyya (Ka)

^{3.} Bahūpāyāsā (Sī, Syā, Kam, I)

^{4.} Uddayeyya (Syā, I)

anupatitvā anupatitvā vitaccheyyum vissajjeyyum¹. Tam kim maññasi gahapati, sace so gijjho vā kanko vā kulalo vā tam mamsapesim na khippameva paṭinissajjeyya. So tatonidānam maraṇam vā nigaccheyya, maraṇamattam vā dukkhanti. Evam bhante. Evameva kho gahapati ariyasāvako iti paṭisañcikkhati "mamsapesūpamā kāmā vuttā Bhagavatā bahudukkhā bahupāyāsā, ādīnavo ettha bhiyyo"ti. Evametam yathābhūtam sammappaññāya disvā yāyam upekkhā nānattā nānattasitā, tam abhinivajjetvā yāyam upekkhā ekattā ekattasitā, yattha sabbaso lokāmisūpādānā aparisesā nirujjhanti, tamevūpekkham bhāveti.

- 44. Seyyathāpi gahapati puriso ādittaṁ tiṇukkaṁ ādāya paṭivātaṁ gacchayya. Taṁ kiṁ maññasi gahapati, sace so puriso taṁ ādittaṁ tiṇukkaṁ na khippameva paṭinissajjeyya. Tassa sā ādittā tiṇukkā hatthaṁ vā daheyya, bāhuṁ vā daheyya, aññataraṁ vā aññataraṁ vā aṅgapaccaṅgaṁ² daheyya. So tatonidānaṁ maraṇaṁ vā nigaccheyya, maraṇamattaṁ vā dukkhanti evaṁ bhante. Evameva kho gahapati ariyasāvako iti paṭisañcikkhati "tiṇukkūpamā kāmā vuttā Bhagavatā bahudukkhā bahupāyāsā, ādīnavo ettha bhiyyo"ti. Evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya disvā -pa- tamevūpekkhaṁ bhāveti.
- 45. Seyyathāpi gahapati aṅgārakāsu sādhikaporisā pūrā aṅgārānaṁ vītacchikānaṁ vītadhūmānaṁ. Atha puriso āgaccheyya jīvitukāmo amaritukāmo sukhakāmo dukkhappaṭikkūlo, tamenaṁ dve balavanto purisā nānābāhāsu gahetvā aṅgārakāsuṁ upakaḍḍheyyuṁ. Taṁ kiṁ maññasi gahapati, api nu so puriso iticiticeva kāyaṁ sannāmeyyāti. Evaṁ bhante. Taṁ kissa hetu, viditañhi bhante tassa purisassa "imaṁ cāhaṁ aṅgārakāsuṁ papatissāmi, tatonidānaṁ maraṇaṁ vā nigacchissāmi, maraṇamattaṁ vā dukkhan"ti. Evameva kho gahapati ariyasāvako iti paṭisañcikkhati "aṅgārakāsūpamā kāmā vuttā Bhagavatā bahudukkhā bahupāyāsā, ādīnavo ettha bhiyyo"ti. Evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya disvā -patamevūpekkhaṁ bhāveti.

^{1.} Virājeyyum (Sī, Syā, Kam, I) 2. Daheyya. Aññataram vā aṅgapaccaṅgam (Sī, I)

- 46. Seyyathāpi gahapati puriso supinakam passeyya ārāmarāmaņeyyakam vanarāmaņeyyakam bhūmirāmaņeyyakam pokkharaņirāmaņeyyakam, so paṭibuddho na kiñci paṭipasseyya¹. Evameva kho gahapati ariyasāvako iti paṭisañcikkhati "supinakūpamā kāmā vuttā Bhagavatā bahudukkhā bahupāyāsā, ādīnavo ettha bhiyyo''ti -pa-tamevūpekkham bhāveti.
- 47. Seyyathāpi gahapati puriso yācitakam bhogam yācitvā yānam vā² poriseyyam³ pavaramaṇikuṇḍalam, so tehi yācitakehi bhogehi purakkhato parivuto antarāpaṇam paṭipajjeyya. Tamenam jano disvā evam vadeyya "bhogī vata bho puriso, evam kira bhogino bhogāni bhuñjantī"ti. Tamenam sāmikā yatta yattheva passeyyum, tattha tattheva sāni hareyyum. Tam kim mañnasi gahapati, alam nu kho tassa purisassa añnathattāyāti. Evam bhante. Tam kissa hetu, sāmino hi bhante sāni harantīti. Evameva kho gahapati ariyasāvako iti paṭisancikkhati "yācitakūpamā kāmā vuttā Bhagavatā bahudukkhā bahupāyāsā, ādīnavo ettha bhiyyo"ti -pa- tamevūpekkham bhāveti.
- 48. Seyyathāpi gahapati gāmassa vā nigamassa vā avidūre tibbo vanasaṇḍo, tatrassa rukkho sampannaphalo ca upapannaphalo⁴ ca, na cassu kānici phalāni bhūmiyaṁ patitāni. Atha puriso āgaccheyya phalatthiko phalagavesī phalapariyesanaṁ caramāno. So taṁ vanasaṇḍaṁ ajjhogāhetvā taṁ rukkhaṁ passeyya sampannaphalañca upapannaphalañca. Tassa evamassa "ayaṁ kho rukkho sampannaphalo ca upapannaphalo ca, natthi ca kānici phalāni bhūmiyaṁ patitāni, jānāmi kho panāhaṁ rukkhaṁ ārohituṁ⁵. Yaṁnūnāhaṁ imaṁ rukkhaṁ ārohitvā yāvadatthañca khādeyyaṁ, ucchaṅgañca pūreyyan"ti. So taṁ rukkhaṁ ārohitvā yāvadatthañca khādeyya, ucchaṅgañca pūreyya. Atha dutiyo puriso āgaccheyya phalatthiko phalagavesī phalapariyesanaṁ caramāno tiṇhaṁ kuṭhāriṁ⁶ ādāya, so taṁ vanasaṇḍaṁ

^{1.} Passeyya (Sī, Syā, Kaṁ, I)

^{3.} Poroseyyam (Sī, I, Ka), oropeyya (Syā,kam)

^{5.} Āruhitum (Sī)

^{2.} Yānam (Syā, Kam, I)

^{4.} Uppannaphalo (Syā)

^{6.} Kudhārim (Syā, Kam, Ka)

ajjhogāhetvā tam rukkham passeyya sampannaphalanca upapannaphalanca. Tassa evamassa "ayam kho rukkho sampannaphalo ca upapannaphalo ca, natthi ca kānici phalāni bhūmiyam patitāni, na kho panāham jānāmi rukkham ārohitum. Yamnūnāham imam rukkham mūlato chetvā yāvadatthanca khādeyyam, ucchanganca pūreyyan"ti. So tam rukkham mūlatova chindeyya. Tam kim mannasi gahapati, amuko¹ yo so puriso paṭhamam rukkham ārūļo, sace so na khippameva oroheyya. Tassa so rukkho papatanto hattham vā bhanjeyya, pādam vā bhanjeyya, annataram vā angapaccangam bhanjeyya. So tatonidānam maranam vā nigaccheyya, maranamattam vā dukkhanti. Evam bhante. Evameva kho gahapati ariyasāvako iti paṭisancikkhati "rukkhaphalūpamā kāmā vuttā Bhagavatā bahudukkhā bahupāyāsā, ādīnavo ettha bhiyyo"ti. Evametam yathābhūtam sammappannānāya disvā yāyam upekkhā nānattā nānattasitā, tam abhinivajjetvā yāyam upekkhā ekattā ekattasitā, yattha sabbaso lokāmisūpādānā aparisesā nirujjhanti, tamevūpekkham bhāveti.

49. Sa kho so gahapati ariyasāvako imamyeva anuttaram upekkhāsatipārisuddhim āgamma anekavihitam pubbenivāsam anussarati. Seyyathidam ekampi jātim dvepi jātiyo -pa- iti sākāram sa-uddesam anekavihitam pubbenivāsam anussarati.

Sa kho so gahapati ariyasāvako imamyeva anuttaram upekkhāsatipārisuddhim āgamma dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena satte passati cavamāne upapajjamāne hīne paņīte suvaņņe dubbaņņe sugate duggate -pa- yathākammūpage satte pajānāti.

Sa kho so gahapati ariyasāvako imamyeva anuttaram upekkhāsatipārisuddhim āgamma āsavānam khayā anāsavam cetovimuttim paññāvimuttim diṭṭheva dhamme sayam abhiññā sacchikatvā upasampajja viharati. Ettāvatā kho gahapati ariyassa vinaye sabbena sabbam sabbathā sabbam vohārasamucchedo hoti.

50. Tam kim maññasi gahapati, yathā ariyassa vinaye sabbena sabbam sabbathā sabbam vohārasamucchedo hoti, api nu tvam evarūpam vohārasamucchedam attani samanupassasīti. Ko cāham bhante, ko ca ariyassa vinaye sabbena sabbam sabbam sabbam vohārasamucchedo. Ārakā aham bhante ariyassa vinaye sabbena sabbam sabbathā sabbam vohārasamucchedā. Mayam hi bhante pubbe aññatitthiye paribbājake anājānīyeva samāne ājānīyāti amaññimhā, anājānīyeva samāne ājānīyabhojanam bhojimha, anājānīyeva samāne ājānīyathāne thapimha. Bhikkhū pana mayam bhante ājānīyeva samāne anājānīyāti amaññimha, ājānīveva samāne anājānīvabhojanam bhojimha, ājānīveva samāne anājānīyathāne thapimha. Idāni pana mayam bhante aññatitthiye paribbājake anājānīyeva samāne anājānīyāti jānissāma, anājānīyeva samāne anājānīyabhojanam bhojessāma, anājānīyeva samāne anājānīyathāne thapessāma. Bhikkhū pana mayam bhante ājānīyeva samāne ājānīyāti jānissāma, ājānīyeva samāne ājānīyabhojanam bhojessāma, ājānīyeva samāne ājāniyathāne thapessāma. Ajanesi vata me bhante Bhagavā samanesu samanappemam samanesu samanappasadam samanesu samanagāravam. Abhikkantam bhante, abhikkantam bhante, seyyathāpi bhante nikkujitam vā ukkujieyya, paticchannam vā vivareyya, mūlhassa vā maggam ācikkheyya, andhakāre vā telapajjotam dhāreyya 'cakkhumanto rūpāni dakkhantī'ti. Evamevam kho bhante Bhagavatā anekapariyāyena dhammo pakāsito, esāham bhante Bhagavantam saranam gacchāmi dhammañca bhikkhusamghañca, upāsakam mam Bhagavā dhāretu ajjatagge pānupetam saranam gatanti.

Potaliyasuttam niṭṭhitam catuttham.

5. Jīvakasutta

51. Evam me sutam—ekam samayam Bhagavā Rājagahe viharati Jīvakassa Komārabhaccassa ambavane. Atha kho Jīvako Komārabhacco yena Bhagavā tenupasankami, upasankamitvā Bhagavantam abhivādetvā ekamantam

nisīdi, ekamantam nisinno kho Jīvako Komārabhacco Bhagavantam etadavoca "sutam metam bhante 'samaṇam Gotamam uddissa pāṇam ārabhanti¹, tam samaṇo Gotamo jānam uddissakatam² mamsam paribhuñjati paṭiccakamman'ti. Ye te bhante evamāhamsu 'samaṇam Gotamam uddissa pāṇam ārabhanti, tam samaṇo Gotamo jānam uddissakatam mamsam paribhuñjati paṭiccakamman'ti. Kacci te bhante Bhagavato vuttavādino, na ca Bhagavantam abhūtena abbhācikkhanti, dhammassa cānudhammam byākaronti, na ca koci sahadhammiko vādānuvādo gārayham ṭhānam āgacchatī"ti.

- 52. Ye te Jīvaka evamāhamsu "samaṇam Gotamam uddissa pāṇam ārabhanti, tam samaṇo Gotamo jānam uddissakatam mamsam paribhuñjati paṭiccakamman"ti. Na me te vuttavādino, abbhācikkhanti ca mam te asatā abhūtena. Tīhi kho aham Jīvaka ṭhānehi mamsam aparibhoganti vadāmi diṭṭham sutam parisankitam, imehi kho aham Jīvaka tīhi ṭhānehi mamsam aparibhoganti vadāmi. Tīhi kho aham Jīvaka ṭhānehi mamsam paribhoganti vadāmi adiṭṭham asutam aparisankitam, imehi kho aham Jīvaka tīhi ṭhānehi mamsam paribhoganti vadāmi.
- 53. Idha Jīvaka bhikkhu aññataraṁ gāmaṁ vā nigamaṁ vā upanissāya viharati, so mettāsahagatena cetasā ekaṁ disaṁ pharitvā viharati. Tathā dutiyaṁ. Tathā tatiyaṁ. Tathā catutthaṁ. Iti uddhamadho tiriyaṁ sabbadhi sabbattatāya sabbāvantaṁ lokaṁ mettāsahagatena cetasā vipulena mahaggatena appamāṇena averena abyābajjhena pharitvā viharati, tamenaṁ gahapati vā gahapatiputto vā upasaṅkamitvā svātanāya bhattena nimanteti, ākaṅkhamānova³ Jīvaka bhikkhu adhivāseti. So tassā rattiyā accayena pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaramādāya yena tassa gahapatissa vā gahapatiputtassa vā nivesanaṁ tenupasaṅkamati, upasaṅkamitvā paññatte āsane nisīdati. Tamenaṁ so gahapati vā gahapatiputto vā paṇītena piṇḍapātena parivisati, tassa na evaṁ hoti "sādhu vata māyaṁ⁴ gahapati vā gahapatiputto vā paṇītena

^{1.} Ārambhanti (Ka)

^{3.} Ākaṅkhamāno (Syā, Kaṁ)

^{2.} Uddissakatam (Sī, I)

^{4.} $Ma\dot{m} + aya\dot{m} = m\bar{a}ya\dot{m}$.

piṇḍapātena pariviseyyā"ti. "Aho vata māyaṁ gahapati vā gahapatiputto vā āyatiṁpi evarūpena paṇītena piṇḍapātena pariviseyyā"ti evampissa na hoti. So taṁ piṇḍapātaṁ agathito¹ amucchito anajjhopanno² ādīnavadassāvī nissaraṇapañño paribhuñjati. Taṁ kiṁ maññasi Jīvaka, api nu so bhikkhu tasmiṁ samaye attabyābādhāya vā ceteti, parabyābādhāya vā ceteti, ubhayabyābādhāya vā cetetīti. No hetaṁ bhante. Nanu so Jīvaka bhikkhu tasmiṁ samaye anavajjaṁyeva āhāraṁ āhāretīti. Evaṁ bhante, sutaṁ metaṁ bhante "brahmā mettāvihārī"ti, taṁ me idaṁ bhante Bhagavā sakkhidiṭṭho, Bhagavā hi bhante mettāvihārīti. Yena kho Jīvaka rāgena yena dosena yena mohena byāpādavā assa, so rāgo so doso so moho Tathāgatassa pahīno ucchinnamūlo tālāvatthukato anabhāvaṁkato³, āyatiṁ anuppādadhammo. Sace kho te Jīvaka idaṁ sandhāya bhāsitaṁ "anujānāmi te etan"ti. Etadeva kho pana me bhante sandhāya bhāsitaṁ⁴.

54. Idha Jīvaka bhikkhu aññataraṁ gāmaṁ vā nigamaṁ vā upanissāya viharati, so karuṇāsahagatena cetasā -pa- muditāsahagatena cetasā -pa- upekkhāsahagatena cetasā ekaṁ disaṁ pharitvā viharati. Tathā dutiyaṁ. Tathā tatiyaṁ. Tathā catutthaṁ. Iti uddhamadho tiriyaṁ sabbadhi sabbattatāya sabbāvantaṁ lokaṁ upekkhāsahagatena cetasā vipulena mahaggatena appamāṇena averena abyābajjhena pharitvā viharati. Tamenaṁ gahapati vā gahapatiputto vā upasaṅkamitvā svātanāya bhattena nimanteti, ākaṅkhamānova Jīvaka bhikkhu adhivāseti. So tassā rattiyā accayena pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaramādāya yena gahapatissa vā gahapatiputtassa vā nivesanaṁ tenupasaṅkamati, upasaṅkamitvā paññatte āsane nisīdati. Tamenaṁ so gahapati vā gahapatiputto vā paṇītena piṇḍapātena parivisati, tassa na evaṁ hoti "sādhu vata māyaṁ gahapati vā gahapatiputto vā paṇītena piṇḍapātena pariviseyyā"ti. "Aho vata māyaṁ gahapati vā gahapati vā gahapatiputto vā

^{1.} Agadhito (Syā, Kaṁ, Ka)

^{2.} Anajjhāpanno (Syā, Kam, Ka)

^{3.} Anabhāvakato (Sī, I), anabhāvamgato (Syā, Kam)

^{4.} Bhāsitanti (Syā)

āyatimpi evarūpena paṇītena piṇḍapātena pariviseyyā"ti evampissa na hoti. So tam piṇḍapātam agathito amucchito anajjhopanno ādīnavadassāvī nissaraṇapañño paribhuñjati. Tam kim maññasi Jīvaka, api nu so bhikkhu tasmim samaye attabyābādhāya vā ceteti, parabyābādhāya vā ceteti, ubhayabyābādhāya vā cetetīti. No hetam bhante. Nanu so Jīvaka bhikkhu tasmim samaye anavajjamyeva āhāram āhāretīti. Evam bhante, sutam metam bhante "brahmā upekkhāvihārī"ti, tam me idam bhante Bhagavā sakkhidiṭṭho, Bhagavā hi bhante upekkhāvihārīti. Yena kho Jīvaka rāgena yena dosena yena mohena vihesavā assa, arativā assa, paṭighavā assa. So rāgo so doso so moho Tathāgahassa pahīno ucchinnamūlo tālāvatthukato anabhāvamkato āyatim anuppādadhammo, sace kho te Jīvaka idam sandhāya bhāsitam "anujānāmi te etan"ti. Etadeva kho pana me bhante sandhāya bhāsitam.

55. Yo kho Jīvaka Tathāgatam vā Tathāgatasāvakam vā uddissa pāṇam ārabhati, so pañcahi ṭhānehi bahum apuññam pasavati. Yampi so gahapati evamāha "gacchatha amukam nāma pāṇam ānethā"ti, iminā paṭhamena ṭhānena bahum apuññam pasavati. Yampi so pāṇo galappaveṭhakena¹ ānīyamāno dukkham domanassam paṭisamvedeti, iminā dutiyena ṭhānena bahum apuññam pasavati. Yampi so evamāha "gacchatha imam pāṇam ārabhathā"ti, iminā tatiyena ṭhānena bahum apuññam pasavati. Yampi so pāṇo ārabhiyamāno dukkham domanassam paṭisamvedeti, iminā catutthena ṭhānena bahum apuññam pasavati. Yampi so Tathāgatam vā Tathāgatasāvakam vā akappiyena āsādeti, iminā pañcamena ṭhānena bahum apuññam pasavatī. Yo kho Jīvaka Tathāgatam vā Tathāgatasāvakam vā uddissa pāṇam ārabhati, so imehi pañcahi ṭhānehi bahum apuññam pasavatīti.

Evam vutte Jīvako Komārabhacco Bhagavantam etadavoca "acchariyam bhante, abbhutam bhante, kappiyam vata bhante bhikkhū āhāram

āhārenti, anavajjam vata bhante bhikkhū āhāram āhārenti, abhikkantam bhante, abhikkantam bhante -pa- upāsakam mam Bhagavā dhāretu, ajjatagge pāņupetam saraṇam gatan"ti.

Jīvakasuttam niţthitam pañcamam.

6. Upālisutta

56. Evam me sutam—ekam samayam Bhagavā Nālandāyam viharati Pāvārikambavane. Tena kho pana samayena Nigantho Nātaputto¹ Nālandāyam pativasati mahatiyā Niganthaparisāya saddhim. Atha kho Dīghatapassī Nigantho Nālandāyam pindāya caritvā pacchābhattam pindapātapatikkanto yena Pāvārikambavanam yena Bhagavā tenupasankami, upasankamitvā Bhagavatā saddhim sammodi, sammodanīyam katham sāranīvam vītisāretvā ekamantam atthāsi, ekamantam thitam kho Dīghatapassim Nigantham Bhagavā etadavoca "samvijjanti kho Tapassi² āsanāni, sace ākankhasi nisīdā"ti. Evam vutte Dīghatapassī Nigantho aññataram nīcam āsanam gahetvā ekamantam nisīdi. Ekamantam nisinnam kho Dīghatapassim Nigantham Bhagavā etadavoca "kati pana Tapassi Nigantho Nātaputto kammāni paññapeti pāpassa kammassa kiriyāya pāpassa kammassa pavattiyā"ti. Na kho āvuso Gotama ācinnam Niganthassa Nātaputtassa "kammam kamman" ti paññapetum, "daṇḍam daṇḍan" ti kho āvuso Gotama ācinnam Niganthassa Nātaputtassa paññapetunti. Kati pana Tapassi Nigantho Nāṭaputto dandāni pañnapeti pāpassa kammassa kiriyāya pāpassa kammassa pavattiyāti. Tīni kho āvuso Gotama Nigantho Nātaputto dandāni paññapeti pāpassa kammassa kiriyāya pāpassa kammassa pavattiyāti. Seyyathidam, kāyadandam vacīdandam manodandanti. Kim pana Tapassi aññadeva kāyadandam aññam vacīdandam aññam manodandanti. Aññadeva āvuso Gotama kāyadandam aññam vacīdandam aññam manodandanti. Imesam pana Tapassi tinnam dandanam evam pativibhattānam evam pativisitthānam katamam dandam Nigantho Nātaputto mahāsāvajjataram paññapeti pāpassa kammassa kiriyāya pāpassa kammassa

pavattiyā, yadi vā kāyadaṇḍaṁ yadi vā vacīdaṇḍaṁ yadi vā manodaṇḍanti. Imesaṁ kho āvuso Gotama tiṇṇaṁ daṇḍānaṁ evaṁ paṭivibhattānaṁ evaṁ paṭivisiṭṭhānaṁ kāyadaṇḍaṁ Nigaṇṭho Nāṭaputto mahāsāvajjataraṁ paññapeti pāpassa kammassa kiriyāya pāpassa kammassa pavattiyā, no tathā vacīdaṇḍaṁ no tathā manodaṇḍanti. "Kāyadaṇḍan"ti Tapassi vadesi? "Kāyadaṇḍan"ti āvuso Gotama vadāmi. "Kāyadaṇḍan"ti Tapassi vadesi? "Kāyadaṇḍan"ti āvuso Gotama vadāmi. "Kāyadaṇḍan"ti Tapassi vadesi? "Kāyadaṇḍan"ti āvuso Gotama vadāmīti. Itiha Bhagavā Dīghatapassiṁ Nigaṇṭhaṁ imasmiṁ kathāvatthusmiṁ yāvatatiyakaṁ patiṭṭhāpesi.

57. Evam vutte Dīghatapassī Nigantho Bhagavantam etadavoca "tvam panāvuso Gotama kati dandāni pañnapesi pāpassa kammassa kiriyāya pāpassa kammassa pavattiyā"ti. Na kho Tapassi ācinnam Tathāgatassa "dandam dandan"ti paññapetum, "kammam kamman"ti kho Tapassi ācinnam Tathāgatassa paññapetunti. Tvam panāvuso Gotama kati kammāni paññapesi pāpassa kammassa kiriyāya pāpassa kammassa pavattiyāti. Tīņi kho aham Tapassi kammāni paññapemi pāpassa kammassa kiriyāya pāpassa kammassa pavattiyā, seyyathidam, kāyakammam vacīkammam manokammanti. Kim panāvuso Gotama aññadeva kāyakammam aññam vacīkammam aññam manokammanti. Aññadeva Tapassi kāyakammam aññam vacīkammam aññam manokammanti. Imesam panāvuso Gotama tinnam kammānam evam pativibhattānam evam pativisitthānam katamam kammam mahāsāvajjataram paññapesi pāpassa kammassa kiriyāya pāpassa kammassa pavattiyā, yadi vā kāyakammam yadi vā vacīkammam yadi vā manokammanti. Imesam kho aham Tapassi tinnam kammanam evam pativibhattānam evam pativisitthānam manokammam mahāsāvajjataram paññapemi pāpassa kammassa kiriyāya pāpassa kammassa pavattiyā, no tathā kāyakammam, no tathā vacīkammanti. "Manokamman"ti āvuso Gotama vadesi? "Manokamman"ti Tapassi vadāmi. "Manokamman"ti āvuso Gotama vadesi? "Manokamman"ti Tapassi vadāmi. "Manokamman"ti āvuso Gotama vadesi? "Manokamman"ti Tapassi vadāmīti. Itiha Dīghatapassī Nigantho Bhagavantam imasmim kathāvatthusmim yāvatatiyakam patitthāpetvā utthāyāsanā yena Nigantho Nātaputto tenupasankami.

58. Tena kho pana samayena Nigantho Nātaputto mahatiyā gihiparisāya saddhim nisinno hoti Bālakiniyā parisāya Upālipamukhāya. Addasā kho Nigantho Nātaputto Dīghatapassim Nigantham dūratova āgacchantam, disvāna Dīghatapassim Nigantham etadavoca "handa kuto nu tvam Tapassi āgacchasi divā divassā"ti. Ito hi kho aham bhante āgacchāmi samanassa Gotamassa santikāti. Ahu pana te Tapassi samanena Gotamena saddhim kocideva kathāsallāpoti. Ahu kho me bhante samanena Gotamena saddhim kocideva kathāsallāpoti. Yathā katham pana te Tapassi ahu samanena Gotamena saddhim kocideva kathāsallāpoti. Atha kho Dīghatapassī Nigantho yāvatako ahosi Bhagavatā saddhim kathāsallāpo, tam sabbam Niganthassa Nātaputtassa ārocesi. Evam vutte Nigantho Nātaputto Dīghatapassim Nigantham etadavoca "sādhu sādhu Tapassi, yathā tam sutavatā sāvakena sammadeva satthusāsanam ājānantena, evameva Dīghatapassinā Niganthena samanassa Gotamassa byākatam, kim hi sobhati chavo manodando imassa evam olārikassa kāyadandassa upanidhāya, atha kho kāyadandova mahāsāvajjataro pāpassa kammassa kiriyāya pāpassa kammassa pavattiyā, no tathā vacīdando, no tathā manodando"ti.

59. Evam vutte Upāli gahapati Nigaņṭham Nāṭaputtam etadavoca "sādhu sādhu bhante Dīghatapassī¹, yathā tam sutavatā sāvakena sammadeva satthusāsanam ājānantena, evamevam bhadantena Tapassinā samaṇassa Gotamassa byākatam, kim hi sobhati chavo manodaṇḍo imassa evam oļārikassa kāyadaṇḍassa upanidhāya, atha kho kāyadaṇḍova mahāsāvajjataro pāpassa kammassa kiriyāya pāpassa kammassa pavattiyā, no tathā vacīdaṇḍo, no tathā manodaṇḍo. Handa cāham bhante gacchāmi samaṇassa Gotamassa imasmim kathāvatthusmim vādam āropessāmi. Sace me samaṇo Gotamo tathā patiṭṭhahissati, yathā bhadantena Tapassinā patiṭṭhāpitam. Seyyathāpi nāma balavā puriso dīghalomikam eļakam lomesu gahetvā ākaḍḍheyya parikaḍḍheyya samparikaḍḍheyya. Evamevāham samaṇam Gotamam vādena vādam ākaḍḍhissāmi parikaḍḍhissāmi

samparikaḍḍhissāmi. Seyyathāpi nāma balavā soṇḍikākammakāro mahantaṁ soṇḍikākilañjaṁ gambhīre udakarahade pakkhipitvā kaṇṇe gahetvā ākaḍḍheyya parikaḍḍheyya samparikaḍḍheyya. Evamevāhaṁ samaṇaṁ Gotamaṁ vādena vādaṁ ākaḍḍhissāmi parikaḍḍhissāmi samparikaḍḍhissāmi. Seyyathāpi nāma balavā soṇḍikādhutto vālaṁ¹ kaṇṇe gahetvā odhuneyya niddhuneyya nipphoṭeyya². Evamevāhaṁ samaṇaṁ Gotamaṁ vādena vādaṁ odhunissāmi niddunissāmi nipphoṭessāmi. Seyyathāpi nāma kuñjaro saṭṭhihāyano gambhīraṁ pokkharaṇiṁ ogāhetvā sāṇadhovikaṁ nāma kīḷitajātaṁ kīḷati. Evamevāhaṁ samaṇaṁ Gotamaṁ sāṇadhovikaṁ maññe kīḷitajātaṁ kīḷissāmi. Handa cāhaṁ bhante gacchāmi samaṇassa Gotamassa imasmiṁ kathāvatthusmiṁ vādaṁ āropessāmī"ti. Gaccha tvaṁ gahapati samaṇassa Gotamassa imasmiṁ kathāvatthusmiṁ vādaṁ āropehi, ahaṁ vā hi gahapati samaṇassa Gotamassa vādaṁ āropeyyaṁ, Dīghatapassī vā Nigaṇṭho, tvaṁ vāti.

60. Evam vutte Dīghatapassī Nigaṇṭho Nigaṇṭham Nāṭaputtam etadavoca "na kho metam bhante ruccati, yam Upāli gahapati samaṇassa Gotamassa vādam āropeyya, samaṇo hi bhante Gotamo māyāvī āvaṭṭanim. Māyam jānāti, yāya aññatitthiyānam sāvake āvaṭṭetī"ti. Aṭṭhānam kho etam Tapassi anavakāso, yam Upāli gahapati samaṇassa Gotamassa sāvakattam upagaccheyya. Ṭhānam ca kho etam vijjati, yam samaṇo Gotamo Upālissa gahapatissa sāvakattam upagaccheyya. Gaccha tvam gahapati samaṇassa Gotamassa imasmim kathāvatthusmim vādam āropehi, aham vā hi gahapati samaṇassa Gotamassa vādam āropeyyam, Dīghatapassī vā Nigaṇṭho, tvam vāti. Dutiyampi kho Dīghatapassī -pa-. Tatiyampi kho Dīghatapassī Nigaṇṭho Nigaṇṭham Nāṭaputtam etadavoca "na kho metam bhante ruccati, yam Upāli gahapati samaṇassa Gotamassa vādam āropeyya, samaṇo hi bhante Gotamo māyāvī āvaṭṭanim māyam jānāti, yāya aññatitthiyānam sāvake āvaṭṭetī"ti. Aṭṭhānam kho etam Tapassi anavakāso, yam Upāli gahapati samaṇassa Gotamassa

^{1.} Thālaṁ (Ka) 2. Nicchādeyya (Sī, I, Ka), nicchāṭeyya (Ka), nippoṭheyya (Syā, Kaṁ)

sāvakattam upagaccheyya. Thānam ca kho etam vijjati, yam samano Gotamo Upālissa gahapatissa sāvakattam upagaccheyya. Gaccha tvam gahapati samanassa Gotamassa imasmim kathāvatthusmim vādam āropehi, aham vā hi gahapati samanassa Gotamassa vādam āropeyyam, Dīghatapassī vā Nigantho, tvam vāti. "Evam bhante"ti kho Upāli gahapati Niganthassa Nātaputtassa patissutvā utthāyāsanā Nigantham Nātaputtam abhivādetvā padakkhinam katvā yena Pāvārikambavanam yena Bhagavā tenupasankami, upasankamityā Bhagavantam abhiyādetyā ekamantam nisīdi, ekamantam nisinno kho Upāli gahapati Bhagavantam etadavoca "āgamā nu khvidha bhante Dīghatapassī Nigantho"ti. Āgamā khvidha gahapati Dīghatapassī Niganthoti. Ahu kho pana te bhante Dīghatapassinā Niganthena saddhim kocideva kathāsallāpoti. Ahu kho me gahapati Dīghatapassinā Niganthena saddhim kocideva kathāsallāpoti. Yathā katham pana te bhante ahu Dīghatapassinā Niganthena saddhim kocideva kathāsallāpoti. Atha kho Bhagavā yāvatako ahosi Dīghatapassinā Niganthena saddhim kathāsallāpo, tam sabbam Upālissa gahapatissa ārocesi.

- 61. Evam vutte Upāli gahapati Bhagavantam etadavoca "sādhu sādhu bhante Tapassī, yathā tam sutavatā sāvakena sammadeva satthusāsanam ājānantena, evamevam Dīghatapassinā Nigaņṭhena Bhagavato byākatam, kim hi sobhati chavo manodaṇḍo imassa evam oļārikassa kāyadaṇḍassa upanidhāya, atha kho kāyadaṇḍova mahāsāvajjataro pāpassa kammassa kiriyāya pāpassa kammassa pavattiyā, no tathā vacīdaṇḍo, no tathā manodaṇḍoti. Sace kho tvam gahapati sacce patiṭṭhāya manteyyāsi, siyā no ettha kathāsallāpoti. Sacce aham bhante patiṭṭhāya mantessāmi, hotu no ettha kathāsallāpoti.
- 62. Taṁ kiṁ maññasi gahapati, idhassa Nigaṇṭho ābādhiko dukkhito bāḷhagilāno sītodakapaṭikkhitto uṇhodakapaṭisevī, so sītodakaṁ alabhamāno kālaṅkareyya, imassa pana gahapati Nigaṇṭho Nāṭaputto katthūpapattiṁ paññapetīti. Atthi bhante manosattā nāma devā, tattha so upapajjati. Taṁ kissa hetu. Asu hi

bhante manopaṭibaddho kālaṅkarotīti. Manasi karohi gahapati¹, manasi karitvā kho gahapati byākarohi, na kho te sandhiyati purimena vā pacchimaṁ, pacchimena vā purimaṁ, bhāsitā kho pana te gahapati esā vācā "sacce ahaṁ bhante patiṭṭhāya mantessāmi, hotu no ettha kathāsallāpo"ti. Kiñcāpi bhante Bhagavā evamāha, atha kho kāyadaṇḍova mahāsāvajjataro pāpassa kammassa kiriyāya pāpassa kammassa pavattiyā, no tathā vacīdando, no tathā manodandoti.

- 63. Tam kim maññasi gahapati, idhassa Nigaṇṭho Nāṭaputto cātuyāmasamvarasamvuto sabbavārivārito sabbavāriyutto sabbavāridhuto sabbavāriphuṭo, so abhikkamanto paṭikkamanto bahū khuddake pāṇe saṃghātam āpādeti, imassa pana gahapati Nigaṇṭho Nāṭaputto kam vipākam paññapetīti. Asañcetanikam bhante Nigaṇṭho Nāṭaputto no mahāsāvajjam paññapetīti. Sace pana gahapati cetetīti. Mahāsāvajjam bhante hotīti. Cetanam pana gahapati Nigaṇṭho Nāṭaputto kismim paññapetīti. Manodaṇḍasmim bhanteti. Manasi karohi gahapati, manasi karitvā kho gahapati byākarohi, na kho te sandhiyati purimena vā pacchimam, pacchimena vā purimam, bhāsitā kho pana te gahapati esā vācā "sacce aham bhante patiṭṭhāya mantessāmi, hotu no ettha kathāsallāpo"ti. Kiñcāpi bhante Bhagavā evamāha, atha kho kāyadaṇḍova mahāsāvajjataro pāpassa kammassa kiriyāya pāpassa kammassa pavattiyā, no tathā vacīdaṇḍo, no tathā manodaṇḍoti.
- 64. Tam kim maññasi gahapati, ayam Nāļandā iddhā ceva phītā ca bahujanā ākiṇṇamanussāti. Evam bhante ayam Nāļandā iddhā ceva phītā ca bahujanā ākiṇṇamanussāti. Tam kim maññasi gahapati, idha puriso āgaccheyya ukkhittāsiko, so evam vadeyya "aham yāvatikā imissā Nāļandāya pāṇā, te ekena khaṇena ekena muhuttena ekam mamsakhalam ekam mamsapuñjam karissāmī"ti, tam kim maññasi gahapati, pahoti nu kho so puriso yāvatikā imissā Nāļandāya pāṇā, te ekena khaṇena ekena

^{1.} Gahapati gahapati manasi karohi (Sī, Syā, Kaṁ), gahapati manasi karohi (Ka), gahapati gahapati (I)

muhuttena ekam mamsakhalam ekam mamsapuñjam katunti. Dasapi bhante purisā vīsampi bhante purisā timsampi bhante purisā cattārīsampi bhante purisā paññāsampi bhante purisā nappahonti yāvatikā imissā Nālandāya pānā, te ekena khanena ekena muhuttena ekam mamsakhalam ekam mamsapuñjam kātum, kim hi sobhati eko chavo purisoti. Tam kim maññasi gahapati, idha āgaccheyya samano vā brāhmano vā iddhimā cetovasippatto, so evam vadeyya "aham imam Nālandam ekena manopadosena bhasmam karissāmī"ti, tam kim maññasi gahapati, pahoti nu kho so samano vābrāhmano vā iddhimā cetovasippatto imam Nālandam ekena manopadosena bhasmam kātunti. Dasapi bhante Nālandā vīsampi Nālandā timsampi nālāndā cattārīsampi Nālandā paññāsampi Nālandā pahoti so samano vā brāhmano vā iddhimā cetovasippatto ekena manopadosena bhasmam kātum, kim hi sobhati ekā chavā Nālandāti. Manasi karohi gahapati, manasi karitvā kho gahapati byākarohi, na kho te sandhiyati purimena vā pacchimam, pacchimena vā purimam, bhāsitā kho pana te gahapati esā vācā "sacce aham bhante patitthāya mantessāmi, hotu no ettha kathāsallāpo"ti. Kiñcāpi bhante Bhagavā evamāha, atha kho kāyadandova mahāsāvajjataro pāpassa kammassa kiriyāya pāpassa kammassa pavattiyā, no tathā vacīdando, no tathā manodandoti.

65. Tam kim maññasi gahapati, sutam te Daṇḍakīraññam¹ Kāliṅgāraññam Majjhāraññam² Mātaṅgāraññam araññam araññabhūtanti. Evam bhante, sutam me Daṇḍakīraññam Kāliṅgāraññam Majjhāraññam Mātaṅgāraññam araññam araññabhūtanti. Tam kim maññasi gahapati, kinti te sutam, kena tam Daṇḍakīraññam Kāliṅgāraññam Majjhāraññam Mātaṅgāraññam araññam araññabhūtanti. Sutam metam bhante isīnam manopadosena tam Daṇḍakīraññam Kāliṅgāraññam Majjhāraññam Mātaṅgāraññam araññam araññabhūtanti. Manasi karohi gahapati, manasi karitvā kho gahapati byākarohi, na kho te sandhiyati purimena vā pacchimam, pacchimena vā purimam, bhāsitā kho pana te gahapati esā vācā "sacce aham bhante patiṭṭhāya mantessāmi, hotu no ettha kathāsallāpo"ti.

- 66. Purimenevāham bhante opammena Bhagavato attamano abhiraddho, api cāham imāni Bhagavato vicitrāni pañhapaṭibhānāni sotukāmo evāham Bhagavantam paccanīkam kātabbam amañnissam. Abhikkantam bhante, abhikkantam bhante, seyyathāpi bhante nikkujjitam vā ukkujjeyya, paṭicchannam vā vivareyya, mūļhassa vā maggam ācikkheyya, andhakāre vā telapajjotam dhāreyya "cakkhumanto rūpāni dakkhantī"ti, evamevam Bhagavatā anekapariyāyena dhammo pakāsito, esāham bhante Bhagavantam saraṇam gacchāmi dhammañca bhikkhusamghañca, upāsakam mam Bhagavā dhāretu ajjatagge pāṇupetam saraṇam gatanti.
- 67. Anuviccakāram kho gahapati karohi, anuviccakāro tumhādisānam ñātamanussānam sādhu hotīti. Imināpāham bhante Bhagavato bhiyyoso mattāya attamano abhiraddho, yam mam Bhagavā evamāha "anuviccakāram kho gahapati karohi, anuviccakāro tumhādisānam ñātamanussānam sādhu hotī"ti, mam hi bhante aññatitthiyā sāvakam labhitvā kevalakappam Nāļandam paṭākam parihareyyum "Upāli amhākam gahapati sāvakattam upagato"ti. Atha ca pana mam Bhagavā evamāha "anuviccakāram kho gahapati karohi, anuviccakāro tumhādisānam ñātamanussānam sādhu hotī"ti. Esāham bhante dutiyampi Bhagavantam saraṇam gacchāmi dhammañca bhikkhusamghañca, upāsakam mam Bhagavā dhāretu ajjatagge pāṇupetam saraṇam gatanti.
- 68. Dīgharattam kho te gahapati Nigaṇṭhānam opānabhūtam kulam, yena nesam upagatānam piṇḍakam dātabbam maññeyyāsīti. Imināpāham bhante Bhagavato bhiyyoso mattāya attamano abhiraddho, yam mam Bhagavā evamāha "dīgharattam kho te gahapati Nigaṇṭhānam opānabhūtam kulam, yena nesam upagatānam piṇḍakam dātabbam maññeyyāsī"ti. Sutam metam bhante samaṇo Gotamo evamāha "mayhameva dānam dātabbam, nāññesam dānam dātabbam, mayhameva sāvakānam dānam dātabbam, nāññesam sāvakānam dānam dātabbam, mayhameva dinnam mahapphalam, nāññesam dinnam mahapphalam, mayhameva sāvakānam dinnam mahapphalam, nāññesam sāvakānam dinnam mahapphalam"ti, atha ca pana mam Bhagavā Nigaṇṭhesupi dāne samādapeti, api ca bhante mayamettha kālam jānissāma, esāham bhante tatiyampi Bhagavantam saraṇam gacchāmi dhammañca bhikkhusamghañca, upāsakam mam Bhagavā dhāretu ajjatagge pāṇupetam saraṇam gatanti.

- 69. Atha kho Bhagavā Upālissa gahapatissa anupubbim katham¹ kathesi, seyyathidam, dānakatham, sīlakatham saggakatham kāmānam ādīnavam okāram samkilesam nekkhamme ānisamsam pakāsesi. Yadā Bhagavā aññāsi Upālim gahapatim kallacittam muducittam vinīvaraņacittam udaggacittam pasannacittam, atha yā Buddhānam sāmukkamsikā dhammadesanā, tam pakāsesi dukkham samudayam nirodham maggam, seyyathāpi nāma suddham vattham apagatakāļakam sammadeva rajanam paṭiggaṇheyya, evameva Upālissa gahapatissa tasmim yeva āsane virajam vītamalam dhammacakhum udapādi "yam kiñci samudayadhammam, sabbam tam nirodhadhamman"ti. Atha kho Upāli gahapati diṭṭhadhammo pattadhammo viditadhammo pariyogāļhadhammo tiṇṇavicikiccho vigatakathamkatho vesārajjappatto aparappaccayo Satthusāsane Bhagavantam etadavoca "handa ca dāni mayam bhante gacchāma bahukiccā mayam bahukaraṇīyā"ti. Yassadāni tvam gahapati kālam maññasīti.
- 70. Atha kho Upāli gahapati Bhagavato bhāsitam abhinanditvā anumoditvā uṭṭhāyāsanā Bhagavantam abhivādetvā padakkhiṇam katvā yena sakam nivesanam tenupasankami, upasankamitvā dovārikam āmantesi "ajjatagge samma dovārika āvarāmi dvāram Nigaṇṭhānam Nigaṇṭhīnam, anāvaṭam dvāram Bhagavato bhikkhūnam bhikkhunīnam upāsakānam upāsikānam. Sace koci Nigaṇṭho āgacchati, tamenam tvam evam vadeyyāsi 'tiṭṭha bhante mā pāvisi, ajjatagge Upāli gahapati samaṇassa Gotamassa sāvakattam upagato, āvaṭam dvāram Nigaṇṭhānam Nigaṇṭhīnam, anāvaṭam dvāram Bhagavato bhikkhūnam bhikkhunīnam upāsakānam upāsikānam, sace te bhante piṇḍakena attho, ettheva tiṭṭha, ettheva te āharissantī'ti". "Evam bhante"ti kho dovāriko Upālissa gahapatissa paccassosi.
- 71. Assosi kho Dīghatapassī Nigaṇṭho "Upāli kira gahapati samaṇassa Gotamassa sāvakattaṁ upagato"ti. Atha kho Dīghatapassī Nigaṇṭho yena Nigaṇṭho Nāṭaputto tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Nigaṇṭhaṁ Nāṭaputtaṁ etadavoca "sutaṁ metaṁ bhante Upāli kira gahapati samaṇassa Gotamassa sāvakattaṁ upagato"ti. Aṭṭhānaṁ kho etaṁ

^{1.} Ānupubbīkatham (Sī), ānupubbikatham (I), anupubbikatham (Syā, Kam, Ka)

Tapassi anavakāso, yam Upāli gahapati samaņassa Gotamassa sāvakattam upagaccheyya. Ṭhānam ca kho etam vijjati, yam samaņo Gotamo Upālissa gahapatissa sāvakattam upagaccheyyāti. Dutiyampi kho Dīghatapassī Nigaṇṭho -pa-. Tatiyampi kho Dīghatapassī Nigaṇṭho Nigaṇṭham Nāṭaputtam etadavoca, sutam metam bhante -pa- Upālissa gahapatissa sāvakattam upagaccheyyāti. Handāham bhante gacchāmi, yāva jānāmi yadi vā Upāli gahapati samaṇassa Gotamassa sāvakattam upagato yadi vā noti. Gaccha tvam Tapassi jānāhi yadi vā Upāli gahapati samaṇassa Gotamassa sāvakattam upagato yadi vā noti.

72. Atha kho Dīghatapassī Nigantho yena Upālissa gahapatissa nivesanam tenupasankami. Addasā kho dovāriko Dīghatapassim Nigantham dūratova āgacchantam, disvāna Dīghatapassim Nigantham etadavoca "tittha bhante mā pāvisi, ajjatagge Upāli gahapati samanassa Gotamassa sāvakattam upagato, āvatam dvāram Niganthānam Niganthīnam, anāvatam dvāram Bhagavato bhikkhūnam bhikkhunīnam upāsakānam upāsikānam, sace te bhante pindakena attho, ettheva tittha, ettheva te āharissantī"ti. "Na me āvuso pindakena attho"ti vatvā tato patinivattitvā yena Nigantho Nāṭaputto tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Nigaṇṭhaṁ Nāṭaputtaṁ etadavoca "saccamyeva kho bhante yam Upāli gahapati samanassa Gotamassa sāvakattam upagato, etam kho te aham bhante nālattham, 'na kho me bhante ruccati, yam Upāli gahapati samanassa Gotamassa vādam āropeyya. Samano hi bhante Gotamo māyāvī āvattanim māyam jānāti, yāya aññatitthiyānam sāvake āvattetī'ti. Āvatto kho te bhante Upāli gahapati samanena Gotamena āvattaniyā māyāyā"ti. Atthānam kho etam tapassi anavakāso, yam Upāli gahapati samanassa Gotamassa sāvakattam upagaccheyya. Thānam ca kho etam vijjati, yam samano Gotamo Upālissa gahapatissa sāvakattam upagaccheyyāti. Dutiyampi kho Dīghatapassī Nigantho Nigantham Nātaputtam etadavoca "saccamyeva bhante -pa- Upālissa gahapatissa sāvakattam upagaccheyyāti. Tatiyampi kho Dīghatapassī Nigantho Nigantham Nātaputtam etadavoca "saccamyeva kho bhante -pa- Upālissa gahapatissa sāvakattam upagaccheyyāti. Handa

cāham Tapassi gacchāmi, yāva cāham sāmamyeva jānāmi yadi vā Upāli gahapati samanassa Gotamassa sāvakattam upagato yadi vā noti.

Atha kho Nigantho Nātaputto mahatiyā Niganthaparisāya saddhim yena Upālissa gahapatissa nivesanam tenupasankami. Addasā kho dovāriko Nigantham Nātaputtam dūratova āgacchantam, disvāna Nigantham Nātaputtam etadavoca "tittha bhante mā pāvisi, ajjatagge Upāli gahapati samanassa Gotamassa sāvakattam upagato, āvatam dvāram Niganthānam Niganthīnam, anāvatam dvāram Bhagavato bhikkhūnam bhikkhunīnam upāsakānam upāsikānam, sace te bhante pindakena attho, ettheva tittha, ettheva te āharissantī"ti. Tena hi samma dovārika yena Upāli gahapati tenupasankama, upasankamitvā Upālim gahapatim evam vadehi "Nigantho bhante Nātaputto mahatiyā Niganthaparisāya saddhim bahidvārakotthake thito, so te dassanakāmo"ti. "Evam bhante"ti kho dovāriko Niganthassa Nātaputtassa patissutvā yena Upāli gahapati tenupasankami, upasankamitvā Upālim gahapatim etadavoca "Nigantho bhante Nātaputto mahatiyā Niganthaparisāya saddhim bahidvārakotthake thito, so te dassanakāmo"ti. Tena hi samma dovārika majjhimāya dvārasālāya āsanāni paññapehīti. "Evam bhante"ti kho dovāriko Upālissa gahapatissa patissutvā majjhimāya dvārasālāya āsanāni paññapetvā yena Upāli gahapati tenupasankami, upasankamitvā Upālim gahapatim etadavoca "pañnattāni kho bhante majjhimāya dvārasālāya āsanāni, yassadāni kālam maññasī"ti.

73. Atha kho Upāli gahapati yena majjhimā dvārasālā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā yaṁ tattha āsanaṁ aggañca seṭṭhañca uttamañca paṇītañca, tattha sāmaṁ nisīditvā dovārikaṁ āmantesi—tena hi samma dovārika yena Nigaṇṭho Nāṭaputto tenupasaṅkama, upasaṅkamitvā Nigaṇṭhaṁ Nāṭaputtaṁ evaṁ vadehi "Upāli bhante gahapati evamāha 'pavisa kira bhante sace ākaṅkhasī'ti". "Evaṁ bhante"ti kho dovāriko Upālissa gahapatissa paṭissutvā yena Nigaṇṭho Nāṭaputto tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Nigaṇṭhaṁ Nāṭaputtaṁ etadavoca "Upāli bhante gahapati evamāha 'pavisa kira bhante sace ākaṅkhasī'ti".

Atha kho Nigantho Nātaputto mahatiyā Niganthaparisāya saddhim yena majihimā dvārasālā tenupasankami. Atha kho Upāli gahapati yam sudam pubbe yato passati Nigantham Nātaputtam dūratova āgacchantam, disvāna tato paccuggantvā yam tattha āsanam aggañca setthañca uttamañca panītañca, tam uttarāsangena sammajiitvā¹ pariggahetvā nisīdāpeti. So dāni yam tattha āsanam aggañca setthañca uttamañca panītañca, tattha sāmam nisīditvā Nigantham Nātaputtam etadavoca "samvijjanti kho bhante āsanāni, sace ākankhasi nisīdā"ti. Evam vutte Nigantho Nātaputto Upālim gahapatim etadavoca "ummattosi tvam gahapati, dattosi tvam gahapati 'gacchāmaham bhante samanassa Gotamassa vādam āropessāmī'ti gantvā mahatāsi vādasanghātena patimukko āgato. Seyyathāpi gahapati puriso andahārako gantvā ubbhatehi andehi āgaccheyya, seyyathā vā, pana gahapati puriso akkhikahārako gantvā ubbhatehi akkhīhi āgaccheyya, evameva kho tvam gahapati 'gacchāmaham bhante samanassa Gotamassa vādam āropessāmī'ti gantvā mahatāsi vādasanghātena patimukko āgato, āvattosi kho tvam gahapati samanena Gotamena āvattaniyā māyāyā"ti.

74. Bhaddikā bhante āvaṭṭanī māyā, kalyāṇī bhante āvaṭṭanī māyā, piyā me bhante ñātisālohitā imāya āvaṭṭaniyā āvaṭṭeyyum, piyānampi me assa ñātisālohitānam dīgharattam hitāya sukhāya. Sabbe cepi bhante khattiyā imāya āvaṭṭaniyā āvaṭṭeyyum, sabbesānampissa khattiyānam dīgharattam hitāya sukhāya. Sabbe cepi bhante brāhmaṇā -pa- vessā -pa- suddā imāya āvaṭṭaniyā āvaṭṭeyyum, sabbesānampissa suddānam dīgharattam hitāya sukhāya. Sadevako cepi bhante loko samārako sabrahmako sassamaṇabrāhmaṇī pajā sadevamanussā imāya āvaṭṭaniyā āvaṭṭeyyum, sadevakassapissa lokassa samārakassa sabrahmakassa sassamaṇabrāhmaṇiyā pajāya sadevamanussāya dīgharattam hitāya sukhāyāti. Tena hi bhante upamam te karissāmi, upamāyapidhekacce viññū purisā bhāsitassa attham ājānanti.

75. Bhūtapubbam bhante añnatarassa brāhmanassa jinnassa vuddhassa mahallakassa daharā mānavikā pajāpatī ahosi gabbhinī upavijaññā, atha kho bhante sā mānavikā tam brāhmanam etadavoca "gaccha tvam brāhmana, Āpanā makkatacchāpakam kinitvā ānehi, yo me kumārakassa kīlāpanako bhavissatī"ti. Evam vutte so brāhmano tam mānavikam etadavoca "āgamehi tāva bhoti, yāva vijāyati, sace tvam bhoti kumārakam vijāyissasi, tassā te aham Āpanā makkatacchāpakam kinitvā ānessāmi, yo te kumārakassa kīlāpanako bhavissati. Sace pana tvam bhoti kumārikam vijāyissasi, tassā te aham Āpanā makkatacchāpikam kinitvā ānessāmi, vā te kumārikāva kīlāpanikā bhavissatī"ti. Dutiyampi kho bhante sā māṇavikā -pa-. Tatiyampi kho bhante sā māṇavikā tam brāhmaṇam etadavoca "gaccha tvam brāhmana, Āpanā makkatacchāpakam kinitvā ānehi, yo me kumārakassa kīlāpanako bhavissatī"ti. Atha kho bhante so brāhmaņo tassā māṇavikāya sāratto patibaddhacitto Āpanā makkatacchāpakam kinitvā ānetvā tam mānavikam etadavoca "ayam te bhoti Āpanā makkatacchāpako kinitvā ānīto, yo te kumārakassa kīlāpanako bhavissatī"ti. Evam vutte bhante sā mānavikā tam brāhmanam etadavoca "gaccha tvam brāhmana imam makkatacchāpakam ādāya yena Rattapāni rajakaputto tenupasankama, upasankamitvā Rattapānim rajakaputtam evam vadehi, icchāmaham samma Rattapāni imam makkatacchāpakam pītāvalepanam nāma rangajātam rajitam ākotitapaccākotitam ubhatobhāgavimatthan"ti.

Atha kho bhante so brāhmaņo tassā māṇavikāya sāratto paṭibaddhacitto taṁ makkaṭacchāpakaṁ ādāya yena Rattapāṇi rajakaputto tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Rattapāṇiṁ rajakaputtaṁ etadavoca "icchāmahaṁ samma Rattapāṇi imaṁ makkaṭacchāpakaṁ pītāvalepanaṁ nāma raṅgajātaṁ rajitaṁ ākoṭitapaccākoṭitaṁ ubhatobhāgavimaṭṭhan"ti. Evaṁ vutte bhante Rattapāṇi rajakaputto taṁ brāhmaṇaṁ etadavoca "ayaṁ kho te bhante makkaṭacchāpako raṅgakkhamo hi kho, no ākoṭanakkhamo, no vimajjanakkhamo"ti. Evameva kho bhante bālānaṁ Niganthānaṁ vādo,

raṅgakkhamo hi kho bālānaṁ no paṇḍitānaṁ, no anuyogakkhamo, no vimajjanakkhamo. Atha kho bhante so brāhmaṇo aparena samayena navaṁ dussayugaṁ ādāya yena Rattapāṇi rajakaputto tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Rattapāṇiṁ rajakaputtaṁ etadavoca "icchāmahaṁ samma Rattapāṇi imaṁ navaṁ dussayugaṁ pītāvalepanaṁ nāma raṅgajātaṁ rajitaṁ ākoṭitapaccākoṭitaṁ ubhatobhāgavimaṭṭhan"ti. Evaṁ vutte bhante Rattapāṇi rajakaputto taṁ brāhmaṇaṁ etadavoca "idaṁ kho te bhante navaṁ dussayugaṁ raṅgakkhamaṁ ceva ākoṭanakkhamaṁ ca vimajjanakkhamaṁ cā"ti. Evameva kho bhante tassa Bhagavato vādo Arahato Sammāsambuddhassa raṅgakkhamo ceva paṇḍitānaṁ no bālānaṁ, anuyogakkhamo ca vimajjanakkhamo cāti.

Sarājikā kho gahapati parisā evam jānāti "Upāli gahapati Nigaņṭhassa Nāṭaputtassa sāvako"ti, kassa tam gahapati sāvakam dhāremāti. Evam vutte Upāli gahapati uṭṭhāyāsanā ekamsam uttarāsangam karitvā yena Bhagavā tenañjalim paṇāmetvā Nigaṇṭham Nāṭaputtam etadavoca "tena hi bhante suṇohi yassāham sāvako"ti—

76. Dhīrassa vigatamohassa, pabhinnakhīlassa vijitavijayassa.

Anīghassa susamacittassa, vuddhasīlassa sādhupaññassa.

Vesamantarassa¹ vimalassa, Bhagavato tassa sāvakohamasmi.

Akathamkathissa tusitassa, vantalokāmisassa muditassa. Katasamaṇassa manujassa, antimasārīrassa narassa. Anopamassa virajassa, Bhagavato tassa sāvakohamasmi.

Asamsayassa kusalassa, venayikassa sārathivarassa. Anuttarassa ruciradhammassa, nikkankhassa pabhāsakassa². Mānacchidassa vīrassa, Bhagavato tassa sāvakohamasmi.

Nisabhassa appameyyassa, gambhīrassa monapattassa. Khemaṅkarassa vedassa, dhammaṭṭhassa saṁvutattassa. Saṅgātigassa muttassa, Bhagavato tassa sāvakohamasmi. Nāgassa pantasenassa, khīṇasaṁyojanassa muttassa. Paṭimantakassa¹ dhonassa, pannadhajassa vītarāgassa. Dantassa nippapañcassa, Bhagavato tassa sāvakohamasmi.

Isisattamassa akuhassa, tevijjassa brahmapattassa. Nhātakassa² padakassa, passaddhassa viditavedassa. Purindadassa a, Bhagavato tassa sāvakohamasmi.

Ariyassa bhāvitattassa, pattipattassa veyyākaraṇassa. Satimato vipassissa, anabhinatassa no apanatassa. Anejassa vasippattassa, Bhagavato tassa sāvakohasmi.

Samuggatassa³ jhāyissa, ananugatantarassa suddhassa. Asitassa hitassa⁴, pavivittassa aggappattassa. Tiṇṇassa tārayantassa, Bhagavato tassa sāvakohamasmi.

Santassa bhūripaññassa, mahāpaññassa vītalobhassa. Tathāgatassa Sugatassa, appaṭipuggalassa asamassa. Visāradassa nipuṇassa, Bhagavato tassa sāvakomahasmi.

Taṇhacchidassa Buddhassa, vītadhūmassa anupalittassa. Āhuneyyassa yakkhassa, uttamapuggalassa atulassa. Mahato yasaggapattassa, Bhagavato tassa sāvakohamasmīti.

77. Kadā saññūļhā pana te gahapati ime samaņassa Gotamassa vaṇṇāti. Seyyathāpi bhante nānāpupphānam mahāpuppharāsi, tamenam dakkho mālākāro vā mālākārantevāsī vā vicittam mālam gantheyya, evameva kho bhante so Bhagavā anekavaṇṇo anekasatavaṇṇo, ko hi bhante vaṇṇārahassa vaṇṇam na karissatīti. Atha kho Nigaṇṭhassa Nāṭaputtassa Bhagavato sakkāram asahamānassa tattheva uṇham lohitam mukhato uggacchīti⁵.

Upālisuttam niṭṭhitam chaṭṭham.

- 1. Patimantassa (Ka)
- 3. Sammaggatassa (Sī, Syā, I)
- 5. Uggañchi (Sī, Syā, I)

- 2. Nahātakassa (Sī, Syā, I)
- 4. Appahīnassa (Sī, I), appabhītassa(Syā)

7. Kukkuravatikasutta

78. Evam me sutam—ekam samayam Bhagavā Koliyesu viharati Haliddavasanam nāma Koliyānam nigamo. Atha kho Punno ca Koliyaputto govatiko acelo ca Seniyo kukkuravatiko yena Bhagavā tenupasankamimsu, upasankamitvā Punno Koliyaputto govatiko Bhagavantam abhivādetvā ekamantam nisīdi. Acelo pana Seniyo kukkuravatiko Bhagavatā saddhim sammodi, sammodanīyam katham sāranīyam vītisāretvā kukkurova palikuijitvā¹ ekamantam nisīdi. Ekamantam nisinno kho Punno Kolivaputto govatiko Bhagavantam etadavoca "ayam bhante acelo Seniyo kukkuravatiko dukkarakārako chamānikkhittam bhojanam bhuñjati, tassa tam kukkuravatam dīgharattam samattam samādinnam, tassa kā gati, ko abhisamparāyo''ti. Alam Punna, titthatetam, mā mam etam pucchīti. Dutiyampi kho Punno Koliyaputto govatiko -pa-. Tatiyampi kho Punno Koliyaputto govatiko Bhagavantam etadavoca "ayam bhante acelo Seniyo kukkuravatiko dukkarakārako chamānikkhittam bhojanam bhuñjati, tassa tam kukkuravatam dīgharattam samattam samādinnam, tassa kā gati, ko abhisamparāyo"ti.

79. Addhā kho te aham Puṇṇa na labhāmi, "alam Puṇṇa tiṭṭhatetam, mā mam etam pucchī"ti, api ca tyāham byākarissāmi. Idha Puṇṇa ekacco kukkuravatam bhāveti paripuṇṇam abbokiṇṇam, kukkurasīlam bhāveti paripuṇṇam abbokiṇṇam, kukkurakappam bhāveti paripuṇṇam abbokiṇṇam. So kukkuravatam bhāvetvā paripuṇṇam abbokiṇṇam kukkurasīlam bhavetvā paripuṇṇam abbokiṇṇam kukkuracittam bhāvetvā paripuṇṇam abbokiṇṇam kukkurakappam bhāvetvā paripuṇṇam abbokiṇṇam kāyassa bhedā param maraṇā kukkurānam sahabyatam upapajjati. Sace kho panassa evamdiṭṭhi hoti "imināham sīlena vā vatena vā tapena vā brahmacariyena vā devo vā bhavissāmi, devaññataro vā"ti, sāssa² hoti micchādiṭṭhi. Micchādiṭṭhissa³ kho aham Puṇṇa dvinnam gatīnam aññataram gatim vadāmi nirayam vā tiracchānayonim vā. Iti kho Puṇṇa

^{1.} Palikuņṭhitvā (Syā, Kaṁ), paliguṇṭhitvā (Ka)

^{3.} Micchāditthikassa (Sī)

sampajjamānam kukkuravatam kukkurānam sahabyatam upaneti vipajjamānam nirayanti. Evam vutte acelo Seniyo kukkuravatiko parodi, assūni pavattesi.

Atha kho Bhagavā Puṇṇaṁ Koliyaputtaṁ govatikaṁ etadavoca "etaṁ kho te ahaṁ Puṇṇa nālatthaṁ, 'alaṁ Puṇṇa tiṭṭhatetaṁ, mā maṁ etaṁ pucchī'ti". Nāhaṁ bhante etaṁ rodāmi, yaṁ maṁ Bhagavā evamāha "api ca me idaṁ bhante kukkuravataṁ dīgharattaṁ samattaṁ samādinnaṁ. Ayaṁ bhante Puṇṇo Koliyaputto govatiko, tassa taṁ govataṁ dīgharattaṁ samattaṁ samādinnaṁ, tassa kā gati, ko abhisamparāyo"ti. Alaṁ Seniya tiṭṭhatetaṁ, mā maṁ etaṁ pucchīti. Dutiyampi kho acelo Seniyo -pa-. Tatiyampi kho acelo Seniyo kukkuravatiko Bhagavantaṁ etadavoca "ayaṁ bhante Puṇṇo Koliyaputto govatiko, tassa taṁ govataṁ dīgharattaṁ samādinnaṁ, tassa kā gati, ko abhisamparāyo"ti.

80. Addhā kho te aham Seniya na labhāmi, "alam Seniya tiṭṭhatetam, mā mam etam pucchī"ti, api ca tyāham byākarissāmi. Idha Seniya ekacco govatam bhāveti paripuṇṇam abbokiṇṇam, gosīlam bhāveti paripuṇṇam abbokiṇṇam, gavākappam¹ bhāveti paripuṇṇam abbokiṇṇam gavākappam¹ bhāveti paripuṇṇam abbokiṇṇam gosīlam bhāvetvā paripuṇṇam abbokiṇṇam gosīlam bhāvetvā paripuṇṇam abbokiṇṇam govākappam bhāvetvā paripuṇṇam abbokiṇṇam gavākappam bhāvetvā paripuṇṇam abbokiṇṇam kāyassa bhedā param maraṇā gunnam sahabyatam upapajjati. Sace kho panassa evam diṭṭhi hoti "imināham sīlena vā vatena vā tapena vā brahmacariyena vā devo vā bhavissāmi devaññataro vā"ti, sāssa hoti micchādiṭṭhi. Micchadiṭṭhissa kho aham Seniya dvinnam gatīnam aññataram gatim vadāmi nirayam vā tiracchānayonim vā. Iti kho Seniya sampajjamānam govatam gunnam sahabyatam upaneti vipajjamānam nirayanti. Evam vutte Punno Koliyaputto govatiko parodi, assūni pavattesi.

Atha kho Bhagavā acelam Seniyam kukkuravatikam etadavoca "etam kho te aham Seniya nālattham, alam Seniya titthatelam, mā

mam etam pucchī'ti. Nāham bhante etam rodāmi, yam mam Bhagavā evamāha, api ca me idam bhante govatam dīgharattam samattam samādinnam. Evam pasanno aham bhante Bhagavati, pahoti Bhagavā tathā dhammam desetum, yathā aham cevimam govatam pajaheyyam, ayam ceva acelo Seniyo kukkuravatiko tam kukkuravatam pajaheyyāti. Tena hi Puṇṇa suṇāhi sādhukam manasi karohi bhāsissāmīti. "Evam bhante'ti kho Puṇṇo Koliyaputto govatiko Bhagavato paccassosi. Bhagavā etadavoca—

81. Cattārimāni Puṇṇa kammāni mayā sayaṁ abhiññā sacchikatvā paveditāni. Katamāni cattāri, atthi Puṇṇa kammaṁ kaṇhaṁ kaṇhavipākaṁ, atthi Puṇṇa kammaṁ sukkaṁ sukkavipākaṁ, atthi Puṇṇa kammaṁ kaṇhasukkaṁ kaṇhasukkavipākaṁ, atthi Puṇṇa kammaṁ akaṇhaṁ asukkaṁ akaṇha-asukkavipākaṁ kammakkhayāya saṁvattati.

Katamañca Puṇṇa kammaṁ kaṇhaṁ kaṇhavipākaṁ. Idha Puṇṇa ekacco sabyābajjhaṁ¹ kāyasaṅkhāraṁ abhisaṅkharoti, sabyābajjhaṁ vacīsaṅkhāraṁ abhisaṅkharoti. So sabyābajjhaṁ kāyasaṅkhāraṁ abhisaṅkharitvā sabyābajjhaṁ vacīsaṅkhāraṁ abhisaṅkharitvā sabyābajjhaṁ upapajjati. Tamenaṁ sabyābajjhaṁ lokaṁ upapannaṁ sabyābajjhaṁ lokaṁ upapajjati. Tamenaṁ sabyābajjhaṁ lokaṁ upapannaṁ samānaṁ sabyābajjhā phassā phusanti, so sabyābajjhehi phassehi phuṭṭho samāno sabyābajjhaṁ vedanaṁ vedati ekantadukhaṁ, seyyathāpi sattā nerayikā. Iti kho Puṇṇa bhūtā bhūtassa upapatti hoti. Yaṁ karoti tena upapajjati, upapannamenaṁ phassā phusanti. Evaṁpāhaṁ Puṇṇa 'kammadāyādā sattā'ti vadāmi. Idaṁ vuccati Puṇṇa kammaṁ kaṇhaṁ paṇhavipākaṁ. (1)

Katamañca Puṇṇa kammaṁ sukkaṁ sukkavipākaṁ. Idha Puṇṇa ekacco abyābajjhaṁ kāyasaṅkhāraṁ abhisaṅkharoti, abyābajjhaṁ vacīsaṅkhāraṁ abhisaṅkharoti, abyābajjhaṁ manosaṅkhāraṁ abhisaṅkharoti. So abyābajjhaṁ kāyasaṅkhāraṁ abhisaṅkharitvā abyābajjhaṁ vacīsaṅkhāraṁ abhisaṅkharitvā abyābajjhaṁ manosaṅkhāraṁ abhisaṅkharitvā abyābajjhaṁ lokaṁ upapajjati. Tamenaṁ abyābajjhaṁ lokaṁ

upapannam samānam abyābajjhā phassā phusanti, so abyābajjhehi phassehi phuṭṭho samāno abyābajjham vedanam vedeti ekantasukham, seyyathāpi devā subhakiṇhā. Iti kho Puṇṇa bhūtā bhūtassa upapatti hoti. Yam karoti tena upapajjati, upapannamenam phassā phusanti. Evampāham Puṇṇa 'kammadāyādā sattā'ti vadāmi. Idam vuccati Puṇṇa kammam sukkam sukkavipākam. (2)

Katamañca Puṇṇa kammaṁ kaṇhasukkaṁ kaṇhasukkavipākaṁ. Idha Puṇṇa ekacco sabyābajjampi abyābajjampi kāyasaṅkhāraṁ abhisaṅkharoti, sabyābajjhampi abyābajjhampi vacīsaṅkhāraṁ abhisaṅkharoti. So sabyābajjhampi abyābajjhampi kāyasaṅkhāraṁ abhisaṅkharitvā sabyābajjhampi abyābajjhampi vacīsaṅkhāraṁ abhisaṅkharitvā sabyābajjhampi abyābajjhampi manosaṅkhāraṁ abhisaṅkharitvā sabyābajjhampi abyābajjhampi lokaṁ upapajjati. Tamenaṁ sabyābajjhampi abyābajjhampi lokaṁ upapajjati. Tamenaṁ sabyābajjhāpi phassā phusanti, so sabyābajjhehipi abyābajjhehipi phassehi phuṭṭho samāno sabyābajjhampi abyābajjhampi vedanaṁ vedeti vokiṇṇasukhadukhaṁ, seyyathāpi manussā ekacce ca devā ekacce ca vinipātikā. Iti kho Puṇṇa bhūtā bhūtassa upapatti hoti. Yaṁ karoti tena upapajjati, upapannamenaṁ phassā phusanti. Evaṁpāhaṁ Puṇṇa 'kammadāyādā sattā'ti vadāmi. Idaṁ vuccati Puṇṇa kammaṁ kaṇhasukkaṁ kaṇhasukkavipākaṁ. (3)

Katamañca Puṇṇa kammaṁ akaṇhaṁ asukkaṁ akaṇha-asukkavipākaṁ kammakkhayāya saṁvattati. Tatra Puṇṇa yamidaṁ kammaṁ kaṇhaṁ kaṇhaṁ tassa pahānāya yā cetanā, yamidaṁ¹ kammaṁ sukkaṁ sukkavipākaṁ tassa pahānāya yā cetanā, yamidaṁ¹ kammaṁ kaṇhasukkaṁ kaṇhasukkavipākaṁ tassa pahānāya yā cetanā. Idaṁ vuccati Puṇṇa kammaṁ akaṇhaṁ asukkaṁ akaṇha-asukkavipākaṁ kammakkhayāya saṁvattatīti. Imāni kho Puṇṇa cattāri kammāni mayā sayaṁ abhiññā sacchikatvā paveditānīti. (4)

82. Evam vutte Puṇṇo Koliyaputto govatiko Bhagavantam etadavoca "abhikkantam bhante, abhikkantam bhante, seyyathāpi bhante -pa-upāsakam mam Bhagavā dhāretu ajjatagge pānupetam saranam gatan"ti.

acelo pana Seniyo kukkuravatiko Bhagavantam etadavoca "abhikkantam bhante, abhikkantam bhante, seyyathāpi bhante -pa- pakāsito, esāham bhante Bhagavantam saraṇam gacchāmi dhammanca bhikkhusamghanca, labheyyāham bhante Bhagavato santike pabbajjam, labheyyam upasampadan"ti. Yo kho Seniya añnatitthiyapubbo imasmim dhammavinaye ākankhati pabbajjam ākankhati upasampadam, so cattāro māse parivasati, catunnam māsānam acceyena āraddhacittā bhikkhū pabbājenti upasampādenti bhikkhubhāvāya, api ca mettha puggalavemattatā viditāti.

Sace bhante aññatitthiyapubbā imasmim dhammavinaye ākaṅkhantā pabbajjam ākaṅkhantā upasampadam, te cattāro māse parivasanti, catunnam māsānam accayena āraddhacittā bhikkhū pabbājenti upasampādenti bhikkhubhāvāya, aham cattāri vassāni parivasissāmi catunnam vassānam accayena āraddhacittā bhikkhū pabbājentu upasampādentu bhikkhu bhāvāyāti. Alattha kho acelo Seniyo kukkuravatiko Bhagavato santike pabbajjam, alattha upasampadam, acirūpasampanno kho panāyasmā Seniyo eko vūpakaṭṭho appamatto ātāpī pahitatto viharanto nacirasseva, yassatthāya kulaputtā sammadeva agārasmā anagāriyam pabbajanti. Tadanuttaram brahmacariyapariyosānam diṭṭheva dhamme sayam abhiññā sacchikatvā upasampajja vihāsi "khīṇā jāti vusitam brahmacariyam katam karaṇīyam nāparam itthattāyā"ti abbhaññāsi. Aññataro kho panāyasmā Seniyo arahatam ahosīti.

Kukkuravatikasuttam nitthitam sattamam.

8. Abhayarājākumārasutta

83. Evam me sutam—ekam samayam Bhagavā Rājagahe viharati Veļuvane kalandakanivāpe. Atha kho Abhayo rājakumāro yena Nigantho Nāṭaputto tenupasankami, upasankamitvā Niganṭham Nāṭaputtam abhivādetvā ekamantam nisīdi. Ekamantam nisinnam kho Abhayam rājakumāram Niganṭho Nāṭaputto etadavoca "ehi tvam rājakumāra samaṇassa Gotamassa

vādam āropehi, evam te kalyāno kittisaddo abbhuggacchissati 'Abhayena rājamārena samanassa Gotamassa evam mahiddhikassa evam mahānubhāvassa vādo āropito'ti". Yathā katham panāham bhante samanassa Gotamassa evam mahiddhikassa evam mahānubhāvassa vādam āropessāmīti. Ehi tvam rājakumāra yena samaņo Gotamo tenupasankama, upasankamitvā samanam Gotamam evam vadehi "bhāseyya nu kho bhante tathāvato tam vācam, yā sā vācā paresam appiyā amanāpā"ti. Sace te samano Gotamo evam puttho evam byākaroti "bhāseyya rājakumāra Tathāgato tam vācam, yā sā vācā paresam appiyā amanāpā"ti, tamenam tvam evam vadeyyāsi "atha kiñcarahi te bhante puthujjanena nānākaraṇam. Puthujjanopi hi tam vācam bhāseyya, yā sā vācā paresam appiyā amanāpā"ti. Sace pana te samano Gotamo evam puttho evam byākaroti "na rājakumāra Tathāgato tam vācam bhāseyya, yā sā vācā paresam appiyā amanāpā"ti, tamenam tvam evam vadeyyāsi "atha kincarahi te bhante Devadatto byākato 'āpāyiko Devadatto nerayiko Devadatto kappattho Devadatto atekiccho Devadatto'ti, tāya ca pana te vācāya Devadatto kupito ahosi anattamano"ti. Imam kho te rajakumara samano Gotamo ubhatokotikam pañham puttho samano neva sakkhiti uggilitum, na sakkhiti ogilitum. Seyyathāpi nāma purisassa ayosinghātakam kanthe vilaggam so neva sakkuneyya uggilitum, na sakkuneyya ogilitum, evameva kho te rājakumāra samaņo Gotamo imam ubhatokotikam pañham puttho samāno neva sakkhiti uggilitum, na sakkhiti ogilitunti. "Evam bhante"ti kho Abhayo rājakumāro Niganthassa Nātaputtassa patissutvā utthāyāsanā Nigantham Nātaputtam abhivādetvā padakkhinam katvā yena Bhagavā tenupasankami, upasankamitvā Bhagavantam abhivādetvā ekamantam nisīdi.

84. Ekamantam nisinnassa kho Abhayassa rājakumārassa sūriyam ¹ ulloketvā etadahosi "akālo kho ajja Bhagavato vādam

āropetum, sve dānāham sake nivesane Bhagavato vādam āropessāmī"ti Bhagavantam etadavoca "adhivāsetu me bhante Bhagavā svātanāya attacatuttho bhattan"ti. Adhivāsesi Bhagavā tuņhībhāvena. Atha kho Abhayo rājakumāro Bhagavato adhivāsanam viditvā uṭṭhāyāsanā Bhagavantam abhivādetvā padakkhiṇam katvā pakkāmi. Atha kho Bhagavā tassā rattiyā accayena pubbaṇhasamayam nivāsetvā pattacīvaramādāya yena Abhayassa rājakumārassa nivesanam tenupasankami, upasankamitvā paññatte āsane nisīdi. Atha kho Abhayo rājakumāro Bhagavantam paṇītena khādanīyena bhojanīyena sahatthā santappesi sampavāresi. Atha kho Abhayo rājakumāro Bhagavantam bhuttāvim onītapattapāṇim aññataram nīcam āsanam gahetvā ekamantam nisīdi.

85. Ekamantam nisinno kho Abhayo rajakumaro Bhagavantam etadavoca "bhāseyya nu kho bhante Tathāgato tam vācam, yā sā vācā paresam appiyā amanāpā"ti. Na khvettha rājakumāra ekamsenāti. Ettha bhante anassum Niganthāti. Kim pana tvam rājakumāra evam vadesi "ettha bhante anassum Niganthā"ti. Idhāham bhante yena Nigantho Nāṭaputto tenupasankami, upasankamitvā Nigantham Nātaputtam abhivādetvā ekamantam nisīdim, ekamantam nisinnam kho mam bhante Nigantho Nāṭaputto etadavoca—ehi tvam rājakumāra samanassa Gotamassa vādam āropehi, evam te kalyāno kittisaddo abbhuggacchissati "abhayena rājakumārena samanassa Gotamassa evam mahiddhikassa evam mahānubhāvassa vādo āropito"ti. Evam vutte aham bhante Nigantham Nātaputtam etadavocam "yathā katham panāham bhante samanassa Gotamassa evam mahiddhikassa evam mahānubhāvassa vādam āropessāmī"ti. Ehi tvam rājakumāra yena samaņo Gotamo tenupasankama, upasankamitvā samanam Gotamam evam vadehi "bhāseyya nu kho bhante Tathāgato tam vācam, yā sā vācā paresam appiyā amanāpā"ti. Sace te samano Gotamo evam puttho evam byākaroti "bhāseyya rājakumāra Tathāgato tam vācam, yā sā vācā paresam appiyā amanāpā"ti, tamenam tvam evam vadeyyāsi "atha kiñcarahi te bhante puthujjanena nānākaraṇam, puthujjanopi hi tam vācam

bhāseyya, yā sā vācā paresam appiyā amanāpā"ti. Sace pana te samaņo Gotamo evam puṭṭho evam byākaroti "na rājakumāra Tathāgato tam vācam bhāseyya, yā sā vācā paresam appiyā amanāpā"ti, tamenam tvam evam vadeyyāsi "atha kiñcarahi te bhante Devadatto byākato 'āpāyiko Devadatto nerayiko Devadatto kappaṭṭho Devadatto atekiccho Devadatto'ti, tāya ca pana te vācāya Devadatto kupito ahosi anattamano"ti. Imam kho te rājakumāra samaņo Gotamo ubhatokoṭikam pañham puṭṭho samāno neva sakkhiti uggilitum, na sakkhiti ogilitum. Seyyathāpi nāma purisassa ayosiṅghāṭakam kaṇṭhe vilaggam, so neva sakkuṇeyya uggilitum, na sakkuṇeyya ogilitum. Evameva kho te rājakumāra samaņo Gotamo imam ubhatokoṭikam pañham puṭho samāno neva sakkhiti uggilitum, na sakkhiti ogilitunti.

86. Tena kho pana samayena daharo kumāro mando uttānaseyyako Abhayassa rājakumārassa aṅke nisinno hoti. Atha kho Bhagavā Abhayaṁ rājakumāraṁ etadavoca "taṁ kiṁ maññasi rājakumāra, sacāyaṁ kumāro tuyhaṁ vā pamādamanvāya dhātiyā vā pamādamanvāya kaṭṭhaṁ vā kaṭhalaṁ¹ vā mukhe āhareyya, kinti naṁ kareyyāsī"ti. Āhareyyassāhaṁ bhante, sace bhante na sakkuṇeyyaṁ ādikeneva āhattuṁ² vāmena hatthena sīsaṁ pariggahetvā³ dakkhiṇena hatthena vaṅkaṅguliṁ karitvā salohitaṁpi āhareyyaṁ. Taṁ kissa hetu, atthi me bhante kumāre anukampāti. Evameva kho rājakumāra yaṁ Tathāgato vācaṁ jānāti abhūtaṁ atacchaṁ anatthasaṁhitaṁ, sā ca paresaṁ appiyā amanāpā, na taṁ Tathāgato vācaṁ bhāsati. Yampi Tathāgato vācaṁ jānāti bhūtaṁ tacchaṁ anatthasaṁhitaṁ, sā ca paresaṁ appiyā amanāpā, tampi Tathāgato vācaṁ na bhāsati. Yañca kho Tathāgato vācaṁ jānāti bhūtaṁ tacchaṁ atthasaṁhitaṁ, sā ca paresaṁ appiyā amanāpā, tatra kālaññū Tathāgato hoti tassā vācāya veyyākaraṇāya. Yaṁ Tathāgato vācaṁ jānāti abhūtaṁ

^{1.} Kathalam (Ka)

^{2.} Āharitum (Syā, Kam)

^{3.} Paggahetvā (Sī)

atacchaṁ anatthasaṁhitaṁ, sā ca paresaṁ piyā manāpā, na taṁ Tathāgato vācaṁ bhāsati. Yampi Tathāgato vācaṁ jānāti bhūtaṁ tacchaṁ anatthasaṁhitaṁ, sā ca paresaṁ piyā manāpā, tampi Tathāgato vācaṁ na bhāsati. Yañca Tathāgato vācaṁ jānāti bhūtaṁ tacchaṁ atthasaṁhitaṁ, sā ca paresaṁ piyā manāpā, tatra kālaññū Tathāgato hoti tassā vācāya veyyākaraṇāya. Taṁ kissa hetu, atthi rājakumāra Tathāgatassa sattesu anukampāti.

87. Yeme bhante khattiyapanditāpi brāhmanapanditāpi gahapatipanditāpi samanapanditāpi pañham abhisankharitvā Tathāgatam upasankamityā pucchanti "pubbeya nu kho etam bhante Bhagayato cetaso parivitakkitam hoti, ye mam upasankamitvā evam pucchissanti, tesāham evam puttho evam byākarissāmī"ti, udāhu thānasovetam Tathāgatam patibhātīti. Tena hi rājakumāra tañnevettha patipucchissāmi, yathā te khameyya, tathā nam byākareyyāsi, tam kim maññasi rājakumāra, kusalo tvam rathassa angapaccangananti. Evam bhante kusalo aham rathassa angapaccangananti, tam kim mannasi rajakumara, ye tam upasankamitva evam puccheyyum "kim nāmidam rathassa angapaccangan"ti. Pubbeva nu kho te etam cetaso parivitakkitam assa, ye mam upasankamitva evam pucchissanti, tesāham evam puttho evam byākarissāmīti, udāhu thānasovetam patibhāseyyāti. Aham hi bhante rathiko saññāto kusalo rathassa angapaccanganam sabbani me rathassa angapaccangani suviditani, thānasovetam mam patibhāseyyāti. Evameva kho rājakumāra ye te khattiyapanditāpi brāhmanapanditāpi gahapatipanditāpi samanapanditāpi pañham abhisankharitvā Tathāgatam upasankamitvā pucchanti. Thānasovetam Tathāgatam patibhāti. Tam kissa hetu, sā hi rājakumāra Tathāgatassa dhammadhātu suppatividdhā, yassā dhammadhātuyā suppatividdhattā thānasovetam Tathāgatam patibhātīti.

Evam vutte Abhayo rājakumāro Bhagavantam etadavoca "abhikkantam bhante, abhikkantam bhante -pa- ajjatagge pāṇupetam saraṇam gatan"ti.

Abhayarājakumārasuttam niṭṭhitam aṭṭhamam.

9. Bahuvedanīyasutta

88. Evam me sutam—ekam samayam Bhagavā Sāvatthiyam viharati Jetavane Anāthapindikassa ārāme. Atha kho Pañcakango thapati yenāyasmā Udāyī tenupasankami, upasankamitvā āyasmantam Udāyim abhivādetvā ekamantam nisīdi, ekamantam nisīnno kho Pancakango thapati āyasmantam Udāyim etadavoca "kati nu kho bhante Udāyi vedanā vuttā Bhagavatā"ti. "Tisso kho thapati¹ vedanā vuttā Bhagavatā sukhā vedanā dukkhā vedanā adukkhamasukhā vedanā. Imā kho thapati tisso vedanā vuttā Bhagavatā''ti. Evam vutte Pañcakango thapati āyasmantam Udāyim etadavoca "na kho bhante Udāyi tisso vedanā vuttā Bhagavatā, dve vedanā vuttā Bhagavatā sukhā vedanā dukkhā vedanā. Yāyam bhante adukkhamasukhā vedanā, santasmim esā panīte sukhe vuttā Bhagavatā"ti. Dutiyampi kho āyasmā Udāyī Pañcakangam thapatim etadavoca "na kho gahapati dve vedanā vuttā Bhagavatā, tisso vedanā vuttā Bhagavatā sukhā vedanā dukkhā vedanā adukkhamasukhā vedanā. Imā kho thapati tisso vedanā vuttā Bhagavatā"ti. Dutiyampi kho Pañcakango thapati āyasmantam Udāyim etadavoca "na kho bhante Udāyi tisso vedanā vuttā Bhagavatā, dve vedanā vuttā Bhagavatā sukhā vedanā dukkhā vedanā. Yāyam bhante adukkhamasukhā vedanā, santasmim esā panīte sukhe vuttā Bhagavatā''ti. Tatiyampi kho āyasmā Udāyī Pañcakaṅgaṁ thapatiṁ etadavoca "na kho thapati dve vedanā vuttā Bhagavatā, tisso vedanā vuttā Bhagavatā sukhā vedanā dukkhā vedanā adukkhamasukhā vedanā. Imā kho thapati tisso vedanā vuttā Bhagavatā"ti. Tatiyampi kho Pañcakango thapati āyasmantam Udāyim etadavoca "na kho bhante Udāyi tisso vedanā vuttā Bhagavatā, dve vedanā vuttā Bhagavatā sukhā vedanā dukkhā vedanā. Yāyam bhante adukkhamasukhā vedanā, santasmim esā panīte sukhe vuttā Bhagavatā"ti. Neva kho sakkhi āyasmā Udāyī Pañcakaṅgaṁ thapatiṁ saññāpetuṁ, na panāsakkhi Pañcakaṅgo thapati āyasmantam Udāyim saññāpetum.

89. Assosi kho āyasmā Ānando āyasmato Udāyissa Pañcakaṅgena thapatinā saddhiṁ imaṁ kathāsallāpaṁ. Atha kho āyasmā

Ānando yena Bhagavā tenupasankami, upasankamitvā Bhagavantam abhivādetvā ekamantam nisīdi, ekamantam nisinno kho āyasmā Ānando yāvatako ahosi āvasmato Udāvissa Pañcakangena thapatinā saddhim kathāsallāpo, tam sabbam Bhagavato ārocesi. Evam vutte Bhagavā āyasmantam Ānandam etadavoca "santañneva kho Ānanda pariyāyam Pañcakango thapati Udāyissa nābbhanumodi, santaññeva ca pana pariyāyam Udāyī Pañcakangassa thapatissa nābbhanumodi. Dvepānanda vedanā vuttā mayā pariyāyena, tissopi vedanā vuttā mayā pariyāyena, pañcapi vedanā vuttā mayā pariyāyena, chapi vedanā vuttā mayā pariyāyena, atthārasapi vedanā vuttā mayā pariyāyena, chattimsapi vedanā vuttā mayā pariyāyena, atthasatampi vedanā vuttā mayā pariyāyena. Evam pariyāyadesito kho Ānanda mayā dhammo, evam pariyāyadesite kho Ānanda mayā dhamme ye aññamaññassa subhāsitam sulapitam na samanujānissanti na samanumaññissanti na samanumodissanti, tesametam pātikankham, bhandanajātā kalahajātā vivādāpannā aññamaññam mukhasattīhi vitudantā viharissanti. Evam pariyayadesito kho Ananda maya dhammo, evam pariyāyadesite kho Ānanda mayā dhamme ye aññamaññassa subhāsitam sulapitam samanujānissanti samanumañnissanti samanumodissanti, tesametam pātikankham, samaggā sammodamānā avivadamānā khīrodakībhūtā aññamaññam piyacakkhūhi sampassantā viharissanti.

90. Pañca kho ime Ānanda kāmaguṇā. Katame pañca, cakkhuviññeyyā rūpā iṭṭhā kantā manāpā piyarūpā kāmūpasamhitā rajanīyā, sotaviññeyyā saddā -pa- ghānaviññeyyā gandhā -pa- jivhāviññeyyā rasā -pa-kāyaviññeyyā phoṭṭhabbā iṭṭhā kantā manāpā piyarūpā kāmūpasamhitā rajanīyā, ime kho Ānanda pañca kāmaguṇā. Yam kho Ānanda ime pañca kāmaguṇe paṭicca uppajjati sukham somanassam, idam vuccati kāmasukham.

Yo kho Ānanda evam vadeyya "etaparamam sattā sukham somanassam paṭisamvedentī"ti, idamassa nānujānāmi, tam kissa hetu, atthānanda etamhā sukhā aññam sukham abhikkantarañca paṇītatarañca. Katamañcānanda etamhā sukhā aññam sukham abhikkantatarañca paṇītatarañca. Idhānanda bhikkhu vivicceva kāmehi vivicca akusalehi dhammehi -pa- paṭhamam jhānam upasampajja

viharati. Idam kho Ānanda etamhā sukhā aññam sukham abhikkantatarañca paṇītatarañca.

Yo kho Ānanda evam vadeyya "etaparamam sattā sukham somanassam paṭisamvedentī"ti, idamassa nānujānāmi, tam kissa hetu, atthānanda etamhā sukhā aññam sukham abhikkantatarañca paṇītatarañca. Katamañcānanda etamhā sukhā aññam sukham abhikkantatarañca paṇītatarañca. Idhānanda bhikkhu vitakkavicārānam vūpasamā -pa- dutiyam jhānam upasampajja viharati. Idam kho Ānanda etamhā sukhā aññam sukham abhikkantatarañca paṇītatarañca.

Yo kho Ānanda evam vadeyya -pa-. Katamañcānanda etamhā sukhā aññam sukham abhikkhantatarañca paṇītatarañca. Idhānanda bhikkhu pītiyā ca virāgā -pa- tatiyam jhānam upasampajja viharati. Idam kho Ānanda etamhā sukhā aññam sukham abhikkantatarañca panītatarañca.

Yo kho Ānanda evam vadeyya -pa-. Katamañcānanda etamhā sukhā aññam sukham abhikkantatarañca paṇītatarañca. Idhānanda bhikkhu sukhassa ca pahānā -pa- catuttham jhānam upasampajja viharati. Idam kho Ānanda etamhā sukhā aññam sukham abhikkantatarañca paṇītatarañca.

Yo kho Ānanda evam vadeyya -pa-. Katamañcānanda etamhā sukhā aññam sukham abhikkantatarañca paṇītatarañca. Idhānanda bhikkhu sabbaso rūpasaññānam samatikkamā paṭighasaññānam atthaṅgamā nānattasaññānam amanasikārā "ananto ākāso"ti ākāsānañcāyatanam upasampajja viharati. Idam kho Ānanda etamhā sukhā aññam sukham abhikkantatarañca panītatarañca.

Yo kho Ānanda evam vadeyya -pa-. Katamañcānanda etamhā sukhā aññam sukham abhikkantatarañca paṇītatarañca. Idhānanda bhikkhu sabbaso ākāsānañcāyatanam samatikkamma "anantam viññāṇan"ti viññāṇañcāyatanam upasampajja viharati. Idam kho Ānanda etamhā sukhā aññam sukham abhikkantatarañca panītatarañca.

Yo kho Ānanda evam vadeyya -pa-. Katamañcānanda etamhā sukhā aññam sukham abhikkantatarañca paṇītatarañca. Idhānanda bhikkhu sabbaso viññāṇañcāyatanam samatikkamma "natthi kiñcī"ti ākiñcaññāyatanam upasampajja viharati. Idam kho Ānanda etamhā sukhā aññam sukham abhikkantatarañca paṇītatarañca.

Yo kho Ānanda evam vadeyya -pa-. Katamañcānanda etamhā sukhā aññam sukham abhikkantatarañca paṇītatarañca. Idhānanda bhikkhu sabbaso ākiñcaññāyatanam samatikkamma nevasaññānāsaññāyatanam upasampajja viharati. Idam kho Ānanda etamhā sukhā aññam sukham abhikkantatarañca paṇītatarañca.

Yo kho Ānanda evam vadeyya "etaparamam sattā sukham somanassam paṭisamvedentī"ti, idamassa nānujānāmi, tam kissa hetu, atthānanda etamhā sukhā aññam sukham abhikkantatarañca paṇītatarañca. Katamāñcānanda etamhā sukhā aññam sukham abhikkantatarañca paṇītatarañca. Idhānanda bhikkhu sabbaso nevasaññānāsaññāyatanam samatikkamma saññāvedayitanirodham upasampajja viharati. Idam kho Ānanda etamhā sukhā aññam sukham abhikkantatarañca paṇītatarañca.

91. Ṭhānaṁ kho panetaṁ Ānanda vijjati, yaṁ aññatitthiyā paribbājakā evaṁ vadeyyuṁ "saññāvedayitanirodhaṁ samaṇo Gotamo āha, tañca sukhasmiṁ paññapeti, tayidaṁ kiṁ su tayidaṁ kathaṁsū"ti. Evaṁvādino Ānanda aññatitthiyā paribbājakā evamassu vacanīyā "na kho āvuso Bhagavā sukhaṁyeva vedanaṁ sandhāya sukhasmiṁ paññapeti, api ca āvuso yattha yattha sukhaṁ upalabbhati yahiṁ yahiṁ, taṁ taṁ Tathāgato sukhasmiṁ paññapetī"ti.

Idamavoca Bhagavā. Attamano āyasmā Ānando Bhagavato bhāsitam abhinandīti.

Bahuvedanīyasuttam niṭṭhitam navamam.

10. Apannakasutta

92. Evam me sutam—ekam samayam Bhagavā Kosalesu cārikam caramāno mahatā bhikkhusamghena saddhim yena Sālā nāma Kosalānam brāhmaṇagāmo tadavasari. Assosum kho Sāleyyakā brāhmaṇagahapatikā "samaṇo khalu bho Gotamo Sakyaputto Sakyakulā pabbajito Kosalesu cārikam caramāno mahatā bhikkhusamghena saddhim

sālam anuppatto, tam kho pana bhavantam Gotamam evam kalyāņo kittisaddo abbhuggato 'itipi so Bhagavā Araham Sammāsambuddho Vijjācaraņasampanno Sugato Lokavidū Anuttaro purisadammasārathi Satthā devamanussānam Buddho Bhagavā'ti, so imam lokam sadevakam samārakam sabrahmakam sassamaṇabrāhmaṇim pajam sadevamanussam sayam abhiññā sacchikatvā pavedeti, so dhammam deseti ādikalyāṇam majjhekalyāṇam pariyosānakalyāṇam sāttham sabyañjanam kevalaparipuṇṇam parisuddham brahmacariyam pakāseti. Sādhu kho pana tathārūpānam Arahatam dassanam hotī'ti. Atha kho Sāleyyakā brāhmaṇagahapatikā yena Bhagavā tenupasankamimsu, upasankamitvā appekacce Bhagavantam abhivādetvā ekamantam nisīdimsu, appekacce Bhagavā tenañjalim vītisāretvā ekamantam nisīdimsu, appekacce yena Bhagavā tenañjalim paṇāmetvā ekamantam nisīdimsu, appekacce Bhagavato santike nāmagottam sāvetvā ekamantam nisīdimsu, appekacce tuṇhībhūtā ekamantam nisīdimsu.

- 93. Ekamantam nisinne kho Sāleyyake brāhmaṇagahapatike Bhagavā etadavoca "atthi pana vo gahapatayo koci manāpo satthā, yasmim vo ākāravatī saddhā paṭiladdhā"ti. Natthi kho no bhante koci manāpo satthā, yasmim no ākāravatī saddhā paṭiladdhāti. Manāpam vo gahapatayo satthāram alabhantehi ayam apaṇṇako dhammo samādāya vattitabbo. Apaṇṇako hi gahapatayo dhammo samādinno so vo bhavissati dīgharattam hitāya sukhāya. Katamo ca gahapatayo apaṇṇako dhammo.
- 94. Santi gahapatayo eke samaṇabrāhmaṇā evaṁvādino evaṁdiṭṭhino "natthi dinnaṁ, natthi yiṭṭhaṁ, natthi hutaṁ, natthi sukatadukkaṭānaṁ¹ kammānaṁ phalaṁ vipāko, natthi ayaṁ loko, natthi paro loko, natthi mātā, natthi pitā, natthi sattā opapātikā, natthi loke samaṇabrāhmaṇā sammaggatā² sammā paṭipannā, ye imañca lokaṁ parañca lokaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā pavedentī"ti. Tesaṁyeva kho gahapatayo

samaṇabrāhmaṇānaṁ eke samaṇabrāhmaṇā ujuvipaccanīkavādā. Te evamāhaṁsu "atthi dinnaṁ, atthi yiṭṭhaṁ, atthi hutaṁ, atthi sukatadukkaṭānaṁ kammānaṁ phalaṁ vipāko, atthi ayaṁ loko, atthi paro loko, atthi mātā, atthi pitā, atthi sattā opapātikā, atthi loke samaṇabrāhmaṇā sammaggatā sammā paṭipannā, ye imañca lokaṁ parañca lokaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā pavedentī"ti. Taṁ kiṁ maññatha gahapatayo, nanume samaṇabrāhmaṇā aññamaññassa ujuvipaccanīkavādāti. Evaṁ bhante.

95. Tatra gahapatayo ye te samanabrāhmanā evamvādino evamditthino "natthi dinnam, natthi yittham -pa- ye imañca lokam parañca lokam sayam abhiññā sacchikatvā pavedentī'ti. Tesametam pātikankham, yamidam¹ kāyasucaritam vacīsucaritam manosucaritam, ime tavo kusale dhamme abhinivajjetvā² yamidam¹ kāyaduccaritam vacīduccaritam manoduccaritam, ime tayo akusale dhamme samādāya vattissanti. Tam kissa hetu, na hi te bhonto samanabrāhmanā passanti akusalānam dhammānam ādīnavam okāram samkilesam, kusalānam dhammānam nekkhamme ānisamsam vodānapakkham. Santamyeva pana param lokam "natthi paro loko"tissa ditthi hoti, sāssa hoti micchāditthi. Santamyeva kho pana param lokam "natthi paro loko"ti sankappeti, svāssa hoti micchāsankappo. Santamyeva kho pana param lokam "natthi paro loko"ti vācam bhāsati, sāssa hoti micchāvācā. Santamyeva kho pana param lokam "natthi paro loko"ti āha. Ye te arahanto paralokaviduno, tesamayam paccanīkam karoti. Santamyeva kho pana param lokam "natthi paro loko"ti param saññāpeti³, sāssa hoti asaddhammasaññatti⁴. Tāya ca pana asaddhammasaññattiyā attānukkaṁseti, param vambheti. Iti pubbeva kho panassa susīlyam pahīnam hoti dussīlyam paccupatthitam, ayañca micchāditthi micchāsankappo micchāvācā ariyānam paccanīkatā asaddhammasaññatti attukkamsanā paravambhanā, evamassime⁵ aneke pāpakā akusalā dhammā sambhavanti micchāditthipaccayā.

^{1.} Yadidam (Ka) 2. Abhinibbajjetvā (Syā, Kam), abhinibbijjitvā (Ka)

^{3.} Paññāpeti (Ka) 4. Assaddhammapaññatti (Ka) 5. Evam'si'me (Sī, Syā, Kam, I)

Tatra gahapatayo viññū puriso iti paṭisañcikkhati—sace kho natthi paro loko, evamayaṁ bhavaṁ purisapuggalo kāyassa bhedā sotthimattānaṁ karissati. Sace kho atthi paro loko, evamayaṁ bhavaṁ purisapuggalo kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapajjissati. Kāmaṁ kho pana māhu paro loko, hotu nesaṁ bhavataṁ samaṇabrāhmaṇānaṁ saccaṁ vacanaṁ, atha ca panāyaṁ bhavaṁ purisapuggalo diṭṭheva dhamme viññūnaṁ gārayho "dussīlo purisapuggalo micchādiṭṭhi natthikavādo"ti. Sace kho attheva paro loko, evaṁ imassa bhoto purisapuggalassa ubhayattha kaliggaho, yañca diṭṭheva dhamme viññūnaṁ gārayho, yañca kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapajjissati, evamassāyaṁ apaṇṇako dhammo dussamatto samādinno ekaṁsaṁ pharitvā tiṭṭhati, riñcati kusalaṁ ṭhānaṁ.

96. Tatra gahapatayo ye te samanabrāhmanā evamvādino evamditthino "atthi dinnam -pa- ye imanca lokam paranca lokam sayam abhinna sacchikatvā pavedentī"ti. Tesametam pāţikankham, yamidam kāyaduccaritam vacīduccaritam manoduccaritam, ime tayo akusale dhamme abhinivajjetvā yamidam kāyasucaritam vacīsucaritam manosucaritam ime tayo kusale dhamme samādāya vattissanti. Tam kissa hetu, passanti hi te bhonto samanabrāhmanā akusalānam dhammānam ādīnavam okāram samkilesam, kusalānam dhammānam nekkhamme ānisamsam vodānapakkham. Santamyeva kho pana param lokam "atthi paro loko" tissa ditthi hoti, sāssa hoti sammāditthi. Santamyeva kho pana param lokam "atthi paro loko"ti sankappeti, svāssa hoti sammāsankappo. Santamyeva kho pana param lokam "atthi paro loko"ti vācam bhāsati sāssa hoti sammāvācā. Santamyeva kho pana param lokam "atthi paro loko"ti āha, ye te arahanto paralokaviduno tesamayam na paccanīkam karoti. Santamyeva kho pana param lokam "atthi paro loko"ti param saññāpeti, sāssa hoti saddhammasaññatti. Tāya ca pana saddhammasaññattiyā nevattānukkamseti, na param vambheti. Iti pubbeva kho panassa dussīlyam pahīnam hoti, susīlyam paccupatthitam, ayanca sammāditthi sammāsankappo sammāvācā ariyānam apaccanīkatā saddhammasaññatti

anattukkamsanā aparavambhanā, evamassime aneke kusalā dhammā sambhavanti sammādiṭṭhipaccayā.

Tatra gahapatayo viññū puriso iti paṭisañcikkhati—sace kho atthi paro loko, evamayaṁ bhavaṁ purisapuggalo kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjissati, kāmaṁ kho pana māhu paro loko, hotu nesaṁ bhavataṁ samaṇabrāhmaṇānaṁ saccaṁ vacanaṁ, atha ca panāyaṁ bhavaṁ purisapuggalo diṭṭheva dhamme viññūnaṁ pāsaṁso "sīlavā purisapuggalo sammādiṭṭhi atthikavādo"ti. Sace kho attheva paro loko, evaṁ imassa bhoto purisapuggalassa ubhayattha kaṭaggaho, yañca diṭṭheva dhamme viññūnaṁ pāsaṁso, yañca kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ uppajjissati. Evamassāyaṁ apaṇṇako dhammo susamatto samādinno ubhayaṁsaṁ pharitvā tiṭṭhati, riñcati akusalaṁ ṭhānaṁ.

97. Santi gahapatayo eke samaṇabrāhmaṇā evamvādino evam diṭṭhino "karoto kārayato, chindato chedāpayato, pacato pācāpayato, socayato socāpayato, kilamato kilamāpayato, phandato phandāpayato, pāṇamatipātayato¹, adinnam ādiyato, sandhim chindato, nillopam harato, ekāgārikam karoto, paripanthe tiṭṭhato, paradāram gacchato, musā bhaṇato, karoto na karīyati pāpam. Khurapariyantena cepi cakkena yo imissā pathaviyā pāṇe ekam mamsakhalam ekam mamsapuñjam kareyya, natthi tatonidānam pāpam, natthi pāpassa āgamo. Dakkhiṇañcepi Gaṅgāya tīram gaccheyya hananto ghātento chindanto chedāpento pacanto pācento, natthi tatonidānam pāpam, natthi pāpassa āgamo. Uttarañcepi Gaṅgāya tīram gaccheyya dadanto dāpanto yajanto yajāpento, natthi tatonidānam puññam, natthi puññassa āgamo. Dānena damena samyamena saccavajjena² natthi puññam, natthi puññassa āgamo"ti. Tesamyeva kho gahapatayo samaṇabrāhmaṇānam eke samaṇabrāhmaṇā ujuvipaccanīkavādā, te evamāhamsu "karoto kārayato, chindato chedāpayato, pacato pācāpayato,

^{1.} Pāṇamatimāpayato (Sī, I), pāṇamatipātāpayato (Syā, Kaṁ), pāṇamatipāpayato (Ka)

^{2.} Saccavācena (Ka)

socayato socāpayato, kilamato kilamāpayato, phandato phandāpayato, pāṇamatipātayato, adinnaṁ ādiyato, sandhiṁ chindato, nillopaṁ harato, ekāgārikaṁ karoto, paripanthe tiṭṭhato, paradāraṁ gacchato, musā bhaṇato, karoto karīyati pāpaṁ. Khurapariyantena cepi cakkena yo imissā pathaviyā pāṇe ekaṁ maṁsakhalaṁ ekaṁ maṁsapuñjaṁ kareyya, atthi tatonidānaṁ pāpaṁ, atthi pāpassa āgamo. Dakkhiṇañcepi Gaṅgāya tīraṁ gaccheyya, hananto ghātento chindanto chedāpento pacanto pācento, atthi tatonidānaṁ pāpaṁ, atthi pāpassa āgamo. Uttarañcepi Gaṅgāya tīraṁ gaccheyya, dadanto dāpento yajanto yajāpento, atthi tatonidānaṁ puññaṁ, atthi puññassa āgamo. Dānena damena saṁyamena saccavajjena atthi puññaṁ, atthi puññassa āgamo"ti. Taṁ kiṁ maññatha gahapatayo, nanume samaṇabrāhmaṇā aññamaññassa ujuvipaccanīkavādāti. Evaṁ bhante.

98. Tatra gahapatayo ye te samanabrāhmanā evamvādino evamditthino "karoto kārayato, chindato chedāpayato, pacato pācāpayato, socayato socāpayato, kilamato kilamāpayato, phandato phandāpayato, pānamatipātayato, adinnam ādiyato, sandhim chindato, nillopam harato, ekāgārikam karoto, paripanthe titthato, paradāram gacchato, musā bhaņato, karoto na karīyati pāpam. Khurapariyantena cepi cakkena yo imissā pathaviyā pāne ekam mamsakhalam ekam mamsapuñjam kareyya, natthi tatonidānam pāpam, natthi pāpassa āgamo. Dakkhinancepi Gangāya tīram gaccheyya, hananto ghātento -pa-. Dānena damena samyamena saccavajjena natthi puññam, natthi puññassa agamo"ti. Tesametam patikankham, yamidam kāyasucaritam vacīsucaritam manosucaritam, ime tayo kusale dhamme abhinivajjetvā yamidam kāyaduccaritam vacīduccaritam manoduccaritam, ime tayo akusale dhamme samadaya vattissanti, tam kissa hetu, na hi te bhonto samanabrāhmanā passanti akusalānam dhammānam ādīnavam okāram samkilesam, kusalānam dhammānam nekkhamme ānisamsam vodānapakkham. Santamyeva kho pana kiriyam "natthi kiriyā"tissa ditthi hoti, sāssa hoti micchāditthi. Santamyeva kho pana kiriyam "natthi kiriya"ti sankappeti, svassa

hoti micchāsaṅkappo. Santaṁyeva kho pana kiriyaṁ "natthi kiriyā"ti vācaṁ bhāsati, sāssa hoti micchāvācā. Santaṁyeva kho pana kiriyaṁ "natthi kiriyā"ti āha. Ye te arahanto kiriyavādā, tesamayaṁ paccanīkaṁ karoti. Santaṁyeva kho pana kiriyaṁ "natthi kiriyā"ti paraṁ saññāpeti. Sāssa hoti asaddhammasaññatti, tāya ca pana asaddhammasaññattiyā attānukkaṁseti, paraṁ vambheti. Iti pubbeva kho panassa susilyaṁ pahīnaṁ hoti, dussilyaṁ paccupaṭṭhitaṁ, ayañca micchādiṭṭhi micchāsaṅkappo micchāvācā ariyānaṁ paccanīkatā asaddhammasaññatti attukkaṁsanā paravambhanā, evamassime aneke pāpakā akusalā dhammā sambhavanti micchādiṭṭhipaccayā.

Tatra gahapatayo viññū puriso iti paṭisañcikkhati—sace kho natthi kiriyā, evamayaṁ bhavaṁ purisapuggalo kāyassa bhedā sotthimattānaṁ karissati. Sace kho atthi kiriyā, evamayaṁ bhavaṁ purisapuggalo kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapajjissati. Kāmaṁ kho pana māhu kiriyā, hotu nesaṁ bhavataṁ samaṇabrāhmaṇānaṁ saccaṁ vacanaṁ, atha ca panāyaṁ bhavaṁ purisapuggalo diṭṭheva dhamme viññūnaṁ gārayho "dussīlo purisapuggalo micchādiṭṭhi akiriyavādo"ti. Sace kho attheva kiriyā, evaṁ imassa bhoto purisapuggalassa ubhayattha kaliggaho, yañca diṭṭheva dhamme viññūnaṁ gārayho, yañca kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapajjissati. Evamassāyaṁ apaṇṇako dhammo dussamatto samādinno ekaṁsaṁ pharitvā titthati, riñcati kusalaṁ thānaṁ.

99. Tatra gahapatayo ye te samaṇabrāhmaṇā evaṁvādino evaṁdiṭṭhino "karoto kārayato, chindato chedāpayato, pacato pācāpayato, socayato socāpayato, kilamato kilamāpayato, phandato phandāpayato, pāṇamatipātayato, adinnaṁ ādiyato, sandhiṁ chindato, nillopaṁ harato, ekāgārikaṁ karoto, paripanthe tiṭṭhato, paradāraṁ gacchato, musā bhaṇato, karoto karīyati pāpaṁ. Khurapariyantena cepi cakkena yo imissā pathaviyā pāṇe ekaṁ maṁsakhalaṁ ekaṁ maṁsapuñjaṁ kareyya, atthi tatonidānaṁ pāpaṁ, atthi pāpassa āgamo. Dakkhiṇañcepi Gaṅgāya tīraṁ gaccheyya hananto ghātento

chindanto chedapento pacanto pacento, atthi tatonidanam papam, atthi pāpassa āgamo. Uttarañcepi Gangāya tīram gaccheyya dadanto dāpento vajanto vajāpento, atthi tatonidānam puññam, atthi puññassa āgamo. Dānena damena samyamena saccavajjena atthi puññam, atthi puññassa agamo"ti. Tesametam pātikankham, yamidam kāyaduccaritam vacīduccaritam manoduccaritam, ime tayo akusale dhamme abhinivajjetva yamidam kāyasucaritam vacīsucaritam manosucaritam, ime tayo kusale dhamme samādāya vattissanti, tam kissa hetu, passanti hi te bhonto samanabrāhmanā akusalānam dhammānam ādīnavam okāram samkilesam, kusalānam dhammānam nekkhamme ānisamsam vodānapakkham. Santamyeva kho pana kiriyam "atthi kiriya" tissa ditthi hoti, sassa hoti sammaditthi. Santamyeva kho pana kiriyam "atthi kiriya" ti sankappeti, svassa hoti sammāsankappo. Santamyeva kho pana kiriyam "atthi kiriyā" ti vācam bhāsati, sāssa hoti sammāvācā. Santamyeva kho pana kiriyam "atthi kiriyā"ti āha. Ye te arahanto kiriyavādā, tesamayam na paccanīkam karoti. Santamyeva kho pana kiriyam "atthi kiriya"ti param saññapeti, sassa hoti saddhammasaññatti. Tāya ca pana saddhammasaññattiyā nevattānukkamseti, na param vambheti. Iti pubbeva kho panassa dussīlyam pahīnam hoti, susīlyam paccupatthitam, ayanca sammāditthi sammāsankappo sammāvācā ariyānam apaccanīkatā saddhammasaññatti anattukkamsanā aparavambhanā, evamassime anake kusalā dhammā sambhavanti sammāditthipaccayā.

Tatra gahapatayo viññū puriso iti paṭisañcikkhati—sace kho atthi kiriyā, evamayaṁ bhavaṁ purisapuggalo kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjissati, kāmaṁ kho pana māhu kiriyā, hotu nesaṁ bhavataṁ samaṇabrāhmaṇānaṁ saccaṁ vacanaṁ, atha ca panāyaṁ bhavaṁ purisapuggalo diṭṭheva dhamme viññūnaṁ pāsaṁso "sīlavā purisapuggalo sammādiṭṭhi kiriyavādo"ti. Sace kho attheva kiriyā, evaṁ imassa bhoto purisapuggalassa ubhayattha kaṭaggaho, yañca diṭṭheva dhamme viññūnaṁ pāsaṁso, yañca kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjissati. Evamassāyaṁ apaṇṇako dhammo susamato samādinno ubhayaṁsaṁ pharitvā tiṭṭhati, riñcati akusalaṁ ṭhānaṁ.

100. Santi gahapatayo eke samanabrāhmanā evamvādino evamditthino "natthi hetu natthi paccayo sattānam samkilesāya, ahetū appaccayā sattā samkilissanti. Natthi hetu natthi paccayo sattānam visuddhiyā, ahetū appaccayā sattā visujihanti. Natthi balam, natthi vīriyam¹, natthi purisathāmo, natthi purisaparakkamo, sabbe sattā sabbe pānā sabbe bhūtā sabbe jīvā avasā abalā avīriyā niyatisamgatibhāvaparinatā chasve vābhijātīsu sukhadukkham patisamvedentī"ti. Tesamyeva kho gahapatayo samanabrāhmanānam eke samanabrāhmanā ujuvipaccanīkavādā, te evamāhamsu "atthi hetu atthi paccayo sattānam samkilesāya, sahetū sappaccayā sattā samkilissanti. Atthi hetu atthi paccayo sattānam visuddhiyā, sahetū sappaccayā sattā visujihanti. Atthi balam, atthi vīriyam, atthi purisathāmo, atthi purisaparakkamo, na sabbe sattā sabbe pānā sabbe bhūtā sabbe jīvā avasā abalā avīriyā² nivatisamgatibhāvaparinatā chasvevābhijātīsu sukhadukkham patisamvedentī''ti. Tam kim maññatha gahapatayo, nanume samanabrāhmanā aññamaññassa ujuvipaccanīkavādāti. Evam bhante.

101. Tatra gahapatayo ye te samaṇabrāhmaṇā evamvādino evamdiṭṭhino "natthi hetu natthi paccayo sattānam samkilesāya, ahetū appaccayā sattā samkilissanti. Natthi hetu natthi paccayo sattānam visuddhiyā, ahetū appaccayā sattā visujjhanti. Natthi balam, natthi vīriyam, natthi purisathāmo, natthi purisaparakkamo, sabbe sattā sabbe pāṇā sabbe bhūtā sabbe jīvā avasā abalā avīriyā niyatisamgatibhāvapariṇatā, chasvevābhijātīsu sukhadukkham paṭisamvedentī"ti. Tesametam pāṭikankham, yamidam kāyasucaritam vacīsucaritam manosucaritam, ime tayo kusale dhamme abhinivajjetvā yamidam kāyaduccaritam vacīduccaritam manoduccaritam, ime tayo akusale dhamme samādāya vattissanti. Tam kissa hetu, na hi te bhonto samaṇabrāhmaṇā passanti akusalānam dhammānam ādīnavam okāram samkilesam, kusalānam dhammānam nekkhamme ānisamsam vodānapakkham. Santamyeva kho pana hetum

^{1.} Viriyam (Sī, Syā, Kam, I)

^{2.} Atthi purisaparakkamo, sabbe sattā...savalā sabalā savīriyā (Syā, Kam, Ka)

"natthi hetū"tissa diṭṭhi hoti, sāssa hoti micchādiṭṭhi. Santaṁyeva kho pana hetuṁ "natthi hetū"ti saṅkappeti, svāssa hoti micchāsaṅkappo. Santaṁyeva kho pana hetuṁ "natthi hetū"ti vācaṁ bhāsati, sāssa hoti micchāvācā. Santaṁyeva kho pana hetuṁ "natthi hetū"ti āha. Ye te arahanto hetuvādā tesamayaṁ paccanīkaṁ karoti. Santaṁyeva kho pana hetuṁ "natthi hetū"ti paraṁ saññāpeti, sāssa hoti asaddhammasaññatti. Tāya ca pana asaddhammasaññattiyā attānukkaṁseti, paraṁ vambheti. Iti pubbeva kho panassa susīlyaṁ pahīnaṁ hoti, dussīlyaṁ paccupaṭṭhitaṁ, ayañca micchādiṭṭhi micchāsaṅkappo micchāvācā ariyānaṁ paccanīkatā asaddhammasaññatti attānukkaṁsanā paravambhanā, evamassime aneke pāpakā akusalā dhammā sambhavanti micchādiṭṭhipaccayā.

Tatra gahapatayo viññū puriso iti paṭisañcikkhati—sace kho natthi hetu, evamayam bhavam purisapuggalo kāyassa bhedā param maraṇā sotthimattānam karissati. Sace kho atthi hetu, evamayam bhavam purisapuggalo kāyassa bhedā param maraṇā apāyam duggatim vinipātam nirayam upapajjissati. Kāmam kho pana māhu hetu, hotu nesam bhavatam samaṇabrāhmaṇānam saccam vacanam, atha ca panāyam bhavam purisapuggalo diṭṭheva dhamme viññūnam gārayho "dussīlo purisapuggalo micchādiṭṭhi ahetukavādo"ti. Sace kho attheva hetu, evam imassa bhoto purisapuggalassa ubhayattha kaliggaho, yañca diṭṭheva dhamme viññūnam gārayho, yañca kāyassa bhedā param maraṇā apāyam duggatim vinipātam nirayam upapajjissati. Evamassāyam apaṇṇako dhammo dussamatto samādinno ekamsam pharitvā titthati, riñcati kusalam thānam.

102. Tatra gahapatayo ye te samaṇabrāhmaṇā evaṁvādino evaṁdiṭṭhino "atthi hetu atthi paccayo sattānaṁ saṁkilesāya, sahetū sappaccayā sattā saṁkilissanti. Atthi hetu atthi paccayo sattānaṁ visuddhiyā, sahetū sappaccayā sattā visujjhanti. Atthi balaṁ, atthi vīriyaṁ, atthi purisathāmo, atthi purisaparakkamo, na sabbe sattā sabbe pāṇā sabbe bhūtā sabbe jīvā avasā abalā avīriyā niyatisaṁgatibhāvapariṇatā chasvevābhijātīsu sukhadukkhaṁ paṭisaṁvedentī"ti. Tesametaṁ pāṭikaṅkhaṁ, yamidaṁ kāyaduccaritaṁ vacīduccaritaṁ manoduccaritaṁ, ime

tayo akusale dhamme abhinivajjetvā, yamidam kāyasucaritam vacīsucaritam manosucaritam, ime tayo kusale dhamme samādāya vattissanti, tam kissa hetu, passanti hi te bhonto samanabrāhmanā akusalānam dhammānam ādīnavam okāram samkilesam, kusalānam dhammānam nekkhamme ānisamsam vodānapakkham. Santamyeva kho pana hetum "atthi hetū" tissa ditthi hoti, sāssa hoti sammāditthi. Santamyeva kho pana hetum "atthi hetū"ti sankappeti, svāssa hoti sammāsankappo. Santamyeva kho pana hetum "atthi hetu"ti vācam bhāsati, sāssa hoti sammāvācā. Santamyeva kho pana hetum "atthi hetu"ti aha. Ye te arahanto hetuvada, tesamayam na paccanīkam karoti. Santamyeva kho pana hetum "atthi hetu"ti param saññapeti, sassa hoti saddhammasaññatti. Taya ca pana saddhammasaññattiyā nevattānukkamseti, na param vambheti. Iti pubbeva kho panassa dussīlyam pahīnam hoti, susīlyam paccupatthitam, ayanca sammāditthi sammāsankappo sammāvācā ariyānam apaccanīkatā saddhammasaññatti anattukkamsanā aparavambhanā, evamassime aneke kusalā dhammā sambhavanti sammāditthipaccayā.

Tatra gahapatayo viññū puriso iti paṭisañcikkhati—sace kho atthi hetu, evamayaṁ bhavaṁ purisapuggalo kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjissati. Kāmaṁ kho pana māhu hetu, hotu nesaṁ bhavataṁ samaṇabrāhmaṇānaṁ saccaṁ vacanaṁ, atha ca panāyaṁ bhavaṁ purisapuggalo diṭṭheva dhamme viññūnaṁ pāsaṁso "sīlavā purisapuggalo sammādiṭṭhi hetuvādo"ti. Sace kho atthi hetu, evaṁ imassa bhoto purisapuggalassa ubhayattha kaṭaggaho, yañca diṭṭheva dhamme viññūnaṁ pāsaṁso, yañca kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjissati. Evamassāyaṁ apaṇṇako dhammo susamatto samādinno ubhayaṁsaṁ pharitvā tiṭṭhati, riñcati akusalaṁ ṭhānaṁ.

103. Santi gahapatayo eke samaṇabrāhmaṇā evamvādino evamdiṭṭhino "natthi sabbaso āruppā"ti. Tesamyeva kho gahapatayo samaṇabrāhmaṇānam eke samaṇabrāhmaṇā ujuvipaccanīkavādā, te evamāhamsu "atthi sabbaso āruppā"ti. Tam kim maññatha gahapatayo, nanume samaṇabrāhmaṇā aññamaññassa ujuvipaccanīkavādāti. Evam bhante.

Tatra gahapatayo viññū puriso iti patisañcikkhati "ye kho te bhonto samanabrāhmanā evamvādino evamditthino 'natthi sabbaso āruppā'ti, idam me adittham. Yepi te bhonto samanabrāhmanā evamvādino evamditthino 'atthi sabbaso āruppā'ti, idam me aviditam. Aham ceva¹ kho pana ajānanto apassanto ekamsena ādāya vohareyyam 'idameva saccam moghamaññan'ti, na metam assa patirūpam. Ye kho te bhonto samanabrāhmanā evamvādino evamditthino 'natthi sabbaso āruppā'ti, sace tesam bhavatam samanabrāhmanānam saccam vacanam, thānametam vijjati, ye te devā rūpino manomayā, apannakam me tatrūpapatti bhavissati. Ye pana te bhonto samanabrāhmanā evamvādino evamditthino 'atthi sabbaso āruppā'ti, sace tesam bhavatam samanabrāhmanānam saccam vacanam, thānametam vijjati, ye te devā arūpino saññāmayā, apannakam me tatrūpapatti bhavissati. Dissanti kho pana rūpādhikaranam² dandādāna satthādāna kalaha viggaha vivādatuvamtuvam pesunna musāvādā. Natthi kho panetam sabbaso arūpe"ti. So iti patisankhāya rūpānamyeva nibbidāya virāgāya nirodhāya patipanno hoti.

104. Santi gahapatayo eke samaṇabrāhmaṇā evaṁvādino evaṁdiṭṭhino "natthi sabbaso bhavanirodho"ti. Tesaṁyeva kho gahapatayo samaṇabrāhmaṇānaṁ eke samaṇabrāhmaṇā ujuvipaccanīkavādā, te evamāhaṁsu "atthi sabbaso bhavanirodho"ti. Taṁ kiṁ maññatha gahapatayo, nanume samaṇabrāhmaṇā aññamaññassa ujuvipaccanīkavādāti. Evaṁ bhante. Tatra gahapatayo viññū puriso iti paṭisañcikkhati "ye kho te bhonto samaṇabrāhmaṇā evaṁvādino evaṁdiṭṭhino 'natthi sabbaso bhavanirodho'ti, idaṁ me adiṭṭhaṁ. Yepi te bhonto samaṇabrāhmaṇā evaṁvādino evaṁdiṭṭhino 'atthi sabbaso bhavanirodho'ti, idaṁ me aviditaṁ. Ahaṁ ceva kho pana ajānanto apassanto ekaṁsena ādāya vohareyyaṁ 'idameva saccaṁ moghamaññan'ti, na metaṁ assa patirūpaṁ. Ye kho te bhonto samaṇabrāhmaṇā evaṁvādino evaṁdiṭṭhino 'natthi sabbaso bhavanirodho'ti, sace tesaṁ

bhavatam samaṇabrāhmaṇānam saccam vacanam, ṭhānametam vijjati, ye te devā arūpino saññāmayā, apaṇṇakam me tatrūpapatti bhavissati. Ye pana te bhonto samaṇabrāhmaṇā evamvādino evamdiṭṭhino 'atthi sabbaso bhavanirodho'ti, sace tesam bhavatam samaṇabrāhmaṇānam saccam vacanam, ṭhānametam vijjati, yam diṭṭheva dhamme parinibbāyissāmi. Ye kho te bhonto samaṇabrāhmaṇā evamvādino evamdiṭṭhino 'natthi sabbaso bhavanirodho'ti, tesamayam diṭṭhi sārāgāya¹ santike samyogāya santike abhinandanāya santike ajjhosānāya santike upādānāya santike. Ye pana te bhonto samaṇabrāhmaṇā evamvādino evamdiṭṭhino 'atthi sabbaso bhavanirodho'ti, tesamayam diṭṭhi asārāgāya santike asamyogāya santike anabhinandanāya santike anajjhosānāya santike anupādānāya santike"ti. So iti paṭisaṅkhāya bhavānamyeva nibbidāya virāgāya nirodhāya paṭipanno hoti.

105. Cattārome gahapatayo puggalā santo samvijjamānā lokasmim. Katame cattāro. Idha gahapatayo ekacco puggalo attantapo hoti attaparitāpanānuyogamanuyutto, idha gahapatayo ekacco puggalo parantapo hoti paraparitāpanānuyogamanuyutto, idha gahapatayo ekacco puggalo attantapo ca hoti attaparitāpanānuyogamanuyutto parantapo ca paraparitāpanānuyogamanuyutto, idha gahapatayo ekacco puggalo nevattantapo hoti nāttaparitāpanānuyogamanuyutto na parantapo na paraparitāpanānuyogamanuyutto, so anattantapo aparantapo diṭṭheva dhamme nicchāto nibbuto sītībhūto sukhappaṭisamvedī brahmabhūtena attanā viharati.

106. Katamo ca gahapatayo puggalo attantapo attaparitāpanānuyogamanuyutto. Idha gahapatayo ekacco puggalo acelako hoti, muttācāro, hatthāpalekhano -pa-.² Iti evarūpam anekavihitam kāyassa ātāpanaparitāpanānuyogamanuyutto viharati. Ayam vuccati gahapatayo puggalo attantapo attaparitāpanānuyogamanuyutto.

katamo ca gahapatayo puggalo parantapo paraparitāpanānuyogamanuyutto. Idha gahapatayo ekacco puggalo orabbhiko hoti sūkariko -pa- ye vā panaññepi keci kurūrakammantā. Ayam vuccati gahapatayo puggalo parantapo paraparitāpanānuyogamanuyutto.

Katamo ca gahapatayo puggalo attantapo ca attaparitāpanānuyogamanuyutto, parantapo ca paraparitāpanānuyogamanuyutto. Idha gahapatayo ekacco puggalo rājā vā hoti khattiyo muddhāvasitto -pa- tepi daṇḍatajjitā bhayatajjitā assumukhā rudamānā parikammāni karonti. Ayam vuccati gahapatayo puggalo attantapo ca attaparitāpanānuyogamanuyutto parantapo ca paraparitāpanānuyogamanuyutto.

Katamo ca gahapatayo puggalo nevattantapo na nattaparitapananuyogamanuyutto na parantapo na paraparitapananuyogamanuyutto, so anattantapo aparantapo dittheva dhamme nicchato nibbuto sītībhūto sukhappaṭisamvedī brahmabhūtena attana viharati. Idha gahapatayo Tathagato loke uppajjati Araham Sammasambuddho -pa-. So ime pañca nīvaraṇe pahāya cetaso upakkilese paññaya dubbalīkaraṇe, vivicceva kāmehi vivicca akusalehi dhammehi savitakkam savicāram vivekajam pītisukham paṭhamam jhānam upasampajja viharati. Vitakkavicārānam vūpasamā ajjhattam sampasādanam cetaso ekodibhāvam avitakkam avicāram samādhijam pītisukham dutiyam jhānam -pa- tatiyam jhānam -pa- catuttham jhānam upasampajja viharati.

So evam samāhite citte parisuddhe pariyodāte anangaņe vigatūpakkilese mudubhūte kammaniye thite ānenjappatte pubbenivāsānussatinānāya cittam abhininnāmeti, so anekavihitam pubbenivāsam anussarati. Seyyathidam, ekampi jātim dvepi jātiyo -pa- iti sākāram sa-uddesam anekavihitam pubbenivāsam anussarati. So evam samāhite citte parisuddhe pariyodāte anangaņe vigatūpakkilese mudubhūte kammaniye thite ānenjappatte sattānam cutūpapātanānāya cittam abhininnāmeti. So dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena satte passati cavamāne upapajjamāne hīne paņīte suvaņņe dubbanņe sugate duggate -pa- yathākammūpage satte pajānāti. So evam

samāhite citte parisuddhe pariyodāte anaṅgaṇe vigatūpakkilese mudubhūte kammaniye ṭhite āneñjappatte āsavānaṁ khayañāṇāya cittaṁ abhininnāmeti. So idaṁ dukkhanti yathābhūtaṁ pajānāti -pa- ayaṁ āsavanirodhagāminī paṭipadāti yathābhūtaṁ pajānāti. Tassa evaṁ jānato evaṁ passato kāmāsavāpi cittaṁ vimuccati, bhavāsavāpi cittaṁ vimuccati, avijjāsavāpi cittaṁ vimuccati, vimuttasmiṁ vimuttamiti ñāṇaṁ hoti, "khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyā"ti pajānāti. Ayaṁ vuccati gahapatayo puggalo nevattantapo nāttaparitāpanānuyogamanuyutto na parantapo na paraparitāpanānuyogamanuyutto, so anattantapo aparantapo diṭṭheva dhamme nicchāto nibbuto sītībhūto sukhappaṭisaṁvedī brahmabhūtena attanā viharatīti.

Evam vutte Sāleyyakā brāhmaṇagahapatikā Bhagavantam etadavocum "abhikkantam bho Gotama, abhikkantam bho Gotama, seyyathāpi bho Gotama nikkujjitam vā ukkujjeyya, paṭicchannam vā vivareyya, mūļhassa vā maggam ācikkheyya, andhakāre vā telapajjotam dhāreyya 'cakkhumanto rūpāni dakkhantī'ti. Evamevam bhotā Gotamena anekapariyāyena dhammo pakāsito, ete mayam bhavantam Gotamam saraṇam gacchāma Dhammañca Bhikkhusamghañca, upāsake no bhavam Gotamo dhāretu ajjatagge pāṇupetam saraṇam gate''ti.

Apannakasuttam nitthitam dasamam.

Gahapativaggo nitthito pathamo.

Tassuddānam

Kandaranāgarasekhavato ca, Potaliyo puna Jīvakabhacco. Upālidamatho kukkura-abhayo, Bahuvedanīyāpaṇṇakato dasamo.

2. Bhikkhuvagga

1. Ambalatthikarāhulovādasutta

107. Evam me sutam—ekam samayam Bhagavā Rājagahe viharati Veļuvane kalandakanivāpe. Tena kho pana samayena āyasmā Rāhulo Ambalaṭṭhikāyam viharati. Atha kho Bhagavā sāyanhasamayam paṭisallānā vuṭṭhito yena Ambalaṭṭhikā, yenāyasmā Rāhulo tenupasamkami, addasā kho āyasmā Rāhulo Bhagavantam dūratova āgacchantam, disvāna āsanam paññāpesi udakañca pādānam. Nisīdi Bhagavā paññatte āsane, nisajja pāde pakkhālesi. Āyasmāpi kho Rāhulo Bhagavantam abhivādetvā ekamantam nisīdi.

108. Atha kho Bhagavā parittam udakāvasesam udakādhāne thapetvā āyasmantam Rāhulam āmantesi "passasi no tvam Rāhula imam parittam udakāvasesam udakādhāne thapitan"ti. Evam bhante. Evam parittakam kho Rāhula tesam sāmaññam, yesam natthi sampajānamusāvāde lajjāti. Atha kho Bhagavā parittam udakāvasesam chaddetvā āyasmantam Rāhulam āmantesi "passasi no tvam Rāhula parittam udakāvasesam chadditan"ti. Evam bhante. Evam chadditam kho Rāhula tesam sāmañnam, yesam natthi sampajānamusāvāde lajjāti. Atha kho Bhagavā tam udakādhānam nikkujjitvā āyasmantam Rāhulam āmantesi "passasi no tvam Rāhula imam udakādhānam nikkujjitan"ti. Evam bhante. Evam nikkujjitam kho Rāhula tesam sāmañnam, yesam natthi sampajānamusāvāde lajjāti. Atha kho Bhagavā tam udakādhānam ukkujjitvā āyasmantam Rāhulam āmantesi "passasi no tvam Rāhula imam udakādhānam rittam tucchan"ti. Evam bhante. Evam rittam tuccham kho Rāhula tesam sāmaññam, yesam natthi sampajānamusāvāde lajjāti. Seyyathāpi Rāhula rañño nāgo īsādanto urūlhavā¹ abhijāto saṅgāmāvacaro saṅgāmagato purimehipi pādehi kammam karoti, pacchimehipi pādehi kammam karoti, purimenapi kāyena kammam karoti, pacchimenapi kayena kammam karoti, sisenapi kammam karoti.

kannehipi kammam karoti, dantehipi kammam karoti, nangutthenapi kammam karoti, rakkhateva sondam. Tattha hattharohassa evam hoti "ayam kho rañño nago īsadanto urulhava abhijato sangamavacaro sangamagato purimehipi pādehi kammam karoti, pacchimehipi pādehi kammam karoti -pa- nangutthenapi kammam karoti, rakkhateva sondam. Apariccattam kho rañño nāgassa jīvitan"ti. Yato kho Rāhula rañño nāgo īsādanto urūlhavā abhijāto saṅgāmāvacaro saṅgāmagato purimehipi pādehi kammaṁ karoti, pacchimehipi pādehi kammam karoti -pa- nangutthenapi kammam karoti, sondāyapi kammam karoti. Tattha hatthārohassa evam hoti "ayam kho rañño nago isadanto urulhava abhijato sangamavacaro sangamagato purimehipi pādehi kammam karoti, pacchimehipi pādehi kammam karoti, purimenapi kāyena kammam karoti, pacchimenapi kāyena kammam karoti, sīsenapi kammam karoti, kannehipi kammam karoti, dantehipi kammam karoti, nangutthenapi kammam karoti, sondayapi kammam karoti, pariccattam kho rañño nāgassa jīvitam, natthi dāni kiñci rañño nāgassa akaranīyan"ti. Evameva kho Rāhula yassa kassaci sampajānamusāvāde natthi lajjā. Nāham tassa kiñci pāpam akaranīyanti vadāmi. Tasmātiha te Rāhula "hassāpi na musā bhanissāmī"ti evam hi te Rāhula sikkhitabbam.

109. Tam kim maññasi Rāhula, kimatthiyo ādāsoti. Paccavekkhaṇattho bhanteti. Evameva kho Rāhula paccavekkhitvā paccavekkhitvā kāyena kammam kattabbam, paccavekkhitvā paccavekkhitvā vācāya kammam kattabbam, paccavekkhitvā paccavekkhitvā manasā kammam kattabbam. Yadeva tvam Rāhula kāyena kammam kattukāmo ahosi, tadeva te kāyakammam paccavekkhitabbam "yam nu kho aham idam kāyena kammam kattukāmo, idam me kāyakammam attabyābādhāyapi samvatteyya, parabyābādhāyapi samvatteyya, ubhayabyābādhāyapi samvatteyya. Akusalam idam kāyakammam dukkhudrayam¹ dukkhavipākan"ti. Sace tvam Rāhula paccavekkhamāno evam jāneyyāsi "yam kho aham idam kāyena kammam kattukāmo, idam me kāyakammam attabyābādhāyapi samvatteyya, parabyābādhāyapi samvatteyya,

ubhayabyābādhāyapi samvatteyya, akusalam idam kāyakammam dukkhudrayam dukkhapipākan"ti, evarūpam te Rāhula kāyena kammam sasakkam na karaṇīyam¹. Sace pana tvam Rāhula paccavekkhamāno evam jāneyyāsi "yam kho aham idam kāyena kammam kattukāmo, idam me kāyakammam nevattabyābādhāyapi samvatteyya, na parabyābādhāyapi samvatteyya, na ubhayabyābādhāyapi samvatteyya, kusalam idam kāyakammam sukhudrayam sukhavipākan"ti, evarūpam te Rāhula kāyena kammam karanīyam.

Karontenapi te Rāhula kāyena kammam tadeva te kāyakammam paccavekkhitabbam "yam nu kho aham idam kāyena kammam karomi, idam me kāyakammam attabyābādhāyapi samvattati, parabyābādhāyapi samvattati, ubhayabyābādhāyapi samvattati, akusalam idam kāyakammam dukkhudrayam dukkhavipākan"ti. Sace pana tvam Rāhula paccavekkhamāno evam jāneyyāsi "yam kho aham idam kāyena kammam karomi, idam me kāyakammam attabyābādhāyapi samvattati, parabyābādhāyapi samvattati, ubhayabyābādhāyapi samvattati, akusalam idam kāyakammam dukkhudrayam dukkhavipākan"ti, paṭisamhareyyāsi tvam Rāhula evarūpam kāyakammam. Sace pana tvam Rāhula paccavekkhamāno evam jāneyyāsi "yam kho aham idam kāyena kammam karomi, idam me kāyakammam nevattabyābādhāyapi samvattati, na parabyābādhāyapi samvattati na ubhayabyābādhāyapi samvattati, kusalam idam kāyakammam sukhudrayam sukhavipākan"ti, anupadajjeyyāsi tvam Rāhula evarūpam kāyakammam.

Katvāpi te Rāhula kāyena kammam tadeva te kāyakammam paccavekkhitabbam "yam nu kho aham idam kāyena kammam akāsim, idam me kāyakammam attabyābādhāyapi samvattati², parabyābādhāyapi samvattati, ubhayabyābādhāyapi samvattati, akusalam idam kāyakammam dukkhudrayam dukkhavipākan"ti. Sace kho tvam Rāhula paccavekkhamāno evam jāneyyāsi "yam kho aham idam kāyena kammam akāsim, idam me kāyakammam attabyābādhāyapi samvattati, parabyābādhāyapi samvattati, ubhayabyābādhāyapi samvattati, akusalam idam kāyakammam dukkhudrayam dukkhavipākan"ti, evarūpam te Rāhula kāyakammam satthari vā viññūsu vā

sabrahmacārīsu desetabbam vivaritabbam uttānīkātabbam, desetvā vivaritvā uttānīkatvā āyatim samvaram āpajjitabbam. Sace pana tvam Rāhula paccavekkhamāno evam jāneyyāsi "yam kho aham idam kāyena kammam akāsim, idam me kāyakammam nevattabyābādhāyapi samvattati, na parabyābādhāyapi samvattati, na ubhayabyābādhāyapi samvattati. Kusalam idam kāyakammam sukhudrayam sukhavipākan"ti, teneva tvam Rāhula pītipāmojjena vihareyyāsi ahorattānusikkhī kusalesu dhammesu.

110. Yadeva tvam Rāhula vācāya kammam kattukāmo ahosi, tadeva te vacīkammam paccavekkhitabbam "yam nu kho aham idam vācāya kammam kattukāmo, idam me vacīkammam attabyābādhāyapi samvatteyya, parabyābādhāyapi samvatteyya, ubhayabyābādhāyapi samvatteyya, akusalam idam vacīkammam dukkhudrayam dukkhavipākan"ti. Sace tvam Rāhula paccavekkhamāno evam jāneyyāsi "yam kho aham idam vācāya kammam kattukāmo, idam me vacīkammam attabyābādhāyapi samvatteyya, parabyābādhāyapi samvatteyya, ubhayabyābādhāyapi samvatteyya, akusalam idam vacīkammam dukkhudrayam dukkhavipākan"ti, evarūpam te Rāhula vācāya kammam sasakkam na karaṇīyam. Sace pana tvam Rāhula paccavekkhamāno evam jāneyyāsi "yam kho aham idam vācāya kammam kattukāmo, idam me vacīkammam nevattabyābādhāyapi samvatteyya, na parabyābādhāyapi samvatteyya, kusalam idam vacīkammam sukhudrayam sukhavipākan"ti, evarūpam te Rāhula vācāya kammam karaṇīyam.

Karontenapi te Rāhula vācāya kammam tadeva te vacīkammam paccavekkhitabbam "yam nu kho aham idam vācāya kammam karomi, idam me vacīkammam attabyābādhāyapi samvattati, parabyābādhāyapi samvattati, ubhayabyābādhāyapi samvattati, akusalam idam vacīkammam dukkhudrayam dukkhavipākan"ti. Sace pana tvam Rāhula paccavekkhamāno evam jāneyyāsi "yam kho aham idam vācāya kammam karomi, idam me vacīkammam attabyābādhāyapi samvattati, parabyābādhāyapi samvattati, ubhayabyābādhāyapi samvattati, akusalam idam vacīkammam dukkhudrayam dukkhavipākan"ti, paṭisamhareyyāsi tvam Rāhula evarūpam vacīkammam. Sace pana tvam Rāhula paccavekkhamāno evam jāneyyāsi "yam kho aham idam vācāya kammam karomi, idam me

vacīkammam nevattabyābādhāyapi samvattati, na parabyābādhāyapi samvattati, na ubhayabyābādhāyapi samvattati, kusalam idam vacīkammam sukhudrayam sukhavipākan"ti, anupadajjeyyāsi tvam Rāhula evarūpam vacīkammam.

Katvāpi te Rāhula vācāya kammam, tadeva te vacīkammam paccavekkhitabbam "yam nu kho ahm idam vācāya kammam akāsim, idam me vacīkammam attabyābādhāyapi samvattati¹, parabyābādhāyapi samvattati, ubhayabyābādhāyapi samvattati, akusalam idam vacīkammam dukkhudrayam dukkhavipākan"ti. Sace kho tvam Rāhula paccavekkhamāno evam jāneyyāsi "yam kho aham idam vācāya kammam akāsim, idam me vacīkammam attabyābādhāyapi samvattati, parabyābādhāyapi samvattati, ubhayabyābādhāyapi samvattati, akusalam idam vacīkammam dukkhudrayam dukkhavipākan"ti, evarūpam te Rāhula vacīkammam satthari vā viññūsu vā sabrahmacārīsu desetabbam vivaritabbam uttānīkattabbam, desetvā vivaritvā uttānīkatvā āyatim samvaram āpajjitabbam. Sace pana tvam Rāhula paccavekkhamāno evam jāneyyāsi "yam kho aham idam vācāya kammam akāsim, idam me vacīkammam nevattabyābādhāyapi samvattati, na parabyābādhāyapi samvattati, na ubhayabyābādhāyapi samvattati, kusalam idam vacīkammam sukhudrayam sukhavipākan"ti, teneva tvam Rāhula pītipāmojjena vihareyyāsi ahorattānusikkhī kusalesu dhammesu.

111. Yadeva tvam Rāhula manasā kammam kattukāmo ahosi, tadeva te manokammam paccavekkhitabbam "yam nu kho aham idam manasā kammam kattukāmo, idam me manokammam attabyābādhayapi samvatteyya, parabyābādhāyapi samvatteyya, ubhayabyābādhāyapi samvatteyya, akusalam idam manokammam dukkhudrayam dukkhavipākan"ti. Sace tvam Rāhula paccavekkhamāno evam jāneyyāsi "yam kho aham idam manasā kammam kattukāmo, idam me manokammam attabyābādhāyapi samvatteyya, parabyābādhāyapi samvatteyya, ubhayabyābādhāyapi samvatteyya, akusalam idam manokammam dukkhudrayam dukkhavipākan"ti, evarūpam te Rāhula manasā kammam sasakkam na karanīyam. Sace pana tvam Rāhula paccavekkhamāno evam jāneyyāsi "yam kho

aham idam manasā kammam kattukāmo, idam me manokammam nevattabyābādhāyapi samvatteyya, na parabyābādhāyapi samvatteyya, na ubhayabyābādhāyapi samvatteyya, kusalam idam manokammam sukhudrayam sukhavipākan"ti, evarūpam te Rāhula manasā kammam karanīyam.

Karontenapi te Rāhula manasā kammaṁ tadeva te manokammaṁ paccavekkhitabbaṁ "yaṁ nu kho ahaṁ idaṁ manasā kammaṁ karomi, idaṁ me manokammaṁ attabyābādhāyapi saṁvattati, parabyābādhāyapi saṁvattati, ubhayabyābādhāyapi saṁvattati, akusalaṁ idaṁ manokammaṁ dukkhudrayaṁ dukkhavipākan"ti. Sace pana tvaṁ Rāhula paccavekkhamāno evaṁ jāneyyāsi "yaṁ kho ahaṁ idaṁ manasā kammaṁ karomi, idaṁ me manokammaṁ attabyābādhāyapi saṁvattati, parabyābādhāyapi saṁvattati, ubhayabyābādhāyapi saṁvattati, akusalaṁ idaṁ manokammaṁ dukkhudrayaṁ dukkhavipākan"ti, paṭisaṁhareyyāsi tvaṁ Rāhula evarūpaṁ manokammaṁ. Sace pana tvaṁ Rāhula paccavekkhamāno evaṁ jāneyyāsi "yaṁ kho ahaṁ idaṁ manasā kammaṁ karomi, idaṁ me manokammaṁ nevattabyābādhāyapi saṁvattati, na parabyābādhāyapi saṁvattati, na ubhayabyābādhāyapi saṁvattati, kusalaṁ idaṁ manokammaṁ sukhudrayaṁ sukhavipākan"ti, anupadajjeyyāsi tvaṁ Rāhula evarūpaṁ manokammaṁ.

Katvāpi ye Rāhula manasā kammam, tadeva te manokammam paccavekkhitabbam "yam nu kho aham idam manasā kammam akāsim, idam me manokammam attabyābādhāyapi samvattati¹, parabyābādhāyapi samvattati, ubhayabyābādhāyapi samvattati, akusalam idam manokammam dukkhudrayam dukkhavipākan"ti. Sace kho tvam Rāhula paccavekkhamāno evam jāneyyāsi "yam kho aham idam manasā kammam akāsim, idam me manokammam attabyābādhāyapi samvattati, parabyābādhāyapi samvattati, ubhayabyābādhāyapi samvattati, akusalam idam manokammam dukkhudrayam dukkhavipākan"ti, evarūpam pana² te Rāhula manokammam³ aṭṭīyitabbam harāyitabbam jigucchitabbam, aṭṭīyitvā harāyitvā jigucchitvā āyatim samvaram āpajjitabbam. Sace pana tvam Rāhula paccavekkhamāno evam jāneyyāsi "yam kho aham idam manasā kammam

^{1.} Samvatti (Sī, I)

^{2.} Evarūpe (Sī, I), evarūpe pana (Syā, Kam)

^{3.} Manokamme (Sī, Syā, Kaṁ, I)

akāsim, idam me manokammam nevattabyābādhāyapi samvattati, na parabyābādhāyapi samvattapi, na ubhayabyābādhāyapi samvattati, kusalam idam manokammam sukhudrayam sukhavipākan"ti, teneva tvam Rāhula pītipāmojjena vihareyyāsi ahorattānusikkhī kusalesu dhammesu.

112. Ye hi keci Rāhula atītamaddhānam samanā vā brāhmanā vā kāyakammam parisodhesum, vacīkammam parisodhesum, manokammam parisodhesum, sabbe te evametam paccavekkhitvā paccavekkhitvā kāyakammam parisodhesum, paccavekkhitvā paccavekkhitvā vacīkammam parisodhesum, paccavekkhitvā paccavekkhitvā manokammam parisodhesum. Yepi hi keci Rāhula anāgatamaddhānam samanā vā brāhmanā vā kāyakammam parisodhessanti, vacīkammam parisodhessanti, manokammam parisodhessanti, sabbe te evamevam paccavekkhitvā paccavekkhitvā kāyakammam parisodhessanti, paccavekkhitvā paccavekkhitvā vacīkammam parisodhessanti, paccavekkhitvā paccavekkhitvā manokammam parisodhessanti. Yepi hi keci Rāhula etarahi samanā vā brāhmanā vā kāyakammam parisodhenti, vacīkammam parisodhenti, manokammam parisodhenti, sabbe te evamevam paccavekkhityā paccavekkhityā kāyakammam parisodhenti, paccavekkhityā paccavekkhitvā vacīkammam parisodhenti, paccavekkhitvā paccavekkhitvā manokammam parisodhenti. Tasmātiha Rāhula "paccavekkhitvā paccavekkhitvā kāyakammam parisodhessāmi, paccavekkhitvā paccavekkhitvā vacīkammam parisodhessāmi, paccavekkhitvā paccavekkhitvā manokammam parisodhessāmī"ti evam hi te Rāhula sikkhitabbanti.

Idamavoca Bhagavā. Attamano āyasmā Rāhulo Bhagavato bhāsitam abhinandīti.

Ambalatthikarāhulovādasuttam nitthitam pathamam.

2. Mahārāhulovādasutta

113. Evam me sutam—ekam samayam Bhagavā Sāvatthiyam viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Atha kho Bhagavā pubbaṇhasamayam nivāsetvā pattacīvaramādāya Sāvatthim piṇḍāya pāvisi. Āyasmāpi

kho Rāhulo pubbanhasamayam nivāsetvā pattacīvaramādāya Bhagavantam pitthito pitthito anubandhi. Atha kho Bhagavā apaloketvā āyasmantam Rāhulam āmantesi "yam kiñci Rāhula rūpam atītānāgatapaccuppannam ajihattam vā bahiddhā vā olārikam vā sukhumam vā hīnam vā panītam vā yam dūre santike vā, sabbam rūpam 'netam mama, nesohamasmi, na meso attā'ti, evametam yathābhūtam sammappaññāya datthabban''ti. Rūpameva nu kho Bhagavā, rūpameva nu kho Sugatāti. Rūpampi Rāhula, vedanāpi Rāhula, saññāpi Rāhula, saṅkhārāpi Rāhula, viññānampi Rāhulāti. Atha kho āyasmā Rāhulo "ko najja¹ Bhagavatā sammukhā ovādena ovadito gāmam pindāya pavisissatī"ti tato patinivattitvā añnatarasmim rukkhamūle nisīdi pallankam ābhujitvā ujum kāyam panidhāya parimukham satim upatthapetvā. Addasā kho āyasmā Sāriputto āyasmantam Rāhulam aññatarasmim rukkhamūle nisinnam pallankam ābhujitvā ujum kāyam panidhāya parimukham satim upatthapetvā, disvāna āyasmantam Rāhulam āmantesi "ānāpānassatim Rāhula bhāvanam bhāvehi, ānāpānassati Rāhula bhāvanā bhāvitā bahulīkatā mahapphalā hoti mahānisamsā"ti.

114. Atha kho āyasmā Rāhulo sāyanhasamayam patisallānā vutthito yena Bhagavā tenupasankami, upasankamitvā Bhagavantam abhivādetvā ekamantam nisīdi, ekamantam nisinno kho āyasmā Rāhulo Bhagavantam etadavoca "katham bhavita nu kho bhante anapanassati katham bahulikata mahapphalā hoti mahānisamsā"ti. Yam kiñci Rāhula ajjhattam paccattam kakkhalam kharigatam upādinnam. Seyyathidam, kesā lomā nakhādantā taco, mamsam nhāru² atthi atthiminjam vakkam, hadayam yakanam kilomakam pihakam papphāsam, antam antagunam udariyam karīsam, yam vā panaññampi kiñci ajjhattam paccattam kakkhalam kharigatam upādinnam. Ayam vuccati Rāhula ajjhattikā pathavīdhātu³. Yā ceva kho pana ajjhattikā pathavīdhātu, yā ca bāhirā pathavīdhātu, pathavīdhāturevesā. Tam "netam mama, nesohamasmi, na meso atta"ti evametam yathabhutam sammappaññāya datthabbam. Evametam yathābhūtam sammappaññāya disvā pathavīdhātuyā nibbindati, pathavīdhātuyā cittam virājeti.

^{1.} Ko nujja (Syā, Kam)

^{3.} Pathavīdhātu (Sī, Syā, Kaṁ, I)

- 115. Katamā ca Rāhula āpodhātu. Āpodhātu siyā ajjhattikā siyā bāhirā. Katamā ca Rāhula ajjhattikā āpodhātu. Yam ajjhattam paccattam āpo āpogatam upādinnam. Seyyathidam, pittam semham pubbo lohitam sedo medo assu vasā kheļo singhāṇikā lasikā muttam, yam vā panaññampi kiñci ajjhattam paccattam āpo āpogatam upādinnam. Ayam vuccati Rāhula ajjhattikā āpodhātu. Yā ceva kho pana ajjhattikā āpodhātu, yā ca bāhirā āpodhātu, āpodhāturevesā. Tam "netam mama, nesohamasmi, na meso attā"ti evametam yathābhūtam sammappaññāya daṭṭhabbam. Evametam yathābhūtam sammappaññāya disvā āpodhātuyā nibbindati, āpodhātuyā cittam virājeti.
- 116. Katamā ca Rāhula tejodhātu. Tejodhātu siyā ajjhattikā siyā bāhirā. Katamā ca Rāhula ajjhattikā tejodhātu. Yaṁ ajjhattaṁ paccattaṁ tejo tejogataṁ upādinnaṁ. Seyyathidaṁ, yena ca santappati, yena ca jīrīyati, yena ca pariḍayhati, yena ca asitapītakhāyitasāyitaṁ sammā pariṇāmaṁ gacchati, yaṁ vā panaññampi kiñci ajjhattaṁ paccattaṁ tejo tejogataṁ upādinnaṁ. Ayaṁ vuccati Rāhula ajjhattikā tejodhātu. Yā ceva kho pana ajjhattikā tejodhātu, yā ca bāhirā tejodhātu, tejodhāturevesā. Taṁ "netaṁ mama, nesohamasmi, na meso attā"ti evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya daṭṭhabbaṁ. Evametaṁ yathābhūtaṁ sammappaññāya disvā tejodhātuyā nibbindati, tejodhātuyā cittaṁ virājeti.
- 117. Katamā ca Rāhula vāyodhātu. Vāyodhātu siyā ajjhattikā siyā bāhirā. Katamā ca Rāhula ajjhattikā vāyodhātu. Yam ajjhattam paccattam vāyo vāyogatam upādinnam. Seyyathidam, uddhangamā vātā, adhogamā vātā, kucchisayā vātā, koṭṭhāsayā¹ vātā, angamangānusārino vātā, assāso passāso-iti, yam vā panañnampi kinci ajjhattam paccattam vāyo vāyogatam upādinnam. Ayam vuccati Rāhula ajjhattikā vāyodhātu. Yā ceva kho pana ajjhattikā vāyodhātu, yā ca bāhirā vāyodhātu, vāyodhāturevesā. Tam "netam mama,

nesohamasmi, na meso attā"ti evametam yathābhūtam sammappaññāya daṭṭhabbam. Evametam yathābhūtam sammappaññāya disvā vāyodhātuyā nibbindati, vāyodhātuyā cittam virājeti.

118. Katamā ca Rāhula ākāsadhātu. Ākāsadhātu siyā ajjhattikā siyā bāhirā. Katamā ca Rāhula ajjhattikā ākāsadhātu. Yam ajjhattam paccattam ākāsam ākāsagatam upādinnam. Seyyathidam, kaṇṇacchiddam nāsacchiddam mukhadvāram, yena ca asitapītakhāyitasāyitam ajjhoharati, yattha ca asitapītakhāyitasāyitam santiṭṭhati, yena ca asitapītakhāyitasāyitam adhobhāgam¹ nikkhamati, yam vā panaññampi kiñci ajjhattam paccattam ākāsam ākāsagatam agham aghagatam vivaram vivaragatam asamphuṭṭham mamsalohitehi upādinnam². Ayam vuccati Rāhula ajjhattikā ākāsadhātu. Yā ceva kho pana ajjhattikā ākāsadhātu, yā ca bāhirā ākāsadhātu, ākāsadhātu revesā. Tam "netam mama, nesohamasmi, na meso attā"ti evametam yathābhūtam sammappaññāya daṭṭhabbam. Evametam yathābhūtam sammappaññāya disvā ākāsadhātuyā cittam nibbindati, ākāsadhātuyā cittam virājeti.

119. Pathavīsamam Rāhula bhāvanam bhāvehi, pathavīsamam hi te Rāhula bhāvanam bhāvayato uppannā manāpāmanāpā phassā cittam na pariyādāya ṭhassanti. Seyyathāpi Rāhula pathaviyā sucimpi nikkhipanti, asucimpi nikkhipanti, gūthagatampi nikkhipanti, muttagatampi nikkhipanti, kheļagatampi nikkhipanti, pubbagatampi nikkhipanti, lohitagatampi nikkhipanti. Na ca tena pathavī aṭṭīyati vā harāyati vā jigucchati vā. Evameva kho tvam Rāhula pathavīsamam bhāvanam bhāvehi, pathavīsamam hi te Rāhula bhāvanam bhāvayato uppannā manāpāmanāpā phassā cittam na pariyādāya ṭhassanti.

Āposamaṁ Rāhula bhāvanaṁ bhāvehi, āposamaṁ hi te Rāhula bhāvanaṁ bhāvayato uppannā manāpāmanāpā phassā cittaṁ na pariyādāya ṭhassanti. Seyyathāpi Rāhula āpasmiṁ suciṁpi dhovanti, asuciṁpi dhovanti, gūthagataṁpi dhovanti, muttagataṁpi dhovanti, khelagataṁpi dhovanti, pubbagataṁpi dhovanti, lohitagataṁpi dhovanti. Na ca tena āpo

aṭṭīyati vā harāyati vā jigucchati vā. Evameva kho tvam Rāhula āposamam bhāvanam bhāvehi, āposamam hi te Rāhula bhāvanam bhāvayato uppannā manāpāmanāpā phassā cittam na pariyādāya ṭhassanti.

Tejosamam Rāhula bhāvanam bhāvehi, tejosamam hite Rāhula bhāvanam bhāvayato uppannā manāpāmanāpā phassā cittam na pariyādāya thassanti. Seyyathāpi Rāhula tejo sucimpi dahati, asucimpi dahati, gūthagatampi dahati, muttagatampi dahati, kheļagatampi dahati, pubbagatampi dahati, lohitagatampi dahati. Na ca tena tejo aṭṭīyati vā harāyati vā jigucchati vā. Evameva kho tvam Rāhula tejosamam bhāvanam bhāvehi, tejosamam hi te Rāhula bhāvanam bhāvayato uppannā manāpāmanāpā phassā cittam na pariyādāya thassanti.

Vāyosamam Rāhula bhāvanam bhāvehi, vāyosamam hi te Rāhula bhāvanam bhavayato uppannā manāpāmanāpā phassā cittam na pariyādāya thassanti. Seyyathāpi Rāhula vāyo sucimpi upavāyati, asucimpi upavāyati, gūthagatampi upavāyati, muttagatampi upavāyati, kheļagatampi upavāyati, pubbagatampi upavāyati, lohitagatampi upavāyati. Na ca tena vāyo attīyati vā harāyati vā jigucchati vā. Evameva kho tvam Rāhula vāyosamam bhāvanam bhāvehi, vāyosamam hi te Rāhula bhāvanam bhāvayato uppannā manāpāmanāpā phassā cittam na pariyādāya thassanti.

Ākāsasamam Rāhula bhāvanam bhāvehi, ākāsasamam hi te Rāhula bhāvanam bhāvayato uppannā manāpāmanāpā phassā cittam na pariyādāya thassanti. Seyyathāpi Rāhula ākāso na katthaci patiṭṭhito. Evameva kho tvam Rāhula ākāsasamam bhāvanam bhāvehi, ākāsasamam hi te Rāhula bhāvanam bhāvayato uppannā manāpāmanāpā phassā cittam na pariyādāya ṭhassanti.

120. Mettam Rāhula bhāvanam bhāvehi, mettam hi te Rāhula bhāvanam bhāvayato yo byāpādo, so pahīyissati. Karuṇam Rāhula bhāvanam bhāvehi, karuṇam hi te Rāhula bhāvanam bhāvayato yā vihesā, sā pahīyissati. Muditam Rāhula bhāvanam bhāvehi, muditam hi te Rāhula bhāvanam bhāvayato yā arati, sā pahīyissati.

upekkham Rāhula bhāvanam bhāvehi, upekkham hi te Rāhula bhāvanam bhāvayato yo paṭigho, so pahīyissati. Asubham Rāhula bhāvanam bhāvehi, asubham hi te Rāhula bhāvanam bhāvayato yo rāgo, so pahīyissati. Aniccasaññam Rāhula bhāvanam bhāvehi, aniccasaññam hi te Rāhula bhāvanam bhāvayato yo asmimāno, so pahīyissati.

121. Ānāpānassatiṁ Rāhula bhāvanaṁ bhāvehi, ānāpānassati hi te Rāhula bhāvitā bahulīkatā mahapphalā hoti mahānisaṁsā. Kathaṁ bhāvitā ca Rāhula ānāpānassati kathaṁ bahulīkatā mahapphalā hoti mahānisaṁsā. Idha Rāhula bhikkhu araññagato vā rukkhamūlagato vā suññāgāragato vā nisīdati pallaṅkaṁ ābhujitvā ujuṁ kāyaṁ paṇidhāya parimukhaṁ satiṁ upaṭṭhapetvā. So satova assasati, satova¹ passasati.

Dīgham vā assasanto dīgham assasāmīti pajānāti, dīgham vā passasanto dīgham passasāmīti pajānāti. Rassam vā assasanto rassam assasāmīti pajānāti, rassam vā passasanto rassam passasāmīti pajānāti. Sabbakāyappaṭisamvedī assasissāmīti sikkhati, sabbakāyappaṭisamvedī passasissāmīti sikkhati. Passambhayam kāyasankhāram assatissāmīti sikkhati, passambhayam kāyasankhāram passasissāmīti sikkhati.

Pītippaţisamvedī assasissāmīti sikkhati, pītippaţisamvedī passasissāmīti sikkhati. Sukhappaţisamvedī assasissāmīti sikkhati, sukhappaţisamvedī passasissāmīti sikkhati. Cittasankhārappaţisamvedī assasissāmīti sikkhati, cittasankhārappaţisamvedī passasissāmīti sikkhati. Passambhayam cittasankhāram assasissāmīti sikkhati, passambhayam cittasankhāram passasissāmīti sikkhati.

Cittappaţisamvesī assasissāmīti sikkhati, cittappaţisamvesī passasissāmīti sikkhati. Abhippamodayam cittam assasissāmīti sikkhati, abhippamodayam cittam passasissāmīti sikkhati. Samādaham cittam assasissāmīti sikkhati, samādaham cittam passasissāmīti sikkhati. Vimocayam cittam assasissāmīti sikkhati, vimocayam cittam passasissāmīti sikkhati.

Aniccānupassī assasissāmīti sikkhati, aniccānupassī passasissāmīti sikkhati. Virāgānupassī assasissāmīti sikkhati, virāgānupassī passasissāmīti sikkhati. Nirodhānupassī assasissāmīti sikkhati, nirodhānupassī passasissāmīti sikkhati. Patinissaggānupassī assasissāmīti sikkhati, patinissaggānupassī passasissāmīti sikkhati.

Evam bhavita kho Rahula anapanassati evam bahulikata mapphala hoti mahānisamsā. Evam bhāvitāya Rāhula ānāpānassatiyā evam bahulīkatāya yepi te carimakā assāsā, tepi viditāva nirujihanti, no aviditāti.

Idamavoca Bhagavā. Attamano āyasmā Rāhulo Bhagavato bhāsitam abhinandīti.

Mahārāhulovādasuttam nitthitam dutiyam.

3. Cūļamālukyasutta

122. Evam me sutam—ekam samayam Bhagavā Sāvatthiyam viharati Jetavane Anāthapindikassa ārāme. Atha kho āyasmato Mālukyaputtassa¹ rahogatassa patisallīnassa evam cetaso parivitakko udapādi "yānimāni ditthigatāni Bhagavatā abyākatāni thapitāni patikkhittāni 'sassato lokotipi, asassato lokotipi, antavā lokotipi, anantavā lokotipi, tam jīvam tam sarīrantipi, aññam jīvam aññam sarīrantipi, hoti tathāgato param maranātipi, na hoti tathagato param maranatipi, hoti ca na ca hoti tathagato param maranātipi, neva hoti na na hoti tathāgato param maranātipi', tāni me Bhagavā na byākaroti. Yāni me Bhagavā na byākaroti, tam me na ruccati, tam me nakkhamati. Soham Bhagavantam upasankamityā etamattham pucchissāmi, sace me Bhagavā byākarissati 'sassato lokoti vā, asassato lokoti vā -pa- neva hoti na na hoti tathāgato param maranāti vā'. Evāham Bhagavati

brahmacariyam carissāmi. No ce me Bhagavā byākarissati 'sassato lokoti vā, asassato lokoti vā -pa- neva hoti na na hoti tathāgato param maranāti vā'. Evāham sikkham paccakkhāya hīnāyāvattissāmī''ti.

- 123. Atha kho āyasmā Mālukyaputto sāyanhasamayam paṭisallānā vuṭṭhito yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantam abhivādetvā ekamantam nisīdi, ekamantam nisinno kho āyasmā Mālukyaputto Bhagavantam etadavoca—
- 124. Idha mayham bhante rahogatassa patisallīnassa evam cetaso parivitakko udapādi "yānimāni ditthigatāni Bhagavatā abyākatāni thapitāni patikkhittāni 'sassato lokotipi, asassato lokotipi -pa- neva hoti na na hoti tathāgato param maranātipi', tāni me Bhagavā na byākaroti. Yāni me Bhagavā na byākaroti, tam me na ruccati, tam me nakkhamati. Soham Bhagavantam upasankamitva etamattham pucchissami, sace me Bhagava byākarissati 'sassato lokoti vā, asassato lokoti vā -pa- neva hoti na na hoti tathāgato param maranāti vā'. Evāham Bhagavati brahmacariyam carissāmi. No ce me Bhagavā byākarissati 'sassato lokoti vā, asassato lokoti vā -paneva hoti na na hoti tathagato param maranati va'. Evaham sikkham paccakkhāya hīnāyāvattissāmī"ti. Sace Bhagavā jānāti "sassato loko"ti, "sassato loko"ti me Bhagavā byākarotu. Sace Bhagavā jānāti "asassato loko"ti, "asassato loko"ti me Bhagavā byākarotu. No ce Bhagavā jānāti "sassato loko"ti vā "asassato loko"ti vā, ajānato kho pana apassato etadeva ujukam hoti, yadidam na jānāmi na passāmīti. Sace Bhagavā jānāti "antavā loko"ti, "antavā loko"ti me Bhagavā byākarotu. Sace Bhagavā jānāti "anantavā loko"ti, "anantavā loko"ti me Bhagavā byākarotu. No ce Bhagavā jānāti "antavā loko"ti vā "anantavā loko"ti vā, ajānato kho pana apassato

etadeva ujukam hoti, yadidam na jānāmi na passāmīti. Sace Bhagavā jānāti "tam jīvam tam sarīran"ti, "tam jīvam tam sarīran"ti me Bhagavā byākarotu. Sace Bhagavā jānāti "aññam jīvam aññam sarīran"ti, "aññam jīvam aññam sarīran"ti me Bhagavā byākarotu. No ce Bhagavā jānāti "tam jīvam tam sarīran"ti vā "aññam jīvam aññam sarīran"ti vā, ajānato kho pana apassato etadeva ujukam hoti, yadidam na jānāmi na passāmīti. Sace Bhagavā jānāti "hoti tathāgato param maranā"ti, "hoti tathāgato param maranā"ti me Bhagavā byākarotu. Sace Bhagavā jānāti "na hoti tathāgato param maranā"ti, "na hoti tathāgato param maranā"ti me Bhagavā byākarotu. No ce Bhagavā jānāti "hoti tathāgato param maraņā"ti vā "na hoti tathāgato param maranā"ti vā, ajānato kho pana apassato etadeva ujukam hoti, yadidam na jānāmi na passāmīti. Sace Bhagavā jānāti "hoti ca na ca hoti tathāgato param maranā"ti, "hoti ca na ca hoti tathāgato param maranā"ti me Bhagavā byākarotu. Sace Bhagavā jānāti "neva hoti na na hoti tathāgato param maranā"ti, "neva hoti na na hoti tathāgato param maranā"ti me Bhagavā byākarotu. No ce Bhagavā jānāti "hoti ca na ca hoti tathāgato param maranā"ti vā "neva hoti na na hoti tathāgato param maranā"ti vā, ajānato kho pana apassato etadeva ujukam hoti, yadidam na jānāmi na passāmīti.

125. Kim nu¹ tāham Mālukyaputta evam avacam "ehi tvam Mālukyaputta mayi brahmacariyam cara, aham te byākarissāmi 'sassato lokoti vā, asassato lokoti vā, antavā lokoti vā, anantavā lokoti vā, tam jīvam tam sarīranti vā, aññam jīvam aññam sarīranti vā, hoti tathāgato param maraṇāti vā, na hoti tathāgato param maraṇāti vā, hoti ca na ca hoti tathāgato param maraṇāti vā, neva hoti na na hoti tathāgato param maraṇāti vā'ti". No hetam bhante. Tvam vā pana mam evam avaca "aham bhante Bhagavati brahmacariyam

carissāmi, Bhagavā me byākarissati 'sassato lokoti vā, asassato lokoti vā, antavā lokoti vā, anantavā lokoti vā, tam jīvam tam sarīranti vā, aññam jīvam aññam sarīranti vā, hoti tathāgato param maraṇāti vā, na hoti tathāgato param maraṇāti vā, hoti ca na ca hoti tathāgato param maraṇāti vā, neva hoti na na hoti tathāgato param maraṇāti vā'ti". No hetam bhante. Iti kira Mālukyaputta nevāham tam vadāmi "ehi tvam Mālukyaputta mayi brahmacariyam cara, aham te byākarissāmi 'sassato lokoti vā, asassato lokoti vā -pa- neva hoti na na hoti tathāgato param maraṇāti vā'ti". Napi kira mam tvam vadesi "aham bhante Bhagavati brahmacariyam carissāmi, Bhagavā me byākarissati 'sassatolokoti vā, asassato lokoti vā -pa- neva hoti na na hoti tathāgato param maraṇāti vā'ti". Evam sante moghapurisa ko santo kam paccācikkhasi.

126. Yo kho Mālukyaputta evam vadeyya "na tāvāham Bhagavati brahmacariyam carissāmi, yāva me Bhagavā na byākarissati 'sassato lokoti vā, asassato lokoti vā -pa- neva hoti na na hoti tathāgato param maranāti vā'ti". Abyākatameva tam Mālukyaputta Tathāgatena assa, atha so puggalo kālam kareyya. Seyyathāpi Mālukyaputta puriso sallena viddho assa savisena gālhapalepanena, tassa mittāmaccā ñātisālohitā bhisakkam sallakattam upatthapeyyum. So evam vadeyya "na tāvāham imam sallam āharissāmi, yāva na tam purisam jānāmi, yenamhi viddho 'khattiyo vā brāhmaņo vā vesso vā suddo vā'ti". So evam vadeyya "na tāvāham imam sallam āharissāmi, yāva na tam purisam jānāmi, yenamhi viddho 'evamnāmo evamgotto itivā'ti". So evam vadeyya "na tāvāham imam sallam āharissāmi, yāva na tam purisam jānāmi, yenamhi viddho 'dīgho vā rasso vā majjhimo vā'ti". so evam vadeyya "na tāvātam imam sallam āharissāmi, yāva na tam purisam jānāmi, yenamhi viddho 'kāļo vā sāmo vā manguracchavī vā'ti". So evam vadeyya "na tāvāham imam sallam āharissāmi, yāva na tam purisam jānāmi, yenamhi viddho 'amukasmim

gāme vā nigame vā nagare vā'ti". So evam vadeyya "na tāvāham imam sallam āharissāmi, yāva na tam dhanum jānāmi, yenamhi viddho "yadi vā cāpo yadi vā kodando'ti". So evam vadeyya "na tāvātam imam sallam āharissāmi, yāva na tam jiyam jānāmi, yāyamhi viddho 'yadi vā akkassa vadi vā sanhassa¹ vadi vā nhārussa vadi vā maruvāya vadi vā khīrapannino'ti". So evam vadeyya "na tāvāham imam sallam āharissāmi, yāva na tam kandam jānāmi, yenamhi viddho 'yadi vā gaccham yadi vā ropiman'ti". So evam vadeyya "na tāvāham imam sallam āharissāmi, yāva na tam kandam jānāmi, yenamhi viddho yassa pattehi vājitam² 'yadi vā gijjhassa yadi vā kankassa yadi vā kulalassa yadi vā morassa yadi vā sithilahanuno'ti". So evam vadeyya "na tāvāham imam sallam āharissāmi, yāva na tam kandam jānāmi, yenamhi viddho yassa nhārunā parikkhittam 'yadi vā gavassa yadi vā mahimsassa yadi vā bheravassa³ yadi vā semhārassā'ti". So evam vadeyya "na tāvāham imam sallam āharissāmi, yāva na tam sallam jānāmi, yenamhi viddho 'yadi vā sallam yadi vā khurappam yadi vā vekandam yadi vā nārācam yadi vā vacchadantam yadi vā karavīrapattan'ti". Aññātameva tam Mālukyaputta tena purisena assa, atha so puriso kālam kareyya. Evameva kho Mālukyaputta yo evam vadeyya "na tāvāham Bhagavati brahmacariyam carissāmi, yāva me Bhagavā na byākarissati 'sassato lokoti vā, asassato lokoti vā -pa- neva hoti na na hoti tathāgato param maranāti vā'ti". Abyākatameva tam Mālukyaputta Tathāgatena assa, atha so puggalo kālam kareyya.

127. Sassato lokoti Mālukyaputta diṭṭhiyā sati brahmacariyavāso abhavissāti evam no. Asassato lokoti Mālukyaputta diṭṭhiyā sati brahmacariyavāso abhavissāti evampi no. Sassato lokoti vā Mālukyaputta diṭṭhiyā sati asassato lokoti vā diṭṭhiyā sati attheva jāti, atthi jarā, atthi maraṇam, santi sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā, yesāham diṭṭheva dhamme nighātam

^{1.} Saṇṭhassa ((Sī, Syā, Kaṁ, I) 2. Vākhittaṁ (Ka) 3. Roruvassa (Sī, Syā, Kaṁ, I)

paññapemi. Antavā lokoti Mālukyaputta ditthiyā sati brahmacariyavāso abhavissāti evam no. Anantavā lokoti Mālukyaputta ditthiyā sati brahamacariyavāso abhavissāti evampi no. Antavā lokoti vā Mālukyaputta ditthiyā sati anantavā lokoti vā ditthiyā sati attheva jāti, atthi jarā, atthi maranam, santi sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā, yesāham dittheva dhamme nighātam paññapemi. Tam jīvam tam sarīranti Mālukyaputta ditthiyā sati brahmacariyavāso abhavissāti evam no. Aññam jīvam aññam sarīranti Mālukyaputta ditthiyā sati brahmacariyavāso abhavissāti evampi no. Tam jīvam tam sarīranti vā Mālukyaputta ditthiyā sati aññam jīvam aññam sarīranti vā ditthiyā sati attheva jāti -pa- nighātam paññapemi. Hoti tathāgato param maranāti Mālukyaputta ditthiyā sati brahmacariyavāso abhavissāti evam no. Na hoti tathāgato param maranāti Mālukyaputta ditthiyā sati brahmacariyavāso abhavissāti evampi no. Hoti tathāgato param maranāti vā Mālukyaputta ditthiyā sati na hoti tathāgato param maranāti vā ditthiyā sati attheva jāti -pa- yesāham dittheva dhamme nighātam paññapemi. Hoti ca na ca hoti tathāgato param maranāti Mālukyaputta ditthiyā sati brahmacariyavāso abhavissāti evam no. Neva hoti na na hoti tathāgato param maraņāti Mālukyaputta ditthiyā sati brahmacariyavāso abhavissāti evampi no. Hoti ca na ca hoti tathāgato param maranāti vā Mālukyaputta dithiyā sati neva hoti na na hoti tathāgato param maranāti vā ditthiyā sati attheva jāti -pa- yesāham dittheva dhamme nighātam paññapemi.

128. Tasmātiha Mālukyaputta abyākatañca me abyākatato dhāretha, byākatañca me byākatato dhāretha. Kiñca Mālukyaputta mayā abyākataṁ. Sassato lokoti Mālukyaputta mayā abyākataṁ, asassato lokoti mayā abyākataṁ, antavā lokoti mayā abyākataṁ, anantavā lokoti mayā abyākataṁ, taṁ jīvaṁ taṁ sarīranti mayā abyākataṁ, aññaṁ jīvaṁ aññaṁ sarīranti mayā abyākataṁ, hoti tathāgato paraṁ maraṇāti mayā abyākataṁ, na hoti tathāgato

param maraṇāti mayā abyākatam, hoti ca na ca hoti tathāgato param maraṇāti mayā abyākatam, neva hoti na na hoti tathāgato param maraṇāti mayā abyākatam. Kasmā cetam Mālukyaputta mayā abyākatam. Na hetam Mālukyaputta atthasamhitam, na ādibrahmacariyakam, na¹ nibbidāya na virāgāya na nirodhāya na upasamāya na abhiññāya na sambodhāya na nibbānāya samvattati, tasmā tam mayā abyākatam. Kiñca Mālukyaputta mayā byākatam. Idam dukkhanti Mālukyaputta mayā byākatam, ayam dukkhasamudayoti mayā byākatam, ayam dukkhanirodhoti mayā byākatam, ayam dukkhanirodhagāminī paṭipadāti mayā byākatam. Kasmā cetam Mālukyaputta mayā byākatam. Etam hi Mālukyaputta atthasamhitam, etam ādibrahmacariyakam, nibbidāya virāgāya nirodhāya upasamāya abhiññāya sambodhāya nibbānāya samvattati, tasmā tam mayā byākatam. Tasmātiha Mālukyaputta abyākatañca me abyākatato dhāretha, byākatañca me byākatato dhārethāti.

Idamavoca Bhagavā. Attamano āyasmā Mālukyaputto Bhagavato bhāsitam abhinandīti.

Cūļamālukyasuttam niţţhitam tatiyam.

4. Mahāmālukyasutta

129. Evam me sutam—ekam samayam Bhagavā Sāvatthiyam viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Tatra kho Bhagavā bhikkhū āmantesi bhikkhavoti. Bhadanteti te bhikkhū Bhagavato paccassosum. Bhagavā etadavoca "dhāretha no tumhe bhikkhave mayā desitāni pañcorambhāgiyāni samyojanānī"ti.

Evam vutte āyasmā Mālukyaputto Bhagavantam etadavoca "aham kho bhante dhāremi Bhagavatā desitāni pañcorambhāgiyāni samyojanānī"ti. Yathā katham pana tvam Mālukyaputta dhāresi mayā desitāni pañcorambhāgiyāni samyojanānīti. Sakkāyadiṭṭhim kho aham bhante Bhagavatā

orambhāgiyam samyojanam desitam dhāremi, vicikiccham kho aham bhante Bhagavatā orambhāgiyam samyojanam desitam dhāremi, sīlabbataparāmāsam kho aham bhante Bhagavatā orambhāgiyam samyojanam desitam dhāremi, kāmacchandam kho aham bhante Bhagavatā orambhāgiyam samyojanam desitam dhāremi, byāpādam kho aham bhante Bhagavatā orambhāgiyam samyojanam desitam dhāremi, evam kho aham bhante dhāremi Bhagavatā desitāni pañcorambhāgiyāni samyojanānīti.

Kassa kho nāma tvam Mālukyaputta imāni evam pañcorambhāgiyāni samyojanāni desitāni dhāresi, nanu Mālukyaputta aññatitthiyā paribbājakā iminā tarunūpamena upārambhena upārambhissanti. Daharassa hi Mālukyaputta kumārassa mandassa uttānaseyyakassa sakkāyotipi na hoti, kuto panassa uppajjissati sakkāyaditthi, anusetvevassa¹ sakkāyaditthānusayo. Daharassa hi Mālukyaputta kumārassa mandassa uttānaseyyakassa dhammātipi na hoti, kuto panassa uppajjissati dhammesu vicikicchā, anusetvevassa vicikicchānusayo. Daharassa hi Mālukyaputta kumārassa mandassa uttānaseyyakassa sīlātipi na hoti, kuto panassa uppajjissati sīlesu sīlabbataparāmāso, anusetvevassa sīlabbataparāmāsānusayo. Daharassa hi Mālukyaputta kumārassa mandassa uttānaseyyakassa kāmātipi na hoti, kuto panassa uppajjissati kāmesu kāmacchando, anusetvevassa kāmarāgānusayo. Daharassa hi Mālukyaputta kumārassa mandassa uttānaseyyakassa sattātipi na hoti, kuto panassa uppajjissati sattesu byāpādo. Anusetvevassa byāpādānusayo. Nanu Mālukyaputta aññatitthiyā paribbājakā iminā taruņūpamena upārambhena upārambhissantīti. Evam vutte āyasmā Ānando Bhagavantam etadavoca "etassa Bhagavā kālo, etassa Sugata kālo, yam Bhagavā pañcorambhāgiyāni samyojanāni deseyya, Bhagavato sutvā bhikkhū dhāressantī"ti. Tena hānanda suṇāhi sādhukam manasi karohi bhāsissāmīti. Evam bhanteti kho āyasmā Anando Bhagavato paccassosi. Bhagavā etadavoca—

- 130. Idhānanda assutavā puthujjano ariyānam adassāvī ariyadhammassa akovido ariyadhamme avinīto sappurisānam adassāvī sappuridhammassa akovido sappurisadhamme avinīto sakkāyaditthipariyutthitena cetasā viharati sakkāyaditthiparetena, uppannāya ca sakkāyaditthiyā nissaranam yathābhūtam nappajānāti, tassa sā sakkāyaditthi thāmagatā appativinītā orambhāgiyam samyojanam. Vicikicchāpariyutthitena cetasā viharati vicikicchāparetena, uppannāya ca vicikicchāya nissaranam yathābhūtam nappajānāti, tassa sā vicikiechā thāmagatā appativinītā orambhāgiyam samyojanam. Sīlabbataparāmāsapariyutthitena cetasā viharati sīlabbataparāmāsaparetena, uppannassa ca sīlabbataparāmāsassa nissaranam yathābhūtam nappajānāti, tassa so sīlabbataparāmāso thāmagato appativinīto orambhāgiyam samyojanam. Kāmarāgapariyuṭṭhitena cetasā viharati kāmarāgaparetena, uppannassa ca kāmarāgassa nissaraņam yathābhūtam nappajānāti, tassa so kāmarāgo thāmagato appativinīto orambhāgiyam samyojanam. Byāpādapariyutthitena cetasā viharati byāpādaparetena, uppannassa ca byāpādassa nissaraṇam yathābhūtam nappajānāti. Tassa so byāpādo thāmagato appativinīto orambhāgiyam samyojanam.
- 131. Sutavā ca kho Ānanda ariyasāvako ariyānam dassāvī ariyadhammassa kovido suvinīto sappurisānam dassāvī sappurisadhammassa kovido sappurisadhamme suvinīto na sakkāyadiṭṭhipariyuṭṭhitena cetasā viharati na sakkāyadiṭṭhiparetena, uppannāya ca sakkāyadiṭṭhiyā nissaraṇam yathābhūtam pajānāti, tassa sā sakkāyadiṭṭhi sānusayā pahīyati. Na vicikicchāpariyuṭṭhitena cetasā viharati na vicikicchāparetena, uppannāya ca vicikicchāya nissaraṇam yathābhūtam pajānāti, tassa sā vicikicchā sānusayā pahīyati. Na sīlabbataparāmāsapariyuṭṭhitena cetasā viharati na sīlabbataparāmāsaparetena, uppannassa ca sīlabbataparāmāsassa nissaraṇam yathābhūtam pajānāti, tassa so sīlabbataparāmāso sānusayo pahīyati. Na kāmarāgapariyuṭṭhitena cetasā viharati na kāmarāgaparetena, uppannassa ca kāmarāgassa nissaraṇam yathābhūtam pajānāti, tassa so kāmarāgo sānusayo

pahīyati. Na byāpādapariyuṭṭhitena cetasā viharati na byāpādaparetena uppannassa ca byāpādassa nissaraṇaṁ yathābhūtaṁ pajānāti, tassa so byāpādo sānusayo pahīyati.

132. Yo Ānanda maggo yā paṭipadā pañcannaṁ orambhāgiyānaṁ saṁyojanānaṁ pahānāya, taṁ maggaṁ taṁ paṭipadaṁ anāgamma pañcorambhāgiyāni saṁyojanāni ñassati vā dakkhati vā pajahissati vāti netaṁ ṭhānaṁ vijjati. Seyyathāpi Ānanda mahato rukkhassa tiṭṭhato sāravato tacaṁ acchetvā phegguṁ acchetvā sāracchedo bhavissatīti netaṁ ṭhānaṁ vijjati. Evameva kho Ānanda yo maggo yā paṭipadā pañcannaṁ orambhāgiyānaṁ saṁyojanānaṁ pahānāya, taṁ maggaṁ taṁ paṭipadaṁ anāgamma pañcorambhāgiyāni saṁyojanāni ñassati vā dakkhati vā pajahissati vāti netaṁ ṭhānaṁ vijjati.

Yo ca kho Ānanda maggo yā patipadā pañcannam orambhāgiyānam samyojanānam pahānāya, tam maggam tam patipadam āgamma pañcorambhāgiyāni samyojanāni ñassati vā dakkhati vā pajahissati vāti thānametam vijjati. Seyyathāpi Ānanda mahato rukkhassa titthato sāravato tacam chetvā pheggum chetvā sāracchedo bhavissatīti thānametam vijjati, evameva kho Ānanda yo maggo yā paṭipadā pañcannam orambhāgiyānam samyojanānam pahānāya, tam maggam tam patipadam āgamma pañcorambhāgiyāni samyojanāni ñassati vā dakkhati vā pajahissati vāti thānametam vijjati. Seyyathāpi Ānanda Gangā nadī pūrā udakassa samatittikā kākapeyyā, atha dubbalako puriso āgaccheyya "aham imissā Gaṅgāya nadiyā tiriyam bāhāya sotam chetvā sotthinā pāram gacchissāmī"ti¹. So na sakkuneyya Gaṅgāya nadiyā tiriyaṁ bāhāya sotaṁ chetvā sotthinā pāram gantum, evameva kho Ānanda yesam kesamci² sakkāyanirodhāya dhamme desiyamāne cittam na pakkhandati nappasīdati na santitthati na vimuccati, seyyathāpi so dubbalako puriso evamete datthabbā. Seyyathāpi Ānanda Gangā nadī pūrā udakassa samatittikā kākapeyyā, atha balavā puriso āgaccheyya "aham imissā Gangāya nadiyā tiriyam

bāhāya sotam chetvā sotthinā pāram gacchissāmī"ti. So sakkuņeyya Gangāya nadiyā tiriyam bāhāya sotam chetvā sotthinā pāram gantum, evameva kho Ānanda yesam kesamci sakkāyanirodhāya dhamme desiyamāne cittam pakkhandati pasīdati santiṭṭhati vimuccati, seyyathāpi so balavā puriso evamete datthabbā.

133. Katamo cānanda maggo katamā patipadā pañcannam orambhāgiyānam samyojanānam pahānāya. Idhānanda bhikkhu upadhivivekā akusalānam dhammānam pahānā sabbaso kāyadutthullānam patippassaddhiyā vivicceva kāmehi vivicca akusalehi dhammehi savitakkam savicāram vivekajam pītisukham pathamam jhānam upasampajja viharati. So yadeva tattha hoti rūpagatam vedanāgatam sannāgatam sankhāragatam viññanagatam, te dhamme aniccato dukkhato rogato gandato sallato aghato ābādhato parato palokato suññato anattato samanupassati, so tehi dhammehi cittam pativāpeti¹, so tehi dhammehi cittam pativāpetvā amatāva dhātuyā cittam upasamharati "etam santam etam panītam, yadidam sabbasankhārasamatho sabbūpadhipatinissaggo tanhākkhayo virāgo nirodho nibbānan"ti, so tattha thito āsavānam khayam pāpunāti, no ce āsavānam khayam pāpunāti, teneva dhammarāgena tāya dhammanandiyā pañcannam orambhāgiyānam samyojanānam parikkhayā opapātiko hoti tattha parinibbāyī anāvattidhammo tasmā lokā. Ayampi kho Ānanda maggo ayam patipadā pañcannam orambhāgiyānam samyojanānam pahānāya.

Puna caparam Ānanda bhikkhu vitakkavicārānam vūpasamā -padutiyam jhānam upasampajja viharati -pa- tatiyam jhānam -pa- catuttham jhānam upasampajja viharati. So yadeva tattha hoti rūpagatam vedanāgatam saññāgatam saṅkhāragatam viññāṇagatam -pa- anāvattidhammo tasmā lokā. Ayampi kho Ānanda maggo ayam paṭipadā pañcannam orambhāgiyānam saṃyojanānam pahānāya.

Puna caparam Ānanda bhikkhu sabbaso rūpasaññānam samatikkamā paṭighasaññānam atthamamā nānattasaññānam amanasikārā "ananto ākāso"ti ākāsānañcāyatanam upasampajja viharati. So yadeva tattha hoti

vedanāgatam saññāgatam sankhāragatam viññāṇagatam -paanāvattidhammo tasmā lokā. Ayampi kho Ānanda maggo ayam paṭipadā pañcannam orambhāgiyānam samyojanānam pahānāya.

Puna caparam Ānanda bhikkhu sabbaso ākāsānañcāyatanam samatikkamma "anantam viññāṇan"ti viññāṇancāyatanam upasampajja viharati. So yadeva tattha hoti vedanāgatam saññāgatam saṅkhāragatam viññāṇagatam -pa- anāvattidhammo tasmā lokā. Ayampi kho Ānanda maggo ayam paṭipadā pañcannam orambhāgiyānam saṃyojanānam pahānāya.

Puna caparam Ānanda bhikkhu sabbaso viññāṇañcāyatanam samatikkamma "natthi kiñcī"ti ākiñcaññāyatanam upasampajja viharati. So yadeva tattha hoti vedanāgatam saññāgatam saṅkhāragatam viññāṇagatam -pa- anāvattidhammo tasmā lokā. Ayampi kho Ānanda maggo ayam paṭipadā pañcannam orambhāgiyānam saṃyojanānam pahānāyāti.

Eso ce bhante maggo esā paṭipadā pañcannaṁ orambhāgiyānaṁ saṁyojanānaṁ pahānāya, atha kiñcarahi idhekacce bhikkhū ceto vimuttino, ekacce bhikkhū paññāvimuttinoti. Ettha kho panesāhaṁ¹ Ānanda indrivavemattataṁ vadāmīti.

Idamavoca Bhagavā. Attamano āyasmā Ānando Bhagavato bhāsitam abhinandīti.

Mahāmālukyasuttam niţţhitam catuttham.

5. Bhaddālisutta

134. Evam me sutam—ekam samayam Bhagavā Sāvatthiyam viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Tatra kho Bhagavā bhikkhū āmantesi "bhikkhavo"ti. "Bhadante"ti te bhikkhū Bhagavato paccassosum. Bhagavā etadavoca "aham kho bhikkhave ekāsanabhojanam bhuñjāmi, ekāsanabhojanam kho aham bhikkhave bhuñjamāno appābādhatañca

sañjānāmi appātaṅkatañca lahuṭṭhānañca balañca phāsuvihārañca. Etha tumhepi bhikkhave ekāsanabhojanaṁ bhuñjatha, ekāsanabhojanaṁ kho bhikkhave tumhepi bhuñjamānā appābādhatañca sañjānissatha appātaṅkatañca lahuṭṭhānañca balañca phāsuvihārañcā"ti. Evaṁ vutte āyasmā Bhaddāli Bhagavantaṁ etadavoca "ahaṁ kho bhante na ussahāmi ekāsanabhojanaṁ bhuñjituṁ, ekāsanabhojanañhi me bhante bhuñjato siyā kukkucaṁ, siyā vippaṭisāro"ti. Tena hi tvaṁ Bhaddāli yattha nimantito assasi, tattha ekadesaṁ bhuñjitvā ekadesaṁ nīharitvāpi bhuñjeyyāsi, evampi kho tvaṁ Bhaddāli bhuñjamāno ekāsano yāpessasī"ti¹. Evampi kho ahaṁ bhante na ussahāmi bhuñjituṁ, evampi hi me bhante bhuñjato siyā kukkucaṁ, siyā vippaṭisāroti. Atha kho āyasmā Bhaddāli Bhagavatā sikkhāpade paññāpiyamāne bhikkhusaṁghe sikkhaṁ samādiyamāne anussāhaṁ pavedesi. Atha kho āyasmā Bhaddāli sabbaṁ taṁ temāsaṁ na Bhagavato sammukhībhāvaṁ adāsi, yathā taṁ Satthusāsane sikkhāya aparipūrakārī.

135. Tena kho pana samayena sambahulā bhikkhū Bhagavato cīvarakammam karonti "nitthitacīvaro Bhagavā temāsaccayena cārikam pakkamissatī''ti. Atha kho āyasmā Bhaddāli yena te bhikkhū tenupasankami, upasankamitvā tehi bhikkhūhi saddhim sammodi, sammodanīyam katham sāranīyam vītisāretvā ekamantam nisīdi, ekamantam nisinnam kho āyasmantam Bhaddālim te bhikkhū etadavocum "idam kho āvuso Bhaddāli Bhagavato cīvarakammam karīyati², niţthitacīvaro Bhagavā temāsaccayena cārikam pakkamissati. Inghāvuso Bhaddāli etam dosakam sādhukam manasi karohi, mā te pacchā dukkarataram ahosī"ti. "Evamāvuso"ti kho āyasmā Bhaddāli tesam bhikkhūnam patissutvā yena Bhagavā tenupasankami, upasankamitvā Bhagavantam abhivādetvā ekamantam nisīdi, ekamantam nisinno kho āyasmā Bhaddāli Bhagavantam etadavoca "accayo mam bhante accagamā yathābālam yathāmūlham yathā-akusalam, yoham Bhagavatā sikkhāpade paññāpiyamāne bhikkhusamghe sikkham samādiyamāne anussāham pavedesim, tassa me bhante Bhagavā accayam accayato patiggaņhātu āyatim samvarāyā"ti

Taggha tvam Bhaddāli accayo accagamā yathābālam yathāmūlham yathā-akusalam, yam tvam mayā sikkhāpade paññāpiyamāne bhikkhusamghe sikkham samādiyamāne anussāham pavedesi. Samayopi kho te Bhaddāli appatividdho ahosi, Bhagavā kho Sāvatthiyam viharati, Bhagavāpi mam jānissati "Bhaddāli nāma bhikkhu Satthusāsane sikkhāya aparipūrakārī"ti, ayampi kho te Bhaddāli samayo appatividdho ahosi. Samayopi kho te Bhaddāli appatividdho ahosi, sambahulā kho bhikkhū Sāvatthiyam vassam upagatā, tepi mam jānissanti "Bhaddāli nāma bhikkhu Satthusāsane sikkhāya aparipūrakārī"ti, ayampi kho te Bhaddāli samayo appatividdho ahosi. Samayopi kho te Bhaddāli appatividdho ahosi, sambahulā kho bhikkhuniyo Sāvatthiyam vassam upagatā, tāpi mam jānissanti "Bhaddāli nāma bhikkhu Satthusāsane sikkhāya aparipūrakārī"ti, ayampi kho te Bhaddali samayo appatividdho ahosi. Samayopi kho te Bhaddāli appatividdho ahosi, sambahulā kho upāsakā Sāvatthiyam pativasanti, tepi mam jānissanti "Bhaddāli nāma bhikkhu Satthusāsane sikkhāya aparipūrakārī"ti, ayampi kho te Bhaddāli samayo appatividdho ahosi. Samayopi kho te Bhaddāli appatividdho ahosi, sambahulā kho upāsikā savatthiyam pativasanti, tāpi mam jānissanti "Bhaddāli nāma bhikkhu Satthusāsane sikkhāya aparipūrakārī''ti, ayampi kho te Bhaddāli samayo appatividdho ahosi. Samayopi kho te Bhaddali appatividdho ahosi, sambahulā kho nānātitthiyā samanabrāhmanā Sāvatthiyam vassam upagatā, tepi mam jānissanti "Bhaddāli nāma bhikkhu samanassa Gotamassa sāvako theraññataro bhikkhu sāsane sikkhāya aparipūrakārī'ti, ayampi kho te Bhaddāli samayo appatividdho ahosīti. Accayo mam bhante accagamā yathābālam yathāmūlham yathā-akusalam, yoham Bhagavatā sikkhāpade paññāpiyamāne bhikkhusamghe sikkham samādiyamāne anussāham pavedesim, tassa me bhante Bhagavā accayam accayato patigganhātu āyatim samvarāyāti. Taggha tvam Bhaddāli accayo accagamā yathābālam yathāmūļham yathā-akusalam, yam tvam mayā

sikkhāpade paññāpiyamāne bhikkhusamghe sikkham samādiyamāne anussāham pavedesi.

136. Tam kim maññasi Bhaddāli, idhassa bhikkhu ubhatobhāgavimutto, tamaham evam vadeyyam "ehi me tvam bhikkhu panke sankamo hohī"ti. Api nu kho so sankameyya vā aññena vā kāyam sannāmeyya noti vā vadeyyāti. No hetam bhante. Tam kim maññasi Bhaddāli, idhassa bhikkhu paññavimutto. Kāyasakkhi. Ditthippatto. Saddhāvimutto. Dhammānusārī. Saddhānusārī, tamaham evam vadeyyam "ehi me tvam bhikkhu panke sankamo hohī"ti. Api nu kho so sankameyya vā aññena vā kāyam sannāmeyya noti vā vadeyyāti. No hetam bhante. Tam kim maññasi Bhaddāli, api nu tvam Bhaddāli tasmim samaye ubhatobhāgavimutto vā hosi, paññāvimutto vā kāyasakkhi vā ditthippatto vā saddhāvimutto vā dhammānusārī vā saddhānusārī vāti. No hetam bhante. Nanu tvam Bhaddāli tasmim samaye ritto tuccho aparaddhoti. Evam bhante. Accayo mam bhante accagamā vathābālam vathāmūlham vathā-akusalam, voham Bhagavatā sikkhāpade paññāpiyamāne bhikkhusamghe sikkham samādiyamāne anussāham pavedesim, tassa me bhante Bhagavā accayam accayato paţigganhātu āyatim samvarāyāti. Taggha tvam Bhaddāli accayo accagamā yathābālam yathāmūlham yathā-akusalam, yam tvam mayā sikkhāpade paññāpiyamāne bhikkhusamghe sikkham samādiyamāne anussāham pavedesi. Yato ca kho tvam Bhaddāli accayam accayato disvā yathādhammam paţikarosi, tam te mayam paţigganhāma. Vuddhihesā Bhaddāli ariyassa vinaye, yo accayam accayato disvā yathādhammam paţikaroti, āyatim samvaram āpajjati.

137. Idha Bhaddāli ekacco bhikkhu Satthusāsane sikkhāya aparipūrakārī hoti, tassa evam hoti "yamnūnāham vivittam senāsanam bhajeyyam araññam rukkhamūlam pabbatam kandaram giriguham susānam vanapattham abbhokāsam palālapuñjam, appeva nāmāham uttari¹ manussadhammā alamariyañāṇadassanavisesam sacchikareyyan'ti, so vivittam senāsanam bhajati araññam rukkhamūlam

pabbatam kandaram giriguham susānam vanapattham abbhokāsam palālapuñjam, tassa tathāvūpakaṭṭhassa viharato Satthāpi upavadati, anuviccapi viññū sabrahmacārī upavadanti, devatāpi upavadanti, attāpi attānam upavadati. So Satthārāpi upavadito anuviccapi viññūhi sabrahmacārīhi upavadito devatāhipi upavadito attanāpi attānam upavadito na uttari manussadhammā alamariyañāṇadassanavisesam sacchikaroti. Tam kissa hetu, evañhi tam Bhaddāli hoti, yathā tam Satthusāsane sikkhāya aparipūrakārissa.

138. Idha pana Bhaddāli ekacco bhikkhu Satthusāsane sikkhāya paripūrakārī hoti, tassa evam hoti "yamnūnāham vivittam senāsanam bhajeyyam araññam rukkhamūlam pabbatam kandaram giriguham susānam vanapattham abbhokāsam palālapuñjam, appeva nāmāham uttari manussadhammā alamariyañāṇadassanavisesam sacchikareyyan"ti, so vivittam senāsanam bhajati araññam rukkhamūlam pabbatam kandaram giriguham susānam vanattham abbhokāsam palālapuñjam, tassa tathāvūpakaṭṭhassa viharato Satthāpi na upavadati, anuviccapi viññū sabrahmacārī na upavadanti, devatāpi na upavadanti, attāpi attānam na upavadati. So Satthārāpi anupavadito anuviccapi viññūhi sabrahmacārīhi anupavadito devatāhipi anupavadito attanāpi attānam anupavadito uttari manussadhammā alamariyañāṇadassanavisesam sacchikaroti, so vivicceva kāmehi vivicca akusalehi dhammehi savitakkam savicāram vivekajam pītisukham paṭhamam jhānam upasampajja viharati. Tam kissa hetu, evañhi tam Bhaddāli hoti, yathā tam Satthusāsane sikkhāya paripūrakārissa.

139. Puna caparam Bhaddāli bhikkhu vitakkavicārānam vūpasamā ajjhattam sampasādanam cetaso ekodibhāvam avitakkam avicāram samādhijam pītisukham dutiyam jhānam upasampajja viharati. Tam kissa hetu, evañhi tam Bhaddāli hoti, yathā tam Satthusāsane sikkhāya paripūrakārissa.

Puna caparam Bhaddāli bhikkhu pītiyā ca virāgā upekkhako ca viharati sato ca sampajāno, sukhañca kāyena paṭisamvedeti, yam tam ariyā ācikkhanti "upekkhako satimā sukhavihārī" ti tatiyam

jhānam upasampajja viharati. Tam kissa hetu, evañhi tam Bhaddāli hoti, yathā tam Satthusāsane sikkhāya paripūrakārissa.

Puna caparam Bhaddāli bhikkhu sukhassa ca pahānā dukkhassa ca pahānā pubbeva somanassadomanassānam atthangamā adukkhamasukham upekkhāsatipārisuddhim catuttham jhānam upasampajja viharati. Tam kissa hetu, evanhi tam Bhaddāli hoti, yathā tam Satthusāsane sikkhāya paripūrakārissa.

So evam samāhite citte parisuddhe pariyodāte anangaņe vigatūpakkilese mudubhūte kammaniye thite āneñjappatte pubbenivāsānussatiñāṇāya cittam abhininnāmeti. So anekavihitam pubbenivāsam anussarati, seyyathidam, ekampi jātim dvepi jātiyo -pa- iti sākāram sa-uddesam anekavihitam pubbenivāsam anussarati. Tam kissa hetu, evanhi tam Bhaddāli hoti, yathā tam Satthusāsane sikkhāya paripūrakārissa.

So evam samāhite citte parisuddhe pariyodāte anangaņe vigatūpakkilese mudubhūte kammaniye thite āneñjappatte sattānam cutūpapātañāṇāya cittam abhininnāmeti. So dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena satte passati cavamāne upapajjamāne hīne paṇīte suvaṇṇe dubbaṇṇe sugate duggate, yathākammūpage satte pajānāti "ime vata bhonto sattā kāyaduccaritena samannāgatā -pa- vinipātam nirayam upapannā. Ime vā pana bhonto sattā kāyasucaritena samannāgatā -pa- sugatim saggam lokam upapannā"ti. Iti dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena -pa-yathākammūpage satte pajānāti. Tam kissa hetu, evañhi tam Bhaddāli hoti, yathā tam Satthusāsane sikkhāya paripūrakārissa.

So evam samāhite citte parisuddhe pariyodāte anangaņe vigatūpakkilese mudubhūte kammaniye thite āneñjappatte āsavānam khayañāṇāya cittam abhininnāmeti. So idam dukkhanti yathābhūtam pajānāti, ayam dukkhasamudayoti yathābhūtam pajānāti, ayam dukkhanirodhoti yathābhūtam pajānāti, ayam dukkhanirodhagāminī paṭipadāti yathābhūtam pajānāti, ime āsavāti yathābhūtam pajānāti,

ayam āsavasamudayoti yathābhūtam pajānāti, ayam āsavanirodhoti yathābhūtam pajānāti, ayam āsavanirodhagāminī paṭipadāti yathābhūtam pajānāti. Tassa evam jānato evam passato kāmāsavāpi cittam vimuccati, bhavāsavāpi cittam vimuccati, avijjāsavāpi cittam vimuccati, vimuttasmim vimuttamiti ñāṇam hoti, "khīṇā jāti, vusitam brahmacariyam, katam karaṇīyam, nāparam itthattāyā"ti pajānāti. Tam kissa hetu, evañhi tam Bhaddāli hoti, yathā tam Satthusāsane sikkhāya paripūrakārissāti.

140. Evam vutte āyasmā Bhaddāli Bhagavantam etadavoca "ko nu kho bhante hetu, ko paccayo, yena midhekaccam bhikkhum pasayha pasayha 1 kāranam karonti, ko pana bhante hetu, ko paccayo, yena midhekaccam bhikkhum no tathā pasayha pasayha kāranam karontī''ti. Idha Bhaddāli ekacco bhikkhu abhinhāpattiko hoti, āpattibahulo. So bhikkhūhi vuccamāno aññenaññam paticarati, bahiddhā katham apanāmeti, kopañca dosañca appaccayañca pātukaroti, na sammā vattati, na lomam pāteti, na netthāram vattati, yena samgho attamano hoti, tam karomīti nāha. Tatra Bhaddāli bhikkhūnam evam hoti "ayam kho āvuso bhikkhu abhinhāpattiko, āpattibahulo. So bhikkhūhi vuccamāno añnenañnam paticarati, bahiddhā katham apanāmeti, kopanca dosanca appaccayanca pātukaroti, na sammā vattati, na lomam pātehi, na netthāram vattati, yena samgho attamano hoti, tam karomīti nāha. Sādhu vatāyasmanto imassa bhikkhuno tathā tathā upaparikkhatha, yathāssidam² adhikaranam na khippameva vūpasameyyā"ti. Tassa kho evam Bhaddāli bhikkhuno bhikkhū tathā upaparikkhanti, yathāssidam adhikaraṇam na khippameva vūpasammati.

141. Idha pana Bhaddāli ekacco bhikkhu abhinhāpattiko hoti, āpattibahulo. So bhikkhūhi vuccamāno nāñnenañnam paṭicarati, bahiddhā katham na apanāmeti, na kopanca dosanca appaccayanca pātu karoti, sammā vattati, lomam pāteti, netthāram vattati, yena samgho

attamano hoti, tam karomīti āha. Tatra Bhaddāli bhikkhūnam evam hoti "ayam kho āvuso bhikkhu abhinhāpattiko, āpattibahulo. So bhikkhūhi vuccamāno nāññenaññam paṭicarati, bahiddhā katham na apanāmeti, na kopañca dosañca appaccayañca pātukaroti, sammā vattati, lomam pāteti, netthāram vattati, yena samgho attamano hoti, tam karomīti āha. Sādhu vatāyasmanto imassa bhikkhuno tathā tathā upaparikkhatha, yathāssidam adhikaraṇam khippameva vūpasameyyā"ti. Tassa kho evam Bhaddāli bhikkhuno bhikkhū tathā tathā upaparikkhanti, yathāssidam adhikaraṇam khippameva vūpasammati.

- 142. Idha Bhaddāli ekacco bhikkhu adhiccāpattiko hoti, anāpattibahulo. So bhikkhūhi vuccamāno aññenaññaṁ paṭicarati, bahiddhā kathaṁ apanāmeti, kopañca dosañca appaccayañca pātukaroti, na sammā vattati, na lomaṁ pāteti, na netthāraṁ vattati, yena saṁgho attamano hoti, taṁ karomīti nāha. Tatra Bhaddāli bhikkhūnaṁ evaṁ hoti "ayaṁ kho āvuso bhikkhu adhiccāpattiko, anāpattibahulo. So bhikkhūhi vuccamāno aññenaññaṁ paṭicarati, bahiddhā kathaṁ apanāmeti, kopañca dosañca appaccayañca pātukaroti, na sammā vattati, na lomaṁ pāteti, na netthāraṁ vattati, yena saṁgho attamano hoti, taṁ karomīti nāha. Sādhu vatāyasmanto imassa bhikkhuno tathā tathā upaparikkhatha, yathāssidaṁ adhikaraṇaṁ na khippameva vūpasameyyā''ti. Tassa kho evaṁ Bhaddāli bhikkhuno bhikkhū tathā tathā upaparikkhanti, yathāssidaṁ adhikaraṇaṁ na khippameva vūpasammati.
- 143. Idha pana Bhaddāli ekacco bhikkhu adhiccāpattiko hoti, anāpatthibahulo. So bhikkhūhi vuccamāno nāññenaññam paṭicarati, na bahiddhā katham apanāmeti, na kopañca dosañca appaccayañca pātukaroti, sammā vattati, lomam pāteti, netthāram vattati, yena samgho attamano hoti, tam karomīti āha. Tatra Bhaddāli bhikkhūnam evam hoti "ayam kho āvuso bhikkhu adhiccāpattiko anāpattibahulo. So bhikkhūhi vuccamāno nāññenaññam paṭicarati, na bahiddhā katham apanāmeti, na kopañca dosañca appaccayañca pātukaroti, sammā vattati, lomam pāteti, netthāram vattati, yena

samgho attamano hoti, tam karomīti āha. Sādhu vatāyasmanto imassa bhikkhuno tathā tathā upaparikkhatha, yathāssidam adhikaraṇam khippameva vūpasameyyā"ti. Tassa kho evam Bhaddāli bhikkhuno bhikkhū tathā upaparikkhanti, yathāssidam adhikaraṇam khippameva vūpasammati.

144. Idha Bhaddāli ekacco bhikkhu saddhāmattakena vahati pemamattakena. Tatra Bhaddāli bhikkhūnam evam hoti "ayam kho āvuso bhikkhu saddhāmattakena vahati pemamattakena, sace mayam imam bhikkhum pasayha pasayha kāraṇam karissāma, mā yampissa tam saddhāmattakam pemamattakam, tamhāpi parihāyī"ti. Seyyathāpi Bhaddāli purisassa ekam cakkhum, tassa mittāmaccā ñātisālohitā tam ekam cakkhum rakkheyyum "mā yampissa tam ekam cakkhum, tamhāpi parihāyī"ti. Evameva kho Bhaddāli idhekacco bhikkhu saddhāmattakena vahati pemamattakena. Tatra Bhaddāli bhikkhūnam evam hoti "ayam kho āvuso bhikkhu saddhāmattakena vahati pemamattakena. Sace mayam imam bhikkhum pasayha pasayha kāraṇam karissāma, mā yampissa tam saddhāmattakam pemamattakam, tamhāpi parihāyī"ti. Ayam kho Bhaddāli hetu ayam paccayo, yena midhekaccam bhikkhum pasayha pasayha kāraṇam karontī. Ayam pana Bhaddāli hetu ayam paccayo, yena midhekaccam bhikkhum no tathā pasayha pasayha kāraṇam karontīti.

145. Ko nu kho bhante hetu, ko paccayo, yena pubbe appatarāni ceva sikkhāpadāni ahesum, bahutarā ca bhikkhū aññāya saṇṭhahimsu. Ko pana bhante hetu, ko paccayo, yena etarahi bahutarāni ceva sikkhāpadāni honti, appatarā ca bhikkhū aññāya saṇṭhahantīti. Evametam Bhaddāli hoti, sattesu hāyamānesu saddhamme antaradhāyamāne bahutarāni ceva sikkhāpadāni honti, appatarā ca bhikkhū aññāya saṇṭhahantīti. Na tāva Bhaddāli Satthā sāvakānam sikkhāpadam paññāpeti, yāva na idhekacce āsavaṭṭhānīyā dhammā saṃghe pātubhavanti, yato ca kho Bhaddāli idhekacce āsavaṭṭhānīyā dhammā saṃghe pātubhavanti, atha Satthā sāvakānam sikkhāpadam paññāpeti tesaṃyeva āsavaṭṭhānīyānam dhammānam paṭighātāya. Na tāva Bhaddāli idhekacce āsavaṭṭhānīyā dhammā saṃghe pātubhavanti, yāva na saṃgho mahattam patto hoti. Yato ca kho Bhaddāli saṃgho mahattam patto hoti, atha

idhekacce āsavaṭṭhānīyā dhammā saṁghe pātubhavanti, atha Satthā sāvakānaṁ sikkhāpadaṁ paññāpeti tesaṁyeva āsavaṭṭhānīyānaṁ dhammānaṁ paṭighātāya. Na tāva Bhaddāli idhekacce āsavaṭṭhānīyā dhammā saṁghe pātubhavanti, yāva na saṁgho lābhaggaṁ patto hoti. Yasaggaṁ patto hoti. Bāhusaccaṁ patto hoti. Rattañnutaṁ patto hoti. Yato ca kho Bhaddāli saṁgho rattañnutaṁ patto hoti, atha idhekacce āsavaṭṭhānīyā dhammā saṁghe pātubhavanti, atha Satthā sāvakānaṁ sikkhāpadaṁ paññāpeti tesaṁyeva āsavaṭṭhānīyānaṁ dhammānaṁ paṭighātāya.

146. Appakā kho tumhe Bhaddāli tena samayena ahuvattha, yadā vo aham ājānīyasusūpamam dhammapariyāyam desesim, tam sarasi¹ Bhaddālīti. No hetam bhante. Tatra Bhaddāli kam hetum paccesīti. So hi nūnāham bhante dīgharattam Satthusāsane sikkhāya aparipūrakārī ahosinti. Na kho Bhaddāli eseva hetu esa paccayo, api ca me tvam Bhaddāli dīgharattam cetasā cetoparicca vidito "na cāyam moghapuriso mayā dhamme desiyamāne aṭṭhim katvā manasi katvā sabbacetaso² samannāharitvā ohitasoto dhammam suṇātī"ti. Api ca te aham Bhaddāli ājānīyasusūpamam dhammapariyāyam desessāmi, tam suṇāhi sādhukam manasi karohi, bhāsissāmīti. Evam bhanteti kho āyasmā Bhaddāli Bhagavato paccassosi. Bhagavā etadavoca—

147. Seyyathāpi Bhaddāli dakkho assadamako bhadraṁ assājānīyaṁ labhitvā paṭhameneva mukhādhāne kāraṇaṁ kāreti. Tassa mukhādhāne kāraṇaṁ kāriyamānassa hontiyeva visūkāyitāni visevitāni vipphanditāni kānici kānici, yathā taṁ akāritapubbaṁ kāraṇaṁ kāriyamānassa. So abhiṇhakāraṇā anupubbakāraṇā tasmiṁ ṭhāne parinibbāyati. Yato kho Bhaddāli bhadro assājānīyo abhiṇhakāraṇā anupubbakāraṇā tasmiṁ ṭhāne parinibbuto hoti, tamenaṁ assadamako uttari kāraṇaṁ kāreti yugādhāne. Tassa yugādhāne kāraṇaṁ kāriyamānassa hontiyeva visūkāyitāni visevitāni vipphanditāni kānici kānici, yathā taṁ akāritapubbaṁ kāraṇaṁ kāriyamānassa. So abhiṇhakāraṇā anupubbakāraṇā tasmiṁ ṭhāne

parinibbāyati. Yato kho Bhaddāli bhadro assājānīyo abhiṇhakāraṇā anupubbakāraṇā tasmiṁ ṭhāne parinibbuto hoti, tamenaṁ assadamako uttari kāraṇaṁ kāreti anukkame, maṇḍale, khurakāse¹, dhāve, davatte², rājaguṇe, rājavaṁse, uttame jave uttame haye uttame sākhalye. Tassa uttame jave uttame haye uttame sākhalye kāraṇaṁ kāriyamānassa hontiyeva visūkāyitāni visevitāni vipphanditāni kānici kānici, yathā taṁ akāritapubbaṁ kāraṇaṁ kāriyamānassa, so abhiṇhakāraṇā anupubbakāraṇā tasmiṁ ṭhāne parinibbāyati. Yato kho Bhaddāli bhadro assajānīyo abhiṇha kāraṇā anupubbakāraṇā tasmiṁ ṭhāne parinibbuto hoti, tamenaṁ assadamako uttari vaṇṇiyañca pāṇiyañca³ anuppavecchati. Imehi kho Bhaddāli dasahaṅgehi samannāgato bhadro assājānīyo rājāraho hoti rājabhoggo, rañño aṅganteva saṅkhyaṁ gacchati.

Evameva kho Bhaddāli dasahi dhammehi samannāgato bhikkhu āhuneyyo hoti pāhuneyyo dakkhiņeyyo añjalikaraņīyo anuttaram puññakkhettam lokassa. Katamehi dasahi. Idha Bhaddāli bhikkhu asekhāya sammādiṭṭhiyā samannāgato hoti, asekhena sammāsankappena samannāgato hoti, asekhāya sammāvācāya samannāgato hoti, asekhena sammā-ājīvena samannāgato hoti, asekhena sammā-ājīvena samannāgato hoti, asekhena sammāsatiyā samannāgato hoti, asekhena sammāsamādhinā samannāgato hoti, asekhena sammānāgato hoti, asekhena sammānāgato hoti, asekhena sammānāgato hoti, asekhena sammānāgato hoti, asekhaya sammāvimuttiyā samannāgato hoti, imehi kho Bhaddāli dasahi dhammehi samannāgato bhikkhu āhuneyyo hoti pāhuneyyo dakkhiņeyyo añjalikaraṇīyo anuttaram puññakkhettam lokassāti.

Idamavoca Bhagavā. Attamano āyasmā Bhaddāli Bhagavato bhāsitam abhinandīti.

Bhaddālisuttam niṭṭhitam pañcamam.

^{1.} Khurakāye (Sī, I)

^{3.} Valiyañca (Sī, I), baliyañca (Syā, Kaṁ)

^{2.} Ravatthe (Sī, Syā, Kaṁ, I)

6. Latukikopamasutta

148. Evam me sutam—ekam samayam Bhagavā Anguttarāpesu viharati Āpanam nāma Anguttarāpānam nigamo. Atha kho Bhagavā pubbanhasamayam nivāsetvā pattacīvaramādāya Āpanam pindāya pāvisi, Āpane pindāya caritvā pacchābhattam pindapātapatikkanto venaññataro vanasando tenupasankami divāvihārāya, tam vanasandam ajihogāhetvā aññatarasmim rukkhamūle divāvihāram nisīdi. Āyasmāpi kho Udāvī pubbanhasamayam nivāsetvā pattacīvaramādāya Āpanam pindāya pāvisi, Āpane pindāya caritvā pacchābhattam pindapātapatikkanto yena so vanasando tenupasankami divāvihārāya, tam vanasandam ajjhogāhetvā aññatarasmim rukkhamūle divāvihāram nisīdi. Atha kho āyasmato Udāyissa rahogatassa patisallīnassa evam cetaso parivitakko udapādi "bahūnam¹ vata no Bhagavā dukkhadhammānam apahattā, bahūnam vata no Bhagavā sukhadhammānam upahattā, bahūnam vata no Bhagavā akusalānam dhammānam apahattā, bahūnam vata no Bhagavā kusalānam dhammānam upahatta"ti. Atha kho ayasma Udayī sayanhasamayam patisallana vutthito yena Bhagavā tenupasankami, upasankamitvā Bhagavantam abhivādetvā ekamantam nisīdi.

149. Ekamantam nisinno kho āyasmā Udāyī Bhagavantam etadavoca "idha mayham bhante rahogakassa paṭisallīnassa evam cetaso parivitakko udapādi 'bahūnam vata no Bhagavā dukkhadhammānam apahattā, bahūnam vata no Bhagavā sukhadhammānam upahattā, bahūnam vata no Bhagavā akusalānam dhammānam apahattā, bahūnam vata no Bhagavā kusalānam dhammānam upahattā'ti, mayañhi bhante pubbe sāyañceva bhuñjāma pāto ca divā ca vikāle, ahu kho so bhante samayo yam Bhagavā bhikkhū āmantesi 'ingha tumhe bhikkhave etam divāvikālabhojanam pajahathā'ti, tassa mayham bhante ahudeva añnathattam ahudeva² domanassam 'yampi no saddhā gahapatikā divā vikāle paṇītam khādanīyam bhojanīyam denti, tassapi no Bhagavā pahānamāha, tassapi no Sugato paṭinissaggamāhā'ti,

te mayam bhante Bhagavati pemañca gāravañca hiriñca ottappañca sampassamānā evam tam divāvikālabhojanam pajahimhā, te mayam bhante sāyañceva bhuñjāma pāto ca. Ahu kho so bhante samayo, yam Bhagavā bhikkhū āmantesi 'ingha tumhe bhikkhave etam rattimvikālabhojanam pajahathā'ti, tassa mayham bhante ahudeva aññathattam ahudeva domanassam 'yampi no imesam dvinnam bhattanam panītasankhatataram, tassapi no Bhagavā pahānamāha, tassapi no Sugato patinissaggamāhā'ti. Bhūtapubbam bhante aññataro puriso divā sūpeyyam labhitvā evamāha 'handa ca imam nikkhipatha, sāyam sabbeva samaggā bhuñjissāmā'ti. Yā kāci bhante sankhatiyo, sabbā tā rattim, appā divā. Te mayam bhante Bhagavati pemañca gāravañca hiriñca ottappañca sampassamānā evam tam rattimvikālabhojanam pajahimhā. Bhūtapubbam bhante bhikkhū rattandhakāratimisāyam pindāya carantā candanikampi pavisanti, oligallepi papatanti, kantakāvātampi¹ ārohanti, suttampi gāvim ārohanti, mānavehipi samāgacchanti katakammehipi akatakammehipi, mātugāmopi te² asaddhammena nimanteti. Bhūtapubbāham bhante rattandhakāratimisāyam pindāya carāmi. Addasā kho mam bhante aññatarā itthī vijjantarikāya bhājanam dhovantī, disvā mam bhītā vissaramakāsi 'abhumme³ pisāco vata man'ti. Evam vutte aham bhante tam itthim etadavocam 'naham bhagini pisāco, bhikkhu pindāya thito'ti. Bhikkhussa ātumārī, bhikkhussa mātumārī⁴, varam te bhikkhu tinhena govikantanena kucchi parikanto, na tveva varam, yam⁵ rattandhakāratimisāyam kucchihetu piņḍāya carasīti⁶. Tassa mayham bhante tadanussarato evam hoti 'bahūnam yata no Bhagavā dukkhadhammānam apahattā, bahūnam vata no Bhagavā sukhadhammānam upahattā, bahūnam vata no Bhagavā akusalānam dhammānam apahattā, bahūnam vata no Bhagavā kusalānam dhammānam upahattā'ti".

150. Evameva panudāyi, idhekacce moghapurisā "idam pajathā"ti mayā vuccamānā te evamāhamsu "kim panimassa appamattakassa oramattakassa, adhisallikhatevāyam samano"ti. Te tañceva nappajahanti,

^{1.} Kaṇṭakavattampi (Sī, I), kaṇṭakarājimpi (Syā, Kaṁ)

^{2.} Tena (Ka) 3. Abbhumme (Sī, I) 4. Thito'ti. Bhikkhussa ātumātumārī (Ka)

^{5.} Na tveva yā (Sī, I)

^{6.} Carasāti (Sī, I)

mayi ca appaccayam upatthāpenti ye ca bhikkhū sikkhākāmā. Tesam tam Udāvi hoti balavam bandhanam dalham bandhanam thiram bandhanam apūtikam bandhanam thūlo kalingaro. Seyyathāpi Udāyi latukikā sakunikā pūtilatāya bandhanena baddhā tattheva vadham vā bandham vā maranam vā āgameti. Yo nu kho Udāyi evam vadeyya "yena sā latukikā sakunikā pūtilatāya bandhanena baddhā tattheva vadham vā bandham vā maranam vā āgameti. Tañhi tassā abalam bandhanam dubbalam bandhanam pūtikam bandhanam asārakam bandhanan"ti, sammā nu kho so Udāyi vadamāno vadeyyāti. No hetam bhante. Yena sā bhante latukikā sakunikā pūtilatāya bandhanena baddhā tattheva vadham vā bandham vā maranam vā āgameti. Tañhi tassā balavam bandhanam daļham bandhanam thiram bandhanam apūtikam bandhanam thūlo kalingaroti. Evameva kho Udāvi idhekacce moghapurisā "idam pajahathā" ti mayā vuccamānā te evamāhamsu "kim panimassa appamattakassa oramattakassa, adhisallikhatevāyam samano"ti. Te tañceva nappajahanti, mayi ca appaccayam upatthāpenti ye ca bhikkhū sikkhākāmā. Tesam tam Udāyi hoti balavam bandhanam dalham bandhanam thiram bandhanam apūtikam bandhanam thūlo kalingaro.

151. Idha panudāyi ekacce kulaputtā "idam pajahathā"ti mayā vuccamānā te evamāhamsu "kim panimassa appamattakassa oramattakassa pahātabbassa, yassa no Bhagavā pahānamāha, yassa no Sugato paṭinissaggamāhā"ti. Te tañceva pajahanti, mayi ca na appaccayam upaṭṭhāpenti ye ca bhikkhū sikkhākāmā. Te tam pahāya appossukkā pannalomā paradattavuttā¹ migabhūtena cetasā viharanti, tesam tam Udāyi hoti abalam bandhanam dubbalam bandhanam pūtikam bandhanam asārakam bandhanam. Seyyathāpi Udāyi rañno nāgo īsādanto urūļhavā abhijāto saṅgāmāvacaro daļhehi varattehi bandhanehi baddho īsakamyeva kāyam sannāmetvā tāni bandhanāni samchinditvā saṃpadāletvā yena kāmam pakkamati. Yo nu kho Udāyi evam vadeyya "yehi so rañno nāgo īsādanto urūļhavā abhijāto saṅgāmāvacaro daļhehi varattehi bandhanehi baddho īsakamyeva kāyam sannāmetvā tāni bandhanāni samchinditvā saṃpadāletvā yena kāmam pakkamati. Tañhi tassa balavam bandhanam dalham bandhanam thiram bandhanam

apūtikam bandhanam thūlo kalingaro"ti, sammā nu kho so Udāyi vadamāno vadeyyāti. No hetam bhante. Yehi so bhante rañño nāgo īsādanto urūļhavā abhijāto sangāmāvacaro daļhehi varattehi bandhanehi baddho īsakamyeva kāyam sannāmetvā tāni bandhanāni samchinditvā sampadāletvā yena kāmam pakkamati. Tañhi tassa abalam bandhanam -pa- asārakam bandhananti. Evameva kho Udāyi idhekacce kulaputtā "idam pajahathā"ti mayā vuccamānā te evamāhamsu "kim panimassa appamattakassa oramattakassa pahātabbassa, yassa no Bhagavā pahānamāha, yassa no Sugato paṭinissaggamāhā"ti. Te tañceva pajahanti, mayi ca na appaccayam upaṭṭhāpenti ye ca bhikkhū sikkhākāmā. Te tam pahāya appossukkā pannalomā paradattavuttā migabhūtena cetasā viharanti, tesam tam Udāyi hoti abalam bandhanam dubbalam bandhanam pūtikam bandhanam asārakam bandhanam.

152. Seyyathāpi Udāyi puriso daliddo assako anālhiyo, tassa'ssa ekam agārakam oluggaviluggam kākātidāyim¹ naparamarūpam, ekā khatopikā² oluggaviluggā naparamarūpā, ekissā kumbhiyā dhaññasamavāpakam naparamarūpam, ekā jāyikā naparamarūpā. So ārāmagatam bhikkhum passeyya sudhotahatthapādam manuññam bhojanam bhuttāvim sītāya chāyāya nisinnam adhicitte yuttam, tassa evamassa "sukham vata bho sāmañnam, ārogyam vata bho sāmañnam, so vatassam³, yoham kesamassum ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyam pabbajeyyan"ti. So na sakkuneyya ekam agārakam oluggaviluggam kākātidāyim naparamarūpam pahāya, ekam khatopikam oluggaviluggam naparamarūpam pahāya, ekissā kumbhiyā dhaññasamavāpakam naparamarūpam pahāya, ekam jāyikam naparamarūpam pahāya kesamassum ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyam pabbajitum. Yo nu kho Udāyi evam vadeyya "yehi so puriso bandhanehi baddho na sakkoti ekam agārakam oluggaviluggam kākātidāyim naparamarūpam pahāya, ekam khatopikam oluggaviluggam naparamarūpam pahāya, ekissā kumbhiyā dhaññasamavāpakam naparamarūpam pahāya, ekam jāyikam naparamarūpam pahāya

kesamassum ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyam pabbajitum. Tañhi tassa abalam bandhanam dubbalam bandhanam pūtikam bandhanam asārakam bandhanan"ti, sammā nu kho so Udāyi vadamāno vadeyyāti. No hetam bhante. Yehi so bhante puriso bandhanehi baddho na sakkoti ekam agārakam oluggaviluggam kākātidāyim naparamarūpam pahāya, ekam khatopikam oluggaviluggam naparamarūpam pahāya, ekissā kumbhiyā dhaññasamavāpakam naparamarūpam pahāya, ekam jāyikam naparamarūpam pahāya kesamassum ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyam pabbajitum. Tañhi tassa balavam bandhanam dalham bandhanam thiram bandhanam apūtikam bandhanam thūlo kalingaroti. Evameva kho Udāyi idhekacce moghapurisā "idam pajahathā"ti mayā viccamānā te evamāhamsu "kim panimassa appamattakassa oramattakassa, adhisallikhatevāyam samano"ti. Te tañceva nappajahanti, mayi ca appaccayam upatthāpenti ye ca bhikkhū sikkhākāmā. Tesam tam Udāyi hoti balavam bandhanam dalham bandhanam thiram bandhanam apūtikam bandhanam thūlo kalingaro.

153. Seyyathāpi Udāyi gahapati vā gahapatiputto vā aḍḍho mahaddhano mahābhogo nekānam nikkhagaṇānam cayo nekānam dhaññagaṇānam cayo nekānam khettagaṇānam cayo nekānam vatthugaṇānam cayo nekānam bhariyagaṇānam cayo nekānam dāsagaṇānam cayo nekānam dāsigaṇānam cayo. So ārāmagatam bhikkhum passeyya, sudhotahatthapādam manuññam bhojanam bhuttāvim sītāya chāyāya nisinnam adhicitte yuttam, tassa evamassa "sukham vata bho sāmaññam, ārogyam vata bho sāmaññam, so vatassam, yoham kesamassum ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyam pabbajeyyan"ti. So sakkuṇeyya nekāni nikkhagaṇāni pahāya, nekāni dhaññagaṇāni pahāya, nekāni khettagaṇāni pahāya, nekāni vatthugaṇāni pahāya, nekāni bhariyagaṇāni pahāya, nekāni dāsagaṇāni pahāya, nekāni dāsigaṇāni pahāya kesamassum ohāretvā kāsāyani vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyam pabbajitum. Yo nu kho Udāyi evam vadeyya "yehi so gahapati vā gahapatiputto vā bandhanehi baddho sakkoti nekāni nikkhagaṇāni pahāya, nekāni dhaññagaṇāni pahāya,

nekāni khettaganāni pahāya, nekāni vatthuganāni pahāya, nekāni bhariyaganāni pahāya, nekāni dāsaganāni pahāya, nekāni dāsiganāni pahāya kesamassum ohāretvā kasāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyam pabbajitum. Tañhi tassa balavam bandhanam dalham bandhanam thiram bandhanam apūtikam bandhanam thūlo kalingaro"ti, sammā nu kho so Udāyi vadamāno vadeyyāti. No hetam bhante. Yehi so bhante gahapati vā gahapatiputto vā bandhanehi baddho sakkoti nekāni nikkhaganāni pahāya, nekāni dhaññagaṇāni pahāya, nekāni khettagaṇāni pahāya, nekāni vatthuganāni pahāya, nekāni bhariyaganāni pahāya, nekāni dāsaganāni pahāya, nekāni dāsiganāni pahāya kesamassum ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyam pabbajitum. Tañhi tassa abalam bandhanam dubbalam bandhanam pūtikam bandhanam asārakam bandhananti. Evameva kho Udāyi idhekacce kulaputtā "idam pajahathā"ti mayā vuccamānā te evamāhamsu "kim panimassa appamattakassa oramattakassa pahātabbassa, yassa no Bhagavā pahānamāha, yassa no Sugato patinissaggamāhā"ti. Te tañceva pajahanti, mayi ca na appaccayam upatthāpenti ye ca bhikkhū sikkhākāmā. Te tam pahāya appossukkā pannalomā paradattavuttā migabhūtena cetasā viharanti, tesam tam Udāyi hoti abalam bandhanam dubbalam bandhanam pūtikam bandhanam asārakam bandhanam.

154. Cattārome Udāyi puggalā santo samvijjamāno lokasmim. Katame cattāro. Idhudāyi ekacco puggalo upadhipahānāya paṭipanno hoti upadhipaṭinissaggāya, tamenam upadhipahānāya paṭipannam upadhipaṭinissaggāya upadhipaṭisamyuttā sarasamkappā samudācaranti. So te adhivāseti nappajahati na vinodeti na byantīkaroti na anabhāvam gameti. Imam kho aham Udāyi puggalam samyuttoti vadāmi, no visamyutto. Tam kissa hetu, indriyavemattatā hi me Udāyi imasmim puggale viditā.

Idha panudāyi ekacco puggalo upadhipahānāya paṭipanno hoti upadhipaṭinissaggāya, tamenaṁ upadhipahānāya paṭipannaṁ upadhipaṭinissaggāya upadhipaṭisaṁyuttā sarasaṅkappā samudācaranti. So te nādhivāseti pajahati vinodeti byantīkaroti anabhāvaṁ gameti. Imampi kho ahaṁ

Udāyi puggalam samyuttoti vadāmi, no visamyutto. Tam kissa hetu, indriyavemattatā hi me Udāyi imasmim puggale viditā.

Idha panudāyi ekacco puggalo upadhipahānāya paṭipanno hoti upadhipaṭinissaggāya, tamenaṁ upadhipahānāya paṭipannaṁ upadhipaṭinissaggāya kadāci karahaci satisammosā upadhipaṭisaṁyuttā sarasaṅkappā samudācaranti. Dandho Udāyi satuppādo, atha kho naṁ khippameva pajahati vinodeti byantīkaroti anabhāvaṁ gameti. Seyyathāpi Udāyi puriso divasaṁsantatte¹ ayokaṭāhe dve vā tīṇi vā udakaphusitāni nipāteyya. Dandho Udāyi udakaphusitānaṁ nipāto, atha kho naṁ khippameva parikkhayaṁ pariyādānaṁ gaccheyya. Evameva kho Udāyi idhekacco puggalo upadhipahānāya paṭipanno hoti upadhipaṭinissaggāya, tamenaṁ upadhipaṭināya paṭipannaṁ upadhipaṭinissaggāya kadāci karahaci satisammosā upadhipaṭisaṁyuttā sarasaṅkappā samudācaranti. Dandho Udāyi satuppādo, atha kho naṁ khippameva pajahati vinodeti byantīkaroti anabhāvaṁ gameti. Imampi kho ahaṁ Udāyi puggalaṁ saṁyuttoti vadāmi, no visaṁyutto. Taṁ kissa hetu, indriyavemattatā hi me Udāyi imasmiṁ puggale viditā.

Idha panudāyi ekacco puggalo upadhi dukkhassa mūlanti iti viditvā nirupadhi hoti upadhisaṅkhaye vimutto. Imaṁ kho ahaṁ Udāyi puggalaṁ visaṁyuttoti vadāmi, no saṁyuttoti. Taṁ kissa hetu, indriyavemattatā hi me Udāyi imasmiṁ puggale viditā. Ime kho Udāyi cattāro puggalā santo saṁvijjamānā lokasmiṁ.

155. Pañca kho ime Udāyi kāmaguṇā. Katame pañca, cakkhuviññeyyā rūpā iṭṭhā kantā manāpā piyarūpā kāmūpasamhitā rajanīyā. Sotaviññeyyā saddā -pa-. Ghānaviññeyyā gandhā. Jivhāviññeyyā rasā. Kāyaviññeyyā phoṭṭhabbā iṭṭhā kantā manāpā piyarūpā kāmūpasamhitā rajanīyā. Ime kho Udāyi pañca kāmaguṇā. Yam kho Udāyi ime pañca kāmaguṇe paṭicca uppajjati sukham somanassam, idam vuccati kāmasukham miļhasukham² puthujjanasukham anariyasukham na sevitabbam na bhāvetabbam na bahulīkātabbam, bhāyitabbam etassa sukhassāti vadāmi.

156. Idhudāyi bhikkhu vivicceva kāmehi -pa- paṭhamaṁ jhānaṁ upasampajja viharati. Vitakkavicārānaṁ vūpasamā -pa- dutiyaṁ jhānaṁ upasampajja viharati. Pītiyā ca virāgā -pa- tatiyaṁ jhānaṁ upasampajja viharati. Sukhassa ca pahānā -pa- catutthaṁ jhānaṁ upasampajja viharati. Idaṁ vuccati nekkhammasukhaṁ pavivekasukhaṁ upasamasukhaṁ sambodhasukhaṁ āsevitabbaṁ bhāvetabbaṁ bahulīkātabbaṁ, na bhāyitabbaṁ etassa sukhassāti vadāmi.

Idhudāyi bhikkhu vivicceva kāmehi -pa- paṭhamam jhānam upasampajja viharati. Idam kho aham Udāyi iñjitasmim vadāmi. Kiñca tattha iñjitasmim. Yadeva tattha vitakkavicārā aniruddhā honti, idam tattha iñjitasmim. Idhudāyi bhikkhu vitakkavicārānam vūpasamā -pa- dutiyam jhānam upasampajja viharati, idampi kho aham Udāyi iñjitasmim vadāmi. Kiñca tattha iñjitasmim. Yadeva tattha pītisukham aniruddham hoti, idam tattha iñjitasmim. Idhudāyi bhikkhu pītiyā ca virāgā -pa- tatiyam jhānam upasampajja viharati, idampi kho aham Udāyi iñjitasmim vadāmi. Kiñca tattha iñjitasmim. Yadeva tattha upekkhāsukham aniruddham hoti, idam tattha iñjitasmim. Idhudāyi bhikkhu sukhassa ca pahānā -pa- catuttham jhānam upasampajja viharati. Idam kho aham Udāyi aniñjitasmim vadāmi.

Idhudāyi bhikkhu vivicceva kāmehi -pa- pathamam jhānam upasampajja viharati. Idam kho aham Udāyi analanti vadāmi, pajahathāti vadāmi, samatikkamathāti vādāmi. Ko ca tassa samatikkamo. Idhudāyi bhikkhu vitakkavicārānam vūpasamā -pa- dutiyam jhānam upasampajja viharati, ayam tassa samatikkamo. Idampi kho aham Udayi analanti vadami, pajahathāti vadāmi, samatikkamathāti vadāmi. Ko ca tassa samatikkamo. Idhudāyi bhikkhu pītiyā ca virāgā -pa- tatiyam jhānam upasampajja viharati, ayam tassa samatikkamo. Idampi kho aham Udayi analanti vadami, pajahathāti vadāmi, samatikkamathāti vadāmi. Ko ca tassa samatikkamo. Idhudāyi bhikkhu sukhassa ca pahānā -pa- catuttham jhānam upasampajja viharati, ayam tassa samatikkamo. Idampi kho aham Udayi analanti vadami, pajahathāti vadāmi, samatikkamathāti vadāmi. Ko ca tassa samatikkamo. Idhudāyi bhikkhu sabbaso rūpasaññānam samatikkamā patighasaññānam atthangamā nānattasannānam amanasikārā "ananto ākāso"ti ākāsānañcāyatanam upasampajja viharati, ayam tassa samatikkamo. Idampi kho aham Udāyi

analanti vadāmi, pajahathāti vadāmi, samatikkamathāti vadāmi. Ko ca tassa samatikkamo. Idhudāyi bhikkhu sabbaso ākāsānañcāyatanam samatikkamma "anantam viññānan"ti viññānañcāyatanam upasampajja viharati, ayam tassa samatikkamo. Idampi kho aham Udāyi analanti vadāmi, pajahathāti vadāmi, samatikkamathāti vadāmi. Ko ca tassa samatikkamo. Idhudāyi bhikkhu sabbaso viññāṇañcāyatanam samatikkamma "natthi kiñcī"ti ākiñcaññāyatanam upasampajja viharati, ayam tassa samatikkamo. Idampi kho aham Udāyi analanti vadāmi, pajahathāti vādāmi, samatikkamathāti vadāmi. Ko ca tassa samatikkamo. Idhudāyi bhikkhu sabbaso ākiñcaññāyatanam samatikkamma nevasaññānāsaññāyatanam upasampajja viharati, ayam tassa samatikkamo. Idampi kho aham Udāyi analanti vadāmi, pajahathāti vadāmi, samatikkamathāti vadāmi. Ko ca tassa samatikkamo. Idhudāyi bhikkhu sabbaso nevasaññānāsaññāyatanam samatikkamma saññavedavitanirodham upasampajja viharati, ayam tassa samatikkamo. Iti kho aham Udāyi nevasaññānāsaññāyatanassapi pahānam vadāmi. Passasi no tvam Udāyi tam samyojanam anum vā thūlam vā, yassāham no pahānam vadāmīti. No hetam bhanteti.

Idamavoca Bhagavā. Attamano āyasmā Udāyī Bhagavato bhāsitam abhinandīti.

Laţukikopamasuttam niţţhitam chaţţham.

7. Cātumasutta

157. Evam me sutam—ekam samayam Bhagavā Cātumāyam viharati Āmalakīvane. Tena kho pana samayena Sāriputtamoggallānappamukhāni pañcamattāni bhikkhusatāni Cātumam anuppattāni honti Bhagavantam dassanāya. Te ca āgantukā bhikkhū nevāsikehi bhikkhūhi saddhim paṭisammodamānā senāsanāni paññāpayamānā pattacīvarāni paṭisāmayamānā uccāsaddā mahāsaddā ahesum. Atha kho Bhagavā āyasmantam Ānandam āmantesi "ke panete Ānanda uccāsaddā mahāsaddā kevaṭṭā maññe macchavilope"ti. Etāni bhante Sāriputtamoggallānappamukhāni pañcamattāni bhikkhusatāni

Cātumam anuppattāni Bhagavantam dassanāya. Te āgantukā bhikkhū nevāsikehi bhikkhūhi saddhim patisammodamānā senāsanāni paññapayamana pattacīvarani patisamayamana uccasadda mahasaddati. Tenahānanda mama vacanena te bhikkhū āmantehi "Satthā āyasmānte āmantetī''ti. "Evam bhante''ti kho āyasmā Ānando Bhagavato patissutvā yena te bhikkhū tenupasankami, upasankamitvā te bhikkhū etadavoca "Satthā āyasmante āmantetī"ti. "Evamāvuso"ti kho te bhikkhū āyasmato Ānandassa patissutvā yena Bhagavā tenupasankamimsu, upasankamitvā Bhagavantam abhivādetvā ekamantam nisīdimsu. Ekamantam nisinne kho te bhikkhū Bhagavā etadavoca "kim nu tumhe bhikkhave uccāsaddā mahāsaddā kevattā maññe macchavilope"ti. Imāni bhante Sāriputtamoggallānappamukhāni pañcamattāni bhikkhusatāni Cātumam anuppattāni Bhagavantam dassanāya. Teme āgantukā bhikkhū nevāsikehi bhikkhūhi saddhim patisammodamānā senāsanāni paññāpayamānā pattacīvarāni patisāmayamānā uccāsaddā mahāsaddāti. Gacchatha bhikkhave, paṇāmemi vo, na vo mama santike vatthabbanti. "Evam bhante"ti kho te bhikkhū Bhagavato patissutvā utthāyāsanā Bhagavantam abhivādetvā padakkhinam katvā senāsanam samsāmetvā pattacīvaramādāya pakkamimsu.

158. Tena kho pana samayena Cātumeyyakā Sakyā santhāgāre¹ sannipatitā honti kenacideva karaṇīyena. Addasaṁsu kho Cātumeyyakā Sakyā te bhikkhū dūratova āgacchante, disvāna yena te bhikkhū tenupasaṅkamiṁsu, upasaṅkamitvā te bhikkhū etadavocuṁ "handa kahaṁ pana tumhe āyasmanto gacchathā"ti. Bhagavatā kho āvuso bhikkhusaṁgho paṇāmitoti. Tenahāyasmānto muhuttaṁ nisīdatha, appeva nāma mayaṁ sakkuṇeyyāma Bhagavantaṁ pasādetunti. "Evamāvuso"ti kho te bhikkhū Cātumeyyakānaṁ Sakyānaṁ paccassosuṁ. Atha kho Cātumeyyakā Sakyā yena Bhagavā tenupasaṅkamiṁsu, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdiṁsu, ekamantaṁ nisīnnā kho Cātumeyyakā Sakyā Bhagavantaṁ etadavocuṁ "abhinandatu bhante Bhagavā bhikkhusaṁghaṁ, abhivadatu bante Bhagavā bhikkhusaṁghaṁ. Seyyathāpi

bhante Bhagavatā pubbe bhikkhusaṃgho anuggahito, evameva Bhagavā etarahi anuggaṇhātu bhikkhusaṃghaṃ, santettha bhante bhikkhū navā acirapabbajitā adhunāgatā imaṁ dhammavinayaṁ, tesaṁ Bhagavantaṁ dassanāya alabhantānaṁ siyā aññathattaṁ siyā vipariṇāmo. Seyyathāpi bhante bījānaṁ taruṇānaṁ udakaṁ alabhantānaṁ siyā aññathattaṁ siyā vipariṇāmo, evameva kho bhante santettha bhikkhū navā acirapabbajitā adhunāgatā imaṁ dhammavinayaṁ, tesaṁ Bhagavantaṁ dassanāya alabhantānaṁ siyā aññathattaṁ siyā vipariṇāmo. Seyyathāpi bhante vacchassa taruṇassa mātaraṁ apassantassa siyā aññathattaṁ siyā vipariṇāmo, evameva kho bhante santettha bhikkhū navā acirapabbajitā adhunāgatā imaṁ dhammavinayaṁ, tesaṁ Bhagavantaṁ apassantānaṁ siyā aññathattaṁ siyā vipariṇāmo. Abhinandatu bhante Bhagavā bhikkhusaṁghaṁ, abhivadatu bhante Bhagavā bhikkhusaṁghaṁ. Seyyathāpi bhante Bhagavatā pubbe bhikkhusaṁgho anuggaḥito, evameva Bhagavā etarahi anuggaṇhātu bhikkhusaṁghan'ti.

159. Atha kho brahmā Sahampati Bhagavato cetasā cetoparivitakkamaññāya seyyathāpi nāma balavā puriso samiñjitam¹ vā bāham pasāreyya, pasāritam vā bāham samiñjeyya, evameva brahmaloke antarahito Bhagavato purato pāturahosi. Atha kho brahmā Sahampati ekamsam uttarāsangam karitvā yena Bhagavā tenanjalim panāmetvā Bhagavantam etadavoca "abhinandatu bhante Bhagavā bhikkhusamgham, abhiyadatu bhante Bhagavā bhikkhusamgham. Seyyathāpi bhante Bhagavatā pubbe bhikkhusamgho anuggahito, evameva Bhagavā etarahi anugganhātu bhikkhusamgham, santettha bhante bhikkhū navā acirapabbajitā adhunāgatā imam dhammavinayam, tesam Bhagavantam dassanaya alabhantanam siya aññathattam siyā viparināmo. Seyyathāpi bhante bījānam tarunānam udakam alabhantānam siyā aññathattam siyā viparināmo, evameva kho bhante santettha bhikkhū navā acirapabbajitā adhunāgatā imam dhammavinayam, tesam Bhagavantam dassanāya alabhantānam siyā aññathattam siyā viparināmo. Seyyathāpi bhante vacchassa taruņassa mātaram apassantassa siyā aññathattam siyā viparināmo, evameva kho bhante santettha bhikkhū

navā acirapabbajitā adhunāgatā imam dhammavinayam, tesam Bhagavantam apassantānam siyā aññathattam siyā vipariṇāmo. Abhinandatu bhante Bhagavā bhikkhusamgham, abhivadatu bhante Bhagavā bhikkhusamgham. Seyyathāpi bhante Bhagavatā pubbe bhikkhusamgho anuggahito, evameva Bhagavā etarahi anugganhātu bhikkhusamgham"ti.

160. Asakkhimsu kho Cātumeyyakā ca Sakyā brahmā ca Sahampati Bhagavantam pasādetum bījūpamena ca tarunūpamena ca. Atha kho āyasmā Mahāmoggallāno bhikkhū āmantesi "utthethāvuso, ganhatha pattacīvaram pasādito Bhagavā Cātumeyyakehi ca Sakyehi brahmunā ca Sahampatinā bījūpamena ca tarunūpamena cā"ti. "Evamāvuso"ti kho te bhikkhū āyasmato Mahāmoggallānassa patissutvā utthāyāsanā pattacīvaramādāya yena Bhagavā tenupasankamimsu, upasankamitvā Bhagavantam abhivādetvā ekamantam nisīdimsu. Ekamantam nisinnam kho āyasmantam Sāriputtam Bhagavā etadavoca "kinti te Sāriputta ahosi mayā bhikkhusamghe panāmite"ti. Evam kho me bhante ahosi "Bhagavato bhikkhusamgho panāmito, appossukko dāni Bhagavā ditthadhammasukhavihāram anuyutto viharissati, mayampi dāni appossukkā ditthadhammasukhavihāramanuyutto viharissāmā"ti. Āgamehi tvam Sāriputta, āgamehi tvam Sāriputta ditthadhammasukhavihāranti. Atha kho Bhagavā āyasmantam Mahāmoggallānam āmantesi "kinti te Moggallāna ahosi mayā bhikkhusamghe panāmite"ti. Evam kho me bhante ahosi "Bhagavatā bhikkhusamgho panāmito, appossukko dāni Bhagavā ditthadhammasukhavihāram anuyutto viharissati, ahañca dāni āyasmā ca Sāriputto bhikkhusamgham pariharissāmā"ti. Sādhu sādhu Moggallāna, aham vā hi Moggallāna bhikkhusamgham parihareyyam Sāriputtamoggallānā vāti.

161. Atha kho Bhagavā bhikkhū āmantesi—cattārimāni bhikkhave bhayāni udakorohante pāṭikaṅkhitabbāni. Katamāni cattāri, ūmibhayaṁ kumbhīlabhayaṁ āvaṭṭabhayaṁ susukābhayaṁ. Imāni bhikkhave cattāri bhayāni udakorohante pāṭikaṅkhitabbāni. Evameva kho bhikkhave cattārimāni

bhayāni idhekacce puggale imasmim dhammavinaye agārasmā anagāriyam pabbajite pāṭikaṅkhitabbāni. Katamāni cattāri, ūmibhayam kumbhīlabhayam āvattabhayam susukābhayam.

- 162. Katamañca bhikkhave ūmibhayam. Idha bhikkhave ekacco kulaputto saddhā agārasmā anagāriyam pabbajito hoti "otiṇṇomhi jātiyā jarāya maraṇena sokehi paridevehi dukkhehi domanassehi upāyāsehi, dukkhotiṇṇo dukkhapareto, appeva nāma imassa kevalassa dukkhakhandhassa antakiriyā paññāyethā"ti. Tamenam tathā pabbajitam samānam sabrahmacārī ovadanti anusāsanti "evam te abhikkamitabbam, evam te paṭikkamitabbam, evam te ālokitabbam, evam te vilokitabbam, evam te samiñjitabbam, evam te pasāritabbam, evam te samiñjitabbam, evam te pasāritabbam, evam te samighāṭipattacīvaram dhāretabban"ti. Tassa evam hoti "mayam kho pubbe agāriyabhūtā samānā aññe ovadāma anusāsāma¹, ime panamhākam puttamattā maññe nattamattā maññe amhe² ovaditabbam anusāsitabbam maññantī"ti. So sikkham paccakkhāya hīnāyāvattati. Ayam vuccati bhikkhave ūmibhayassa bhīto, sikkham paccakkhāya hīnāyāvatto. Ūmibhayanti kho bhikkhave kodhupāyāsassetam adhivacanam.
- 163. Katamañca bhikkhave kumbhīlabhayam. Idha bhikkhave ekacco kulaputto saddhā agārasmā anagāriyam pabbajito hoti "otiņņomhi jātiyā jarāya maraņena sokehi paridevehi dukkhehi domanassehi upāyāsehi, dukkhotiņņo dukkhapareto, appeva nāma imassa kevalassa dukkhakhandhassa antakiriyā paññāyethā"ti. Tamenam tathā pabbajitam samānam sabrahmacārī ovadanti anusāsanti "idam te khāditabbam, idam te na khāditabbam, idam te bhuñjitabbam, idam te na bhuñjitabbam, idam te sāyitabbam, idam te na sāyitabbam, idam te na pātabbam, kappiyam te khāditabbam, akappiyam te na khāditabbam, kappiyam te sāyitabbam, akappiyam te na bhuñjitabbam, kappiyam te sāyitabbam, akappiyam te na pātabbam, akappiyam te na pātabbam, kāle te khāditabbam, vikāle te na khāditabbam, kāle te bhuñjitabbam, vikāle

te na bhuñjitabbam, kāle te sāyitabbam, vikāle te na sāyitabbam, kāle te pātabbam, vikāle te na pātabban"ti. Tassa evam hoti "mayam kho pubbe agāriyabhūtā samānā yam icchāma, tam khādāma. Yam na icchāma, na tam khādāma. Yam icchāma, tam bhuñjāma. Yam na icchāma, na tam bhuñjāma. Yam icchāma, tam sāyāma. Yam na icchāma, na tam sāyāma. Yam icchāma, tam pivāma¹. Yam na icchāma, na tam pivāma. Kappiyampi khādāma, akappiyampi khādāma. Kappiyampi bhuñjāma, akappiyampi sāyāma, akappiyampi pivāma, akappiyampi pivāma. Kālepi khādāma, vikālepi khādāma. Kālepi bhuñjāma, vikālepi bhuñjāma. Kālepi sayāma, vikālepi sāyāma. Kālepi pivāma, vikālepi pivāma. Yampi no saddhā gahapatikā divā vikāle paṇītam khādanīyam bhojanīyam denti, tatthapime mukhāvaraṇam maññe karontī"ti. so sikkham paccakkhāya hīnāyāvattati. ayam vuccati bhikkhave kumbhīlabhayassa bhīto sikkham paccakkhāya hīnāyāvatto. Kumbhīlabhayanti kho bhikkhave odarikattassetam adhivacanam.

164. Katamañca bhikkhave āvaṭṭabhayaṁ. Idha bhikkhave ekacco kulaputto saddhā agārasmā anagāriyaṁ pabbajito hoti "otiṇṇomhi jātiyā jarāya maraṇena sokehi paridevehi dukkhehi domanassehi upāyāsehi, dukkhotiṇṇo dukkhapareto, appeva nāma imassa kevalassa dukkhakhandhassa antakiriyā paññāyethā"ti. So evaṁ pabbajito samāno pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaramādāya gāmaṁ vā nigamaṁ vā piṇḍāya pavisati arakkhiteneva kāyena arakkhitāya vācāya anupaṭṭhitāya satiyā asaṁvutehi indriyehi. So tattha passati gahapatiṁ vā gahapatiputtaṁ vā pañcahi kāmaguṇehi samappitaṁ samaṅgībhūtaṁ paricārayamānaṁ². Tassa evaṁ hoti "mayaṁ kho pubbe agāriyabhūtā samānā pañcahi kāmaguṇehi samappitā samaṅgībhūtā paricārimhā, saṁvijjanti kho pana me kule³ bhogā, sakkā bhoge ca bhuñjituṁ puññāni ca kātun"ti. So sikkhaṁ paccakkhāya hīnāyāvattati. Ayaṁ vuccati bhikkhave āvaṭṭabhayassa bhīto sikkhaṁ paccakkhāya hīnāyāvatto. Āvaṭṭabhayanti kho bhikkhave pañcannetaṁ kāmaguṇānaṁ adhivacanaṁ.

^{1.} Pipāma (Sī, I)

^{2.} Paricāriyamānam (Syā, Kam, Ka)

^{3.} Samvijjanti kho kule (Sī, Syā, Kam, I)

165. Katamañca bhikkhave susukābhayam. Idha bhikkhave ekacco kulaputto saddhā agārasmā anagāriyam pabbajito hoti "otiņņomhi jātiyā jarāya maraņena sokehi paridevehi dukkhehi domanassehi upāyāsehi, dukkhotiņņo dukkhapareto, appeva nāma imassa kevalassa dukkhakhandhassa antakiriyā paññāyethā"ti. So evam pabbajito samāno pubbaņhasamayam nivāsetvā pattacīvaramādāya gāmam vā nigamam vā piņḍāya pavisati arakkhiteneva kāyena arakkhitāya vācāya anupaṭṭhitāya satiyā asamvutehi indriyehi. so tattha passati mātugāmam dunnivattham vā duppārutam vā, tassa mātugāmam disvā dunnivattham vā duppārutam vā rāgo cittam anuddhamseti, so rāgānuddhamsena¹ cittena sikkham paccakkhāya hīnāyāvattati. Ayam vuccati bhikkhave susukābhayassa bhīto sikkham paccakkhāya hīnāyāvatto. Susukābhayanti kho bhikkhave mātugāmassetam adhivacanam. Imāni kho bhikkhave cattāri bhayāni idhekacce puggale imasmim dhammavinaye agārasmā anagāriyam pabbajite pāṭikaṅkhitabbānīti.

Idamavoca Bhagavā. Attamanā te bhikkhū Bhagavato bhāsitam abhinandunti.

Cātumasuttam niṭṭhitam sattamam.

8. Naļakapānasutta

166. Evam me sutam—ekam samayam Bhagavā Kosalesu viharati Naļakapāne Palāsavena. Tena kho pana samayena sambahulā abhiññātā abhiññātā kulaputtā Bhagavantam uddissa saddhā agārasmā anagāriyam pabbajitā honti. Āyasmā ca Anuruddho āyasmā ca Bhaddiyo² āyasmā ca Kimilo³ āyasmā ca Bhagu āyasmā ca Koṇḍañño⁴ āyasmā ca Revato āyasmā ca Ānando aññe ca abhiññātā abhiññātā kulaputtā. Tena kho pana samayena Bhagavā bhikkhusamghapurivuto abbhokāse nisinno hoti. Atha kho Bhagavā te

^{1.} Anuddhastena (Sī, I)

^{2.} Nandiyo (Sī, I) vinaye ca Ma 1. Cūļagosinge ca.

^{3.} Kimbilo (Sī, Syā, Kaṁ, I)

^{4.} Kuṇḍadhāno (Sī, I)

kulaputte ārabbha bhikkhū āmantesi "ye te bhikkhave kulaputtā mamam uddissa saddhā agārasmā anagāriyam pabbajitā, kacci te bhikkhave bhikkhū abhiratā brahmacariye"ti. Evam vutte te bhikkhū tuṇhī ahesum. Dutiyampi kho Bhagavā te kulaputte ārabbha bhikkhū āmantesi "ye te bhikkhave kulaputtā mamam uddissa saddhā agārasmā anagāriyam pabbajitā, kacci te bhikkhave bhikkhū abhiratā brahmacariye"ti. Dutiyampi kho te bhikkhū tuṇhī ahesum. Tatiyampi kho Bhagavā te kulaputte ārabbha bhikkhū āmantesi "ye te bhikkhave kulaputtā mamam uddissa saddhā agārasmā anagāriyam pabbajitā, kacci te bhikkhave bhikkhū abhiratā brahmacariye"ti. Tatiyampi kho te bhikkhū tuṇhī ahesum.

167. Atha kho Bhagavato etadahosi "yamnūnāham te kulaputte puccheyyan"ti. Atha kho Bhagavā āyasmantam Anuruddham āmantesi "kacci tumhe Anuruddhā abhiratā brahmacariye"ti. Taggha mayam bhante abhiratā brahmacariyeti. Sādhu sādhu Anuruddhā, etam kho Anuruddhā tumhākam patirūpam kulaputtānam saddhā agārasmā anagāriyam pabbajitānam. Yam tumhe abhirameyyātha brahmacariye. Yena tumhe Anuruddhā bhadrena yobbanena samannāgatā pathamena vayasā susukālakesā kāme paribhuñjeyyātha. Tena tumhe Anuruddhā bhadrenapi yobbanena samannāgatā pathamena vayasā susukālakesā agārasmā anagāriyam pabbajitā. Te ca kho pana tumhe Anuruddhā neva rājābhinītā agārasmā anagāriyam pabbajitā, na corābhinītā agārasmā anagāriyam pabbajitā, na iņattā agārasmā anagāriyam pabbajitā, na bhayattā agārasmā anagāriyam pabbajitā, nājīvikāpakatā agārasmā anagāriyam pabbajitā, api ca khomhi otinno jātiyā jarāya maranena sokehi paridevehi dukkhehi domanassehi upāyāsehi, dukkhotinno dukkhapareto, appeva nāma imassa kevalassa dukkhakkhandhassa antakiriyā paññāyethāti. Nanu tumhe Anuruddhā evam saddhā agārasmā anagāriyam pabbajitāti. Evam bhante. Evam pabbajitena ca pana Anuruddhā kulaputtena kimassa karanīyam. Vivekam Anuruddhā kāmehi vivekam akusalehi dhammehi pītisukham nādhigacchati aññam vā¹ tato santataram. Tassa abhijihāpi cittam pariyādāya titthati, byāpādopi

cittam pariyādāya tiṭṭhati, thinamiddhampi¹ cittam pariyādāya tiṭṭhati, uddhaccakukkuccampi cittam pariyādāya tiṭṭhati, vicikicchāpi cittam pariyādāya tiṭṭhati, aratīpi cittam pariyādāya tiṭṭhati, tandīpi cittam pariyādāya tiṭṭhati. Vivekam Anuruddhā kāmehi vivekam akusalehi dhammehi pītisukham nādhigacchati aññam vā tato santataram.

Vivekam Anuruddhā kāmehi vivekam akusalehi dhammehi pītisukham adhigacchati aññam vā tato santataram. Tassa abhijjhāpi cittam na pariyādāya tiṭṭhati, byāpādopi cittam na pariyādāya tiṭṭhati, thinamiddhampi cittam na pariyādāya tiṭṭhati, uddhaccakukkuccampi cittam na pariyādāya tiṭṭhati, vicikicchāpi cittam na pariyādāya tiṭṭhati, tandīpi cittam na pariyādāya tiṭṭhati. Vivekam Anuruddhā kāmehi vivekam akusalehi dhammehi pītisukham adhigacchati, aññam vā tato santataram.

168. Kinti vo Anuruddhā mayi hoti, "ye āsavā samkilesikā ponobbhavikā² sadarā dukkhavipākā āyatim jātijarāmaraniyā, appahīnā te Tathāgatassa. Tasmā Tathāgato sankhāyekam patisevati, sankhāyekam adhivāseti, sankhāyekam parivajjeti, sankhāyekam vinodetī"ti. Na kho no bhante Bhagavati evam hoti "ve āsavā samkilesikā ponobbhavikā sadarā dukkhavipākā āyatim jātijarāmaraniyā, appahīnā te Tathāgatassa. Tasmā Tathāgato sankhāyekam patisevati, sankhāyekam adhivāseti, sankhāyekam parivajjeti, sankhāyekam vinodetī"ti. Evam kho no bhante Bhagavati hoti "ye āsavā samkilesikā ponobbhavikā sadarā dukkhavipākā āyatim jātijarāmaraniyā, pahīnā te Tathāgatassa. Tasmā Tathāgato sankhāyekam paţisevati, sankhāyekam adhivāseti, sankhāyekam parivajjeti, sankhāyekam vinodetī"ti. Sādhu sādhu Anuruddhā. Tathāgatassa Anuruddhā ye āsavā samkilesikā ponobbhavikā sadarā dukkhavipākā āyatim jātijarāmaraniyā, pahīnā te ucchinnamūlā tālāvatthukatā anabhāvamkatā āyatim anuppādadhammā. Seyyathāpi Anuruddhā tālo matthakacchinno abhabbo punavirūlhiyā, evameva kho

Anuruddhā Tathāgatassa ye āsavā samkilesikā ponobbhavikā sadarā dukkhavipākā āyatim jātijarāmaraniyā, pahīnā te ucchinnamūlā tālāvatthukatā anabhāvamkatā āyatim anuppādadhammā. Tasmā Tathāgato sankhāyekam paṭisevati, sankhāyekam adhivāseti, sankhāyekam parivajjeti, sankhāyekam vinodeti.

Tam kim maññasi Anuruddhā. Kam atthavasam sampassamāno Tathāgato sāvake abbhatīte kālankate upapattīsu byākaroti "asu amutra upapanno, asu amutra upapanno"ti. Bhagavammūlakā no bhante dhammā Bhagavamnettikā Bhagavampaṭisaraṇā, sādhu vata bhante Bhagavantamyeva paṭibhātu etassa bhāsitassa attho. Bhagavato sutvā bhikkhū dhāressantīti. Na kho Anuruddhā Tathāgato janakuhanattham na janalapanattam na lābhasakkārasilokānisamsattham na 'iti mam jano jānātū'ti sāvake abbhatīte kālankate upapattīsu byākaroti "asu amutra upapanno, asu amutra upapanno"ti. Santi ca kho Anuruddhā kulaputtā saddhā uļāravedā uļārapāmojjā, te tam sutvā tadatthāya cittam upasamharanti. Tesam tam Anuruddhā hoti dīgharattam hitāya sukhāya.

169. Idhānuruddhā bhikkhu suṇāti "itthannāmo bhikkhu kālaṅkato¹, so Bhagavatā byākato 'aññāya saṇṭhahī'ti". So kho panassa āyasmā sāmaṁ diṭṭho vā hoti anussavassuto vā "evaṁsīlo so āyasmā ahosi itipi, evaṁdhammo so āyasmā ahosi itipi, evaṁpañño so āyasmā ahosi itipi, evṁvihārī so āyasmā ahosi itipi, evaṁvimutto so āyasmā ahosi itipī"ti. So tassa saddhañca sīlañca sutañca cāgañca paññañca anussaranto tadatthāya cittaṁ upasaṁharati. Evampi kho Anuruddhā bhikkhuno phāsuvihāro hoti.

Idhānuruddhā bhikkhu suṇāti "itthannāmo bhikkhu kālaṅkato, so Bhagavatā byākato 'pañcannaṁ orambhāgiyānaṁ saṁyojanānaṁ parikkhayā opapātiko, tattha parinibbāyī anāvattidhammo tasmā lokā'ti". So kho panassa āyasmā sāmaṁ dittho vā hoti anussavassuto

vā "evamsīlo so āyasmā ahosi itipi, evamdhammo -pa- evampañño, evamvihārī, evamvimutto so āyasmā ahosi itipī"ti. So tassa saddhañca sīlañca sutañca cāgañca paññañca anussaranto tadatthāya cittam upasamharati. Evampi kho Anuruddhā bhikkhuno phāsuvihāro hoti.

Idhānuruddhā bhikkhu suṇāti "itthannāmo bhikkhu kālaṅkato, so Bhagavatā byākato 'tiṇṇaṁ saṁyojanānaṁ parikkhayā rāgadosamohānaṁ tanuttā sakadāgāmī sakideva imaṁ lokaṁ āgantvā dukkhassantaṁ karissatī'ti". So kho panassa āyasmā sāmaṁ diṭṭho vā hoti anussavassuto vā "evaṁsīlo so āyasmā ahosi itipi, evaṁdhammo -pa- evaṁpañño, evaṁvihārī, evaṁvimutto so āyasmā ahosi itipī"ti. So tassa saddhañca sīlañca sutañca cāgañca paññañca anussaranto tadatthāya cittaṁ upasaṁharati. Evaṃpi kho Anuruddhā bhikkhuno phāsuvihāro hoti.

Idhānuruddhā bhukkhu suṇāti "itthannāmo bhikkhu kālaṅkato, so Bhagavatā byākato 'tiṇṇaṁ saṁyojanānaṁ parikkhayā sotāpanno avinipātadhammo niyato sambodhiparāyaṇo'ti". So kho panassa āyasmā sāmaṁ diṭṭho vā hoti anussavassuto vā "evaṁsīlo so āyasmā ahosi itipi, evaṁdhammo -pa- evaṁpañño, evaṁvihārī, evaṁvimutto so āyasmā ahosi itipī"ti. So tassa saddhañca sīlañca sutañca cāgañca paññañca anussaranto tadatthāya cittaṁ upasaṁharati. Evampi kho Anuruddhā bhikkhuno phāsuvihāro hoti.

170. Idhānuruddhā bhikkhunī suṇāti "itthannāmā bhikkhunī kālaṅkatā, sā Bhagavatā byākatā 'aññāya saṇṭhahī'ti". Sā kho panassā bhaginī sāmaṁ diṭṭhā vā hoti anussavassutā vā "evaṁsīlā sā bhaginī ahosi itipi, evaṁdhammā sā bhaginī ahosi itipi, evaṁpaññā sā bhaginī ahosi itipi, evaṁvihārinī sā bhaginī ahosi itipi, evaṁ vimuttā sā bhaginī ahosi itipī"ti. Sā tassā saddhañca sīlañca sutañca cāgañca paññañca anussarantī tadatthāya cittaṁ upasaṁharati. Evampi kho Anuruddhā bhikkhuniyā phāsuvihāro hoti.

Idhānuruddhā bhikkhunī suṇāti "itthannāmā bhikkhunī kālaṅkatā, sā Bhagavatā byākatā 'pañcannaṁ orambhāgiyānaṁ saṁyojanānaṁ parikkhayā opapātikā, tattha parinibbāyinī anāvattidhammā tasmā lokā'ti. Sā kho panassā bhaginī sāmaṁ diṭṭhā vā hoti anussavassutā vā "evaṁsīlā sā bhaginī ahosi itipi, evaṁdhammā -pa- evaṁpaññā, evaṁvihārinī, evaṁvimuttā sā bhaginī ahosi itipī"ti. Sā tassā saddhañca sīlañca sutañca cāgañca paññañca anussarantī tadatthāya cittaṁ upasaṁharati. Evampi kho Anuruddhā bhikkhuniyā phāsuvihāro hoti.

Idhānuruddhā bhikkhunī suņāti "itthannāmā bhikkhunī kālaṅkatā, sā Bhagavatā byākatā 'tiṇṇaṁ saṁyojanānaṁ parikkhayā rāgadosamohānaṁ tanuttā sakadāgāminī sakideva imaṁ lokaṁ āgantvā dukkhassantaṁ karissatī'ti". Sā kho panassā bhaginī sāmaṁ diṭṭhā vā hoti anussavassutā vā "evaṁsīlā sā bhaginī ahosi itipi, evaṁdhammā -pa- evaṁpaññā, evaṁvihārinī, evaṁvimuttā sā bhaginī ahosi itipī"ti. Sā tassā saddhañca sīlañca sutañca cāgañca paññañca anussarantī tadatthāya cittaṁ upasaṁharati. Evaṁmpi kho Anuruddhā bhikkhuniyā phāsuvihāro hoti.

Idhānuruddhā bhikkhunī suṇāti "itthannāmā bhikkhunī kālaṅkatā, sā Bhagavatā byākatā 'tiṇṇaṁ saṃyojanānaṁ parikkhayā sotāpannā avinipātadhammā niyatā sambodhiparāyaṇā'ti". Sā kho panassa bhaginī sāmaṁ diṭṭhā vā hoti anussavassutā vā "evaṁsīlā sā bhaginī ahosi itipi, evaṁdhammā, evaṁpaññā, evaṁvihārinī, evaṁvimuttā sā bhaginī ahosi itipī"ti. Sā tassā saddhañca sīlañca sutañca cāgañca paññañca anussarantī tadatthāya cittaṁ upasaṁharati. Evampi kho Anuruddhā bhikkhuniyā phāsuvihāro hoti.

171. Idhānuruddhā upāsako suņāti "itthannāmo upāsako kālaṅkato, so Bhagavatā byākato 'pañcannaṁ orambhāgiyānaṁ saṁyojanānaṁ parikkhayā opapātiko, tattha parinibbāyī anāvattidhammo tasmā lokā'ti". So kho panassa āyasmā sāmaṁ diṭṭho vā hoti anussavassuto vā "evaṁsīlo so āyasmā ahosi itipi,

evamdhammo so āyasmā ahosi itipi, evampañño so āyasmā ahosi itipi, evamvihārī so āyasmā ahosi itipi, evamvimutto so āyasmā ahosi itipī"ti. So tassa saddhañca sutañca cāgañca paññañca anussaranto tadatthāya cittam upasamharati. Evampi kho Anuruddhā upāsakassa phāsuvihāro hoti.

Idhānuruddhā upāsako suņāti "itthannāmo upāsako kālaṅkato, so Bhagavatā byākato 'tiṇṇaṁ saṁyojanānaṁ parikkhayā rāgadosamohānaṁ tanuttā sakadāgāmī sakideva imaṁ lokaṁ āgantvā dukkhassantaṁ karissatī'ti". So kho panassa āyasmā sāmaṁ diṭṭho vā hoti anussavassuto vā "evaṁsīlo so āyasmā ahosi itipi, evaṁdhammo, evaṁpañño, evaṁvihārī, evaṁvimutto so āyasmā ahosi itipī'ti". So tassa saddhañca sīlañca sutañca cāgañca paññañca anussaranto tadatthāya cittaṁ upasaṁharati. Evampi kho Anuruddhā upāsakassa phāsuvihāro hoti.

Idhānuruddhā upāsako suņāti "itthannāmo upāsako kālaṅkato, so Bhagavatā byākato 'tiṇṇaṁ saṁyojanānaṁ parikkhayā sotāpanno avinipātadhammo niyato sambodhiparāyaṇo'ti". So kho panassa āyasmā sāmaṁ diṭṭho vā hoti anussavassuto vā "evaṁsīlo so āyasmā ahosi itipi, evaṁdhammo, evaṁpañño, evaṁvihārī, evaṁvimutto so āyasmā ahosi itipī"ti. So tassa saddhañca sīlañca sutañca cāgañca paññañca anussaranto tadatthāya cittaṁ upasaṁharati. Evampi kho Anuruddhā upāsakassa phāsuvihāro hoti.

172. Idhānuruddhā upāsikā suṇāti "itthannāmā upāsikā kālaṅkatā, sā Bhagavatā byākatā 'pañcannaṁ orambhāgiyānaṁ saṁyojanānaṁ parikkhayā opapātikā, tattha parinibbāyinī anāvattidhammā tasmā lokā'ti". Sā kho panassā bhaginī sāmaṁ diṭṭhā vā hoti anussavassutā vā "evaṁsīlā sā bhaginī ahosi itipi, evaṁdhammā, evaṁ paññā, evaṁvihārinī, evaṁvimuttā sā bhaginī ahosi itipī"ti. Sā tassā saddhañca sīlañca sutañca cāgañca paññañca anussarantī tadatthāya

cittam upasamharati. Evampi kho Anuruddhā upāsikāya phāsuvihāro hoti.

Idhānuruddhā upāsikā suṇāti "itthannāmā upāsikā kālaṅkatā, sā Bhagavatā byākatā 'tiṇṇaṁ saṁyojanānaṁ parikkhayā rāgadosamohānaṁ tanuttā sakadāgāminī sakideva imaṁ lokaṁ āgantvā dukkhassantaṁ karissatī'ti". Sā kho panassā bhaginī sāmaṁ diṭṭhā vā hoti anussavassutā vā "evaṁsīlā sā bhaginī ahosi itipi, evaṁdhammā, evaṁpaññā, evaṁvihārinī, evaṁvimuttā sā bhaginī ahosi itipī"ti. Sā tassā saddhañca sīlañca sutañca cāgañca paññañca anussarantī tadatthāya cittaṁ upasaṁharati. Evampi kho Anuruddhā upāsikāya phāsuvihāro hoti.

Idhānuruddhā upāsikā suṇāti "itthannāmā upāsikā kālaṅkatā, sā Bhagavatā byākatā 'tiṇṇaṁ saṁyojanānaṁ parikkhayā sotāpannā avinipātadhammā niyatā sambodhiparāyaṇā'ti". Sā kho panassā bhaginī sāmaṁ diṭṭhā vā hoti anussavassutā vā "evaṁsīlā sā bhaginī ahosi itipi, evaṁdhammā sā bhaginī ahosi itipi, evaṁpaññā sā bhaginī ahosi itipi, evaṁvihārinī sā bhaginī ahosi itipi, evaṁvimuttā sā bhaginī ahosi itipī"ti. Sā tassā saddhañca sīlañca sutañca cāgañca paññañca anussarantī tadatthāya cittaṁ upasaṁharati. Evampi kho Anuruddhā upāsikāya phāsuvihāro hoti.

Iti kho Anuruddhā Tathāgato na janakuhanattham na janalapanattham na lābhasakkārasilokānisamsattham na 'iti mam jano jānātū'ti sāvake abbhatīte kālamkate upapattīsu byākaroti "asu amutra upapanno asu amutra upapanno"ti. Santi ca kho Anuruddhā kulaputtā saddhā uļāravedā uļāpāramojjā, te tam sutvā tadatthāya cittam upasamharanti. Tesam tam Anuruddhā hoti dīgharattam hitāya sukhāyāti.

Idamavoca Bhagavā. Attamano āyasmā Anuruddho Bhagavato bhāsitam abhinandīti.

Naļakapānasuttam nitthitam atthamam.

9. Goliyānisutta

173. Evam me sutam—ekam samayam Bhagavā Rājagahe viharati Veļuvane kalandakanivāpe. Tena kho pana samayena Goliyāni¹ nāma bhikkhu āraññiko² padasamācāro³ samghamajjhe osaṭo hoti kenacideva karaṇīyena. Tatra kho āyasmā Sāriputto Goliyānim bhikkhum ārabbha bhikkhū āmantesi—

Āraññikenāvuso bhikkhunā saṃghagatena saṃghe viharantena sabrahmacārīsu sagāravena bhavitabbaṁ sappatissena. Sace āvuso āraññiko bhikkhu saṃghagato saṃghe viharanto sabrahmacārīsu agāravo hoti appatisso, tassa bhavanti vattāro "kiṁ panimassāyasmato āraññikassa ekassāraññe serivihārena, yo ayamāyasmā sabrahmacārīsu agāravo hoti appatisso"ti, tassa⁴ bhavanti vattāro. Tasmā āraññikena bhikkhunā saṃghagatena saṃghe viharantena sabrahmacārīsu sagāravena bhavitabbaṁ sappatissena. (1)

Āraññikenāvuso bhikkhunā saṁghagatena saṁghe viharantena āsanakusalena bhavitabbaṁ "iti there ca bhikkhū nānupakhajja nisīdissāmi nave ca bhikkhū na āsanena paṭibāhissāmī"ti. Sace āvuso āraññiko bhikkhu saṁghagato saṁghe viharanto na āsanakusalo hoti. Tassa bhavanti vattāro "kiṁ panimassāyasmato āraññikassa ekassāraññe serivihārena, yo ayamāyasmā āsanakusalo na hotī"ti⁵. Tassa bhavanti vattāro. Tasmā āraññikena bhikkhunā saṁghagatena saṁghe viharantena āsanakusalena bhavitabbaṁ. (2)

Āraññikenāvuso bhikkhunā samghagatena samghe viharantena ābhisamācārikopi dhammo jānitabbo. Sace āvuso āraññiko bhikkhu samghagato samghe viharanto ābhisamācārikampi dhammam na jānāti. Tassa bhavanti vattāro "kim panimassāyasmato āraññikassa ekassāraññe serivihārena, yo ayamāyasmā ābhisamācārikampi

^{1.} Gulissāni (Sī, I), golissāni (Syā, Kam)

^{2.} Āraññako (sabbattha)

^{3.} Padarasamācāro (Sī, Syā, Kam, I)

^{4.} Appatissotissa (Sī, I)

^{5.} Yo ayamāyasmā ābhisamācārikampi dhammam na jānātīti (Sī, Syā, Kam, I)

dhammam na jānātī"ti. Tassa bhavanti vattāro. Tasmā āraññikena bhikkhunā samghagatena samghe viharantena ābhisamācārikopi dhammo jānitabbo¹. (3)

Āraññikenāvuso bhikkhunā saṁghagatena saṁghe viharantena nātikālena gāmo pavisitabbo, nātidivā² paṭikkamitabbaṁ. Sace āvuso āraññiko bhikkhu saṁghagato saṁghe viharanto atikālena gāmaṁ pavisati, atidivā paṭikkamati. Tassa bhavanti vattāro "kiṁ panimassāyasmato āraññikassa ekassāraññe serivihārena, yo ayamāyasmā atikālena gāmaṁ pavisati, atidivā paṭikkamatī"ti. Tassa bhavanti vattāro. Tasmā āraññikena bhikkhunā saṁghagatena saṁghe viharantena nātikālena gāmo pavisitabbo, nātidivā paṭikkamitabbaṁ. (4)

Āraññikenāvuso bhikkhunā saṁghagatena saṁghe viharantena na purebhattaṁ pacchābhattaṁ kulesu cārittaṁ āpajjitabbaṁ. Sace āvuso āraññiko bhikkhu saṁghagato saṁghe viharanto purebhattaṁ pacchābhattaṁ kulesu cārittaṁ āpajjati. Tassa bhavanti vattāro "ayaṁ nūnimassāyasmato āraññikassa ekassāraññe serivihārena viharato vikālacariyā bahulīkatā, tamenaṁ saṁghagataṁpi samudācaratī"ti. Tassa bhavanti vattāro. Tasmā āraññikena bhikkhunā saṁghagatena saṁghe viharantena na purebhattaṁ pacchābhattaṁ kulesu cārittaṁ āpajjitabbaṁ. (5)

Āraññikenāvuso bhikkhunā saṃghagatena saṃghe viharantena anuddhatena bhavitabbaṁ acapalena. Sace āvuso āraññiko bhikkhu saṃghagato saṃghe viharanto uddhato hoti capalo. Tassa bhavanti vattāro "idaṁ nūnimassāyasmato āraññikassa ekassāraññe serivihārena viharato uddhaccaṁ cāpalyaṁ bahulīkataṁ, tamenaṁ saṃghagataṁpi samudācaratī"ti. Tassa bhavanti vattāro. Tasmā āraññikena bhikkhunā saṃghagatena saṃghe viharantena anuddhatena bhavitabbaṁ acapalena. (6)

^{1.} Ayam ābhisamācārikatatiyavāro Sī-Syā-Kam-I-potthakesu na dissati.

^{2.} Na divā (Syā, Kam, I, Ka)

Āraññikenāvuso bhikkhunā saṃghagatena saṃghe viharantena amukharena bhavitabbaṁ avikiṇṇavācena. Sace āvuso āraññiko bhikkhu saṃghagato saṃghe viharanto mukharo hoti vikiṇṇavāco. Tassa bhavanti vattāro "kiṁ panimassāyasmato āraññikassa ekassāraññe serivihārena, yo ayamāyasmā mukharo vikiṇṇavāco"ti. Tassa bhavanti vattāro. Tasmā āraññikena bhikkhunā saṃghagatena saṃghe viharantena amukharena bhavitabbaṁ avikiṇṇavācena. (7)

Āraññikenāvuso bhikkhunā saṃghagatena saṃghe viharantena suvacena bhavitabbaṁ kalyāṇamittena. Sace āvuso āraññiko bhikkhu saṃghagato saṃghe viharanto dubbaco hoti pāpamitto. Tassa bhavanti vattāro "kiṁ panimassāyasmato āraññikassa ekassāraññe serivihārena, yo ayamāyasmā dubbaco pāpamitto"ti. Tassa bhavanti vattāro. Tasmā āraññikena bhikkhunā saṃghagatena saṃghe viharantena suvacena bhavitabbaṁ kalyānamittena. (8)

Āraññikenāvuso bhikkhunā indriyesu guttadvārena bhavitabbam. Sace āvuso āraññiko bhikkhu indriyesu aguttadvāro hoti. Tassa bhavanti vattāro "kim panimassāyasmato āraññikassa ekassāraññe serivihārena, yo ayamāyasmā indriyesu aguttadvāro"ti. Tassa bhavanti vattāro. Tasmā āraññikena bhikkhunā indriyesu guttadvārena bhavitabbam. (9)

Āraññikenāvuso bhikkhunā bhojane mattaññunā bhavitabbam. Sace āvuso āraññiko bhikkhu bhojane amattaññū hoti. Tassa bhavanti vattāro "kim panimassāyasmato āraññikassa ekassāraññe serivihārena, yo ayamāyasmā bhojane amattaññū"ti. Tassa bhavanti vattāro. Tasmā āraññikena bhikkhunā bhojane mattaññunā bhavitabbam. (10)

Āraññikenāvuso bhikkhunā jāgariyam anuyuttena bhavitabbam. Sace āvuso āraññiko bhikkhu jāgariyam ananuyutto hoti.

tassa bhavanti vattāro "kiṁ panimassāyasmato āraññikassa ekassāraññe serivihārena, yo ayamāyasmā jāgariyaṁ ananuyutto"ti. Tassa bhavanti vattāro. Tasmā āraññikena bhikkhunā jāgariyaṁ anuyuttena bhavitabbaṁ. (11)

Āraññikenāvuso bhikkhunā āraddhavīriyena bhavitabbam. Sace āvuso āraññiko bhikkhu kusīto hoti. Tassa bhavanti vattāro "kim panimassāyasmato āraññikassa ekassāraññe serivihārena, yo ayamāyasmā kusīto"ti. Tassa bhavanti vattāro. Tasmā āraññikena bhikkhunā āraddhavīriyena bhavitabbam. (12)

Āraññikenāvuso bhikkhunā upaṭṭhitassatinā bhavitabbam. Sace āvuso āraññiko bhikkhu muṭṭhassatī hoti. Tassa bhavanti vattāro "kim panimassāyasmato āraññikassa ekassāraññe serivihārena, yo ayamāyasmā muṭṭhassatī"ti. Tassa bhavanti vattāro. Tasmā āraññikena bhikkhunā upaṭṭhitassatinā bhavitabbam. (13)

Āraññikenāvuso bhikkhunā samāhitena bhavitabbam. Sace āvuso āraññiko bhikkhu asamāhito hoti. Tassa bhavanti vattāro "kim panimassāyasmato āraññikassa ekassāraññe serivihārena, yo ayamāyasmā asamāhito"ti. Tassa bhavanti vattāro. Tasmā āraññikena bhikkhunā samāhitena bhavitabbam. (14)

Āraññikenāvuso bhikkhunā paññavatā bhavitabbam. Sace āvuso ārañniko bhikkhu duppañno hoti. Tassa bhavanti vattāro "kim panimassāyasmato ārañnikassa ekassārañne serivihārena, yo ayamāyasmā duppañno"ti. Tassa bhavanti vattāro. Tasmā ārañnikena bhikkhunā pañnavatā bhavitabbam. (15)

Āraññikenāvuso bhikkhunā abhidhamme abhivinaye yogo karaṇīyo. Santāvuso āraññikam bhikkhum abhidhamme abhiviniye pañham pucchitāro. Sace āvuso āraññiko bhikkhu abhidhamme abhivinaye pañham puṭṭho na sampāyati. Tassa bhavanti vattāro "kim panimassāyasmato āraññikassa ekassāraññe serivihārena, yo ayamāyasmā abhidhamme abhivinaye pañham puṭṭho na sampāyatī"ti. Tassa bhavanti vattāro.

Tasmā ārañnikena bhikkhunā abhidhamme abhivinaye yogo karanīyo. (16)

Āraññikenāvuso bhikkhunā ye te santā vimokkhā atikkamma rūpe āruppā, tattha yogo karaṇīyo. Santāvuso āraññikam bhikkhum ye te santā vimokkhā atikkamma rūpe āruppā, tattha pañham pucchitāro. Sace āvuso āraññiko bhikkhu ye te santā vimokkhā atikkamma rūpe āruppā, tattha pañham puṭṭho na sampāyati. Tassa bhavanti vattāro "kim panimassāyasmato āraññikassa ekassāraññe serivihārena, yo ayamāyasmā ye te santā vimokkhā atikkamma rūpe āruppā, tattha pañham puṭṭho na sampāyatī"ti. Tassa bhavanti vattāro. Tasmā āraññikena bhikkhunā ye te santā vimokkhā atikkamma rūpe āruppā, tattha yogo karaṇīyo. (17)

Āraññikenāvuso bhikkhunā uttari manussadhamme yogo karaṇīyo. Santāvuso āraññikam bhikkhum uttari manussadhamme pañham pucchitāro. Sace āvuso āraññiko bhikkhu uttari manussadhamme pañham puṭṭho na sampāyati. Tassa bhavanti vattāro "kim panimassāyasmato āraññikassa ekassāraññe serivihārena, yo ayamāyasmā yassatthāya pabbajito, tamattham na jānātī"ti. Tassa bhavanti vattāro. Tasmā āraññikena bhikkhunā uttari manussadhamme yogo karanīyoti. (18)

Evam vutte āyasmā Mahāmoggallāno¹ āyasmantam Sāriputtam etadavoca "āraññikeneva nu kho āvuso Sāriputta bhikkhunā ime dhammā samādāya vattitabbā, udāhu gāmantavihārināpīti. Āraññikenāpi kho āvuso Moggallāna bhikkhunā ime dhammā samādāya vattitabbā, pageva gāmantavihārinā"ti.

Goliyānisuttam niţţhitam navamam.

10. Kītāgirisutta

174. Evam me sutam—ekam samayam Bhagavā Kāsīsu cārikam carati mahatā bhikkhusamghena saddhim. Tatra kho Bhagavā bhikkhū āmantesi "aham kho bhikkhave aññatreva rattibhojanā¹ bhuñjāmi. Aññatra kho panāham bhikkhave rattibhojanā bhuñjamāno appābādhatañca sañjānāmi appātamkatañca lahuṭṭhānañca balañca phāsuvihārañca. Etha tumhepi bhikkhave aññatreva rattibhojanā bhuñjatha. Aññatra kho pana bhikkhave tumhepi rattibhojanā bhuñjamānā appābādhatañca sañjānissatha appātamkatañca lahuṭṭhānañca balañca phāsuvihārañcā"ti. "Evam bhante"ti kho te bhikkhū Bhagavato paccassosum. Atha kho Bhagavā Kāsīsu anupubbena cārikam caramāno yena Kīṭāgiri nāma Kāsīnam nigamo tadavasari. Tatra sudam Bhagavā Kīṭāgirismim viharati Kāsīnam nigame.

175. Tena kho pana samayena Assajipunabbasukā nāma bhikkhū Kīṭāgirismim āvāsikā honti. Atha kho sambahulā bhikkhū yena Assajipunabbasukā bhikkhū tenupasaṅkamimsu, upasaṅkamitvā Assajipunabbasuke bhikkhū etadavocum "Bhagavā kho āvuso aññatreva rattibhojanā bhuñjati bhikkhusamgho ca. Aññatra kho panāvuso rattibhojanā bhuñjamānā appābādhatañca sañjānanti appātaṅkatañca lahuṭṭhānañca balañca phāsuvihārañca. Etha tumhepi āvuso aññatreva rattibhojanā bhuñjatha. Aññatra kho panāvusotumhepi rattibhojanā bhuñjamānā appābādhatañca sañjānissatha appātaṅkatañca lahuṭṭhānañca balañca phāsuvihārañca"ti. Evam vutte Assajipunabbasukā bhikkhū te bhikkhū etadavocum "mayam kho āvuso sāyañceva bhuñjāma pāto ca divā ca vikāle, te mayam sāyañceva bhuñjamānā pāto ca divā ca vikāle appābādhatañca sañjānāma appātaṅkatañca lahuṭṭhānañca balañca phāsuvihārañca, te mayam kim sandiṭṭhikam hitvā kālikam anudhāvissāma, sāyañceva mayam bhuñjissāma pāto ca divā ca vikāle"ti.

Yato kho te bhikkhū nāsakkhimsu Assajipunabbasuke bhikkhū saññāpetum, atha yena Bhagavā tenupasankamimsu, upasankamitvā Bhagavantam

abhivādetvā ekamantam nisīdimsu, ekamantam nisinnā kho te bhikkhū Bhagavantam etadavocum "idha mayam bhante yena Assajipunabbasukā bhikkhū tenupasankamimha, upasankamitvā Assajipunabbasuke bhikkhū etadavocumha 'Bhagavā kho āvuso aññatreva rattibhojanā bhuñjati bhikkhusamgho ca, aññatra kho panāvuso rattibhojanā bhuñjamānā appābādhatañca sañjānanti appātankatañca lahutthānañca balañca phāsuvihārañca. Etha tumhepi āvuso aññatreva rattibhojanā bhuñjatha, aññatra kho panāvuso tumhepi rattibhojanā bhuñjamānā appābādhatañca sañjānissatha appātankatanca lahutthānanca balanca phāsuvihārancā'ti. Evam vutte bhante Assajipunabbasukā bhikkhū amhe etadavocum 'mayam kho āvuso sāyañceva bhuñjāma pāto ca divā ca vikāle, te mayam sāyañceva bhuñjamānā pāto ca divā ca vikāle appābādhatañca sañjānāma appātankatanca lahutthānanca balanca phāsuvihāranca, te mayam kim sanditthikam hitvā kālikam anudhāvissāma, sāyanceva mayam bhunjissāma pāto ca divā ca vikāle'ti. Yato kho mayam bhante nāsakkhimha Assajipunabbasuke bhikkhū saññāpetum, atha mayam etamattham Bhagavato ārocemā"ti.

176. Atha kho Bhagavā aññataram bhikkhum āmantesi "ehi tvam bhikkhu mama vacanena Assajipunabbasuke bhikkhū āmantehi 'Satthā āyasmante āmantetī'ti". "Evam bhante"ti kho so bhikkhu Bhagavato paṭissutvā yena Assajipunabbasukā bhikkhū tenupasankami, upasankamitvā Assajipunabbasuke bhikkhū etadavoca "Satthā āyasmante āmantetī"ti. "Evamāvuso"ti kho Assajipunabbasukā bhikkhū tassa bhikkhuno paṭissutvā yena Bhagavā tenupasankamimsu, upasankamitvā Bhagavantam abhivādetvā ekamantam nisīdimsu. Ekamantam nisinne kho Assajipunabbasuke bhikkhū Bhagavā etadavoca "saccam kira bhikkhave sambahulā bhikkhū tumhe upasankamitvā etadavocum 'Bhagavā kho āvuso aññatreva rattibhojanā bhuñjati bhikkhusamgho ca, aññatra kho panāvuso rattibhojanā bhuñjamānā appābādhatañca sañjānanti appātankatañca lahuṭṭhānañca balañca phāsuvihārañca. Etha tumhepi āvuso aññatreva rattibhojanā bhuñjatha, aññatra kho panāvuso tumhepi rattibhojanā bhuñjamānā appābādhatañca sañjānissatha appātankatañca lahuṭṭhānañca balañca phāsuvihārañcā'ti. evam

vutte kira¹ bhikkhave tumhe te bhikkhū evam avacuttha 'mayam kho panāvuso sāyanceva bhunjāma pāto ca divā ca vikāle, te mayam sāyanceva bhunjamānā pāto ca divā ca vikāle appābādhatanca sanjānāma appātankatanca lahuṭṭhānanca balanca phāsuvihāranca, te mayam kim sandiṭṭhikam hitvā kālikam anudhāvissāma, sāyanceva mayam bhunjissāma pāto ca divā ca vikāle'ti". Evam bhante.

177. Kim nu me tumhe bhikkhave evam dhammam desitam ājānātha "yam kiñcāyam purisapuggalo paṭisamvedeti sukham vā dukkham vā adukkhamasukham vā, tassa akusalā dhammā parihāyanti, kusalā dhammā abhivaḍḍhantī"ti. No hetam bhante. Nanu me tumhe bhikkhave evam dhammam desitam ājānātha "idhekaccassa yam evarūpam sukham vedanam vedayato akusalā dhammā abhivaḍḍhanti, kusalā dhammā parihāyanti. Idha panekaccassa evarūpam sukham vedanam vedayato akusalā dhammā parihāyanti, kusalā dhammā abhivaḍḍhanti. Idhekaccassa evarūpam dukkham vedanam vedayato akusalā dhammā abhivaḍḍhanti, kusalā dhammā parihāyanti. Idha panekaccassa evarūpam dukkham vedanam vedayato akusalā dhammā abhivaḍḍhanti. Idhekaccassa evarūpam adukkhamasukham vedanam vedayato akusalā dhammā abhivaḍḍhanti, kusalā dhammā parihāyanti. Idha panekaccassa evarūpam adukkhamasukham vedayato akusalā dhammā abhivaḍḍhanti, kusalā dhammā parihāyanti. Idha panekaccassa evarūpam adukkhamasukham vedayato akusalā dhammā parihāyanti kusalā dhammā abhivaḍḍhantī"ti. Evam bhante.

178. Sādhu bhikkhave, mayā cetam bhikkhave aññātam abhavissa adiṭṭham aviditam asacchikatam aphassitam paññāya "idhekaccassa evarūpam sukham vedanam vedayato akusalā dhammā abhivaḍḍhanti, kusalā dhammā parihāyantī"ti, evāham ajānanto "evarūpam sukham vedanam pajahathā"ti vadeyyam, api nu me etam bhikkhave patirūpam abhavissāti. No hetam bhante. Yasmā ca kho etam bhikkhave mayā ñātam diṭṭham viditam sacchikatam phassitam paññāya "idhekaccassa evarūpam sukham vedanam vedayato akusalā dhammā abhivaḍḍhanti, kusalā dhammā parihāyantī"ti, tasmāham "evarūpam sukham vedanam pajahathā"ti vadāmi. Mayā cetam bhikkhave aññātam abhavissa adiṭṭham aviditam

asacchikatam aphassitam paññāya "idhekaccassa evarūpam sukham vedanam vedayato akusalā dhammā parihāyanti, kusalā dhammā abhivaḍḍhantī"ti, evāham ajānanto "evarūpam sukham vedanam upasampajja viharathā"ti vadeyyam, api nu me etam bhikkhave patirūpam abhavissāti. No hetam bhante, Yasmā ca kho etam bhikkhave mayā ñātam diṭṭham viditam sacchikatam phassitam paññāya "idhekaccassa evarūpam sukham vedanam vedayato akusalā dhammā parihāyanti, kusalā dhammā abhivaḍḍhantī"ti, tasmāham "evarūpam sukham vedanam upasampajja viharathā"ti vadāmi.

179. Mayā cetam bhikkhave aññātam abhavissa adittham aviditam asacchikatam aphassitam paññāya "idhekaccassa evarūpam dukkham vedanam vedayato akusalā dhammā abhivaddhanti, kusalā dhammā parihāyantī"ti, evāham ajānanto "evarūpam dukkham vedanam pajahathā"ti vadeyyam, api nu me etam bhikkhave patirūpam abhavissāti. No hetam bhante. Yasmā ca kho etam bhikkhave mayā ñātam dittham viditam sacchikatam phassitam paññāya "idhekaccassa evarūpam dukkham vedanam vedayato akusalā dhammā abhivaddhanti, kusalā dhammā parihāyantī"ti, tasmāham "evarūpam dukkham vedanam pajahathā" ti vadāmi. Mayā cetam bhikkhave aññātam abhavissa adittham aviditam asacchikatam aphassitam paññāya "idhekaccassa evarūpam dukkham vedanam vedayato akusalā dhammā parihāyanti, kusalā dhammā abhivaddhantī"ti, evāham ajānanto "evarūpam dukkham vedanam upasampajja viharathā"ti vadeyyam, api nu me etam bhikkhave patirupam abhavissati. No hetam bhante. Yasma ca kho etam bhikkhave mayā ñātam dittham viditam sacchikatam phassitam paññaya "idhekaccassa evarūpam dukkham vedanam vedayato akusalā dhammā parihāyanti, kusalā dhammā abhivaddhantī"ti, tasmāham "evarūpam dukkham vedanam upasampajja viharathā"ti vadāmi.

180. Mayā cetam bhikkhave aññātam abhavissa adiṭṭham aviditam asacchikatam aphassitam paññāya "idhekaccassa evarūpam adukhamasukham vedanam vedayato akusalā dhammā abhivaḍḍhanti, kusalā dhammā parihāyantī"ti, evāham ajānanto "evarūpam adukhamasukham vedanam pajahathā"ti vadeyyam, api nu me etam bhikkhave patirūpam abhavissāti. No hetam bhante yasmā ca kho etam bhikkhave mayā ñātam diṭṭham viditam sacchikatam phassitam

paññāya "idhekaccassa evarūpam adukkhamasukham vedanam vedayato akusalā dhammā abhivaḍḍhanti, kusalā dhammā parihāyantī"ti, tasmāham "evarūpam adukkhamasukham vedanam pajahathā"ti vadāmi. Mayā cetam bhikkhave aññātam abhavissa adiṭṭham aviditam asacchikatam aphassitam paññāya "idhekaccassa evarūpam adukkhamasukham vedanam vedayato akusalā dhammā parihāyanti, kusalā dhammā abhivaḍḍhantī"ti, evāham ajānanto "evarūpam adukkhamasukham vedanam upasampajja viharathā"ti vadeyyam, api nu me etam bhikkhave patirūpam abhavissāti. No hetam bhante. Yasmā ca kho etam bhikkhave mayā ñātam diṭṭham viditam sacchikatam phassitam paññāya "idhekaccassa evarūpam adukkhamasukham vedanam vedayato akusalā dhammā parihāyanti, kusalā dhammā abhivaḍḍhantī"ti, tasmāham "evarūpam adukkhamasukham vedanam upasampajja viharathā"ti vadāmi.

- 181. Nāham bhikkhave sabbesamyeva bhikkhūnam appamādena karanīyanti vadāmi. Na panāham bhikkhave sabbesamyeva bhikkhūnam na appamādena karanīyanti vadāmi. Ye te bhikkhave bhikkhū arahanto khīnāsavā vusitavanto katakaranīyā ohitabhārā anuppattasadatthā parikkhīnabhavasamyojanā sammadaññā vimuttā, tathārūpānāham bhikkhave bhikkhūnam na appamādena karanīyanti vadāmi. Tam kissa hetu, katam tesam appamādena, abhabbā te pamajjitum. Ye ca kho te bhikkhave bhikkhū sekkhā appattamānasā anuttaram yogakkhemam patthayamānā viharanti, tathārūpānāham bhikkhave bhikkhūnam appamādena karanīyanti vadāmi. Tam kissa hetu, appeva nāmime āyasmanto anulomikāni senāsanāni patisevamānā kalyānamitte bhajamānā indriyāni samannānayamānā, yassatthāya kulaputtā sammadeva agārasmā anagāriyam pabbajanti, tadanuttaram brahmacariyapariyosānam dittheva dhamme sayam abhiññā sacchikatvā upasampajja vihareyyunti. Imam kho aham bhikkhave imesam bhikkhūnam appamādaphalam sampassamāno appamādena karaņīyanti vadāmi.
- 182. Sattime bhikkhave puggalā santo samvijjamānā lokasmim. Katame satta, ubhatobhāgavimutto paññāvimutto kāyasakkhi diṭṭhippatto saddhāvimutto dhammānusārī saddhānusārī.

Katamo ca bhikkhave puggalo ubhatobhāgavimutto. Idha bhikkhave ekacco puggalo ye te santā vimokkhā atikkamma rūpe āruppā, te kāyena phusitvā¹ viharati, paññāya cassa disvā āsavā parikkhīṇā honti. Ayam vuccati bhikkhave puggalo ubhatobhāgavimutto. Imassa kho aham bhikkhave bhikkhuno na appamādena karaṇīyanti vadāmi. Tam kissa hetu, katam tassa appamādena, abhabbo so pamajjitum. (1)

Katamo ca bhikkhave puggalo paññāvimutto. Idha bhikkhave ekacco puggalo ye te santā vimokkhā atikkamma rūpe āruppā, te na kāyena phusitvā viharati, paññāya cassa disvā āsavā parikkhīṇā honti. Ayaṁ vuccati bhikkhave puggalo paññāvimutto. Imassapi kho ahaṁ bhikkhave bhikkhuno na appamādena karaṇīyanti vadāmi. Taṁ kissa hetu, kataṁ tassa appamādena, abhabbo so pamajjituṁ. (2)

Katamo ca bhikkhave puggalo kāyasakkhi. Idha bhikkhave ekacco puggalo ye te santā vimokkhā atikkamma rūpe āruppā, te kāyena phusitvā viharati, paññāya cassa disvā ekacce āsavā parikkhīņā honti. Ayam vuccati bhikkhave puggalo kāyasakkhi. Imassa kho aham bhikkhave bhikkhuno appamādena karaṇīyanti vadāmi. Tam kissa hetu, appeva nāma ayamāyasmā anulomikāni senāsanāni paṭisevamāno kalyāṇamitte bhajamāno indriyāni samannānayamāno, yassatthāya kulaputtā sammadeva agārasmā anagāriyam pabbajanti, tadanuttaram brahmacariyapariyosānam diṭṭheva dhamme sayam abhiññā sacchikatvā upasampajja vihareyyāti. Imam kho aham bhikkhave imassa bhikkhuno appamādaphalam sampassamāno appamādena karaṇīyanti vadāmi. (3)

Katamo ca bhikkhave puggalo diṭṭhippatto. Idha bhikkhave ekacco puggalo ye te santā vimokkhā atikkamma rūpe āruppā, te na kāyena phusitvā viharati, paññāya cassa disvā ekacce āsavā parikkhīṇā honti, Tathāgatappaveditā cassa dhammā paññāya vodiṭṭhā honti vocaritā. Ayam vuccati bhikkhave puggalo diṭṭhippatto. Imassapi kho aham bhikkhave bhikkhuno appamādena karanīyanti vadāmi. Tam

kissa hetu, appeva nāma ayamāyasmā anulomikāni senāsanāni paţisevamāno kalyāṇamitte bhajamāno indriyāni samannānayamāno, yassatthāya kulaputtā sammadeva agārasmā anagāriyam pabbajanti, tadanuttaram brahmacariyapariyosānam diṭṭheva dhamme sayam abhiññā sacchikatvā upasampajja vihareyyāti. Imam kho aham bhikkhave imassa bhikkhuno appamādaphalam sampassamāno appamādena karaṇīyanti vadāmi. (4)

Katamo ca bhikkhave puggalo saddhāvimutto. Idha bhikkhave ekacco puggalo ye te santā vimokkhā atikkamma rūpe āruppā, te na kāyena phusitvā viharati, paññāya cassa disvā ekacce āsavā parikkhīṇā honti, Tathāgate cassa saddhā niviṭṭhā hoti mūlajātā patiṭṭhitā. Ayam vuccati bhikkhave puggalo saddhāvimutto. Imassapi kho aham bhikkhave bhikkhuno appamādena karaṇīyanti vadāmi. Tam kissa hetu, appeva nāma ayamāyasmā anulomikāni senāsanāni paṭisevamāno kalyāṇamitte bhajamāno indriyāni samannānayamāno, yassatthāya kulaputtā sammadeva agārasmā anagāriyam pabbajanti, tadanuttaram brahmacariyapariyosānam diṭṭheva dhamme sayam abhiññā sacchikatvā upasampajja vihareyyāti. Imam kho aham bhikkhave imassa bhikkhuno appamādaphalam sampassamāno appamādena karaṇīyanti vadāmi. (5)

Katamo ca bhikkhave puggalo dhammānusārī. Idha bhikkhave ekacco puggalo ye te santā vimokkhā atikkamma rūpe āruppā, te na kāyena phusitvā viharati, paññāya cassa disvā ekacce āsavā parikkhīṇā¹ honti, Tathāgatappaveditā cassa dhammā paññāya mattaso nijjhānam khamanti, api cassa ime dhammā honti, seyyathidam, saddhindriyam vīriyindriyam satindriyam samādhindriyam paññindriyam. Ayam vuccati bhikkhave puggalo dhammānusārī. Imassapi kho aham bhikkhave bhikkhuno appamādena karaṇīyanti vadāmi. Tam kissa hetu, appeva nāma ayamāyasmā anulomikāni senāsanāni paṭisevamāno kalyāṇamitte bhajamāno indriyāni samannānayamāno, yassatthāya kulaputtā sammadeva agārasmā anagāriyam pabbajanti, tadanuttaram brahmacariyapariyosānam diṭṭheva dhamme sayam abhiññā sacchikatvā upasampajja

.

vihareyyāti. Imam kho aham bhikkhave imassa bhikkhuno appamādaphalam sampassamāno appamādena karaṇīyanti vadāmi. (6)

Katamo ca bhikkhave puggalo saddhānusārī. Idha bhikkhave ekacco puggalo ye te santā vimokkhā atikkamma rūpe āruppā, te na kāyena phusitvā viharati, paññāya cassa disvā ekacce āsavā parikkhīṇā¹ honti, Tathāgate cassa saddhāmattam hoti pemamattam, api cassa ime dhammā honti. Seyyathidam, saddhindriyam vīriyindriyam satindriyam samādhindriyam paññindriyam. Ayam vuccati bhikkhave puggalo saddhānusārī. Imassapi kho aham bhikkhave bhikkhuno appamādena karaṇīyanti vadāmi. Tam kissa hetu, appeva nāma ayamāyasmā anulomikāni senāsanāni paṭisevamāno kalyāṇamitte bhajamāno indriyāni samannānayamāno, yassatthāya kulaputtā sammadeva agārasmā anagāriyam pabbajanti, tadanuttaram brahmacariyapariyosānam diṭṭheva dhamme sayam abhiññā sacchikatvā upasampajja vihareyyāti. Imam kho aham bhikkhave imassa bhikkhuno appamādaphalam sampassamāno appamādena karaṇīyanti vadāmi. (7)

183. Nāham bhikkhave ādikeneva aññārādhanam vadāmi. Api ca bhikkhave anupubbasikkhā anupubbakiriyā anupubbapaṭipadā aññārādhanā hoti. Kathañca bhikkhave anupubbasikkhā anupubbakiriyā anupubbapaṭipadā aññārādhanā hoti. Idha bhikkhave saddhājāto upasaṅkamati, upasaṅkamanto payirupāsati, payirupāsanto sotaṁ odahati, ohitasoto dhammaṁ suṇāti, sutvā dhammaṁ dhāreti, dhatānaṁ² dhammānaṁ atthaṁ upaparikkhati, atthaṁ upaparikkhato dhammā nijjhānaṁ khamanti, dhammanijjhānakkhantiyā sati chando jāyati, chandajāto ussahati, ussāhetvā tuleti, tulayitvā padahati, pahitatto samāno kāyena ceva paramasaccaṁ sacchikaroti, paññāya ca naṁ ativijjha passati. Sāpi nāma bhikkhave saddhā nāhosi, tampi nāma bhikkhave upasaṅkamanaṁ nāhosi, sāpi nāma bhikkhave payirupāsanā nāhosi, tampi nāma bhikkhave sotāvadhānaṁ

^{1.} Disvā āsavā aparikkhīņā (Sī, I)

nāhosi, tampi nāma bhikkhave dhammassavanam nāhosi, sāpi nāma bhikkhave dhammadhāraṇā nāhosi, sāpi nāma bhikkhave atthūpaparikkhā nāhosi, sāpi nāma bhikkhave dhammanijjhānakkhanti nāhosi, sopi nāma bhikkhave chando nāhosi, sopi nāma bhikkhave ussāho nāhosi, sāpi nāma bhikkhave tulanā nāhosi, tampi nāma bhikkhave padhānam nāhosi. Vippaṭipannāttha bhikkhave, micchāpaṭipannāttha bhikkhave, kīva dūrevime bhikkhave moghapurisā apakkantā imamhā dhammavinayā.

184. Atthi bhikkhave catuppadam veyyākaranam. Yassudditthassa viññū puriso nacirasseva paññāyattham ājāneyya, uddisissāmi vo¹ bhikkhave, ājānissatha me tanti. Ke ca mayam bhante, ke ca dhammassa aññātāroti. Yopi so bhikkhave satthā āmisagaru āmisadāyādo āmisehi samsattho viharati, tassa pāyam evarūpī panopanaviyā na upeti "evañca no assa, atha nam kareyyāma. Na ca no evamassa, na nam kareyyāmā"ti. Kim pana bhikkhave yam Tathāgato sabbaso āmisehi visamsattho viharati. Saddhassa bhikkhave sāvakassa Satthusāsane pariyogāhiya² vattato ayamanudhammo hoti "Satthā Bhagavā, sāvakohamasmi, jānāti Bhagavā, nāham jānāmī"ti. Saddhassa bhikkhave sāvakassa Satthusāsane pariyogāhiya vattato rulhanīvam³ Satthusāsanam hoti ojavantam. Saddhassa bhikkhave sāvakassa Satthusāsane pariyogāhiya vattato ayamanudhammo hoti "kāmam taco ca nhāru ca atthi ca avasissatu, sarīre upasussatu⁴ mamsalohitam, yam tam purisathāmena purisavīriyena purisaparakkamena pattabbam, na tam apāpunitvā vīriyassa santhānam⁵ bhavissatī"ti. Saddhassa bhikkhave sāvakassa Satthusāsane pariyogāhiya vattato dvinnam phalānam añnataram phalam pātikankham "dittheva dhamme aññā, sati vā upādisese anāgāmitā"ti

^{1.} Udditthassāpi (Ka)

^{2.} Pariyogāya (Sī, I, Ka), pariyogayha (Syā, Kaṁ)

^{3.} Rumhaniyam (Sī, I)

^{4.} Upasussatu sarīre (Sī), sarīre avasussatu (Ka)

^{5.} Santhānaṁ (Sī, Syā, I)

Idamavoca Bhagavā. Attamanā te bhikkhū Bhagavato bhāsitam abhinandunti.

Kīṭāgirisuttam niṭṭhitam dasamam.

Bhikkhuvaggo nitthito dutiyo.

Tassuddānam

Kuñjara Rāhula sassataloko, Mālukyaputto ca Bhaddāli nāmo. Khudda dijātha Sahampatiyācam. Nāļaka raññikiṭāgirināmo.

3. Paribbājakavagga

1. Tevijjavacchasutta

185. Evam me sutam—ekam samayam Bhagavā Vesāliyam viharati Mahāvane Kūtāgārasālāyam. Tena kho pana samayena Vacchagotto paribbājako Ekapundarīke paribbājakārāme pativasati. Atha kho Bhagavā pubbanhasamayam nivāsetvā pattacīvaramādāya Vesālim pindāya pāvisi. Atha kho Bhagavato etadahosi "atippago kho tāva Vesāliyam pindāya caritum, yamnunāham yena Ekapundarīko paribbājakārāmo, yena Vacchagotto paribbājako tenupasankameyyan"ti. Atha kho Bhagavā yena Ekapundarīko paribbājakārāmo, yena Vacchagotto paribbājako tenupasankami, addasā kho Vacchagotto paribbājako Bhagavantam dūratova āgacchantam, disvāna Bhagavantam etadavoca "etu kho bhante Bhagavā, svāgatam¹ bhante Bhagavato, cirassam kho bhante Bhagavā imam pariyāyamakāsi yadidam idhāgamanāya, nisīdatu bhante Bhagavā idamāsanam paññattan"ti. Nisīdi Bhagavā paññatte āsane. Vacchagottopi kho paribbājako aññataram nīcam āsanam gahetvā ekamantam nisīdi, ekamantam nisinno kho Vacchagotto paribbajako Bhagavantam etadavoca "sutam metam bhante samano Gotamo sabbaññū sabbadassāvī aparisesam ñānadassanam patijānāti, carato ca me titthato ca suttassa ca jāgarassa ca satatam samitam ñanadassanam paccupatthitan"ti. Ye te bhante evamahamsu "samano Gotamo sabbaññū sabbadassāvī aparisesam ñāṇadassanam patijānāti, carato ca me titthato ca suttassa ca jāgarassa ca satatam samitam ñāṇadassanam paccupatthitan"ti. Kacci te bhante Bhagavato vuttavādino, na ca Bhagavantam abhūtena abbhācikkhanti, dhammassa cānudhammam byākaronti, na ca koci sahadhammiko vādānuvādo gārayham thānam āgacchatīti. Ye te vaccha evamāhamsu "samano Gotamo sabbaññū sabbadassāvī aparisesam ñānadassanam patijānāti, carato ca me titthato ca suttassa ca jāgarassa ca satatam samitam nānadassanam paccupatthitan"ti. Na me te vuttavādino, abbhācikkhanti ca pana mam asatā abhūtenāti.

186. Katham byākaramānā pana mayam bhante vuttavādino ceva Bhagavato assāma, na ca Bhagavantam abhūtena abbhācikkheyyāma, dhammassa cānudhammam byākareyyāma, na ca koci sahadhammiko vādānuvādo gārayham thānam āgaccheyyāti.

"Tevijjo samaņo Gotamo"ti kho Vaccha byākaramāno vuttavādī ceva me assa, na ca maṁ abhūtena abbhācikkheyya, dhammassa cānudhammaṁ byākareyya, na ca koci sahadhammiko vādānuvādo gārayhaṁ ṭhānaṁ āgaccheyya. Ahaṁ hi Vaccha yāvadeva ākaṅkhāmi, anekavihitaṁ pubbenivāsaṁ anussarāmi. Seyyathidaṁ, ekampi jātiṁ dvepi jātiyo -pa- iti sākāraṁ sa-uddesaṁ anekavihitaṁ pubbenivāsaṁ anussarāmi. Ahaṁ hi Vaccha yāvadeva ākaṅkhāmi, dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena satte passāmi cavamāne upapajjamāne hīne paṇīte suvaṇṇe dubbaṇṇe sugate duggate -pa- yathākammūpage satte pajānāmi. Ahaṁ hi Vaccha āsavānaṁ khayā anāsavaṁ cetovimuttiṁ paññāvimuttiṁ diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharāmi.

Tevijjo samaņo Gotamoti kho Vaccha byākaramāno vuttavādī ceva me assa, na ca maṁ abhūtena abbhācikkheyya, dhammassa cānudhammaṁ byākareyya, na ca koci sahadhammiko vādānuvādo gārayhaṁ ṭhānaṁ āgaccheyyāti.

Evam vutte Vacchagotto paribbājako Bhagavantam etadavoca "atthi nu kho bho Gotama koci gihī gihisamyojanam appahāya kāyassa bhedā dukkhassantakaro"ti. Natthi kho Vaccha koci gihī gihisamyojanam appahāya kāyassa bhedā dukkhassantakaroti.

Atthi pana bho Gotama koci gihī gihisamyojanam appahāya kāyassa bhedā saggūpagoti. "Na kho Vaccha ekamyeva satam na dve satāni na tīņi satāni na cattāri satāni na pañca satāni, atha kho bhiyyova ye gihī gihisamyojanam appahāya kāyassa bhedā saggūpagāti"¹

 [&]quot;Atthi kho Vaccha koci gihī gihisamyojanam appahāya kāyassa bhedā saggūpagoti". (Ka)

Atthi nu kho bho Gotama koci ājīvako¹ kāyassa bhedā dukkhassantakaroti. Natthi kho Vaccha koci ājīvako kāyassa bhedā dukkhassantakaroti.

Atthi pana bho Gotama koci ājīvako kāyassa bhedā saggūpagoti. Ito kho so Vaccha ekanavuto kappo² yamaham anussarāmi, nābhijānāmi kañci ājīvakam saggūpagam aññatra ekena, sopāsi kammavādī kiriyavādīti. Evam sante bho Gotama suññam adum titthāyatanam antamaso saggūpagenapīti. Evam Vaccha suññam adum titthāyatanam antamaso saggūpagenapīti.

Idamavoca Bhagavā. Attamano Vacchagotto paribbājako Bhagavato bhāsitam abhinandīti.

Tevijjavacchasuttam nitthitam pathamam.

2. Aggivacchasutta

187. Evam me sutam—ekam samayam Bhagavā Sāvatthiyam viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Atha kho Vacchagotto paribbājako yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavatā saddhim sammodi, sammodanīyam katham sāraṇīyam vītisāretvā ekamantam nisīdi, ekamantam nisinno kho Vacchagotto paribbājako Bhagavantam etadavoca "kim nu kho bho Gotama 'sassato loko idameva saccam moghamaññan'ti evamdiṭṭhi³ bhavam Gotamo"ti. Na kho aham Vaccha evamdiṭṭhi "sassato loko idameva saccam moghamaññan'ti.

Kiṁ pana bho Gotama "asassato loko idameva saccaṁ moghamaññan"ti evaṁdiṭṭhi bhavaṁ Gotamoti. Na kho ahaṁ Vaccha evaṁdiṭṭhi "asassato loko idameva saccaṁ moghamaññan"ti.

^{1.} Ājīviko (Ka)

^{2.} Ito kho Vaccha ekanavute kappe (Ka)

^{3.} Evamdiṭṭhī (Sī, Syā, Kam, I)

Kiṁ nu kho bho Gotama "antavā loko idameva saccaṁ moghamaññan"ti evaṁdiṭṭhi bhavaṁ Gotamoti. Na kho ahaṁ Vaccha evaṁdiṭṭhi "antavā loko idameva saccaṁ moghamaññan"ti.

Kim pana bho Gotama "anantavā loko idameva saccam moghamaññan"ti evamdiṭṭhi bhavam Gotamoti. Na kho aham Vaccha evamdiṭthi "anantavā loko idameva saccam moghamaññan"ti.

Kiṁ nu kho bho Gotama "taṁ jīvaṁ taṁ sarīraṁ idameva saccaṁ moghamaññan"ti evaṁdiṭṭhi bhavaṁ Gotamoti. Na kho ahaṁ Vaccha evaṁdiṭṭhi "taṁ jīvaṁ taṁ sarīraṁ idameva saccaṁ moghamaññan"ti.

Kim pana bho Gotama "aññam jīvam aññam sarīram idameva saccam moghamaññan"ti evamdiṭṭhi bhavam Gotamoti. Na kho aham Vaccha evamdiṭṭhi "aññam jīvam aññam sarīram idameva saccam moghamaññan"ti.

Kim nu kho bho Gotama "hoti tathāgato param maraṇā idameva saccam moghamaññan"ti evamdiṭṭhi bhavam Gotamoti. Na kho aham Vaccha evamdiṭṭhi "hoti tathāgato param maraṇā idameva saccam moghamaññan"ti.

Kim pana bho Gotama "na hoti tathāgato param maraṇā idameva saccam moghamaññan"ti evamdiṭṭhi bhavam Gotamoti. Na kho aham Vaccha evamdiṭṭhi "na hoti tathāgato param maraṇā idameva saccam moghamaññan"ti.

Kim nu kho bho Gotama "hoti ca na ca hoti tathāgato param maraṇā idameva saccam moghamaññan"ti evamdiṭṭhi bhavam Gotamoti. Na kho aham Vaccha evamdiṭṭhi "hoti ca na ca hoti tathāgato param maraṇā idameva saccam moghamaññan"ti.

Kim pana bho Gotama "neva hoti na na hoti tathāgato param maraṇā idameva saccam moghamaññan"ti evamdiṭṭhi bhavam Gotamoti. Na kho aham Vaccha evamdiṭṭhi "neva hoti na na hoti tathāgato param maraṇā idameva saccam moghamaññan"ti.

188. Kim nu kho bho Gotama "sassato loko idameva saccam moghamaññan"ti evamditthi bhavam Gotamoti iti puttho samāno

"na kho aham Vaccha evamditthi 'sassato loko idameva saccam moghamaññan'ti" vadesi¹. Kim pana bho Gotama "asassato loko idameva saccam moghamaññan"ti evamditthi bhavam Gotamoti iti puttho samāno "na kho aham Vaccha evamditthi 'asassato loko idameva saccam moghamaññan'ti" vadesi. Kim nu kho bho Gotama "antavā loko idameva saccam moghamaññan"ti evamditthi bhavam Gotamoti iti puttho samāno "na kho aham Vaccha evamditthi 'antava loko idameva saccam moghamaññan'ti" vadesi. Kim pana bho Gotama "anantavā loko idameva saccam moghamaññan"ti evamditthi bhavam Gotamoti iti puttho samāno "na kho aham Vaccha evamditthi 'anantava loko idameva saccam moghamaññan'ti" vadesi. Kim nu kho bho Gotama "tam jīvam tam sarīram idameva saccam moghamaññan"ti evamditthi bhavam Gotamoti iti puttho samāno "na kho aham Vaccha evamditthi 'tam jīvam tam sarīram idameva saccam moghamaññan'ti" vadesi. Kim pana bho Gotama "aññam jīvam aññam sarīram idameva saccam moghamaññan"ti evamditthi bhavam Gotamoti iti puttho samāno "na kho aham Vaccha evamditthi 'aññam jīvam aññam sarīram idameva saccam moghamaññan'ti" vadesi. Kim nu kho bho Gotama "hoti tathagato param marana idameva saccam moghamaññan"ti evamditthi bhavam Gotamoti iti puttho samano "na kho aham Vaccha evamditthi 'hoti tathagato param marana idameva saccam moghamañnan'ti" vadesi.

Kiṁ pana bho Gotama "na hoti tathāgato paraṁ maraṇā idameva saccaṁ moghamaññan"ti evaṁdiṭṭhi bhavaṁ Gotamoti iti puṭṭho samāno "na kho ahaṁ Vaccha evaṁdiṭṭhi 'na hoti tathāgato paraṁ maraṇā idameva saccaṁ moghamaññan'ti" vadesi. Kiṁ nu kho bho Gotama "hoti ca na ca hoti tathāgato paraṁ maraṇā idameva saccaṁ moghamaññan"ti evaṁdiṭṭhi bhavaṁ Gotamoti iti puṭṭho samāno "na kho ahaṁ Vaccha evaṁdiṭṭhi 'hoti ca na ca hoti tathāgato paraṁ maraṇā idameva saccaṁ moghamaññan'ti" vadesi. Kiṁ pana bho Gotama "neva hoti na na hoti tathāgato paraṁ maraṇā idameva saccaṁ moghamaññan"ti evaṁdiṭṭhi bhavaṁ Gotamoti iti puṭṭho samāno "na

kho aham Vaccha evamdiṭṭhi 'neva hoti na na hoti tathāgato param maraṇā idameva saccam moghamaññan'ti" vadesi.

Kim pana bho Gotama ādīnavam sampassamāno evam imāni sabbaso diṭṭhigatāni anupagatoti.

189. Sassato lokoti kho Vaccha diṭṭhigatametaṁ diṭṭhigahanaṁ diṭṭhikantāro¹ diṭṭhivisūkaṁ diṭṭhivipphanditaṁ diṭṭhisaṁyojanaṁ sadukkhaṁ savighātaṁ sa-upāyāsaṁ sapariļāhaṁ na nibbidāya na virāgāya na nirodhāya na upasamāya na abhiññāya na sambodhāya na nibbānāya saṁvattati. Asassato lokoti kho Vaccha -pa-. Antavā lokoti kho Vaccha -pa-. Anantavā lokoti kho Vaccha -pa-. Taṁ jīvaṁ taṁ sarīranti kho Vaccha -pa-. Aññaṁ jīvaṁ aññaṁ sarīranti kho Vaccha -pa-. Hoti tathāgato paraṁ maraṇāti kho Vaccha -pa-. Na hoti tathāgato paraṁ maraṇāti kho Vaccha -pa-. Neva hoti na na hoti tathāgato paraṁ maraṇāti kho Vaccha diṭṭhigatametaṁ diṭṭhigahanaṁ diṭṭhikantāro diṭṭhivisūkaṁ diṭṭhivipphanditaṁ diṭṭhisaṁyojanaṁ sadukkhaṁ savighātaṁ sa-upāyāsaṁ sapariļāhaṁ na nibbidāya na virāgāya na nirodhāya na upasamāya na abhiññāya na sambodhāya na nibbānāya saṁvattati. Imaṁ kho ahaṁ Vaccha ādīnavaṁ sampassamāno evaṁ imāni sabbaso diṭṭhigatāni anupagatoti.

Atthi pana bhoto Gotamassa kiñci diṭṭhigatanti. Diṭṭhigatanti kho Vaccha apanītametaṁ Tathāgatassa. Diṭṭhaṁ hetaṁ Vaccha Tathāgatena "iti rūpaṁ iti rūpassa samudayo iti rūpassa atthaṅgamo, iti vedanā iti vedanāya samudayo iti vedanāya atthaṅgamo, iti saññā iti saññāya samudayo iti saññāya atthaṅgamo, iti saṅkhārā iti saṅkhārānaṁ samudayo iti saṅkhārānaṁ atthaṅgamo, iti viññāṇaṁ iti viññāṇassa samudayo iti viññāṇassa atthaṅgamo"ti. Tasmā Tathāgato sabbamaññitānaṁ sabba-ahaṁkāramamaṁkāramānanusayānaṁ khayā virāgā nirodhā cāgā paṭinissaggā anupādā vimuttoti vadāmīti.

190. Evam vimuttacitto pana bho Gotama bhikkhu kuhim upapajjatīti. Upapajjatīti kho Vaccha na upeti. Tena hi bho Gotama na upapajjatīti. Na upapajjatīti kho Vaccha na upeti. Tena hi bho Gotama upapajjatī ca na ca upapajjatīti. Upapajjati ca na ca upapajjatīti kho Vaccha na upeti. Tena hi bho Gotama neva upapajjatī na na upapajjatīti. Neva upapajjatī na na upapajjatīti kho Vaccha na upeti.

"Evam vimuttacitto pana bho Gotama bhikkhu kuhim upapajjatī"ti iti puṭṭho samāno "upapajjatīti kho Vaccha na upetī"ti vadesi. "Tena hi bho Gotama na upapajjatī"ti iti puṭṭho samāno "na upapajjatīti kho Vaccha na upetī"ti vadesi. "Tena hi bho Gotama upapajjatī ca na ca upapajjatī"ti iti puṭṭho samāno "upapajjati ca na ca upapajjatīti kho Vaccha na upetī"ti vadesi. "Tena hi bho Gotama neva upapajjatī na na upapajjatī"ti iti puṭṭho samāno "neva upapajjati na na upapajjatīti kho Vaccha na upetī"ti vadesi. Etthāham bho Gotama aññāṇamāpādim, ettha sammohamāpādim. Yāpi me esā bhoto Gotamassa purimena kathāsallāpena ahu pasādamattā, sāpi me etarahi antarahitāti. Alam hi te Vaccha aññāṇāya alam sammohāya. Gambhīro hāyam Vaccha dhammo duddaso duranubodho santo paṇīto atakkāvacaro nipuṇo paṇḍitavedanīyo, so tayā dujjāno aññadiṭṭhikena aññakhantikena aññarucikena aññatrayogena¹ aññatrācariyakena².

191. Tena hi Vaccha taññevettha paṭipucchissāmi, yathā te khameyya tathā naṁ byākareyyāsi. Taṁ kiṁ maññasi Vaccha sace te purato aggi jaleyya, jāneyyāsi tvaṁ "ayaṁ me purato aggi jalatī"ti. Sace me bho Gotama purato aggi jaleyya, jāneyyāhaṁ "ayaṁ me purato aggi jalatī"ti.

Sace pana taṁ Vaccha evaṁ puccheyya "yo te ayaṁ purato aggi jalati, ayaṁ aggi kiṁ paṭicca jalatī"ti, evaṁ puṭṭho tvaṁ Vaccha kinti byākareyyāsīti. Sace maṁ bho Gotama evaṁ puccheyya "yo te ayaṁ purato aggi jalati, ayaṁ aggi kiṁ paṭicca jalatī"ti, evaṁ puṭṭho ahaṁ bho Gotama evaṁ

byākareyyam "yo me ayam purato aggi jalati, ayam aggi tiṇakaṭṭhupādānam paṭicca jalatī"ti.

Sace te Vaccha purato so aggi nibbāyeyya, jāneyyāsi tvam "ayam me purato aggi nibbuto"ti. Sace me bho Gotama purato so aggi nibbāyeyya, jāneyyāham "ayam me purato aggi nibbuto"ti.

Sace pana tam Vaccha evam puccheyya "yo te ayam purato aggi nibbuto, so aggi ito katamam disam gato, puratthimam vā dakkhiṇam vā pacchimam vā uttaram vā"ti, evam puṭṭho tvam Vaccha kinti byākareyyāsīti. Na upeti bho Gotama. Yañhi so bho Gotama aggi tiṇakaṭṭhupādānam paṭicca ajali¹, tassa ca pariyādānā aññassa ca anupahārā anāhāro nibbuto tveva saṅkhyam gacchatīti.

192. Evameva kho Vaccha yena rūpena Tathāgatam paññāpayamāno paññāpeyya, tam rūpam Tathāgatassa pahīnam ucchinnamūlam tālāvatthukatam anabhāvamkatam āyatim anuppādadhammam. Rūpasankhayavimutto² kho Vaccha Tathāgato gambhīro appameyyo duppariyogāļho, seyyathāpi mahāsamuddo. Upapajjatīti na upeti, na upapajjatīti na upeti, upapajjati ca na ca upapajjatīti na upeti, neva upapajjatī na upeti.

Yāya vedanāya Tathāgatam paññāpayamāno paññāpeyya, sā vedanā Tathāgatassa pahīnā ucchinnamūlā tālāvatthukatā anabhāvamkatā āyatim anuppādadhammā. Vedanāsankhayavimutto kho Vaccha Tathāgato gambhīro appameyyo duppariyogāļho, seyyathāpi mahāsamuddo. Upapajjatīti na upeti, na upapajjatīti na upeti, upapajjatī ca na ca upapajjatīti na upeti, neva upapajjatī na na upapajjatīti na upeti.

Yāya saññāya Tathāgatam paññāpayamāno paññāpeyya, sā saññā Tathāgatassa pahīnā ucchinnamūlā tālāvatthukatā anabhāvamkatā āyatim anuppādadhammā, saññāsankhayavimutto kho Vaccha Tathāgato gambhīro appameyyo duppariyogāļho, seyyathāpi mahāsamuddo.

^{1.} Jalati (Syā, Kaṁ, Ka)

^{2.} Rūpasankhāvimutto (Sī, Syā, Kam, I) evam vedanāsankhayādīsupi.

upapajjatīti na upeti, na upapajjatīti na upeti, upapajjatī ca na ca upapajjatīti na upeti, neva upapajjati na na upapajjatīti na upeti.

Yehi sankhārehi Tathāgatam paññāpayamāno paññāpeyya, te sankhārā Tathāgatassa pahīnā ucchinnamūlā tālāvatthukatā anabhāvamkatā āyatim anuppādadhammā. Sankhārasankhayavimutto kho Vaccha Tathāgato gambhīro appameyyo duppariyogāļho, seyyathāpi mahāsamuddo. Upapajjatīti na upeti, na upapajjatīti na upeti, upapajjatīti na upeti, neva upapajjatī na na upapajjatīti na upeti.

Yena viññāṇena Tathāgataṁ paññāpayamāno paññāpeyya, taṁ viññāṇaṁ Tathāgatassa pahīnaṁ ucchinnamūlaṁ tālāvatthukataṁ anabhāvaṁkataṁ āyatiṁ anuppādadhammaṁ. Viññāṇasaṅkhayavimutto kho Vaccha Tathāgato gambhīro appameyyo duppariyogāļho, seyyathāpi mahāsamuddo. Upapajjatīti na upeti, na upapajjatīti na upeti, upapajjati ca na ca upapajjatīti na upeti, neva upapajjatī na na upapajjatīti na upeti.

Evam vutte Vacchagotto paribbājako Bhagavantam etadavoca "seyyathāpi bho Gotama gāmassa vā nigamassa vā avidūre mahāsālarukkho, tassa aniccatā sākhāpalāsā palujjeyyum¹, tacapapaṭikā palujjeyyum, pheggū palujjeyyum². So aparena samayena apagatasākhāpalāso apagatatacapapaṭiko apagataphegguko suddho assa sāre patiṭṭhito. Evameva bhoto Gotamassa pāvacanam apagatasākhāpalāsam apagatatacapapaṭikam apagatapheggukam suddham sāre patiṭṭhitam. Abhikkantam bho Gotama -pa- upāsakam mam bhavam Gotamo dhāretu ajjatagge pāṇupetam saraṇam gatan"ti.

Aggivaccha suttam nitthitam dutiyam.

3. Mahāvacchasutta

193. Evam me sutam—ekam samayam Bhagavā Rājagahe viharati Veļuvane kalandakanivāpe. Atha kho Vacchagotto paribbājako yena

Bhagavā tenupasankami, upasankamitvā Bhagavatā saddhim sammodi, sammodanīyam katham sāranīyam vītisāretvā ekamantam nisīdi, ekamantam nisinno kho Vacchagotto paribbājako Bhagavantam etadavoca "dīgharattāham bhotā Gotamena sahakathī, sādhu me bhavam Gotamo samkhittena kusalākusalam desetū"ti. Samkhittenapi kho te aham Vaccha kusalākusalam deseyyam, vitthārenapi kho te aham Vaccha kusalākusalam deseyyam. Api ca te aham Vaccha samkhittena kusalākusalam desessāmi, tam sunāhi sādhukam manasi karohi bhāsissāmīti. "Evam bho"ti kho Vacchagotto paribbājako Bhagavato paccassosi. Bhagavā etadavoca—

194. Lobho kho Vaccha akusalam, alobho kusalam. Doso kho Vaccha akusalam, adoso kusalam. Moho kho Vaccha akusalam, amoho kusalam. Iti kho Vaccha ime tayo dhammā akusalā, tayo dhammā kusalā.

Pāṇātipāto kho Vaccha akusalam, pāṇātipātā veramaṇī kusalam. Adinnādānam kho Vaccha akusalam, adinnādānā veramaṇī kusalam. Kāmesumicchācāro kho Vaccha akusalam, kāmesumicchācārā veramaṇī kusalam. Musāvādo kho Vaccha akusalam, musāvādā veramaṇī kusalam. Pisuṇā vācā kho Vaccha akusalam, pisuṇāya vācāya veramaṇī kusalam. Pharusā vācā kho Vaccha akusalam, pharusāya vācāya veramaṇī kusalam. Samphappalāpo kho Vaccha akusalam, samphappalāpā veramaṇī kusalam. Abhijjhā kho Vaccha akusalam, anabhijjhā kusalam. Byāpādo kho Vaccha akusalam, abyāpādo kusalam. Micchādiṭṭhi kho Vaccha akusalam, sammādiṭṭhi kusalam. Iti kho Vaccha ime dasa dhammā akusalā, dasa dhammā kusalā.

Yato kho Vaccha bhikkhuno taṇhā pahīnā hoti ucchinnamūlā tālāvatthukatā anabhāvaṁkatā āyatiṁ anuppādadhammā. So hoti bhikkhu arahaṁ khīṇāsavo vusitavā katakaraṇīyo ohitabhāro anuppattasadattho parikkhīṇabhavasaṁyojano sammadaññā vimuttoti.

195. Tiṭṭhatu bhavaṁ Gotamo. Atthi pana te bhoto Gotamassa ekabhikkhupi sāvako, yo āsavānaṁ khayā¹ anāsavaṁ cetovimuttiṁ

^{1.} Sāvako āsavānam khayā (Sī, Syā, Kam, I) evamuparipi.

paññāvimuttim diṭṭheva dhamme sayam abhiññā sacchikatvā upasampajjaviharatīti. Na kho Vaccha ekamyeva satam na dve satāni na tīṇi satāni na cattāri satāni na pañca satāni, atha kho bhiyyova ye bhikkhū mama sāvakā āsavānam khayā anāsavam cetovimuttim paññāvimuttim diṭṭheva dhamme sayam abhiññā sacchikatvā upasampajja viharantīti.

Tiṭṭhatu bhavaṁ Gotamo, tiṭṭhantu bhikkhū. Atthi pana bhoto Gotamassa ekā bhikkhunīpi sāvikā, yā āsavānaṁ khayā anāsavaṁ cetomuttiṁ paññāvimuttiṁ diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharatīti. Na kho Vaccha ekaṁyeva sataṁ na dve satāni na tīṇi satāni na cattāri satāni na pañca satāni, atha kho bhiyyova yā bhikkhuniyo mama sāvikā āsavānaṁ khayā anāsavaṁ cetovimuttiṁ paññāvimuttiṁ diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharantīti.

Tiṭṭhatu bhavaṁ Gotamo, tiṭṭhantu bhikkhū, tiṭṭhantu bhikkhuniyo. Atthi pana bhoto Gotamassa ekupāsakopi sāvako gihī odātavasano brahmacārī, yo pañcannaṁ orambhāgiyānaṁ saṁyojanānaṁ parikkhayā opapātiko tattha parinibbāyī anāvattidhammo tasmā lokāti. Na kho Vaccha ekaṁyeva sataṁ na dve satāni na tīṇi satāni na cattāri satāni na pañca satāni, atha kho bhiyyova ye upāsakā mama sāvakā gihī odātavasanā brahmacārino pañcannaṁ orambhāgiyānaṁ saṁyojanānaṁ parikkhayā opapātikā tattha parinibbāyino anāvattidhammā tasmā lokāti.

Tiṭṭhatu bhavaṁ Gotamo, tiṭṭhantu bhikkhū, tiṭṭhantu bhikkhuniyo, tiṭṭhantu upāsakā gihī odātavasanā brahmacārino. Atthi pana bhoto Gotamassa ekupāsakopi sāvako gihī odātavasano kāmabhogī sāsanakaro ovādappaṭikaro, yo tiṇṇavicikiccho vigatakathaṁkatho vesārajjappatto aparappaccayo Satthusāsane viharatīti. Na kho Vaccha ekaṁyeva sataṁ na dve satāni na tīṇi satāni na cattāri satāni na pañca satāni, atha kho bhiyyova ye upāsakā mama sāvakā gihī odātavasanā kāmabhogino sāsanakarā ovādappaṭikarā tiṇṇavicikicchā vigatakathaṁkathā vesārajjappattā aparappaccayā Satthusāsane viharantīti.

Tiṭṭhatu bhavaṁ Gotamo, tiṭṭhantu bhikkhū, tiṭṭhantu bhikkhuniyo, tiṭṭhantu upāsakā gihī odātavasanā brahmacārino, tiṭṭhantu upāsakā gihī odātavasanā kāmabhogino. Atthi pana bhoto Gotamassa ekupāsikāpi sāvikā gihinī odātavasanā brahmacārinī, yā pañcannaṁ orambhāgiyānaṁ saṁyojanānaṁ parikkhayā opapātikā tattha parinibbāyinī anāvattidhammā tasmā lokāti. Na kho Vaccha ekaṁyeva sataṁ na dve satāni na tīṇi satāni na cattāri satāni na pañca satāni, atha kho bhiyyova yā upāsikā mama sāvikā gihiniyo odātavasanā brahmacāriniyo pañcannaṁ orambhāgiyānaṁ saṁyojanānaṁ parikkhayā opapātikā tattha parinibbāyiniyo anāvattidhammā tasmā lokāti.

Tiṭṭhatu bhavaṁ Gotamo, tiṭṭhantu bhikkhū, tiṭṭhantu bhikkhuniyo, tiṭṭhantu upāsakā gihī odātavasanā brahmacārino, tiṭṭhantu upāsakā gihī odātavasanā kāmabhogino, tiṭṭhantu upāsikā gihiniyo odātavasanā brahmacāriniyo. Atthi pana bhoto Gotamassa ekupāsikāpi sāvikā gihinī odātavasanā kāmabhoginī sāsanakarā ovādappaṭikarā, yā tiṇṇavicikicchā vigatakathaṁkathā vesārajjappattā aparappaccayā Satthusāsane viharatīti. Na kho Vaccha ekaṁyeva sataṁ na dve satāni na tīṇi satāni na cattāri satāni na pañca satāni, atha kho bhiyyova yā upāsikā mama sāvikā gihiniyo odātavasanā kāmabhoginiyo sāsanakarā ovādappaṭikarā tiṇṇavicikicchā vigatakathaṁkathā vesārajjappattā aparappaccayā Satthusāsane viharantīti.

196. Sace hi bho Gotama imam dhammam bhavamyeva Gotamo ārādhako abhavissa, no ca kho bhikkhū ārādhakā abhavissamsu, evamidam brahmacariyam aparipūram abhavissa tenangena. Yasmā ca kho bho Gotama imam dhammam bhavam ceva Gotamo ārādhako bhikkhū ca ārādhakā, evamidam brahmacariyam paripūram tenangena.

Sace hi bho Gotama imam dhammam bhavam ceva Gotamo ārādhako abhavissa, bhikkhū ca ārādhakā abhavissamsu, no ca kho bhikkhuniyo ārādhikā abhavissamsu, evamidam brahmacariyam aparipūram abhavissa tenangena. Yasmā ca kho bho Gotama imam dhammam bhavam ceva Gotamo ārādhako

bhikkhū ca ārādhakā bhikkhuniyo ca ārādhikā, evamidam brahmacariyam paripūram tenangena.

Sace hi bho Gotama imam dhammam bhavam ceva Gotamo ārādhako abhavissa, bhikkhū ca ārādhakā abhavissamsu, bhikkhuniyo ca ārādhikā abhavissamsu, no ca kho upāsakā gihī odātavasanā brahmacārino ārādhakā abhavissamsu, evamidam brahmacariyam aparipūram abhavissa tenangena. Yasmā ca kho bho Gotama imam dhammam bhavam ceva Gotamo ārādhako bhikkhū ca ārādhakā bhikkhuniyo ca ārādhikā upāsakā ca gihī odātavasanā brahmacārino ārādhakā, evamidam brahmacariyam paripūram tenangena.

Sace hi bho Gotama imam dhammam bhavam ceva Gotamo ārādhako abhavissa, bhikkhū ca ārādhakā abhavissamsu, bhikkhuniyo ca ārādhakā abhavissamsu, upāsakā ca gihī odātavasanā brahmacārino ārādhakā abhavissamsu, no ca kho upāsakā gihī odātavasanā kāmabhogino ārādhakā abhavissamsu, evamidam brahmacariyam aparipūram abhavissa tenangena. Yasmā ca kho bho Gotama imam dhammam bhavam ceva Gotamo ārādhako bhikkhū ca ārādhakā bhikkhuniyo ca ārādhikā upāsakā ca gihī odātavasanā brahmacārino ārādhakā upāsakā ca gihī odātavasanā kāmabhogino ārādhakā, evamidam brahmacariyam paripūram tenangena.

Sace hi bho Gotama imam dhammam bhavam ceva Gotamo ārādhako abhavissa, bhikkhu ca ārādhakā abhavissamsu, bhikkhuniyo ca ārādhikā abhavissamsu, upāsakā ca gihī odātavasanā brahmacārino ārādhakā abhavissamsu, upāsakā ca gihī odātavasanā kāmabhogino ārādhakā abhavissamsu, no ca kho upāsikā gihiniyo odātavasanā brahmacāriniyo ārādhikā abhavissamsu, evamidam brahmacariyam aparipūram abhavissa tenangena. Yasmā ca kho bho Gotama imam dhammam bhavam ceva Gotamo ārādhako bhikkhū ca ārādhakā bhikkhuniyo ca ārādhikā upāsakā ca gihī odātavasanā brahmacārino ārādhakā upāsakā ca gihī odātavasanā kāmabhogino ārādhakā upāsikā ca gihiniyo

odātavasanā brahmacāriniyo ārādhikā, evamidam brahmacariyam paripūram tenangena.

Sace hi bho Gotama imam dhammam bhavam ceva Gotamo ārādhako abhavissa, bhikkhū ca ārādhakā abhavissamsu, bhikkhuniyo ca ārādhikā abhavissamsu, upāsakā ca gihī odātavasanā brahmacārino ārādhakā abhavissamsu, upāsakā ca gihī odātavasanā kāmabhogino ārādhakā abhavissamsu, upāsikā ca gihiniyo odātavasanā brahmacāriniyo ārādhikā abhavissamsu, no ca kho upāsikā gihiniyo odātavasanā kāmabhoginiyo ārādhikā abhavissamsu, evamidam brahmacariyam aparipūram abhavissa tenangena. Yasmā ca kho bho Gotama imam dhammam bhavam ceva Gotamo ārādhako bhikkhū ca ārādhakā bhikkhuniyo ca ārādhikā upāsakā ca gihī odātavasanā brahmacārino ārādhakā upāsakā ca gihī odātavasanā kāmabhogino ārādhakā upāsikā ca gihiniyo odātavasanā brahmacāriniyo ārādhikā upāsikā ca gihiniyo odātavasanā kāmabhoginiyo ārādhikā, evamidam brahmacariyam paripūram tenangena.

197. Seyyathāpi bho Gotama Gangā nadī samuddaninnā samuddapoņā samuddapabbhārā samuddam āhacca titthati. Evamevāyam bhoto Gotamassa parisā sagahatthapabbajitā nibbānaninnā nibbānaponā nibbānapabbhārā nibbānam āhacca titthati. Abhikkantam bho Gotama -pa-. Esāham bhavantam Gotamam saranam gacchāmi dhammañca bhikkhusamghañca. Labheyyāham bhoto Gotamassa santike pabbajjam, labheyyam upasampadanti. Yo kho Vaccha aññatitthiyapubbo imasmim dhammavinaye ākankhati pabbajjam ākankhati upasampadam, so cattāro māse parivasati, catunnam māsānam accayena āraddhacittā bhikkhū pabbājenti upasampādenti bhikkhubhāvāya. Api ca mettha puggalavemattatā viditāti. Sace bhante aññatitthiyapubbā imasmim dhammavinaye ākankhantā pabbajjam ākankhantā upasampadam cattāro māse parivasanti, catunnam māsānam accayena āraddhacittā bhikkhū pabbājenti upasampādenti bhikkhubhāvāya. Aham cattāri vassāni parivasissāmi, catunnam vassānam accayena āraddhacittā bhikkhū pabbājentu upasampādentu bhikkhubhāvāyāti. Alattha kho Vacchagotto paribbājako Bhagavato santike pabbajjam, alattha upasampadam.

Acirūpasampanno kho panāyasmā Vacchagotto addhamāsūpasampanno yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho āyasmā Vacchagotto Bhagavantaṁ etadavoca "yāvatakaṁ bhante sekhena ñāṇena sekhāya vijjāya pattabbaṁ, anuppattaṁ taṁ mayā, uttari ca me¹ Bhagavā dhammaṁ desetū"ti. Tena hi tvaṁ Vaccha dve dhamme uttari bhāvehi samathañca vipassanañca, ime kho te Vaccha dve dhammā uttari bhāvitā samatho ca vipassanā ca anekadhātupativedhāya saṁvattissanti.

198. So tvam Vaccha yāvadeva² ākankhissasi "anekavihitam iddhividham paccanubhaveyyam, ekopi hutvā bahudhā assam, bahudhāpi hutvā eko assam, āvibhāvam tirobhāvam tirokuṭṭam tiropākāram tiropabbatam asajjamāno gaccheyyam, seyyathāpi ākāse. Pathaviyāpi ummujjanimujjam kareyyam, seyyathāpi udake. Udakepi abhijjamāne gaccheyyam, seyyathāpi pathaviyam. Ākāsepi pallankena kameyyam, seyyathāpi pakkhī sakuņo. Imepi candimasūriye evammahiddhike evammahānubhāve pāṇinā parimaseyyam parimajjeyyam, yāvabrahmalokāpi kāyena vasam vatteyyan"ti. Tatra tatreva sakkhibhabbatam pāpuṇissasi sati sati-āyatane. (1)

So tvam Vaccha yāvadeva ākankhissasi "dibbāya sotadhātuyā visuddhāya atikkantamānisikāya ubho sadde suņeyyam dibbe ca mānuse ca ye dūre santike cā"ti. Tatra tatreva sakkhibhabbatam pāpuņissasi sati satiāyatane. (2)

So tvam Vaccha yāvadeva ākankhissasi "parasattānam parapuggalānam cetasā ceto paricca pajāneyyam. Sarāgam vā cittam sarāgam cittanti pajāneyyam, vītarāgam vā cittam vītarāgam cittanti pajāneyyam. Sadosam vā cittam sadosam cittanti pajāneyyam, vītadosam vā cittam vītadosam cittanti pajāneyyam. Samoham vā cittam samoham cittanti pajāneyyam, vītamoham vā cittam vītamoham cittanti pajāneyyam. Samkhittam vā cittam samkhittam cittanti pajāneyyam, vikkhittam vā cittam vikkhittam cittanti pajāneyyam. Mahaggatam vā cittam

mahaggatam cittanti pajāneyyam, amahaggatam vā cittam amahaggatam cittanti pajāneyyam. Sa-uttaram vā cittam sa-uttaram cittanti pajāneyyam, anuttaram vā cittam anuttaram cittanti pajāneyyam. Samāhitam vā cittam samāhitam cittanti pajāneyyam, asamāhitam vā cittam asamāhitam cittanti pajāneyyam. Vimuttam vā cittam vimuttam cittanti pajāneyyam, avimuttam vā cittam avimuttam cittanti pajāneyyam"ti. Tatra tatreva sakkhibhabbatam pāpuņissasi sati sati-āyatane. (3)

So tvam Vaccha yāvadeva ākankhissasi "anekavihitam pubbenivāsam anussareyyam. Seyyathidam, ekampi jātim dvepi jātiyo tissopi jātiyo catassopi jātiyo pancapi jātiyo dasapi jātiyo vīsampi jātiyo timsampi jātiyo cattālīsampi jātiyo pannāsampi jātiyo jātisatampi jātisahassampi jātisatasahassampi anekepi samvaṭṭakappe anekepi vivaṭṭakappe anekepi samvaṭṭavivaṭṭakappe, 'amutrāsim evamnāmo evamgotto evamvaṇno evamāhāro evamsukhadukkhappaṭisamvedī evamāyupariyanto, so tato cuto amutra udapādim. Tatrāpāsim evamnāmo evamgotto evamvaṇno evamāhāro evamsukhadukkhappaṭisamvedī evamāyupariyanto, so tato cuto idhūpapanno'ti. Iti sākāram sa-uddesam anekavihitam pubbenivāsam anussareyyan'ti. Tatra tatreva sakkhibhabbatam pāpuṇissasi sati satiāyatane. (4)

So tvam Vaccha yāvadeva ākankhissasi "dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena satte passeyyam cavamāne upapajjamāne hīne paṇīte suvaṇṇe dubbaṇṇe sugate duggate, yathākammūpage satte pajāneyyam 'ime vata bhonto sattā kāyaduccaritena samannāgatā vacīduccaritena samannāgatā manoduccaritena samannāgatā ariyānam upavādakā micchādiṭṭhikā micchādiṭṭhikammasamādānā, te kāyassa bhedā param maraṇā apāyam duggatim vinipātam nirayam upapannā. Ime vā pana bhonto sattā kāyasucaritena samannāgatā vacīsucaritena samannāgatā manosucaritena samannāgatā ariyānam anupavādakā sammādiṭṭhikā sammādiṭṭhikammasamādānā, te kāyassa bhedā param maraṇā sugatim saggam lokam upapannā'ti. Iti dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena

satte passeyyam cavamāne upapajjamāne hīne paņīte suvaņņe dubbaņņe sugate duggate, yathākammūpage satte pajāneyyan"ti. Tatra tatreva sakkhibhabbatam pāpunissasi sati sati-āyatane. (5)

So tvam Vaccha yāvadeva ākankhissasi "āsavānam khayā anāsavam cetovimuttim pañnāvimuttim diṭṭheva dhamme sayam abhinnā sacchikatvā upasampajja vihareyyan"ti. Tatra tatreva sakkhibhabbatam pāpunissasi sati sati-āyataneti. (6)

199. Atha kho āyasmā Vacchagotto Bhagavato bhāsitam abhinanditvā anumoditvā uṭṭhāyāsanā Bhagavantam abhivādetvā padakkhiṇam katvā pakkāmi. Atha kho āyasmā Vacchagotto eko vūpakaṭṭho appamatto ātāpī pahitatto viharanto nacirasseva, yassatthāya kulaputtā sammadeva agārasmā anagāriyam pabbajanti. Tadanuttaram brahmacariyapariyosānam diṭṭheva dhamme sayam abhiññā sacchikatvā upasampajja vihāsi, "khīṇā jāti, vusitam brahmacariyam, katam karaṇīyam, nāparam itthattāyā"ti abbhaññāsi. Aññataro kho panāyasmā Vacchagotto arahatam ahosi.

200. Tena kho pana samayena sambahulā bhikkhū Bhagavantaṁ dassanāya gacchanti. Addasā kho āyasmā Vacchagotto te bhikkhū dūratova āgacchante, disvāna yena te bhikkhū tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā te bhikkhū etadavoca "handa kahaṁ pana tumhe āyasmanto gacchathā"ti. Bhagavantaṁ kho mayaṁ āvuso dassanāya gacchāmāti. Tenahāyasmanto mama vacanena Bhagavato pāde sirasā vandatha, evañca vadetha "Vacchagotto bhante bhikkhu Bhagavato pāde sirasā vandati, evañca vadeti 'pariciṇṇo me Bhagavā, pariciṇṇo me Sugato'ti". "Evamāvuso"ti kho te bhikkhū āyasmato Vacchagottassa paccassosuṁ. Atha kho te bhikkhū yena Bhagavā tenupasaṅkamiṁsu, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdiṁsu, ekamantaṁ nisinnā kho te bhikkhū Bhagavantaṁ etadavocuṁ "āyasmā bhante Vacchagotto Bhagavato pāde sirasā vandati, evañca vadeti 'pariciṇṇo me Bhagavā, pariciṇṇo me Sugato'ti". Pubbeva me bhikkhave Vacchagotto bhikkhu cetasā ceto paricca vidito "tevijjo

Vacchagotto bhikkhu mahiddhiko mahānubhāvo"ti. Devatāpi me etamattham ārocesum "tevijjo bhante Vacchagotto bhikkhu mahiddhiko mahānubhāvo"ti.

Idamavoca Bhagavā. Attamanā te bhikkhū Bhagavato bhāsitam abhinandunti.

Mahāvacchasuttam niţthitam tatiyam.

4. Dīghanakhasutta

201. Evam me sutam—ekam samayam Bhagavā Rājagahe viharati Gijjhakūţe pabbate Sūkarakhatāyam. Atha kho Dīghanakho paribbājako yena Bhagavā tenupasankami, upasankamitvā Bhagavatā saddhim sammodi, sammodanīyam katham sāranīyam vītisāretvā ekamantam atthāsi, ekamantam thito kho Dīghanakho paribbājako Bhagavantam etadavoca "aham hi bho Gotama evamvādī evamditthi sabbam me nakkhamatī"ti. Yāpi kho te esā Aggivessana ditthi "sabbam me nakkhamatī"ti, esāpi te ditthi nakkhamatīti. Esā ce¹ me bho Gotama ditthi khameyya "tampassa tādisameva, tampassa tādisamevā"ti. Ato kho te Aggivessana bahū hi bahutarā lokasmim, ye evamāhamsu "tampassa tādisameva, tampassa tādisamevā"ti, te tam ceva ditthim nappajahanti, aññañca ditthim upādiyanti. Ato kho te Aggivessana tanū hi tanutarā lokasmim, ye evamāhamsu "tampassa tādisameva, tampassa tādisamevā"ti, te tanceva ditthim pajahanti, aññañca ditthim na upādiyanti. Santaggivessana eke samanabrāhmanā evamvādino evamdithino "sabbam me khamatī"ti. Santaggivessana eke samanabrāhmanā evamvādino evamditthino "sabbam me nakkhamatī"ti. Santaggivessana eke samanabrāhmanā evamvādino evamditthino "ekaccam me khamati, ekaccam me nakkhamatī"ti. Tatraggivessana ye te samanabrāhmanā evamvādino evamditthino "sabbam me khamatī"ti. Tesamayam ditthi sārāgāya santike saññogāya santike abhinandanāya santike ajjhosānāya

santike upādānāya santike. Tatraggivessana ye te samaņabrāhmaņā evamvādino evamdiṭṭhino "sabbam me nakkhamatī"ti. Tesamayam diṭṭhi asārāgāya santike asaññogāya santike anabhinandanāya santike anajihosānāya santike anupādānāya santiketi.

202. Evam vutte Dīghanakho paribbājako Bhagavantam etadavoca "ukkamseti¹ me bhavam Gotamo ditthigatam, samukkamseti² me bhavam Gotamo ditthigatan"ti. Tatraggivessana ye te samanabrāhmanā evamvādino evamditthino "ekaccam me khamati, ekaccam me nakkhamatī"ti. Yā hi tesam khamati, sāyam ditthi sārāgāya santike saññogāya santike abhinandanāya santike ajjhosānāya santike upādānāya santike. Yā hi tesam nakkhamati, sāyam ditthi asārāgāya santike asaññogāya santike anabhinandanāya santike anajihosānāya santike anupādānāya santike. Tatraggivessana ye te samanabrāhmanā evamvādino evamditthino "sabbam me khamatī"ti. Tattha viññū puriso iti paṭisañcikkhati—yā kho me ayam diţţhi "sabbam me khamatī"ti, imance aham diţthim thamasa paramasa abhinivissa vohareyyam "idameva saccam moghamaññan"ti. Dvīhi me assa viggaho, yo cāyam samano vā brāhmano vā evamvādī evamditthi "sabbam me nakkhamatī"ti, yo cāyam samano vā brāhmano vā evamvādī evamditthi "ekaccam me khamati ekaccam me nakkhamatī"ti. Imehi assa dvīhi viggaho. Iti viggahe sati vivādo, vivāde sati vighāto, vighāte sati vihesā. Iti so viggahañca vivādañca vighātañca vihesañca attani sampassamāno tañceva ditthim pajahati, aññañca ditthim na upādiyati. Evametāsam ditthīnam pahānam hoti, evametāsam ditthīnam patinissaggo hoti.

203. Tatraggivessana ye te samaṇabrāhmaṇā evamvādino evamdiṭṭhino "sabbam me nakkhamatī"ti. Tattha viññū puriso iti paṭisañcikkhati—yā kho me ayam diṭṭhi "sabbam me nakkhamatī"ti, imañce aham diṭṭhim thāmasā parāmāsā abhinivissa vohareyyam "idameva saccam moghamaññan"ti. Dvīhi me assa viggaho, yo cāyam samano vā brāhmano vā evamvādī

evamdiṭṭhi "sabbam me khamatī"ti, yo cāyam samano vā brāhmano vā evamvādī evamdiṭṭhi "ekaccam me khamati ekaccam me nakkhamatī"ti. Imehi assa dvīhi viggaho. Iti viggahe sati vivādo, vivāde sati vighāto, vighāte sati vihesā. Iti so viggahanca vivādanca vighātanca vihesanca attani sampassamāno tanceva diṭṭhim pajahati, annanca diṭṭhim na upādiyati. Evametāsam diṭṭhīnam pahānam hoti, evametāsam diṭṭhīnam paṭinissaggo hoti.

204. Tatraggivessana ye te samaṇabrāhmaṇā evamvādino evamdiṭṭhino "ekaccam me khamati ekaccam me nakkhamatī"ti. Tattha viññū puriso iti paṭisañcikkhadi—yā kho me ayam diṭṭhi "ekaccam me khamati ekaccam me nakkhamatī"ti, imañca aham diṭṭhim thāmasā parāmāsā abhinivissa vohareyyam "idameva saccam moghamaññan"ti. Dvīhi me assa viggaho, yo cāyam samaṇo vā brāhmaṇo vā evamvādī evamdiṭṭhi "sabbam me khamatī"ti, yo cāyam samaṇo vā brāhmaṇo vā evamvādī evamdiṭṭhi "sabbam me nakkhamatī"ti. Imehi assa dvīhi viggaho. Iti viggahe sati vivādo, vivāde sati vighāto, vighāte sati vihesā. Iti so viggahañca vivādañca vighātañca vihesañca attani sampassamāno tañceva diṭṭhim pajahati, aññañca diṭṭhim na upādiyati. Evametāsam diṭṭhīnam paḥānam hoti, evametāsam diṭṭhīnam paṭinissaggo hoti.

205. Ayam kho panaggivessana kāyo rūpī cātumahābhūtiko¹ mātāpettikasambhavo odanakummāsupacayo aniccucchādanaparimaddanabhedanaviddhamsanadhammo aniccato dukkhato rogato gaṇḍato sallato aghato ābādhato parato palokato suññato anattato samanupassitabbo, tassimam kāyam aniccato dukkhato rogato gaṇḍato sallato aghato ābādhato parato palokato suññato anattato samanupassato yo kāyasmim kāyachando kāyasneho kāyanvayatā, sā pahīyati.

Tisso kho imā Aggivessana vedanā, sukhā vedanā dukkhā vedanā adukkhamasukhā vedanā. Yasmim Aggivessana samaye sukham vedanam

vedeti, neva tasmim samaye dukkham vedanam vedeti, na adukkhamasukham vedanam vedeti, sukhamyeva tasmim samaye vedanam vedeti. Yasmim Aggivessana samaye dukkham vedanam vedeti, neva tasmim samaye sukham vedanam vedeti, na adukkhamasukham vedanam vedeti, dukkhamyeva tasmim samaye vedanam vedeti. Yasmim Aggivessana samaye adukkhamasukham vedanam vedeti, neva tasmim samaye sukham vedanam vedeti, na dukkham vedanam vedeti, adukkhamasukhamyeva tasmim samaye vedanam vedeti. Sukhāpi kho Aggivessana vedanā aniccā sankhatā paticcasamuppannā khayadhammā vayadhammā virāgadhammā nirodhadhammā, dukkhāpi kho Aggivessana vedanā aniccā sankhatā paticcasamuppannā khayadhammā vayadhammā virāgadhammā nirodhadhammā, adukkhamasukhāpi kho Aggivessana vedanā aniccā sankhatā paticcasamuppannā khayadhammā vayadhammā virāgadhammā nirodhadhammā. Evam passam Aggivessana sutavā ariyasāvako sukhāyapi vedanāya nibbindati, dukkhāyapi vedanāya nibbindati, adukkhamasukhāyapi vedanāya nibbindati, nibbindam virajjati, virāgā vimuccati, vimuttasmim vimuttamiti ñāṇam hoti, "khīṇā jāti, vusitam brahmacariyam, katam karanīyam, nāparam itthattāyā"ti pajānāti. Evam vimuttacitto kho Aggivessana bhikkhu na kenaci samvadati, na kenaci vivadati. Yañca loke vuttam, tena voharati aparāmasanti.

206. Tena kho pana samayena āyasmā Sāriputto Bhagavato piṭṭhito ṭhito hoti Bhagavantaṁ bījayamāno¹. Atha kho āyasmato Sāriputtassa etadahosi "tesaṁ tesaṁ kira no Bhagavā dhammānaṁ abhiññā paḥānamāha, tesaṁ tesaṁ kira no Sugato dhammānaṁ abhiññā paṭinissaggamāhā"ti. Iti hidaṁ āyasmato Sāriputtassa paṭisañcikkhato anupādāya āsavehi cittaṁ vimucci. Dīghanakhassa pana paribbājakassa virajaṁ vītamalaṁ dhammacakkhuṁ udapādi "yaṁ kiñci samudayadhammaṁ, sabbaṁ taṁ nirodhadhamman"ti. Atha kho Dīghanakho paribbājako diṭṭhadhammo pattadhammo viditadhammo pariyogāļhadhammo tiṇṇavicikiccho vigatakathaṁkatho vesārajjappatto aparappaccayo Satthusāsane Bhagavantaṁ etadavoca "abhikkantaṁ bho Gotama, abhikkantaṁ bho Gotama, seyyathāpi bho Gotama nikkujjitaṁ vā ukkujjeyya, paṭicchannaṁ vā vivareyya, mūļhassa vā

maggam ācikkheyya, andhakāre vā telapajjotam dhāreyya 'cakkhumanto rūpāni dakkhantī'ti, evameva kho bhotā Gotamena anekapariyāyena dhammo pakāsito. Esāham bhavantam Gotamam saraṇam gacchāmi dhammañca bhikkhusamghañca, upāsakam mam bhavam Gotamo dhāretu ajjatagge pāṇupetam saraṇam gatan"ti.

Dīghanakhasuttam niṭṭhitam catuttham.

5. Māgaņdiyasutta

207. Evam me sutam—ekam samayam Bhagavā Kurūsu viharati Kammāsadhammam nāma Kurūnam nigamo Bhāradvājagottassa brāhmanassa agyāgāre tinasanthārake¹. Atha kho Bhagavā pubbanhasamayam nivāsetvā pattacīvaramādāya Kammāsadhammam pindāya pāvisi, Kammāsadhammam pindāya caritvā pacchābhattam pindapātapatikkanto vena añnataro vanasando tenupasankami divāvihārāya, tam vanasandam ajjhogāhetvā aññatarasmim rukkhamūle divāvihāram nisīdi. Atha kho Māgandiyo² paribbājako janghāvihāram anucankamamāno anuvicaramāno yena Bhāradvājagottassa brāhmaņassa agyāgāram tenupasankami, addasā kho Māgandiyo paribbājako Bhāradvājagottassa brāhmaņassa agyāgāre tiņasanthārakam paññattam, disvāna Bhāradvājagottam brāhmanam etadavoca "kassa nvayam bhoto Bhāradvājassa agyāgāre tinasanthārako paññatto, samanaseyyānurūpam³ maññe"ti. Atthi bho Māgandiya samano Gotamo Sakyaputto Sakyakulā pabbajito, tam kho pana bhavantam Gotamam evam kalyano kittisaddo abbhuggato "itipi so Bhagavā Araham Sammāsambuddho Vijjācaranasampanno Sugato Lokavidū Anuttaro purisadammasārathi Satthā devamanussānam Buddho Bhagavā"ti, tassesā bhoto Gotamassa seyyā paññattāti. Duddittham vata bho Bhāradvāja addasāma, duddittham vata bho Bhāradvāja addasāma, ye mayam tassa bhoto Gotamassa bhūnahuno⁴ seyyam addasāmāti. Rakkhassetam Māgandiya vācam,

^{1.} Tiṇasantharake (Sī, Syā, Kaṁ, I)

^{3.} Samanaseyyārūpam (Sī, I)

^{2.} Māgandiyo (Sī, I)

^{4.} Bhūnahanassa (Syā, Kaṁ)

rakkhassetam Māgaṇḍiya vācam, bahū hi tassa bhoto Gotamassa khattiyapaṇḍitāpi brāhmaṇapaṇḍitāpi gahapatipaṇḍitāpi samaṇapaṇḍitāpi abhippasannā vinītā ariye ñāye dhamme kusaleti. Sammukhā cepi mayam bho Bhāradvāja tam bhavantam Gotamam passeyyāma. Sammukhāpi nam vadeyyāma "bhūnahu¹ samaṇo Gotamo"ti. Tam kissa hetu. Evam hi no sutte ocaratīti. Sace tam bhoto Māgaṇḍiyassa agaru, āroceyyāmi tam² samaṇassa Gotamassāti. Appossukko bhavam Bhāradvājo vuttova nam vadeyyāti.

208. Assosi kho Bhagavā dibbāya sotadhātuyā visuddhāya atikkantamānusikāya Bhāradvājagottassa brāhmanassa Māgandiyena paribbājakena saddhim imam kathāsallāpam. Atha kho Bhagavā sāyanhasamayam patisallānā vutthito yena Bhāradvājagottassa brāhmanassa agyāgāram tenupasankami, upasankamitvā nisīdi Bhagavā pañnatte tinasanthārake. Atha kho Bhāradvājagotto brāhmano yena Bhagavā tenupasankami, upasankamitvā Bhagavatā saddhim sammodi, sammodanīyam katham sāranīyam vītisāretvā ekamantam nisīdi, ekamantam nisinnam kho Bhāradvājagottam brāhmanam Bhagavā etadavoca "ahu pana te Bhāradvāja Māgandiyena paribbājakena saddhim imamyeva tinasanthārakam ārabbha kocideva kathāsallāpo"ti. Evam vutte Bhāradvājagotto brāhmano samviggo lomahatthajāto Bhagavantam etadavoca "etadeva kho pana mayam bhoto Gotamassa ārocetukāmā, atha ca pana bhavam Gotamo anakkhātamyeva akkhāsī"ti. Ayañca hi³ Bhagavato Bhāradvājagottena brāhmanena saddhim antarākathā vippakatā hoti. Atha kho Māgandiyo paribbājako janghāvihāram anucankamamāno anuvicaramāno yena Bhāradvājagottassa brāhmaņassa agyāgāram yena Bhagavā tenupasankami, upasankamitvā Bhagavatā saddhim sammodi, sammodanīyam katham sāraņīyam vītisāretvā ekamantam nisīdi. Ekamantam nisinnam kho Magandiyam paribbajakam Bhagava etadavoca—

^{1.} Bhūnahano (Syā, Kaṁ) 2. Āroceyyametaṁ (Sī, I), ārocessāmi tassa (Syā, Kaṁ)

^{3.} Ayañca hidam (Sī, Syā, Kam, I)

209. "Cakkhum kho Māgandiya rūpārāmam rūparatam rūpasammuditam, tam Tathāgatassa dantam guttam rakkhitam samvutam, tassa ca samvarāya dhammam deseti, idam nu te etam Māgandiya sandhāya bhāsitam bhūnahu samano Gotamo"ti. Etadeva kho pana me bho Gotama sandhāya bhāsitam bhūnahu samano Gotamoti. Tam kissa hetu. Evam hi no sutte ocaratīti. Sotam kho Māgandiya saddārāmam -pa-. Ghānam kho Māgandiya gandhārāmam. Jivhā kho Māgandiya rasārāmā rasaratā rasasammuditā, sā Tathāgatassa dantā guttā rakkhitā samvutā, tassā ca samvarāya dhammam deseti, idam nute etam Māgandiya sandhāya bhāsitam bhūnahu samano Gotamoti. Etadeva kho pana me bho Gotama sandhāya bhāsitam bhūnahu samano Gotamoti. Tam kissa hetu. Evam hi no sutte ocaratīti. Kāyo kho Māgandiya photthabbārāmo photthabbarato -pa-. Mano kho Māgandiya dhammārāmo dhammarato dhammasammudito, so Tathāgatassa danto gutto rakkhito samvuto, tassa ca samvarāya dhammam deseti, idam nu te etam Māgandiya sandhāya bhāsitam bhūnahu samano Gotamoti. Etadeva kho pana me bho Gotama sandhāya bhāsitam bhūnahu samano Gotamoti. Tam kissa hetu. Evam hi no sutte ocaratīti.

210. Tam kim maññasi Māgaṇḍiya, idhekacco cakkhuviññeyyehi rūpehi paricāritapubbo assa iṭṭhehi kantehi manāpehi piyarūpehi kāmūpasamhitehi rajanīyehi, so aparena samayena rūpānamyeva samudayañca atthaṅgamañca assādañca ādīnavañca nissaraṇañca yathābhūtam viditvā rūpataṇham pahāya rūpapariļāham paṭivino detvā vigatapipāso ajjhattam vūpasantacitto vihareyya, imassa pana te Māgaṇḍiya kimassa vacanīyanti. Na kiñci bho Gotama. Tam kim maññasi Māgaṇḍiya, idhekacco sotaviññeyyehi saddehi -pa- ghānaviññeyyehi gandhehi. Jivhāviññeyyehi rasehi. Kāyaviññeyyehi phoṭṭhabbehi paricāritapubbo assa iṭṭhehi kantehi manāpehi piyarūpehi kāmūpasamhitehi rajanīyehi, so aparena samayena phoṭṭhabbānamyeva samudayañca atthaṅgamañca assādañca-ādīnavañca nissaraṇañca yathābhūtam viditvā phoṭṭhabbataṇham pahāya phoṭṭhabbapariṭāham paṭivinodetvā vigatapipāso-ajjhattam vūpasantacitto vihareyya, imassa pana te Māgaṇḍiya kimassa vacanīyanti. Na kiñci bho Gotama.

211. Aham kho pana Māgandiya pubbe agāriyabhūto samāno pañcahi kāmagunehi samappito samangībhūto paricāresim cakkhuviññeyyehi rūpehi itthehi kantehi manāpehi piyarūpehi kāmūpasamhitehi rajanīyehi, sotaviññeyyehi saddehi -pa- ghānaviññeyyehi gandhehi. Jivhāviññeyyehi rasehi. Kāyaviññeyyehi photthabbehi itthahi kantehi manāpehi piyarūpehi kāmūpasamhitehi rajanīyeti, tassa mayham Māgandiya tayo pāsādā ahesum, eko vassiko eko hemantiko eko gimhiko, so kho aham Magandiya vassike pāsāde vassike cattāro¹ māse nippurisehi tūrivehi² paricāravamāno³ na hetthāpāsādam orohāmi, so aparena samayena kāmānamyeva samudayanca atthangamanca assadanca adinavanca nissarananca yathabhutam viditva kāmatanham pahāya kāmaparilāham pativinodetvā vigatapipāso ajjhattam vūpasantacitto viharāmi, so aññe satte passāmi kāmesu avītarāge kāmatanhāhi khajjamāne kāmaparilāhena paridayhamāne kāme patisevante, so tesam na pihemi, na tattha abhiramāmi. Tam kissa hetu. Yāhayam Māgandiya rati añnatreva kāmehi annatra akusalehi dhammehi api dibbam sukham samadhigayha titthati, tāya ratiyā ramamāno hīnassa na pihemi, na tattha abhiramāmi.

212. Sevyathāpi Māgandiya gahapati vā gahapatiputto vā addho mahaddhano mahābhogo pañcahi kāmaguṇehi samappito samaṅgībhūto paricāreyya cakkhuviññeyyehi rūpehi -pa- photthabbehi itthehi kantehi manāpehi piyarūpehi kāmūpasamhitehi rajanīyehi, so kāyena sucaritam caritvā vācāya sucaritam caritvā manasā sucaritam caritvā kāyassa bhedā param maranā sugatim saggam lokam upapajjeyva devānam Tāvatimsānam sahabyatam, so tattha Nandane vane accharasamghaparivuto dibbehi pañcahi kāmagunehi samappito samangībhūto paricāreyya, so passeyya gahapatim vā gahapatiputtam vā pañcahi kāmagunehi samappitam samangībhūtam paricārayamānam.

^{1.} Vassike pāsāde cattāro (Syā, Kam)

^{2.} Turiyehi (Sī, Syā, Kaṁ, I)

^{3.} Paricāriyamāno (sabbattha)

Tam kim maññasi Māgandiya, api nu so devaputto Nandane vane accharāsamghaparivuto dibbahi pañcahi kāmagunehi samappito samangībhūto paricārayamāno amussa gahapatissa vā gahapatiputtassa vā piheyya, mānusakānam vā pañcannam kāmagunānam, mānusakehi vā kāmehi āvatteyyāti. No hidam bho Gotama. Tam kissa hetu. Mānusakehi bho Gotama kāmehi dibbakāmā abhikkantatarā ca panītatarā cāti. Evameva kho aham Māgandiya pubbe agāriyabhūto samāno pañcahi kāmagunehi samappito samangībhūto paricāresim cakkhuviñneyyehi rūpehi itthehi kantehi manāpehi piyarūpehi kāmūpasamhitehi rajanīyahi, sotaviñneyyehi saddehi -pa- ghānaviññeyyehi gandhehi. Jivhāviññeyyehi rasehi. Kāyaviññeyyehi photthabbehi itthehi kantehi manāpehi piyarūpehi kāmūpasamhitehi rajanīyehi, so aparena samayena kāmānamyeva samudayañca atthangamañca assadañca adinavañca nissaranañca yathābhūtam viditvā kāmatanham pahāya kāmaparilāham pativinodetvā vigatapipāso ajjhattam vūpasantacitto viharāmi, so aññe satte passāmi kāmesu avītarāge kāmatanhāhi khajjamāne kāmaparilāhena paridayhamāne kāme paţisevante, so tesam na pihemi, na tattha abhiramāmi. Tam kissa hetu. Yāhayam Māgandiya rati añnatreva kāmehi annatra akusalehi dhammehi api dibbam sukham samadhigayha titthati. Tāya ratiyā ramamāno hīnassa na pihemi, na tattha abhiramāmi.

213. Seyyathāpi Māgaṇḍiya kuṭṭhī puriso arugatto pakkagatto kimīhi khajjamāno nakhehi vaṇamukhāni vippatacchamāno aṅgārakāsuyā kāyaṁ paritāpeyya. Tassa mittāmaccā ñātisālohitā bhisakkaṁ sallakattaṁ upaṭhāpeyyuṁ. Tassa so bhisakko sallakatto bhesajjaṁ kareyya, so taṁ bhesajjaṁ āgamma kuṭṭhehi parimucceyya, arogo assa sukhī serī sayaṁvasī yena kāmaṁ gamo, so aññaṁ kuṭṭhiṁ purisaṁ passeyya arugattaṁ pakkagattaṁ kimīhi khajjamānaṁ nakhehi vaṇamukhāni vippatacchamānaṁ aṅgārakāsuyā kāyaṁ paritāpentaṁ.

Tam kim maññasi Māgaṇḍiya, api nu so puriso amussa kuṭṭhissa purisassa piheyya aṅgārakāsuyā vā bhesajjam paṭisevanāya vāti.

No hidam bho Gotama. Tam kissa hetu. Roge hi bho Gotama sati bhesajjena karanīyam hoti, roge asati na bhesajjena karanīyam hotīti. Evameva kho aham Magandiya pubbe agariyabhuto samano pancahi kāmagunehi samappito samangībhūto paricāresim cakkhuviñneyyehi rūpehi itthehi kantehi manāpehi piyarūpehi kāmūpasamhitehi rajanīyehi, sotaviññeyyehi saddehi -pa- ghānaviññeyyehi gandhehi. Jivhāviññeyyehi rasehi. Kāyaviññeyyehi photthabbehi itthehi kantehi manāpehi kāmūpasamhitehi rajanīyehi, so aparena samayena kāmānamyeva samudayañca atthangamañca assadañca adinavañca nissaranañca yathābhūtam viditvā kāmatanham pahāya kāmaparilāham pativinodetvā vigatapipāso ajjhattam vūpasantacitto viharāmi, so aññe satte passāmi kāmesu avītarāge kāmatanhāhi khajjamāne kāmaparilāhena paridayhamāne kāme patisevante, so tesam na pihemi, na tattha abhiramāmi. Tam kissa hetu. Yāhayam Māgandiya rati añnatreva kāmehi annatra akusalehi dhammehi api dibbam sukham samadhigayha titthati. Tāya ratiyā ramamāno hīnassa na pihemi, na tattha abhiramāmi.

214. Seyyathāpi Māgaṇḍiya kuṭṭhī puriso arugatto pakkagatto kimīhi khajjamāno nakhehi vaṇamukhāni vippatacchamāno aṅgārakāsuyā kāyaṁ paritāpeyya. Tassa mittāmaccā ñātisālohitā bhisakkaṁ sallakattaṁ upaṭṭhāpeyyuṁ. Tassa so bhisakko sallakatto bhesajjaṁ kareyya, so taṁ bhesajjaṁ āgamma kuṭṭhehi parimucceyya, arogo assa sukhī serī sayaṁvasī yena kāmaṁ gamo, tamenaṁ dve balavanto purisā nānābāhāsu gahetvā aṅgārakāsuṁ upakaḍḍheyyuṁ.

Tam kim maññasi Māgaṇḍiya, api nu so puriso iti citiceva kāyam sannāmeyyāti. Evam bho Gotama. Tam kissa hetu. Asu hi bho Gotama aggi dukkhasamphasso ceva mahābhitāpo ca mahāpariļāho cāti. Tam kim maññasi Māgaṇḍiya, idāneva nu kho so aggi dukkhasamphasso ceva mahābhitāpo ca mahāpariļāho ca, udāhu pubbepi so aggi dukkhasamphasso ceva mahābhitāpo ca māhāpariļāho cāti. Idāni ceva bho Gotama so aggi dukkhasamphasso ceva

mahābhitāpo ca mahā pariļāho ca, pubbepi so aggi dukkhasamphasso ceva mahābhitāpo ca mahāpariļāho ca, asu ca¹ bho Gotama kuṭṭhī puriso arugatto pakkagatto kimīhi khajjamāno nakhehi vaṇamukhāni vippatacchamāno upahatindriyo dukkhasamphasseyeva aggismim sukhamiti viparītasaññam paccalatthāti. Evameva kho Māgaṇḍiya atītampi addhānam kāmā dukkhasamphassā ceva mahābhitāpā ca mahāpariļāhā ca, anāgatampi addhānam kāmā dukkhasamphassā ceva mahābhitāpā ca mahāpariļāhā ca, etarahipi paccuppannam addhānam kāmā dukkhasamphassā ceva mahābhitāpā ca mahāpariļāhā ca, ime ca Māgaṇḍiya sattā kāmesu avītarāgā kāmataṇhāhi khajjamānā kāmapariļāhena pariḍayhamānā upahatindriyā dukkhasamphassesuyeva kāmesu sukhamiti viparītasaññam paccalatthum.

215. Seyyathāpi Māgaṇḍiya kuṭṭhī puriso arugatto pakkagatto kimīhi khajjamāno nakhehi vaṇamukhāni vippatacchamāno aṅgārakāsuyā kāyaṁ paritāpeti. Yathā yathā kho Māgaṇḍiya asu kuṭṭhī puriso arugatto pakkagatto kimīhi khajjamāno nakhehi vaṇamukhāni vippatacchamāno aṅgārakāsuyā kāyaṁ paritāpeti. Tathā tathā'ssa² tāni vaṇamukhāni asucitarāni ceva honti duggandhatarāni ca pūtikatarāni ca. Hoti ceva kāci sātamattā assādamattā, yadidaṁ vaṇamukhānaṁ kaṇḍūvanahetu. Evameva kho Māgaṇḍiya sattā kāmesu avītarāgā kāmataṇhāhi khajjamānā kāmapariļāhena ca pariḍayhamānā kāme paṭisevanti. Yathā yathā kho Māgaṇḍiya sattā kāmesu avītarāgā kāmataṇhāhi khajjamānā kāmapariļāhena ca pariḍayhamānā kāme paṭisevanti. Tathā tathā tesaṁ tesaṁ sattānaṁ kāmataṇhā ceva pavaḍḍhati, kāmapariļāhena ca pariḍayhanti. Hoti ceva sātamattā assādamattā, yadidaṁ pañcakāmaguṇe paṭicca.

Tam kim maññasi Māgaṇḍiya, api nu te diṭṭho vā suto vā rājā vā rājamahāmatto vā pañcahi kāmaguṇehi samappito samaṅgībhūto paricārayamāno kāmataṇham appahāya kāmapariļāham appaṭivinodetvā vigatapipāso ajjhattam vūpasantacitto vihāsi vā viharati vā viharissati

vāti. No hidam bho Gotama. Sādhu Māgaṇḍiya, mayāpi kho etam Māgaṇḍiya neva diṭṭham na sutam rājā vā rājamahāmatto vā pañcahi kāmaguṇehi samappito samaṅgībhūto paricārayamāno kāmataṇham appahāya kāmapariļāham appaṭivinodetvā vigatapipāso ajjhattam vūpasantacitto vihāsi vā viharati vā viharissati vā. Atha kho Māgaṇḍiya ye hi keci samaṇā vā brāhmaṇā vā vigatapipāsā ajjhattam vūpasantacittā vihāsum vā viharanti vā viharissanti vā, sabbe te kāmānamyeva samudayañca atthaṅgamañca assādañca ādīnavañca nissaraṇañca yathābhūtam viditvā kāmataṇham pahāya kāmapariļāham paṭivinodetvā vigatapipāsā ajjhattam vūpasantacittā vihāsum vā viharanti vā viharissanti vāti. Atha kho Bhagavā tāyam velāyam imam udānam udānesi.

Ārogyaparamā lābhā, nibbānam paramam sukham. Atthangiko ca maggānam, khemam amatagāminanti.

216. Evam vutte Māgaṇḍiyo paribbājako Bhagavantam etadavoca "acchariyam bho Gotama, abbhutam bho Gotama, yāva subhāsitam cidam bhotā Gotamena 'ārogyaparamā lābhā, nibbānam paramam sukhan'ti, mayāpi kho etam bho Gotama sutam pubbakānam paribbājakānam ācariyapācariyānam bhāsamānānam 'ārogyaparamā lābhā, nibbānam paramam sukhan'ti, tayidam bho Gotama sametī"ti. Yam pana te etam Māgaṇḍiya sutam pubbakānam paribbājakānam ācariyapācariyānam bhāsamānānam 'ārogyaparamā lābhā, nibbānam paramam sukhan'ti, katamam tam ārogyam katamam tam nibbānami. Evam vutte Māgaṇḍiyo paribbājako sakāneva sudam gattāni pāṇinā anomajjati "idantam bho Gotama ārogyam, idantam nibbānam. Ahañhi bho Gotama etarahi arogo sukhī, na mam kiñci ābādhatī"ti.

217. Seyyathāpi Māgaṇḍiya jaccandho puriso, so na passeyya kaṇhasukkāni rūpāni, na passeyya nīlakāni rūpāni, na passeyya pītakāni rūpāni, na passeyya lohitakāni rūpāni, na passeyya mañjiṭṭhakāni¹ rūpāni, na passeyya samavisamam, na passeyya tārakarūpāni, na passeyya samavissamam, na passeyya tārakarūpāni, na passeyya candimasūriye, so suṇeyya cakkhumato bhāsamānassa "chekam vata

bho odātam vattham abhirūpam nimmalam sucī"ti. So odātapariyesanam careyya, tamenam aññataro puriso telamalitena sāhuļicīrena¹ vañceyya "idam te ambho purisa odātam vattham abhirūpam nimmalam sucī"ti. So tam paṭigganheyya, paṭiggahetvā pārupeyya, pārupetvā attamano attamanavācam nicchāreyya "chekam vata bho odātam vattham abhirūpam nimmalam sucī"ti.

Tam kim maññasi Māgaṇḍiya, api nu so jaccandho puriso jānanto passanto amum telamalikatam sāhuļicīram paṭiggaṇheyya, paṭiggahetvā pārupeyya, pārupetvā attamano attamanavācam nicchāreyya "chekam vata bho odātam vattham abhirūpam nimmalam sucī"ti, udāhu cakkhumato saddhāyāti. Ajānanto hi bho Gotama apassanto so jaccandho puriso amum telamalikatam sāhuļicīram paṭiggaṇheyya, paṭiggahetvā pārupeyya, pārupetvā attamano attamanavācam nicchāreyya "chekam vata bho odātam vattham abhirūpam nimmalam sucī"ti. Cakkhumato saddhāyāti. Evameva kho Māgaṇḍiya aññatitthiyā paribbājakā andhā acakkhukā ajānantā ārogyam apassantā nibbānam. Atha ca panimam gātham bhāsanti "ārogyaparamā lābhā, nibbānam paramam sukhan"ti. Pubbakehesā Māgaṇḍiya Arahantehi Sammāsambuddhehi gāthā bhāsitā.

Ārogyaparamā lābhā, nibbānam paramam sukham. Atthangiko ca maggānam, khemam amatagāminanti.

218. Sā etarahi anupubbena puthujjanagāthā². Ayaṁ kho pana Māgaṇḍiya kāyo rogabhūto gaṇḍabhūto sallabhūto aghabhūto ābādhabhūto, so tvaṁ imaṁ kāyaṁ rogabhūtaṁ gaṇḍabhūtaṁ sallabhūtaṁ aghabhūtaṁ ābādhabhūtaṁ "idantaṁ bho Gotama ārogyaṁ, idantaṁ nibbānan"ti vadesi. Taṁ hi te Māgaṇḍiya ariyaṁ cakkhuṁ natthi, yena tvaṁ ariyena cakkhunā ārogyaṁ jāneyyāsi, nibbānaṁ passeyyāsīti. Evaṁ pasanno ahaṁ bhoto Gotamassa, pahoti me bhavaṁ Gotamo tathā dhammaṁ desetuṁ, yathāhaṁ ārogyaṁ jāneyyaṁ, nibbānaṁ passeyyanti.

^{1.} Telamasikatena sāhuļacīvarena (Sī, Syā, Kaṁ, I)

^{2.} Puthujjanagatā (Sī, I)

- 219. Seyyathāpi Māgaṇḍiya jaccandho puriso, so na passeyya kaṇhasukkāni rūpāni, na passeyya nīlakāni rūpāni, na passeyya pītakāni rūpāni, na passeyya lohitakāni rūpāni, na passeyya mañjiṭṭhakāni rūpāni, na passeyya samavisamam, na passeyya tārakarūpāni, na passeyya candimasūriye, tassa mittāmaccā ñātisālohitā bhisakkam sallakattam upaṭṭhāpeyyum, tassa so bhisakko sallakatto bhesajjam kareyya, so tam bhesajjam āgamma na cakkhūni uppādeyya, na cakkhūni visodheyya. Tam kim maññasi Māgaṇḍiya, nanu so vejjo yāvadeva kilamathassa vighātassa bhāgī assāti. Evam bho Gotama. Evameva kho Māgaṇḍiya aham ce te dhammam deseyyam "idantam ārogyam, idantam nibbānam"ti. So tvam ārogyam na jāneyyāsi, nibbānam na passeyyāsi. So mamassa kilamatho sā mamassa vihesāti. Evam pasanno aham bhoto Gotamassa, pahoti me bhavam Gotamo tathā dhammam desetum, yathāham ārogyam jāneyyam, nibbānam passeyyanti.
- 220. Seyyathāpi Māgandiya jaccandho puriso, so na passeyya kanhasukkāni rūpāni, na passeyya nīlakāni rūpāni, na passeyya pītakāni rūpāni, na passeyya lohitakāni rūpāni, na passeyya mañjitthakāni rūpāni, na passeyya samavisamam, na passeyya tārakarūpāni, na passeyya candimasūriye, so suneyya cakkhumato bhāsamānassa "chekam vata bho odātam vattham abhirūpam nimmalam sucī"ti. So odātapariyesanam careyya, tamenam aññataro puriso telamalikatena sāhulicīrena vañceyya "idam te ambho purisa odātam vattham abhirūpam nimmalam sucī"ti. So tam patigganheyya, patiggahetvā pārupeyya, tassa mittāmaccā ñātisālohitā bhisakkam sallakattam upatthapeyyum, tassa so bhisakko sallakatto bhesajjam kareyya uddhamvirecanam adhovirecanam anjanam paccanjanam natthukammam so tam bhesajjam agamma cakkhūni uppadeyya cakkhūni visodheyya. Tassa saha cakkhuppādā yo amusmim telamalikate sāhulicīre chandarāgo. so pahīyetha, tañca nam purisam amittatopi daheyya, paccatthikatopi daheyya, api ca jīvitā voropetabbam maññeyya. Dīgharattam vata bho aham iminā purisena telamalikatena sāhulicīrena nikato vañcito paluddho "idam te ambho purisa odātam

vattham abhirūpam nimmalam sucī"ti. Evameva kho Māgaṇḍiya aham ce te dhammam deseyyam "idantam ārogyam idantam nibbānan"ti, so tvam ārogyam jāneyyāsi, nibbānam passeyyāsi. Tassa te saha cakkhuppādā yo pañcasupādānakkhandhesu chandarāgo, so pahīyetha, api ca te evamassa"Dīgharattam vata bho aham iminā cittena nikato vañcito paluddho¹, aham hi rūpamyeva upādiyamāno upādiyim, vedanamyeva upādiyamāno upādiyim, sankhāreyeva upādiyamāno upādiyim, sankhāreyeva upādiyamāno upādiyim, viñnāṇamyeva upādiyamāno upādiyim, tassa me upādānapaccayā bhavo, bhavapaccayā jāti, jātipaccayā jārāmaraṇam sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā sambhavanti, evametassa kevalassa dukkhakhandhassa samudayo hotī"ti. Evam pasanno aham bhoto Gotamassa, pahoti me bhavam Gotamo tathā dhammam desetum, yathāham imamhā āsanā anandho viṭṭhaheyyanti.

- 221. Tena hi tvam Māgaṇḍiya sappurise bhajeyyāsi, yato kho tvam Māgaṇḍiya sappurise bhajissasi, tato tvam Māgaṇḍiya saddhammam sossasi, yato kho tvam Māgaṇḍiya saddhammam sossasi, tato tvam Māgaṇḍiya dhammānudhammam paṭipajjissasi, yato kho tvam Māgaṇḍiya dhammānudhammam paṭipajjissasi, tato tvam Māgaṇḍiya sāmamyeva ñassasi, sāmam dakkhissasi "ime rogā gaṇḍā sallā idha rogā gaṇḍā sallā aparisesā nirujjhanti. Tassa me upādānanirodhā bhavanirodho, bhavanirodhā jātinirodho, jātinirodhā jarāmaraṇam sokaparideva dukkhadomanassupāyāsā nirujjhanti, evametassa kevalassa dukkhakhandhassa nirodho hotī'ti.
- 222. Evam vutte Māgaṇḍiyo paribbājako Bhagavantam etadavoca "abhikkantam bho Gotama, abhikkantam bho Gotama, seyyathāpi bho Gotama nikkujjitam vā ukkujjeyya, paṭicchannam vā vivareyya, mūļhassa vā maggam ācikkheyya, andhakāre vā telapajjotam dhāreyya 'cakkhumanto rūpāni dakkhantī'ti, evamevam bhotā Gotamena anekapariyāyena dhammo pakāsito. Esātam bhavantam Gotamam saranam gacchāmi dhammañca

bhikkhusamghañca, labheyyāham bhoto Gotamassa santike pabbajjam, labheyyam upasampadan"ti. Yo kho Magandiya aññatitthiyapubbo imasmim dhammavinaye ākankhati pabbajjam, ākankhati upasampadam, so cattāro māse parivasati, catunnam māsānam accayena āraddhacittā bhikkhū pabbājenti upasampādenti bhikkhubhāvāya, api ca mettha puggalavemattatā viditāti. Sace bhante aññatitthiyapubbā imasmim dhammavinaye ākankhantā pabbajjam ākankhantā upasampadam cattāro māse parivasanti, catunnam māsānam accayena āraddhacittā bhikkhū pabbājenti upasampādenti bhikkhubhāvāya, aham cattāri vassāni parivasissāmi, catunnam vassānam accavena āraddhacittā bhikkhū pabbājentu upasampādentu bhikkhubhāvāyāti. Alattha kho Māgandiyo paribbājako Bhagavato santike pabbajjam, alattha upasampadam. Acirūpasampanno kho panāyasmā Māgandiyo eko vūpakattho appamatto ātāpī pahitatto viharanto nacirasseva, yassatthāya kulaputtā sammadeva agārasmā anagāriyam pabbajanti, tadanuttaram brahmacariyapariyosanam dittheva dhamme sayam abhiñña sacchikatvā upasampajja vihāsi, "khīnā jāti, vusitam brahmacariyam, katam karanīyam, nāparam itthattāyā"ti abbhaññāsi. Aññataro kho panāyasmā Māgandiyo arahatam ahosīti.

Māgaņdiyasuttam niţthitam pañcamam.

6. Sandakasutta

223. Evam me sutam—ekam samayam Bhagavā Kosambiyam viharati Ghositārāme. Tena kho pana samayena Sandako paribbājako Pilakkhaguhāyam paṭivasati mahatiyā paribbājakaparisāya saddhim pañcamattehi paribbājakasatehi. Atha kho āyasmā Ānando sāyanhasamayam paṭisallānā vuṭṭhito bhikkhū āmantesi "āyāmāvuso yena Devakatasobbho tenupasankamissāma guhādassanāyā"ti. "Evamāvuso"ti kho te bhikkhū āyasmato Ānandassa paccassosum. Atha kho āyasmā Ānando sambahulehi bhikkhūhi saddhim yena Devakatasobbho tenupasankami. Tena kho pana samayena Sandako paribbājako

mahatiyā paribbājakaparisāya saddhim nisinno hoti unnādiniyā uccāsaddamahāsaddāya anekavihitam tiracchānakatham kathentiyā, seyyathidam, rajakatham corakatham mahamattakatham senakatham bhayakatham yuddhakatham annakatham panakatham vatthakatham sayanakatham mālākatham gandhakatham ñātikatham yānakatham gāmakatham nigamakatham nagarakatham janapadakatham itthikatham sūrakatham visikhākatham kumbhatthānakatham pubbapetakatham nānattakatham lokakkhāyikam samuddakkhāyikam itibhavābhavakatham iti vā. Addasā kho Sandako paribbājako āyasmantam Ānandam dūratova āgacchantam, disvāna sakam parisam santhāpesi "appasaddā bhonto hontu, mā bhonto saddamakattha, ayam samanassa Gotamassa sāvako āgacchati samano Ānando, yāvatā kho pana samanassa Gotamassa sāvakā Kosambiyam pativasanti, ayam tesam aññataro samano Ānando, appasaddakāmā kho pana te āyasmanto appasaddavinītā appasaddassa vannavādino, appeva nāma appasaddam parisam viditvā upasankamitabbam maññeyyā"ti. Atha kho te paribbājakā tunhī ahesum.

224. Atha kho āyasmā Ānando yena Sandako paribbājako tenupasaṅkami. Atha kho Sandako paribbājako āyasmantam Ānandam etadavoca "etu kho bhavam Ānando, svāgatam bhoto Ānandassa, cirassam kho bhavam Ānando imam pariyāyamakāsi, yadidam idhāgamanāya, nisīdatu bhavam Ānando, idamāsanam paññattan"ti. Nisīdi kho āyasmā Ānando paññatte āsane, Sandakopi kho paribbājako aññataram nīcam āsanam gahetvā ekamantam nisīdi. Ekamantam nisinnam kho Sandakam paribbājakam āyasmā Ānando etadavoca "kāyanuttha Sandaka etarahi kathāya sannisinnā, kā ca pana vo antarākathā vippakatā"ti. Tiṭṭhatesā bho Ānanda kathā, yāya mayam etarahi kathāya sannisinnā, nesā bhoto Ānandassa kathā dullabhā bhavissati pacchāpi savanāya, sādhu vata bhavantamyeva Ānandam paṭibhātu sake ācariyake dhammīkathāti. Tena hi Sandaka suṇāhi sādhukam manasi karohi bhāsissāmīti. "Evam bho"ti kho Sandako paribbājako āyasmato Ānandassa paccassosi. Āyasmā Ānando etadavoca

"Cattārome Sandaka tena Bhagavatā jānatā passatā Arahatā Sammāsambuddhena abrahmacariyavāsā akkhātā, cattāri ca anassāsikāni brahmacariyāni akkhātāni, yattha viññū puriso sasakkam brahmacariyam na vaseyya, vasanto ca¹ nārādheyya ñāyam dhammam kusalan"ti. Katame pana te bho Ānanda tena Bhagavatā jānatā passatā Arahatā Sammāsambuddhena cattāro abrahmacariyavāsā akkhātā, yattha viññū puriso sasakkam brahmacariyam na vaseyya, vasanto ca nārādheyya ñāyam dhammam kusalanti.

225. Idha Sandaka ekacco satthā evamvādī hoti evamdiṭṭhi "natthi dinnam, natthi yiṭṭham, natthi hutam, natthi sukatadukkaṭānam kammānam phalam vipāko, natthi ayam loko, natthi paroloko, natthi mātā, natthi pitā, natthi sattā opapātikā, natthi loke samaṇabrāhmaṇā sammaggatā sammāpaṭipannā ye imañca lokam parañca lokam sayam abhiññā sacchikatvā pavedenti. Cātumahābhūtiko ayam puriso, yadā kālam karoti, pathavī pathavīkāyam anupeti anupagacchati, āpo āpokāyam anupeti anupagacchati, tejo tejokāyam anupeti anupagacchati, vāyo vāyokāyam anupeti anupagacchati, ākāsam indriyāni sankamanti, āsandipañcamā purisā matam ādāya gacchanti yāvāļāhanā, padāni paññāyanti, kāpotakāni aṭṭhīni bhavanti, bhassantā āhutiyo, dattupaññattam yadidam dānam. Tesam tucchā musā vilāpo, ye keci atthikavādam vadanti. Bāle ca paṇḍite ca kāyassa bhedā ucchijjanti vinassanti, na honti param maranā"ti.

Tatra Sandaka viññū puriso iti paṭisañcikkhati—ayaṁ kho bhavaṁ satthā evaṁvādī evaṁdiṭṭhi "natthi dinnaṁ, natthi yiṭṭhaṁ, natthi hutaṁ, natthi sukatadukkaṭānaṁ kammānaṁ phalaṁ vipāko, natthi ayaṁ loko, natthi paroloko, natthi mātā, natthi pitā, natthi sattā opapātikā, natthi loke samaṇabrāhmaṇā sammaggatā sammāpaṭipannā ye imañca lokaṁ parañca lokaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā pavedenti. Cātumahābhūtiko ayaṁ puriso, yadā kālaṁkaroti, pathavī pathavīkāyaṁ anupeti anupagacchati, āpo

āpokāyam anupeti anupagacchati, tejo tejokāyam anupeti anupagacchati, vāyo vāyokāyam anupeti anupagacchati, ākāsam indriyāni sankamanti, āsandipañcamā purisā matam ādāya gacchanti yāvālāhanā, padāni paññayanti, kapotakani atthini bhayanti, bhassanta ahutiyo, dattupaññattam yadidam dānam. Tesam tucchā musā vilāpo, yekeci atthikavādam vadanti. Bāle ca pandite ca kāyassa bhedā ucchijjanti vinassanti, na honti param maranā"ti. Sace imassa bhoto satthuno saccam vacanam. Akatena me ettha katam, avusitena me ettha vusitam. Ubhopi mayam ettha samasamā sāmaññam pattā, yo cāham na vadāmi "ubho kāyassa bhedā ucchijiissāma vinassissāma na bhavissāma param maranā"ti. Atirekam kho panimassa bhoto satthuno naggiyam mundiyam ukkutikappadhānam kesamassulocanam. Yoham puttasambādhasayanam¹ ajjhāvasanto Kāsikacandanam paccanubhonto mālāgandhavilepanam dhārento jātarūparajatam sādiyanto iminā bhotā satthārā samayamagatiko bhavissāmi abhisamparāyam. Soham kim jānanto kim passanto imasmim satthari brahmacariyam carissāmi. So "abrahmacariyavāso ayan"ti iti viditvā tasmā brahmacariyā nibbijja pakkamati². Ayam kho Sandaka tena Bhagavatā jānatā passatā Arahatā Sammāsambuddhena pathamo abrahmacariyavāso akkhāto, yattha viññū puriso sasakkam brahmacariyam na vaseyya, vasanto ca nārādheyya ñāyam dhammam kusalam.

226. Puna caparam Sandaka idhekacco satthā evamvādī hoti evamdiṭṭhi "karoto kārayato, chindato chedāpayato, pacato pācāpayato, socayato socāpayato, kilamato kilamāpayato, phandato phandāpayato, pāṇamatipātayato, adinnam ādiyato, sandhim chindato, nillopam harato, ekāgārikam karoto, paripanthe tiṭṭhato, paradāram gacchato, musā bhaṇato, karoto na karīyati pāpam, khurapariyantena cepi cakkena yo imissā pathaviyā pāṇe ekam mamsakhalam ekam mamsapuñjam kareyya, natthi tatonidānam pāpam, natthi pāpassa āgamo. Dakkhiṇañcepi Gaṅgāya tīram gaccheyya hananto ghātento chindanto chedāpento pacanto pacāpento, natthi tatonidānam pāpam,

nitthi pāpassa āgamo. Uttarañcepi Gaṅgāya tīraṁ gaccheyya dadanto dāpento yajanto yajāpento, natthi tatonidānaṁ puññaṁ, natthi puññassa āgamo. Dānena damena saṁyamena saccavajjena natthi puññaṁ, natthi puññassa āgamo''ti.

Tatra Sandaka viññū puriso iti patisañcikkhati—ayam kho bhavam satthā evamvādī evamditthi "karoto kāravato, chindato chedāpavato, pacato pācāpayato, socato socāpayato, kilamato, kilamāpayato, phandato phandāpayato, pāṇamatipātayato, adinnam ādiyato, sandhim chindato, nillopam harato, ekāgārikam karoto, paripanthe titthato, paradāram gacchato, musā bhanato, karoto na karīyati pāpam, khurapariyantena cepi cakkena yo imissā pathaviyā pāne ekam mamsakhalam ekam mamsapunjam kareyya, natthi tatonidānam pāpam, natthi pāpassa āgamo. Dakkhinañcepi Gaṅgāya tīraṁ gaccheyya hananto ghātento chindanto chedāpento pacanto pacapento, natthi tatonidanam papam, natthi papassa agamo. Uttarancepi Gangāya tīram gaccheyya dadanto dāpento yajanto yajāpento, natthi tatonidānam puññam, natthi puññassa āgamo. Dānena damena samyamena saccavajjena natthi puññam, natthi puññassa agamo"ti. Sace imassa bhoto satthuno saccam vacanam. Akatena me ettha katam, avusitena me ettha vusitam, ubhopi mayam ettha samasamā sāmaññam pattā. Yo cāham na vadāmi "ubhinnam kurutam na karīyati pāpan"ti. Atirekam kho panimassa bhoto satthuno naggiyam mundiyam ukkutikappadhānam kesamassulocanam. Yoham puttasambādhasayanam ajjhāvasanto kāsikacandanam paccanubhonto mālāgandhavilepanam dhārento jātarūparajatam sādiyanto iminā bhotā satthārā samasamagatiko bhavissāmi abhisamparāyam. Soham kim jānanto kim passanto imasmim satthari brahmacariyam carissāmi. So "abrahmacariyavāso ayan"ti iti viditvā tasmā brahmacariyā nibbijja pakkamati. Ayam kho Sandaka tena Bhagavatā jānatā passatā Arahatā Sammāsambuddhena dutiyo abrahmacariyavāso akkhāto, vattha viññū puriso sasakkam brahmacariyam na vaseyya, vasanto ca nārādheyya ñāyam dhammam kusalam.

227. Puna caparam Sandaka idhekacco satthā evamvādī hoti evamdiṭṭhi "natthi hetu natthi paccayo sattānam samkilesāya, ahetū appaccayā

sattā samkilissanti. Natthi hetu natthi paccayo sattānam visuddhiyā, ahetū appaccayā sattā visujjhanti. Natthi balam, natthi vīriyam, natthi purisathāmo, natthi purisaparakkamo, sabbe sattā sabbe pāṇā sabbe bhūtā sabbe jīvā avasā abalā avīriyā niyati saṅgatibhāvapariṇatā chasvevābhijātīsu sukhadukkham paṭisamvedentī"ti.

Tatra Sandaka viññū puriso iti patisañcikkhati—ayam kho bhavam satthā evamvādī evamditthi "natthi hetu natthi paccayo sattānam samkilesāya, ahetū appaccayā sattā samkilissanti. Natthi hetu natthi paccayo sattānam visuddhiyā, ahetū appaccayā sattā visujjhanti. Natthi balam, natthi vīriyam, natthi purisathāmo, natthi purisaparakkamo, sabbe sattā sabbe pānā sabbe bhūtā sabbe jīvā avasā abalā avīriyā nivatisangatibhāvaparinatā chasvevābhijātīsu sukhadukkham patisamvedentī"ti. Sace imassa bhoto satthuno saccam vacanam. Akatena me ettha katam, avusitena me ettha vusitam, ubhopi mayam ettha samasamā sāmaññam pattā. Yo cāham na vadāmi "ubho ahetū appaccayā visujjhissāmā"ti. Atirekam kho panimassa bhoto satthuno naggiyam mundiyam ukkutikappadhanam kesamassulocanam. Yoham puttasambādhasayanam ajjhāvasanto kāsikacandanam paccanubhonto mālāgandhavilepanam dhārento jātarūparajatam sādiyanto iminā bhotā satthārā samasamagatiko bhavissāmi abhisamparāyam. Soham kim jānanto kim passanto imasmim satthari brahmacariyam carissāmi. So "abrahmacariyavāso ayan"ti iti viditvā tasmā brahmacariyā nibbijja pakkamati. Ayam kho Sandaka tena Bhagavatā jānatā passatā Arahatā Sammāsambuddhena tatiyo abrahmacariyavāso akkhāto, yattha viññū puriso sasakkam brahmacariyam na vaseyya, vasanto ca nārādheyya ñāyam dhammam kusalam.

228. Puna caparam Sandaka idhekacco satthā evamvādī hoti evamdiṭṭhi "sattime kāyā akaṭā akaṭavidhā animmitā animmātā vañjhā kūṭaṭṭhā esikaṭṭhāyiṭṭhitā. Te na iñjanti, na vipariṇamanti, na aññamaññam byābādhenti. Nālam aññamaññassa sukhāya vā dukkhāya vā sukhadukkhāya vā. Katame satta, pathavīkāyo āpokāyo tejokāyo vāyokāyo sukhe dukkhe jīve sattame. Ime sattakāyā akaṭā akaṭavidhā

animmitā animmātā vañjhā kūtatthā esikatthāyitthitā. Te na iñjanti, na viparinamanti, na aññamaññam byābādhenti. Nālam aññamaññassa sukhāya vā dukkhāya vā sukhadukkhāya vā. Tattha natthi hantā vā ghātetā vā sotā vā sāvetā vā viññātā vā viññāpetā vā. Yopi tinhena satthena sīsam chindati, na koci kañci¹ jīvitā voropeti. Sattannamtveva kāyānamantarena sattham vivaramanupatati. Cuddasa kho panimāni yonipamukhasatasahassāni satthi ca satāni cha ca satāni pañca ca kammuno satāni pañca ca kammāni tīni ca kammāni kamme ca addhakamme ca dvatthipatipadā dvatthantarakappā chalābhijātiyo attha purisabhūmiyo ekūnapaññāsa ājīvakasate ekūnapaññāsa paribbājakasate ekūnapaññāya nāgāvāsasate vīse indrivasate timse nirayasate chattimsa rajodhātuyo satta saññīgabbhā satta asaññīgabbhā satta niganthigabbhā satta devā satta mānusā satta pesācā satta sarā satta pavutā satta papātā satta papātasatāni satta supinā satta supinasatāni cullāsīti² mahākappino³ satasahassāni, yāni bāle ca paṇḍite ca sandhāvitvā saṁsaritvā dukkhassantam karissanti. Tattha natthi 'imināham sīlena vā vatena vā tapena vā brahmacariyena vā aparipakkam vā kammam paripācessāmi, paripakkam vā kammam phussa phussa byantim karissāmī'ti, hevam natthi, donamite sukhadukkhe, pariyantakate samsāre, natthi hāyanavaddhane, natthi ukkamsavakamse. Seyyathapi nama suttagule khitte nibbethiyamānameva paleti, evameva bāle ca pandite ca sandhāvitvā samsaritvā dukkhassantam karissantī"ti.

Tatra Sandaka viññū puriso iti paṭisañcikkhati—ayaṁ kho bhavaṁ satthā evaṁ vādī evaṁdiṭṭhi "sattime kāyā akaṭā akaṭavidhā animmitā animmātā vañjhā kūṭaṭṭhā esikaṭṭhāyiṭṭhitā. Te na iñjanti, na vipariṇamanti, na aññamaññaṁ byābādhenti. Nālaṁ aññamaññassa sukhāya vā dukkhāya vā sukhadukkhāya vā. Katame satta, pathavīkāyo āpokāyo tejokāyo vāyokāyo sukhe dukkhe jīve sattame. Ime satta kāyā akaṭā akaṭavidhā animmitā animmātā vañjhā kūṭaṭṭhā esikaṭṭhāyiṭṭhitā. Te na iñjanti na vipariṇamanti na aññamaññaṁ byābādhenti. Nālaṁ aññamaññassa sukhāya vā dukkhāya vā sukhadukkhāya vā. Tattha natthi hantā

vā ghātetā vā sotā vā sāvetā vā viñnātā vā viñnāpetā vā. Yopi tinhena satthena sīsam chindati, na koci kañci jīvitā voropeti. Sattannamtveva kāyānamantarena sattham vivaramanupatati. Cuddasa kho panimāni yonipamukhasatasahassāni satthi ca satāni cha ca satāni pañca ca kammuno satāni pañca ca kammāni tīni ca kammāni, kamme ca addhakamme ca dvatthipatipadā dvatthantarakappā chalābhijātiyo attha purisabhūmiyo ekūnapaññāsa ājīvakasate ekūnapaññāsa paribbājakasate ekūnapaññāsa nāgāvāsasate vīse indriyasate timse nirayasate chattimsa rajodhātuyo satta saññīgabbhā satta asaññīgabbhā satta niganthigabbhā satta devā satta mānusā satta pesācā satta sarā satta pavutā satta papātā satta papātasatāni satta supinā satta supinasatāni cullāsīti mahākappino satasahassāni, yāni bāle ca pandite ca sandhāvitvā samsaritvā dukkhassantam karissanti. Tattha natthi 'imināham sīlena vā vatena vā tapena vā brahmacariyena vā aparipakkam vā kammam paripācessāmi, paripakkam vā kammam phussa phussa byantim karissāmī'ti, hevam natthi, donamite sukhadukkhe, pariyantakate samsāre, natthi hāyanavaddhane, natthi ukkamsāvakamse. Seyyathāpi nāma suttagule khitte nibbethiyamānameva paleti, evameva bāle ca pandite ca sandhāvitvā samsaritvā dukkhassantam karissantī"ti. Sace pana imassa bhoto satthuno saccam vacanam. Akatena me ettha katam, avusitena me ettha vusitam, ubhopi mayam ettha samasamā sāmaññam pattā. Yo cāham na vadāmi "ubho sandhāvitvā samsaritvā dukkhassantam karissāmā"ti. Atirekam kho panimassa bhoto satthuno naggiyam mundiyam ukkutikappadhānam kesamassulocanam. Yoham puttasambādhasayanam ajjhāvasanto kāsikacandanam paccanubhonto mālāgandhavilepanam dhārento jātarūparajatam sādiyanto iminā bhotā satthārā samasamagatiko bhavissāmi abhisamparāyam. Soham kim jānanto kim passanto imasmim satthari brahmacariyam carissāmi. So "abrahmacariyavāso ayan"ti iti viditvā tasmā brahmacariyā nibbijja pakkamati. Ayam kho Sandaka tena Bhagavatā jānatā passatā Arahatā Sammāsambuddhena catuttho abrahmacariyavāso akkhāto, yattha viññū puriso sasakkam brahmacariyam na vaseyya, vasanto ca nārādheyya ñāyam dhammam kusalam.

Ime kho te Sandaka tena Bhagavatā jānatā passatā Arahatā Sammāsambuddhena cattāro abrahmacariyavāsā akkhātā, yattha viññū puriso sasakkam brahmacariyam na vaseyya, vasanto ca nārādheyya ñāyam dhammam kusalanti.

Acchariyam bho Ānanda, abbhutam bho Ānanda, yāvañcidam tena Bhagavatā jānatā passatā Arahatā Sammāsambuddhena cattāro abrahmacariyavāsāva samānā abrahmacariyavāsāti akkhātā "yattha viññū puriso sasakkam brahmacariyam na vaseyya, vasanto ca nārādheyya ñāyam dhammam kusalan"ti. Katamāni pana tāni bho Ānanda tena Bhagavatā jānatā passatā Arahatā Sammāsambuddhena cattāri anassāsikāni brahmacariyāni akkhātāni "yattha viññū puriso sasakkam brahmacariyam na vaseyya, vasanto ca nārādheyya ñāyam dhammam kusalan"ti.

229. Idha Sandaka ekacco satthā sabbaññū sabbadassāvī aparisesam ñāṇadassanam patijānāti "carato ca me titthato ca suttassa ca jāgarassa ca satatam samitam nānadassanam paccupatthitan"ti. So sunnampi agāram pavisati, pindampi na labhati, kukkuropi damsati, candenapi hatthinā samāgacchati, candenapi assena samāgacchati, candenapi gonena samāgacchati, itthiyāpi purisassapi nāmampi gottampi pucchati, gāmassapi nigamassapi nāmampi maggampi pucchati. So "kimidan"ti puttho samāno suññam me agāram pavisitabbam ahosi, tena pāvisim. Pindampi aladdhabbam ahosi, tena nālattham. Kukkurena damsitabbam ahosi, tenamhi¹ dattho. Candena hatthinā samāgantabbam ahosi, tena samāgamim. Candena assena samāgantabbam ahosi, tena samāgamim. Candena goņena samāgantabbam ahosi, tena samāgamim. Itthiyāpi purisassapi nāmampi gottampi pucchitabbam ahosi, tena pucchim. Gamassapi nigamassapi nāmampi maggampi pucchitabbam ahosi, tena pucchinti. Tatra Sandaka viññū puriso iti patisañcikkhati—ayam kho bhavam satthā sabbaññū sabbadassāvī aparisesam nānadassanam patijānāti -pa-. Gāmassapi nigamassapi nāmampi maggampi pucchitabbam ahosi, tena

pucchinti. So anassāsikam "idam brahmacariyan"ti iti viditvā tasmā brahmacariyā nibbijja pakkamati. Idam kho Sandaka tena Bhagavatā jānatā passatā Arahatā Sammāsambuddhena paṭhamam anassāsikam brahmacariyam akkhātam, yattha viññū puriso sasakkam brahmacariyam na vaseyya, vasanto ca nārādheyya ñāyam dhammam kusalam.

- 230. Puna caparam Sandaka idhekacco satthā anussaviko hoti anussavasacco. So anussavena itihitihaparamparāya piṭakasampadāya dhammam deseti. Anussavikassa kho pana Sandaka satthuno anussavasaccassa sussutampi hoti, dussutampi hoti. Tathāpi hoti, aññathāpi hoti. Tatra Sandaka viññū puriso iti paṭisañcikkhati—ayam kho bhavam satthā anussaviko anussavasacco, so anussavena itihitihaparamparāya piṭakasampadāya dhammam deseti. Anussavikassa kho pana satthuno anussavasaccassa sussutampi hoti, dussutampi hoti. Tathāpi hoti, aññathāpi hoti. So anassāsikam "idam brahmacariyan"ti iti viditvā tasmā brahmacariyā nibbijja pakkamati. Idam kho Sandaka tena Bhagavatā jānatā passatā Arahatā Sammāsambuddhena dutiyam anassāsikam brahmacariyam akkhātam. Yattha viññū puriso sasakkam brahmacariyam na vaseyya, vasanto ca nārādheyya ñāyam dhammam kusalam.
- 231. Puna caparam Sandaka idhekacco satthā takkī hoti vīmamsī, so takkapariyāhatam vīmamsānucaritam sayampaṭibhānam dhammam deseti. Takkissa kho pana Sandaka satthuno vīmamsissa sutakkitampi hoti, duttakkitampi hoti. Tathāpi hoti, aññathāpi hoti. Tatra Sandaka viññū puriso iti paṭisañcikkhati—ayam kho bhavam satthā takkī vīmamsī, so takkapariyāhatam vīmamsānucaritam sayampaṭibhānam dhammam deseti. Takkissa kho pana satthuno vīmamsissa sutakkitampi hoti, duttakkitampi hoti. Tathāpi hoti, aññathāpi hoti. So anassāsikam "idam brahmacariyan"ti iti viditvā tasmā brahmacariyā nibbijja pakkamati. Idam kho Sandaka tena Bhagavatā jānatā passatā Arahatā Sammāsambuddhena tatiyam anassāsikam brahmacariyam akkhātam, yattha viññū puriso sasakkam brahmacariyam na vaseyya, vasanto ca nārādheyya ñāyam dhammam kusalam.

232. Puna caparam Sandaka idhekacco satthā mando hoti momūho, so mandattā momūhattā tattha tattha¹ pañham puṭṭho samāno vācāvikkhepam āpajjati amarāvikkhepam "evantipi² me no, tathātipi³ me no, aññathātipi⁴ me no, notipi me no, no notipi me no"ti. Tatra Sandaka viññū puriso iti paṭisañcikkhati—ayam kho bhavam satthā mando momūho, so mandattā momūhattā tattha tattha pañham puṭṭho samāno vācāvikkhepam āpajjati amarāvikkhepam "evantipi me no, tathātipi me no, aññathātipi me no, notipi me no, no notipi me no"ti. So anassāsikam "idam brahmacariyam"ti iti viditvā tasmā brahmacariyā nibbijja pakkamati. Idam kho Sandaka tena Bhagavatā jānatā passatā Arahatā Sammāsambuddhena catuttham anassāsikam brahmacariyam akkhātam, yattha viññū puriso sasakkam brahmacariyam na vaseyya, vasanto ca nārādheyya ñāyam dhammam kusalam.

Imāni kho (tāni) Sandaka tena Bhagavatā jānatā passatā Arahatā Sammāsambuddhena cattāri anassāsikāni brahmacariyāni akkhātāni, yattha viññū puriso sasakkam brahmacariyam na vaseyya, vasanto ca nārādheyya ñāyam dhammam kusalanti.

Acchariyam bho Ānanda, abbhutam bho Ānanda, yāvañcidam tena Bhagavatā jānatā passatā Arahatā Sammāsambuddhena cattāri anassāsikāneva brahmacariyāni anassāsikāni brahmacariyānīti akkhātāni, yattha viññū puriso sasakkam brahmacariyam na vaseyya, vasanto ca nārādheyya ñāyam dhammam kusalam. So pana bho Ānanda Satthā kim vādī kim akkhāyī, yattha viññū puriso sasakkam brahmacariyam vaseyya, vasanto ca ārādheyya ñāyam dhammam kusalanti.

233. Idha Sandaka Tathāgato loke uppajjati Araham Sammāsambuddho Vijjācaraṇasampanno Sugato Lokavidū Anuttaro purisadammasārathi Satthā devamanussānam Buddho Bhagavā -pa-.⁵ So ime pañca nīvaraṇe pahāya cetaso upakkilese paññāya dubbalīkaraṇe vivicceva kāmehi vivicca

^{1.} Tathā tathā (Sī, Syā, Kaṁ, I)

^{2.} Evampi (Sī, I)

^{3.} Tathāpi (Sī, I)

^{4.} Aññathāpi (Sī, I)

^() Sabbattha natthi.

^{5.} Vitthāro Kandarakasutte (7) pitthe.

akusalehi dhammehi savitakkam savicāram vivekajam pītisukham paṭhamam jhānam upasampajja viharati. Yasmim kho¹ Sandaka Satthari sāvako evarūpam uļāravisesam adhigacchati, tattha viññū puriso sasakkam brahmacariyam vaseyya, vasanto ca ārādheyya ñāyam dhammam kusalam.

Puna caparam Sandaka bhikkhu vitakkavicārānam vūpasamā -padutiyam jhānam upasampajja viharati. Yasmim kho Sandaka Satthari sāvako evarūpam uļāravisesam adhigacchati, tattha viññū puriso sasakkam brahmacariyam vaseyya, vasanto ca ārādheyya ñāyam dhammam kusalam.

Puna caparam Sandaka bhikkhu pītiyā ca virāgā upekkhako ca viharati -pa- tatiyam jhānam upasampajja viharati. Yasmim kho Sandaka Satthari sāvako evarūpam uļāravisesam adhigacchati, tattha viññū puriso sasakkam brahmacariyam vaseyya, vasanto ca ārādheyya ñāyam dhammam kusalam.

Puna caparam Sandaka bhikkhu sukhassa ca pahānā -pa- catuttham jhānam upasampajja viharati. Yasmim kho Sandaka Satthari sāvako evarūpam uļāravisesam adhigacchati, tattha viññū puriso sasakkam brahmacariyam vaseyya, vasanto ca ārādheyya ñāyam dhammam kusalam.

So evam samāhite citte parisuddhe pariyodāte anangaņe vigatūpakkilese mudubhūte kammaniye thite ānenjappatte pubbenivāsānussatinānāya cittam abhininnāmeti, so anekavihitam pubbenivāsam anussarati. Seyyathidam, ekampi jātim dvepi jātiyo -pa- iti sākāram sa-uddesam anekavihitam pubbenivāsam anussarati. Yasmim kho Sandaka Satthari sāvako evarūpam uļāravisesam adhigacchati, tattha vinnū puriso sasakkam brahmacariyam vaseyya, vasanto ca ārādheyya nāyam dhammam kusalam.

So evam samāhite citte parisuddhe pariyodāte anangaņe vigatūpakkilese mudubhūte kammaniye thite āneñjappatte sattānam cutūpapātañāṇāya cittam abhininnāmeti, so dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena satte passati cavamāne upapajjamāne hīne paṇīte suvaṇṇe dubbaṇṇe sugate duggate -pa- yathākammūpage satte pajānāti. Yasmim kho Sandaka Satthari sāvako evarūpam uļāravisesam

adhigacchati, tattha viññū puriso sasakkaṁ brahmacariyaṁ vaseyya, vasanto ca ārādheyya ñāyaṁ dhammaṁ kusalaṁ.

So evam samāhite citte parisuddhe pariyodāte anangaņe vigatūpakkilese mudubhūte kammaniye thite āneñjappatte āsavānam khayañāṇāya cittam abhininnāmeti. So idam dukkhanti yathābhūtam pajānāti, ayam dukkhasamudayoti yathābhūtam pajānāti, ayam dukkhanirodhoti yathābhūtam pajānāti, ayam dukkhanirodhagāminī paṭipadāti yathābhūtam pajānāti. Ime āsavāti yathābhūtam pajānāti, ayam āsavasamudayoti yathābhūtam pajānāti, ayam āsavanirodhoti yathābhūtam pajānāti, ayam āsavanirodhagāminī paṭipadāti yathābhūtam pajānāti. Tassa evam jānato evam passato kāmāsavāpi cittam vimuccati, bhavāsavāpi cittam vimuccati, avijjāsavāpi cittam vimuccati vimuttasmim vimuttamiti ñāṇam hoti, "khīṇā jāti, vusitam brahmacariyam katam karaṇīyam, nāparam itthattāyā"ti pajānāti. Yasmim kho Sandaka Satthari sāvako evarūpam uļāravisesam adhigacchati, tattha viññū puriso sasakkam brahmacariyam vaseyya, vasanto ca ārādheyya ñāyam dhammam kusalanti.

234. Yo pana so bho Ānanda bhikkhu araham khīṇāsavo vusitavā katakaraṇīyo ohitabhāro anuppattasadattho parikkhīṇabhavasamyojano sammadaññā vimutto, paribhuñjeyya so kāmeti? Yo so Sandaka bhikkhu araham khīṇāsavo vusitavā katakaraṇīyo ohitabhāro anuppattasadattho parikkhīṇabhavasamyojano sammadaññā vimutto, abhabbo so pañcaṭṭhānāni ajjhācaritum, abhabbo khīṇāsavo bhikkhu sañcicca pāṇam jīvitā voropetum, abhabbo khīṇāsavo bhikkhu adinnam theyyasankhātam ādātum, abhabbo khīṇāsavo bhikkhu methunam dhammam paṭisevetum, abhabbo khīṇāsavo bhikkhu sampajānamusā bhāsitum abhabbo khīṇāsavo bhikkhu sannidhikārakam kāme paribhuñjitum seyyathāpi pubbe agāriyabhūto. Yo so Sandaka bhikkhu araham khīṇāsavo vusitavā katakaraṇīyo ohitabhāro anuppattasadattho parikkhīṇabhavasamyojano sammadaññā vimutto, abhabbo imāni pañcaṭṭhānāni ajjhā caritunti.

- 235. Yo pana so bho Ānanda bhikkhu araham khīnāsavo vusitavā katakaranīyo ohitabhāro anuppattasadattho parikkhīna bhavasamyojano sammadaññā vimutto, tassa carato ceva titthato ca suttassa ca jāgarassa ca satatam samitam ñanadassanam paccupatthitam "khīna me asava"ti? tena hi Sandaka upamam te karissāmi. Upamāyapidhekacce viñnū purisā bhāsitassa attham ājānanti. Sevyathāpi Sandaka purisassa hatthapādā chinnā, tassa carato ceva titthitā ca suttassa ca jāgarassa ca satatam samitam (jānāti "chinnā me hatthapādā"ti. Udāhu paccavekkhamāno jānāti "chinnā me hatthapādā"ti? na kho bho Ānanda so puriso satatam samitam jānāti "chinnā me hatthapādā"ti.)¹ Api ca kho pana nam paccavekkhamāno jānāti "chinnā me hatthapādā"ti. Evameva kho Sandaka yo so bhikkhu araham khīnāsavo vusitavā katakaranīyo ohitabhāro anuppattasadattho parikkhīnabhavasamyojano sammadaññā vimutto, tassa carato ceva titthito ca suttassa ca suttassa ca jagarassa ca satatam samitam (ñanadassanam na paccupatthitam "khīnā me āsavā"ti.)² Api ca kho pana nam paccavekkhamāno jānāti "khīnā me āsavā"ti.
- 236. Kīvabahukā pana bho Ānanda imasmim dhammavinaye niyyātāroti. Na kho Sandaka ekamyeva satam na dve satāni na tīṇi satāni na cattāri satāni na pañca satāni, atha kho bhiyyova ye imasmim dhammavinaye niyyātāroti. Acchariyam bho Ānanda, abbhutam bho Ānanda, na ca nāma sadhammokkamsanā bhavissati, na paradhammavambhanā. Āyatane ca dhammadesanā, tāva bahukā ca niyyātāro paññāyissanti. Ime panājīvakā puttamatāya puttā attānañceva ukkamsenti pare ca vambhenti. Tayo ceva niyyātāro paññapenti. Seyyathidam, Nandam Vaccham, Kisam Samkiccam, Makkhalim Gosālanti. Atha kho Sandako paribbājako sakam parisam āmantesi "carantu bhonto, samaņe Gotame brahmacariyavāso, na dāni sukaram amhehi lābhasakkārasiloke pariccajitun"ti. Iti hidam Sandako paribbājako sakam parisam uyyojesi Bhagavati brahmacariyeti.

Sandakasuttam nitthitam chattham.

7. Mahāsakuludāyisutta

237. Evam me sutam—ekam samayam Bhagavā Rājagahe viharati Veluvane kalandakanivāpe. Tena kho pana samayena sambahulā abhiññātā abhiññātā paribbājakā Moranivāpe paribbājakārāme pativasanti. Seyyathidam, Annabhāro Varadharo Sakuludāyī ca paribbājako aññe ca abhiññātā abhiññātā paribbājakā. Atha kho Bhagavā pubbanhasamayam nivāsetvā pattacīvaramādāya Rājagaham pindāya pāvisi. Atha kho Bhagavato etadahosi "atippago kho tāva Rājagahe pindāya caritum, yamnūnāham yena Moranivāpo paribbājakārāmo, yena Sakuludāyī paribbājako tenupasankameyyan"ti. Atha kho Bhagavā yena Moranivāpo paribbājakārāmo tenupasankami. Tena kho pana samayena Sakuludāyī paribbājako mahatiyā paribbājakaparisāya saddhim nisinno hoti unnādiniyā uccāsaddamahāsaddāya anekavihitam tiracchānakatham kathentiyā. Seyyathidam, rajakatham corakatham mahamattakatham senakatham bhayakatham yuddhakatham annakatham panakatham vatthakatham sayanakatham mālākatham gandhakatham ñātikatham yānakatham gāmakatham nigamakatham nagarakatham janapadakatham itthikatham sūrakatham visikhākatham kumbhatthānakatham pubbapetakatham nānattakatham lokakkhāyikam samuddakkhāyikam itibhavābhavakatham iti vā. Addasā kho Sakuludāyī paribbājako Bhagavantam dūratova āgacchantam, disvāna sakam parisam santhāpeti "appasaddā bhonto hontu, mā bhonto saddamakattha, ayam samano Gotamo āgacchati, appasaddakāmo kho pana so āyasmā appasaddassa vannavādī, appeva nāma appasaddam parisam viditvā upasankamitabbam maññeyyā"ti. Atha kho te paribbājakā tunhī ahesum. Atha kho Bhagavā yena Sakuludāyī paribbājako tenupasankami. Atha kho Sakuludāyī paribbājako Bhagavantam etadavoca "etu kho bhante Bhagavā, svāgatam bhante Bhagavato, cirassam kho bhante Bhagavā imam pariyāyamakāsi yadidam idhāgamanāya, nisīdatu bhante Bhagavā idamāsanam paññattan"ti. Nisīdi Bhagavā paññatte āsane. Sakuludāyīpi kho paribbājako aññataram nīcam āsanam gahetvā ekamantam nisīdi. Ekamantam nisinnam kho Sakuludāyim paribbājakam Bhagavā etadavoca-

238. Kāyanuttha Udāyi etrahi kathāya sannisinnā, kā ca pana vo antarākathā vippakatāti. Titthatesā bhante kathā, yāya mayam etarahi kathāya sannisinnā. Nesā bhante kathā Bhagavato dullabhā bhavissati pacchāpi savanāya. Purimāni bhante divasāni purimatarāni nānātitthiyānam samanabrāhmanānam kutūhalasālāyam sannisinnānam sannipatitānam ayamantarākathā udapādi "lābhā vata bho Angamagadhānam, suladdhalābhā vata bho Angamagadhānam. Tatrime¹ samanabrāhmanā sanghino ganino ganācariyā ñātā yasassino titthakarā sādhusammatā bahujanassa, Rājagaham vassāvāsam osaţā. Ayampi kho Pūraņo Kassapo sanghī ceva gaņī ca ganācariyo ca ñāto yasassī titthakaro sādhusammato bahujanassa, sopi Rājagaham vassāvāsam osato. Ayampi kho Makkhali Gosālo -pa- Ajito Kesakambalo. Pakudho Kaccāyano. Sañjayo Belatthaputto. Nigantho Nātaputto saṅghī ceva ganī ca gaṇācariyo ca ñāto yasassī titthakaro sādhusammato bahujanassa, sopi Rājagaham vassāvāsam osato. Ayampi kho samaņo Gotamo saṅghī ceva gaņī ca gaṇācariyo ca ñāto yasassī titthakaro sādhusammato bahujanassa, sopi Rājagaham vassāvāsam osato. Ko nu kho imesam bhavatam samanabrāhmanānam sanghīnam ganīnam ganācariyānam ñātānam yasassīnam titthakarānam sādhusammatānam bahujanassa sāvakānam sakkato garukato mānito pūjito. Kanca pana sāvakā sakkatvā garum katvā² upanissāya viharantī"ti.

239. Tatrekacce evamāhamsu "ayam kho Pūrano Kassapo sanghī ceva gaṇī ca gaṇācariyo ca ñāto yasassī titthakaro sādhusammato bahujanassa. So ca kho sāvakānam na sakkato na garukato na mānito na pūjito. Na ca pana Pūranam Kassapam sāvakā sakkatvā garum katvā upanissāya viharanti. Bhūtapubbam Pūrano Kassapo anekasatāya parisāya dhammam deseti. Tatraññataro Pūraṇassa Kassapassa sāvako saddamakāsi 'mā bhonto Pūranam Kassapam etamattham pucchittha, neso etam jānāti, mayametam jānāma, amhe etamattham pucchatha, mayametam bhavantānam byākarissāmā'ti. Bhūtapubbam Pūrano

Kassapo bāhā paggayha kandanto na labhati 'appasaddā bhonto hontu, mā bhonto saddamakattha, nete bhavante pucchanti. amhe ete pucchanti, mayametesam byākarissāmā'ti. Bahū kho pana Pūraṇassa Kassapassa sāvakā vādam āropetvā apakkantā 'na tvam imam dhammavinayam ājānāsi, aham imam dhammavinayam ājānāmi. Kim tvam imam dhammavinayam ājānissasi, micchāpaṭipanno tvamasi, ahamasmi sammāpaṭipanno, sahitam me, asahitam te, purevacanīyam pacchā avaca, pacchāvacanīyam pure avaca, adhiciṇṇam te viparāvattam, āropito te vādo, niggahitosi. Cara vādappamokkhāya, nibbeṭhehi vā sace pahosī'ti. Iti Pūraṇo Kassapo sāvakānam na sakkato na garukato na mānito na pūjito. Na ca pana Pūraṇam Kassapam sāvakā sakkatvā garum katvā upanissāya viharanti. Akkuṭṭho ca pana Pūraṇo Kassapo dhammakkosenā"ti.

Ekacce evamāhamsu "ayampi kho Makkhali Gosālo -pa- Ajito Kesakambalo. Pakudho Kaccāyano. Sañjayo Belatthaputto Nigantho Nātaputto saṅghī ceva ganī ca gaṇācariyo ca ñāto yasassī titthakaro sādhusammato bahujanassa. So ca kho sāvakānam na sakkato na garukato na mānito na pūjito. Na ca pana Nigaņtham Nāṭaputtam sāvakā sakkatvā garum katvā upanissāya viharanti. Bhūtapubbam Nigantho Nātaputto anekasatāya parisāya dhammam deseti. Tatraññataro Niganthassa Nātaputtassa sāvako saddamakāsi 'mā bhonto Nigantham Nātaputtam etamattham pucchittha, neso etam janati, mayametam janama, amhe etamattham pucchatha, mayametam bhavantanam byakarissama'ti. Bhūtapubbam Nigantho Nātaputto bāhā paggayha kandanto na labhati "appasadda bhonto hontu, ma bhonto saddamakattha, nete bhavante pucchanti, amhe ete pucchanti, mayametesam byākarissāmā"ti. Bahū kho pana Niganthassa Nātaputtassa sāvakā vādam āropetvā apakkantā 'na tvam imam dhammavinayam ājānāsi, aham imam dhammavinayam ājānāmi. Kim tvam imam dhammavinayam ājānissasi, micchāpatipanno tvamasi. Ahamasmi sammāpatipanno. Sahitam me asahitam te, purevacanīyam pacchā avaca, pacchāvacanīyam pure avaca, adhicinnam te viparāvattam, āropito te vādo, niggahitosi, cara vādappamokkhāya,

nibbethehi vā sace pahosī'ti. Iti Nigaṇṭho Nāṭaputto sāvakānaṁ na sakkato na garukato na mānito na pūjito. Na ca pana Nigaṇṭhaṁ Nāṭaputtaṁ sāvakā sakkatvā garuṁ katvā upanissāya viharanti. Akkuṭṭho ca pana Nigaṇṭho Nāṭaputto dhammakkosenā''ti.

240. Ekacce evamāhamsu "ayampi kho samano Gotamo sanghī ceva ganī ca ganācariyo ca ñāto yasassī titthakaro sādhusammato bahujanassa. So ca kho sāvakānam sakkato garukato mānito pūjito. Samananca pana Gotamam sāvakā sakkatvā garum katvā upanissāya viharanti. Bhūtapubbam samano Gotamo anekasatāya parisāya dhammam desesi. Tatraññataro samanassa Gotamassa sāvako ukkāsi. Tamenāññataro sabrahmacārī jannukena¹ ghattesi 'appasaddo āyasmā hotu, māyasmā saddamakāsi, Satthā no Bhagavā dhammam desesī'ti. Yasmim samaye samano Gotamo anekasatāya parisāya dhammam deseti. Neva tasmim samaye samanassa Gotamassa sāvakānam khipitasaddo vā hoti ukkāsitasaddo vā, tamenam mahājanakāyo paccāsīsamānarūpo² paccupatthito hoti 'yam no Bhagavā dhammam bhāsissati, tam no sossāmā'ti. Seyyathāpi nāma puriso cātummahāpathe khuddamadhum³ anelakam pīleyva⁴, tamenam mahājanakāyo paccāsīsamānarūpo paccupatthito assa. Evameva yasmim samaye samano Gotamo anekasatāya parisāya dhammam deseti. Neva tasmim samaye samanassa Gotamassa sāvakānam khipitasaddo vā hoti ukkāsitasaddo vā, tamenam mahājanakāyo paccāsīsamānarūpo paccupatthito hoti 'yam no Bhagavā dhammam bhāsissati, tam no sossāmā'ti. Yepi samanassa Gotamassa sāvakā sabrahmacārīhi sampayojetvā sikkham paccakkhāya hīnāyāvattanti, tepi Satthu ceva vannavādino honti, dhammassa ca vannavādino honti, samghassa ca vannavādino honti. Attagarahinoyeva honti anaññagarahino 'mayamevamhā alakkhikā, mayam appapuññā, te mayam evam svākkhāte dhammavinaye pabbajitvā nāsakkhimhā

^{1.} Jannuke (Sī)

^{2.} Paccāsim samānarūpo (Sī, Syā, Kam, I)

^{3.} Khuddam madhum (Sī, Syā, Kam, I)

^{4.} Uppīļeyya (Sī)

yāvajīvam paripuṇṇam parisuddham brahmacariyam caritun'ti. Te ārāmikabhūtā vā upāsakabhūtā vā pañcasikkhāpade samādāya vattanti. Iti samaṇo Gotamo sāvakānam sakkato garukato mānito pūjito. Samaṇañca pana Gotamam sāvakā sakkatvā garum katvā upanissāya viharantī''ti.

241. Kati pana tvam Udāyi mayi dhamme samanupassasi, yehi mamam¹ sāvakā sakkaronti garum karonti² mānenti pūjenti, sakkatvā garum katvā upanissāya viharantīti. Pañca kho aham bhante Bhagavati dhamme samanupassāmi, yehi Bhagavantam sāvakā sakkaronti garum karonti mānenti pūjenti, sakkatvā garum katvā upanissāya viharanti. Katame pañca, Bhagavā hi bhante appāhāro, appāhāratāya ca vaṇṇavādī. Yampi bhante Bhagavā appāhāro, appāhāratāya ca vaṇṇavādī, imam kho aham bhante Bhagavati paṭhamam dhammam samanupassāmi, yena Bhagavantam sāvakā sakkaronti garum karonti mānenti pūjenti, sakkatvā garum katvā upanissāya viharanti. (1)

Puna caparam bhante Bhagavā santuṭṭho itarītarena cīvarena, itarītaracīvarasantuṭṭhiyā ca vaṇṇavādī. Yampi bhante Bhagavā santuṭṭho itarītarena cīvarena, itarītaracīvarasantuṭṭhiyā ca vaṇṇavādī, imam kho aham bhante Bhagavati dutiyam dhammam samanupassāmi, yena Bhagavantam sāvakā sakkaronti garum karonti mānenti pūjenti, sakkatvā garum katvā upanissāya viharanti. (2)

Puna caparam bhante Bhagavā santuṭṭho itarītarena piṇḍapātena, itarītarapiṇḍapātasantuṭṭhiyā ca vaṇṇavādī. Yampi bhante Bhagavā santuṭṭho itarītarena piṇḍapātena, itarītarapiṇḍapātasantuṭṭhiyā ca vaṇṇavādī, imam kho aham bhante Bhagavati tatiyam dhammam samanupassāmi, yena Bhagavantam sāvakā sakkaronti garum karonti mānenti pūjenti, sakkatvā garum katvā upanissāya viharanti. (3)

Puna caparam bhante Bhagavā santuṭṭho itarītarena senāsanena, itarītarasenāsanasantuṭṭhiyā ca vaṇṇavādī. Yampi bhante Bhagavā santuṭṭho itarītarena senāsanena, itarītarasenāsanasantuṭṭhiyā ca vaṇṇavādī,

imam kho aham bhante Bhagavati catuttham dhammam samanupassāmi, yena Bhagavantam sāvakā sakkaronti garum karonti mānenti pūjenti, sakkatvā garum katvā upanissāya viharanti. (4)

Puna caparam bhante Bhagavā pavivitto, pavivekassa ca vaṇṇavādī. Yampi bhante Bhagavā pavivitto, pavivekassa ca vaṇṇavādī, imam kho aham bhante Bhagavati pañcamam dhammam samanupassāmi, yena Bhagavantam sāvakā sakkaronti garum karonti mānenti pūjenti, sakkatvā garum katvā upanissāya viharanti. (5)

Ime kho aham bhante Bhagavati pañca dhamme samanupassāmi, yehi Bhagavantam sāvakā sakkaronti garum karonti mānenti pūjenti, sakkatvā garum katvā upanissāya viharantīti.

242. "Appāhāro samaņo Gotamo, appāhāratāya ca vaṇṇavādī"ti iti ce maṁ Udāyi sāvakā sakkareyyuṁ garuṁ kareyyuṁ māneyyuṁ pūjeyyuṁ, sakkatvā garuṁ katvā upanissāya vihareyyuṁ. Santi kho pana me Udāyi sāvakā kosakāhārāpi aḍḍhakosakāhārāpi beluvāhārāpi aḍḍhabeluvāhārāpi. Ahaṁ kho pana Udāyi appekadā iminā pattena samatittikaṁpi bhuñjāmi, bhiyyopi bhuñjāmi. "Appāhāro samaņo Gotamo appāhāratāya ca vaṇṇavādī"ti iti ce maṁ Udāyi sāvakā sakkareyyuṁ garuṁ kareyyuṁ māneyyuṁ pūjeyyuṁ, sakkatvā garuṁ katvā upanissāya vihareyyuṁ. Ye te Udāyi mama sāvakā kosakāhārāpi aḍḍhakosakāhārāpi beluvāhārāpi aḍḍhabeluvāhārāpi. Na maṁ te iminā dhammena sakkareyyuṁ garuṁ kareyyuṁ māneyyuṁ pūjeyyuṁ, sakkatvā garuṁ katvā upanissāya vihareyyuṁ. (1)

"Santuṭṭho samaṇo Gotamo itarītarena cīvarena, itarītaracīvarasantuṭṭhiyā ca vaṇṇavādī"ti iti ce maṁ Udāyi sāvakā sakkareyyuṁ garuṁ kareyyuṁ māneyyuṁ pūjeyyuṁ, sakkatvā garuṁ katvā upanissāya vihareyyuṁ. Santi kho pana me Udāyi sāvakā paṁsukūlikā lūkhacīvaradharā, te susānā vā saṅkārakūṭā vā pāpaṇikā vā nantakāni¹ uccinitvā² saṅghāṭiṁ karitvā dhārenti. Ahaṁ kho panudāyi appekadā gahapaticīvarāni

dhāremi daļhāni satthalūkhāni alābulomasāni. "Santuṭṭho samaṇo Gotamo itarītarena cīvarena, itarītaracīvarasantuṭṭhiyā ca vaṇṇavādī"ti iti ce maṁ Udāyi sāvakā sakkareyyuṁ garuṁ kareyyuṁ māneyyuṁ pūjeyyuṁ, sakkatvā garuṁ katvā upanissāya vihareyyuṁ. Ye te Udāyi mama sāvakā paṁsukūlikā lūkhacīvaradharā, te susānā vā saṅkārakūṭā vā pāpaṇikā vā nantakāni uccinitvā saṅghāṭiṁ karitvā dhārenti. Na maṁ te iminā dhammena sakkareyyuṁ garuṁ kareyyuṁ māneyyuṁ pūjeyyuṁ, sakkatvā garuṁ katvā upanissāya vihareyyuṁ. (2)

"Santuṭṭho samaṇo Gotamo itarītarena piṇḍapātena, itarītarapiṇḍapātasantuṭṭhiyā ca vaṇṇavādī"ti iti ce maṁ Udāyi sāvakā sakkareyyuṁ garuṁ kareyyuṁ māneyyuṁ pūjeyyuṁ, sakkatvā garuṁ katvā upanissāya vihareyyuṁ. Santi kho pana me Udāyi sāvakā piṇḍapātikā sapadānacārino uñchāsake vate ratā, te antaragharaṁ paviṭṭhā samānā āsanenapi nimantiyamānā na sādiyanti. Ahaṁ kho panudāyi appekadā nimantanepi ¹ bhuñjāmi sālīnaṁ odanaṁ vicitakāļakaṁ anekasūpaṁ anekabyañjanaṁ. "Santuṭṭho samaṇo Gotamo itarītarena piṇḍapātena, itarītarapiṇḍapātasantuṭṭhiyā ca vaṇṇavādī"ti iti ce maṁ Udāyi sāvakā sakkareyyuṁ garuṁ kareyyuṁ māneyyuṁ pūjeyyuṁ, sakkatvā garuṁ katvā upanissāya vihareyyuṁ. Ye te Udāyi mama sāvakā piṇḍapātikā sapadānacārino uñchāsake vate ratā, te antaragharaṁ paviṭṭhā samānā āsanenapi nimantiyamānā na sādiyanti. Na maṁ te iminā dhammena sakkareyyuṁ garuṁ kareyyuṁ māneyyuṁ pūjeyyuṁ, sakkatvā garuṁ katvā upanissāya vihareyyuṁ. (3)

"Santuṭṭho samaṇo Gotamo itarītarena senāsanena, itarītarasenāsanasantuṭṭhiyā ca vaṇṇavādī"ti iti ce maṁ Udāyi sāvakā sakkareyyuṁ garuṁ kareyyuṁ māneyyuṁ pūjeyyuṁ, sakkatvā garuṁ katvā upanissāya vihareyyuṁ. Santi kho pana me Udāyi sāvakā rukkhamūlikā abbhokāsikā, te aṭṭhamāse channaṁ na upenti. Ahaṁ kho panudāyi appekadā kūṭāgāresupi viharāmi ullittāvalittesu nivātesu phusitaggaļesu² pihitavātapānesu. "Santuṭṭho samaṇo Gotamo

itarītarena senāsanena, itarītarasenāsanasantuṭṭhiyā ca vaṇṇavādī"ti iti ce maṁ Udāyi sāvakā sakkareyyuṁ garuṁ kareyyuṁ māneyyuṁ pūjeyyuṁ, sakkatvā garuṁ katvā upanissāya vihareyyuṁ. Ye te Udāyi mama sāvakā rukkhamūlikā abbhokāsikā, te aṭṭhamāse channaṁ na upenti. Na maṁ te iminā dhammena sakkareyyuṁ garuṁ kareyyuṁ māneyyuṁ pūjeyyuṁ, sakkatvā garuṁ katvā upanissāya vihareyyuṁ. (4)

"Pavivitto samaņo Gotamo, pavivekassa ca vaṇṇavādī"ti iti ce mam Udāyi sāvakā sakkareyyum garum kareyyum māneyyum pūjeyyum, sakkatvā garum katvā upanissāya vihareyyum. Santi kho pana me Udāyi sāvakā āraññikā pantasenāsanā araññavanapatthāni pantāni senāsanāni ajjhogāhetvā viharanti, te anvaddhamāsam samghamajjhe osaranti pātimokkhuddesāya. Aham kho panudāyi appekadā ākiṇṇo viharāmi bhikkhūhi bhikkhunīhi upāsakehi upāsikāhi raññā rājamahāmattehi titthiyehi titthiyasāvakehi. "Pavivitto samaņo Gotamo, pavivekassa ca vaṇṇavādī"ti iti ce mam Udāyi sāvakā sakkareyyum garum kareyyum māneyyum pūjeyyum, sakkatvā garum katvā upanissāya vihareyyum. Ye te Udāyi mama sāvakā āraññakā pantasenāsanā, araññavanapatthāni pantāni senāsanāni ajjhogāhetvā viharanti, te anvaddhamāsam samghamajjhe osaranti pātimokkhuddesāya. Na mam te iminā dhammena sakkareyyum garum kareyyum māneyyum pūjeyyum, sakkatvā garum katvā upanissāya vihareyyum māneyyum pūjeyyum, sakkatvā garum katvā upanissāya vihareyyum māneyyum pūjeyyum, sakkatvā garum katvā upanissāya vihareyyum. (5)

Iti kho Udāyi na mamam sāvakā imehi pañcahi dhammehi sakkaronti garum karonti mānenti pūjenti, sakkatvā garum katvā upanissāya viharanti.

243. Atthi kho Udāyi aññe ca pañca dhammā, yehi pañcahi dhammehi mamaṁ sāvakā sakkaronti garuṁ karonti mānenti pūjenti, sakkatvā garuṁ katvā upanissāya viharanti. Katame pañca, idhudāyi mamaṁ sāvakā adhisīle sambhāventi "sīlavā samaṇo Gotamo, paramena sīlakkhandhena samannāgato"ti. Yampudāyi¹ mamaṁ sāvakā adhisīle sambhāventi "sīlavā samano Gotamo, paramena sīlakkhandhena samannāgato"ti. Ayaṁ kho

Udāyi paṭhamo dhammo, yena mamam sāvakā sakkaronti garum karonti mānenti pūjenti, sakkatvā garum katvā upanissāya viharanti.

244. Puna caparam Udāyi mamam sāvakā abhikkante ñāṇadassane sambhāventi "jānamyevāha samaṇo Gotamo 'jānāmī'ti, passamyevāha samaṇo Gotamo 'passāmī'ti, abhiññāya samaṇo Gotamo dhammam deseti, no anabhiññāya. Sanidānam samaṇo Gotamo dhammam deseti, no anidānam. Sappāṭihāriyam samaṇo Gotamo dhammam deseti, no appāṭihāriyan"ti. Yampudāyi mamam sāvakā abhikkante ñāṇadassane sambhāventi "jānamyevāha samaṇo Gotamo 'jānāmī'ti, passamyevāha samaṇo Gotamo 'passāmī'ti abhiññāya samaṇo Gotamo dhammam deseti, no anabhiññāya. Sanidānam samaṇo Gotamo dhammam deseti, no anidānam. Sappāṭihāriyam samaṇo Gotamo dhammam deseti, no appāṭihāriyam'ti. Ayam kho Udāyi dutiyo dhammo, yena mamam sāvakā sakkaronti garum karonti mānenti pūjenti, sakkatvā garum katvā upanissāya viharanti.

245. Puna caparam Udāyi mamam sāvakā adhipaññāya sambhāventi "paññavā samaņo Gotamo, paramena paññākkhandhena samannāgato. Tam vata anāgatam vādapatham na dakkhati, uppannam vā parappavādam na sahadhammena suniggahitam niggaņhissatīti netam thānam vijjati". Tam kim maññasi Udāyi, api nu me sāvakā evam jānantā evam passantā antarantarā katham opāteyyunti. No hetam bhante. Na kho panāham Udāyi sāvakesu anusāsanim paccāsīsāmi¹, aññadatthu mamayeva sāvakā anusāsanim paccāsīsanti, yampudāyi mamam sāvakā adhipaññāya sambhāventi "paññavā samaņo Gotamo, paramena paññākkhandena samannāgato. Tam vata anāgatam vādapatham na dakkhati, uppannam vā parappavādam na sahadhammena niggahitam niggaņhissatīti netam ṭhānam vijjati". Ayam kho Udāyi tatiyo dhammo, yena mamam sāvakā sakkaronti garum karonti mānenti pūjenti, sakkatvā garum katvā upanissāya viharanti.

246. Puna caparam Udāyi mama sāvakā yena dukkhena dukkhotinnā dukkhaparetā. Te mam upasankamitvā dukkham ariyasaccam pucchanti. Tesāham dukkham ariyasaccam puttho byākaromi, tesāham cittam ārādhemi pañhassa veyyākaranena. Te mam dukkhasamudayam. Dukkhanirodham. Dukkhanirodhagāminim patipadam ariyasaccam pucchanti. Tesāham dukkhanirodhagāminim patipadam ariyasaccam puttho byākaromi, tesāham cittam ārādhemi pañhassa veyyākaranena. Yampudāyi mama sāvakā yena dukkhena dukkhotinnā dukkhaparetā. Te mam upasankamitvā dukkham ariyasaccam pucchanti. Tesāham dukkham ariyasaccam puttho byākaromi, tesāham cittam ārādhemi pañhassa veyyākaranena. Te mam dukkhasamudayam. Dukkhanirodham. Dukkhanirodhagāminim paṭipadam ariyasaccam pucchanti. Tesāham dukkhanirodhagāminim patipadam ariyasaccam puttho byākaromi, tesāham cittam ārādhemi pañhassa veyyākaranena. Ayam kho Udāyi catuttho dhammo, yena mamam sāvakā sakkaronti garum karonti mānenti pūjenti, sakkatvā garum katvā upanissāya viharanti.

247. Puna caparam Udāyi akkhātā mayā sāvakānam paṭipadā, yathāpaṭipannā me sāvakā cattāro satipaṭṭhāne bhāventi. Idhudāyi bhikkhu kāye kāyānupassī viharati ātāpī sampajāno satimā vineyya loke abhijjhādomanassam. Vedanāsu vedanānupassī viharati. Citte cittānupassī viharati. Dhammesu dhammānupassī viharati ātāpī sampajāno satimā vineyya loke abhijjhādomanassam. Tatra ca pana me sāvakā bahū abhiññāvosānapāramippattā viharanti.

Puna caparam Udāyi akkhātā mayā sāvakānam paṭipadā, yathāpaṭipannā me sāvakā cattāro sammappadhāne bhāventi. Idhudāyi bhikkhu anuppannānam pāpakānam akusalānam dhammānam anuppādāya chandam janeti vāyamati vīriyam ārabhati cittam paggaṇhāti padahati. Uppannānam pāpakānam akusalānam dhammānam pahānāya chandam janeti vāyamati vīriyam ārabhati cittam paggaṇhāti padahati. Anuppannānam kusalānam dhammānam uppādāya chandam janeti vāyamati vīriyam ārabhati cittam paggaṇhāti padahati. Uppannānam kusalānam dhammānam ṭhitiyā asammosāya bhiyyobhāvāya vepullāya bhāvanāya pāripūriyā chandam janeti vāyamati vīriyam ārabhati cittam paggaṇhāti padahati. Tatra ca pana me sāvakā bahū abhiññāvosānapāramippattā viharanti.

Puna caparam Udāyi akkhātā mayā sāvakānam paṭipadā, yathāpaṭipannā me sāvakā cattāro iddhipāde bhāventi. Idhudāyi bhikkhu chandasamādhipadhānasankhārasamannāgatam iddhipādam bhāveti, vīriyasamādhipadhānasankhārasamannāgatam iddhipādam bhāveti, cittasamādhipadhānasankhārasamannāgatam iddhipādam bhāveti, vīmamsasamādhipadhānasankhārasamannāgatam iddhipādam bhāveti. Tatra ca pana me sāvakā bahū abhiññāvosānapāramittā viharanti.

Puna caparam Udāyi akkhātā mayā sāvakānam paṭipadā, yathāpaṭipannā me sāvakā pañcindriyāni bhāventi. Idhudāyi bhikkhu saddhindriyam bhāveti upasamagāmim sambodhagāmim. Vīriyindriyam bhāveti -pa-. Satindriyam bhāveti. Samādhindriyam bhāveti. Paññindriyam bhāveti upasamagāmim sambodhagāmim. Tatra ca pana me sāvakā bahū abhiññāvosānapāramippattā viharanti.

Puna caparam Udāyi akkhātā mayā sāvakānam paṭipadā, yathāpaṭipannā me sāvakā pañca balāni bhāventi. Idhudāyi bhikkhu saddhābalam bhāveti upasamagāmim sambodhagāmim. Vīriyabalam bhāveti -pa-. Satibalam bhāveti. Samādhibalam bhāveti. Paññābalam bhāveti upasamagāmim sambodhagāmim. Tatra ca pana me sāvakā bahū abhiññāvosānapāramippattā viharanti.

Puna caparam Udāyi akkhātā mayā sāvakānam paṭipadā, yathāpaṭipannā me sāvakā sattabojjhaṅge bhāventi. Idhudāyi bhikkhu satisambojjhaṅgam bhāveti vivekanissitam virāganissitam nirodhanissitam vossaggapariṇāmim. Dhammavicayasambojjhaṅgam bhāveti -pa-. Vīriyasambojjhaṅgam bhāveti. Pītisambojjhaṅgam bhāveti. Passaddhisambojjhaṅgam bhāveti. Samādhisambojjhaṅgam bhāveti. Upekkhāsambojjhaṅgam bhāveti vivekanissitam virāganissitam nirodhanissitam vossaggapariṇāmim. Tatra ca pana me sāvakā bahū abhiññāvosānapāramippattā viharanti.

Puna caparam Udāyi akkhātā mayā sāvakānam paṭipadā, yathāpaṭipannā me sāvakā ariyam aṭṭhaṅgikam maggam bhāventi. Idhudāyi bhikkhu sammādiṭṭhim bhāveti, sammāsaṅkappam bhāveti, sammāvācam bhāveti, sammākammantam bhāveti, sammā-ājīvam bhāveti, sammāvāyāmam bhāveti,

sammāsatim bhāveti, sammāsamādhim bhāveti. Tatra ca pana me sāvakā bahū abhiññāvosānapāramippattā viharanti.

248. Puna caparam Udāyi akkhātā mayā sāvakānam paṭipadā, yathāpaṭipannā me sāvakā aṭṭha vimokkhe bhāventi. Rūpī rūpāni passati, ayam paṭhamo vimokkho. Ajjhattam arūpasaññī bahiddhā rūpāni passati, ayam dutiyo vimokkho. Subhanteva adhimutto hoti, ayam tatiyo vimokkho. Sabbaso rūpasaññānam samatikkamā paṭighasaññānam atthaṅgamā nānattasaññānam amanasikārā "ananto ākāso"ti ākāsānañcāyatanam upasampajja viharati, ayam catuttho vimokkho. Sabbaso ākāsānañcāyatanam samatikkamma "anantam viññāṇan"ti viññāṇañcāyatanam upasampajja viharati, ayam pañcamo vimokkho. Sabbaso viññāṇañcāyatanam samatikkamma "natthi kiñcī"ti ākiñcaññāyatanam upasampajja viharati, ayam chaṭṭho vimokkho. Sabbaso ākiñcaññāyatanam samatikkamma nevasaññānāsaññāyatanam upasampajja viharati, ayam sattamo vimokkho. Sabbaso nevasaññānāsaññāyatanam samatikkamma saññāvedayitanirodham upasampajja viharati, ayam aṭṭhamo vimokkho. Tatra ca pana me sāvakā bahū abhiññāvosānapāramippattā viharanti.

249. Puna caparam Udāyi akkhātā mayā sāvakānam paṭipadā, yathāpaṭipannā me sāvakā aṭṭha abhibhāyatanāni bhāventi. Ajjhattam rūpasaññī eko bahiddhā rūpāni passati parittāni suvaṇṇadubbaṇṇāni, tāni abhibhuyya jānāmi passāmīti evam saññī hoti, idam paṭhamam abhibhāyatanam.

Ajjhattam rūpasaññī eko bahiddhā rūpāni passati appamāṇāni suvaṇṇadubbaṇṇāni, tāni abhibhuyya jānāmi passāmīti evam saññī hoti, idam dutiyam abhibhāyatanam.

Ajjhattam arūpasañnī eko bahiddhā rūpāni passati parittāni suvaņņadubbaņņāni, tāni abhibhuyya jānāmi passāmīti evam sañnī hoti, idam tatiyam abhibhāyatanam.

Ajjhattam arūpasaññī eko bahiddhā rūpāni passati appamāṇāni suvaṇṇadubbaṇṇāni, tāni abhibhuyya jānāmi passāmīti evam saññī hoti, idam catuttham abhibhāyatanam.

Ajjhattam arūpasaññī eko bahiddhā rūpāni passati nīlāni nīlavaṇṇāni nīlanidassanāni nīlanibhāsāni. Seyyathāpi nāma umāpuppham nīlam nīlavaṇṇam nīlanidassanam nīlanibhāsam. Seyyathā vā pana tam vattham Bārāṇaseyyakam ubhatobhāgavimaṭṭham nīlam nīlavaṇṇam nīlanidassanam nīlanibhāsam. Evameva ajjhattam arūpasaññī eko bahiddhā rūpāni passati nīlāni nīlavaṇṇāni nīlanidassanāni nīlanibhāsāni, tāni abhibhuyya jānāmi passāmīti evam saññī hoti, idam pañcamam abhibhāyatanam.

Ajjhattam arūpasaññī eko bahiddhā rūpāni passati pītāni pītavaṇṇāni pītanidassanāni pītanibhāsāni. Seyyathāpi nāma kaṇikārapuppham pītam pītavaṇṇam pītanidassanam pītanibhāsam. Seyyathā vā pana tam vattham Bārāṇaseyyakam ubhatobhāgavimaṭṭham pītam pītavaṇṇam pītanidassanam pītanibhāsam. Evameva ajjhattam arūpasaññī eko bahiddhā rūpāni passati pītāni pītavaṇṇāni pītanidassanāni pītanibhāsāni, tāni abhibhuyya jānāmi passāmīti evam saññī hoti, idam chaṭṭham abhibhāyatanam.

Ajjhattam arūpasaññī eko bahiddhā rūpāni passati lohitakāni lohitakavaṇṇāni lohitakanidassanāni lohitakanibhāsāni. Seyyathāpi nāma bandhujīvakapuppham lohitakam lohitakavaṇṇam lohitakanidassanam lohitakanibhāsam. Seyyathā vā pana tam vattam Bārāṇaseyyakam ubhatobhāgavimaṭṭham lohitakam lohitakavaṇṇam lohitakanidassanam lohitakanibhāsam. Evameva ajjhattam arūpasaññī eko bahiddhā rūpāni passati lohitakāni lohitakavaṇṇāni lohitakanidassanāni lohitakanibhāsāni, tāni abhibhuyya jānāmi passāmīti evam saññī hoti, idam sattamam abhibhāyatanam.

Ajjhattam arūpasaññī eko bahiddhā rūpāni passati odātani odātavaṇṇāni odātanidassanāni odātanibhāsāni. Seyyathāpi nāma osadhitārakā odātā odātavaṇṇā odātanidassanā odātanibhāsā. Seyyathā vā pana tam vattham Bārāṇaseyyakam ubhatobhāgavimaṭṭham odātam odātavaṇṇam odātanidassanam odātanibhāsam. Evameva ajjhattam arūpasaññī eko bahiddhā rūpāni passati odātani odātavaṇṇāni odātanidassanāni odātanibhāsāni, tāni abhibhuyya

jānāmi passāmīti evamsaññī hoti, idam aṭṭhamam abhibhāyatanam. Tatra ca pana me sāvakā bahū abhiññāvosānapāramippattā viharanti.

- 250. Puna caparam Udāyi akkhātā mayā sāvakānam paṭipadā, yathāpaṭipannā me sāvakā dasa kasiṇāyatanāni bhāventi, pathavīkasiṇameko sañjānāti uddhamadho tiriyam advayam appamāṇam. Āpokasiṇa meko sañjānāti -pa-. Tejokasiṇa meko sañjānāti. Vāyokasiṇameko sañjānāti. Nīlakasiṇameko sañjānāti. Pītakasiṇameko sañjānāti. Lohitakasiṇameko sañjanāti. Odātakasiṇameko sañjānāti. Ākāsakasiṇameko sañjānāti. Viññāṇakasiṇameko sañjānāti uddhamadho tiriyam advayam appamāṇam. Tatra ca pana me sāvakā bahū abhiññāvosānapāramippattā viharanti.
- 251. Puna caparam Udāyi akkhātā mayā sāvakānam paṭipadā, yathāpaṭipannā me sāvakā cattāri jhānāni bhāventi. Idhudāyi bhikkhu vivicceva kāmehi vivicca akusalehi dhammehi savitakkam savicāram vivekajam pītisukham paṭhamam jhānam upasampajja viharati, so imameva kāyam vivekajena pītisukhena abhisandeti parisandeti paripūreti parippharati, nāssa kiñci sabbāvato kāyassa vivekajena pītisukhena apphuṭam hoti. Seyyathāpi Udāyi dakkho nhāpako¹ vā nhāpakantevāsī vā kamsathāle nhānīyacuṇṇāni² ākiritvā udakena paripphosakam paripphosakam sanneyya, sāyam nhānīyapiṇḍi³ snehānugatā snehaparetā santarabāhirā phuṭā snehena, na ca pagghariṇī. Evameva kho Udāyi bhikkhu imameva kāyam vivekajena pītisukhena abhisandeti parisandeti paripūreti parippharati, nāssa kiñci sabbāvato kāyassa vivekajena pītisukhena apphutam hoti.

Puna caparam Udāyi bhikkhu vitakkavicārānam vūpasamā ajjhattam sampasādanam -pa- dutiyam jhānam upasampajja viharati, so imameva kāyam samādhijena pītisukhena abhisandeti parisandeti paripūreti parippharati, nāssa kiñci sabbāvato kāyassa samādhijena pītisukhena apphuṭam

^{1.} Nahāpako (Sī, I)

^{3.} Sāssa nahānīyapiņdī (Sī, Syā, Kam)

^{2.} Nahānīyacunnāni (Sī, I)

hoti. Seyyathāpi Udāyi udakarahado gambhīro ubbhidodako¹, tassa nevassa puratthimāya disāya udakassa āyamukham, na pacchimāya disāya udakassa āyamukham, na uttarāya disāya udakassa āyamukham, na dakkhiṇāya disāya udakassa āyamukham, devo ca na kālena kālam sammā dhāram anuppaveccheyya. Atha kho tamhāva udakarahadā sītā vāridhārā ubbhijjitvā tameva udakarahadam sītena vārinā abhisandeyya parisandeyya paripūreyya paripphareyya, nāssa kiñci sabbāvato udakarahadassa sītena vārinā apphuṭam assa. Evameva kho Udāyi bhikkhu imameva kāyam samādhijena pītisukhena abhisandeti parisandeti paripūreti parippharati, nāssa kiñci sabbāvato kāyassa samādhijena pītisukhena apphuṭam hoti.

Puna caparam Udāyi bhikkhu pītiyā ca virāgā -pa- tatiyam jhānam upasampajja viharati. So imameva kāyam nippītikena sukhena abhisandeti parisandeti paripūreti parippharati, nāssa kiñci sabbāvato kāyassa nippītikena sukhena apphuṭam hoti. Seyyathāpi Udāyi uppaliniyam vā paduminiyam vā puṇḍarīkiniyam vā appekaccāni uppalāni vā padumāni vā puṇḍarīkāni vā udake jātāni udake samvaḍḍhāni udakānuggatāni anto nimuggaposīni, tāni yāva caggā yāva ca mūlā sītena vārinā abhisannāni parisannāni paripūrāni paripphuṭāni, nāssa² kiñci sabbāvatam uppalānam vā padumānam vā puṇḍarīkānam vā sītena vārinā apphuṭam assa. Evameva kho Udāyi bhikkhu imameva kāyam nippītikena sukhena abhisandeti parisandeti paripūreti parippharati, nāssa kiñci sabbāvato kāyassa nippītikena sukhena apphutam hoti.

Puna caparam Udāyi bhikkhu sukhassa ca pahānā dukkhassa ca pahānā pubbeva somanassadomanassānam atthangamā adukkhamasukham upekkhāsatipārisuddhim catuttham jhānam upasampajja viharati, so imameva kāyam parisuddhena cetasā pariyodātena pharitvā nisinno hoti, nāssa kiñci sabbāvato kāyassa parisuddhena cetasā pariyodātena apphuṭam hoti. Seyyathāpi Udāyi puriso odātena vatthena sasītam pārupitvā nisinno assa, nāssa kiñci sabbāvato kāyassa odātena

vatthena apphuṭaṁ assa. Evameva kho Udāyi bhikkhu imameva kāyaṁ parisuddhena cetasā pariyodātena pharitvā nisinno hoti, nāssa kiñci sabbāvato kāyassa parisuddhena cetasā pariyodātena apphuṭaṁ hoti. Tatra ca pana me sāvakā bahū abhiññāvosānapāramippattā viharanti.

- 252. Puna caparam Udāyi akkhātā mayā sāvakānam patipadā, yathā patipannā me sāvakā evam pajānanti "ayam kho me kāyo rūpī cātumahābhūtiko mātāpettikasambhavo odanakummāsūpacayo aniccucchādanaparimaddanabhedanaviddhamsanadhammo, idañca pana me viññānam ettha sitam ettha patibaddham. Seyyathāpi Udāyi mani veluriyo subho jātimā atthamso suparikammakato accho vippasanno sabbākārasampanno, tatridam suttam āvutam nīlam vā pītam vā lohitam vā odātam vā pandusuttam vā, tamenam cakkhumā puriso hatthe karitvā paccavekkheyya 'ayam kho mani veluriyo subho jātimā atthamso suparikammakato accho vippasanno sabbākārasampanno, tatridam suttam āvutam nīlam vā pītam vā lohitam vā odātam vā pandusuttam vā'ti". Evameva kho Udāyi akkhātā mayā sāvakānam patipadā, yathāpatipannā me sāvakā evam pajānanti "ayam kho me kāyo rūpī cātumahābhūtiko mātāpettikasambhavo odanakummāsūpacayo aniccucchādanaparimaddanabhedanaviddhamsanadhammo, idañca pana me viññanam ettha sitam ettha patibaddhan"ti. Tatra ca pana mesavaka bahū abhiññāvosānapāramippattā viharanti.
- 253. Puna caparam Udāyi akkhātā mayā sāvakānam paṭipadā, yathāpaṭipannā me sāvakā imamhā kāyā aññam kāyam abhinimminanti rūpim manomayam sabbaṅgapaccaṅgim ahīnindriyam. Seyyathāpi Udāyi puriso muñjamhā īsikam pabbāheyya, tassa evamassa "ayam muñjo, ayam īsikā, añño muñjo, aññā īsikā, muñjamhātveva īsikā pabbāļhā"ti. Seyyathā vā panudāyi puriso asim kosiyā pabbāheyya, tassa evamassa "ayam asi, ayam kosi, añño asi, aññā kosi, kosiyātveva asi pabbāļho"ti. Seyyathā vā panudāyi puriso ahim karaṇḍā uddhareyya, tassa evamassa "ayam ahi, ayam karaṇḍo,

añño ahi, añño karaṇḍo, karaṇḍātveva ahi ubbhato''ti. Evameva kho Udāyi akkhātā mayā sāvakānam paṭipadā, yathāpaṭipannā me sāvakā imamhā kāyā aññam kāyam abhinimminanti rūpim manomayam sabbaṅgapaccaṅgim ahīnindriyam. Tatra ca pana me sāvakā bahū abhiññāvosanapāramippattā viharanti.

254. Puna caparam Udāyi akkhātā mayā sāvakānam patipadā, yathāpatipannā me sāvakā anekavihitam iddhividham paccanubhonti, ekopi hutvā bahudhā honti, bahudhāpi hutvā eko hoti, āvibhāvam tirobhāvam tirokuttam tiropākāram tiropabbatam asajjamānā gacchanti seyyathāpi ākāse, pathaviyāpi ummujjanimujjam karonti seyyathāpi udake, udakepi abhijjamāne¹ gacchanti sevyathāpi pathaviyam, ākāsepi pallankena kamanti seyyathāpi pakkhī sakuno, imepi candimasūriye evammahiddhike evammahānubhāve pāninā parimasanti parimajjanti, yāva brahmalokāpi kāyena vasam vattenti. Seyyathāpi Udāyi dakkho kumbhakāro vā kumbhakārantevāsī vā suparikammakatāya mattikāya yam yadeva bhājanavikatim ākankheyya, tam tadeva kareyya abhinipphādeyya. Seyyathā vā panudāyi dakkho dantakāro vā dantakārantevāsī vā suparikammakatasmim dantasmim yam yadeva dantavikatim ākankheyya, tam tadeva kareyya abhinipphādeyya. Sayyathā vā panudāyi dakkho suvannakāro vā suvannakārantevāsī vā suparikammakatasmim suvannasmim yam yadeva suvannavikatim ākankheyya, tam tadeva kareyya abhinipphādeyya. Evameva kho Udāyi akkhātā mayā sāvakānam paţipadā, yathāpatipannā me sāvakā anekavihitam iddhividham paccanubhonti, ekopi hutvā bahudhā honti, bahudhāpi hutvā eko hoti, āvibhāvam tirobhāvam tirokuttam tiropakāram tiropabbatam asajjamānā gacchanti seyyathāpi ākāse, pathaviyāpi ummujjanimujjam karonti seyyathāpi udake, udakepi abhijjamāne gacchanti seyyathāpi pathaviyam, ākāsepi pallankena kamanti seyyathāpi pakkhī sakuno, imepi candimasūriye evammahiddhike evammahānubhāve pāṇinā parimajjanti, yāva brahmalokapi

kāyena vasam vattenti. Tatra ca pana me sāvakā bahū abhiññāvosānapāramippattā viharanti.

255. Puna caparam Udāyi akkhātā mayā sāvakānam paṭipadā, yathāpaṭipannā me sāvakā dibbāya sotadhātuyā visuddhāya atikkantamānusikāya ubho sadde suṇanti dibbe ca mānuse ca ye dūre santike ca. Seyyathāpi Udāyi balavā saṅkhadhamo appakasireneva cātuddisā viññāpeyya. Evameva kho Udāyi akkhātā mayā sāvakānam paṭipadā, yathāpaṭipannā me sāvakā dibbāya sotadhātuyā visuddhāya atikkantamānusikāya ubho sadde suṇanti dibbe ca mānuse ca ye dūre santike ca. Tatra ca pana me sāvakā bahū abhiññāvosānapāramippattā viharanti.

256. Puna caparam Udāyi akkhātā mayā sāvakānam patipadā, yathāpatipannā me sāvakā parasattānam parapuggalānam cetasā ceto paricca pajānanti, sarāgam vā cittam sarāgam cittanti pajānanti, vītarāgam vā cittam vītarāgam cittanti pajānanti, sadosam vā cittam sadosam cittanti pajānanti, vītadosam vā cittam vītadosam cittanti pajānanti, samoham vā cittam samoham cittanti pajānanti, vītamoham vā cittam vītamoham cittanti pajānanti, samkhittam vā cittam samkhittam cittanti pajānanti, vikkhittam vā cittam vikkhittam cittanti pajānanti, mahaggatam vā cittam mahaggatam cittanti pajānanti, amahaggatam vā cittam amahaggatam cittanti pajānanti, sa-uttaram vā cittam sa-uttaram cittanti pajānanti, anuttaram vā cittam anuttaram cittanti pajānanti, samāhitam vā cittam samāhitam cittanti pajānanti, asamāhitam vā cittam asamāhitam cittanti pajānanti, vimuttam vā cittam vimuttam cittanti pajananti, avimuttam va cittam avimuttam cittanti pajānanti. Seyyathāpi Udāyi itthī vā puriso vā daharo yuvā mandanakajātiko ādāse vā parisuddhe pariyodāte acche vā udakapatte sakam mukhanimittam paccavekkhamāno sakanikam vā sakanikanti¹ jāneyya, akanikam vā akanikanti² jāneyya. Evameva kho Udāyi akkhātā mayā sāvakānam patipadā, yathāpatipannā me sāvakā parasattānam parapuggalānam cetasā ceto paricca pajananti,

sarāgam vā cittam sarāgam cittanti pajānanti, vītarāgam vā cittam -pa-sadosam vā cittam. Vītadosam vā cittam. Samoham vā cittam. Vītamoham vā cittam. Samkhittam vā cittam. Vikkhittam vā cittam. Mahaggatam vā cittam. Amahaggatam vā cittam. Sa-uttaram vā cittam. Anuttaram vā cittam. Samāhitam vā cittam. Vimuttam vā cittam. Avimuttam vā cittam avimuttam cittanti pajānanti. Tatra ca pana me sāvakā bahū abhiñāāvosānapāramippattā viharanti.

257. Puna caparam Udāyi akkhātā mayā sāvakānam patipadā, yathāpatipannā me sāvakā anekavihitam pubbenivāsam anussaranti. Seyyathidam, ekampi jātim dvepi jātiyo tissopi jātiyo catassopi jātiyo pañcapi jātiyo dasapi jātiyo vīsampi jātiyo timsampi jātiyo cattālīsampi jātiyo paññāsampi jātiyo jātisatampi jātisahassampi jātisatasahassampi anekepi samvattakappe anekepi vivattakappe anekepi samvattavivattakappe, "amutrāsim evamnāmo evamgotto evamvanno evamāhāro evamsukhadukkhappatisamvedī evamāyupariyanto, so tato cuto amutra udapādim, tatrāpāsim evamnāmo evamgotto evamvanno evamāhāro evamsukhadukkhappatisamvedī evamāyupariyanto, so tato cuto idhūpapanno"ti. Iti sākāram sa-uddesam anekavihitam pubbenivāsam anussarati. Seyyathāpi Udāyi puriso sakamhā gāmā aññam gāmam gaccheyya, tamhāpi gāmā aññam gāmam gaccheyya, so tamhā gāmā sakamyeva gāmam paccāgaccheyya. Tassa evamassa "aham kho sakamhā gāmā aññam gāmam agacchim, tatra evam atthāsim evam nisīdim evam abhāsim evam tunhī ahosim, tamhāpi gāmā amum gāmam agacchim, tatrāpi evam atthāsim evam nisīdim evam abhāsim evam tunhī ahosim, somhi tamhā gāmā sakamyeva gāmam paccāgato"ti. Evameva kho Udāyi akkhātā mayā sāvakānam patipadā, yathāpatipannā me sāvakā anekavihitam pubbenivāsam anussaranti. Seyvathidam, ekampi jātim -pa- iti sākāram sa-uddesam anekavihitam pubbenivāsam anussaranti. Tatra ca pana me sāvakā bahū abhiññāvosānapāramippattā viharanti.

258. Puna caparam Udāyi akkhātā mayā sāvakānam paṭipadā, yathāpaṭipannā me sāvakā dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena

satte passanti cavamane upapajjamane hine panite suvanne dubbanne sugate duggate, yathākammūpage satte pajānanti "ime vata bhonto sattā kāyaduccaritena samannāgatā vacīduccaritena samannāgatā manoduccaritena samannāgatā ariyānam upavādakā miechāditthikā micchāditthikammasamādānā, te kāyassa bhedā param maranā apāyam duggatim vinipātam nirayam upapannā. Ime vā pana bhonto sattā kāyasucaritena samannāgatā vacīsucaritena samannāgatā manosucaritena samannāgatā ariyānam anupavādakā sammāditthikā sammāditthikammasamādānā, te kāyassa bhedā param maranā sugatim saggam lokam upapannā"ti. Iti dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena satte passanti cavamāne upapajjamāne hīne panīte suvanne dubbanne sugate duggate, yathākammūpage satte pajānanti. Seyyathāpi Udāyi dve agārā sadvārā¹, tatra cakkhumā puriso majjhe thito passeyya manusse geham pavisantepi nikkhamantepi anucankamantepi anuvicarantepi. Evameva kho Udāyi akkhātā mayā sāvakānam patipadā, vathāpatipannā me sāvakā dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena satte passanti cavamāne upapajjamāne hīne panīte suvanne dubbanne sugate duggate, yathākammūpage satte pajānanti -pa-. Tatra ca pana me sāvakā bahū abhiññāvosānapāramippattā viharanti.

259. Puna caparam Udāyi akkhātā mayā sāvakānam paṭipadā, yathāpaṭipannā me sāvakā āsavānam khayā anāsavam cetovimuttim paññāvimuttim diṭṭheva dhamme sayam abhiññā sacchikatvā upasampajja viharanti. Seyyathāpi Udāyi pabbatasankhepe udakarahado accho vippasanno anāvilo, tattha cakkhumā puriso tīre ṭhito passeyya sippisambukampi² sakkharakaṭhalampi macchagumbampi carantampi tiṭṭhantampi. Tassa evamassa "ayam kho udakarahado accho vippasanno anāvilo, tatrime sippisambukāpi sakkharakaṭhalāpi macchagumbāpi carantipi tiṭṭhantipī"ti. Evameva kho Udāyi akkhātā mayā sāvakānam paṭipadā, yathāpaṭipannā me sāvakā āsavānam khayā anāsavam cetovimuttim paññāmuttim diṭṭheva dhamme sayam abhiññā sacchikatvā upasampajja viharanti. Tatra ca pana

me sāvakā bahū abhiññāvosānapāramippattā viharanti. Ayam kho Udāyi pañcamo dhammo. Yena mama sāvakā sakkaronti garum karonti mānenti pūjenti, sakkatvā garum katvā upanissāya viharanti.

Ime kho Udāyi pañca dhammā, yehi mamam sāvakā sakkaronti garum karonti mānenti pūjenti, sakkatvā garum katvā upanissāya viharantīti.

Idamavoca Bhagavā. Attamano Sakuludāyī paribbājako Bhagavato bhāsitam abhinandīti.

Mahāsakuludāyisuttam niṭṭhitam sattamam.

8. Samanamundikasutta

260. Evam me sutam—ekam samayam Bhagavā Sāvatthiyam viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Tena kho pana samayena Uggāhamāno paribbājako Samaṇamuṇḍikāputto¹ samayappavādake tindukācīre ekasālake Mallikāya ārāme paṭivasati mahatiyā paribbājakaparisāya saddhim pañcamattehi paribbājakasatehi. Atha kho Pañcakaṅgo thapati Sāvatthiyā nikkhami divā divassa Bhagavantam dassanāya. Atha kho Pañcakaṅgassa thapatissa etadahosi "akālo kho tāva Bhagavantam dassanāya, paṭisallīno Bhagavā, manobhāvaniyānampi bhikkhūnam asamayo dassanāya, paṭisallīnā manobhāvaniyā bhikkhū, yamnūnāham yena samayappavādako tindukācīro ekasālako Mallikāya ārāmo, yena Uggāhamāno paribbājako Samaṇamuṇḍikāputto tenupasaṅkameyyan"ti. Atha kho Pañcakaṅgo thapati yena samayappavādako tindukācīro ekasālako Mallikāya ārāmo, yena Uggāhamāno paribbājako Samaṇamuṇḍikāputto tenupasaṅkameyan"ti. Atha kho Pañcakaṅgo thapati yena samayappavādako tindukācīro ekasālako Mallikāya ārāmo, yena Uggāhamāno paribbājako Samaṇamuṇḍikāputto tenupasaṅkami.

Tena kho pana samayena Uggāhamāno paribbājako Samaṇamuṇḍikāputto mahatiyā paribbājakaparisāya saddhim nisinno hoti unnādiniyā uccāsaddamahāsaddāya anekavihitam tiracchānakatham kathentiyā. Seyyathidam, rājakatham corakatham mahāmattakatham senākatham bhayakatham yuddhakatham annakatham pānakatham vatthakatham sayanakatham mālākatham gandhakatham nīgamakatham yānakatham gāmakatham nigamakatham nagarakatham janapadakatham itthikatham sūrakatham visikhākatham kumbhaṭṭhānakatham pubbapetakatham nānattakatham lokakkhāyikam samuddakkhāyikam itibhavābhavakatham iti vā.

Addasā kho Uggāhamāno paribbājako Samaņamuņḍikāputto Pañcakaṅgaṁ thapatiṁ dūratova āgacchantaṁ, disvāna sakaṁ parisaṁ saṇṭhāpesi "appasaddā bhonto hontu, mā bhonto saddamakatta. Ayaṁ samaṇassa Gotamassa sāvako āgacchati Pañcakaṅgo thapati. Yāvatā kho pana samaṇassa Gotamassa sāvakā gihī odātavasanā Sāvatthiyaṁ paṭivasanti, ayaṁ tesaṁ aññataro Pañcakaṅgo thapati. Appasaddakāmā kho pana te āyasmanto appasaddavinītā appasaddassa vaṇṇavādino, appeva nāma appasaddaṁ parisaṁ viditvā upasaṅkamitabbaṁ maññeyyā"ti. Atha kho te paribbājakā tuṇhī ahesuṁ.

261. Atha kho Pañcakaṅgo thapati yena Uggāhamāno paribbājako Samaṇamuṇḍikāputto tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Uggāhamānena paribbājakena Samaṇamuṇḍikāputtena saddhiṁ sammodi, sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinnaṁ kho Pañcakaṅgaṁ thapatiṁ Uggāhamāno paribbājako Samaṇamuṇḍikāputto etadavoca "catūhi kho ahaṁ gahapati dhammehi samannāgataṁ purisapuggalaṁ paññapemi sampannakusalaṁ paramakusalaṁ uttamapattipattaṁ samaṇaṁ ayojjhaṁ. Katamehi catūhi. Idha gahapati na kāyena pāpakammaṁ karoti, na pāpakaṁ vācaṁ bhāsati, na pāpakaṁ saṅkappaṁ saṅkappeti, na pāpakaṁ ājīvaṁ ājīvati. Imehi kho ahaṁ gahapati catūhi dhammehi samannāgataṁ purisapuggalaṁ paññapemi sampannakusalaṁ paramakusalaṁ uttamapattipattaṁ samanaṁ ayojjhan"ti.

Atha kho Pañcakaṅgo thapati Uggāhamānassa paribbājakassa Samaṇamuṇḍikāputtassa bhāsitaṁ neva abhinandi nappaṭikkosi, anabhinanditvā appaṭikkositvā uṭṭhāyāsanā pakkāmi "Bhagavato santike etassa bhāsitassa atthaṁ ājānissāmī"ti. Atha kho Pañcakaṅgo thapati yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho Pañcakaṅgo thapati yāvatako ahosi

Uggāhamānena paribbājakena Samaṇamuṇḍikāputtena saddhim kathāsallāpo, tam sabbam Bhagavato ārocesi.

262. Evam vutte Bhagavā Pancakangam thapatim etadavoca—evam sante kho thapati daharo kumāro mando uttānaseyyako sampannakusalo bhavissati paramakusalo uttamapattipatto samaņo ayojjho, yathā Uggāhamānassa paribbājakassa Samaṇamuṇḍikāputtassa vacanam. Daharassa hi thapati kumārassa mandassa uttānaseyyakassa kāyotipi na hoti, kuto pana kāyena pāpakammam karissati añnatra phanditamattā. Daharassa hi thapati kumārassa mandassa uttānaseyyakassa vācātipi na hoti, kuto pana pāpakam vācam bhāsissati añnatra roditamattā. Daharassa hi thapati kumārassa mandassa uttānaseyyakassa sankappotipi na hoti, kuto pana pāpakam sankappam sankappissati añnatra vikūjitamattā¹. Daharassa hi thapati kumārassa mandassa uttānaseyyakassa ājīvotipi na hoti, kuto pana pāpakam ājīvam ājīvissati añnatra mātuthañnā. Evam sante kho thapati daharo kumāro mando uttānaseyyako sampannakusalo bhavissati paramakusalo uttamapattipatto samaņo ayojjho, yathā Uggāhamānassa paribbājakassa Samanamundikāputtassa vacanam.

263. Catūhi kho ahaṁ thapati dhammehi samannāgataṁ purisapuggalaṁ paññapemi na ceva sampannakusalaṁ na paramakusalaṁ na uttamapattipattaṁ samaṇaṁ ayojjhaṁ, api cimaṁ daharaṁ kumāraṁ mandaṁ uttānaseyyakaṁ samadhigayha tiṭṭhati. Katamehi catūhi. Idha thapati na kāyena pāpakaṁmaṁ karoti, na pāpakaṁ vācaṁ bhāsati, na pāpakaṁ saṅkappaṁ saṅkappeti, na pāpakaṁ ājīvaṁ ājīvati. Imehi kho ahaṁ thapati catūhi dhammehi samannāgataṁ purisapuggalaṁ paññapemi na ceva sampannakusalaṁ na paramakusalaṁ na uttamapattipattaṁ samaṇaṁ ayojjhaṁ, api cimaṁ daharaṁ kumāraṁ mandaṁ uttānaseyyakaṁ samadhigayha tiṭṭhati.

Dasahi kho aham thapati dhammehi samannāgatam purisapuggalam paññapemi sampannakusalam paramakusalam uttamapattipattam samaṇam ayojjham. Ime akusalā sīlā, tamaham² thapati veditabbanti vadāmi. Itosamuṭṭhānā

akusalā sīlā, tamaham thapati veditabbanti vadāmi. Idha akusalā sīlā aparisesā nirujjhanti, tamaham thapati veditabbanti vadāmi. Evam paṭipanno akusalānam sīlānam nirodhāya paṭipanno hoti, tamaham thapati veditabbanti vadāmi.

Ime kusalā sīlā, tamaham thapati veditabbanti vadāmi. Itosamuṭṭhānā kusalā sīlā, tamaham thapati veditabbanti vadāmi. Idha kusalā sīlā aparisesā nirujjhanti, tamaham thapati veditabbanti vadāmi. Evam paṭipanno kusalānam sīlānam nirodhāya paṭipanno hoti, tamaham thapati veditabbanti vadāmi.

Ime akusalā saṅkappā, tamahaṁ thapati veditabbanti vadāmi. Itosamuṭṭhānā akusalā saṅkappā, tamahaṁ thapati veditabbanti vadāmi. Idha akusalā saṅkappā aparisesā nirujjhanti, tamahaṁ thapati veditabbanti vadāmi. Evaṁ paṭipanno akusalānaṁ saṅkappānaṁ nirodhāya paṭipanno hoti, tamahaṁ thapati veditabbanti vadāmi.

Ime kusalā saṅkappā, tamahaṁ thapati veditabbanti vadāmi. Itosamuṭṭhānā kusalā saṅkappā, tamahaṁ thapati veditabbanti vadāmi. Idha kusalā saṅkappā aparisesā nirujjhanti, tamahaṁ thapati veditabbanti vadāmi. Evaṁ paṭipanno kusalānaṁ saṅkappānaṁ nirodhāya paṭipanno hoti, tamahaṁ thapati veditabbanti vadāmi.

264. Katame ca thapati akusalā sīlā. Akusalam kāyakammam akusalam vacīkammam pāpako ājīvo. Ime vuccanti thapati akusalā sīlā.

Ime ca thapati akusalā sīlā kimsamuṭṭhānā. Samuṭṭhānampi nesam vuttam, cittasamuṭṭhānātissa vacanīyam. Katamam cittam. Cittampi hi bahum anekavidham nānappakārakam, yam cittam sarāgam sadosam samoham. Itosamuṭṭhānā akusalā sīlā.

Ime ca thapati akusalā sīlā kuhim aparisesā nirujjhanti. Nirodhopi nesam vutto, idha thapati bhikkhu kāyaduccaritam pahāya

kāyasucaritam bhāveti, vacīduccaritam pahāya vacīsucaritam bhāveti, manoduccaritam pahāya manosucaritam bhāveti, micchājīvam pahāya sammājīvena jīvitam kappeti. Etthete akusalā sīlā aparisesā nirujjhanti.

Katham paṭipanno thapati akusalānam sīlānam nirodhāya paṭipanno hoti. Idha thapati bhikkhu anuppannānam pāpakānam akusalānam dhammānam anuppādāya chandam janeti vāyamati vīriyam ārabhati cittam paggaṇhāti padahati, uppannānam pāpakānam akusalānam dhammānam pahānāya chandam janeti vāyamati vīriyam ārabhati cittam paggaṇhāti padahati, anuppannānam kusalānam dhammānam uppādāya chandam janeti vāyamati vīriyam ārabhati cittam paggaṇhāti padahati, uppannānam kusalānam dhammānam ṭhitiyā asammosāya bhiyyobhāvāya vepullāya bhāvanāya pāripūriyā chandam janeti vāyamati vīriyam ārabhati cittam paggaṇhāti padahati. Evam paṭipanno kho thapati akusalānam sīlānam nirodhāya patipanno hoti.

265. Katame ca thapati kusalā sīlā. Kusalam kāyakammam kusalam vacīkammam ājīvaparisuddhampi kho aham thapati sīlasmim vadāmi. Ime vuccanti thapati kusalā sīlā.

Ime ca thapati kusalā sīlā kimsamuṭṭhānā. Samuṭṭhānampi nesam vuttam, cittasamuṭṭhānātissa vacanīyam. Katamam cittam. Cittampi hi bahum anekavidham nānappakārakam, yam cittam vītarāgam vītadosam vītamoham. Itosamuṭṭhānā kusalā sīlā.

Ime ca thapati kusalā sīlā kuhim aparisesā nirujjhanti. Nirodhopi nesam vutto, idha thapati bhikkhu sīlavā hoti no ca sīlamayo, tañca cetovimuttim paññāvimuttim yathābhūtam pajānāti. Yatthassa te kusalā sīlā aparisesā nirujjhanti.

Katham paṭipanno ca thapati kusalānam sīlānam nirodhāya paṭipanno hoti. Idha thapati bhikkhu anuppannānam pāpakānam akusalānam dhammānam anuppādāya chandam janeti vāyamati vīriyam ārabhati cittam paggaṇhāti

padahati. Uppannānam pāpakānam akusalānam dhammānam pahānāya -pa-. Anuppannānam kusalānam dhammānam uppādāya -pa-. Uppannānam kusalānam dhammānam thitiyā asammosāya bhiyyobhāvāya vepullāya bhāvanāya pāripūriyā chandam janeti vāyamati vīriyam ārabhati cittm paggaṇhāti padahati. Evam paṭipanno kho thapati kusalānam sīlānam nirodhāya paṭipanno hoti.

266. Katame ca thapati akusalā saṅkappā. Kāmasaṅkappo byāpādasaṅkappo vihiṁsāsaṅkappo. Ime vuccanti thapati akusalā saṅkappā.

Ime ca thapati akusalā saṅkappā kiṁsamuṭṭhānā. Samuṭṭhānampi nesaṁ vuttaṁ, saññāsamuṭṭhānātissa vacanīyaṁ. Katamā saññā. Saññāpi hi bahū anekavidhā nānappakārakā, kāmasaññā byāpādasaññā vihiṁsāsaññā. Itosamutthānā akusalā saṅkappā.

Ime ca thapati akusalā saṅkappā kuhim aparisesā nirujjhanti. Nirodhopi nesam vutto, idha thapati bhikkhu vivicceva kāmehi -pa- paṭhamam jhānam upasampajja viharati. Etthete akusalā saṅkappā aparisesā nirujjhanti.

Katham paṭipanno ca thapati akusalānam saṅkappānam nirodhāya paṭipanno hoti. Idha thapati bhikkhu anuppannānam pāpakānam akusalānam dhammānam anuppādāya chandam janeti vāyamati vīriyam ārabhati cittam paggaṇhāti padahati, uppannānam pāpakānam akusalānam dhammānam pahānāya -pa- anuppannānam kusalānam dhammānam uppādāya -pa- uppannānam kusalānam dhammānam ṭhitiyā asammosāya bhiyyobhāvāya vepullāya bhāvanāya pāripūriyā chandam janeti vāyamati vīriyam ārabhati cittam paggaṇhāti padahati. Evam paṭipanno kho thapati akusalānam saṅkappānam nirodhāya paṭipanno hoti.

267. Katame ca thapati kusalā saṅkappā. Nekkhammasaṅkappo abyāpādasaṅkappo avihiṁsāsaṅkappo. Ime vuccanti thapati kusalā saṅkappā.

Ime ca thapati kusalā saṅkappā kiṁsamuṭṭhānā. Samuṭṭhānampi nesaṁ vuttaṁ, saññāsamutthānātissa vacanīyaṁ. Katamā saññā. Saññāpi hi bahū

anekavidhā nānappakārakā, nekkhammasaññā abyāpādasaññā avihimsāsaññā. Itosamutthānā kusalā saṅkappā.

Ime ca thapati kusalā saṅkappā kuhiṁ aparisesā nirujjhanti. Nirodhopi nesaṁ vutto, idha thapati bhikkhu vitakkavicārānaṁ vūpasamā -pa- dutiyaṁ jhānaṁ upasampajja viharati. Etthete kusalā saṅkappā aparisesā nirujjhanti.

Katham paṭipanno ca thapati kusalānam saṅkappānam nirodhāya paṭipanno hoti. Idha thapati bhikkhu anuppannānam pāpakānam akusalānam dhammānam anuppādāya chandam janeti vāyamati vīriyam ārabhati cittam paggaṇhāti padahati, uppannānam pāpakānam akusalānam dhammānam pahānāya -pa- anuppannānam kusalānam dhammānam uppādāya -pa- uppannānam kusalānam dhammānam ṭhitiyā asammosāya bhiyyobhāvāya vepullāya bhāvanāya pāripūriyā chandam janeti vāyamati vīriyam ārabhati cittam paggaṇhāti padahati. Evam paṭipanno kho thapati kusalānam saṅkappānam nirodhāya paṭipanno hoti.

268. Katamehi cāhaṁ thapati dasahi dhammehi samannāgataṁ purisapuggalaṁ paññapemi sampannakusalaṁ paramakusalaṁ uttamapattipattaṁ samaṇaṁ ayojjhaṁ. Idha thapati bhikkhu asekhāya sammādiṭṭhiyā samannāgato hoti, asekhena sammāsaṅkappena samannāgato hoti, asekhāya sammāvācāya samannāgato hoti, asekhena sammā-ājīvena samannāgato hoti, asekhena sammāvāyāmena samannāgato hoti, asekhāya sammāsatiyā samannāgato hoti, asekhena sammāsamādhinā samannāgato hoti, asekhena sammānāṇena samannāgato hoti, asekhāya sammāvimuttiyā samannāgato hoti. Imehi kho ahaṁ thapati dasahi dhammehi samannāgataṁ purisapuggalaṁ paññapemi sampannakusalaṁ paramakusalaṁ uttamapattipattaṁ samaṇaṁ ayojjhanti.

Idamavoca Bhagavā. Attamano Pañcakaṅgo thapati Bhagavato bhāsitaṁ abhinandīti.

Samanamundikasuttam nitthitam atthamam.

9. Cūļasakuludāyisutta

269. Evam me sutam—ekam samayam Bhagavā Rājagahe viharati Veļuvane kalandakanivāpe. Tena kho pana samayena Sakuludāyī paribbājako Moranivāpe paribbājakārāme paṭivasati mahatiyā paribbājakaparisāya saddhim. Atha kho Bhagavā pubbaṇhasamayam nivāsetvā pattacīvaramādāya Rājagaham piṇḍāya pāvisi. Atha kho Bhagavato etadahosi "atippago kho tāva Rājagahe piṇḍāya caritum. Yamnūnāham yena Moranivāpo paribbājakārāmo yena Sakuludāyī paribbājako tenupasaṅkameyyan"ti. Atha kho Bhagavā yena Moranivāpo paribbājakārāmo tenupasaṅkami.

Tena kho pana samayena Sakuludāyī paribbājako mahatiyā paribbājakaparisāya saddhim nisinno hoti unnādiniyā uccāsaddamahāsaddāya anekavihitam tiracchānakatham kathentiyā. Seyyathidam, rājakatham corakatham mahāmattakatham senākatham bhayakatham yuddhakatham annakatham pānakatham vatthakatham sayanakatham mālākatham gandhakatham nātikatham yānakatham gāmakatham nigamakatham nagarakatham janapadakatham itthikatham sūrakatham visikhākatham kumbhaṭṭhānakatham pubbapetakatham nānattakatham lokakkhāyikam samuddakkhāyikam itibhavābhavakatham iti vā. Addasā kho Sakuludāyī paribbājako Bhagavantam dūratova āgacchantam, disvāna sakam parisam saṇṭhāpesi "appasaddā bhonto hontu, mā bhonto saddamakattha, ayam samaṇo Gotamo āgacchati. Appasaddakāmo kho pana so āyasmā appasaddassa vaṇṇavādī, appeva nāma appasaddam parisam viditvā upasaṅkamitabbam maññeyyā"ti. Atha kho te paribbājakā tuṇhī ahesum.

270. Atha kho Bhagavā yena Sakuludāyī paribbājako tenupasaṅkami. Atha kho Sakuludāyī paribbājako Bhagavantaṁ etadavoca "etu kho bhante Bhagavā, svāgataṁ bhante Bhagavato. Cirassaṁ kho bhante Bhagavā imaṁ pariyāyamakāsi, yadidaṁ idhāgamanāya. Nisīdatu bhante Bhagavā, idamāsanaṁ paññattan"ti. Nasīdi Bhagavā paññatte āsane. Sakuludāyīpi kho paribbājako aññataraṁ nīcaṁ āsanaṁ gahetvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinnaṁ kho Sakuludāyiṁ paribbājakaṁ Bhagavā etadavoca "kāya nuttha Udāyi

etarahi kathāya sannisinnā, kā ca pana vo antarākathā vippakatā"ti. Tiṭṭhatesā bhante kathā, yāya mayaṁ etarahi kathāya sannisinnā, nesā bhante kathā Bhagavato dullabhā bhavissati pacchāpi savanāya. Yadāhaṁ bhante imaṁ parisaṁ anupasaṅkanto homi, athāyaṁ parisā anekavihitaṁ tiracchānakathaṁ kathentī nisinnā hoti. Yadā ca kho ahaṁ bhante imaṁ parisaṁ upasaṅkanto homi, athāyaṁ parisā mamaññeva mukhaṁ ullokentī nisinnā hoti "yaṁ no samaṇo Udāyī dhammaṁ bhāsissati, taṁ¹ sossāmā"ti. Yadā pana bhante Bhagavā imaṁ parisaṁ upasaṅkanto hoti, athāhañceva ayañca parisā Bhagavato mukhaṁ ullokentā² nisinnā homa "yaṁ no Bhagavā dhammaṁ bhāsissati, taṁ¹ sossāmā"ti.

271. Tenahudāyi taṁyevettha paṭibhātu, yathā maṁ paṭibhāseyyāti. Purimāni bhante divasāni purimatarāni sabbaññū sabbadassāvī aparisesaṁ ñāṇadassanaṁ paṭijānamāno "carato ca me tiṭṭhato ca suttassa ca jāgarassa ca satataṁ samitaṁ ñāṇadassanaṁ paccupaṭṭhitan"ti, so mayā³ pubbantaṁ ārabbha pañhaṁ puṭṭho samāno aññenaññaṁ paṭicari, bahiddhā kathaṁ apanāmesi, kopañca dosañca appaccayañca pātvākāsi. Tassa mayhaṁ bhante Bhagavantaṁyeva ārabbha sati udapādi "aho nūna Bhagavā, aho nūna Sugato, yo imesaṁ dhammānaṁ sukusalo"ti. Ko pana so Udāyi sabbaññū sabbadassāvī aparisesaṁ ñāṇadassanaṁ paṭijānamāno "carato ca me tiṭṭhato ca suttassa ca jāgarassa ca satataṁ samitaṁ ñāṇadassanaṁ paccupaṭṭhitan"ti, yo tayā pubbantaṁ ārabbha pañhaṁ puṭṭho samāno aññenaññaṁ paṭicari, bahiddhā kathaṁ apanāmesi, kopañca dosañca appaccayañca pātvākāsīti. Nigaṇṭho bhante Nāṭaputtoti.

Yo kho Udāyi anekavihitam pubbenivāsam anussareyya. Seyyathidam, ekampi jātim dvepi jātiyo -pa- iti sākāram sa-uddesam anekavihitam pubbenivāsam anussareyya. So vā mam pubbantam ārabbha pañham puccheyya, tam vāham pubbantam ārabbha pañham puccheyyam, so vā me pubbantam ārabbha

^{1.} Tam no (Sī, Syā, Kam, I)

^{3.} Paccupatthitan"ti mayā (?)

^{2.} Olokentī (Syā, Kaṁ, Ka)

pañhassa veyyākaraņena cittam ārādheyya, tassa vāham pubbantam ārabbha pañhassa veyyākaraņena cittam ārādheyyam.

Yo¹ kho Udāyi dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena satte passeyya cavamāne upapajjamāne hīne paṇīte suvaṇṇe dubbaṇṇe sugate duggate, yathākammūpage satte pajāneyya. So vā maṁ aparantaṁ ārabbha pañhaṁ puccheyya, taṁ vāhaṁ aparantaṁ ārabbha pañhaṁ puccheyyaṁ. So vā me aparantaṁ ārabbha pañhassa veyyākaraṇena cittaṁ ārādheyya, tassa vāhaṁ aparantaṁ ārabbha pañhassa veyyākaraṇena cittaṁ ārādheyyaṁ.

Api ca Udāyi tiṭṭhatu pubbanto, tiṭṭhatu aparanto dhammaṁ te desessāmi "imasmiṁ sati idaṁ hoti, imassuppādā idaṁ uppajjati, imasmiṁ asati idaṁ na hoti, imassa nirodhā idaṁ nirujjhatī"ti.

Aham hi bhante yāvatakampi me iminā attabhāvena paccanubhūtam, tampi nappahomi sākāram sa-uddesam anussaritum, kuto panāham anekavihitam pubbenivāsam anussarissāmi. Seyyathidam, ekampi jātim dvepi jātiyo -pa- iti sākāram sa-uddesam anekavihitam pubbenivāsam anussarissāmi, seyyathāpi Bhagavā. Aham hi bhante etarahi pamsupisācakampi na passāmi, kuto panāham dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena satte passissāmi cavamāne upapajjamāne hīne paņīte suvaņņe dubbaņņe sugate duggate, yathākammūpage satte pajānissāmi, seyyathāpi Bhagavā. Yam pana mam bhante Bhagavā evamāha "api ca Udāyi tiṭṭhatu pubbanto, tiṭṭhatu aparanto, dhammam te desessāmi 'imasmim sati idam hoti, imassuppādā idam uppajjati, imasmim asati idam na hoti, imassa nirodhā idam nirujjhatī'ti". Tañca pana me bhiyyoso mattāya na pakkhāyati, appeva nāmāham bhante sake ācariyake Bhagavato cittam ārādheyyam pañhassa veyyākaraņenāti.

272. Kinti pana te Udāyi sake ācariyake hotīti. Amhākam bhante sake ācariyake evam hoti "ayam paramo vanno ayam paramo vanno"ti.

Yam pana te etam Udāyi sake ācariyake evam hoti "ayam paramo vaṇṇo ayam paramo vaṇṇo"ti, katamo so paramo vaṇṇoti. Yasmā bhante vaṇṇā añño vaṇṇo uttaritaro vā paṇītataro vā natthi, so paramo vaṇṇoti.

Katamo pana so paramo vaṇṇo, yasmā vaṇṇā añño vaṇṇo uttaritaro vā paṇītataro vā natthīti. Yasmā bhante vaṇṇā añño vaṇṇo uttaritaro vā panītataro vā natthi, so paramo vannoti.

Dīghāpi kho te esā Udāyi phareyya. "Yasmā bhante vaṇṇā añño vaṇṇo uttaritaro vā paṇītataro vā natthi, so paramo vaṇṇo"ti vadesi, tañca vaṇṇaṁ na paññapesi. Seyyathāpi Udāyi puriso evaṁ vadeyya "ahaṁ yā imasmiṁ janapade janapadakalyāṇī, taṁ icchāmi taṁ kāmemī"ti. Tamenaṁ evaṁ vadeyyuṁ "ambho purisa yaṁ tvaṁ janapadakalyāṇiṁ icchasi kāmesi, jānāsi taṁ janapadakalyāṇiṁ 'khattiyī vā brāhmaṇī vā vessī vā suddī vā'ti", iti puṭṭho noti vadeyya. Tamenaṁ evaṁ vadeyyuṁ "ambho purisa yaṁ tvaṁ janapadakalyāṇiṁ icchasi kāmesi, jānāsi taṁ janapadakalyāṇiṁ 'evaṁnāmā evaṁgottāti vā'ti -pa- 'dīghā vā rassā vā majjhimā vā kāļī vā sāmā vā maṅguracchavī vā'ti. 'Amukasmiṁ vāme vā nigame vā nagare vā'ti", iti puṭṭho noti vadeyya. Tamenaṁ evaṁ vadeyyuṁ "ambho purisa yaṁ tvaṁ na jānāsi na passasi, taṁ tvaṁ icchasi kāmesī"ti, iti puṭṭho āmāti vadeyya.

Tam kim maññasi Udāyi, nanu evam sante tassa purisassa appāṭihīrakatam bhāsitam sampajjatīti. Addhā kho bhante evam sante tassa purisassa appāṭihīrakatam bhāsitam sampajjatīti.

Evameva kho tvam Udāyi "yasmā bhante vaṇṇā añño vaṇṇo uttaritaro vā paṇītataro vā natthi, so paramo vaṇṇo"ti vadesi, tañca vaṇṇam na paññapesīti.

Seyyathāpi bhante maņi veļuriyo subho jātimā aṭṭhaṁso suparikammakato paṇḍukambale nikkhitto bhāsate ca tapate ca virocati ca, evaṁ vaṇṇo attā hoti arogo paraṁ maraṇāti.

273. Tam kim maññasi Udāyi, yo vā maṇi veļuriyo subho jātimā aṭṭhamso suparikammakato paṇḍukambale nikkhitto bhāsate ca tapate ca virocati ca, yo vā rattandhakāratimisāya kimi khajjopanako, imesam ubhinnam vaṇṇānam katamo vaṇṇo abhikkantataro ca paṇītataro cāti. Yvāyam bhante rattandhakāratimisāya kimi khajjopanako, ayam imesam ubhinnam vaṇṇānam abhikkantataro ca paṇītataro cāti.

Tam kim maññasi Udāyi, yo vā rattandhakāratimisāya kimi khajjopanako, yo vā rattandhakāratimisāya telappadīpo, imesam ubhinnam vaņņānam katamo vaņņo abhikkantataro ca paņītataro cāti. Yvāyam bhante rattandhakāratimisāya telappadīpo, ayam imesam ubhinnam vaṇṇānam abhikkantataro ca paṇītataro cāti.

Tam kim maññasi Udāyi, yo vā rattandhakāratimisāya telappadīpo, yo vā rattandhakāratimisāya mahā-aggikkhandho, imesam ubhinnam vaṇṇānam katamo vaṇṇo abhikkantataro ca paṇītataro cāti. Yvāyam bhante rattandhakāratimisāya mahā-aggikkhandho, ayam imesam ubhinnam vaṇṇānam abhikkantataro va paṇītataro cāti.

Taṁ kiṁ maññasi Udāyi, yo vā rattandhakāratimisāya mahā-aggikkhandho, yā vā rattiyā paccūsasamayaṁ viddhe vigatavalāhake deve osadhitārakā, imesaṁ ubhinnaṁ vaṇṇānaṁ katamo vaṇṇo abhikkantataro ca paṇītataro cāti. Yvāyaṁ bhante rattiyā paccūsasamayaṁ viddhe vigatavalāhake deve osadhitārakā, ayaṁ imesaṁ ubhinnaṁ vaṇṇānaṁ abhikkantataro ca paṇītataro cāti.

Tam kim maññasi Udāyi, yā vā rattiyā paccūsasamayam viddhe vigatavalāhake deve osadhitārakā, yo vā tadahuposathe pannarase viddhe vigatavalāhake deve abhido¹ aḍḍharattasamayam cando, imesam ubhinnam vaṇṇānam katamo vaṇṇo abhikkantataro ca paṇītataro cāti. Yvāyam bhante tadahuposathe pannarase viddhe vigatavalāhake deve

^{1.} Abhide (Ka-Sī), abhidosaṁ (Ka) abhidoti abhisaddena samānatthanipātapadaṁ (Chakkaṅguttaratīkā Mahāvagga-atthamasuttavannanā)

abhido aḍḍharattasamayaṁ cando, ayaṁ imesaṁ ubhinnaṁ vaṇṇānaṁ abhikkantataro ca paṇītataro cāti.

Tam kim maññasi Udāyi, yo vā tadahuposathe pannarase viddhe vigatavalāhake deve abhido aḍḍharattasamayam cando, yo vā vassānam pacchime māse saradasamaye viddhe vigatavalāhake deve abhido majjhanhikasamayam sūriyo, imesam ubhinnam vaṇṇānam katamo vaṇṇo abhikkantataro ca paṇītataro cāti. Yvāyam bhante vassānam pacchime māse saradasamaye viddhe vigatavalāhake deve abhido majjhanhikasamayam sūriyo, ayam imesam ubhinnam vannānam abhikkantataro ca panītataro cāti.

Ato kho te Udāyi bahū hi bahutarā devā. Ye imesam candimasūriyānam ābhā nānubhonti, tyāham pajānāmi. Atha ca panāham na vadāmi "yasmā vaṇṇā añño vaṇṇo uttaritaro vā paṇītataro vā natthī"ti. Atha ca pana tvam Udāyi "yvāyam vaṇṇo kiminā khajjopanakena nīhīnataro¹ ca patikiṭṭhataro ca, so paramo vaṇṇo"ti vadesi, tañca vaṇṇam na paññapesīti. Acchidam² Bhagavā katham, acchidam Sugato kathamti.

Kim pana tvam Udāyi evam vadesi "acchidam Bhagavā katham, acchidam Sugato katham"ti. Amhākam bhante sake ācariyake evam hoti "ayam paramo vaṇṇo ayam paramo vaṇṇo"ti. Te mayam bhante Bhagavatā sake ācariyake samanuyuñjiyamānā samanuggāhiyamānā samanubhāsiyamānā rittā tucchā aparaddhāti.

274. Kim panudāyi atthi ekantasukho loko, atthi ākāravatī paṭipadā ekantasukhassa lokassa sacchikiriyāyāti. Amhākam bhante sake ācariyake evam hoti "atthi ekantasukho loko, atthi ākāravatī paṭipadā ekantasukhassa lokassa sacchikiriyāyā"ti.

Katamā pana sā Udāyi ākāravatī paṭipadā ekantasukhassa lokassa sacchikiriyāyāti. Idha bhante ekacco pāṇātipātam pahāya pāṇātipātā paṭivirato hoti, adinnādānam pahāya adinnādānā

paṭivirato hoti, kāmesumicchācāram pahāya kāmesumicchācārā paṭivirato hoti, musāvādam pahāya musāvādā paṭivirato hoti, aññataram vā pana tapoguṇam samādāya vattati. Ayam kho sā bhante ākāravatī paṭipadā ekantasukhassa lokassa sacchikiriyāyāti.

Tam kim maññasi Udāyi, yasmim samaye pāṇātipātam pahāya pāṇātipātā paṭivirato hoti, ekantasukhī vā tasmim samaye attā hoti sukhadukkhī vāti. Sukhadukkhī bhante.

Tam kim maññasi Udāyi, yasmim samaye adinnādānam pahāya adinnādānā paṭivirato hoti, ekantasukhī vā tasmim samaye attā hoti sukhadukkhī vāti. Sukhadukkhī bhante.

Tam kim maññasi Udāyi, yasmim samaye kāmesumicchācāram pahāya kāmesumicchācārā paṭivirato hoti, ekantasukhī vā tasmim samaye attā hoti sukhadukkhī vāti. Sukhadukkhī bhante.

Tam kim maññasi Udāyi, yasmim samaye musāvādam pahāya musāvādā paṭivirato hoti, ekantasukhī vā tasmim samaye attāhoti sukhadukkhī vāti. Sukhadukkhī bhante.

Tam kim maññasi Udāyi, yasmim samaye aññataram tapoguṇam samādāya vattati, ekantasukhī vā tasmim samaye attā hoti sukhadukkhī vāti. Sukhadukkhī bhante.

Tam kim maññasi Udāyi, api nu kho vokinnasukhadukkam paṭipadam āgamma ekantasukhassa lokassa sacchikiriyā hotīti¹. Acchidam Bhagavā katham, acchidam Sugato kathamti.

Kim pana tvam Udāyi vadesi "acchidam Bhagavā katham, acchidam Sugato katham"ti. Amhākam bhante sake ācariyake evam hoti "atthi ekantasukho loko, atthi ākāravatī paṭipadā ekantasukhassa lokassa sacchikiriyāyā"ti. Te mayam bhante Bhagavatā sake ācariyake samanuyuñjiyamānā samanuggāhiyamānā samanubhāsiyamānā rittā tucchā aparaddhāti².

275. Kim pana bhante atthi ekantasukho loko, atthi ākāravatī paṭipadā ekantasukhassa lokassa sacchikiriyāyāti. Atthi kho Udāyi ekantasukho loko, atthi ākāravatī paṭipadā ekantasukhassa lokassa sacchikiriyāyāti.

Katamā pana sā bhante ākāravatī paṭipadā ekantasukhassa lokassa sacchikiriyāyāti. Idhudāyi bhikkhu vivicceva kāmehi -pa- paṭhamaṁ jhānaṁ upasampajja viharati. Vitakkavicārānaṁ vūpasamā -pa- dutiyaṁ jhānaṁ upasampajja viharati. Pītiyā ca virāgā -pa- tatiya jhānaṁ upasampajja viharati. Ayaṁ kho sā Udāyi ākāravatī paṭipadā ekantasukhassa lokassa sacchikiriyāyāti.

Na¹ kho sā bhante ākāravatī paṭipadā ekantasukhassa lokassa sacchikiriyāya. Sacchikato hissa bhante ettāvatā ekantasukho loko hotīti. Na khvāssa Udāyi ettāvatā ekantasukho loko sacchikato hoti, ākāravatītveva sā paṭipadā ekantasukhassa lokassa sacchikiriyāyāti.

Evam vutte Sakuludāyissa paribbājakassa parisā unnādinī uccāsaddamahāsaddā ahosi "ettha mayam anassāma sācariyakā, ettha mayam anassāma² sācariyakā. Na mayam ito bhiyyo uttaritaram pajānāmā"ti.

Atha kho Sakuludāyī paribbājako te paribbājake appasadde katvā Bhagavantaṁ etadavoca "kittāvatā panāssa bhante ekantasukho loko sacchikato hotī"ti. Idhudāyi bhikkhu sukhassa ca pahānā -pa- catutthaṁ jhānaṁ upasampajja viharati. Yā tā devatā ekantasukhaṁ lokaṁ upapannā, tāhi devatāhi saddhiṁ santiṭṭhati sallapati sākacchaṁ samāpajjati. Ettāvatā khvāssa Udāyi ekantasukho loko sacchikato hotīti.

276. Etassa nūna bhante ekantasukhassa lokassa sacchikiriyāhetu bhikkhū Bhagavati brahmacariyaṁ carantīti. Na kho Udāyi ekantasukhassa lokassa sacchikiriyāhetu bhikkhū mayi brahmacariyaṁ caranti. Atthi kho

Udāyi aññeva dhammā uttaritarā ca paṇītatarā ca, yesaṁ sacchikiriyāhetu bhikkhū mayi brahmacariyaṁ carantīti.

Katame pana te bhante dhammā uttaritarā ca paṇītatarā ca, yesaṁ sacchikiriyāhetu bhikkhū Bhagavati brahmacariyaṁ carantīti. Idhudāyi Tathāgato loke uppajjati Arahaṁ Sammāsambuddho Vijjācaraṇasampanno Sugato Lokavidū Anuttaro purisadammasārathi Satthā devamanussānaṁ Buddho Bhagavā -pa-. So ime pañca nīvaraṇe pahāya cetaso upakkilese paññāya dubbalīkaraṇe, vivicceva kāmehi -pa- paṭhamaṁ jhānaṁ upasampajja viharati. Ayampi kho Udāyi dhammo uttaritaro ca paṇītataro ca, yassa sacchikiriyāhetu bhikkhū mayi brahmacariyaṁ caranti.

Puna caparam Udāyi bhikkhu vitakkavicārānam vūpasamā dutiyam jhānam. Tatiyam jhānam. Catuttham jhānam upasampajja viharati. Ayampi kho Udāyi dhammo uttaritaro ca paṇītataro ca, yassa sacchikiriyāhetu bhikkhū mayi brahmacariyam caranti.

So evam samāhite citte parisuddhe pariyodāte anangaņe vigatūpakkilese mudubhūte kammaniye thite āneñjappatte pubbenivāsānussatiñānāya cittam abhininnāmeti, so anekavihitam pubbenivāsam anussarati. Seyyathidam, ekampi jātim dvepi jātiyo -pa- iti sākāram sa-uddesam anekavihitam pubbenivāsam anussarati. Ayampi kho Udāyi dhammo uttaritaro ca paṇītataro ca, yassa sacchikiriyāhetu bhikkhū mayi brahmacariyam caranti.

So evam samāhite citte parisuddhe pariyodāte anangaņe vigatūpakkilese mudubhūte kammaniye thite āneñjappatte sattānam cutūpapātañāṇāya cittam abhininnāmeti. So dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena satte passati cavamāne upapajjamāne hīne paṇīte suvaṇṇe dubbaṇṇe sugate duggate -pa- yathākammūpage satte pajānāti. Ayampi kho Udāyi dhammo uttaritaro ca paṇītataro ca, yassa sacchikiriyāhetu bhikkhū mayi brahmacariyam caranti.

So evam samāhite citte parisuddhe pariyodāte anangaņe vigatūpakkilese mudubhūte kammaniye thite ānenjappatte āsavānam

khayañāṇāya cittaṁ abhininnāmeti. So idaṁ dukkhanti yathābhūtaṁ pajānāti, ayaṁ dukkhasamudayoti -pa-. Ayaṁ dukkhanirodhoti. Ayaṁ dukkhanirodhagāminī paṭipadāti yathābhūtaṁ pajānāti. Ime āsavāti yathābhūtaṁ pajānāti, ayaṁ āsavasamudayoti. Ayaṁ āsavanirodhoti. Ayaṁ āsavanirodhagāminī paṭipadāti yathābhūtaṁ pajānāti. Tassa evaṁ jānato evaṁ passato kāmāsavāpi cittaṁ vimuccati, bhavāsavāpi cittaṁ vimuccati, avijjāsavāpi cittaṁ vimuccati. Vimuttasmiṁ vimuttamiti ñāṇaṁ hoti, "khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyā"ti pajānāti. Ayampi kho Udāyi dhammo uttaritaro ca paṇītataro ca, yassa sacchikiriyāhetu bhikkhū mayi brahmacariyaṁ carantī. Ime kho Udāyi dhammā uttaritarā ca paṇītatarā ca, yesaṁ sacchikiriyāhetu bhikkhū mayi brahmacariyaṁ carantīti.

277. Evam vutte Sakuludāyī paribbājako Bhagavantam etadavoca "abhikkantam bhante abhikkantam bhante, seyyathāpi bhante nikkujjitam vā ukkujjeyya, paṭicchannam vā vivareyya, mūļhassa vā maggam ācikkheyya, andhakāre vā telapajjotam dhāreyya 'cakkhumanto rūpāni dakkhantī'ti. Evamevam Bhagavatā anekapariyāyena dhammo pakāsito, esāham bhante Bhagavantam saraṇam gacchāmi dhammañca bhikkhusamghañca, labheyyāham bhante Bhagavato santike pabbajjam labheyyam upasampadan''ti.

Evam vutte Sakuludāyissa paribbājakassa parisā Sakuludāyim paribbājakam etadavocum "mā bhavam Udāyi samaņe Gotame brahmacariyam cari, mā bhavam Udāyi ācariyo hutvā antevāsīvāsam vasi. Seyyathāpi nāma udakamaņiko¹ hutvā udañcaniko² assa, evam sampadamidam³ bhoto Udāyissa bhavissati. Mā bhavam Udāyi samaņe Gotame brahmacariyam cari, mā bhavam Udāyi ācariyo hutvā antevāsīvāsam vasī"ti. Iti hidam Sakuludāyissa paribbājakassa parisā Sakuludāyim paribbājakam antarāyamakāsi Bhagavati brahmacariyeti.

Cūlasakuludāyisuttam nitthitam navamam.

^{1.} Maņiko (Sī, I, Ka)

^{2.} Uddekaniko (Sī, Syā, Kaṁ, I)

^{3.} Evam sampadametam (Sī, I)

10. Vekhanasasutta

278. Evam me sutam—ekam samayam Bhagavā Sāvatthiyam viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Atha kho Vekhanaso¹ paribbājako yena Bhagavā tenupasankami, upasankamitvā Bhagavatā saddhim sammodi, sammodanīyam katham sāraṇīyam vītisāretvā ekamantam aṭṭhāsi, ekamantam ṭhito kho Vekhanaso paribbājako Bhagavato santike udānam udānesi "ayam paramo vaṇṇo ayam paramo vaṇṇo"ti.

Kim pana tvam Kaccāna evam vadesi "ayam paramo vanno ayam paramo vanno"ti. Katamo Kaccāna so paramo vannoti. Yasmā bho Gotama vannā añño vanno uttaritaro vā panītataro vā natthi, so paramo vannoti. Katamo pana so Kaccāna vanno, yasmā vannā añño vanno uttaritaro vā panītataro vā natthīti. Yasmā bho Gotama vannā añño vanno uttaritaro vā panītataro vā natthi, so paramo vannoti. Dīghāpi kho te esā Kaccāna phareyya "yasmā bho Gotama vannā añño vanno uttaritaro vā panītataro vā natthi, so paramo vanno"ti vadesi, tañca vannam na paññapesi, seyyathāpi Kaccāna puriso evam vadeyya "aham yā imasmim janapade janapadakalyānī, tam icchāmi tam kāmemī"ti. Tamenam evam vadeyyum "ambho purisa yam tvam janapadakalyānim icchasi kāmesi, jānāsi tam janapadakalyānim 'khattiyī vā brāhmanī vā vessī vā suddī vā'ti", iti puttho noti vadeyya. Tamenam evam vadeyyum "ambho purisa yam tvam janapadakalyānim icchasi kāmesi, jānāsi tam janapadakalyānim 'evamnāmā evamgottāti vā'ti -pa- 'dīghā vā rassā vā majjhimā vā kālī vā sāmā vā manguracchavī vā'ti. 'Amukasmim gāme vā nigame vā nagare vā'ti", iti puttho noti vadeyya. Tamenam evam vadeyyum "ambho purisa yam tvam na jānāsi na passasi, tam tvam icchasi kāmesī"ti, iti puttho āmāti vadeyya.

Taṁ kiṁ maññasi Kaccāna, nanu evaṁ sante bhassa purisassa appāṭīhīrakataṁ bhāsitaṁ sampajjatīti. Addhā kho bho Gotama evaṁ sante tassa purisassa

appāṭihīrakataṁ bhāsitaṁ sampajjatīti. Evameva kho tvaṁ Kaccāna "yasmā bho Gotama vaṇṇā añño vaṇṇo uttaritaro vā paṇītataro vā natthi, so paramo vaṇṇo"ti vadesi, tañca vaṇṇaṁ na paññapesīti. Seyyathāpi bho Gotama maṇi veļuriyo subho jātimā aṭṭhaṁso suparikammakato paṇḍukambale nikkhitto bhāsate ca tapate ca virocati ca, evaṁ vaṇṇo attā hoti arogo paraṁ maraṇāti.

279. Tam kim maññasi Kaccāna, yo vā maṇi veļuriyo subho jātimā aṭṭhamso suparikammakato paṇḍukambale nikkhitto bhāsate ca tapate ca virocati ca, yo vā rattandhakāratimisāya kimi khajjopanako, imesam ubhinnam vaṇṇānam katamo vaṇṇo abhikkantataro ca paṇītataro cāti. Yvāyam bho Gotama rattandhakāratimisāya kimi khajjopanako, ayam imesam ubhinnam vaṇṇānam abhikkantataro ca paṇītataro cāti.

Tam kim maññasi Kaccāna, yo vā rattandhakāratimisāya kimi khajjopanako, yo vā rattandhakāratimisāya telappadīpo, imesam ubhinnam vaṇṇānam katamo vaṇṇo abhikkantataro ca paṇītataro cāti. Yvāyam bho Gotama rattandhakāratimisāya telappadīpo, ayam imesam ubhinnam vaṇṇānam abhikkantataro ca paṇītataro cāti.

Tam kim maññasi Kaccāna, yo vā rattandhakāratimisāya telappadīpo, yo vā rattandhakāratimisāya mahā-aggikkhandho, imesam ubhinnam vaṇṇānam katamo vaṇṇo abhikkantataro ca paṇītataro cāti. Yvāyam bho Gotama rattandhakāratimisāya mahā-aggikkhandho, ayam imesam ubhinnam vaṇṇānam abhikkantataro ca paṇītataro cāti.

Tam kim maññasi Kaccāna, yo vā rattandhakāratimisāya mahā-aggikkhandho, yā vā rattiyā paccūsasamayam viddhe vigatavalāhake deve osadhitārakā, imesam ubhinnam vaṇṇānam katamo vaṇṇo abhikkantataro ca paṇītataro cāti. Yāyam bho Gotama rattiyā paccūsasamayam viddhe vigatavalāhake deve osadhitārakā, ayam imesam ubhinnam vaṇṇānam abhikkantataro ca paṇītataro cāti. Tam kim maññasi Kaccāna, yā vā rattiyā paccūsasamayam viddhe vigatavalāhake deve osadhitārakā, yo vā tadahuposathe pannarase viddhe

vigatavalāhake deve abhido addhurattasamayam cando, imesam ubhinnam vannānam katamo vanno abhikkantataro ca panītataro cāti. Yvāyam bho Gotama tadahuposathe pannarase viddhe vigatavalāhake deve abhido addhurattasamayam cando, ayam imeyam ubhinnam vannānam abhikkantataro ca panītataro cāti. Tam kim maññasi Kaccāna, yo vā tadahuposathe pannarase viddhe vigatavalāhake deve abhido addharattasamayam cando, yo vā vassānam pacchime māse saradasamaye viddhe vigatavalāhake deve abhido majjhanhikasamayam sūriyo, imesam ubhinnam vannānam katamo vanno abhikkantataro ca panītataro cāti. Yvāyam bho Gotama vassānam pacchime māse saradasamaye viddhe vigatavalāhake deve abhido majjhanhikasamayam sūriyo, ayam imesam ubhinnam vannānam abhikkantataro ca panītataro cāti. Ato kho te Kaccāna bahū hi bahutarā devā, ye imesam candimasūriyānam ābhā nānubhonti, tyāham pajānāmi, atha ca panāham na vadāmi, yasmā vannā añño vanno uttaritaro ca panītataro ca natthīti, atha ca pana tvam Kaccāna yvāyam vanno kiminā khajjopanakena nihīnataro ca patikitthataro ca so paramo vannoti vadeti, tañca vannam na paññapesi.

280. Pañca kho ime Kaccāna kāmaguṇā. Katame pañca, cakkhuviññeyyā rūpā iṭṭhā kantā manāpā piyarūpā kāmūpasaṁhitā rajanīyā, sotaviññeyyā saddā -pa- ghānaviññeyyā gandhā. Jivhāviññeyyā rasā. Kāyaviññeyyā phoṭṭhabbā iṭṭhā kantā manāpā piyarūpā kāmūpasaṁhitā rajanīyā, ime kho Kaccāna pañca kāmaguṇā. Yaṁ kho Kaccāna ime pañca kāmaguṇe paṭicca uppajjati sukhaṁ somanassaṁ, idaṁ vuccati kāmasukhaṁ. Iti kāmehi kāmasukhaṁ, kāmasukhā kāmaggasukhaṁ tattha aggamakkhāyatīti.

Evam vutte Vekhanaso paribbājako Bhagavantam etadavoca "acchariyam bho Gotama, abbhutam bho Gotama, yāva subhāsitam cidam bhotā Gotamena 'kāmehi kāmasukham, kāmasukhā kāmaggasukham tattha aggamakkhāyatī'ti. (Kāmehi bho Gotama kāmasukham kāmasukhā kāmaggasukham, tattha aggamakkhāyatī'ti.) Dujjānam kho etam Kaccāna

tayā aññadiṭṭhikena aññakhantikena aññarucikena aññatrayogena aññatrācariyakena kāmā¹ vā kāmasukhaṁ vā kāmaggasukhaṁ vā, ye kho te Kaccāna bhikkhū arahanto khīṇāsavā vusitavanto katakaraṇīyā ohitabhārā anuppattasadatthā parikkhīṇabhavasaṁyojanā sammadaññā vimuttā, te kho etaṁ jāneyyuṁ, kāmā vā kāmasukhaṁ vā kāmaggasukhaṁ vāti.

281. Evam vutte Vekhanaso paribbājako kupito anattamano Bhagavantamyeva khumsento Bhagavantamyeva vambhento Bhagavantamyeva vadamāno "samano² Gotamo pāpito bhavissatī"ti Bhagavantam etadavoca "evameva panidhekacce³ samanabrāhmanā ajānantā pubbantam apassantā aparantam, atha ca pana 'khīnā jāti, vusitam brahmacariyam, katam karanīyam, nāparam itthattāyāti pajānāmā'ti patijānanti⁴, tesamidam bhāsitam hassakamyeva sampajjati, nāmakamyeva sampajjati, rittakamyeva sampajjati, tucchakamyeva sampajjatī"ti. Ye kho te Kaccāna samanabrāhmanā ajānantā pubbantam apassantā aparantam, "khīnā jāti, vusitam brahmacariyam, katam karanīyam, nāparam itthattāyāti pajānāmā"ti patijānanti, tesam soveva⁵ sahadhammiko niggaho hoti. Api ca Kaccāna titthatu pubbanto, titthatu aparanto, etu viññū puriso asatho amāyāvī ujujātiko, ahamanusāsāmi, aham dhammam desemi, yathānusittham tathā patipajiāmāno⁶ nacirasseva sāmaññeva ñassati sāmam dakkhiti, evam kira sammā⁷ bandhanā vippamokkho hoti, vadidam avijjā bandhanā, seyyathāpi Kaccāna daharo kumāro mando uttānaseyyako kanthapañcamehi bandhanehi baddho assa suttabandhanehi, tassa vuddhimanvāya indriyānamparipākamanvāya tāni bandhanāni mucceyyum, so mokkhomhīti kho jāneyya no ca bandhanam, evameva kho Kaccāna etu viññū puriso asatho amāyāvī ujujātiko, ahamanusāsāmi, aham dhammam desemi, yathānusittham tathā patipajjamāno nacirasseva sāmaññeva

^{1.} Kāmam (Sī, Syā, Kam, I)

^{3.} Panidheke (Sī, I), panimeke (Uparisubhasutte)

^{5.} Tesam tesāyam (Sī), tesamyeva so (?)

^{7.} Evam kirāyasmā (Syā, Ka)

^{2.} Samano ca (Sī, I)

^{4.} Itthattāyāti patijānanti (I)

^{6.} Yathānusiṭṭhaṁ paṭipajjamāno (?)

ñassati sāmam dakkhiti, evam kira sammā bandhanā vippamokkho hoti, yadidam avijjā bandhanāti.

Evam vutte Vekhanaso paribbājako Bhagavantam etadavoca "abhikkantam bho Gotama -pa- upāsakam mam bhavam Gotamo dhāretu ajjatagge pāņupetam saraṇam gatan"ti.

Vekhanasasuttam nitthitam dasamam.

Paribbājakavaggo niţţhito tatiyo.

Tassuddānam

Puṇḍarī aggisaha kathināmo, Dīghanakho puna Bhāradvājagotto. Sandaka-udāyimuṇḍikaputto, Maniko tathākaccāno varavaggo.

4. Rājavagga

1. Ghatikārasutta

282. Evam me sutam—ekam samayam Bhagavā Kosalesu cārikam carati mahatā bhikkhusamghena saddhim. Atha kho Bhagavā maggā okkamma aññatarasmim padese sitam pātvākāsi. Atha kho āyasmato Ānandassa etadahosi "ko nu kho hetu ko paccayo Bhagavato sitassa pātukammāya, na akāraņena¹ Tathāgatā sitam pātukarontī''ti. Atha kho āyasmā Ānando ekamsam cīvaram² katvā yena Bhagavā tenanjalim panāmetvā Bhagavantam etadavoca "ko nu kho bhante hetu ko paccayo Bhagavato sitassa pātukammāya, na akāranena Tathāgatā sitam pātukarontī"ti. Bhūtapubbam Ānanda imasmim padese Vegalingam³ nāma gāmanigamo ahosi, iddho ceva phīto ca bahujano ākinnamanusso. Vegalingam kho Ānanda gāmanigamam Kassapo Bhagavā Araham Sammāsambuddho upanissāva vihāsi, idha sudam Ānanda Kassapassa Bhagavato Arahato Sammāsambuddhassa ārāmo ahosi, idha sudam Ānanda Kassapo Bhagavā Araham Sammāsambuddho nisinnako bhikkhusamgham ovadatīti. Atha kho āyasmā Ānando catuggunam sanghātim pañnapetvā Bhagavantam etadavoca "tena hi bhante Bhagavā nisīdatu ettha, ayam bhūmipadeso dvīhi Arahantehi Sammāsambuddhehi paribhutto bhavissatī"ti. Nisīdi Bhagavā paññatte āsane, nisajja kho Bhagavā āyasmantam Anandam āmantesi.

Bhūtapubbam Ānanda imasmim padese Vegaļingam nāma gāmanigamo ahosi, iddho ceva phīto ca bahujano ākinnamanusso. Vegaļingam kho Ānanda gāmanigamam Kassapo Bhagavā Araham Sammāsambuddho upanissāya vihāsi, idha sudam Ānanda Kassapassa Bhagavato Arahato Sammāsambuddhassa ārāmo ahosi, idha sudam Ānanda Kassapo Bhagavā Araham Sammāsambuddho nisinnako bhikkhusamgham ovadati.

283. Vegaļinge kho Ānanda gāmanigame Ghaṭikāro⁴ nāma kumbhakāro Kassapassa Bhagavato Arahato Sammāsambuddhassa upaṭṭhāko

^{1.} Na akārane (Sī)

^{2.} Uttarāsaṅgaṁ (Syā, Kaṁ)

^{3.} Vehalingam (Sī), Vebhalingam (Syā, Kam), Vebhalingam (I)

^{4.} Ghatīkāro (Sī, I)

ahosi aggupatthāko. Ghātikārassa kho Ānanda kumbhakārassa Jotipālo nāma mānavo sahāyo ahosi piyasahāyo. Atha kho Ānanda Ghatikāro kumbhakāro Jotipālam māṇavam āmantesi "āyāma samma Jotipāla Kassapam Bhagavantam Arahantam Sammāsambuddham dassanāya upasankamissāma, sādhusammatam hi me tassa Bhagavato dassanam Arahato Sammāsambuddhassā"ti. Evam vutte Ānanda Jotipālo mānavo Ghatikāram kumbhakāram etadavoca "alam samma Ghatikāra, kim pana tena mundakena samanakena ditthena"ti. Dutiyampi kho Ānanda -pa-. Tatiyampi kho Ānanda Ghatikāro kumbhakāro Jotipālam māṇavam etadavoca "āyāma samma Jotipāla Kassapam Bhagavantam Arahantam Sammāsambuddham dassanāya upasankamissāma, sādhusammatam hi me tassa Bhagavato dassanam Arahato Sammāsambuddhassā"ti. Tatiyampi kho Ānanda Jotipālo mānavo Ghatikāram kumbhakāram etadavoca "alam samma Ghatikāra, kim pana mundakena samanakena ditthenā"ti. Tena hi samma Jotipāla sottisinānim¹ ādāya² nadim gamissāma sināyitunti. "Evam sammā"ti kho Ānanda Jotipālo mānavo Ghatikārassa kumbhakārassa paccassosi. Atha kho Ānanda Ghatikāro ca kumbhakāro Jotipālo ca māṇavo sottisinānim ādāya nadim agamamsu sināyitum.

284. Atha kho Ānanda Ghaṭikāro kumbhakāro Jotipālaṁ māṇavaṁ āmantesi "ayaṁ samma Jotipāla Kassapassa Bhagavato Arahato Sammāsambuddhassa avidūre ārāmo, āyāma samma Jotipāla Kassapaṁ Bhagavantaṁ Arahantaṁ Sammāsambuddhaṁ dassanāya upasaṅkamissāma, sādhusammataṁ hi me tassa Bhagavato dassanaṁ Arahato Sammāsambuddhassā"ti. Evaṁ vutte Ānanda Jotipālo māṇavo Ghaṭikāraṁ kumbhakāraṁ etadavoca "alaṁ samma Ghaṭikāra, kiṁ pana tena muṇḍakena samaṇakena diṭṭhenā"ti. Dutiyampi kho Ānanda -pa-. Tatiyampi kho Ānanda Ghaṭikāro kumbhakāro Jotipālaṁ māṇavaṁ etadavoca "ayaṁ samma Jotipāla Kassapassa Bhagavato Arahato Sammāsambuddhassa avidūre ārāmo, āyāma samma Jotipāla Kassapaṁ Bhagavantaṁ Arahantaṁ Sammāsambuddhaṁ

dassanāya upasankamissāma, sādhusammatam hi me tassa Bhagavato dassanam Arahato Sammāsambuddhassā"ti. Tatiyampi kho Ānanda Jotipālo mānavo Ghatikāram kumbhakāram etadavoca "alam samma Ghatikāra, kim pana tena mundakena samanakena ditthenā"ti. Atha kho Ānanda Ghatikāro kumbakāro Jotipālam mānavam ovattikāyam parāmasitvā etadavoca "ayam samma Jotipāla Kassapassa Bhagavato Arahato Sammāsambuddhassa avidūre ārāmo, āyāma samma Jotipāla Kassapam Bhagavantam Arahantam Sammāsambuddham dassanāya upasankamissāma, sādhusammatam hi me tassa Bhagavato dassanam Arahato Sammāsambuddhassā"ti. Atha kho Ānanda Jotipālo mānavo ovattikam vinivattetvā¹ Ghatikāram kumbhakāram etadavoca "alam samma Ghatikāra, kim pana tena mundakena samanakena ditthenā"ti. Atha kho Ānanda Ghatikāro kumbhakāro Jotipālam mānavam sīsamnhātam² kesesu parāmasitvā etadavoca "ayam samma Jotipāla Kassapassa Bhagavato Arahato Sammāsambuddhassa avidūre ārāmo, āyāma samma Jotipāla Kassapam Bhagavantam Arahantam Sammāsambuddham dassanāya upasankamissāma, sādhusammatam hi me tassa Bhagavato dassanam Arahato Sammāsambuddhassā"ti. Atha kho Ānanda Jotipālassa māṇavassa etadahosi "acchariyam vata bho, abbhutam vata bho, yatra hi nāmāyam Ghatikāro kumbhakāro ittarajacco samāno amhākam sīsamnhātānam kesesu parāmasitabbam maññissati, na vatidam kira orakam maññe bhavissatī"ti Ghatikāram kumbhakāram etadavoca "yāvatādohipi³ samma Ghatikārā"ti. Yāvatādohipi samma Jotipāla, tathā hi pana me sādhusammatam tassa Bhagavato dassanam Arahato Sammāsambuddhassāti. Tena hi samma Ghatikāra muñca gamissāmāti.

285. Atha kho Ānanda Ghaṭikāro ca kumbhakāro Jotipālo ca māṇavo yena Kassapo Bhagavā Arahaṁ Sammāsambuddho tenupasaṅkamiṁsu, upasaṅkamitvā Ghaṭikāro kumbhakāro Kassapaṁ Bhagavantaṁ Arahantaṁ Sammāsambuddhaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi. Jotipālo pana mānavo

^{1.} Vinivethetvā (Sī, Syā, Kam, I)

^{2.} Sasīsam nahātam (Sī), sīsanhātam (Syā, Kam)

^{3.} Yāvetadohipi (Sī, Syā, Kaṁ, I)

Kassapena Bhagavatā Arahatā Sammāsambuddhena saddhim sammodi, sammodanīyam katham sāraņīyam vītisāretvā ekamantam nisīdi. Ekamantam nisinno kho Ānanda Ghaṭikāro kumbhakāro Kassapam Bhagavantam Arahantam Sammāsambuddham etadavoca "ayam me bhante Jotipālo māṇavo sahāyo piyasahāyo, imassa Bhagavā dhammam desetū"ti. Atha kho Ānanda Kassapo Bhagavā Araham Sammāsambuddho Ghaṭikārañca kumbhakāram Jotipālañca māṇavam dhammiyā kathāya sandassesi samādapesi samuttejesi sampahamsesi. Atha kho Ānanda Ghaṭikāro ca kumbhakāro Jotipālo ca māṇavo Kassapena Bhagavatā Arahatā Sammāsambuddhena dhammiyā kathāya sandassitā samādapitā samuttejitā sampahamsitā Kassapassa Bhagavato Arahato Sammāsambuddhassa bhāsitam abhinanditvā anumoditvā uṭṭhāyāsanā Kassapam Bhagavantam Arahantam Sammāsambuddham abhivādetvā padakkhiṇam katvā pakkamimsu.

286. Atha kho Ānanda Jotipālo māṇavo Ghaṭikāraṁ kumbhakāraṁ etadavoca "imaṁ nu tvaṁ samma Ghaṭikāra dhammaṁ suṇanto, atha ca pana agārasmā anagāriyaṁ na pabbajissasī"ti. Nanu maṁ samma Jotipāla jānāsi andhe jiṇṇe mātāpitaro posemīti. Tena hi samma Ghaṭikāra ahaṁ agārasmā anagāriyaṁ pabbajissāmīti. Atha kho Ānanda Ghaṭikāro ca kumbhakāro Jotipālo ca māṇavo yena Kassapo Bhagavā Arahaṁ Sammāsambuddho tenupasaṅkamiṁsu, upasaṅkamitvā Kassapaṁ Bhagavantaṁ Arahantaṁ Sammāsambuddhaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdiṁsu, ekamantaṁ nisinno kho Ānanda Ghaṭikāro kumbhakāro Kassapaṁ Bhagavantaṁ Arahantaṁ Sammāsambuddhaṁ etadavoca "ayaṁ me bhante Jotipālo māṇavo sahāyo piyasahāyo, imaṁ Bhagavā pabbājetū"ti. Alattha kho Ānanda Jotipālo māṇavo Kassapassa Bhagavato Arahato Sammāsambuddhassa santike pabbajjaṁ, alatta upasampadaṁ.

287. Atha kho Ānanda Kassapo Bhagavā Araham Sammāsambuddho acirūpasampanne Jotipāle māṇave aḍḍhamāsupasampanne Vegaļinge yathābhirantam viharitvā yena Bārāṇasī tena cārikam pakkāmi, anupubbena cārikam caramāno yena Bārāṇasī tadavasari, tatra sudam Ānanda Kassapo Bhagavā Araham Sammāsambuddho Bārāṇasiyam viharati Isipatane

migadāye. Assosi kho Ānanda Kikī Kāsirājā Kassapo kira Bhagavā Araham Sammāsambuddho Bārānasim anuppatto Bārānasiyam viharati Isipatane migadāyeti. Atha kho Ānanda Kikī Kāsirājā bhadrāni bhadrāni yānāni yojāpetvā bhadram¹ yānam abhiruhitvā bhadrehi bhadrehi yānehi Bārānasivā nivvāsi mahaccarājānubhāvena² Kassapam Bhagavantam Arahantam Sammāsambuddham dassanāya, vāvatikā vānassa bhūmi, vānena gantvā yānā paccorohitvā pattikova yena Kassapo Bhagavā Araham Sammāsambuddho tenupasankami, upasankamitvā Kassapam Bhagavantam Arahantam Sammāsambuddham abhivādetvā ekamantam nisīdi, ekamantam nisinnam kho Ānanda Kikim Kāsirājānam Kassapo Bhagavā Araham Sammāsambuddho dhammiyā kathāya sandassesi samādapesi samuttejesi sampahamsesi. Atha kho Ānanda Kikī Kāsirājā Kassapena Bhagavatā Arahatā Sammāsambuddhena dhammiyā kathāya sandassito samādapito samuttejito sampahamsito Kassapam Bhagavantam Arahantam Sammāsambuddham etadavoca "adhivāsetu me bhante Bhagavā svātanāya bhattam saddhim bhikkhusamghenā"ti. Adhi vāsesi kho Ānanda Kassapo Bhagavā Araham Sammāsambuddho tunhībhāvena. Atha kho Ānanda Kikī Kāsirājā Kassapassa Bhagavato Sammāsambuddhassa adhivāsanam viditvā utthāyāsanā Kassapam Bhagavantam Arahantam Sammāsambuddham abhivādetvā padakkhinam katvā pakkāmi. Atha kho Ānanda Kikī Kāsirājā tassā rattiyā accayena sake nivesane panītam khādanīyam bhojanīyam pativādāpetvā panduputakassa³ sālino vigatakālakam anekasūpam anekabyañjanam Kassapassa Bhagavato Arahato Sammāsambuddhassa kālam ārocāpesi "kālo bhante nitthitam bhattan"ti.

288. Atha kho Ānanda Kassapo Bhagavā Araham Sammāsambuddho pubbanhasamayam nivāsetvā pattacīvaramādāya yena Kikissa kāsirañño nivesanam tenupasankami, upasankamitvā paññatte āsane nisīdi saddhim bhikkhusamghena. Atha kho Ānanda Kikī Kāsirājā Buddhappumukham bhikkhusamgham panītena khādanīyena bhojanīyena sahatthā santappesi sampavāresi.

^{1.} Bhadram bhadram (Ka)

^{2.} Mahaccā rājanubhāvena (Sī), mahatā rājānubhāvena (I)

^{3.} Paṇḍumuṭikassa (Sī, I), paṇḍumudikassa (Syā, Kaṁ)

Atha kho Ānanda Kikī Kāsirājā Kassapam Bhagavantam Arahantam Sammāsambuddham bhuttāvim onītapattapāņim aññataram nīcam āsanam gahetvā ekamantam nisīdi, ekamantam nisinno kho Ānanda Kikī Kāsirājā Kassapam Bhagavantam Arahantam Sammāsambuddham etadavoca "adhivāsetu me bhante Bhagavā Bārāṇasiyam vassāvāsam, evarūpam samghassa upaṭṭhānam bhavissatī"ti. Alam mahārāja, adhivuttho me vassāvāsoti. Dutiyampi kho Ānanda. Tatiyampi kho Ānanda Kikī Kāsirājā Kassapam Bhagavantam Arahantam Sammāsambuddham etadavoca "adhivāsetu me bhante Bhagavā Bārāṇasiyam vassāvāsam, evarūpam samghassa upaṭṭhānam bhavissatī"ti. Alam mahārāja, adhivuttho me vassāvāsoti. Atha kho Ānanda Kikissa kāsirañno na me Kassapo Bhagavā Araham Sammāsambuddho adhivāseti Bārāṇasiyam vassāvāsanti ahudeva añnathattam, ahu domanassam. Atha kho Ānanda Kikī Kāsirājā Kassapam Bhagavantam Arahantam Sammāsambuddham etadavoca "atthi nu kho bhante añno koci mayā upaṭṭhākataro"ti.

Atthi mahārāja Vegalingam nāma gāmanigamo, tattha Ghatikāro nāma kumbhakāro, so me upatthāko aggupatthāko. Tuyham kho pana mahārāja na me Kassapo Bhagavā Araham Sammāsambuddho adhivāseti Bārānasiyam vassāvāsanti attheva¹ aññathattam, atthi domanassam. Tayidam Ghatikārassa kumbhakārassa² natthi ca na ca bhavissati. Ghatikāro kho mahārāja kumbhakāro Buddham saranam gato dhammam saranam gato samgham saranam gato. Ghatikāro kho mahārāja kumbhakāro pānātipātā pativirato, adinnādānā pativirato, kāmesumicchācārā pativirato, musāvādā pativirato, surāmerayamajjapamādatthānā pativirato. Ghatikāro kho mahārāja kumbhakāro Buddhe aveccappasādena samannāgato, dhamme aveccappasādena samannāgato, samghe aveccappasādena samannāgato. ariyakantehi sīlehi samannāgato. Ghatikāro kho mahārāja kumbhakāro dukkhe nikkankho, dukkhasamudaye nikkankho, dukkhanirodhe nikkankho, dukkhanirodhagāminiyā patipadāya nikkankho. Ghatikāro kho mahārāja kumbhakāro ekabhattiko brahmacārī sīlavā kalyānadhammo. Ghatikāro kho mahārāja kumbhakāro nikkhittamanisuvanno

apetajātarūparajato. Ghaṭikāro kho mahārāja kumbhakāro pannamusalo, na sahatthā pathavim khaṇati¹, yam hoti kūlapaluggam vā mūsikukkaro² vā, tam kājena āharitvā bhājanam karitvā evamāha "ettha yo icchati, taṇḍulapaṭibhastāni³ vā muggapaṭibhastāni vā kaļāyapaṭibhastāni vā nikkhipitvā yam icchati tam haratū"ti. Ghaṭikāro kho mahārāja kumbhakāro andhe jiṇṇe mātāpitaro poseti. Ghaṭikāro kho mahārāja kumbhakāro pañcannam orambhāgiyānam samyojanānam parikkhayā opapātiko tattha parinibbāyī anāvattidhammo tasmā lokā.

289. Ekamidāham mahārāja samayam Vegalinge nāma gāmanigame viharāmi. Atha khvāham mahārāja pubbanhasamayam nivāsetvā pattacīvaramādāya yena Ghatikārassa kumbhakārassa mātāpitaro tenupasankamim, upasankamitvā Ghatikārassa kumbhakārassa mātāpitaro etadavocam "handa ko nu kho ayam bhaggavo gato"ti. Nikkhanto kho te bhante upatthāko, antokumbhiyā odanam gahetvā pariyogā sūpam gahetvā paribhuñjāti. Atha khvāham mahārāja kumbhiyā odanam gahetvā pariyogā sūpam gahetvā paribhuñjitvā utthāyāsanā pakkamim⁴. Atha kho mahārāja Ghatikāro kumbhakāro yena mātāpitaro tenupasankami, upasankamitvā mātāpitaro etadavoca "ko kumbhiyā odanam gahetvā pariyogā sūpam gahetvā paribhuñjitvā utthāyāsanā pakkanto"ti. Kassapo tāta Bhagavā Araham Sammāsambhuddho kumbhiyā odanam gahetvā pariyogā sūpam gahetvā paribhuñjitvā utthāyāsanā pakkantoti. Atha kho mahārāja Ghatikārassa kumbhakārassa etadahosi "lābhā vata me, suladdham vata me, vassa me Kassapo Bhagavā Araham Sammāsambuddho evam abhivissattho"ti. Atha kho mahārāja Ghatikāram kumbhakāram addhamāsam pītisukham na vijahati⁵, sattāham mātāpitūnam.

290. Ekamidāham mahārāja samayam tattheva Vegaļinge nāma gāmanigame viharāmi. Atha khvāham mahārāja pubbanhasamayam nivāsetvā pattacīvaramādāya

^{1.} Kumbhakāro na musalena na sahatthā paṭhaviṁ khaṇati (Syā, Kaṁ, I), kumbhakāro na musalena sahatthā paṭhaviñca khanati (Ka)

^{2.} Mūsikukkuro (Sī, Syā, Kaṁ, I)

^{3.} Tandula pabhivattāni (Sī, I)

^{4.} Pakkāmim (Syā, Kam, I)

^{5.} Na vijahi (Sī, Syā, Kam, I)

yena Ghaṭikārassa kumbhakārassa mātāpitaro tenupasaṅkamiṁ, upasaṅkamitvā Ghaṭikārassa kumbhakārassa mātāpitaro etadavocaṁ "handa ko nu kho ayaṁ bhaggavo gato"ti. Nikkhanto kho te bhante upaṭṭhāko, anto kalopiyā kummāsaṁ gahetvā pariyogā sūpaṁ gahetvā paribhuñjāti. Atha khvāhaṁ mahārāja kalopiyā kummāsaṁ gahetvā pariyogā sūpaṁ gahetvā paribhuñjitvā uṭṭhāyāsanā pakkamiṁ. Atha kho mahārāja Ghaṭikāro kumbhakāro yena mātāpitaro tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā mātāpitaro etadavoca "ko kalopiyā kummāsaṁ gahetvā pariyogā sūpaṁ gahetvā paribhuñjitvā uṭṭhāyāsanā pakkanto"ti. Kassapo tāta Bhagavā Arahaṁ Sammāsambuddho kalopiyā kummāsaṁ gahetvā pariyogā sūpaṁ gahetvā paribhuñjitvā uṭṭhāyāsanā pakkantoti. Atha kho mahārāja Ghaṭikārassa kumbhakārassa etadahosi "lābhā vata me, suladdhaṁ vata me, yassa me Kassapo Bhagavā Arahaṁ Sammāsambuddho evaṁ abhivissattho"ti. Atha kho mahārāja Ghaṭikāraṁ kumbhakāraṁ aḍḍhumāsaṁ pītisukhaṁ na vijahati, sattāhaṁ mātāpitūnaṁ.

291. Ekamidāham mahārāja samayam tattheva Vegaļinge nāma gāmanigame viharāmi. Tena kho pana samayena kuṭi¹ ovassati. Atha khvāham mahārāja bhikkhū āmantesim "gacchatha bhikkhave Ghaṭikārassa kumbhakārassa nivesane tiṇam jānāthā"ti. Evam vutte mahārāja te bhikkhū mam etadavocum "natthi kho bhante Ghaṭikārassa kumbhakārassa nivesane tiṇam, atthi ca khvāssa āvesane² tiṇacchadana³n"ti. Gacchatha bhikkhave Ghaṭikārassa kumbhakārassa āvesanam uttiṇam karothāti. Atha kho te mahārāja bhikkhū Ghaṭikārassa kumbhakārassa āvesanam uttiṇamakamsu. Atha kho mahārāja Ghaṭikārassa kumbhakārassa mātāpitaro te bhikkhū etadavocum "ke āsavesanam uttiṇam karontī"ti. Bhikkhū bhagini, Kassapassa Bhagavato Arahato Sammāsambuddhassa kuṭi ovassatīti. Haratha bhante haratha bhadramukhāti. Atha kho mahārāja Ghaṭikāro kumbhakāro yena mātāpitaro tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā mātāpitaro etadavoca "ke āvesanam uttiṇamakamsū"ti. Bhikkhū tāta Kassapassa kira

Bhagavato Arahato Sammāsambuddhassa kuţi ovassatīti. Atha kho mahārāja Ghaṭikārassa kumbhakārassa etadahosi "lābhā vata me, suladdhaṁ vata me, yassa me Kassapo Bhagavā Arahaṁ Sammāsambuddho evaṁ abhivissattho"ti. Atha kho mahārāja Ghaṭikāraṁ kumbhakāraṁ aḍḍhamāsaṁ pītisukhaṁ na vijahati, sattāhaṁ mātāpitūnaṁ. Atha kho mahārāja āvesanaṁ sabbantaṁ temāsaṁ ākāsacchadanaṁ aṭṭhāsi, na devotivassi¹, evarūpo ca mahārāja Ghaṭikāro kumbhakāroti. Lābhā bhante Ghaṭikārassa kumbhakārassa, suladdhā bhante Ghaṭikārassa kumbhakārassa, yassa Bhagavā evaṁ abhivissatthoti.

292. Atha kho Ānanda Kikī Kāsirājā Ghaṭikārassa kumbhakārassa pañcamattāni taṇḍulavāhasatāni pāhesi paṇḍupuṭakassa sālino tadupiyañca sūpeyyaṁ. Atha kho te Ānanda rājapurisā Ghaṭikāraṁ kumbhakāraṁ upasaṅkamitvā etadavocuṁ "imāni kho bhante pañcamattāni taṇḍulavāhasatāni Kikinā Kāsirājena pahitāni paṇḍupuṭakassa sālino tadupiyañca sūpeyyaṁ, tāni bhante paṭiggaṇhathā"ti². Rājā kho bahukicco bahukaraṇīyo, alaṁ me raññova hotūti. Siyā kho pana te Ānanda evamassa "añño nūna tena samayena Jotipālo māṇavo ahosī"ti. Na kho panetaṁ Ānanda evaṁ datthabbaṁ, ahaṁ tena samayena Jotipālo māṇavo ahosinti.

Idamavoca Bhagavā. Attamano āyasmā Ānando Bhagavato bhāsitam abhinandīti.

Ghațikārasuttam nițthamtam pathamam.

2. Ratthapālasutta

293. Evam me sutam—ekam samayam Bhagavā Kurūsu cārikam caramāno mahatā bhikkhusamghena saddhim yena Thullakoṭṭhikam nāma Kurūnam nigamo tadavasari. Assosum kho Thullakoṭṭhikā⁴ brāhmaṇagahapatikā

^{1.} Na cātivassi (Sī, Syā, Kam, I)

^{2.} Patigganhātūti (Sī, I), patigganhātūti (Syā, Kam)

^{3.} Thūlakotthitam (Sī, Syā, Kam, I)

^{4.} Thūlakoṭṭhitakā (Sī, Syā, Kaṁ, I)

"samano khalu bho Gotamo Sakyaputto Sakyakulā pabbajito Kurūsu cārikam caramāno mahatā bhikkhusamghena saddhim Thullakotthikam anuppatto, tam kho pana bhavantam Gotamam evam kalyano kittisaddo abbhuggato 'itipi so Bhagavā Araham Sammāsambuddho Vijjācaranasampanno Sugato Lokavidū Anuttaro purisadammasārathi Satthā devamanussānam Buddho Bhagavā'ti, so imam lokam sadevakam samārakam sabrahmakam sassamanabrāhmanim pajam sadevamanussam sayam abhiññā sacchikatvā pavedeti, so dhammam deseti ādikalyānam majjhekalyānam pariyosānakalyānam sāttham sabyañjanam kevalaparipunnam parisuddham brahmacariyam pakāseti, sādhu kho pana tathārūpānam Arahatam dassanam hotī"ti. Atha kho Thullakotthikā brāhmanagahapatikā yena Bhagavā tenupasankamimsu, upasankamitvā appekacce Bhagavantam abhivādetvā ekamantam nisīdimsu, appekacce Bhagavatā saddhim sammodimsu, sammodanīyam katham sāranīyam vītisāretvā ekamantam nisīdimsu, appekacce yena Bhagavā tenanjalim panāmetvā ekamantam nisīdimsu, appekacce Bhagavato santike nāmagottam sāvetvā ekamantam nisīdimsu, appekacce tunhībhūtā ekamantam nisīdimsu. Ekamantam nisinne kho Thullakotthike brāhmanagahapatike Bhagavā dhammiyā kathāya sandassesi samādapesi samuttejesi sampahamsesi.

294. Tena kho pana samayena Raṭṭhapālo nāma kulaputto tasmiṁyeva Thullakoṭṭhike aggakulassa¹ putto tissaṁ parisāyaṁ nisinno hoti. Atha kho Raṭṭhapālassa kulaputtassa etadahosi "yathā yathā khvāhaṁ Bhagavatā dhammaṁ desitaṁ ājānāmi², nayidaṁ sukaraṁ agāraṁ ajjhāvasatā ekantaparipuṇṇaṁ ekantaparisuddhaṁ saṅkhalikhitaṁ brahmacariyaṁ carituṁ, yaṁnūnāhaṁ kesamassuṁ ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyaṁ pabbajeyyan"ti. Atha kho Thullakoṭṭhikā brāhmaṇagahapatikā Bhagavatā dhammiyā kathāya sandassitā samādapitā samuttejitā sampahaṁsitā Bhagavato bhāsitaṁ abhinanditvā anumoditvā uṭṭhāyāsanā Bhagavantaṁ abhivādetvā padakkhiṇaṁ katvā pakkamiṁsu. Atha kho Raṭṭhapālo kulaputto acirapakkantesu

^{1.} Aggakulikassa (Sī, Syā, Kaṁ, I)

^{2.} Yathā yathā kho Bhagavā dhammam deseti (Sī)

Thullakoṭṭhikesu brāhmaṇagahapatikesu yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho Raṭṭhapālo kulaputto Bhagavantaṁ etadavoca "yathā yathāhaṁ bhante Bhagavatā dhammaṁ desitaṁ ājānāmi, nayidaṁ sukaraṁ agāraṁ ajjhāvasatā ekantaparipuṇṇaṁ ekantaparisuddhaṁ saṅkhalikhitaṁ brahmacariyaṁ carituṁ, icchāmahaṁ bhante kesamassuṁ ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyaṁ pabbajituṁ, labheyyāhaṁ bhante Bhagavato santike pabbajjaṁ, labheyyaṁ upasampadaṁ, pabbājetu maṁ Bhagavā"ti¹. Anuññātosi pana tvaṁ Raṭṭhapāla mātāpitūhi agārasmā anagāriyaṁ pabbajjāyāti. Na khohaṁ bhante anuññāto mātāpitūhi agārasmā anagāriyaṁ pabbajjāyāti. Na kho Raṭṭhapāla Tathāgatā ananuññātaṁ mātāpitūhi puttaṁ pabbājentīti. Svāhaṁ bhante tathā karissāmi, yathā maṁ mātāpitaro anujānissanti agārasmā anagāriyaṁ pabbajjāyāti.

295. Atha kho Raṭṭhapālo kulaputto uṭṭhāyāsanā Bhagavantaṁ abhivādetvā padakkhiṇaṁ katvā yena mātāpitaro tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā mātāpitaro etadavoca "ammatātā yathā yathāhaṁ Bhagavatā dhammaṁ desitaṁ ājānāmi, nayidaṁ sukaraṁ agāraṁ ajjhāvasatā ekantaparipuṇṇaṁ ekantaparisuddhaṁ saṅkhalikhitaṁ brahmacariyaṁ carituṁ, icchāmahaṁ kesamassuṁ ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyaṁ pabbajituṁ, anujānātha maṁ agārasmā anagāriyaṁ pabbajjāyā"ti. Evaṁ vutte Raṭṭhapālassa kulaputtassa mātāpitaro Raṭṭhapālaṁ kulaputtaṁ etadavocuṁ "tvaṁ khosi tāta Raṭṭhapāla amhākaṁ ekaputtako piyo manāpo sukhedhito sukhaparibhato², na tvaṁ tāta Raṭṭhapāla kassaci dukkhassa jānāsi, () maraṇenapi te mayaṁ akāmakā vinā bhavissāma, kiṁ pana

Ettha "labheyyāham -pa- upasampadam"ti vākyadvayam sabbesupi mūlapotthakesu dissati, Pārājikapāļiyam pana Sudinnabhāṇavāre etam natthi. "Pabbājetu mam Bhagavā"ti idam pana vākyam Marammapottheke yeva dissati, Pārājikapāļiyañca tadeva atthi.

^{2.} Sukhaparihato (Syā, Kaṁ, Ka) (Ehi tvaṁ tāta Raṭṭhapāla bhuñja ca piva ca paricāre hi ca, bhuñjanto pivanto paricārento kāme paribhuñjanto puññāni karonto abhiramassu, na taṁ mayaṁ anujānāma agārasmā anagāriyaṁ pabbajjāya,) sabbattha dissati, Sudinnakaṇḍe pana natthi, atthakathāsupi na dassitaṁ.

mayam tam jīvantam anujānissāma agārasmā anagāriyam pabbajjāyā"ti. Dutiyampi kho Raṭṭhapālo kulaputto -pa-. Tatiyampi kho Raṭṭhapālo kulaputto mātāpitaro etadavoca "ammatātā yathā yathāham Bhagavatā dhammam desitam ājānāmi, nayidam sukaram agāram ajjhāvasatā ekantaparipuṇṇam ekantaparisuddham saṅkhalikhitam brahmacariyam caritum, icchāmaham kesamassum ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyam pabbajitum, anujānātha mam agārasmā anagāriyam pabbajjāyā"ti. Tatiyampi kho Raṭṭhapālassa kulaputtassa mātāpitaro Raṭṭhapālam kulaputtam etadavocum "tvam khosi tāta Raṭṭhapāla amhākam ekaputtako piyo manāpo sukhedhito sukhaparibhato, na tvam tāta Raṭṭhapāla kassaci dukkhassa jānāsi, maraṇenapi te mayam akāmakā vinā bhavissāma, kim pana mayam tam jīvantam anujānissāma agārasmā anagāriyam pabbajjāyā"ti.

296. Atha kho Ratthapālo kulaputto "na mam mātāpitaro anujānanti agārasmā anagāriyam pabbajjāyā"ti tattheva anantarahitāya bhūmiyā nipajji "idheva me maranam bhavissati pabbajjā vā"ti. Atha kho Ratthapālo kulaputto ekampi bhattam na bhunji, dvepi bhattani na bhunji, tinipi bhattani na bhuñji, cattāripi bhattāni na bhuñji, pañcapi bhattāni na bhuñji, chapi bhattāni na bhuñji, sattapi bhuttāni na bhuñji. Atha kho Ratthapālassa kulaputtassa mātāpitaro Ratthapālam kulaputtam etadavocum "tvam khosi tāta Ratthapāla amhākam ekaputtako piyo manāpo sukhedhito sukhaparibhato, na tvam tāta Ratthapāla kassaci dukkhassa jānāsi, x maranenapi te mayam akāmakā vinā bhavissāma, kim pana mayam tam jīvantam anujānissāma agārasmā anagāriyam pabbajjāya, utthehi tāta Ratthapāla bhuñja ca piva ca paricārehi ca, bhuñjanto pivanto paricārento kāme paribhunjanto punnāni karonto abhiramassu, na tam mayam anujānāma agārasmā anagāriyam pabbajjāya, + maranenapi te mayam akāmayā vinā bhavissāma, kim pana mayam tam jīvantam anujānissāma agārasmā anagāriyam pabbajjāyā"ti. Evam vutte Ratthapālo kulaputto tunhī ahosi. Dutiyampi kho Ratthapālassa kulaputtassa

^{+ &}quot;Maraṇenapi te -pa- pabbajjāyā"ti vākyadvayam Sī-Syā-Kam-I-potthakesu dutiyaṭṭhāne yeva dissati, Pārājikapāļiyam pana paṭhamaṭṭhāne yeva dissati. Tasmā idha dutiyaṭṭhāne punāgatam adhikam viya dissati.

mātāpitaro Raṭṭhapālaṁ kulaputtaṁ etadavocuṁ -pa-. Dutiyampi kho Raṭṭhapālo kulaputto tuṇhī ahosi. Tatiyampi kho Raṭṭhapālassa kulaputtassa mātāpitaro Raṭṭhapālaṁ kulaputtaṁ etadavocuṁ "tvaṁ khosi tāta Raṭṭhapāla amhākaṁ ekaputtako piyo manāpo sukhedhito sukhaparibhato, na tvaṁ tāta Raṭṭhapāla kassaci dukkhassa jānāsi, maraṇenapi te mayaṁ akāmakā vinā bhavissāma, kiṁ pana mayaṁ taṁ jīvantaṁ anujānissāma agārasmā anagāriyaṁ pabbajjāya, uṭṭhehi tāta Raṭṭhapāla bhuñja ca piva ca paricārehi ca, bhuñjanto pivanto paricārento kāme paribhuñjanto puññāni karonto abhiramassu, na taṁ mayaṁ anujānāma agārasmā anagāriyaṁ pabbajjāya, maraṇenapi te mayaṁ akāmakā vinā bhavissāma, kiṁ pana mayaṁ taṁ jīvantaṁ anujānissāma agārasmā anagāriyaṁ pabbajjāyā"ti. Tatiyampi kho Raṭṭhapālo kulaputto tuṇhī ahosi.

297. Atha kho Ratthapālassa kulaputtassa sahāyakā yena Ratthapālo kulaputto tenupasankamimsu, upasankamitva Ratthapalam kulaputtam etadavocum "tvam khosi¹ samma Ratthapāla mātāpitūnam ekaputtako piyo manāpo sukhedhito sukhaparibhato, na tvam samma Ratthapāla kassaci dukkhassa jānāsi, maranenapi te mātāpitaro akāmakā vinā bhavissanti, kim pana te tam jīvantam anujānissanti agārasmā anagāriyam pabbajjāya, utthehi samma Ratthapāla bhuñja ca piva ca paricārehi ca, bhuñjanto pivanto paricārento kāme paribhuñianto puññāni karonto abhiramassu, na tam mātāpitaro anujānissanti² agārasmā anagāriyam pabbajjāya, maranenapi te mātāpitaro akāmakā vinā bhavissanti, kim pana te tam jīvantam anujānissanti agārasmā anagāriyam pabbajjāyā"ti. Evam vutte Ratthapālo kulaputto tunhī ahosi. Dutiyampi kho. Tatiyampi kho Ratthapālassa kulaputtassa sahāyakā Ratthapālam kulaputtam etadavocum "tvam khosi samma Ratthapāla mātāpitūnam ekaputtako piyo manāpo sukhedhito sukhaparibhato, na tvam samma Ratthapāla kassaci dukkhassa jānāsi, maranenapi te mātāpitaro akāmakā vinā bhavissanti, kim pana te tam jīvantam anujānissanti agārasmā anagāriyam pabbajjāya, utthehi samma Ratthapāla bhuñja ca piva ca paricārehi ca, bhuñjanto pivanto paricārento kāme paribhuñjanto

puññāni karonto abhiramassu, na taṁ mātāpitaro anujānissanti agārasmā anagāriyaṁ pabbajjāya, maraṇenapi te mātāpitaro akāmakā vinā bhavissanti, kiṁ pana te taṁ jīvantaṁ anujānissanti agārasmā anagāriyaṁ pabbajjāyā"ti. Tatiyampi kho Raṭṭhapālo kulaputto tuṇhī ahosi.

298. Atha kho Ratthapālassa kulaputtassa sahāyakā yena Ratthapālassa kulaputtassa mātāpitaro tenupasankamimsu, upasankamitvā Ratthapālassa kulaputtassa mātāpitaro etadavocum "ammatātā eso Ratthapālo kulaputto tattheva anantarahitāya bhūmiyā nipanno 'idheva me maranam bhavissati pabbajjā vā'ti. Sace tumhe Ratthapālam kulaputtam nānujānissatha agārasmā anagāriyam pabbajjāya, tattheva¹ maranam āgamissati, sace pana tumhe Ratthapālam kulaputtam anujānissatha agārasmā anagāriyam pabbajjāya, pabbajitampi nam dakkhissatha. Sace Ratthapālo kulaputto nābhiramissati agārasmā anagāriyam pabbajjāya, kā tassa² aññā gati bhavissati, idheva paccāgamissati, anujānātha Ratthapālam kulaputtam agārasmā anagāriyam pabbajjāyā"ti. Anujānāma tātā Ratthapālam kulaputtam agārasmā anagāriyam pabbajjāya, pabbajitena ca pana³ mātāpitaro uddassetabbāti. Atha kho Ratthapālassa kulaputtassa sahāvakā vena Ratthapālo kulaputto tenupasankamimsu, upasankamitvā Ratthapālam kulaputtam etadavocum "utthehi samma Ratthapāla⁴, anuññātosi mātāpitūhi agārasmā anagāriyam pabbajjāya, pabbajitena ca pana te mātāpitaro uddassetabbā"ti.

299. Atha kho Raṭṭhapālo kulaputto uṭṭhahitvā balaṁ gāhetvā yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho Raṭṭhapālo kulaputto Bhagavantaṁ etadavoca "anuññāto ahaṁ bhante mātāpitūhi agārasmā anagāriyaṁ pabbajjāya, pabbājetu maṁ Bhagavā"ti. Alattha kho Raṭṭhapālo kulaputto

^{1.} Tatthevassa (Sī)

^{2.} Kā cassa (Sī)

^{3.} Pana te (Syā, Kaṁ, Ka)

^{4. &}quot;Tvam khosi samma Raṭṭhapāla mātāpitūnam ekaputtako piyo manāpo sukhedhito sukhaparihato, na tvam samma Raṭṭhapāla kassaci dukkhassa jānāsi, uṭṭhehi samma Raṭṭhapāla bhuñja ca piva ca paricārehi ca, bhuñjanto pivanto paricārento kāme paribhuñjanto puññāni karonto abhiramassu (Sī, I, Ka)

Bhagavato santike pabbajjam, alattha upasampadam. Atha kho Bhagavā acirūpasampanne āyasmante Raṭṭhapāle aḍḍhamāsūpasampanne Thullakoṭṭhike yathābhirantam viharatvā yena Sāvatthi tena cārikam pakkāmi, anupubbena cārikam caramāno yena Sāvatthi tadavasari, tatra sudam Bhagavā Sāvatthiyam viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Atha kho āyasmā Raṭṭhapālo eko vūpakaṭṭho appamatto ātāpī pahitatto viharanto nacirasseva, yassatthāya kulaputtā sammadeva agārasmā anagāriyam pabbajanti. Tadanuttaram brahmacariyapariyosānam diṭṭheva dhamme sayam abhiññā sacchikatvā upasampajja vihāsi, "khīṇā jāti, vusitam brahmacariyam, katam karaṇīyam, nāparam itthattāyā"ti abbhaññāsi, aññataro kho panāyasmā Raṭṭhapālo arahatam ahosi.

Atha kho āyasmā Ratthapālo yena Bhagavā tenupasankami, upasankamitvā Bhagavantam abhivādetvā ekamantam nisīdi, ekamantam nisinno kho āyasmā Ratthapālo Bhagavantam etadavoca "icchāmaham bhante mātāpitaro uddassetum, sace mam Bhagavā anujānātī"ti. Atha kho Bhagavā āyasmato Ratthapālassa cetassā ceto paricca¹ manasākāsi, yathā² Bhagavā aññāsi "abhabbo kho Ratthapālo kulaputto sikkham paccakkhāya hīnāyāvattitun"ti. Atha kho Bhagavā āyasmantam Ratthapālam etadavoca "yassadāni tvam Ratthapāla kālam maññasī"ti. Atha kho āyasmā Ratthapālo utthāyāsanā Bhagavantam abhivādetvā padakkhinam katvā senāsanam samsāmetvā pattacīvaramādāya yena Thullakotthikam tena cārikam pakkāmi, anupubbena cārikam caramāno yena Thullakotthiko tadavasari, tatra sudam āyasmā Ratthapālo Thullakotthike viharati rañño Korabyassa Migacīre. Atha kho āyasmā Ratthapālo pubbanhasamayam nivāsetvā pattacīvaramādāya Thullakotthikam pindāya pāvisi, Thullakotthike sapadānam pindāya caramāno yena sakapitu nivesanam tenupasankami. Tena kho pana samayena āyasmato Ratthapālassa pitā majjhimāya dvārasālāya ullikhāpeti. Addasā kho āyasmato Ratthapālassa pitā āyasmantam Ratthapālam dūratova āgacchantam, disvāna etadavoca "imehi mundakehi masanakehi amhākam ekaputtako piyo manāpo pabbājito"ti. Atha kho āyasmā

Raṭṭhapālo sakapitu nivesane neva dānaṁ alattha, na paccakkhānaṁ, aññadatthu akkosameva alattha. Tena kho pana samayena āyasmato Raṭṭhapālassa ñātidāsī ābhidosikaṁ kummāsaṁ chaḍḍetukāmā hoti. Atha kho āyasmā Raṭṭhapālo taṁ ñātidāsiṁ etadavoca "sacetaṁ bhagini chaḍḍanīyadhammaṁ, idha me patte ākirā"ti. Atha kho āyasmato Raṭṭhapālassa ñātidāsī taṁ ābhidosikaṁ kummāsaṁ āyasmato Raṭṭhapālassa patte ākirantī hatthānañca pādānañca sarassa ca nimittaṁ aggahesi.

300. Atha kho āyasmato Ratthapālassa ñātidāsī yenāyasmato Ratthapālassa mātā tenupasankami, upasankamitvā āyasmato Ratthapālassa mātaram etadavoca "yaggheyye jāneyyāsi ayyaputto Ratthapālo anuppatto"ti. Sace je saccam bhanasi, adāsim tam karomīti¹. Atha kho āyasmato Ratthapālassa mātā yenāyasmato Ratthapālassa pitā tenupasankami, upasankamitvā āyasmato Ratthapālassa pitaram etadavoca "yagghe gahapati jāneyyāsi Ratthapālo kira kulaputto anuppatto"ti. Tena kho pana samayena āyasmā Ratthapālo tam ābhidosikam kummāsam aññataram kuttamūlam² nissāya paribhuñjati. Atha kho āyasmato Ratthapālassa pitā yenāyasmā Ratthapālo tenupasankami, upasankamitvā āyasmantam Ratthapālam etadavoca "atthi nāma tāta Ratthapāla ābhidosikam kummāsam paribhunjissasi, nanu tāta Ratthapāla sakam geham gantabban"ti. Kuto no gahapati, amhākam geham agārasmā anagāriyam pabbajitānam. Anagārā mayam gahapati, agamamha kho te gahapati geham, tattha neva dānam alatthamha, na paccakkhānam, aññadatthu akkosameva alatthamhāti. Ehi tāta Ratthapāla gharam gamissāmāti. Alam gahapati, katam me ajja bhattakiccam. Tena hi tāta Ratthapāla adhivāsehi svātanāya bhattanti. Adhivāsesi kho āyasmā Ratthapālo tunhībhāvena. Atha kho āyasmato Ratthapālassa pitā āyasmato Ratthapālassa adhivāsanam viditvā yena sakam nivesanam tenupasankami, upasankamitvā mahantam hiraññasuvannassa puñjam kārāpetvā

^{1.} Saccam vadasi, adāsī bhavasīti (Sī, I), saccam vadasi, adāsī bhavissasi (Ka)

^{2.} Kuddam (Sī, Syā, Kam, I)

kilañjehi paṭicchādetvā āyasmato Raṭṭhapālassa purāṇadutiyikā āmantesi "etha tumhe vadhuyo yena alaṅkārena alaṅkatā pubbe Raṭṭhapālassa kulaputtassa piyā hotha manāpā, tena alaṅkārena alaṅkarothā"ti.

301. Atha kho āyasmato Ratthapālassa pitā tassā rattiyā accayena sake nivesane panītam khādanīyam bhojanīyam patiyādāpetvā āyasmato Ratthapālassa kālam ārocesi "kālo tāta Ratthapāla nitthitam bhattan"ti. Atha kho āyasmā Ratthapālo pubbanhasamayam nivāsetvā pattacīvaramādāya yena sakapitu nivesanam tenupasankami, upasankamitvā pañnatte āsane nisīdi. Atha kho āyasmato Ratthapālassa pitā tam hiraññasuvannassa puñjam vivarāpetvā āyasmantam Ratthapālam etadavoca "idam te tāta Ratthapāla mātu mattikam dhanam, aññam pettikam, aññam pitāmaham. Sakkā tāta Ratthapāla bhoge ca bhunjitum punnāni ca kātum, ehi tvam tāta Ratthapāla¹ hīnāyāvattitvā bhoge ca bhuñjassu puññāni ca karohī"ti. Sace me tvam gahapati vacanam kareyyāsi, imam hiraññasuvannassa puñjam sakate āropetvā nibbāhāpetvā majjhegangāya nadiyā sote opilāpeyyāsi. Tam kissa hetu, ye uppajjissanti hi te gahapati tatonidānam sokaparidevadukkhadomanassupāyāsāti. Atha kho āyasmato Ratthapālassa purāņadutiyikā paccekam pādesu gahetvā āyasmantam Ratthapālam etadavocum "kīdisā nāma tā ayyaputta accharāyo, yāsam tvam hetu brahmacariyam carasī"ti. Na kho mayam bhaginī accharānam hetu brahmacariyam carāmāti. Bhaginivādena no ayyaputto Ratthapālo samudācaratīti tā tattheva mucchitā papatimsu. Atha kho āyasmā Ratthapālo pitaram etadavoca "sace gahapati bhojanam dātabbam, detha mā no vihethethā"ti. Bhuñja tāta Ratthapāla nitthitam bhattanti. Atha kho āyasmato Ratthapālassa pitā āyasmantam Ratthapālam panītena khādanīyena bhojanīyena sahatthā santappesi sampavāresi.

302. Atha kho āyasmā Raṭṭhapālo bhuttāvī onītapattapāṇī ṭhitakova imā gāthā abhāsi—

"Passa cittīkatam bimbam, arukāyam samussitam. Āturam bahusankappam, yassa natthi dhuvam ṭhiti.

Passa cittīkatam rūpam, maņinā kuņḍalena ca. Aṭṭhi tacena onaddham, saha vatthebhi sobhati.

Alattakakatā pādā, mukham cuṇṇakamakkhitam. Alam bālassa mohāya, no ca pāragavesino.

Aṭṭhāpadakatā kesā, nettā añjanamakkhitā. Alaṁ bālassa mohāya, no ca pāragavesino.

Añjanīva navā¹ cittā, pūtikāyo alaṅkato. Alaṁ bālassa mohāya, no ca pāragavesino.

Odahi migavo pāsam, nāsadā vākaram migo. Bhutvā nivāpam gacchāma², kandante migabandhake''ti.

Atha kho āyasmā Raṭṭhapālo ṭhitakova imā gāthā bhāsitvā yena rañño Korabyassa Migacīram tenupasankami, upasankamitvā aññatarasmim rukkhamūle divāvihāram nisīdi.

303. Atha kho rājā Korabyo Migavam āmantesi "sodhehi samma Migava Migacīram uyyānabhūmim, gacchāma subhūmim dassanāyā"ti. "Evam devā"ti kho migavo rañño Korabyassa paṭissutvā Migacīram sodhento addasa āyasmantam Raṭṭhapālam aññatarasmim rukkhamūle divāvihāram nisinnam, disvāna yena rājā Korabyo tenupasankami, upasankamitvā rājānam Korabyam etadavoca "suddham kho te deva Migacīram, atthi cettha Raṭṭhapālo nāma kulaputto imasmimyeva Thullakoṭṭhike aggakulassa putto, yassa tvam abhinham kittayamāno ahosi, so aññatarasmim rukkhamūle divāvihāram nisinno"ti. Tena hi samma Migava alam dānajja uyyānabhūmiyā tameva dāni mayam bhavantam Raṭṭhapālam payirupāsissāmāti. Atha kho rājā Korabyo yam tattha khādanīyam bhojanīyam paṭiyattam, tam sabbam vissajjethāti vatvā bhadrāni bhadrāni yānāni yojāpetvā bhadram yānam abhiruhitvā bhadrehi bhadrehi yānehi Thullakoṭṭhikamhā

niyyāsi mahaccarājānubhāvena¹ āyasmantam Raṭṭhapālam dassanāya. Yāvatikā yānassa bhūmi, yānena gantvā yānā paccorohitvā pattikova ussaṭāya ussaṭāya parisāya yenāyasmā Raṭṭhapālo tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā āyasmatā Raṭṭhapālena saddhim sammodi, sammodanīyam katham sāraṇīyam vītisāretvā ekamantam aṭṭhāsi, ekamantam ṭhito kho rājā Korabyo āyasmantam Raṭṭhapālam etadavoca "idha bhavam Raṭṭhapāla hatthatthare² nisīdatū"ti. Alam mahārāja, nisīda tvam, nisinno aham sake āsaneti. Nisīdi rājā Korabyo paññatte āsane. Nisajja kho rājā Korabyo āyasmantam Raṭṭhapālam etadavoca—

304. Cattārimāni bho Ratthapāla pārijuññāni, yehi pārijuññehi samannāgatā idhekacce kesamassum ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyam pabbajanti. Katamāni cattāri, jarāpārijuññam byādhipārijuñnam bhogapārijuñnam nātipārijuñnam. Katamanca bho Ratthapāla jarāpārijuññam. Idha bho Ratthapāla ekacco jinno hoti vuddho mahallako addhagato vayo-anuppatto. So iti patisañcikkhati "aham khomhi etarahi jinno vuddho mahallako addhagato vayo-anuppatto, na kho pana mayā sukaram anadhigatam vā bhogam adhigantum adhigatam vā bhogam phātim kātum³, yamnūnāham kesamassum ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyam pabbajeyyan"ti. So tena jarāpārijuñnena samannāgato kesamassum ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyam pabbajati. Idam vuccati bho Ratthapāla jarāpārijuññam. Bhavam kho pana Ratthapālo etarahi daharo yuvā susukālakeso bhadrena yobbanena samannāgato pathamena vayasā, tam bhoto Ratthapālassa jarāpārijuññam natthi. Kim bhavam Ratthapālo natvā vā disvā vā sutvā vā agārasmā anagāriyam pabbajito. (1)

Katamañca bho Raṭṭhapāla byādhipārijuññam. Idha bho Raṭṭhapāla ekacco ābādhiko hoti dukkhito bālhagilāno. So iti

paṭisañcikkhati "ahaṁ khomhi etarahi ābādhiko dukkhito bāḷhagilāno, na kho pana mayā sukaraṁ anadhigataṁ vā bhogaṁ adhigantuṁ adhigataṁ vā bhogaṁ phātiṁ kātuṁ, yaṁnūnāhaṁ kesamassuṁ ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyaṁ pabbajeyyan"ti. So tena byādhipārijuññena samannāgato kesamassuṁ ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyaṁ pabbajati. Idaṁ vuccati bho Raṭṭhapāla byādhipārijuññaṁ. Bhavaṁ kho pana Raṭṭhapālo etarahi appābādho appātaṅko samavepākiniyā gahaṇiyā samannāgato nātisītāya nāccuṇhāya, taṁ bhoto Raṭṭhapālassa byādhipārijuññaṁ natthi. Kiṁ bhavaṁ Raṭṭhapālo ñatvā vā disvā vā sutvā vā agārasmā anagāriyaṁ pabbajito. (2)

Katamañca bho Raṭṭhapāla bhogapārijuññaṁ. Idha bho Raṭṭhapāla ekacco aḍḍho hoti mahaddhano mahābhogo. Tassa te bhogā anupubbena parikkhayaṁ gacchanti. so iti paṭisañcikkhati "ahaṁ kho pubbe aḍḍho ahosiṁ mahaddhano mahābhogo, tassa me te bhogā anupubbena parikkhayaṁ gatā. Na kho pana māyā sukaraṁ anadhigataṁ vā bhogaṁ adhigantuṁ adhigataṁ vā bhogaṁ phātiṁ kātuṁ, yaṁnūnāhaṁ kesamassuṁ ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyaṁ pabbajeyyan"ti. So tena bhogapārijuññena samannāgato kesamassuṁ ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyaṁ pabbajati. Idaṁ vuccati bho Raṭṭhapāla bhogapārijuññaṁ. Bhavaṁ kho pana Raṭṭhapālo imasmiṁyeva Thullakoṭṭhike aggakulassa putto, taṁ bhoto Raṭṭhapālassa bhogapārijuññaṁ natthi. Kiṁ bhavaṁ Raṭṭhapālo ñatvā vā disvā vā sutvā vā agārasmā anagāriyaṁ pabbajito. (3)

Katamañca bho Raṭṭhapāla ñātipārijuññaṁ. Idha bho Raṭṭhapāla ekaccassa bahū honti mittāmaccā ñātisālohitā, tassa te ñātakā anupubbena parikkhayaṁ gacchanti. So iti paṭisañcikkhati "mamaṁ kho pubbe bahū ahesuṁ mittāmaccā ñātisālohitā, tassa me te anupubbena parikkhayaṁ gatā. Na kho pana mayā sukaraṁ anadhigataṁ vā bhogaṁ adhigantuṁ adhigataṁ vā bhogaṁ phātiṁ kātuṁ, yaṁnūnāhaṁ kesamassuṁ ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyaṁ pabbajeyyan"ti.

so tena ñātipārijuññena samannāgato kesamassum ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyam pabbajati. Idam vuccati bho Raṭṭhapāla ñātipārijuññam. Bhoto kho pana Raṭṭhapālassa imasmim yeva Thullakoṭṭhike bahū mittāmaccā ñātisālohitā, tam bhoto Raṭṭhapālassa ñātipārijuññam natthi. Kim bhavam Raṭṭhapālo ñatvā vā disvā vā sutvā vā agārasmā anagāriyam pabbajito. (4)

Imāni kho bho Raṭṭhapāla cattāri pārijuññāni. Yehi pārijuññehi samannāgatā idhekacce kesamassum ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyam pabbajanti, tāni bhoto Raṭṭhapālassa natthi. Kim bhavam Raṭṭhapālo ñatvā vā disvā vā sutvā vā agārasmā anagāriyam pabbajitoti.

305. Atthi kho mahārāja tena Bhagavatā jānatā passatā Arahatā Sammāsambuddhena cattāro dhammuddesā udditthā. Ye aham¹ ñatvā ca disvā ca sutvā ca agārasmā anagāriyam pabbajito. Katame cattāro, "upaniyyati loko addhuvo"ti kho mahārāja tena Bhagavatā jānatā passatā Arahatā Sammāsambuddhena pathamo dhammuddeso uddittho, "yamaham ñatvā cadisvā ca sutvā ca agārasmā anagāriyam pabbajito. Atāno loko anabhissaro"ti kho mahārāja tena Bhagavatā jānatā passatā Arahatā Sammāsambuddhena dutiyo dhammuddeso uddittho, yamaham ñatvā ca disvā ca sutvā ca agārasmā anagāriyam pabbajito. "Assako loko sabbam pahāya gamanīyan"ti kho mahārāja tena Bhagavatā jānatā passatā Arahatā Sammāsambuddhena tatiyo dhammuddeso uddittho, yamaham ñatvā ca ditvā ca sutvā ca agārasmā anagāriyam pabbajito. "Ūno loko atitto tanhādāso"ti kho mahārāja tena Bhagavatā jānatā passatā Arahatā Sammāsambuddhena catuttho dhammuddeso uddittho, yamaham ñatvā ca disvā ca sutvā ca agārasmā anagāriyam pabbajito. Ime kho mahārāja tena Bhagavatā jānatā passatā Arahatā Sammāsambuddhena cattāro dhammuddesā udditthā, ye aham ñatvā ca disvā ca sutvā ca agārasmā anagāriyam pabbajitoti.

306. "Upaniyyati loko addhuvo"ti bhavam Ratthapālo āha, imassa bho Ratthapāla bhāsitassa katham attho datthabboti. Tam kim mañnasi mahārāja tvam vīsativassuddesikopi pannavīsativassuddesikopi hatthismimpi katāvī assasmimpi katāvī rathasmimpi katāvī dhanusmimpi katāvī tharusmimpi katāvī ūrubalī bāhubalī alamatto saṅgāmāvacaroti? Ahosim aham bho Ratthapāla vīsativassuddesikopi pannavīsativassuddesikopi hatthismimpi katāvī assasmimpi katāvī rathasmimpi katāvī dhanusmimpi katāvī tharusmimpi katāvī ūrubalī bāhubalī alamatto sangāmāvacaro. Appekadāham bho Ratthapāla iddhimāva maññe, na¹ attano balena samasamam samanupassāmīti. Tam kim maññasi mahārāja, evameva tvam etarahi ūrubalī bāhubalī alamatto sangāmāvacaroti? No hidam bho Ratthapāla, etarahi jinno vuddho mahallako addhagato vayo-anuppatto, āsītiko me vayo vattati, appekadāham bho Ratthapāla idha pādam karissāmīti aññeneva pādam karomīti. Idam kho tam mahārāja tena Bhagavatā jānatā passatā Arahatā Sammāsambuddhena sandhāya bhāsitam "upaniyyati loko addhuvo"ti. Yamaham ñatvā ca disvā ca sutvā ca agārasmā anagāriyam pabbajitoti, acchariyam bho Ratthapāla, abbhutam bho Ratthapāla, yāva subhāsitam cidam tena Bhagavatā jānatā passatā Arahatā Sammāsambuddhena "upaniyyati loko addhuvo"ti, upaniyyati hi bho Ratthapāla loko addhuvo. (1)

Samvijjante kho bho Raṭṭhapāla imasmim rājakule hatthikāyāpi assakāyāpi rathakāyāpi pattikāyāpi, amhākam āpadāsu pariyodhāya vattissanti. "Atāno loko anabhissaro"ti bhavam Raṭṭhapālo āha, imassa pana bho Raṭṭhapāla bhāsitassa katham attho daṭṭhabboti. Tam kim maññasi mahārāja, atthi te koci anusāyiko ābādhoti. Atthi me bho Raṭṭhapāla anusāyiko ābādho, appekadā mam bho Raṭṭhapāla mittāmaccā ñātisālohitā parivāretvā ṭhitā honti "idāni rājā Korabyo kālam karissati, idāni rājā Korabyo kālam karissatī"ti. Tam kim maññasi mahārāja, labhasi

^{1.} Iddhimā maññe na (Syā, Kaṁ), iddhimā ca maññe (Sī), na viya maññe (Ka)

tvam te mittāmacce ñātisālohite "āyantu me bhonto mittāmaccā ñātisālohitā, sabbeva santā imam vedanam samvibhajatha, yathāham lahukatarikam vedanam vediyeyyan"ti, udāhu tvamyeva tam vedanam vediyasīti? Nāham bho Raṭṭhapāla labhāmi te mittāmacce ñātisālohite "āyantu me bhonto mittāmaccā ñātisālohitā, sabbeva santā imam vedanam samvibhajatha, yathāham lahukatarikam vedanam vediyeyyan"ti, atha kho ahameva tam vedanam vediyāmīti. Idam kho tam mahārāja tena Bhagavatā jānatā passatā Arahatā Sammāsambuddhena sandhāya bhāsitam "atāṇo loko anabhissaro"ti. Yamaham ñatvā ca disvā ca sutvā ca agārasmā anagāriyam pabbajitoti, acchariyam bho Raṭṭhapāla, abbhutam bho Raṭṭhapāla, yāva subhāsitam cidam tena Bhagavatā jānatā passatā Arahatā Sammāsambuddhena "atāṇo loko anabhissaro"ti, atāṇo hi bho Raṭṭhapāla loko anabhissaro. (2)

Samvijjati kho bho Ratthapāla imasmim rājakule pahūtam hiraññasuvannam bhūmigatañca vehāsagatañca. "Assako loko sabbam pahāya gamanīyan"ti bhavam Ratthapālo āha, imassa pana bho Ratthapāla bhāsitassa katham attho datthabboti. Tam kim maññasi mahārāja, yathā tvam etarahi pañcahi kāmagunehi samappito samangībhūto paricāresi, lacchasi tvam paratthāpi "evamevāham imeheva pañcahi kāmagunehi samappito samangībhūto paricāremī"ti, udāhu aññe imam bhogam patipajjissanti, tvam pana yathākammam gamissasīti? Yathāham bho Ratthapāla etarahi pañcahi kāmagunehi samappito samangībhūto paricāremi, nāham lacchāmi paratthāpi "evameva imeheva pañcahi kāmagunehi samappito samangībhūto paricāremī"ti, atha kho aññe imam bhogam patipajjissanti, aham pana yathākammam gamissāmīti. Idam kho tam mahārāja tena Bhagavatā jānatā passatā Arahatā Sammāsambuddhena sandhāya bhāsitam "assako loko sabbam pahāya gamanīyan"ti. Yamaham ñatvā ca disvā ca sutvā ca agārasmā anagāriyam pabbajitoti. Acchariyam bho Ratthapāla, abbhutam bho Ratthapāla, yāva subhāsitam cidam tena Bhagavatā jānatā passatā Arahatā Sammāsambuddhena "assako loko sabbam pahāya

gamanīyan''ti, assako hi bho Raṭṭhapāla loko sabbam pahāya gamanīyam. (3)

"Ūno loko atitto tanhādāso"ti bhavam Ratthapālo āha, imassa bho Ratthapāla bhāsitassa katham attho datthabboti. Tam kim maññasi mahārāja, phītam Kurum ajjhāvasasīti? Evam bho Ratthapāla phītam Kurum ajjhāvasāmīti. Tam kim maññasi mahārāja, idha puriso āgaccheyya puratthimāya disāya saddhāyiko paccayiko, so tam upasankamitvā evam vadeyya "yagghe mahārāja jāneyyāsi, aham āgacchāmi puratthimāya disāya, tatthaddasam mahantam janapadam iddhañceva phītañca bahujanam ākinnamanussam, bahū tattha hatthikāyā assakāyā rathakāyā pattikāyā, bahu tattha dhanadhaññam¹, bahu tattha hiraññasuvannam akatañceva katañca, bahu tattha itthipariggaho, sakkā ca tāvatakeneva balamattena² abhivijinitum, abhivijina mahārājā"ti, kinti nam kareyyāsīti. Tampi mayam bho Ratthapāla abhivijiya ajjhāvaseyyāmāti. Tam kim maññasi mahārāja, idha puriso āgaccheyya pacchimāya disāya. Uttarāya disāya. Dakkhināya disāya. Parasamuddato saddhāyiko paccayiko, so tam upasankamitvā evam vadevya "yagghe mahārāja jāneyyāsi, aham āgacchāmi parasamuddato, tatthaddasam mahantam janapadam iddhañceva phītañca bahujanam ākiņņamanussam, bahū tattha hatthikāyā assakāyā rathakāyā patthikāyā, bahu tattha dhanadhaññam, bahu tattha hiraññasuvannam akatañceva katañca, bahu tattha itthipariggaho, sakkā ca tāvatakeneva balamattena abhivijinitum, abhivijina mahārājā"ti, kinti nam kareyyāsīti. Tampi mayam bho Ratthapāla abhivijiya ajjhāvaseyyāmāti. Idam kho tam mahārāja tena Bhagavatā jānatā passatā Arahatā Sammāsambuddhena sandhāya bhāsitam "uno loko atitto tanhadaso"ti. Yamaham natva ca disva ca sutva ca agārasmā anagāriyam pabbajitoti, acchariyam bho Ratthapāla, abbhutam bho Ratthapāla, yāva subhāsitam cidam tena Bhagavatā jānatā passatā Arahatā Sammāsambuddhena "ūno loko atitto tanhādāso"ti. Ūno hi bho Ratthapāla loko atitto tanhādāsoti. (4)

^{1.} Dantājinam (Sī, Syā, Kam, I)

^{2.} Balatthena (Sī, Syā, Kaṁ, I), bahalatthena (Ka)

Idamavoca āyasmā Raṭṭhapālo, idam vatvā athāparam etadavoca—

307. Passāmi loke sadhane manusse, laddhāna vittaṁ na dadanti mohā. Luddhā dhanaṁ¹ sannicayaṁ karonti, bhiyyova kāme abhipatthayanti.

Rājā pasayhā pathavim vijitvā, sasāgarantam mahimāvasanto². Oram samuddassa atittarūpo, Pāram samuddassapi patthayetha.

Rājā ca aññe ca bahū manussā, avītataṇhā³ maraṇaṁ upenti. Ūnāva hutvāna jahanti dehaṁ, kāmehi lokamhi na hatthi titti.

Kandanti nam ñātī pakiriya kese, ahovatā no amarāti cāhu. Vatthena nam pārutam nīharitvā, citam samādāya⁴ tatoḍahanti.

So ḍayhati sūlehi tujjamāno, Ekena vatthena pahāya bhoge. Na mīyamānassa bhavanti tāṇā, ñātīdha mittā atha vā sahāyā.

Dāyādakā tassa dhanam haranti, Satto pana gacchati yena kammam. Na mīyamānam dhanamanveti kiñci, puttā ca dārā ca dhanam ca rattham.

^{1.} Laddhā dhanam (Ka)

^{3.} Atittatanhā (Ka)

^{2.} Mahiyā vasanto (Sī, Ka)

^{4.} Samādhāya (Sī)

Na dīghamāyum labhate dhanena, na cāpi vittena jaram vihanti. Appam hidam jīvitamāhu dhīrā, asassatam vipparināmadhammam.

Aḍḍhā daliddā ca phusanti phassam, bālo ca dhīro ca tatheva phuṭṭho. Bālo ca bālyā vadhitova seti, Dhīro ca¹ na vedhati phassaphuṭṭho.

Tasmā hi paññāva dhanena seyyo, Yāya vosānamidhādhigacchati. Abyositattā² hi bhavābhavesu, Pāpāni kammāni karonti mohā.

Upeti gabbhañca parañca lokam, samsāramāpajja paramparāya. Tassappapañño abhisaddahanto, upeti gabbhañca parañca lokam.

Coro yathā sandhimukhe gahito, sakammunā haññati pāpadhammo. Evam pajā pecca paramhi loke, sakammunā haññati pāpadhammo.

Kāmāhi citrā madhurā manoramā, Virūparūpena mathenti cittam. Ādīnavam kāmaguņesu disvā, tasmā aham pabbajitomhi rāja.

Dumapphalāneva patanti māṇavā, daharā ca vuḍḍhā ca sarīrabhedā. Etampi disvā³ pabbajitomhi rāja, Apaṇṇakam sāmaññameva seyyoti.

Raṭṭhapālasuttam niṭṭhitam dutiyam.

^{1.} Dhīrova (Ka)

^{2.} Asositattā (Sī, I)

^{3.} Evampi disvā (Sī), etam viditvā (Syā, Kam)

3. Maghadevasutta

308. Evam me sutam—ekam samayam Bhagavā Mithilāyam viharati Maghadeva-ambavane¹. Atha kho Bhagavā aññatarasmim padese sitam pātvākāsi. Atha kho āyasmato Ānandassa etadahosi "ko nu kho hetu ko paccayo Bhagavato sitassa pātukammāya, na akāraņena Tathāgatā sitam pātukarontī''ti. Atha kho āyasmā Ānando ekamsam cīvaram katvā yena Bhagavā tenañjalim panāmetvā Bhagavantam etadavoca "ko nu kho bhante hetu ko paccayo Bhagavato sitassa pātukammāya, na akāranena Tathāgatā sitam pātukarontī"ti. Bhūtapubbam Ānanda imissāyeva Mithilāyam rājā ahosi Maghadevo nāma dhammiko dhammarājā dhamme thito mahārājā, dhammam carati brāhmaṇagahapatikesu negamesu ceva jānapadesu ca, uposathañca upavasati cātuddasim pañcadasim atthamim ca pakkhassa. Atha kho Ananda rājā Maghadevo bahūnam vassānam bahūnam vassasatānam bahūnam vassasahassānam accayena kappakam āmantesi "yadā me samma kappaka passeyyāsi sirasmim palitāni jātāni, atha me āroceyyāsī"ti. "Evam devā"ti kho Ānanda kappako rañño Maghadevassa paccassosi. Addasā kho Ānanda kappako bahūnam vassānam bahūnam vassasatānam bahūnam vassasahassānam accayena rañño Maghadevassa sirasmim palitāni jātāni, disvāna rājānam Maghadevam etadavoca "pātubhūtā kho devassa devadūtā, dissanti sirasmim palitāni jātānī''ti. Tena hi samma kappaka tāni palitāni sādhukam sandāsena uddharitvā mama anjalismim patitthāpehīti. "Evam devā"ti kho Ānanda kappako rañno Maghadevassa patissutvā tāni palitāni sādhukam sandāsena uddharitvā rañño Maghadevassa añjalismim patitthāpesi.

309. Atha kho Ānanda rājā Maghadevo kappakassa gāmavaram datvā jeṭṭhaputtam kumāram āmantāpetvā etadavoca "pātubhūtā kho me tāta kumāra devadūtā, dissanti sirasmim palitāni jātāni, bhuttā kho pana me mānusakā kāmā, samayo dibbe kāme pariyesitum. Ehi

tvam tāta kumāra imam rajjam patipajja, aham pana kesamassum ohāretvā kāsāvāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagārivam pabbajissāmi. Tena hi tāta kumāra yadā tvampi passeyyāsi sirasmim palitāni jātāni, atha kappakassa gāmavaram datvā jetthaputtam kumāram sādhukam rajje samanusāsitvā kesamassum ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyam pabbajeyyāsi, yena me idam kalyānam vattam nihitam anuppavatteyyāsi, mā kho me tvam antimapuriso ahosi. Yasmim kho tāta kumāra purisayuge vattamāne evarūpassa kalyānassa vattassa samucchedo hoti, so tesam antimapuriso hoti. Tam tāham tāta kumāra evam vadāmi 'yena me idam kalyānam vattam nihitam anuppavatteyyāsi, mā kho me tvam antimapuriso ahosī'ti". Atha kho Ānanda rājā Maghadevo kappakassa gāmavaram datvā jetthaputtam kumāram sādhukam rajje samanusāsitvā imasmim yeva Maghadeva-ambavane kesamassum ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyam pabbaji. So mettāsahagatena cetasā ekam disam pharitvā vihāsi. Tathā dutiyam. Tathā tatiyam. Tathā catuttham. Iti uddhamadho tiriyam sabbadhi sabbattatāya sabbāvantam lokam mettāsahagatena cetasā vipulena mahaggatena appamānena averena abyābajihena¹ pharitvā vihāsi. Karuņā sahagatena cetasā. Muditāsahagatena cetasā. Upekkhāsahagatena cetasā ekam disam pharitvā vihāsi. Tathā dutiyam. Tathā tatiyam. Tathā catuttham. Iti uddhamadho tiriyam sabbadhi sabbattatāya sabbāvantam lokam upekkhāsahagatena cetasā vipulena mahaggatena appamāņena averena abyābajjhena pharitvā vihāsi.

Rājā kho panānanda Maghadevo caturāsītivassasahassāni kumārakīļitam kīļi, caturāsītivassasahassāni oparajjam kāresi, caturāsītivassasahassāni rajjam kāresi, caturāsītivassasahassāni imasmimyeva Maghadeva-ambavane agārasmā anagāriyam pabbajito brahmacariyamacari. So cattāro brahmavihāre bhāvetvā kāyassa bhedā param maraṇā brahmalokūpago ahosi.

310. Atha kho rañño Ānanda Maghadevassa putto bahūnam vassānam bahūnam vassasatānam bahūnam vassasatānam bahūnam vassasahassānam accayena kappakam āmantesi "yadā me samma kappaka passeyyāsi sirasmim palitāni jātāni, atha kho āroceyyāsī"ti. "Evam devā"ti kho Ānanda kappako rañño Maghadevassa puttassa paccassosi. Addasā kho Ānanda kappako bahūnam vassānam bahūnam vassasatānam bahūnam vassasahassānam accayena rañño Maghadevassa puttassa sirasmim palitāni jātāni, disvāna rañño Maghadevassa puttam etadavoca "pātubhūtā kho devassa devadūtā, dissanti sirasmim palitāni jātānī"ti. Tena hi samma kappaka tāni palitāni sādhukam saṇḍāsena uddharitvā mama añjalismim patiṭṭhāpehīti. "Evam devā"ti kho Ānanda kappako rañño Maghadevassa puttassa paṭissutvā tāni palitāni sādhukam saṇḍāsena uddharitvā rañño Maghadevassa puttassa paṭissutvā tāni palitāni sādhukam saṇḍāsena uddharitvā rañño Maghadevassa puttassa añjalismim patiṭṭhāpesi.

Atha kho Ānanda rañño Maghadevassa putto kappakassa gāmavaram datvā jetthaputtam kumāram āmantāpetvā etadavoca "pātubhūtā kho me tāta kumāra devadūtā, dissanti sirasmim palitāni jātāni, bhuttā kho pana me mānusakkā kāmā, samayo dibbe kāme pariyesitum. Ehi tvam tāta kumāra imam rajjam patipajja, aham pana kesamassum ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyam pabbajissāmi. Tena hi tāta kumāra yadā tvampi passeyyāsi sirasmim palitāni jātāni, atha kappakassa gāmavaram datvā jetthaputtam kumāram sādhukam rajje samanusāsitvā kesamassum ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyam pabbajeyyāsi, yena me idam kalyānam vattam nihitam anuppavatteyyāsi, mā kho me tvam antimapuriso ahosi. Yasmim kho tāta kumāra purisayuge vattamāne evarūpassa kalyānassa vattassa samucchedo hoti, so tesam antimapuriso hoti, tam tāham tāta kumāra evam vadāmi 'yena me idam kalyānam vattam nihitam anuppavatteyyāsi, mā kho me tvam antimapuriso ahosī'ti. Atha kho Ānanda rañño Maghadevassa putto kappakassa gāmavaram datvā jetthaputtam kumāram sādhukam rajje samanusāsitvā imasmimyeva Maghadeva-ambavane kesamassum ohāretvā

kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyam pabbaji. So mettāsahagatena cetasā ekam disam pharitvā vihāsi. Tathā dutiyam. Tathā tatiyam. Tathā catuttham. Iti uddhamadho tiriyam sabbadhi sabbattatāya sabbāvantam lokam mettāsahagatena cetasā vipulena mahaggatena appamāṇena averena abyābajjhena pharitvā vihāsi. Karuṇāsahagatena cetasā. Muditāsahagatena cetasā. Upekkhāsahagatena cetasā ekam disam pharitvā vihāsi. Tathā dutiyam. Tathā tatiyam. Tathā catuttham. Iti uddhamadho tiriyam sabbadhi sabbattatāya sabbāvantam lokam upekkhāsahagatena cetasā vipulena mahaggatena appamāṇena averena abyābajjhena pharitvā vihāsi. Rañño kho panānanda Maghadevassa putto caturāsītivassasahassāni kumārakīļitam kīļi, caturāsītivassasahassāni oparajjam kāresi, caturāsītivassasahassāni rajjam kāresi, caturāsītivassasahassāni imasmimyeva Maghadeva-ambavane agārasmā anagāriyam pabbajito brahmacariyamacari. So cattāro brahmavihāre bhāvetvā kāyassa bhedā param maraṇā brahmalokūpago ahosi.

311. Rañño kho panānanda Maghadevassa puttapaputtakā tassa paramparā caturāsītirājasahassāni¹ imasmimyeva Maghadeva-ambavena kesamassum ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyam pabbajimsu. Te mettāsahagatena cetasā ekam disam pharitvā viharimsu. Tathā dutiyam. Tathā tatiyam. Tathā catuttam. Iti uddhamadho tiriyam sabbadhi sabbattatāya sabbāvantam lokam mettāsahagatena cetasā vipulena mahaggatena appamāṇena averena abyābajjhena pharitvā viharimsu. Karuṇāsahagatena cetasā. Muditāsahagatena cetasā. Upekkhāsahagatena cetasā ekam disam pharitvā viharimsu. Tathā dutiyam. Tathā tatiyam. Tathā catuttham. Iti uddhamadho tiriyam sabbadhi sabbattatāya sabbāvantam lokam upekkhāsahagatena cetasā vipulena mahaggatena appamāṇena averena abyābajjhena pharitvā viharimsu. Caturāsītivassasahassāni kumārakīļitam kīļimsu, caturāsītivassasahassāni oparajjam kāresum, caturāsītivassasahassāni imasmimyeva Maghadeva-ambavane

^{1.} Caturāsītikhattiyasahassāni (Sī, I), caturāsītisahassāni (Syā, Kaṁ)

agārasmā anagāriyam pabbajitā brahmacariyamacarimsu. Te cattāro brahmavihāre bhāvetvā kāyassa bhedā param maraņā brahmalokūpagā ahesum. Nimi tesam rājā¹ pacchimako ahosi dhammiko dhammarājā dhamme thito mahārājā, dhammam carati brāhmaṇagahapatikesu negamesu ceva jānapadesu ca, uposathanca upavasati cātuddasim pancadasim aṭṭhamim ca pakkhassa.

312. Bhūtapubbam Ānanda devānam Tāvatimsānam Sudhammāyam sabhāyam sannisinnānam sannipatitānam ayamantarākathā udapādi "lābhā vata bho Videhānam, suladdham vata bho Videhānam, yesam Nimi rājā dhammiko dhammarājā dhamme thito mahārājā, dhammam carati brāhmanagahapatikesu negamesu ceva jānapadesu ca, uposathañca upavasati cātuddasim pañcadasim atthamim ca pakkhassā"ti. Atha kho Ānanda Sakko Devānamindo deve Tāvatimse āmantesi "iccheyyātha no tumhe mārisā Nimim rājānam datthun"ti. Icchāma mayam mārisa Nimim rājānam datthunti. Tena kho pana Ānanda samayena Nimi rājā tadahuposathe pannarase sīsamnhāto² uposathiko uparipāsādavaragato nisinno hoti. Atha kho Ānanda Sakko devānamindo seyyathāpi nāma balavā puriso samiñjitam vā bāham pasāreyya, pasāritam vā bāham saminjeyya. Evameva devesu Tāvatimsesu antarahito Nimissa rañño pamukhe pāturahosi. Atha kho Ānanda Sakko devānamindo Nimim rājānam etadavoca "lābhā te mahārāja, suladdham te mahārāja,devā mahārāja Tāvatimsā Sudhammāyam sabhāyam kittayamānarūpā sannisinnā 'lābhā vata bho Videhānam, suladdham vata bho Videhānam, yesam Nimi rājā dhammiko dhammarājā dhamme thito mahārājā, dhammam carati brāhmanagahapatikesu negamesu ceva jānapadesu ca, uposathañca upavasati cātuddasim pañcadasim atthamim ca pakkhassā'ti. Devā te mahārāja Tāvatimsā dassanakāmā, tassa te aham mahārāja sahassayuttam ājaññaratham pahinissāmi, abhiruheyyāsi mahārāja dibbam yanam avikampamano"ti. Adhivasesi kho Ananda Nimi raja tunhībhāvena.

^{1.} Rājānam (Sī, I)

313. Atha kho Ānanda Sakko devānamindo Nimissa rañño adhivāsanam viditvā seyyathāpi nāma balavā puriso saminjitam vā bāham pasāreyya, pasāritam vā bāham saminjeyya. Evameva Nimissa ranno pamukhe antarahito devesu Tāvatimsesu pāturahosi. Atha kho Ānanda Sakko Devānamindo Mātalim sangāhakam āmantesi "ehi tvam samma Mātali sahassayuttam ājaññaratham yojetvā Nimim rājānam upasankamitvā evam vadehi 'ayam te mahārāja sahassayutto ājaññaratho Sakkena Devānamindena pesito, abhiruheyyāsi mahārāja dibbam yānam avikampamāno'ti". "Evam bhaddantavā"ti kho Ānanda Mātali sangāhako Sakkassa Devānamindassa patissutvā sahassayuttam ājañnaratham yojetvā Nimim rājānam upasankamitvā etadavoca "ayam te mahārāja sahassayutto ājaññaratho Sakkena Devānamindena pesito, abhiruha mahārāja dibbam yānam avikampamāno, api ca mahārāja katamena tam nemi, yena vā pāpakammā pāpakānam kammānam vipākam patisamvedenti, yena vā kalyānakammā kalyānakammānam vipākam patisamvedentī"ti. Ubhayeneva mam Mātali nehīti. Sampavesesi¹ kho Ānanda Mātali sangahako Nimim rājānam Sudhammam sabham. Addasā kho Ānanda Sakko devānamindo Nimim rājānam dūratova āgacchantam, disvāna Nimim rājā nam etadavoca "ehi kho mahārāja, svāgatam mahārāja, devā te dassanakāmā mahārāja, Tāvatimsā Sudhammāyam sabhāyam kittayamānarūpā sannisinnā 'lābhā vata bho Videhānam, suladdham vata bho Videhānam, yesam Nimi rājā dhammiko dhammarājā dhamme thito mahārājā, dhammam carati brāhmaṇagahapatikesu negamesu ceva jānapadesu ca, uposathañca upavasati cātuddasim pañcadasim atthamim ca pakkhassā'ti, devā te mahārāja Tāvatimsā dassanakāmā, abhirama mahārāja devasu devānubhāvenā"ti. Alam mārisa, tattheva mam Mithilam patinetu, tathāham dhammam carissāmi brāhmanagahapatikesu negamesu ceva jānapadesu ca, uposathañca upavasāmi cātuddasim pañcadasim atthamim ca pakkhassāti.

314. Atha kho Ānanda Sakko Devānamindo Mātalim sangāhakam āmantesi "ehi tvam samma Mātali sahassayuttam ājaññaratham yojetvā

Nimim rājānam tattheva Mithilam patinehī"ti. "Evam bhaddantavā"ti kho Ānanda Mātali saṅgāhako Sakkassa devānamindassa patissutvā sahassayuttam ājaññaratham yojetvā Nimim rājānam tattheva Mithilam patinesi. Tatra sudam Ānanda Nimi rājā dhammam carati brāhmaṇagahapatikesu negamesu ceva jānapadesu ca, uposathañca upavasati cātuddasim pañcadasim atthamim ca pakkhassāti. Atha kho Ānanda Nimi rājā bahūnam vassānam bahūnam vassasatānam bahūnam vassasahassānam accayena kappakam āmantesi "yadā me samma kappaka passeyyāsi sirasmim palitāni jātāni, atha me āroceyyāsī"ti. "Evam devā"ti kho Ānanda kappako Nimissa rañño paccassosi. Addasā kho Ānanda kappako bahūnam vassānam bahūnam vassasatānam bahūnam vassasahassānam accayena Nimissa rañño sirasmim palitāni jātāni, disvāna Nimim rājānam etadavoca "pātubhūtā kho devassa devadūtā, dissanti sirasmim palitāni jātānī"ti. Tena hi samma kappaka tāni palitāni sādhukam sandāsena uddharitvā mama añjalismim patitthāpehīti. "Evam devā"ti kho Ānanda kappako Nimissa rañño patissutvā tāni palitāni sādhukam sandāsena uddharitvā Nimissa rañño añjalismim patitthāpesi. Atha kho Ānanda Nimi rājā kappakassa gāmavaram datvā jetthaputtam kumāram āmantāpetvā etadavoca "pātubhūtā kho me tāta kumāra devadūtā, dissanti sirasmim palitāni jātāni, bhuttā kho pana me mānusakā kāmā, samayo dibbe kāme pariyesitum. Ehi tvam tāta kumāra imam rajjam patipajja. Aham pana kesamassum ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyam pabbajissāmi. Tena hi tāta kumāra yadā tvampi passeyyāsi sirasmim palitāni jātāni, atha kappakassa gāmavaram datvā jetthaputtam kumāram sādhukam rajje samanusāsitvā kesamassum ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyam pabbajeyyāsi. Yena me idam kalyānam vattam nihitam anuppavatteyyāsi, mā kho me tvam antimapuriso ahosi. Yasmim kho tāta kumāra purisayuge vattamāne evarūpassa kalyānassa vattassa samucchedo hoti, so tesam antimapuriso hoti. Tam tāham tāta kumāra evam vadāmi 'yena me idam kalyāṇam vattam nihitam anuppavatteyyāsi, mā kho me tvam antimapuriso ahosī'ti".

315. Atha kho Ānanda Nimi rājā kappakassa gāmavaram datvā jetthaputtam kumāram sādhukam rajje samanusāsitvā imasmimyeva Maghadeva-ambavane kesamassum ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyam pabbaji. So mettāsahagatena cetasā ekam disam pharitvā vihāsi. Tathā dutiyam. Tathā tatiyam. Tathā catuttham. Iti uddhamadho tiriyam sabbadhi sabbattatāya sabbāvantam lokam mettāsahagatena cetasā vipulena mahaggatena appamānena averena abyābajjhena pharitvā vihāsi. Karunāsahagatena cetasā. Muditāsahagatena cetasā. Upekkhāsahagatena cetasā ekam disam pharitvā vihāsi. Tathā dutiyam. Tathā tatiyam. Tathā catuttham. Iti uddhamadho tiriyam sabbadhi sabbattatāya sabbāvantam lokam upekkhāsahagatena cetasā vipulena mahaggatena appamānena averena abyābajjhena pharitvā vihāsi. Nimi kho panānanda rājā caturāsītivassasahassāni kumārakīļitam kīļi, caturāsītivassasahassāni oparajjam kāresi, caturāsītivassasahassāni rajjam kāresi, caturāsītivassasahassāni imasmimyeva Maghadeva-ambavane agārasmā anagāriyam pabbajito brahmacariyamacari. So cattāro brahmavihāre bhāvetvā kāyassa bhedā param maranā brahmalokūpago ahosi. Nimissa kho panānanda rañño Kalārajanako nāma putto ahosi, na so agārasmā anagāriyam pabbaji. So tam kalyānam vattam samucchindi, so tesam antimapuriso ahosi.

316. Siyā kho pana te Ānanda evamassa "añño nūna tena samayena rājā Maghadevo ahosi, yena taṁ kalyāṇaṁ vattaṁ nihitan"ti¹. Na kho panetaṁ Ānanda evaṁ daṭṭhabbaṁ. Ahaṁ tena samayena rājā Maghadevo ahosiṁ, (ahaṁ taṁ kalyāṇaṁ vattaṁ nihiniṁ,) mayā taṁ kalyāṇaṁ vattaṁ nihitaṁ pacchimā janatā anuppavattesi. Taṁ kho panānanda kalyāṇaṁ vattaṁ na nibbidāya na virāgāya na nirodhāya na upasamāya na abhiññāya na sambodhāya na nibbānāya saṁvattati yāvadeva brahmalokūpapattiyā. Idaṁ kho panānanda etarahi mayā kalyāṇaṁ vattaṁ nihitaṁ ekantanibbidāya virāgāya nirodhāya upasamāya abhiññāya sambodhāya nibbānāya saṁvattati. Katamañcānanda etarati mayā kalyāṇaṁ

vattam nihitam ekantanibbidāya virāgāya nirodhāya upasamāya abhiññāya sambodhāya nibbānāya samvattati. Ayameva ariyo aṭṭhaṅgiko maggo. Seyyathidam, sammādiṭṭhi sammāsaṅkappo sammāvācā sammākammanto sammā ājīvo sammāvāyāmo sammāsati sammāsamādhi. Idam kho Ānanda etarahi mayā kalyāṇam vattam nihitam ekantanibbidāya virāgāya nirodhāya upasamāya abhiññāya sambodhāya nibbānāya samvattati. Tam vo aham Ānanda evam vadāmi, yena me idam kalyāṇam vattam nihitam anuppavatteyyātha, mā kho me tumhe antimapurisā ahuvattha. Yasmim kho Ānanda purisayuge vattamāne evarūpassa kalyāṇassa vattassa samucchedo hoti, so tesam antimapuriso hoti. Tam vo aham Ānanda evam vadāmi "yena me idam kalyāṇam vattam nihitam anuppavatteyyātha, mā kho me tumhe antimapurisā ahuvatthā"ti.

Idamavoca Bhagavā. Attamano āyasmā Ānando Bhagavato bhāsitam abhinandīti.

Maghadevasuttam nitthitam tatiyam.

4. Madhurasutta

317. Evam me sutam—ekam samayam āyasmā Mahākaccāno Madhurāyam viharati Gundāvane. Assosi kho rājā Mādhuro Avantiputto "samaņo khalu bho Kaccāno Madhurāyam¹ viharati Gundāvane, tam kho pana bhavantam Kaccānam evam kalyāņo kittisaddo abbhuggato 'paṇḍito viyatto medhāvī bahussuto cittakathī kalyāṇapaṭibhāno vuddho ceva arahā ca, sādhu kho pana tathārūpānam arahatam dassanam hotī'ti". Atha kho rājā Mādhuro Avantiputto bhadrāni bhadrāni yānāni yojāpetvā bhadram yānam abhiruhitvā bhadrehi bhadrehi yānehi Madhurāya niyyāsi mahaccarājānubhāvena āyasmantam Mahākaccānam dassanāya, yāvatikā yānassa bhūmi, yānena gantvā yānā paccorohitvā pattikova yenāyasmā Mahākaccāno tenupasankami,

upasankamitvā āyasmatā Mahākaccānena saddhim sammodi, sammodanīyam katham sāraņīyam vītisāretvā ekamantam nisīdi, ekamantam nisīnno kho rājā Mādhuro Avantiputto āyasmantam Mahākaccānam etadavoca "brāhmaņā bho Kaccāna evamāhamsu 'brāhmaņova seṭṭho vaṇṇo, hīno añño vaṇṇo. Brāhmaṇova sukko vaṇṇo, kaṇho añño vaṇṇo. Brāhmaṇāva sujjhanti no abrāhmaṇā. Brāhmaṇāva brahmuno puttā orasā mukhato jātā brahmajā brahmanimmitā brahmadāyādā'ti. Idha bhavam Kaccāno kimakkhāyī'ti. Ghosoyeva kho eso mahārāja lokasmim "brāhmaṇova seṭṭho vaṇṇo, hīno añño vaṇṇo. Brāhmaṇava sukko vaṇṇo, kaṇho añño vaṇṇo. Brāhmaṇāva sujjhanti no abrāhmaṇā. Brāhmaṇāva brahmuno puttā orasā mukhato jātā brahmajā brahmanimmitā brahmadāyādā''ti. Tadamināpetam mahārāja pariyāyena veditabbam, yathā "ghosoyeveso lokasmim, brāhmaṇova seṭṭho vaṇṇo, hīno añño vaṇṇo -pabrahmadāyādā''ti.

318. Tam kim maññasi mahārāja, khattiyassa cepi ijjheyya dhanena vā dhaññena vā rajatena vā jātarūpena vā, khattiyopissāssa pubbuṭṭhāyī pacchānipātī kimkārapaṭissāvī manāpacārī viyavādī. Brāhmaṇopissāssa. Vessopissāssa. Suddopissāssa pubbuṭṭhāyī pacchānipātī kimkārapaṭissāvī manāpacārī piyavādīti? Khattiyassa cepi bho Kaccāna ijjheyya dhanena vā dhaññena vā rajatena vā jātarūpena vā. Khatthiyopissāssa pubbuṭṭhāyī pacchānipātī kimkārapaṭissāvī manāpacārī piyavādī. Brāhmaṇopissāssa. Vessopissāssa. Suddopissāssa pubbuṭṭhāyī pacchānipātī kimkārapaṭissāvī manāpacārī piyavādīti.

Tam kim maññasi mahārāja, brāhmaņassa cepi ijjheyya dhanena vā dhaññena vā rajatena vā jātarūpena vā, brāhmaņopissāssa pubbuṭṭhāyī pacchānipātī kimkārapaṭissāvī manāpacārī piyavādī. Vessopissāssa. Suddo pissāssa. Khattiyopissāssa pubbuṭṭhāyī pacchānipātī kimkārapaṭissāvī manāpasārī piyavādīti? Brāhmaṇassa cepi bho Kaccāna ijjheyya dhanena vā dhaññena vā rajatena vā jātarūpena vā, brāhmaṇopissāssa pubbuṭṭhāyī pacchānipātī kimkārapaṭissāvī manāpacārī piyavādī. Vessopissāssa.

Suddopissāssa. Khattiyopissāssa pubbuṭṭhāyī pacchānipātī kiṁkārapaṭissāvī manāpacārī piyavādīti.

Tam kim maññasi mahārāja, vessassa cepi ijjheyya dhanena vā dhaññena vā rajatena vā jātarūpena vā, vessopissāssa pubbuṭṭhāyī pacchānipātī kimkārapaṭissāvī manāpacārī piyavādī. Suddopissāssa. Khatthiyopissāssa. Brāhmaṇopissāssa pubbuṭṭhāyī pacchānipātī kimkārapaṭissāvī manāpacārī piyavādīti? Vessassa cepi bho Kaccāna ijjheyya dhanena vā dhaññena vā rajatena vā jātarūpena vā, vessopissāssa pubbuṭṭhāyī pacchānipātī kimkārapaṭissāvī manāpacārī piyavādī. Suddopissāssa. Khattiyopissāssa. Brāhmaṇopissāssa pubbuṭṭhāyī pacchānipātī kimkārapaṭissāvī manāpacārī piyavādīti.

Tam kim maññasi mahārāja, suddassa cepi ijjheyya dhanena vā dhaññena vā rajatena vā jātarūpena vā. Suddhopissāssa pubbuṭṭhāyī pacchānipātī kimkārapaṭissāvī manāpacārī piyavādī. Khattiyopissāssa. Brāhmaṇopissāssa. Vessopissāssa pubbuṭṭhāyī pacchānipātī kimkārapaṭissāvī manāpacārī piyavādīti? Suddassa ceti bho Kaccāna ijjheyya dhanena vā dhaññena vā rajatena vā jātarūpena vā, suddopissāssa pubbuṭṭhāyī pacchānipātī kimkārapaṭissāvī manāpacārī piyavādīti. Khattiyopissāssa. Brāhmaṇopissāssa. Vessopissāssa pubbuṭṭhāyī pacchānipātī kimkārapaṭissāvī manāpacārī piyavādīti.

Taṁ kiṁ maññasi mahārāja, yadi evaṁ sante ime cattāro vaṇṇā samasamā honti, no vā, kathaṁ vā te ettha hotīti. Addhā kho bho Kaccāna evaṁ sante ime cattāro vaṇṇā samasamā honti, nesaṁ¹ ettha kiñci nānākaraṇaṁ samanupassāmīti. Imināpi kho etaṁ mahārāja pariyāyena veditabbaṁ, yathā "ghosoyeveso lokasmiṁ, brāhmaṇova seṭṭho vaṇṇo, hīno añño vanno -pa- brahmadāyādā"ti.

319. Taṁ kiṁ maññasi mahārāja, idhassa khattiyo pāṇātipātī adinnādāyī kāmesumicchācārī musāvādī pisuṇavāco pharusavāco samphappalāpī abhijjhālu byāpannacitto micchādiṭthi¹, kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapajjeyya, no vā, kathaṁ vā te ettha hotīti. Khattiyopi hi bho Kaccāna pāṇātipātī adinnādāyī kāmesumicchācārī musāvādī pisuṇāvāco pharusavāco samphappalāpī abhijjhālu byāpannacitto micchādiṭṭhi, kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapajjeyya, evaṁ me ettha hoti, evañca pana me etaṁ arahataṁ sutanti.

Sādhu sādhu mahārāja, sādhu kho te etaṁ mahārāja evaṁ hoti, sādhu ca pana te etaṁ arahataṁ sutaṁ. Taṁ kiṁ maññasi mahārāja, idhassa brāhmaṇo -pa- idhassa vesso -pa- idhassa suddo pāṇātipātī adinnādāyī -pa-micchādiṭṭhi, kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapajjeyya, no vā, kathaṁ vā te ettha hotīti. Suddopi hi bho Kaccāna pāṇātipātī adinnādāyī -pa- micchādiṭṭhi, kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapajjeyya, evaṁ me ettha hoti, evañca pana me etaṁ arahataṁ sutanti.

Sādhu sādhu mahārāja, sādhu kho te etaṁ mahārāja evaṁ hoti, sādhu ca pana te etaṁ arahataṁ sutaṁ. Taṁ kiṁ maññasi mahārāja, yadi evaṁ sante ime cattāro vaṇṇā samasamā honti, no vā, kathaṁ vā te ettha hotīti. Addhā kho bho Kaccāna evaṁ sante ime cattāro vaṇṇā samasamā honti, nesaṁ ettha kiñci nānākaraṇaṁ samanupassāmīti. Imināpi kho etaṁ mahārāja pariyāyena veditabbaṁ, yathā "ghosoyeveso lokasmiṁ, brāhmaṇova seṭṭho vaṇṇo, hīno añño vaṇṇo -pa- brahmadāyādā"ti.

320. Tam kim maññasi mahārāja, idhassa khattiyo pāṇātipātā paṭivirato, adinnādānā paṭivirato, kāmesumicchācārā paṭivirato, musāvādā paṭivirato, pisuṇāya vācāya paṭivirato, pharusāya vācāya paṭivirato, samphappalāpā paṭivirato, anabhijjhālu abyāpannacitto

sammādiṭṭhi¹, kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjeyya no vā, kathaṁ vā te ettha hotīti. Khatthiyopi hi bho Kaccāna pāṇātipātā paṭivirato, adinnādānā paṭivirato, kāmesumicchācārā paṭivirato, musāvādā paṭivirato, pisuṇāya vācāya paṭivirato, pharusāya vācāya paṭivirato, samphappalāpā paṭivirato, anabhijjhālu abyāpannacitto sammādiṭṭhi, kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjeyya, evaṁ me ettha hoti, evañca pana me etaṁ arahataṁ sutanti.

Sādhu sādhu mahārāja, sādhu kho te etaṁ mahārāja evaṁ hoti, sādhu ca pana te etaṁ arahataṁ sutaṁ. Taṁ kiṁ maññasi mahārāja, idhassa brāhmaṇo. Idhassa vesso. Idhassa suddo pāṇātipātā paṭivirato, adinnādānā paṭivirato -pa- sammādiṭṭhi, kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjeyya, no vā, kathaṁ vā te ettha hotīti. Suddopi hi bho Kaccāna pāṇātipātā paṭivirato, adinnādānā paṭivirato -pa- sammādiṭṭhi, kāyassa bhedā paraṁ maraṇā sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajjeyya, evaṁ me ettha hoti, evañca pana me etaṁ arahataṁ sutanti.

Sādhu sādhu mahārāja, sādhu kho te etaṁ mahārāja evaṁ hoti, sādhu ca pana te etaṁ arahataṁ sutaṁ. Taṁ kiṁ maññasi mahārājā, yadi evaṁ sante ime cattāro vaṇṇā samasamā honti, no vā, kathaṁ vā te ettha hotīti. Addhā kho bho Kaccāna evaṁ sante ime cattāro vaṇṇā samasamā honti, nesaṁ ettha kiñci nānākaraṇaṁ samanupassāmīti. Imināpi kho etaṁ mahārāja pariyāyena veditabbaṁ, yathā "ghosoyeveso lokasmiṁ, brāhmaṇova seṭṭho vaṇṇo, hīno añño vaṇṇo -pa- brahmadāyādā"ti.

321. Taṁ kiṁ maññasi mahārāja, idha khattiyo sandhiṁ vā chindeyya, nillopaṁ vā hareyya, ekāgārikaṁ vā kareyya, paripanthe vā tiṭṭheyya, paradāraṁ vā gaccheyya. Tañce te purisā gahetvā dasseyyuṁ "ayaṁ te deva coro āgucārī, imassa yaṁ icchasi, taṁ daṇḍaṁ paṇehī"ti,

kinti nam kareyyāsīti. Ghāteyyāma vā bho Kaccāna jāpeyyāma vā pabbājeyyāma vā yathāpaccayam vā kareyyāma, tam kissa hetu, yā hissa bho Kaccāna pubbe khattiyoti samaññā, sāssa antarahitā, corotveva sankhyam¹ gacchati.

Tam kim maññasi mahārāja, idha brāhmaņo. Idha Vesso. Idha suddo sandhim vā chindeyya, nillopam vā hareyya, ekāgārikam vā kareyya, paripanthe vā tiṭṭheyya, paradāram vā gaccheyya. Tañce te purisā gahetvā dasseyyum "ayam te deva coro āgucārī, imassa yam icchasi, tam daṇḍam paṇehī"ti, kinti nam kareyyāsīti. Ghāteyyāma vā bho Kaccāna jāpeyyāma vā pabbājeyyāma vā yathāpaccayam vā kareyyāma, tam kissa hetu, yā hissa bho Kaccāna pubbe suddoti samaññā, sāssa antarahitā, corotveva saṅkhyam gacchatīti.

Tam kim maññasi mahārāja, yadi evam sante ime cattāro vaṇṇā samasamā honti, no vā, katham vā te ettha hotīti. Addhā kho bho Kaccāna evam sante ime cattāro vaṇṇā samasamā honti, nesam ettha kiñci nānākaraṇam samanupassāmīti. Imināpi kho etam mahārāja pariyāyena veditabbam, yathā "ghosoyeveso lokasmim, brāhmaṇova seṭṭho vaṇṇo, hīno añño vaṇṇo -pa- brahmadāyādā"ti.

322. Taṁ kiṁ maññasi mahārāja, idha khattiyo kesamassuṁ ohāretvā kāsāyāni vattāni acchādetvā agārasmā anagāriyaṁ pabbajito assa. Virato pāṇātipātā, virato adinnādānā, virato musāvādā, rattūparato ekabhattiko, brahmacārī sīlavā kalyāṇadhammo, kinti naṁ kareyyāsīti. Abhivādeyyāma vā² bho Kaccāna paccuṭṭheyyāma vā āsanena vā nimanteyyāma, abhinimanteyyāma vā naṁ

cīvarapiṇḍapātasenāsanagilānappaccayabhesajjaparikkhārehi, dhammikam vā assa rakkhāvaraṇaguttim samvidaheyyāma, tam kissa hetu, yā hissa bho Kaccāna pubbe khattiyoti samaññā, sāssa antarahitā, samaṇotveva saṅkhyam gacchatīti.

Tam kim maññasi mahārāja, idha brāhmaņo. Idha vesso. Idha suddo kesamassum ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyam pabbajito assa. Virato pāṇātipātā, virato adinnādānā, virato musāvādā, ratthūparato ekabhattiko, brahmacārī sīlavā kalyāṇadhammo, kinti nam kareyyāsīti. Abhivādeyyāma vā bho Kaccāna paccuṭṭheyyāma vā āsanena vā nimanteyyāma, abhinimanteyyāma vā nam cīvarapiṇḍapātasenāsanagilānappaccayabhesajjaparikkhārehi, dhammikam vā assa rakkhāvaraṇaguttim samvidaheyyāma, tam kissa hetu, yā hissa bho Kaccāna pubbe suddoti samaññā, sāssa antarahitā, samaṇotveva saṅkhyam gacchatīti.

Taṁ kiṁ maññasi mahārāja, yadi evaṁ sante ime cattāro vaṇṇā samasamā honti, no vā, kathaṁ vā te ettha hotīti. Addhā kho bho Kaccāna evaṁ sante ime cattāro vaṇṇā samasamā honti, nesaṁ ettha kiñci nānākaraṇaṁ samanupassāmīti. Imināpi kho etaṁ mahārāja pariyāyena veditabbaṁ, yathā "ghosoyeveso lokasmiṁ, brāhmaṇova seṭṭho vaṇṇo, hīno añño vaṇṇo. Brāhmaṇova sukko vaṇṇo, kaṇho añño vaṇṇo. Brāhmaṇāva sujjhanti no abrāhmaṇā. Brāhmaṇāva brahmuno puttā orasā mukhato jātā brahmajā brahmanimmitā brahmadāyādā"ti.

323. Evam vutte rājā Mādhuro Avantiputto āyasmantam Mahākaccānam etadavoca "abhikkantam bho Kaccāna, abhikkantam bho Kaccāna, seyyathāpi bho Kaccāna nikkujjitam vā ukkujjeyya, paṭicchannam vā vivareyya, mūļhassa vā maggam ācikkheyya, andhakāre vā telapajjotam dhāreyya 'cakkhumanto rūpāni dakkhantī'ti. Evamevam bhotā Kaccānena anekapariyāyena dhammo pakāsito, esāham bhavantam Kaccānam saraṇam gacchāmi dhammañca bhikkhusamghañca, upāsakam mam bhavam Kaccāno dhāretu ajjatagge pāṇupetam saraṇam gatan"ti. Mā kho mam tvam mahārāja saraṇam agamāsi, tameva tvam¹ Bhagavantam saraṇam gaccha, yamaham saraṇam gatoti. Kaham pana bho Kaccāna etarahi so Bhagavā viharati Araham Sammāsambuddhoti. Parinibbuto kho mahārāja etarahi

so Bhagavā Araham Sammāsambuddhoti. Sacepi mayam bho Kaccāna suņeyyāma tam Bhagavantam dasasu yojanesu, dasapi mayam yojanāni gaccheyyāma tam Bhagavantam dassanāya Arahantam Sammāsambuddham. Sacepi mayam bho Kaccāna suņeyyāma tam Bhagavantam vīsatiyā yojanesu. Timsāya yojanesu. Cattārīsāya yojanesu. Paññāsāya yojanesu, paññāsampi mayam yojanāni gaccheyyāma tam Bhagavantam dassanāya Arahantam Sammāsambuddham. Yojanasate cepi mayam bho Kaccāna suņeyyāma tam Bhagavantam, yojanasatampi mayam gaccheyyāma tam Bhagavantam dassanāya Arahantam Sammāsambuddham. Yato ca bho Kaccāna parinibbuto so Bhagavā, parinibbutampi mayam Bhagavantam saraṇam gacchāma dhammañca hikkhusamghañca, upāsakam mam bhavam Kaccāno dhāretu ajjatagge pāṇupetam saraṇam gatanti.

Madhurasuttam nitthitam catuttham.

5. Bodhirājakumārasutta

324. Evam me sutam—ekam samayam Bhagavā Bhaggesu viharati Susumāragire Bhesakaļāvane migadāye. Tena kho pana samayena Bodhissa rājakumārassa Kokanado¹ nāma pāsādo acirakārito hoti anajjhāvuṭṭho samaṇena vā brāhmaṇena vā kenaci vā manussabhūtena. Atha kho Bodhi rājakumāro Sañjikāputtam māṇavam āmantesi "ehi tvam samma Sañjikāputta yena Bhagavā tenupasaṅkama, upasaṅkamitvā mama vacanena Bhagavato pāde sirasā vanda, appābādham appātaṅkam lahuṭṭhānam balam phāsuvihāram puccha 'Bodhi bhante rājakumāro Bhagavato pāde sirasā vandati, appābādham appātaṅkam lahuṭṭhānam balam phāsuvihāram pucchatī'ti, evañca vadehi 'adhivāsetu kira bhante Bhagavā Bodhissa rājakumārassa svātanāya bhattam saddhim bhikkhusamghenā'ti". "Evam bho'ti kho Sañjikāputto māṇavo Bodhissa rājakumārassa paṭissutvā yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavatā saddhim sammodi. Sammodanīyam katham sāyaṇīyam vītisāretvā ekamantam nisīdi.

ekamantam nisinno kho Sañjikāputto māṇavo Bhagavantam etadavoca "Bodhi kho¹ rājakumāro bhoto Gotamassa pāde sirasā vandati, appābādham appātankam lahuṭṭhānam balam phāsuvihāram pucchati, evañca vadeti 'adhivāsetu kira bhavam Gotamo Bodhissa rājakumārassa svātanāya bhattam saddhim bhikkhusamghenā'ti". Adhivāsesi Bhagavā tuṇhībhāvena. Atha kho Sañjikāputto māṇavo Bhagavato adhivāsanam viditvā uṭṭhāyāsanā yena Bodhi rājakumāro tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bodhim rājakumāram etadavoca "avocumhā bhoto vacanena tam bhavantam Gotamam, Bodhi kho rājakumāro bhoto Gotamassa pāde sirasā vandati, appābādham appātaṅkam lahuṭṭhānam balam phāsuvihāram pucchati, evañca vadeti 'adhivāsetu kira bhavam Gotamo Bodhissa rājakumārassa svātanāya bhattam saddhim bhikkhusamghenā'ti, adhivuṭṭhañca pana samaṇena Gotamenā"ti.

325. Atha kho Bodhi rājakumāro tassā rattiyā accayena sake nivesane panītam khādanīvam bhojanīvam pativādāpetvā Kokanadanca pāsādam odātehi dussehi santharāpetvā yāva pacchimasopānakalevarā² Sañjikāputtam māṇavam āmantesi "ehi tvam samma Sañjikāputta yena Bhagavā tenupasankama, upasankamitvā Bhagavato kālam ārocehi 'kālo bhante nitthitam bhattan'ti". "Evam bho"ti kho Sanjikaputto manavo Bodhissa rājakumārassa patissutvā yena Bhagavā tenupasankami, upasankamitvā Bhagavato kālam ārocesi "kālo bho Gotama nitthitam bhattan"ti. Atha kho Bhagavā pubbanhasamayam nivāsetvāpattacīvaramādāya yena Bodhissa rājakumārassa nivesanam tenupasankami. Tena kho pana samayena Bodhi rājakumāro bahidvārakotthake thito hoti Bhagavantam āgamavamāno. Addasā kho Bodhi rājakumāro Bhagavantam dūratova āgacchantam, disvāna paccuggantvā Bhagavantam abhivādetvā purakkhatvā yena Kokanado pāsādo tenupasankami. Atha kho Bhagavā pacchimam sopānakalevaram nissāya atthāsi. Atha kho Bodhi rājakumāro Bhagavantam etadavoca "abhiruhatu³ bhante Bhagavā dussāni, abhiruhatu Sugato dussāni, yam mama assa dīgharattam

^{1.} Bodhi bho Gotama (Sī, Syā, Kaṁ, I)

^{3.} Abhirūhatu (Syā, kaṁ, I) akkamatu (Vi 4. 267 piṭṭhe)

hitāya sukhāyā"ti. Evam vutte Bhagavā tuṇhī ahosi. Dutiyampi kho -pa-. Tatiyampi kho Bodhi rājakumāro Bhagavantam etadavoca "abhiruhatu bhante Bhagavā dussāni, abhiruhatu Sugato dussāni, yam mama assa dīgharattam hitāya sukhāyā"ti.

326. Atha kho Bhagavā āyasmantam Ānandam apalokesi. Atha kho āyasmā Ānando Bodhim rājakumāram etadavoca "samharatu rājakumāra dussāni, na Bhagavā celapaṭikam¹ akkamissati, pacchimam janatam Tathāgato anukampatī"ti². Atha kho Bodhi rājakumāro dussāni samharāpetvā uparikokanadapāsāde³ āsanāni paññapesi. Atha kho Bhagavā Kokanadam pāsādam abhiruhitvā paññatte āsane nisīdi saddhim bhikkhusamghena. Atha kho Bodhi rājakumāro Buddhappamukham bhikkhusamgham paṇītena khādanīyena bhojanīyena sahatthā santappesi sampavāresi. Atha kho Bodhi rājakumāro Bhagavantam bhuttāvim onītapattapāṇim aññataram nīcam āsanam gahetvā ekamantam nisīdi, ekamantam nisinno kho Bodhi rājakumāro Bhagavantam etadavoca "mayham kho bhante evam hoti 'na kho sukhena sukham adhigantabbam, dukkhena kho sukham adhigantabbam'ti".

327. Mayhampi kho rājakumāra pubbeva sambodhā anabhisambuddhassa Bodhisattasseva sato etadahosi "na kho sukhena sukham adhigantabbam, dukkhena kho sukham adhigantabbam"ti. So kho aham rājakumāra aparena samayena daharova samāno susukāļakeso bhadrena yobbanena samannāgato, paṭhamena vayasā akāmakānam mātāpitūnam assumukhānam rudantānam kesamassum ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyam pabbajim, so evam pabbajito samāno

kimkusalagaves \bar{i}^4 anuttaram santivarapadam pariyesamāno yena \bar{A} ļāro Kālāmo tenupasankamim, upasankamitvā \bar{A} ļāram Kālāmam etadavocam "icchāmaham āvuso Kālāma imasmim dhammavinaye brahmacariyam caritun"ti. Evam vutte rājakumāra \bar{A} ļāro Kālāmo mam etadavoca "viharatāyasmā,

^{1.} Celapattikam (Sī, I)

^{2.} Apaloketīti (sabbattha)

^{3.} Uparikokanade pāsāde (Sī, I, Vinaye ca), uparikokanade (Syā, Kam)

^{4.} Kimkusalamgavesī (Ka)

tādiso ayam dhammo, yattha viññū puriso nacirasseva sakam ācariyakam sayam abhiññā sacchikatvā upasampajja vihareyyā"ti. So kho aham rājakumāra nacirasseva khippameva tam dhammam pariyāpuņim, so kho aham rājakumāra tāvatakeneva oṭṭhapahatamattena lapitalāpanamattena ñāṇavādañca vadāmi theravādañca, "jānāmi passāmī"ti ca paṭijānāmi ahañceva aññe ca. Tassa mayham rājakumāra etadahosi "na kho Āļāro Kālāmo imam dhammam kevalam saddhāmattakena 'sayam abhiññā sacchikatvā upasampajja viharāmī'ti pavedeti, addhā Āļāro Kālāmo imam dhammam jānam passam viharatī'ti.

Atha khvāham rājakumāra yena Ālāro Kālāmo tenupasankamim, upasankamitvā Ālāram Kālāmam etadavocam "kittāvatā no āvuso Kālāma imam dhammam sayam abhiññā sacchikatvā upasampajja viharāmīti pavedesī"ti¹. Evam vutte rājakumāra Ālāro Kālāmo ākiñcaññāyatanam pavedesi. Tassa mayham rajakumara etadahosi "na kho Alarasseva Kālāmassa atthi saddhā, mayhampatthi saddhā. Na kho Ālārasseva Kālāmassa atthi vīriyam -pa- sati. Samādhi. Paññā, mayhampatthi paññā. Yam nūnāham yam dhammam Āļāro Kālāmo sayam abhiññā sacchikatvā upasampajja viharāmīti pavedeti, tassa dhammassa sacchikiriyāya padaheyyan"ti. So kho aham rajakumara nacirasseva khippameva tam dhammam sayam abhiññā sacchikatvā upasampajja vihāsim. Atha khvāham rājakumāra yena Ālāro Kālāmo tenupasankamim, upasankamitvā Ālāram Kālāmam etadavocam "ettāvatā no āvuso Kālāma imam dhammam sayam abhiññā sacchikatvā upasampajja pavedesī"ti. Ettāvatā kho aham āvuso imam dhammam sayam abhiñña sacchikatva upasampajja pavedemīti. Ahampi kho āvuso ettāvatā imam dhammam sayam abhiññā sacchikatvā upasampajja viharāmīti. Lābhā no āvuso, suladdham no āvuso, ye mayam āyasmantam tādisam sabrahmacārim passāma, iti yāham dhammam sayam abhiññā sacchikatvā upasampajja pavedemi, tam tvam dhammam sayam abhiññā sacchikatvā upasampajja viharasi. Yam tvam dhammam sayam abhiññā sacchikatvā upasampajja viharasi, tamaham dhammam sayam abhiññā

sacchikatvā upasampajja pavedemi. Iti yāhaṁ dhammaṁ jānāmi, taṁ tvaṁ dhammaṁ jānāsi. Yaṁ tvaṁ dhammaṁ jānāsi, tamahaṁ dhammaṁ jānāmi. Iti yādiso ahaṁ tādiso tuvaṁ. Yādiso tuvaṁ, tādiso ahaṁ. Ehi dāni āvuso ubhova santā imaṁ gaṇaṁ pariharāmāti. Iti kho rājakumāra Āļāro Kālāmo ācariyo me samāno (attano)¹ antevāsiṁ maṁ samānaṁ attanā² samasamaṁ ṭhapesi, uļārāya ca maṁ pūjāya pūjesi. Tassa mayhaṁ rājakumāra etadahosi "nāyaṁ dhammo nibbidāya na virāgāya na nirodhāya na upasamāya na abhiññāya na sambodhāya na nibbānāya saṁvattati, yāvadeva ākiñcaññāyatanūpapattiyā"ti. So kho ahaṁ rājakumāra taṁ dhammaṁ analaṅkaritvā tasmā dhammā nibbijja apakkamiṁ.

328. So kho aham rājakumāra kimkusalagavesī anuttaram santivarapadam pariyesamāno yena Udako³ Rāmaputto tenupasankamim. upasankamitvā Udakam Rāmaputtam etadavocam "icchāmaham āvuso4" imasmim dhammavinaye brahmacariyam caritun"ti. Evam vutte rajakumara Udako Rāmaputto mam etadavoca "viharatāyasmā, tādiso ayam dhammo, yattha viññū puriso nacirasseva sakam ācariyakam sayam abhiññā sacchikatvā upasampajja vihareyyā"ti. So kho aham rājakumāra nacirasseva khippameva tam dhammam pariyapunim. So kho aham rajakumara tāvatakeneva otthapahatamattena lapitalāpanamattena ñānavādañca vadāmi theravādañca, "jānāmi passāmī"ti ca patijānāmi ahañceva aññe ca. Tassa mayham rajakumara etadahosi "na kho Ramo imam dhammam kevalam saddhāmattakena 'sayam abhiññā sacchikatvā upasampajja viharāmī'ti pavedesi, addhā Rāmo imam dhammam jānam passam vihāsī"ti. Atha khvāham rājakumāra yena Udako Rāmaputto tenupasankamim, upasankamitvā Udakam Rāmaputtam etadavocam "kittāvatā no āvuso Rāmo imam dhammam sayam abhiññā sacchikatvā upasampajja viharāmīti pavedesī"ti. Evam vutte rājakumāra Udako Rāmaputto nevasaññanāsaññayatanam pavedesi. Tassa mayham rajakumāra etadahosi "na kho Rāmasseva ahosi saddhā, mayhampatthi saddhā. Na kho Rāmasseva ahosi vīriyam -pa- sati. Samādhi. Paññā,

^{1. ()} Natthi (Sī, Syā, Kaṁ, I) 2. Attano (Sī, I) 3. Uddako (Sī, Syā, Kaṁ, I)

^{4.} Āvuso Rāma (Sī, Syā, Kam, Ka) passa Ma 1. Pāsarāsisutte (221) pitthe.

mayhampatthi paññā, yamnūnāham yamdhammam Rāmo sayam abhiññā sacchikatvā upasampajja viharāmīti pavedesi, tassa dhammassa sacchikiriyāya padaheyyan"ti. So kho aham rājakumāra nacirasseva khippameva tam dhammam sayam abhiññā sacchikatvā upasampajja vihāsim.

Atha khvāham rājakumāra yena Udako Rāmaputto tenupasankamim, upasankamitvā Udakam Rāmaputtam etadavocam "ettāvatā no āvuso Rāmo imam dhammam sayam abhiññā sacchikatvā upasampajja pavedesī"ti. Ettāvatā kho āvuso Rāmo imam dhammam sayam abhiññā sacchikatvā upasampajja pavedesīti. Ahampi kho āvuso ettāvatā imam dhammam sayam abhiññā sacchikatvā upasampajja viharāmīti. Lābhā no āvuso, suladdham no āvuso, ye mayam āyasmantam tādisam sabrahmacārim passāma. Iti yam dhammam Rāmo sayam abhiññā sacchikatvā upasampajja pavedesi, tam tvam dhammam sayam abhiññā sacchikatvā upasampajja viharasi. Yam tvam dhammam sayam abhiññā sacchikatvā upasampajja viharasi, tam dhammam Rāmo sayam abhiññā sacchikatvā upasampajja pavedesi. Iti yam dhammam Rāmo abhiññāsi, tam tvam dhammam jānāsi. Yam tvam jānāsi, tam dhammam Rāmo abhiññasi. Iti yadiso Ramo ahosi, tadiso tuvam. Yādiso tuvam, tādiso Rāmo ahosi. Ehi dāni āvuso tuvam imam ganam pariharāti. Iti kho rājakumāra Udako Rāmaputto sabrahmacārī me samāno ācariyatthāne mam thapesi, ulārāya ca mam pūjāya pūjesi. Tassa mayham rājakumāra etadahosi "nāyam dhammo nibbidāya na virāgāya na nirodhāya na upasamāya na abhiññāya na sambodhāya na Nibbānāya samvattati, yāvadeva nevasaññānāsaññāyatanūpapattiyā"ti. So kho aham rājakumāra tam dhammam analankaritvā tasmā dhammā nibbijja apakkamim.

329. So kho aham rājakumāra kimkusalagavesī anuttaram santivarapadam pariyesamāno Magadhesu anupubbena cārikam caramāno yena Uruvelā Senānigamo tadavasarim. Tatthaddasam ramanīyam bhūmibhāgam pāsādikanca vanasandam, nadinca sandantim setakam supatittham ramanīyam samantā ca gocaragāmam. Tassa mayham rājakumāra etadahosi "ramanīyo vata bho bhūmibhāgo, pāsādiko ca vanasando, nadī ca sandati setakā

supatitthā ramaṇīyā, samantā¹ ca gocaragāmo, 'alam vatidam kulaputtassa padhānatthikassa padhānāyā'ti". So kho aham rājakumāra tattheva nisīdim "alamidam padhānāyā"ti. Apissu mam rājakumāra tisso upamā paṭibhamsu anacchariyā pubbe assutapubbā—

Seyyathāpi rājakumāra allam kattham sasneham udake nikkhittam. Atha puriso āgaccheyya uttarāraņim ādāya "aggim abhinibbattessāmi tejo pātukarissāmī"ti. Tam kim maññasi rājakumāra, api nu so puriso amum allam kattham sasneham udake nikkhittam uttarāranim ādāya abhimanthento² aggim abhinibbattevva tejo pātukarevvāti. No hidam bhante. Tam kissa hetu, adum hi bhante allam kattham sasneham, tanca pana udake nikkhittam, yavadeva ca pana so puriso kilamathassa vighatassa bhāgī assāti. Evameva kho rājakumāra ye hi keci samanā vā brāhmanā vā kāyena ceva cittena ca kāmehi avūpakatthā viharanti. Yo ca nesam kāmesu kāmacchando kāmasneho kāmamucchā kāmapipāsā kāmaparilāho, so ca ajjhattam na suppahīno hoti na suppatippassaddho. Opakkamikā cepi te bhonto samanabrāhmanā dukkhā tibbā kharā katukā vedanā vedayanti, abhabbāva te ñānāya dassanāya anuttarāya sambodhāya. No cepi te bhonto samanabrāhmanā opakkamikā dukkhā tibbā kharā katukā vedanā vedayanti, abhabbāva te ñāṇāya dassanāya anuttarāya sambodhāya. Ayam kho mam rājakumāra pathamā upamā patibhāsi anacchariyā pubbe assutapubbā.

330. Aparāpi kho mam rājakumāra dutiyā upamā paṭibhāsi anacchariyā pubbe assutapubbā—

Seyyathāpi rājakumāra allam kaṭṭham sasneham ārakā udakā thale nikkhittam. Atha puriso āgaccheyya uttarāraṇim ādāya "aggim abhinibbattessāmi tejo pātukarissāmī"ti. Tam kim maññasi rājakumāra, api nu so puriso amum allam kaṭṭham sasneham ārakā udakā thale nikkhittam uttarāranim ādāya abhimanthento aggim

^{1.} Sāmantā (?) purimapitthepi.

abhinibbatteyya tejo pātukareyyāti. No hidam bhante. Tam kissa hetu, adum hi bhante allam kaṭṭham sasneham kiñcāpi ārakā udakā thale nikkhittam, yāvadeva ca pana so puriso kilamathassa vighātassa bhāgī assāti. Evameva kho rājakumāra ye hi keci samaṇā vā brāhmaṇā vā kāyena ceva cittena ca kāmehi vūpakaṭṭhā viharanti. Yo ca nesam kāmesu kāmacchando kāmasneho kāmamucchā kāmapipāsā kāmapariļāho, so ca ajjhattam na suppahīno hoti na suppaṭippassaddho. Opakkamikā cepi te bhonto samaṇabrāhmaṇā dukkhā tibbā kharā kaṭukā vedanā vedayanti, abhabbāva te ñāṇāya dassanāya anuttarāya sambodhāya, no cepi te bhonto samaṇabrāhmaṇā opakkamikā dukkhā tibbā kharā kaṭukā vedanā vedayanti, abhabbāva te ñāṇāya dassanāya anuttarāya sambodhāya. Ayam kho mam rājakumāra dutiyā upamā paṭibhāsi anacchariyā pubbe assutapubbā.

331. Aparāpi kho mam rājakumāra tatiyā upamā paṭibhāsi anacchariyā pubbe assutapubbā—

Seyyathāpi rājakumāra sukkhaṁ kaṭṭhaṁ koṭāpaṁ ārakā udakā thale nikkhittaṁ. Atha puriso āgaccheyya uttarāraṇiṁ ādāya "aggiṁ abhinibbattessāmi tejo pātukarissāmī"ti. Taṁ kiṁ maññasi rājakumāra, api nu so puriso amuṁ sukkhaṁ kaṭṭhaṁ koṭāpaṁ ārakā udakā thale nikkhittaṁ uttarāraṇiṁ ādāya abhimanthento aggiṁ abhinibbatteyya tejo pātukareyyāti. Evaṁ bhante. Taṁ kissa hetu, aduṁ hi bhante sukkhaṁ kaṭṭhaṁ koṭāpaṁ, tañca pana ārakā udakā thale nikkhittanti. Evameva kho rājakumāra ye hi keci samaṇā vā brāhmaṇā vā kāyena ceva cittena ca kāmehi vūpakaṭṭhā viharanti. Yo ca nesaṁ kāmesu kāmacchando kāmasneho kāmamucchā kāmapipāsā kāmapariṭāho, so ca ajjhattaṁ suppahīno hoti suppaṭippassaddho. Opakkamikā cepi te bhonto samaṇabrāhmaṇā dukkhā tibbā kharā kaṭukā vedaṇā vedayanti, bhabbāva te ñāṇāya dassanāya anuttarāya sambodhāya. No cepi te bhonto samaṇabrāhmaṇā opakkamikā dukkhā tibbā kharā kaṭukā

vedanā vedayanti, bhabbāva te ñāṇāya dassanāya anuttarāya sambodhāya. Ayam kho mam rājakumāra tatiyā upamā paṭibhāsi anacchariyā pubbe assutapubbā. Imā kho mam rājakumāra tisso upamā paṭibhamsu anacchariyā pubbe assutapubbā.

- 332. Tassa mayham rājakumāra etadahosi "yamnūnāham dantebhidantamādhāya¹ jivhāya tālum āhacca cetasā cittam abhiniggaņheyyam abhinippīļeyyam abhisantāpeyyan"ti, so kho aham rājakumāra dantebhidantamādhāya jivhāya tālum āhacca cetasā cittam abhiniggaņhāmi abhinippīļemi abhisantāpemi. Tassa mayham rājakumāra dantebhidantamādhāya jivhāya tālum āhacca cetasā cittam abhiniggaņhāto abhinippīļayato abhisantāpayato kacchehi sedā muccanti. Seyyathāpi rājakumāra balavā puriso dubbalataram purisam sīse vā gahetvā khandhe vā gahetvā abhiniggaņheyya abhinippīļeyya abhisantāpeyya. Evameva kho me rājakumāra dantebhidantamādhāya jivhāya tālum āhacca cetasā cittam abhiniggaņhato abhinippīļayato abhisantāpayato kacchehi sedā muccanti. Āraddham kho pana me rājakumāra vīriyam hoti asallīnam, upaṭṭhitā sati asammuṭṭhā, sāraddho ca pana me kāyo hoti appaṭippassaddho tenava dukkhappadhānena padhānābhitunnassa sato.
- 333. Tassa mayham rājakumāra etadahosi "yamnūnāham appāṇakamyeva jhānam jhāyeyyan"ti, so kho aham rājakumāra mukhato ca nāsato ca assāsapassāse uparundhim. Tassa mayham rājakumāra mukhato ca nāsato ca assāsapassāsesu uparuddhesu kaṇṇasotehi vātānam nikkhamantānam adhimatto saddo hoti. Seyyathāpi nāma kammāragaggariyā dhamamānāya adhimatto saddo hoti. Evameva kho me rājakumāra mukhato ca nāsato ca assāsapassāsesu uparuddhesu kaṇṇasotehi vātānam nikkhamantānam adhimatto saddo hoti. Āraddham kho pana me rājakumāra vīriyam hoti asallīnam,

^{1.} Passa Ma 1 Vitakkasanthānasutte (170) pitthe.

upaṭṭhitā sati asammuṭṭhā, sāraddho ca pana me kāyo hoti appaṭippassaddho teneva dukkhappadhānena padhānābhitunnassa sato.

Tassa mayham rājakumāra etadahosi "yamnūnāham appāṇakamyeva jhānam jhāyeyyan"ti. So kho aham rājakumāra mukhato ca nāsato ca kaṇṇato ca assāsapassāse uparundhim. Tassa mayham rājakumāra mukhato ca nāsato ca kaṇṇato ca assāsapassāsesu uparuddhesu adhimattā vātā muddhani ūhananti¹. Seyyathāpi rājakumāra balavā puriso tiṇhena sikharena muddhani abhimattheyya². Evameva kho me rājakumāra mukhato ca nāsato ca kaṇṇato ca assāsapassāsesu uparuddhesu adhimattā vātā muddhani ūhananti. Āraddham kho pana me rājakumāra vīriyam hoti asallīnam, upaṭṭhitā sati asammuṭṭhā, sāraddho ca pana me kāyo hoti appaṭippassaddho teneva dukkhappadhānena padhānābhitunnassa sato.

Tassa mayham rājakumāra etadahosi "yamnūnāham appāṇakamyeva jhānam jhāyeyyan"ti. So kho aham rājakumāra mukhato ca nāsato ca kaṇṇato ca assāsapassāse uparundhim. Tassa mayham rājakumāra mukhato ca nāsato ca kaṇṇato ca assāsapassāsesu uparuddhesu adhimattā sīse sīsavedanā honti. Seyyathāpi rājakumāra balavā puriso daļhena varattakkhaṇḍena³ sīse sīsaveṭham dadeyya. Evameva kho me rājakumāra mukhato ca nāsato ca kaṇṇato ca assāsapassāsesu uparuddhesu adhimattā sīse sīsavedanā honti. Āraddham kho pana me rājakumāra vīriyam hoti asallīnam, upaṭṭhitā sati asammuṭṭhā, sāraddho ca pana me kāyo hoti appaṭippassaddho teneva dukkhappadhānena padhānābhitunnassa sato.

Tassa mayham rājakumāra etadahosi "yamnūnāham appāṇakamyeva jhānam jhāyeyyan"ti. So kho aham rājakumāra mukhato ca nāsato ca kaṇṇato ca assāsapassāse uparundhim. Tassa mayham rājakumāra mukhato ca nāsato ca kaṇṇato ca assāsapassāsesu

^{1.} Ūhanti (Sī), ohananti (Syā, Kaṁ), uhananti (Ka)

^{2.} Muddhānam abhimantheyya (Sī, I), muddhānam abhimattheyya (Syā, Kam)

^{3.} Varattakabandhanena (Sī)

uparuddhesu adhimattā vātā kucchim parikantanti. Seyyathāpi rājakumāra dakkho goghātako vā goghātakantevāsī vā tiņhena govikantanena kucchim parikanteyya. Evameva kho me rājakumāra mukhato ca nāsato ca kaṇṇato ca assāsapassāsesu uparuddhesu adhimattā vātā kucchim parikantanti. Āraddham kho pana me rājakumāra vīriyam hoti asallīnam, upaṭṭhitā sati asammuṭṭhā, sāraddho ca pana me kāyo hoti appaṭippassaddho teneva dukkhappadhānena padhānābhitunnassa sato.

Tassa mayham rājakumāra etadahosi "yamnūnāham appāṇakamyeva jhānam jhāyeyyan"ti. So kho aham rājakumāra mukhato ca nāsato ca kaṇṇato ca assāsapassāse uparundhim. Tassa mayham rājakumāra mukhato ca nāsato ca kaṇṇato ca assāsapassāsesu uparuddhesu adhimatto kāyasmim ḍāho hoti. Seyyathāpi rājakumāra dve balavanto purisā dubbalataram purisam nānābāhāsu gahetvā aṅgārakāsuyā santāpeyyum samparitāpeyyum. Evameva kho me rājakumāra mukhato ca nāsato ca kaṇṇato ca assāsapassāsesu uparuddhesu adhimatto kāyasmim ḍāho hoti. Āraddham kho pana me rājakumāra vīriyam hoti asallīnam, upaṭṭhitā sati asammuṭṭhā, sāraddho ca pana me kāyo hoti appaṭippassaddho teneva dukkhappadhānena padhānābhitunnassa sato.

Apissu mam rājakumāra devatā disvā evamāhamsu "kālankato samaņo Gotamo"ti. Ekaccā devatā evamāhamsu "na kālankato samaņo Gotamo, api ca kālankarotī"ti. Ekaccā devatā evamāhamsu "na kālankato samaņo Gotamo, nāpi kālankaroti, Araham samaņo Gotamo, vihārotveva so¹ Arahato evarūpo hotī"ti².

334. Tassa mayham rājakumāra etadahosi "yamnūnāham sabbaso āhārupacchedāya paṭipajjeyyan"ti. Atha kho mam rājakumāra devatā

upasaṅkamitvā etadavocuṁ "mā kho tvaṁ mārisa sabbaso āhārupacchedāya paṭipajji. Sace kho tvaṁ mārisa sabbaso āhārupacchedāya paṭipajjissasi, tassa te mayaṁ dibbaṁ ojaṁ lomakūpehi ajjhohāressāma¹, tāya tvaṁ yāpessasī"ti. Tassa mayhaṁ rājakumāra etadahosi "ahañceva kho pana sabbaso ajajjitaṁ² paṭijāneyyaṁ, imā ca me devatā dibbaṁ ojaṁ lomakūpehi ajjhohāreyyuṁ³, tāya cāhaṁ yāpeyyaṁ, taṁ mamassa musā"ti. So kho ahaṁ rājakumāra tā devatā paccācikkhāmi halanti vadāmi.

Tassa mayham rajakumara etadahosi "yamnunaham thokam thokam āhāram āhāreyyam pasatam pasatam, yadi vā muggayūsam yadi vā kulatthayūsam yadi vā kalāyayūsam yadi vā hareņukayūsan"ti. So kho aham rājakumāra thokam thokam āhāram āhāresim pasatam pasatam, yadi vā muggayūsam yadi vā kulatthayūsam yadi vā kaļāyayūsam yadi vā harenukayūsam. Tassa mayham rājakumāra thokam thokam āhāram āhārayato pasatam pasatam, yadi vā muggayūsam yadi vā kulatthayūsam yadi vā kalāyayūsam yadi vā harenukayūsam, adhimattakasimānam patto kāyo hoti seyyathāpi nāma āsītikapabbāni vā kālapabbāni vā. Evamevassu me angapaccangani bhavanti tayevappaharataya. Seyyathapi nama otthapadam. Evamevassu me ānisadam hoti tāyevappāhāratāya. Seyyathāpi nāma vaṭṭanāvaļī. Evamevassu me piṭṭhikaṇṭako uṇṇatāvanato hoti tāyevappāhāratāya. Seyyathāpi nāma jarasālāya gopānasiyo oluggaviluggā bhavanti. Evamevassu me phāsuliyo oluggaviluggā bhavanti tāyevappāhāratāya. Seyyathāpi nāma gambhīre udapāne udakatārakā gambhīragatā okkhāyikā dissanti. Evamevassu me akkhikūpesu akkhitārakā gambhīragatā okkhāyikā dissanti tāyevappāhāratāya. Seyyathāpi nāma tittakālābu āmakacchinno vātātapena samphutito⁴ hoti sammilāto. Evamevassu me sīsacchavi samphuțitā hoti sammilātā tāyevappāhāratāya. So

^{1.} Ajjhoharissāma (Syā, Kam, I, Ka)

^{2.} Ajaddhukam (Sī, I), jaddhukam (Syā, Kam)

^{3.} Ajjhohareyyum (Syā, Kam, I, Ka)

^{4.} Samphusito (Syā, Kam), samputito (Ka) samphutitoti ettha sankucitoti attho.

kho ahaṁ rājakumāra "udaracchaviṁ parimasissāmī"ti piṭṭhikaṇṭakaṁyeva pariggaṇhāmi, "piṭṭhakaṇṭakaṁ parimasissāmī"ti udaracchaviṁ yeva pariggaṇhāmi, yāvassu me rājakumāra udaracchavi piṭṭhikaṇṭakaṁ allīnā hoti tāyevappāhāratāya. So kho ahaṁ rājakumāra "vaccaṁ vā muttaṁ vā karissāmī"ti tattheva avakujjo papatāmi tāyevappāhāratāya. So kho ahaṁ rājakumāra imameva kāyaṁ assāsento pāṇinā gattāni anumajjāmi. Tassa mayhaṁ rājakumāra pāṇinā gattāni anumajjato pūtimūlāni lomāni kāyasmā papatanti tāyevappāhāratāya. Apissu maṁ rājakumāra manussā disvā evamāhaṁsu "kāļo samaṇo Gotamo"ti. Ekacce manussā evamāhaṁsu "na kāļo samaṇo Gotamo"ti. Ekacce manussā evamāhaṁsu "na kāļo samaṇo napi sāmo, maṅguracchavi samaṇo Gotamo"ti. Yāvassu me rājakumāra tāva parisuddho chavivaṇṇo pariyodāto upahato hoti tāyevappāhāratāya.

335. Tassa mayham rājakumāra etadahosi "ye kho keci atītamaddhānam samanā vā brāhmanā vā opakkamikā dukkhā tibbā¹ kharā katukā vedanā vedayimsu, etāvaparamam nayito bhiyyo. Yepi hi keci anāgatamaddhānam samanā vā brāhmanā vā opakkamikā dukkhā tibbā kharā katukā vedanā vedayissanti, etāvaparamam nayito bhiyyo. Yepi hi keci etarahi samanā vā brāhmanā vā opakkamikā dukkhā tibbā kharā katukā vedanā vedayanti, etāvaparamam nayito bhiyyo. Na kho panāham imāya katukāya dukkarakārikāya adhigacchāmi uttari manussadhammā alamariyañāṇadassanavisesam. Siyā nu kho añño maggo bodhāyā"ti. Tassa mayham rājakumāra etadahosi "abhijānāmi kho panāham pitu a kammante sītāya Jambucchāyāya nisinno vivicceva kāmehi vivicca akusalehi dhammehi savitakkam savicāram vivekajam pītisukham pathamam jhānam upasampajja viharitā. Siyā nu kho eso maggo bodhāyā"ti. Tassa mayham rājakumāra satānusāri viññānam ahosi "eseva maggo bodhāyā"ti. Tassa mayham rajakumara etadahosi "kim nu kho aham tassa sukhassa bhayami, yam tam sukham aññatreva kāmehi aññatra

akusalehi dhammehī''ti. Tassa mayham rājakumāra etadahosi "na kho aham tassa sukhassa bhāyāmi, yam tam sukham aññatreva kāmehi aññatra akusalehi dhammehī''ti.

Tassa mayham rājakumāra etadahosi "na kho tam sukaram sukham adhigantum evam adhimattakasimānam pattakāyena. Yamnūnāham oļārikam āhāram āhāreyyam odanakummāsan"ti. So kho aham rājakumāra oļārikam āhāram āhāresim odanakummāsam. Tena kho pana mam rājakumāra samayena pancavaggiyā bhikkhū paccupaṭṭhitā honti "yam kho samano Gotamo dhammam adhigamissati, tam no ārocessatī"ti. Yato kho aham rājakumāra oļārikam āhāram āhāresim odanakummāsam, atha me te pancavaggiyā bhikkhū nibbijja pakkamimsu "bāhulliko¹ samano Gotamo padhānavibbhanto āvatto bāhullāyā"ti.

336. So kho aham rājakumāra oļārikam āhāram āhāretvā balam gahetvā vivicceva kāmehi -pa- paṭhamam jhānam upasampajja vihāsim. Vitakkavicārānam vūpasamā dutiyam jhānam. Tatiyam jhānam. Catuttham jhānam upasampajja vihāsim. So evam samāhite citte parisuddhe pariyodāte anangaņe vigatūpakkilese mudubhūte kammaniye ṭhite āneñjappatte pubbenivāsānussatiñāṇāya cittam abhininnāmesim. So anekavihitam pubbenivāsam anussarāmi. Seyyathidam, ekampi jātim dvepi jātiyo -pa- iti sākāram sa-uddesam anekavihitam pubbenivāsam anussarāmi. Ayam kho me rājakumāra rattiyā paṭhame yāme paṭhamā vijjā adhigatā, avijjā vihatā, vijjā uppannā, tamo vihato, āloko uppanno, yathā tam appamattassa ātāpino pahitattassa viharato.

So evam samāhite citte parisuddhe pariyodāte anangaņe vigatūkkilese mudubhūte kammaniye thite āneñjappatte sattānam cutūpapātañāṇāya cittam abhininnāmesim. So dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena satte passāmi cavamāne upapajjamāne hīne paṇīte suvaṇṇe dubbaṇṇe sugate duggate, yathākammūpage satte

^{1.} Bāhuliko (Sī, I) Sāratthaṭīkāya Samghabhedasikkhāpadavaṇṇanāya sameti.

pajānāmi -pa-. Aham kho me rājakumāra rattiyā majjhime yāme dutiyā vijjā adhigatā, avijjā vihatā, vijjā uppannā, tamo vihato, āloko uppanno, yathā tam appamattassa ātāpino pahitattassa viharato.

So evam samāhite citte parisuddhe pariyodāte anangaņe vigatūpakkilese mudubhūte kammaniye thite ānenjappatte āsavānam khayanāṇāya cittam abhininnāmesim. So idam dukkhanti yathābhūtam abbhañnāsim -pa- ayam dukkhanirodhagāminī paṭipadāti yathābhūtam abbhañnāsim, ime āsavāti yathābhūtam abbhañnāsim -pa- ayam āsavanirodhagāminī paṭipadāti yathābhūtam abbhañnāsim. Tassa me evam jānato evam passato kāmāsavāpi cittam vimuccittha, bhavāsavāpi cittam vimuccittha, avijjāsavāpi cittam vimuccittha, vimuttasmim "vimuttam"iti ñāṇam ahosi, "khīṇā jāti, vusitam brahmacariyam, katam karaṇīyam, nāparam itthattāyā"ti abbhañnāsim. Ayam kho me rājakumāra rattiyā pacchime yāme tatiyā vijjā adhigatā, avijjā vihatā, vijjā uppannā, tamo vihato, āloko uppanno, yathā tam appamattassa ātāpino pahitattassa viharato.

337. Tassa mayham rājakumāra etadahosi "adhigato kho myāyam dhammo gambhīro duddaso duranubodho santo paṇīto atakkāvacaro nipuṇo paṇḍitavedanīyo, ālayarāmā kho panāyam pajā ālayaratā ālayasammuditā, ālayarāmāya kho pana pajāya ālayaratāya ālayasammuditāya duddasam idam thānam yadidam idappaccayatāpaṭiccasamuppādo, idampi kho thānam duddasam yadidam sabbasankhārasamatho sabbūpadhipaṭinissaggo taṇhākkhayo virāgo nirodho nibbānam. Ahanceva kho pana dhammam deseyyam pare ca me na ājāneyyum, so mamassa kilamatho, sā mamassa vihesā"ti, apissu mam rājakumāra imā anacchariyā gāthāyo paṭibhamsu pubbe assutapubbā—

"Kicchena me adhigatam, halam dāni pakāsitum. Rāgadosaparetehi, nāyam dhammo susambudho.

Paṭisotagāmim nipuṇam, gambhīram duddasam aṇum. Rāgarattā na dakkhanti, tamokhandhena āvutā¹"ti. Itiha me rājakumāra paṭisañcikkhato appossukkatāya cittaṁ namati, no dhammadesanāya.

338. Atha kho rājakumāra brahmuno Sahampatissa mama cetasā cetoparivitakkamaññāya etadahosi "nassati vata bho loko, vinassati vata bho loko, yatra hi nāma Tathāgatassa Arahato Sammāsambuddhassa appossukkatāya cittam namati¹, no dhammadesanāyā''ti. Atha kho rājakumāra brahmā Sahampati seyyathāpi nāma balavā puriso samiñjitam vā bāham pasāreyya, pasāritam vā bāham samiñjeyya, evameva brahmaloke antarahito mama purato pāturahosi. Atha kho rājakumāra brahmā Sahampati ekamsam uttarāsangam karitvā yenāham tenañjalim paṇāmetvā mam etadavoca "desetu bhante Bhagavā dhammam, desetu Sugato dhammam, santi sattā apparajakkhajātikā, assavanatāya dhammassa parihāyanti, bhavissanti dhammassa aññātāro''ti. Idamavoca rājakumāra brahmā Sahampati, idam vatvā athāparam etadavoca—

"Pāturahosi Magadhesu pubbe,
Dhammo asuddho samalehi cintito.
Apāpuretam² amatassa dvāram,
Suṇantu dhammam vimalenānubuddham.

Sele yathā pabbatamuddhaniṭṭhito, Yathāpi passe janataṁ samantato. Tathūpamaṁ dhammamayaṁ Sumedha, Pāsādamāruyha Samantacakkhu. Sokāvatiṇṇaṁ³ janatamapetasoko, Avekkhassu jātijarābhibhūtaṁ.

Uṭṭhehi Vīra vijitasaṅgāma, Satthavāha aṇaṇa⁴ vicara loke. Desassu⁵ Bhagavā dhammaṁ, Aññātāro bhavissantī"ti.

^{1.} Namissati (?)

^{2.} Avāpuretam (Sī)

^{3.} Sokāvakiņņam (Syā)

^{4.} Anaņa (Sī, Syā, Kam, I, Ka)

^{5.} Desetu (Syā, Kaṁ, Ka)

339. Atha khvāham rājakumāra brahmuno ca ajjhesanam viditvā sattesu ca kāruññatam paticca Buddhacakkhunā lokam volokesim, addasam kho aham rājakumāra Buddhacakkhunā lokam volokento satte apparajakkhe mahārajakkhe tikkhindriye mudindriye svākāre dvākāre suviññāpaye duviññapaye appekacce paralokavajjabhayadassavine¹ viharante, appekacce na paralokavajjabhayadassāvine viharante, seyyathāpi nāma uppaliniyam vā paduminiyam vā pundarīkiniyam vā appekaccāni uppalāni vā padumāni vā pundarīkāni vā udake jātāni udake samvaddhāni udakānuggatāni antonimuggaposīni, appekaccāni uppalāni vā padumāni vā pundarīkāni vā udake jātāni udake samvaddhāni udakānuggatāni samodakam thitāni, appekaccāni uppalāni vā padumāni vā pundarīkāni vā udake jātāni udake samvaddhāni udakā accuggamma thitāni² anupalittāni udakena, evameva kho aham rajakumara Buddhacakkhuna lokam volokento addasam satte apparajakkhe mahārajakkhe tikkhindriye mudindriye svākāre dvākāre suviññāpaye duviññāpaye appekacce paralokavajjabhayadassāvine viharante appekacce na paralokavajjabhayadassāvine viharante. Atha khvāham rājakumāra brahmānam Sahampatim gāthāya paccabhāsim—

> "Apārutā tesam amatassa dvārā, Ye sotavanto pamuñcantu saddham. Vihimsa saññī paguṇam na bhāsim, Dhammam paṇītam manujesu brahme"ti.

340. Atha kho rājakumāra brahmā Sahampati "katāvakāso khomhi Bhagavatā dhammadesanāyā"ti mam abhivādetvā padakkhiṇam katvā tatthevantaradhāyi.

Tassa mayham rājakumāra etadahosi "kassa nu kho aham paṭhamam dhammam deseyyam, ko imam dhammam khippameva ājānissatī"ti. Tassa mayham rājakumāra etadahosi "ayam kho Āļāro Kālāmo paṇḍito viyatto medhāvī dīgharattam apparajakkhajātiko, yamnūnāham Āļārassa

Kālāmassa pathamam dhammam deseyyam, so imam dhammam khippameva ājānissatī''ti. Atha kho mam rājakumāra devatā upasankamitvā etadavoca "sattāhakālankato bhante Ālāro Kālāmo"ti, ñānañca pana me dassanam udapādi "sattāhakālankato Ālāro Kālāmo"ti. Tassa mayham rājakumāra etadahosi "mahājāniyo kho Ālāro Kālāmo, sace hi so imam dhammam suneyya, khippameva ājāneyyā"ti. Tassa mayham rājakumāra etadahosi "kassa nu kho aham pathamam dhammam deseyyam, ko imam dhammam khippameva ājānissatī''ti. Tassa mayham rājakumāra etadahosi "ayam kho Udako Rāmaputto pandito vivatto medhāvī dīgharattam apparajakkhajātiko, yamnūnāham Udakassa Rāmaputtassa pathamam dhammam deseyyam, so imam dhammam khippameva ājānissatī"ti. Atha kho mam rājakumāra devatā upasankamitvā etadavoca "abhidosakālankato bhante Udako Rāmaputto"ti. Ñāṇañca pana me dassanam udapādi "abhidosakālankato Udako Rāmaputto"ti. Tassa mayham rājakumāra etadahosi "mahājāniyo kho Udako Rāmaputto, sace hi so imam dhammam suneyya, khippameva ājāneyyā"ti.

341. Tassa mayham rājakumāra etadahosi "kassa nu kho aham paṭhamam dhammam deseyyam, ko imam dhammam khippameva ājānissatī"ti. Tassa mayham rājakumāra etadahosi "bahukārā kho me pañcavaggiyā bhikkhū, ye mam padhānapahitattam upaṭṭhahimsu, yamnūnāham pañcavaggiyānam bhikkhūnam paṭhamam dhammam deseyyan"ti. Tassa mayham rājakumāra etadahosi "kaham nu kho etarahi pañcavaggiyā bhikkhū viharantī"ti. Addasam khvāham rājakumāra dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena pañcavaggiye bhikkhū Bārāṇasiyam viharante Isipatane migadāye. Atha khvāham rājakumāra Uruvelāyam yathābhirantam viharitvā yena Bārāṇasī tena cārikam pakkamim.

Addasā kho mam rājakumāra Upako ājīvako antarā ca Gayam antarā ca bodhim addhānamaggappaṭipannam, disvāna mam etadavoca "vippasannāni kho te āvuso indriyāni, parisuddho chavivaṇṇo pariyodāto, kamsi tvam āvuso uddissa pabbajito, ko vā te satthā, kassa vā tvam dhammam rocesī"ti. Evam vutte aham rājakumāra Upakam ājīvakam gāthāti ajjhabhāsim—

"Sabbābhibhū sabbavidūhamasmi, Sabbesu dhammesu anūpalitto. Sabbañjaho taṇhākkhaye vimutto, Sayaṁ abhiññāya kamuddiseyyaṁ.

Na me ācariyo atthi, sadiso me na vijjati. Sadevakasmim lokasmim, natthi me paṭipuggalo.

Aham hi Arahā loke, aham Satthā anuttaro. Ekomhi Sammāsambuddho, sītibhūtosmi nibbuto.

Dhammacakkam pavattetum, gacchāmi Kāsinam puram. Andhībhūtasmim¹ lokasmim, āhañcham² amatadundubhin''ti.

Yathā kho tvam āvuso paţijānāsi "arahasi Anantajino"ti.

"Mādisā ve Jinā honti, ye pattā āsavakkhayam. Jitā me pāpakā dhammā, tasmāhamupaka³ Jino"ti.

Evam vutte rājakumāra Upako ājīvako "hupeyyapāvuso" ti⁴ vatvā sīsam okampetvā ummaggam gahetvā pakkāmi.

342. Atha khvāhaṁ rājakumāra anupubbena cārikaṁ caramāno yena Bārāṇasī Isipatanaṁ migadāyo, yena pañcagaggiyā bhikkhū tenupasaṅkamiṁ, addasaṁsu kho maṁ rājakumāra pañcavaggiyā bhikkhū dūratova āgacchantaṁ, disvāna aññamaññaṁ saṇṭhapesuṁ "ayaṁ kho āvuso samaṇo Gotamo āgacchati, bāhulliko padhānavibbhanto āvatto bāhullāya, so neva abhivādetabbo, na paccuṭṭhātabbo, nāssa pattacīvaraṁ paṭiggahetabbaṁ, api ca kho āsanaṁ ṭhapetabbaṁ, sace so ākaṅkhissati, nisīdissatī"ti. Yathā yathā kho ahaṁ rājakumāra pañcavaggiye bhikkhū upasaṅkamiṁ⁵, tathā tathā pañcavaggiyā bhikkhū nāsakkhiṁsu sakāya katikāya saṇṭhātuṁ. Appekacce maṁ paccuggantvā pattacīvaraṁ paṭiggahesuṁ, appekacce āsanaṁ paññapesuṁ, appekacce pādodakaṁ upatthapesuṁ, api ca kho maṁ nāmena ca

^{1.} Andhabhūtasmim (Sī, Syā, I)

^{2.} Āhaññim (Syā, Kam, Ka)

^{3.} Tasmāham Upakā (Sī, Syā, Kam, I)

^{4.} Huveyyapāvuso (Sī, I), huveyyāvuso (Syā, Kam)

^{5.} Upasankamāmi (Sī, I)

āvusovādena ca samudācaranti. Evam vutte aham rājakumāra pañcavaggiye bhikkhū etadavocam "mā bhikkhave Tathāgatam nāmena ca āvusovādena ca samudācaratha¹. Araham bhikkhave Tathāgato Sammāsambuddho, odahatha bhikkhave sotam, amatamadhigatam ahamanusāsāmi, aham dhammam desemi, yathānusittham tathā patipajjamānā nacirasseva, yassatthāya kulaputtā sammadeva agārasmā anagāriyam pabbajanti, tadanuttaram brahmacariyapariyosānam dittheva dhamme sayam abhiññā sacchikatvā upasampajja viharissathā"ti. Evam vutte rājakumāra pañcavaggiyā bhikkhū mam etadavocum "tāyapi kho tvam āvuso Gotama iriyāya² tāya patipadāya tāya dukkarakārikāya nājjhagamā uttari manussadhammā alamariyañāṇadassanavisesam, kim pana tvam etarahi bāhulliko padhānavibbhanto āvatto bahullāya adhigamissasi uttari manussadhammā alamariyañānadassanavisesan"ti. Evam vutte aham rājakumāra pañcavaggiye bhikkhū etadavocam "na bhikkhave Tathāgato bāhulliko, na padhānavibbhanto, na āvatto bāhullāya, Araham bhikkhave Tathāgato Sammāsambuddho, odahatha bhikkhave sotam, amatamadhigatam ahamanusāsāmi, aham dhammam desemi, yathānusittham tathā patipajjamānā nacirasseva, yassatthāya kulaputtā sammadeva agārasmā anagāriyam pabbajanti, tadanuttaram brahmacariyapariyosānam dittheva dhamme sayam abhiññā sacchikatvā upasampajja viharissathā"ti. Dutiyampi kho rājakumāra pañcavaggiyā bhikkhū mam etadavocum "tāyapi kho tvam āvuso Gotama iriyāya tāya patipadāya tāya dukkarakārikāya nājjhagamā uttari manussadhammā alamariyañānadassanavisesam, kim pana tvam etarahi bāhulliko padhānavibbhanto āvatto bāhullāya adhigamissasi uttari manussadhammā alamariyañāṇadassanavisesan"ti. Dutiyampi kho aham rājakumāra pañcavaggiye bhikkhū etedavocam "na bhikkhave Tathāgato bāhulliko, na padhānavibbhanto, na āvatto bāhullāya, Araham bhikkhave Tathāgato Sammāsambuddho, odahatha bhikkhave sotam, amatamadhigatam ahamanusāsāmi, aham dhammam desemi, yathānusittham tathā paṭipajjamānā nacirasseva, yassatthāya kulaputtā sammadeva agārasmā anagāriyam pabbajanti, tadanuttaram brahmacariyapariyosānam dittheva dhamme sayam abhiññā sacchikatvā upasampajja

viharissathā"ti. Tatiyampi kho rājakumāra pañcavaggiyā bhikkhū maṁ etadavocuṁ "tāyapi kho tvaṁ āvuso Gotama iriyāya tāya paṭipadāya tāya dukkarakārikāya nājjhagamā uttari manussadhammā alamariyañāṇadassanavisesaṁ, kiṁ pana tvaṁ etarahi bāhulliko padhānavibbhanto āvatto bāhullāya adhigamissasi uttari manussadhammā alamariyañāṇadassanavisesan"ti. Evaṁ vutte ahaṁ rājakumāra pañcavaggiye bhikkhū etadavocaṁ "abhijānātha me no tumhe bhikkhave ito pubbe evarūpaṁ pabhāvitametan"ti¹. No hetaṁ bhante. Arahaṁ bhikkhave Tathāgato Sammāsambuddho, odahatha bhikkhave sotaṁ, amatamadhigataṁ ahamanusāsāmi, ahaṁ dhammaṁ desemi, yathānusiṭṭhaṁ tathā paṭipajjamānā nacirasseva, yassatthāya kulaputtā sammadeva agārasmā anagāriyaṁ pabbajanti, tadanuttaraṁ brahmacariyapariyosānaṁ diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharissathāti.

Asakkhim kho aham rājakumāra pañcavaggiye bhikkhū saññāpetum. Dvepi sudam rājakumāra bhikkhū ovadāmi, tayo bhikkhū piṇḍāya caranti, yam tayo bhikkhū piṇḍāya caritvā āharanti, tena chabbaggiyā² yāpema. Tayopi sudam rājakumāra bhikkhū ovadāmi, dve bhikkhū piṇḍāya caranti, yam dve bhikkhū piṇḍāya caritvā āharanti, tena chabbaggiyā yāpema.

343. Atha kho rājakumāra pañcavaggiyā bhikkhū mayā evam ovadiyamānā evam anusāsiyamānā nacirasseva, yassatthāya kulaputtā sammadeva agārasmā anagāriyam pabbajanti. Tadanuttaram brahmacariyapariyosānam diṭṭheva dhamme sayam abhiññā sacchikatvā upasampajja viharimsūti. Evam vutte Bodhi rājakumāro Bhagavantam etadavoca "kīva cirena nu kho bhante bhikkhu Tathāgatam vināyakam³ labhamāno, yassatthāya kulaputtā sammadeva agārasmā anagāriyam pabbajanti, tadanuttaram brahmacariyapariyosānam diṭṭheva dhamme sayam abhiññā sacchikatvā upasampajja vihareyyā"ti. Tena hi rājakumāra tamyevettha paṭipucchissāmi, yathā te khameyya, tathā nam byākareyyāsi. Tam kim maññasi rājakumāra, kusalo tvam hatthārūļhe⁴ aṅkusagayhe⁵sippeti. Evam bhante kusalo aham hatthārūļhe aṅkusagayhe

^{1.} Bhāsitametanti (Sī, Syā, Vinayepi)

^{3.} Nāyakam (?)

^{5.} Ańkusaganhe (Syā, Kam)

^{2.} Chabbaggā (Sī, Syā, Kaṁ), chabbaggo (I)

^{4.} Hatthārūyhe (Sī, I)

sippeti. Taṁ kiṁ maññasi rājakumāra, idha puriso āgaccheyya "Bodhi rājakumāro hatthārūļhaṁ aṅkusagayhaṁ sippaṁ jānāti, tassāhaṁ santike hatthārūļhaṁ aṅkusagayhaṁ sippaṁ sikkhissāmī"ti. So cassa assaddho, yāvatakaṁ saddhena pattabbaṁ, taṁ na sampāpuṇeyya. So cassa bahvābādho, yāvatakaṁ appābādhena pattabbaṁ, taṁ na sampāpuṇeyya. So cassa saṭho māyāvī, yāvatakaṁ asaṭhena amāyāvinā pattabbaṁ, taṁ na sampāpuṇeyya. So cassa kusīto, yāvatakaṁ āraddhavīriyena pattabbaṁ, taṁ na sampāpuṇeyya. So cassa duppañño, yāvatakaṁ paññavatā pattabbaṁ, taṁ na sampāpuṇeyya. Taṁ kiṁ maññasi rājakumāra, api nu so puriso tava santike hatthārūļhaṁ aṅkusagayhaṁ sippaṁ sikkheyyāti. Ekamekenāpi bhante aṅgena samannāgato so puriso na mama santike hatthārūļhaṁ aṅkusagayhaṁ sippaṁ sikkheyya, ko pana vādo pañcahaṅgehīti.

344. Tam kim maññasi rājakumāra, idha puriso āgaccheyya "Bodhi rājakumāro hatthārūlham ankusagayham sippam jānāti, tassāham santike hatthārūlham ankusagayham sippam sikkhissāmī"ti. So cassa saddho, yāvatakam saddhena pattabbam, tam sampāpuneyya. So cassa appābādho, yāvatakam appābādhena pattabbam, tam sampāpuņeyya. So cassa asatho amāyāvī, yāvatakam asathena amāyāvinā pattabbam, tam sampāpuņeyya. So cassa āraddhavīriyo, yāvatakam āraddhavīriyena pattabbam, tam sampāpuneyya. So cassa paññavā, yāvatakam paññavatā pattabbam, tam sampāpunevya. Tam kim mañnasi rājakumāra, api nu so puriso tava santike hatthārūlham ankusagayham sippam sikkheyyāti. Ekamekenāpi bhante angena samannagato so puriso mama santike hattharulham ankusagayham sippam sikkheyya, ko pana vado pancahangehiti. Evameva kho rajakumara pañcimāni padhāniyangāni. Katamāni pañca. Idha rājakumāra bhikkhu saddho hoti, saddahati Tathāgatassa bodhim "itipi so Bhagavā Araham Sammāsambuddho Vijjācaranasampanno Sugato Lokavidū Anuttaro purisadammasārathi Satthā devamanussānam Buddho Bhagavā"ti. Appābādho hoti appātanko samavepākiniyā gahaniyā samannāgato nātisītāya nāccunhāya majjhimāya padhānakkhamāya. Asatho hoti amāyāvī yathābhūtam attānam āvikattā

Satthari vā viññūsu vā sabrahmacārīsu. Āraddhavīriyo viharati akusalānam dhammānam pahānāya kusalānam dhammānam upasampadāya, thāmavā daļhaparakkamo anikkhittadhuro kusalesu dhammesu. Paññavā hoti udayatthagāminiyā paññāya samannāgato ariyāya nibbedhikāya sammādukkhakkhayagāminiyā. Imāni kho rājakumāra pañca padhāniyangāni.

345. Imehi rājakumāra pañcahi padhāniyangehi samannāgato bhikkhu Tathāgatam vināyakam labhamāno, yassatthāya kulaputtā sammadeva agārasmā anagāriyam pabbajanti, tadanuttaram brahmacariyapariyosānam dittheva dhamme sayam abhiññā sacchikatvā upasampajja vihareyya satta vassāni. Titthantu rājakumāra satta vassāni. Imehi pañcahi padhāniyangehi samannāgato bhikkhu Tathāgatam vināyakam labhamāno, yassatthāya kulaputtā sammadeva agārasmā anagāriyam pabbajanti, tadanuttaram brahmacariyapariyosānam dittheva dhamme sayam abhiññā sacchikatvā upasampajja vihareyya chabbassāni. Pañca vassāni. Cattāri vassāni. Tīni vassāni. Dve vassāni. Ekam vassam. Titthatu rājakumāra ekam vassam. Imehi pañcahi padhāniyangehi samannāgato bhikkhu Tathāgatam vināyakam labhamāno, yassatthāya kulaputtā sammadeva agārasmā anagāriyam pabbajanti, tadanuttaram brahmacariyapariyosānam dittheva dhamme sayam abhiññā sacchikatvā upasampajja viharayya satta māsāni. Titthantu rājakumāra satta māsāni. Imehi pañcahi padhāniyangehi samannāgato bhikkhu Tathāgatam vināyakam labhamāno, yassatthāya kulaputtā sammadeva agārasmā anagāriyam pabbajanti, tadanuttaram brahmacariyapariyosānam dittheva dhamme sayam abhiññā sacchikatvā upasampajja vihareyya cha māsāni. Pañca māsāni. Cattāri māsāni. Tīni māsāni. Dve māsāni. Ekam māsam. Addhamāsam. Titthatu rājakumāra addhamāso. Imehi pañcahi padhāniyangehi samannāgato bhikkhu Tathāgatam vināyakam labhāmāno, yassatthāya kulaputto sammadeva agārasmā anagāriyam pabbajanti, tadanuttaram brahmacariyapariyosānam dittheva dhamme sayam abhiññā sacchikatvā upasampajja vihareyya satta rattindivāni. Titthantu rājakumāra satta rattindivāni. Imehi pañcahi padhāniyangehi samannāgato bhikkhu Tathāgatam vināyakam labhamāno, yassatthāya kulaputtā sammadeva agārasmā anagāriyam pabbajanti, tadanuttaram brahmacariyapariyosanam dittheva dhamme sayam abhiñña

sacchikatvā upasampajja vihareyya cha rattindivāni. Pañca rattindivāni. Cattāri rattindivāni. Tīņi rattindivāni. Dve ratthindivāni. Ekam rattindivam. Tiṭṭhatu rājakumāra eko rattindivo. Imehi pañcahi padhāniyaṅgehi samannāgato bhikkhu Tathāgatam vināyakam labhamāno sāyamanusiṭṭho pāto visesam adhigamissati, pātamanusiṭṭho sāyam visesam adhigamissatīti. Evam vutte Bodhi rājakumāro Bhagavantam etadavoca "aho Buddho aho dhammo aho dhammassa svākkhātatā, yatra hi nāma sāyamanusiṭṭho pāto visesam adhigamissati, pātamanusiṭṭho sāyam visesam adhigamissatī"ti.

346. Evam vutte Sanjikāputto mānavo Bodhim rājakumāram etadavoca "evameva panāyam bhayam Bodhi 'aho Buddho aho dhammo aho dhammassa svākkhātatā'ti ca vadeti¹, atha ca pana na tam bhavantam Gotamam saranam gacchati, dhammanca bhikkhusamghanca"ti. Mā hevam samma Sanjikāputta avaca, mā hevam samma Sanjikāputta avaca, sammukhā metam samma Sanjikāputta ayyaya sutam, sammukhā patiggahitam, ekamidam samma Sanjikaputta samayam Bhagava Kosambiyam viharati Ghositārāme. Atha kho me ayyā kucchimatī yena Bhagavā tenupasankami, upasankamitvā Bhagavantam abhivādetvā ekamantam nisīdi, ekamantam nisinnā kho me ayyā Bhagavantam etadavoca "yo me ayam bhante kucchigato kumārako vā kumārikā vā, so Bhagavantam saranam gacchati dhammañca bhikkhusamghañca, upāsakam tam Bhagavā dhāretu ajjatagge pānupetam saranam gatan"ti. Ekamidam samma Sañjikāputta samayam Bhagavā idheva Bhaggesu viharati Susumāragire Bhesakalāvane migadāye. Atha kho mam dhāti ankena haritvā yena Bhagavā tenupasankami, upasankamitvā Bhagavantam abhivādetvā ekamantam atthāsi, ekamantam thitā kho mam dhāti Bhagavantam etadavoca "ayam bhante Bodhi rājakumāro Bhagavantam saranam gacchati dhammañca bhikkhusamghañca, upāsakam tam Bhagavā dhāretu ajjatagge pānupetam saranam gatan"ti. Esāham samma Sañjikāputta tatiyakampi Bhagavantam saranam gacchāmi dhammañca bhikkhusamghañca, upāsakam mam Bhagavā dhāretu ajjatagge pānupetam saranam gatanti.

Bodhirājakumārasuttam niţthitam pañcamam.

6. Angulimālasutta

347. Evam me sutam—ekam samayam Bhagayā Sāyatthiyam viharati Jetavane Anāthapindikassa ārāme. Tena kho pana samayena rañño Pasenadissa Kosalassa vijite coro Angulimālo nāma hoti luddo lohitapāni hatapahate nivittho adayāpanno pāṇabhūtesu, tena gāmāpi agāmā katā, nigamāpi anigamā katā, najapadāpi ajanapadā katā, so manusse vadhitvā vadhitvā angulīnam mālam dhāreti. Atha kho Bhagavā pubbanhasamayam nivāsetvā pattacīvaramādāya Sāvatthim pindāya pāvisi Sāvatthiyam pindāya caritvā pacchābhattam pindapātapatikkanto senāsanam samsāmetvā pattacīvaramādāya yena coro Aṅgulimālo tenaddhānamaggam patipajji. Addasāsum kho gopālakā pasupālakā kassakā pathāvino Bhagavantam yena coro Angulimalo tenaddhanamaggapatipannam, disvana Bhagavantam etadavocum "mā samana etam maggam patipajji, etasmim samana magge coro Angulimalo nama luddo lohitapani hatapahate nivittho adayapanno pānabhūtesu, tena gāmāpi agāmā katā, nigamāpi anigamā katā, janapadāpi ajanapadā katā, so manusse vadhitvā vadhitvā angulīnam mālam dhāreti, etañhi samana maggam dasapi purisā vīsampi purisā timsampi purisā cattārīsampi purisā paññāsampi purisā sankaritvā sankaritvā¹ patipajjanti, tepi corassa Angulimalassa hatthattham gacchanti"ti. Evam vutte Bhagava tunhībhūto agamāsi. Dutiyampi kho gopālakā -pa-. Tatiyampi kho gopālakā pasupālakā kassakā pathāvino Bhagavantam etadavocum "mā samana etam maggam patipajji, etasmim samana magge coro Angulimalo nama luddo lohitapāni hatapahate nivittho adayāpanno pānabhūtesu, tena gāmāpi agāmā katā, nigamāpi anigamā katā, janapadāpi ajanapadā katā, somanusse vadhitvā vadhitvā angulīnam mālam dhāreti, etañhi samana maggam dasapi purisā vīsampi purisā timsampi purisā cattārīsampi purisā paññāsampi purisā sankaritvā sankaritvā paţipajjanti, tepi corassa Angulimālassa hatthattham gacchantī"ti.

1. Samharitvā samharitvā (Sī, I), sangaritvā (Syā, Kam)

348. Atha kho Bhagavā tunhībhūto agamāsi. Addasā kho coro Angulimālo Bhagavantam dūratova āgacchantam, disvānassa etadahosi "acchariyam vata bho, abbhutam vata bho, imam hi maggam dasapi purisā vīsampi purisā timsampi purisā cattārīsampi purisā paññāsampi purisā sankaritvā sankaritvā patipajjanti, tepi mama hatthattham gacchanti. Atha ca panāyam samano eko adutiyo pasayha maññe āgacchati, yamnūnāham imam samaṇam jīvitā voropeyyan"ti. Atha kho coro Angulimālo asicammam gahetvā dhanukalāpam sannayhitvā Bhagavantam pitthito pitthito anubandhi. Atha kho Bhagavā tathārūpam iddhābhisankhāram abhisankhāsi¹, yathā coro Angulimālo Bhagavantam pakatiyā gacchantam sabbathāmena gacchanto na sakkoti sampāpuņitum. Atha kho corassa Aṅgulimālassa etadahosi "acchariyam vata bho, abbhutam vata bho, ahañhi pubbe hatthimpi dhavantam anupatitva ganhami, assampi dhavantam anupatitvā gaņhāmi, rathampi dhāvantam anupatitvā gaņhāmi, migampi dhāvantam anupatitvā ganhāmi, atha ca panāham imam samanam pakatiyā gacchantam sabbathāmena gacchanto na sakkomi sampāpunitun"ti. Thitova Bhagavantam etadavoca "tittha tittha samana"ti. Thito aham Angulimala, tvam ca titthati. Atha kho corassa Angulimalassa etadahosi "ime kho samanā Sakyaputtiyā saccavādino saccapatiññā, atha panāyam samano gacchamyevāha 'thito aham Angulimāla, tvam ca titthā'ti, yam nūnāham imam samanam puccheyyan"ti.

349. Atha kho coro Angulimālo Bhagavantam gāthāya ajjhabhāsi—

"Gaccham vadesi samana thitomhi, Mamañca brūsi thitamatthitoti. Pucchāmi tam samana etamattham, Katham thito tvam ahamatthitomhī"ti. Ţhito aham Angulimāla sabbadā,Sabbesu bhūtesu nidhāya daņḍam.Tuvam ca pāņesu asaññatosi,Tasmā thitoham tuvamatthitosīti.

Cirassam vata me mahito mahesī, Mahāvanam pāpuņi saccavādī¹. Soham carissāmi pahāya pāpam², Sutvāna gātham tava dhammaputtam.

Itveva coro asimāvudhañca, Sobbhe papāte narake akiri. Avandi coro Sugatassa pāde, Tattheva nam pabbajjam ayāci.

Buddho ca kho kāruṇiko mahesi, Yo Satthā lokassa sadevakassa. Tamehi bhikkhūti tadā avoca, Eseva tassa ahu bhikkhubhāvoti.

350. Atha kho Bhagavā āyasmatā Aṅgulimālena pacchāsamaṇena yena Sāvatthi tena cārikaṁ pakkāmi, anupubbena cārikaṁ caramāno yena sāvatthi tadavasari, tatra sudaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Tena kho pana samayena rañño Pasenadissa Kosalassa antepuradvāre mahājanakāyo sannipatitvā uccāsaddo mahāsaddo hoti "coro te deva vijite Aṅgulimālo nāma luddo lohitapāṇi hatapahate niviṭṭho adayāpanno pāṇabhūtesu, tena gāmāpi agāmā katā, nigamāpi anigamā katā, janapadāpi ajanapadā katā, so manusse vadhitvā vadhitvā aṅgulīnaṁ mālaṁ dhāreti, taṁ devo patisedhetū"ti.

^{1.} Mahāvanam samanoyam paccupādi (Sī), Mahāvanam samana paccupādi (Syā, Kam)

^{2.} So ham cirassāpi pahāssam pāpam (Sī), soham carissāmi pajāhissam pāpam(Syā,Kam)

Atha kho rājā Pasenadi Kosalo pañcamattehi assasatehi Sāvatthiyā nikkhami divā divassa yena ārāmo tena pāvisi, yāvatikā yānassa bhūmi, yānena gantvā yānā paccorohitvā pattikova yena Bhagavā tenupasankami, upasankamitvā Bhagavantam abhivādetvā ekamantam nisīdi, ekamantam nisinnam kho rājānam Pasenadim Kosalam Bhagavā etadavoca "kim nu te mahārāja rājā vā Māgadho Seniyo Bimbisāro kupito, Vesālikā vā Licchavī aññe vā patirājāno"ti. Na kho me bhante rājā Māgadho Seniyo Bimbisāro kupito, nāpi Vesālikā Licchavī, nāpi aññe patirājāno, coro me bhante vijite Aṅgulimālo nāma luddo lohitapāṇi hatapahate nivittho adayāpanno pānabhūtesu, tena gāmāpi agāmā katā, nigamāpi anigamā katā, janapadāpi ajanapadā katā, so manusse vadhitvā vadhitvā angulīnam mālam dhāreti, tāham bhante patisedhissāmīti. Sace pana tvam mahārāja Angulimālam passeyyāsi kesamassum ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyam pabbajitam viratam pānātipātā viratam adinnādānā viratam musāvādā ekabhattikam brahmacārim sīlavantam kalyānadhammam, kinti nam kareyyāsīti. Abhivādeyyāma vā bhante paccuttheyyāma vā āsanena vā nimanteyyāma, abhinimanteyyāma vā nam cīvarapindapātasenāsanagilānappaccayabhesajjaparikkhārehi, dhammikam vā assa rakkhāvaranaguttim samvidaheyyāma, kuto panassa bhante dussīlassa pāpadhammassa evarūpo sīlasamyamo bhavissatīti. Tena kho pana samayena āyasmā Angulimālo Bhagavato avidūre nisinno hoti. Atha kho Bhagavā dakkhiṇam bāhum paggahetvā rājānam Pasenadim Kosalam etadavoca "eso mahārāja Angulimālo"ti. Atha kho rañño Pasenadissa Kosalassa ahudeva bhayam, ahu chambhitattam, ahu lomahamso. Atha kho Bhagavā rājānam Pasenadim Kosalam bhītam samviggam lomahatthajātam viditvā rājānam Pasenadim Kosalam etadavoca "mā bhāyi mahārāja, natthi te ito bhayan"ti. Atha kho rañño Pasenadissa Kosalassa yam ahosi bhayam vā chambhitattam vā lomahamso vā, so patippassambhi. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo yenāyasmā

Aṅgulimālo tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā āyasmantaṁ Aṅgulimālaṁ etadavoca "ayyo no bhante Aṅgulimālo"ti. "Evaṁ mahārājā"ti. Kathaṁgotto ayyassa pitā, kathaṁgottā mātāti. Gaggo kho mahārāja pitā, Mantāṇī mātāti. Abhiramatu bhante ayyo Gaggo Mantāṇiputto, ahamayyassa Gaggassa Mantāṇiputtassa ussukkaṁ karissāmi cīvarapindapātasenāsanagilānappaccayabhesajjaparikkhārānanti.

351. Tena kho pana samayena āyasmā Aṅgulimālo āraññiko hoti piṇḍapātiko paṁsukūliko tecīvariko. Atha kho āyasmā Aṅgulimālo rājānaṁ Pasenadiṁ Kosalaṁ etadavoca "alaṁ mahārāja, paripuṇṇaṁ me cīvaran"ti. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho rājā Pasenadi Kosalo Bhagavantaṁ etadavoca "acchariyaṁ bhante, abbhutaṁ bhante, yāvañcidaṁ bhante Bhagavā adantānaṁ dametā, asantānaṁ sametā, aparinibbutānaṁ parinibbāpetā, yaṁ hi mayaṁ bhante nāsakkhimhā daṇḍenapi satthenapi dametuṁ, so Bhagavatā adaṇḍena asattheneva¹ danto. Handa ca dāni² mayaṁ bhante gacchāma, bahukiccā mayaṁ bahukaraṇīyā"ti. Yassadāni mahārāja kālaṁ maññasīti. Atha kho rājā pasenādi Kosalo uṭṭhāyāsanā Bhagavantaṁ abhivādetvā padakkhiṇaṁ katvā pakkāmi.

Atha kho āyasmā Aṅgulimālo pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaramādāya Sāvatthiyaṁ piṇḍāya pāvisi. Addasā kho āyasmā Aṅgulimālo Sāvatthiyaṁ sapadānaṁ piṇḍāya caramāno aññataraṁ itthiṁ mūļhagabbhaṁ vighātagabbhaṁ³, disvānassa etadahosi "kilissanti vata bho sattā, kilissanti vata bho sattā"ti. Atha kho āyasmā Aṅgulimālo Sāvatthiyaṁ piṇḍāya caritvā pacchābhattaṁ piṇḍapātapaṭikkanto yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho āyasmā Aṅgulimālo Bhagavantaṁ etadavoca "idhāhaṁ bhante pubbanhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaramādāya

^{1.} Asatthena (Syā, Kaṁ)

^{3.} Visāhagabbam (Syā, Kam, I, Ka)

^{2.} Handa dāni (Syā, Kam, I)

Sāvatthim piṇḍāya pāvisim, addasam kho aham bhante Sāvatthiyam sapadānam piṇḍāya caramāno aññataram itthim mūļhagabbham vighātagabbham, disvāna mayham etadahosi "kilissanti vata bho sattā, kilissanti vata bho sattā"ti.

Tena hi tvam Angulimāla yena sā itthī tenupasankama, upasankamitvā tam itthim evam vadehi "yatoham bhagini jāto¹ nābhijānāmi sancicca pāṇam jīvitā voropetā, tena saccena sotthi te hotu sotthi gabbhassā"ti.

So hi nūna me bhante sampajānamusāvādo bhavissati, mayā hi bhante bahū sañcicca pāṇā jīvitā voropitāti. Tena hi tvaṁ Aṅgulimāla yena sā itthī tenupasaṅkama, upasaṅkamitvā taṁ itthiṁ evaṁ vadehi "yatohaṁ bhagini ariyāya jātiyā jāto nābhijānāmi sañcicca pāṇaṁ jīvitā voropetā, tena saccena sotthi te hotu sotthi gabbhassā"ti.

"Evam bhante"ti kho āyasmā Angulimālo Bhagavato paṭissutvā yena sā itthī tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā tam itthim etadavoca "yatoham bhagini ariyāya jātiyā jāto nābhijānāmi sañcicca pāṇam jīvitā voropetā, tena saccena sotthi te hotu sotthi gabbhassā"ti. Atha khvāssā itthiyā sotthi ahosi sotthi gabbhassa.

Atha kho āyasmā Aṅgulimālo eko vūpakaṭṭho appamatto ātāpī pahitatto viharanto nacirasseva, yassatthāya kulaputtā sammadeva agārasmā anagāriyam pabbajanti, tadanuttaram brahmacariyapariyosānam diṭṭheva dhamme sayam abhiññā sacchikatvā upasampajja vihāsi, "khīṇā jāti, vusitam brahmacariyam, katam karaṇīyam, nāparam itthattāyā"ti abbhaññāsi. Aññataro kho panāyasmā Aṅgulimālo arahatam ahosi.

352. Atha kho āyasmā Aṅgulimālo pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaramādāya Sāvatthiṁ piṇḍāya pāvisi. Tena kho pana samayena aññenapi leḍḍu khitto āyasmato Aṅgulimālassa kāye nipatati,

aññenapi daṇḍo khitto āyasmato Aṅgulimālassa kāye nipatati, aññenapi sakkharā khittā āyasmato Aṅgulimālassa kāye nipatati. Atha kho āyasmā Aṅgulimālo bhinnena sīsena lohitena gaļantena bhinnena pattena vipphālitāya saṅghāṭiyā yena Bhagavā tenupasaṅkami. Addasā kho Bhagavā āyasmantaṁ Aṅgulimālaṁ dūratova āgacchantaṁ, disvāna āyasmantaṁ Aṅgulimālaṁ etadavoca "adhivāsehi tvaṁ brāhmaṇa, adhivāsehi tvaṁ brāhmaṇa, yassa kho tvaṁ brāhmaṇa kammassa vipākena bahūni vassāni bahūni vassasatāni bahūni vassasahassāni niraye pacceyyāsi, tassa tvaṁ brāhmaṇa kammassa vipākaṁ diṭṭheva dhamme paṭisaṁvedesī'ti. Atha kho āyasmā Aṅgulimālo rahogato paṭisallīno vimuttisukhaṁ paṭisaṁvedi. Tāyaṁ velāyaṁ imaṁ udānaṁ udānesi—

"Yo pubbeva¹ pamajjitvā, pacchā so nappamajjati. Somam

² lokam pabhāseti, abbhā muttova candimā.

Yassa pāpam katam kammam, kusalena pidhīyati³. Somam lokam pabhāseti, abbhā muttova candimā.

Yo have daharo bhikkhu, yuñjati Buddhasāsane. Somam lokam pabhāseti, abbho muttova candimā.

Disā hi me dhammakatham sunantu,

Disā hi me yuñjantu Buddhasāsane.

Disā hi me te manujā bhajantu,

Ye dhammamev \bar{a} dapayanti santo.

Dis \bar{a} hi me khantiv \bar{a} d \bar{a} nam, avirodhappasams \bar{i} nam.

Suṇantu dhammam kālena, tañca anuvidhīyantu.

Na hi jātu so mamam himse, aññam vā pana kiñci nam⁴. Pappuyya paramam santim, rakkheyya tasathāvare.

^{1.} Yo ca pubbe (Sī, Syā, Kaṁ, I) 2. So imaṁ (Sī)

^{3.} Pithīyati (Sī, Syā, Kaṁ, I)

^{4.} Kañci naṁ (Sī, Syā, Kaṁ, I), kañcanaṁ (?)

Udakañhi nayanti nettikā, usukārā namayanti¹ tejanam. Dārum namayanti¹ tacchakā, attānam damayanti panditā.

Daņdeneke damayanti, ankusehi kasāhi ca.

Adandena asatthena, aham dantomhi tādinā.

Ahimsakoti me nāmam, himsakassa pure sato.

Ajjāham saccanāmomhi, na nam himsāmi kiñci nam².

Coro aham pure āsim, Angulimālohi vissuto.

Vuyhamāno mahoghena, Buddham saranamāgamam.

Lohitapāņi pure āsim, Angulimāloti vissuto.

Saranagamanam passa, bhavanetti samūhatā.

Tādisam kammam katvāna, bahum duggatigāminam.

Phuṭṭho kammavipākena, aṇaṇo bhuñjāmi bhojanam.

Pamādamanuyuñjanti, bālā dummedhino janā.

Appamādañca medhāvī, dhanam setthamva rakkhati.

Mā pamādamanuyuñjetha, mā kāmarati santhavam.

Appamatto hi jhāyanto, pappoti vipulami³ sukhami.

 $Sv\overline{a}gata\dot{m}^4$ nāpagata $\dot{m}^5,$ nayidam dummantitam mama.

 $Sa\dot{m}vibhattesu^{6}\ dhammesu,\ ya\dot{m}\ settha\dot{m}\ tadup\overline{a}gama\dot{m}.$

Svāgatam nāpagatam, nayidam dummantitam mama. Tisso vijjā anuppattā, katam Buddhassa sāsanan''ti.

Angulimalasuttam nitthitam chattham.

- 1. Damayanti (Ka)
- 2. Kañci naṁ (Sī, Syā, Kaṁ, I), kañcanaṁ (?)
- 3. Paramam (Ka)
- 4. Sāgatam (Sī, I)
- 5. Nāma sagatam (Ka)
- 6. Suvibhattesu (Syā, Kaṁ), savibhattesu (Sī, Ka), paṭibhattesu (I)

7. Piyajātikasutta

- 353. Evam me sutam—ekam samayam Bhagavā Sāvatthiyam viharati Jetavane Anāthapiņdikassa ārāme. Tena kho pana samayena aññatarassa gahapatissa ekaputtako piyo manāpo kālankato hoti. Tassa kālamkiriyāya neva kammantā patibhanti, na bhattam patibhāti. So ālāhanam gantvā kandati "kaham ekaputtaka kaham ekaputtaka"ti. Atha kho so gahapati yena Bhagavā tenupasankami, upasankamitvā Bhagavantam abhivādetvā ekamantam nisīdi, ekamantam nisinnam kho tam gahapatim Bhagavā etadavoca "na kho te gahapati sake citte thitassa indriyāni, atthi te indriyānam añnathattan"ti. Kim hi me bhante indriyānam nānnathattam bhavissati, mayhañhi bhante ekaputto piyo manāpo kālankato, tassa kālamkiriyāya neva kammantā patibhanti, na bhattam patibhāti. Soham āļāhanam gantvā kandāmi "kaham ekaputtaka kaham ekaputtakā"ti. Evametam gahapati, evametam gahapati¹, piyajātikā hi gahapati sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā piyappabhavikāti. Kassa kho² nāmetam bhante evam bhavissati piyajātikā sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā piyappabhavikā, piyajātikā hi kho bhante ānandasomanassā piyappabhavikāti. Atha kho so gahapati Bhagavato bhāsitam anabhinanditvā patikkositvā utthāyāsanā pakkāmi.
- 354. Tena kho pana samayena sambahulā akkhadhuttā Bhagavato avidūre akkhehi dibbanti. Atha kho so gahapati yena te akkhadhuttā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā akkhadhutte etadavoca "idhāhaṁ bhonto yena samaṇo Gotamo tenupasaṅkamiṁ, upasaṅkamitvā samaṇaṁ Gotamaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdiṁ, ekamantaṁ nisinnaṁ kho maṁ bhonto samaṇo Gotamo etadavoca 'na kho te gahapati sake citte ṭhitassa indriyāni, atthi te indriyānaṁ aññathattan'ti. Evaṁ vutte ahaṁ bhonto samaṇaṁ Gotamaṁ etadavocaṁ 'kiṁ hi me bhante indriyānaṁ nāññathattaṁ bhavissati, mayhañhi bhante ekaputtako piyo manāpo kālaṅkato, tassa kālaṁkiriyāya neva kammantā paṭibhanti, na bhattaṁ

^{1.} Evametam gahapati (I, sakideva), evameva (Sī, sakideva) 2. Kissa nu kho (Sī)

paṭibhāti, soham āṭāhanam gantvā kandāmi kaham ekaputtaka kaham ekaputtakā'ti. Evametam gahapati, evametam gahapati, piyajātikā hi gahapati sokaparidevadukhadomanassupāyāsā piyappabhavikāti. Kassa kho nāmetam bhante evam bhavissati piyajātikā sokaparidevadukhadomanassupāyāsā piyappabhavikā, piyajātikā hi kho bhante ānandasomanassā piyappabhavikāti. Atha khvāham bhonto samaṇassa Gotamassa bhāsitam anabhinanditvā paṭikkositvā uṭṭhāyāsanā pakkamin''ti. Evametam gahapati, evametam gahapati, piyajātikā hi gahapati ānandasomanassā piyappabhavikāti. Atha kho so gahapati "sameti me akkhadhuttehī''ti pakkāmi. Atha kho idam kathāvatthu anupubbena rājantepuram pāvisi.

355. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo Mallikam devim āmantesi "idam te Mallike samanena Gotamena bhāsitam piyajātikā sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā piyappabhavikā"ti. Sacetam mahārāja Bhagavatā bhāsitam evametanti. Evameva panāyam Mallikā yaññadeva samano Gotamo bhāsati, tam tadevassa abbhanumodati. Sacetam mahārāja Bhagavatā bhāsitam evametanti. Seyyathāpi nāma yaññadeva ācariyo antevāsissa bhāsati, tam tadevassa antevāsī abbhanumodati "evametam ācariya evametam ācariyā"ti. Evameva kho tvam Mallike yaññadeva samano Gotamo bhāsati, tam tadevassa abbhanumodasi "sacetam mahārāja Bhagavatā bhāsitam evametan"ti, cara pire Mallike vinassāti. Atha kho Mallikā devī Nālijangham brāhmanam āmantesi "ehi tvam brāhmana yena Bhagavā tenupasankama, upasankamitvā mama vacanena Bhagavato pāde sirasā vandāhi, appābādham appātankam lahuthānam balam phāsuvihāram puccha 'Mallikā bhante devī Bhagavato pāde sirasā vandati, appābādham appātankam lahutthānam balam phāsuvihāram pucchatī'ti, evanca vadehi 'bhāsitā nu kho bhante Bhagavatā esā vācā, piyajātikā sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā piyappabhavikā'ti, yathā te Bhagavā byākaroti, tam sādhukam uggahetvā mama āroceyyāsi, na hi Tathāgatā vitatham bhanantī''ti. "Evam bhotī''ti kho Nālijangho brāhmano Mallikāya deviyā patissutvā yena

Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavatā saddhiṁ sammodi, sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho Nāḷijaṅgho brāhmaṇo Bhagavantaṁ etadavoca "Mallikā bho Gotama devī bhoto Gotamassa pāde sirasā vandati, appābādhaṁ appātaṅkaṁ lahuṭṭhānaṁ balaṁ phāsuvihāraṁ pucchati, evañca vadeti 'bhāsitā nu kho bhante Bhagavatā esā vācā, piyajātikā sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā piyappabhavikā'ti".

356. Evametam brāhmaņa evametam brāhmaņa, piyajātikā hi brāhmaņa sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā piyappabhavikāti. Tadamināpetam brāhmaņa pariyāyena veditabbam. Yathā piyajātikā sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā piyappabhavikā. Bhūtapubbam brāhmaņa imissāyeva Sāvatthiyā aññatarissā itthiyā mātā kālamakāsi, sā tassā kālakiriyāya ummattikā khittacittā rathikāya rathikam¹ siṅghāṭakena siṅghāṭakam upasaṅkamitvā evamāha "api me mātaram addassatha², api me mātaram addassathā"ti. Imināpi kho etam brāhmaṇa pariyāyena veditabbam "yathā piyajātikā sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā piyappabhavikā"ti.

Bhūtapubbam brāhmaṇa imissāyeva Sāvatthiyā aññatarissā itthiyā pitā kālamakāsi. Bhātā kālamakāsi. Bhaginī kālamakāsi. Putto kālamakāsi. Dhītā kālamakāsi. Sāmiko kālamakāsi, sā tassa kālakiriyāya ummattikā khittacittā rathikāya rathikam singhāṭakena singhāṭakam upasankamitvā evamāha "api me sāmikam addassatha, api me sāmikam addassathā"ti. Imināpi kho etam brāhmaṇa pariyāyena veditabbam "yathā piyajātikā sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā piyappabhavikā"ti.

Bhūtapubbam brāhmaṇa imissāyeva Sāvatthiyā aññatarassa purisassa mātā kālamakāsi, so tassā kālakiriyāya ummattako khittacitto rathikāya rathikam siṅghāṭakena siṅghāṭakam upasaṅkamitvā evamāha "api me mātaram addassatha, api me mātaram

^{1.} Rathiyāya rathiyam (Sī, Syā, Kam, I)

addassathā"ti. Imināpi kho etam brāhmaņa pariyāyena veditabbam "yathā piyajātikā sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā piyappabhavikā"ti.

Bhūtapubbam brāhmaṇa imissāyeva Sāvatthiyā aññatarassa purisassa pitā kālamakāsi. Bhātā kālamakāsi. Bhaginī kālamakāsi. Putto kālamakāsi. Dhītā kālamakāsi. Pajāpati kālamakāsi, so tassā kālakiriyāya ummattako khittacitto rathikāya rathikam singhāṭakena singhāṭakam upasankamitvā evamāha "api me pajāpatim addassatha, api me pajāpatim addassathā"ti. Imināpi kho etam brāhmaṇa pariyāyena veditabbam "yathā piyajātikā sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā piyappabhavikā"ti.

Bhūtapubbaṁ brāhmaṇa imissāyeva Sāvatthiyā aññatarā itthī ñātikulaṁ agamāsi, tassā te ñātakā sāmikaṁ¹ acchinditvā aññassa dātukāmā, sā ca taṁ na icchati. Atha kho sā itthī sāmikaṁ etadavoca "ime maṁ² ayyaputta ñatakā tvaṁ³ acchinditvā aññassa dātukāmā, ahañca taṁ na icchāmī"ti. Atha kho so puriso taṁ itthiṁ dvidhā chetvā attānaṁ upphālesi⁴ ubho pecca bhavissāmāti. Imināpi kho etaṁ brāhmaṇa pariyāyena veditabbaṁ "yathā piyajātikā sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā piyappabhavikā"ti.

357. Atha kho Nāļijaṅgho brāhmaṇo Bhagavato bhāsitaṁ abhinanditvā anumoditvā uṭṭhāyāsanā yena Mallikā devī tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā yāvatako ahosi Bhagavatā saddhiṁ kathāsallāpo, taṁ sabbaṁ Mallikāya deviyā ārocesi. Atha kho Mallikā devī yena rājā Pasenadi Kosalo tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā rājānaṁ Pasenadiṁ Kosalaṁ etadavoca "taṁ kiṁ maññasi mahārāja, piyā te Vajirī kumārī"ti. Evaṁ Mallike piyā me Vajirī kumārīti. Taṁ kiṁ maññasi mahārāja, Vajiriyā te kumāriyā vipariṇāmaññathābhāvā uppajjeyyuṁ sokaparidevadukkhadomanassupāyāsāti. Vajiriyā me Mallike kumāriyā vipariṇāmaññathābhāvā jīvitassapi

^{1.} Sāmikā (Sī)

^{2.} Mama (Syā, Kaṁ, I)

^{3.} Tayā (Sī), taṁ (Syā, Kaṁ, I)

^{4.} Uppāṭesi (Sī, I), ophāresi (Ka)

siyā aññathattam, kim pana me na uppajjissanti sokaparidevadukkhadomanassupāyāsāti. Idam kho tam mahārāja tena Bhagavatā jānatā passatā Arahatā Sammāsambuddhena sandhāya bhāsitam "piyajātikā sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā piyappabhavikā"ti.

Tam kim maññasi mahārāja, piyā te Vāsabhā khattiyāti. Evam Mallike piyā me Vāsabhā khattiyāti. Tam kim maññasi mahārāja, Vāsabhāya te khattiyāya vipariṇāmaññathābhāvā uppajjeyyum sokaparidevadukkhadomanassupāyāsāti. Vāsabhāya me Mallike khattiyāya vipariṇāmaññathābhāvā jīvitassapi siyā aññathattam, kim pana me na uppajjissanti sokaparidevadukkhadomanassupāyāsāti. Idam kho tam mahārāja tena Bhagavatā jānatā passatā Arahatā Sammāsambuddhena sandhāya bhāsitam "piyajātikā sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā piyappabhavikā"ti.

Tam kim maññasi mahārāja, piyo te Viṭaṭūbho¹ senāpatīti. Evam Mallike piyo me Viṭaṭūbho senāpatīti. Tam kim maññasi mahārāja, Viṭaṭūbhassa te senāpatissa vipariṇāmaññathābhāvā uppajjeyyum sokaparidevadukkhadomanassupāyāsāti. Viṭaṭūbhassa me Mallike senāpatissa vipariṇāmaññathābhāvā jīvitassapi siyā aññathattam, kim pana me na uppajjissanti sokaparidevadukkhadomanassupāyāsāti. Idam kho tam mahārāja tena Bhagavatā jānatā passatā Arahatā Sammāsambuddhena sandhāya bhāsitam "piyajātikā sokaparidevadukkhadomanussupāyāsā viyappabhavikā"ti.

Tam kim maññasi mahārāja, piyā te ahanti. Evam Mallike piyā mesi tvanti. Tam kim maññasi mahārāja, mayham te vipariṇāmaññathābhāvā uppajjeyyum sokaparidevadukkhadomanassupāyāsāti. Tuyhañhi me Mallike vipariṇāmaññathābhāvā jīvitassapi siyā aññathattam, kim pana me na uppajjissanti sokaparidevadukkhadomanassupāyāsāti. Idam kho tam mahārāja tena Bhagavatā jānatā passatā Arahatā Sammāsambuddhena sandhāya bhāsitam "piyajātikā sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā piyappabhavikā"ti.

Tam kim maññasi mahārāja, piyā te Kāsikosalāti. Evam Mallike piyā me Kāsikosalā, Kāsikosalānam Mallike ānubhāvena Kāsikacandanam paccanubhoma, mālāgandhavilepanam dhāremāti. Tam kim maññasi mahārāja, Kāsikosalānam te vipariṇāmaññathābhāvā uppajjeyyum sokaparidevadukkhadomanassupāyāsāti. Kāsikosalānañhi Mallike vipariṇāmaññathābhāvā jīvitassapi siyā aññathattam, kim pana me na uppajjissanti sokaparidevadukkhadomanassupāyāsāti. Idam kho tam mahārāja tena Bhagavatā jānatā passatā Arahatā Sammāsambuddhena sandhāya bhāsitam "piyajātikā sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā piyappabhavikā"ti.

Acchariyam Mallike, abbhutam Mallike, yāvañca so Bhagavā paññāya ativijjha maññe¹ passati, ehi Mallike ācamehīti². Atha kho rājā Pasenadi Kosalo uṭṭhāyāsanā ekamsam uttarāsangam karitvā yena Bhagavā tenañjalim paṇāmetvā tikkhattum udānam udānesi "namo tassa Bhagavato Arahato Sammāsambuddhassa, namo tassa Bhagavato Arahato Sammāsambuddhassā"ti.

Piyajātikasuttam nitthitam sattamam.

8. Bāhitikasutta

358. Evam me sutam—ekam samayam Bhagavā Sāvatthiyam viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Atha kho āyasmā Ānando pubbaṇhasamayam nivāsetvā pattacīvaramādāya Sāvatthiyam piṇḍāya pāvisi, Sāvatthiyam piṇḍāya caritvā pacchābhattam piṇḍapātapaṭikkanto yena Pubbārāmo Migāramātupāsādo tenupasaṅkami divāvihārāya. Tena kho pana samayena rājā Pasenadi Kosalo Ekapuṇḍarīkam nāgam abhiruhitvā sāvatthiyā niyyāti divā divassa. Addasā kho rājā Pasenadi Kosalo āyasmantam Ānandam dūratova āgacchantam, disvāna Sirivaḍḍham mahāmattam āmantesi "āyasmā no eso samma Sirivaḍḍha

Ānando"ti. Evam mahārāja āyasmā eso Ānandoti. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo aññataram purisam āmantesi "ehi tvam ambho purisa yenāyasmā Ānando tenupasaṅkama, upasaṅkamitvā mama vacanena āyasmato Ānandassa pāde sirasā vandāhi 'rājā bhante Pasenadi Kosalo āyasmato Ānandassa pāde sirasā vandatī'ti, evañca vadehi 'sace kira bhante āyasmato Ānandassa na kiñci accāyikam karanīyam, āgametu kira bhante āyasmā Ānando muhuttam anukampam upādāyā'ti". "Evam devā"ti kho so puriso rañño Pasenadissa Kosalassa paţissutvā yenāyasmā Ānando tenupasankami, upasankamitvā āyasmantam Ānandam abhivādetvā ekamantam atthāsi, ekamantam thito kho so puriso āyasmantam Ānandam etadavoca "rājā bhante Pasenadi Kosalo āyasmato Ānandassa pāde sirasā vandati, evañca vadeti 'sace kira bhante āyasmato Ānandassa na kiñci accāyikam karaṇīyam, āgametu kira bhante āyasmā Ānando muhuttam anukampam upādāyā'ti". Adhivāsesi kho āyasmā Ānando tunhībhāvena. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo yāvatikā nāgassa bhūmi, nāgena gantvā nāgā paccorohitvā pattikova yenāyasmā Ānando tenupasankami, upasankamitvā āyasmantam Ānandam abhivādetvā ekamantam atthāsi, ekamantam thito kho rājā Pasenadi Kosalo āyasmantam Ānandam etadavoca "sace bhante āyasmato Ānandassa na kiñci accāyikam karanīyam, sādhu bhante, āyasmā Ānando yena Aciravatiyā nadiyā tīram tenupasankamatu anukampam upādāyā"ti. Adhivāsesi kho āyasmā Ānando tunhībhāvena.

359. Atha kho āyasmā Ānando yena Aciravatiyā nadiyā tīram tenupasankami, upasankamitvā añnatarasmim rukkhamūle pannatte āsane nisīdi. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo yāvatikā nāgassa bhūmi, nāgena gantvā nāgā pacco rohitvā pattikova yenāyasmā Ānando tenupasankami, upasankamitvā āyasmantam Ānandam abhivādetvā ekamantam aṭṭhāsi, ekamantam ṭhito kho rājā Pasenadi Kosalo āyasmantam Ānandam etadavoca "idha bhante

āyasmā Ānando hatthatthare nisīdatū"ti. Alaṁ mahārāja, nisīda tvaṁ, nisinno ahaṁ sake āsaneti. Nisīdi kho rājā Pasenadi Kosalo paññatte āsane, nisajja kho rājā Pasenadi Kosalo āyasmantaṁ Ānandaṁ etadavoca "kiṁ nu kho bhante Ānanda so Bhagavā tathārūpaṁ kāyasamācāraṁ samācareyya, yvāssa kāyasamācāro opārambho samaṇehi brāhmaṇehī"ti¹. Na kho mahārāja so Bhagavā tathārūpaṁ kāyasamācāraṁ samācareyya, yvāssa kāyasamācāro opārambho samaṇehi brāhmaṇehi viññūhīti.

Kim pana bhante Ānanda so Bhagavā tathārūpam vacīsamācāram -pamanosamācāram samācareyya, yvāssa manosamācāro opārambho samaņehi brāhmaņehīti¹. Na kho mahārāja so Bhagavā tathārūpam manosamācāram samācareyya, yvāssa manosamācāro opārambho samaņehi brāhmaņehi viññūhīti.

Acchariyam bhante, abbhutam bhante, yañhi mayam bhante nāsakkhimhā pañhena paripūretum. Tam bhante āyasmatā Ānandena pañhassa veyyākaraṇena paripūritam. Ye te bhante bālā abyattā ananuvicca apariyogāhetvā paresam vaṇṇam vā avaṇṇam vā bhāsanti, na mayam tam sārato paccāgacchāma. Ye pana² te bhante paṇḍitā viyattā³ medhāvino anuvicca pariyogāhetvā paresam vaṇṇam vā avaṇṇam vā bhāsanti, mayam tam sārato paccāgacchāma.

360. Katamo pana bhante Ānanda kāyasamācāro opārambho samaņehi brāhmaņehi viññūhīti. Yo kho mahārāja kāyāsamācāro akusalo.

Katamo pana bhante kāyasamācāro akusalo. Yo kho mahārāja kāyasamācāro sāvajjo.

Katamo pana bhante kāyasamācāro sāvajjo. Yo kho mahārāja kāyasamācāro sabyābajjho⁴.

^{1.} Brāhmaņehi viññūhīti (sabbattha) Aṭṭhakathā Ṭīkā oloketabbā.

^{2.} Ye ca kho (Sī, Syā, Kam, I)

^{3.} Byattā (Sī, Syā, Kaṁ, I)

^{4.} Sabyāpajjho (Sī, Syā, Kam, I), sabyāpajjo (Ka)

Katamo pana bhante kāyasamācāro sabyābajjho. Yo kho mahārāja kāyasamācāro dukkhavipāko.

Katamo pana bhante kāyasamācāro dukkhavipāko. Yo kho mahārāja kāyasamācāro attabyābādhāyapi samvattati, parabyābādhāyapi samvattati, ubhayabyābādhāyapi samvattati. Tassa akusalā dhammā abhivaḍḍhanti, kusalā dhammā parihāyanti. Evarūpo kho mahārāja kāyasamācāro opārambho samanehi brāhmanehi viññūhīti.

Katamo pana bhante Ānanda vacīsamācāro -pa- manosamācāro opārambho samaņehi brāhmaņehi viññūhīti. Yo kho mahārāja manosamācāro akusalo.

Katamo pana bhante manosamācāro akusalo. Yo kho mahārāja manosamācāro sāvajjo.

Katamo pana bhante manosamācāro sāvajjo. Yo kho mahārāja manosamācāro sabyābajjho.

Katamo pana bhante manosamācāro sabyābajjho. Yo kho mahārāja manosamācāro dukkhavipāko.

Katamo pana bhante manosamācāro dukkhavipāko. Yo kho mahārāja manosamācāro attabyābādhāyapi samvattati, parabyābādhāyapi samvattati, ubhayabyābādhāyapi samvattati. Tassa akusalā dhammā abhivaḍḍhanti, kusalā dhammā parihāyanti. Evarūpo kho mahārāja manosamācāro opārambho samaņehi brāhmaņehi viññūhīti.

Kim nu kho bhante Ānanda so Bhagavā sabbesamyeva akusalānam dhammānam pahānam vaṇṇetīti. Sabbākusaladhammapahīno kho mahārāja Tathāgato kusaladhammasamannāgatoti.

361. Katamo pana bhante Ānanda kāyasamācāro anopārambho samaņehi brāhmaņehi viññūhīti. Yo kho mahārāja kāyasamācāro kusalo.

Katamo pana bhante kāyasamācāro kusalo. Yo kho mahārāja kāyasamācāro anavajjo.

Katamo pana bhante kāyasamācāro anavajjo. Yo kho mahārāja kāyasamācāro abyābajjho.

Katamo pana bhante kāyasamācāro abyābajjho. Yo kho mahārāja kāyasamācāro sukhavipāko.

Katamo pana bhante kāyasamācāro sukhavipāko. Yo kho mahārāja kāyasamācāro nevattabyābādhāyapi samvattati, na parabyābādhāyapi samvattati, na ubhayabyābādhāyapi samvattati. Tassa akusalā dhammā parihāyanti, kusalā dhammā abhivaḍḍhanti. Evarūpo kho mahārāja kāyasamācāro anopārambho samanehi brāhmanehi viññūhīti.

Katamo pana bhante Ānanda vacīsamācāro -pa- manosamāro anopārambho samaņehi brāhmaņehi viññūhīti. Yo kho mahārāja manosamācāro kusalo.

Katamo pana bhante manosamācāro kusalo. Yo kho mahārāja manosamācāro anavajjo.

Katamo pana bhante manosamācāro anavajjo. Yo kho mahārāja manosamācāro abyābajjho.

Katamo pana bhante manosamācāro abyābajjho. Yo kho mahārāja manosamācāro sukhavipāko.

Katamo pana bhante manosamācāro sukhavipāko. Yo kho mahārāja manosamācāro nevattabyābādhāyapi samvattati, na parabyābādhāyapi samvattati, na ubhayabyābādhāyapi samvattati. Tassa akusalā dhammā parihāyanti, kusalā dhammā abhivaḍḍhanti. Evarūpo kho mahārāja manosamācāro anopārambho samanehi brāhmanehi viññūhīti.

Kim pana bhante Ānanda so Bhagavā sabbesamyeva kusalānam dhammānam upasampadam vaṇṇetīti. Sabbākusaladhammapahīno kho mahārāja Tathāgato kusaladhammasamannāgatoti.

362. Acchariyam bhante, abbhutam bhante, yāva subhāsitam cidam¹ bhante āyasmatā Ānandena, iminā ca mayam bhante āyasmato Ānandassa subhāsitena attamanābhiraddhā, evam attamanābhiraddhā ca mayam bhante āyasmato Ānandassa subhāsitena. Sace bhante āyasmato Ānandassa hatthiratanam kappeyya, hatthiratanampi mayam āyasmato Ānandassa dadeyyāma. Sace bhante āyasmato Ānandassa assaratanam kappeyya, assaratanampi mayam āyasmato Ānandassa dadeyyāma. Sace bhante āyasmato Ānandassa gāmavaram kappeyya, gāmavarampi mayam āyasmato Ānandassa dadeyyāma. Api ca bhante mayampetam² jānāma "netam āyasmato Ānandassa kappatī"ti. Ayam me bhante bāhitikā raññā Māgadhena Ajātasattunā Vedehiputtena vatthanāļiyā³ pakkhipitvā pahitā soļasasamā āyāmena aṭṭhasamā vittārena. Tam bhante āyasmā Ānando paṭiggaṇhātu anukampam upādāyāti. Alam mahārāja, paripuṇṇam me ticīvaranti.

Ayam bhante Aciravatī nadī diṭṭhā āyasmatā ceva Ānandena amhehi ca, yadā uparipabbate mahāmegho abhippavuṭṭho hoti. Athāyam Aciravatī nadī ubhato kūlāni samvissandantī gacchati. Evameva kho bhante āyasmā Ānando imāya bāhitikāya attano ticīvaram karissati. Yam panāyasmato Ānandassa purāṇam ticīvaram, tam sabrahmacārīhi samvibhajissati. Evāyam amhākam dakkhiṇā samvissandantī maññe gamissati. Paṭiggaṇhātu bhante āyasmā Ānando bāhitikanti. Paṭiggaḥesi kho āyasmā Ānando bāhitikam.

Atha kho rājā Pasenadi Kosalo āyasmantam Ānandam etavoca "handa ca dāni mayam bhante Ānanda gacchāma, bahukiccā mayam bahukaraṇīyā"ti. Yassadāni tvam mahārāja kālam maññasīti. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo āyasmato Ānandassa bhāsitam abhinanditvā anumoditvā uṭṭhāyāsanā āyasmantam Ānandam abhivādetvā padakkhiṇam katvā pakkāmi.

^{1.} Subhāsitamidam (Sī)

^{2.} Mayameva taṁ (Sī), mayampanetaṁ (Syā, Kaṁ)

^{3.} Chattanāļiyā (Syā, Kaṁ, I)

363. Atha kho āyasmā Ānando acirapakkantassa rañño Pasenadissa Kosalassa yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho āyasmā Ānando yāvatako ahosi raññā Pasenadinā Kosalena siddhiṁ kathāsallāpo, taṁ sabbaṁ Bhagavato ārocesi, tañca bāhitikaṁ Bhagavato pādāsi. Atha kho Bhagavā bhikkhū āmantesi "lābhā bhikkhave rañño Pasenadissa Kosalassa, suladdhalābhā bhikkhave rañño Pasenadissa Kosalassa, yaṁ rājā Pasenadi Kosalo labhati Ānandaṁ dassanāya, labhati payirupāsanāyā"ti.

Idamavoca Bhagavā. Attamanā te bhikkhū Bhagavato bhāsitam abhinandunti.

Bāhitikasuttam niţţhitam aţţhamam.

9. Dhammacetiyasutta

364. Evam me sutam—ekam samayam Bhagavā Sakkesu viharati Medāļupam¹ nāma Sakyānam nigamo. Tena kho pana samayena rājā Pasenadi Kosalo Nagarakam anuppatto hoti kenacideva karaņīyena. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo Dīgham Kārāyanam āmantesi "yojehi samma Kārāyana bhadrāni bhadrāni yānāni, uyyānabhūmim gacchāma subhūmim dassanāyā"ti². "Evam devā"ti kho Dīgho Kārāyano rañño Pasenadissa Kosalassa paṭissutvā bhadrāni bhadrāni yānāni yojāpetvā rañño Pasenadissa Kosalassa paṭivedesi "yuttāni kho te deva bhadrāni bhadrāni yānāni, yassadāni kālam maññasī"ti. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo bhadram yānam abhiruhitvā bhadrehi bhadrehi yānehi Nagarakamhā niyyāsi mahaccā rājānubhāvena. Yena ārāmo tena pāyāsi. Yāvatikā yānassa bhūmi, yānena gantvā yānā paccorohitvā pattikova ārāmam pāvisi. Addasā kho rājā Pasenadi Kosalo ārāme jaṅghāvihāram anucaṅkamamāno

anuvicaramāno rukkhamūlāni pāsādikāni pasādanīyāni appasaddāni appanigghosāni vijanavātāni manussarāhasseyyakāni¹ paṭisallānasāruppāni. Disvāna Bhagavantamyeva ārabbha sati udapādi "imāni kho tāni rukkhamūlāni pāsādikāni pasādanīyāni appasaddāni appanigghosāni vijanavātāni manussarāhasseyyakāni paṭisallānasāruppāni. Yattha sudam mayam tam Bhagavantam payirupāsāma Arahantam Sammāsambuddhan"ti.

365. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo Dīgham Kārāyanam āmantesi "imāni kho samma Kārāyana tāni rukkhamūlāni pāsādikāni pasādanīyāni appasaddāni appanigghosāni vijanavātāni manussarāhasseyyakāni patisallānasāruppāni. Yattha sudam mayam tam Bhagavantam payirupāsāma Arahantam Sammāsambuddham. Kaham nu kho samma Kārāyana etarahi so Bhagavā viharati Araham Sammāsambuddho"ti. Atthi mahārāja Medālupam nāma Sakyānam nigamo, tattha so Bhagavā etarahi viharati Araham Sammāsambuddhoti. Kīvadūre² pana samma Kārāyana Nagarakamhā Medāļupam nāma Sakyānam nigamo hotīti. Na dūre mahārāja tīņi yojanāni sakkā divasāvasesena gantunti. Tena hi samma Kārāyana yojehi bhadrāni bhadrāni yānāni, gamissāma mayam tam Bhagavantam dassanāya Arahantam Sammāsambuddhanti. "Evam devā"ti kho Dīgho Kārāyano rañño Pasenadissa Kosalassa patissutvā bhadrāni bhadrāni yānāni yojāpetvā rañño Pasenadissa Kosalassa paţivedesi "yuttāni kho te deva bhadrāni bhadrāni yānāni, yassadāni kālam maññasī"ti. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo bhadram yānam abhiruhitvā bhadrehi bhadrehi yānehi Nagarakamhā yena Medālupam nāma Sakyānam nigamo tena pāyāsi. Tenava divasāsesena Medāļupam nāma Sakyānam nigamam sampāpuni. Yena ārāmo tena pāyāsi, yāvatikā yānassa bhūmi, yānena gantvā yānā paccorohitvā pattikova ārāmam pāvisi.

366. Tena kho pana samayena sambahulā bhikkhū abbhokāse caṅkamanti. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo yena te bhikkhū tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā te bhikkhū etadavoca "kahaṁ nu kho bhante

^{1.} Manussarāhaseyyakāni (Sī, I)

etarahi so Bhagavā viharati Arahaṁ Sammāsambuddho, dassanakāmā hi mayaṁ taṁ Bhagavantaṁ Arahantaṁ Sammāsambuddhan"ti. Eso mahārāja vihāro saṁvutadvāro, tena appasaddo upasaṅkamitvā ataramāno āḷindaṁ pavisitvā ukkāsitvā aggaḷaṁ ākoṭehi, vivarissati Bhagavā te dvāranti. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo tattheva khaggañca uṇhīsañca Dīghassa Kārāyanassa pādāsi. Atha kho Dīghassa Kārāyanassa etadahosi "rahāyati kho dāni rājā¹ idheva² dāni mayā ṭhātabban"ti. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo yena so vihāro saṁvutadvāro, tena appasaddo upasaṅkamitvā ataramāno āḷindaṁ pavisitvā ukkāsitvā aggaḷaṁ ākoṭesi. Vivari Bhagavā dvāraṁ. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo vihāraṁ pavisitvā Bhagavato pādesu sirasā nipatitvā Bhagavato pādāni mukhena ca paricumbati, pāṇīhi ca parisambāhati, nāmañca sāveti "rājāhaṁ bhante Pasenadi Kosalo, rājāhaṁ bhante Pasenadi Kosalo"ti.

367. Kim pana tvam mahārāja atthavasam sampassamāno imasmim sarīre evarūpam paramanipaccakāram karosi, mittūpahāram³ upadamsesīti. Atthi kho me bhante Bhagavati dhammanvayo hoti "Sammāsambuddho Bhagavā, svākkhāto Bhagavatā dhammo, suppaṭipanno Bhagavato sāvakasamgho"ti. Idhāham bhante passāmi eke samaṇabrāhmaṇe pariyantakatam brahmacariyam carante dasapi vassāni vīsampi vassāni timsampi vassāni cattārīsampi vassāni. Te aparena samayena sunhātā suvilittā kappitakesamassū pañcahi kāmaguṇehi samappitā samaṅgībhūtā paricārenti. Idha panāham bhante bhikkhū passāmi yāvajīvam āpāṇakoṭikam paripuṇṇam parisuddham brahmacariyam carante. Na kho panāham bhante ito bahiddhā aññam evam paripuṇṇam parisuddham brahmacariyam samanupassāmi. Ayampi kho me bhante Bhagavati dhammanvayo hoti "Sammāsambuddho Bhagavā, svākkhāto Bhagavatā dhammo, suppaṭipanno Bhagavato sāvakasamgho"ti.

368. Puna caparam bhante rājānopi rājūhi vivadanti, khattiyāpi khattiyehi vivadanti, brāhmaṇāpi brāhmaṇehi vivadanti, gahapatayopi

gahapatīhi vivadanti, mātāpi puttena vivadati, puttopi mātarā vivadati, pitāpi puttena vivadati, puttopi pitarā vivadati, bhātāpi bhaginiyā vivadati, bhaginīpi bhātarā vivadati, sahāyopi sahāyena vivadati. Idha panāhaṁ bhante bhikkhū passāmi samagge sammodamāne avivadamāne khīrodakībhūte aññamaññaṁ piyacakkhūhi sampassante viharante. Na kho panāhaṁ bhante ito bahiddhā aññaṁ evaṁ samaggaṁ parisaṁ samanupassāmi. Ayampi kho me bhante Bhagavati dhammanvayo hoti "Sammāsambuddho Bhagavā, svākkhāto Bhagavatā dhammo, suppaṭipanno Bhagavato sāvakasaṁgho"ti.

369. Puna caparāham bhante ārāmena ārāmam uyyānena uyyānam anucankamāmi anuvicarāmi, soham tattha passāmi eke samanabrāhmane kise lūkhe dubbanne uppanduppandukajāte dhamanisanthatagatte na viya maññe cakkhum bandhante janassa dassanāya. Tassa mayham bhante etadahosi "addhā ime āyasmanto anabhiratā vā brahmacariyam caranti. Atthi vā tesam kiñci pāpam kammam katam paticchannam, tathā hi ime āyasmanto kisā lūkhā dubbannā uppanduppandukajātā dhamanisanthatagattā na viya maññe cakkhum bandhanti janassa dassanāyā"ti. Tyāham upasankamitvā evam vadāmi "kim nu kho tumhe āyasmanto kisā lūkhā dubbannā uppanduppandukajātā dhamañisanthatagattā na viya maññe cakkhum bandhatha janassa dassanāyā"ti. Te evamāhamsu "bandhukarogo no¹ mahārājā"ti. Idha panāham bhante bhikkhū passāmi hatthapahatthe udaggudagge abhiratarūpe pīnindriye² appossukke pannalome paradattavutte migabhūtena cetasā viharante. Tassa mayham bhante etadahosi "addho ime āyasmanto tassa Bhagavato sāsane ulāram pubbenāparam visesam jānanti, tathā hi ime āyasmanto hatthapahatthā udaggudaggā abhiratarūpā pīnindriyā appossukkā pannalomā paradattavuttā migabhūtena cetasā viharantī"ti. Ayampi kho me bhante Bhagavati dhammanvayo hoti "Sammāsambuddho Bhagavā, svākkhāto Bhagavatā dhammo, suppatipanno Bhagavato sāvakasamgho"ti.

370. Puna caparāham bhante rājā khattiyo muddhāvasitto pahomi ghātetāyam vā ghātetum jāpetāyam vā jāpetum pabbājetāyam vā

pabbājetum, tassa mayham bhante aḍḍakaraṇe nisinnassa antarantarā katham opātenti. Soham na labhāmi, mā me bhonto aḍḍakaraṇe nisinnassa antarantarā katham opātenta¹. Kathāpariyosānam me bhonto āgamentūti. Tassa mayham bhante antarantarā katham opātenti. Idha panāham bhante bhikkhū passāmi, yasmim samaye Bhagavā anekasatāya parisāya dhammam deseti, neva tasmim samaye Bhagavato sāvakānam khipitasaddo vā hoti ukkāsitasaddo vā. Bhūtapubbam bhante Bhagavā anekasatāya parisāya dhammam deseti, tatraññataro Bhagavato sāvako ukkāsi, tamenam aññataro sabrahmacārī jaṇṇukena ghaṭṭesi "appasaddo āyasmā hotu, māyasmā saddamakāsi, Satthā no Bhagavā dhammam desetī"ti. Tassa mayham bhante etadahosi "acchariyam vata bho, abbhutam vata bho, adaṇḍena vata kira bho asattena evam suvinītā parisā bhavissatī"ti, na kho panāham bhante ito bahiddhā aññam evam suvinītam parisam samanupassāmi, ayampi kho me bhante Bhagavati dhammanvayo hoti "Sammāsambuddho Bhagavā, svākkhāto Bhagavatā dhammo, suppaṭipanno Bhagavato sāvakasamgho"ti.

371. Puna caparāham bhante passāmi imekacce khattiyapaṇḍite nipuṇe kataparappavāde vālavedhirūpe, te bhindantā² maññe caranti paññāgatena diṭṭhigatāni. Te suṇanti "samaṇo khalu bho Gotamo amukam nāma gāmam vā nigamam vā osarissatī"ti. Te pañham abhisaṅkharonti "imam mayam pañham samaṇam Gotamam upasaṅkamitvā pucchissāma, evam ce no puṭṭho evam byākarissati, evamassa mayam vādam āropessāma. Evam cepi no puṭṭho evam byākarissati, evampissa mayam vādam āropessāma"ti. Te suṇanti "samaṇo khalu bho Gotamo amukam nāma gāmam vā nigamam vā osaṭo"ti, te yena Bhagavā tenupasaṅkamanti. Te Bhagavā dhammiyā kathāya sandasseti samādapeti samuttejeti sampahamseti. Te Bhagavatā dhammiyā kathāya sandassitā samādapitā samuttejitā sampahamsitā na ceva Bhagavantam pañham pucchanti, kuto vādam āropessanti, aññadatthu Bhagavato sāvakā sampajjanti. Ayampi kho me bhante Bhagavato dhammanvayo hoti "sammā-

^{1.} Opātentu (Sī) Upariselasutte pana "opātethā" tiyeva dissati.

sambuddho Bhagavā, svākkhāto Bhagavatā dhammo, suppaṭipanno Bhagavato sāvakasaṁgho"ti.

372. Puna caparāham bhante passāmi idhekacce brāhmanapandite -pagahapatipandite. Samanapandite nipune kataparappavāde vālavedhirūpe. Te bhindantā maññe caranti paññāgatena ditthigatāni. Te sunanti "samano khalu bho Gotamo amukam nāma gāmam vā nigamam vā osarissatī"ti. Te pañham abhisankharonti "imam mayam pañham samanam Gotamam upasankamitvā pucchissāma, evam ce no puttho evam byākarissati, evamassa mayam vādam āropessāma. Evam cepi no puttho evam byākarissati, evampissa mayam vādam āropessāmā"ti. Te sunanti "samano khalu bho Gotamo amukam nāma gāmam vānigamam vā osato"ti, te yena Bhagavā tenupasankamanti. Te Bhagavā dhammiyā kathāya sandasseti samādapeti samuttejeti sampahamseti. Te Bhagavatā dhammiyā kathāya sandassitā samādapitā samuttejitā sampahamsitā na ceva Bhagavantam pañham pucchanti, kuto vādam āropessanti, aññadatthu Bhagavantamyeva okāsam yācanti agārasmā anagāriyam pabbajjāya. Te Bhagavā pabbājeti, te tathāpabbajitā samānā ekā vūpakatthā appamattā ātāpino pahitattā viharantā nacirasseva, yassatthāya kulaputtā sammadeva agārasmā anagāriyam pabbajanti. Tadanuttaram brahmacariyapariyosānam dittheva dhamme sayam abhiññā sacchikatvā upasampajja viharanti. Te evamāhamsu "manam vata bho anassāma, manam vata bho panassāma. Mayam hi pubbe assamanāva samānā samanāmhāti patijānimhā, abrāhmanāva samānā brāhmanamhāti patijānimhā, anarahantova samānā arahantāmhāti patijānimhā, idāni khomha samaṇā, idāni khomha brāhmaṇā, idāni khomha arahanto"ti. Ayampi kho me bhante Bhagavati dhammanyayo hoti "Sammāsambuddho Bhagavā, svākkhāto Bhagavatā dhammo, suppatipanno Bhagavato sāvakasamgho"ti.

373. Puna caparāham bhante ime Isidattapurānā thapatayo mamabhattā mamayānā, aham nesam jīvikāya¹ dātā, yasassa āhattā.

atha ca pana no tathā mayi nipaccakāraṁ karonti, yathā Bhagavati. Bhūtapubbāhaṁ bhante senaṁ abbhuyyāto samāno ime ca Isidattapurāṇā thapatayo vīmaṁsamāno aññatarasmiṁ sambādhe āvasathe vāsaṁ upagacchiṁ. Atha kho bhante ime Isidattapurāṇā thapatayo bahudeva rattiṁ dhammiyā kathāya vītināmetvā yato ahosi Bhagavā ¹, tato sīsaṁ katvā maṁ pādato karitvā nipajjiṁsu. Tassa mayhaṁ bhante etadahosi "acchariyaṁ vata bho, abbhutaṁ vata bho, ime Isidattapurāṇā thapatayo mamabhattā mamayānā, ahaṁ nesaṁ jīvikāya dātā, yasassa āhattā. Atha ca pana no tathā mayi nipaccakāraṁ karonti, yathā Bhagavati. Addhā ime āyasmanto tassa Bhagavato sāsane uļāraṁ pubbenāparaṁ visesaṁ jānantī"ti. Ayampi kho me bhante Bhagavati dhammanvayo hoti "Sammāsambuddho Bhagavā, svākkhāto Bhagavatā dhammo, suppaṭipanno Bhagavato sāvakasaṁgho"ti.

374. Puna caparam bhante Bhagavāpi khattiyo, ahampi khattiyo, Bhagavāpi Kosalo, ahampi Kosalo, Bhagavāpi āsītiko, ahampi āsītiko. Yampi bhante Bhagavāpi khattiyo, ahampi khattiyo, Bhagavāpi Kosalo, ahampi Kosalo, Bhagavāpi āsītiko, ahampi āsītiko, imināvārahāmevāham² bhante Bhagavati paramanipaccakāram kātum mittūpahāram upadamsetum. Handa ca dāni mayam bhante gacchāma bahukiccā mayam bahukaraṇīyāti. Yassadāni tvam mahārāja kālam maññasīti. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo uṭṭhāyāsanā Bhagavantam abhivādetvā padakkhiṇam katvā pakkāmi. Atha kho Bhagavā acirapakkantassa rañño Pasenadissa Kosalassa bhikkhū āmantesi "eso bhikkhave rājā Pasenadi Kosalo dhammacetiyāni bhāsitvā uṭṭhāyāsanā pakkanto, uggaṇhatha bhikkhave dhammacetiyāni, pariyāpuṇātha bhikkhave dhammacetiyāni, dhāretha bhikkhave dhammacetiyāni, atthasamhitāni bhikkhave dhammacetiyāni ādibrahmacariyakānī"ti.

Idamavoca Bhagavā. Attamanā te bhikkhū Bhagavato bhāsitam abhinandunti.

Dhammacetiyasuttam nitthitam navamam.

10. Kannakatthalasutta

375. Evam me sutam—ekam samayam Bhagavā Uruññāyam¹ viharati Kannakatthale migadāye. Tena kho pana samayena rājā Pasenadi Kosalo Uruññam anuppatto hoti kenacideva karanīyena. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo aññataram purisam āmantesi "ehi tvam ambho purisa yena Bhagavā tenupasankama, upasankamityā mama vacanena Bhagavato pāde sirasā vandāhi, appābādham appātankam lahutthānam balam phāsuvihāram puccha 'rājā bhante Pasenadi Kosalo Bhagavato pāde sirasā vandati, appābādham appātankam lahutthānam balam phāsuvihāram pucchatī'ti. Evanca vadehi 'ajja kira bhante rājā Pasenadi Kosalo pacchābhattam bhuttapātarāso Bhagavantam dassanāya upasankamissatī'ti". "Evam devā"ti kho so puriso rañño Pasenadissa Kosalassa paţissutvā yena Bhagavā tenupasankami, upasankamitvā Bhagavantam abhivādetvā ekamantam nisīdi, ekamantam nisinno kho so puriso Bhagavantam etadavoca "rājā bhante Pasenadi Kosalo Bhagavato pāde sirasā vandati, appābādham appātankam lahutthānam balam phasuvihāram pucchati, evanca vadeti 'ajja kira bhante rājā Pasenadi Kosalo pacchābhattam bhuttapātarāso Bhagavantam dassanāya upasankamissatī'ti". Assosum kho Somā ca bhaginī Sakulā ca bhaginī "ajja kira rājā Pasenadi Kosalo pacchābhattam bhuttapātarāso Bhagavantam dassanāya upasankamissatī"ti. Atha kho Somā ca bhaginī Sakulā ca bhaginī rājānam Pasenadim Kosalam bhattābhihāre upasankamitvā etadavocum "tena hi mahārāja amhākampi vacanena Bhagavato pāde sirasā vandāhi, appābādham appātankam lahutthānam balam phāsuvihāram puccha, Somā ca bhante bhaginī Sakulā ca bhaginī Bhagavato pāde sirasā vandati, appābādham appātankam lahutthānam balam phāsuvihāram pucchatī"ti.

376. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo pacchābhattam bhuttapātarāso yena Bhagavā tenupasankami, upasankamitvā Bhagavantam abhivādetvā ekamantam nisīdi, ekamantam nisīnno kho rājā Pasenadi

Kosalo Bhagavantam etadavoca "Somā ca bhante bhaginī Sakulā ca bhante bhaginī Bhagavato pāde sirasā vandati¹, appābādham appātamkam lahuṭṭhānam balam phāsuvihāram pucchatī"ti². Kim pana mahārāja Somā ca bhaginī Sakulā ca bhiginī aññam dūtam nālatthunti. Assosum kho bhante Somā ca bhaginī Sakulā ca bhaginī "ajja kira rājā Pasenadi Kosalo pacchābhattam bhuttapātarāso Bhagavantam dassanāya upasamkamissatī"ti. Atha kho bhante Somā ca bhaginī Sakulā ca bhaginī mam bhattābhihāre upasamkamitvā etadavocum "tena hi mahārāja amhākampi vacanena Bhagavato pāde sirasā vandāhi, appābādham appātamkam lahuṭṭhānam balam phāsuvihāram puccha, Somā ca bhaginī Sakulā ca bhaginī Bhagavato pāde sirasā vandati, appābādham appātamkam lahuṭṭhānam balam phāsuvihāram pucchatī"ti. Sukhiniyo hontu tā mahārāja Somā ca bhaginī Sakulā ca bhaginīti.

377. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo Bhagavantam etadavoca "sutam metam bhante, samaņo Gotamo evamāha 'natthi so samaņo vā brāhmaņo vā, yo sabbaññū sabbadassāvī aparisesam ñāṇadassanam paṭijānissati, netam ṭhānam vijjatī'ti, ye te bhante evamāhamsu 'samaņo Gotamo evamāha, natthi so samaņo vā brāhmaņo vā yo sabbaññū sabbadassāvī aparisesam ñāṇadassanam paṭijānissati, netam ṭhānam vijjatī'ti, kacci te bhante Bhagavato vuttavādino, na ca Bhagavantam abhūtena abbhācikkhanti, dhammassa cānudhammam byākaronti, na ca koci sahadhammiko vādānuvādo gārayham ṭhānam āgacchatī''ti. Ye te mahārāja evamāhamsu "samaņo Gotamo evamāha 'natthi so samaņo vā brāhmaņo vā, yo sabbaññū sabbadassāvī aparisesam ñāṇadassanam paṭijānissati, netam ṭhānam vijjatī'ti, na me te vuttavādino abbhācikkhanti ca pana mam te asatā abhūtenā''ti.

378. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo Viṭaṭūbhaṁ senāpatiṁ āmantesi "ko nu kho senāpati imaṁ kathāvatthuṁ rājantepure abbhudāhāsī"ti. Sañjayo mahārāja brāhmaṇo Ākāsagottoti. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo aññataraṁ purisaṁ āmantesi "ehi

tvam ambho purisa mama vacanena Sañjayam brāhmaṇam Ākāsagottam āmantehi 'rājā tam bhante Pasenadi Kosalo āmantetī'ti". "Evam devā"ti kho so puriso rañño Pasenadissa Kosalassa patissutvā yena Sañjayo brāhmano Ākāsagotto tenupasankami, upasamkamitvā Sanjayam brāhmanam Ākāsagottam etadavoca "rājā tam bhante Pasenadi Kosalo āmantetī"ti. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo Bhagavantam etadavoca "siyā nu kho bhante Bhagavatā aññadeva kiñci sandhāya bhāsitam, tañca jano aññathāpi paccāgacchevya¹, yathā katham pana bhante Bhagavā abhijānāti vācam bhāsitā"ti. Evam kho aham mahārāja abhijānāmi vācam bhāsitā, natthi so samano vā brāhmano vā, yo sakideva sabbam ñassati sabbam dakkhiti, netam thānam vijjatīti. Heturūpam bhante Bhagavā āha, saheturūpam bhante Bhagavā āha, natthi so samano vā brāhamano vā, yo sakideva sabbam ñassati sabbam dakkhiti, netam thanam vijjatīti. Cattarome bhante vanna khattiyā brāhmanā vessā suddā, imesam nu kho bhante catunnam vannānam siyā viseso, siyā nānākarananti. Cattārome mahārāja vannā khattiyā brāhmanā vessā suddā, imesam kho mahārāja catunnam vannānam dve vannā aggamakkhāyanti khattiyā ca brāhmanā ca, yadidam abhivādanapaccutthāna-añjalikammasāmīcikammānīti². Nāham bhante Bhagavantam ditthadhammikam pucchāmi, samparāyikāham bhante Bhagavantam pucchāmi, cattārome bhante vannā khattiyā brāhmanā vessā suddā, imesam nu kho bhante catunnam vannānam siyā viseso, siyā nānākarananti.

379. Pañcimāni mahārāja padhāniyaṅgāni. Katamāni pañca, idha mahārāja bhikkhu saddho hoti, saddahati Tathāgatassa bodhiṁ "itipi so Bhagavā Arahaṁ Sammāsambuddho Vijjācaraṇasampanno Sugato Lokavidū Anuttaro purisadammasārathi Satthā devamanussānaṁ Buddho Bhagavā"ti. Appābādho hoti appātaṅko, samavepākiniyā gahaṇiyā samannāgato nātisītāya nāccuṇhāya majjhimāya padhānakkhamāya. Asaṭho hoti amāyāvī yathābhūtaṁ attānaṁ āvikattā Satthari vā viññūsu vā sabrahmacārīsu. Āraddhavīriyo viharati akusalānaṁ

^{1.} Paccāgaccheyyāti, abhijānāmi mahārāja vācam bhāsitāti (Sī)

^{2.} Sāmicikammānanti (Sī)

dhammānam pahānāya kusalānam dhammānam upasampadāya thāmavā dalhaparakkamo anikkhittadhuro kusalesu dhammesu. Paññavā hoti udayatthagāminiyā paññāya samannāgato ariyāya nibbedhikāya sammādukkhakkhayagāminiyā. Imāni kho mahārāja pañca padhāniyaṅgāni. Cattārome mahārāja vannā khattiyā brāhmanā vessā suddā, te cassu imehi pañcahi padhāniyangehi samannāgatā. Ettha pana nesam assa dīgharattam hitāya sukhāyāti. Cattārome bhante vannā khattiyā brāhmanā vessā suddā, te cassu imehi pañcahi padhāniyangehi samannāgatā. Ettha pana nesam bhante siyā viseso, siyā nānākarananti. Ettha kho nesāham mahārāja padhānavemattatam vadāmi, seyyathāpissu mahārāja dve hatthidammā vā assadammā vā godammā vā sudantā suvinītā, dve hatthidammā vā assadammā vā godammā vā adantā avinītā. Tam kim maññasi mahārāja, ye te dve hatthidammā vā assadammā vā godammā vā sudantā suvinītā, api nu te dantāva dantakāranam gaccheyyum, dantāva dantabhūmim sampāpuneyyunti. Evam bhante. Ye pana te dve hatthidammā vā assadammā vā godammā vā adantā avinītā, api nu te adantāva dantakāranam gaccheyyum, adantāva dantabhūmim sampāpuneyyum. Seyyathāpi te dve hatthidammā vā assadammā vā godammā vā sudantā suvinītāti. No hetam bhante. Evameva kho mahārāja yam tam saddhena pattabbam appābādhena asathena amāyāvinā āraddhavīriyena paññavatā. Tam vata¹ assaddho bahvābādho satho māyāvī kusīto duppañño pāpuņissatīti, netam thānam vijjatīti.

380. Heturūpam bhante Bhagavā āha, saheturūpam bhante Bhagavā āha. Cattārome bhante vaṇṇā khattiyā brāhmaṇā vessā suddā, te cassu imehi pañcahi padhāniyangehi samannāgatā, te cassu sammappadhānā. Ettha pana nesam bhante siyā viseso, siyā nānākaraṇanti. Ettha kho² nesāham mahārāja na kiñci nānākaraṇam vadāmi, yadidam vimuttiyā vimuttim. Seyyathāpi mahārāja puriso sukkham sākakaṭṭham ādāya aggim abhinibbatteyya, tejo pātukareyya. Athāparo puriso sukkham sālakaṭṭham ādāya aggim abhinibbatteyya, tejo

pātukareyya. Athāparo puriso sukkhaṁ ambakaṭṭhaṁ ādāya aggiṁ abhinibbatteyya, tejo pātukareyya. Athāparo puriso sukkhaṁ udumbarakaṭṭhaṁ ādāya aggiṁ abhinibbatteyya, tejo pātukareyya. Taṁ kiṁ maññasi mahārāja, siyā nu kho tesaṁ aggīnaṁ nānādāruto abhinibbattānaṁ kiñci nānākaraṇaṁ, acciyā vā acciṁ vaṇṇena vā vaṇṇaṁ ābhāya vā ābhanti. No hetaṁ bhante. Evameva kho mahārāja yaṁ taṁ tejaṁ vīriyā nimmathitaṁ padhānābhinibbattaṁ¹. Nāhaṁ tattha kiñci nānākaraṇaṁ vadāmi. Yadidaṁ vimuttiyā vimuttinti. Heturūpaṁ bhante Bhagavā āha, saheturūpaṁ bhante Bhagavā āha. Kiṁ pana bhante atthi devāti. Kiṁ pana tvaṁ mahārāja evaṁ vadesi, kiṁ pana bhante atthi devāti. Yadi vā te bhante devā āgantāro itthattaṁ, yadi vā anāgantāro itthattaṁ. Ye te mahārāja devā sabyābajjhā, te devā āgantāro itthattaṁ. Ye te devā abyābajjhā, te devā anāgantāro itthattanti.

381. Evam vutte Viṭaṭūbho senāpati Bhagavantam etadavoca "ye te bhante devā sabyābajjhā āgantāro itthattam, te devā. Ye te devā abyābajjhā anāgantāro itthattam, te deve tamhā ṭhānā cāvessanti vā pabbājessanti vā"ti.

Atha kho āyasmato Ānandassa etadahosi "ayam kho Viṭaṭūbho senāpati rañño Pasenadissa Kosalassa putto, aham Bhagavato putto. Ayam kho kālo yam putto puttena manteyyā"ti. Atha kho āyasmā Ānando Viṭaṭūbham senāpatim āmantesi "tena hi senāpati tamyevettha paṭipucchissāmi, yathā te khameyya, tathā nam byākareyyāsi. Tam kim maññasi senāpati, yāvatā rañño Pasenadissa Kosalassa vijitam, yattha ca rājā Pasenadi Kosalo issariyādhipaccam rajjam kāreti. Pahoti tattha rājā Pasenadi Kosalo samaṇam vā brāhmaṇam vā puññavantam vā apuññavantam vā brahmacariyavantam vā abrahmacariyavantam vā tamhā ṭhānā cāvetum vā pabbājetum vā"ti. Yāvatā bho rañño Pasenadissa Kosalassa vijitam, yattha ca rājā Pasenadi Kosalo issariyādhipaccam rajjam kāreti, pahoti tattha rājā Pasenadi

^{1.} Viriyam nippharati, tam pacchābhinibbattam (Sī)

Kosalo samaṇam vā brāhmaṇam vā puññavantam vā apuññavantam vā brahmacariyavantam vā abrahmacariyavantam vā tamhā ṭhānā cāvetum vā pabbājetum vāti.

Taṁ kiṁ maññasi senāpati, yāvatā rañño Pasenadissa Kosalassa avijitaṁ, yattha ca rājā Pasenadi Kosalo na issariyādhipaccaṁ rajjaṁ kāreti, tattha pahoti rājā Pasenadi Kosalo samaṇaṁ vā brāhmaṇaṁ vā puññavantaṁ vā apuññavantaṁ vā brahmacariyavantaṁ vā abrahmacariyavantaṁ vā tamhā ṭhānā cāvetuṁ vā pabbājetuṁ vāti. Yāvatā bho rañño Pasenadissa Kosalassa avijitaṁ, yattha ca rājā Pasenadi Kosalo na issariyādhipaccaṁ rajjaṁ kāreti, na tattha pahoti rājā Pasenadi Kosalo samaṇaṁ vā brāhmaṇaṁ vā puññavantaṁ vā apuññavantaṁ vā brahmacariyavantaṁ vā abrahmacariyavantaṁ vā tamhā thānā cāvetuṁ vā pabbājetuṁ vāti.

Tam kim maññasi senāpati, sutā te devā Tāvatimsāti. Evam bho sutā me devā Tāvatimsā. Idhāpi bhotā raññā Pasenadinā Kosalena sutā devā Tāvatimsāti. Tam kim maññasi senāpati, pahoti rājā Pasenadi Kosalo deve Tāvatimse tamhā ṭhānā cāvetum vā pabbājetum vāti. Dassanampi bho rājā Pasenadi Kosalo deve Tāvatimse nappahoti, kuto pana tamhā ṭhānā cāvessati vā pabbājessati vāti. Evameva kho senāpati ye te devā sabyābajjhā āgantāro itthattam, te devā, ye te devā abyābajjhā anāgantāro itthattam, te deve dassanāyapi nappahonti, kuto pana tamhā ṭhānā cāvessanti vā pabbājessanti vāti.

382. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo Bhagavantam etadavoca "konāmo ayam bhante bhikkhū"ti. Ānando nāma mahārājāti. Ānando vata bho, Ānandarūpo vata bho, heturūpam bhante āyasmā Ānando āha, saheturūpam bhante āyasmā Ānando āha. Kim pana bhante atthi brahmāti. Kim pana tvam mahārāja evam vadesi "kim pana bhante atthi brahmā"ti. Yadi vā so bhante brahmā āgantā itthattam, yadi vā anāgantā itthattami. Yo so mahārāja brahmā sabyābajjho, so brahmā āgantā itthattami. Yo so brahma abyābajjho, so brahmā anāgantā itthattanti. Atha kho aññataro puriso rājānam

Pasenadim Kosalam etadavoca "Sañjayo mahārāja brāhmaņo Ākāsagotto āgato"ti. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo Sañjayam brāhmaņam Ākāsagottam etadavoca "ko nu kho brāhmaņa imam kathāvatthum rājantepure abbhudāhāsī"ti. Viṭaṭūbho mahārāja senāpatīti. Viṭaṭūbho senāpati evamāha "Sañjayo mahārāja brāhmaņo Ākāsagotto"ti. Atha kho aññataro puriso rājānam Pasenadim Kosalam etadavoca "yānakālo mahārājā"ti.

Atha kho rājā Pasenadi Kosalo Bhagavantam etadavoca "sabbaññutam mayam bhante Bhagavantam apucchimhā, sabbaññutam Bhagavā byākāsi, tañca panamhākam ruccati ceva khamati ca, tena camhā attamanā. Cātuvannisuddhim mayam bhante Bhagavantam apucchimhā, cātuvannisuddhim Bhagavā byākāsi, tañca panamhākam ruccati ceva khamati ca, tena camhā attamanā. Adhideve mayam bhante Bhagavantam apucchimhā, adhideve Bhagavā byākāsi, tañca panamhākam ruccati ceva khamati ca, tena camhā attamanā. Adhibrahmānam mayam bhante Bhagavantam apucchimhā, adhibrahmānam Bhagavā byākāsi, tañca panamhākam ruccati ceva khamati ca, tena camhā attamanā. Yam yadeva ca mayam Bhagavantam apucchimha, tam tadeva Bhagava byakasi, tañca panamhākam ruccati ceva khamati ca, tena camhā attamanā. Handa ca dāni mayam bhante gacchāma bahukiccā mayam bahukaranīyā"ti. Yassadāni tvam mahārāja kālam maññasīti. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo Bhagavato bhāsitam abhinanditvā anumoditvā utthāyāsanā Bhagavantam abhivādetvā padakkhinam katvā pakkāmīti.

Kannakatthalasuttam nitthitam dasamam.

Rājavaggo niṭṭhito catuttho.

Tassuddānam

Ghaṭikāro Raṭṭhapālo, Maghadevo Madhuriyam. Bodhi Aṅgulimālo ca, Piyajātam Bāhitikam. Dhammacetiyasuttañca, dasamam Kannakatthalam.

5. Brāhmaṇavagga

1. Brahmāyusutta

383. Evam me sutam—ekam samayam Bhagavā Videhesu cārikam carati mahatā bhikkhusamghena saddhim pañcamattehi bhikkhusatehi. Tena kho pana samayena Brahmāyu brāhmaņo Mithilāyam pativasati jinno vuddho mahallako addhagato vayo-anuppatto vīsavassasatiko jātiyā, tinnam vedānam¹ pāragū sanighanduketubhānam sākkharappabhedānam itihāsapañcamānam padako veyyākaraņo lokāyatamahāpurisalakkhaņesu anavayo. Assosi kho Brahmāyu brāhmano "samano khalu bho Gotamo Sakyaputto Sakyakulā pabbajito Videhesu cārikam carati mahatā bhikkhusamghena saddhim pañcamattehi bhikkhusatehi, tam kho pana bhavantam Gotamam evam kalyāno kittisaddo abbhuggato 'itipi so Bhagavā Araham Sammāsambuddho Vijjācaranasampanno Sugato Lokavidū Anuttaro purisadammasārathi Satthā devamanussānam Buddho Bhagavā'ti, so imam lokam sadevakam samārakam sabrahmakam sassamanabrāhmanim pajam sadevamanussam sayam abhiññā sacchikatvā pavedeti, so dhammam deseti ādikalyānam majjhekalyānam pariyosānakalyānam sāttham sabyañjanam kevalaparipunnam parisuddham brahmacariyam pakāseti, sādhu kho pana tāthārūpānam Arahatam dassanam hotī"ti.

384. Tena kho pana samayena Brahmāyussa brāhmaṇassa Uttaro nāma māṇavo antevāsī hoti tiṇṇaṁ vedānaṁ pāragū sanighaṇḍukeṭubhānaṁ sākkharappabhedānaṁ itihāsapañcamānaṁ padako veyyākaraṇo lokāyatamahāpurisalakkhaṇesu anavayo. Atha kho Brahmāyu brāhmaṇo Uttaraṁ māṇavaṁ āmantesi "ayaṁ tāta Uttara samaṇo Gotamo Sakyaputto Sakyakulā pabbajito Videhesu cārikaṁ carati mahatā bhikkhusaṁghena saddhiṁ pañcamattehi bhikkhusatehi. Taṁ kho pana bhavantaṁ Gotamaṁ evaṁ kalyāṇo kittisaddo abbhuggato itipi so Bhagavā Arahaṁ Sammāsambuddho -pa- sādhu kho pana tathārūpānaṁ Arahataṁ

dassanam hotī"ti. Ehi tvam tāta Uttara yena samaņo Gotamo tenupasankama, upasankamitvā samanam Gotamam jānāhi, yadi vā tam bhavantam Gotamam tatha santamyeva saddo abbhuggato, yadi va no tatha. Yadi vā so bhavam Gotamo tādiso, yadi vā na tādiso. Tathā mayam tam bhavantam Gotamam vedissāmā"ti. Yathā katham panāham bho tam bhavantam Gotamam jānissāmi "yadi vā tam bhavantam Gotamam tathā santamyeva saddo abbhuggato, yadi vā no tathā. Yadi vā so bhavam Gotamo tādiso, yadi vā na tādiso"ti. Āgatāni kho tāta Uttara amhākam mantesu dvattimsamahāpurisalakkhanāni. Yehi samannāgatassa mahāpurisassa dveyeva gatiyo bhavanti anaññā. Sace agāram ajjhāvasati, rājā hoti cakkavattī dhammiko dhammarājā cāturanto vijitāvī janapadatthāvariyappatto sattaratanasamannāgato. Tassimāni satta ratanāni bhavanti. Seyyathidam, cakkaratanam hatthiratanam assaratanam maniratanam itthiratanam gahapatiratanam parinayakaratanameva sattamam. Parosahassam kho panassa puttā bhavanti sūrā vīrangarūpā parasenappamaddanā, so imam pathavim sāgarapariyantam adandena asatthena dhammena¹ abhivijiya ajjhāvasati. sace kho pana agārasmā anagāriyam pabbajati, Araham hoti Sammāsambuddho loke vivattacchado. Aham kho pana tāta Uttara mantānam dātā, tvam mantānam patiggahetāti.

385. "Evam bho"ti kho Uttaro māṇavo Brahmāyussa brāhmaṇassa paṭissutvā uṭṭhāyāsanā Brahmāyum brāhmaṇam abhivādetvā padakkhiṇam katvā Videhesu yena Bhagavā tena cārikam pakkāmi, anupubbena cārikam caramāno yena Bhagavā tenupasankami, upasankamitvā Bhagavatā saddhim sammodi, sammodanīyam katham sāraṇīyam vītisāretvā ekamantam nisīdi, ekamantam nisinno kho Uttaro māṇavo Bhagavato kāye dvattimsamahāpurisalakkhaṇāni samannesi. Addasā kho Uttaro māṇavo Bhagavato kāye dvattimsamahāpurisalakkhaṇāni yebhuyyena thapetvā dve, dvīsu mahāpurisalakkhaṇesu kankhati vicikicchati nādhimuccati na sampasīdati kosohite ca vatthaguyhe pahūtajivhatāya ca. Atha kho Bhagavato etadahosi "passati kho me ayam Uttaro māṇavo

dvattimsamahāpurisalakkhaṇāni yebhuyyena thapetvā dve, dvīsu mahāpurisalakkhaṇesu kaṅkhati vicikicchati nādhimuccati na sampasīdati kosohite ca vatthaguyhe pahūtajivhatāya cā"ti. Atha kho Bhagavā tathārūpaṁ iddhābhisaṅkhāraṁ abhisaṅkhāsi, yathā addasa Uttaro māṇavo Bhagavato kosohitaṁ vatthaguyhaṁ. Atha kho Bhagavā jivhaṁ ninnāmetvā ubhopi kaṇṇasotāni anumasi paṭimasi¹, ubhopi nāsikasotāni² anumasi paṭimasi, kevalampi nalāṭamaṇḍalaṁ jivhāya chādesi. Atha kho Uttarassa māṇavassa etadahosi "samannāgato kho samaṇo Gotamo dvattiṁsamahāpurisalakkhaṇehi, yaṁnūnāhaṁ samaṇaṁ Gotamaṁ anubbandheyyaṁ, iriyāpathamassa passeyyan"ti. Atha kho Uttaro māṇavo sattamāsāni Bhagavantaṁ anubandhi chāyāva anapāyinī³.

386. Atha kho Uttaro māṇavo sattannaṁ māsānaṁ accayena Videhesu yena Mithilā tena cārikaṁ pakkāmi, anupubbena cārikaṁ caramāno yena Mithilā, yena Brahmāyu brāhmaṇo tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Brahmāyuṁ brāhmaṇaṁ abhivādetvā nisīdi, ekamantaṁ nisinnaṁ kho Uttaraṁ māṇavaṁ Brahmāyu brāhmaṇo etadavoca "kacci tāta Uttara taṁ bhavantaṁ Gotamaṁ tathā santaṁyeva saddo abbhuggato, no aññathā. Kacci pana so bhavaṁ Gotamo tādiso, no aññādiso"ti. Tathā santaṁyeva bho taṁ bhavantaṁ Gotamaṁ saddo abbhuggato, no aññathā. Tādisova⁴ so bhavaṁ Gotamo, no aññādiso. Samannāgato ca⁵ so bhavaṁ Gotamo dvattiṁsamahāpurisalakkhaṇehi.

Suppatiṭṭhitapādo kho pana so bhavam Gotamo. Idampi tassa bhoto Gotamassa mahāpurisassa mahāpurisalakkhaṇam bhavati. (1)

Heṭṭhā kho pana tassa bhoto Gotamassa pādatalesu cakkāni jātāni sahassārāni sanemikāni sanābhikāni sabbākāraparipūrāni. (2)

^{1.} Parimasi (Sī, Ka)

^{2.} Nāsikāsotāni (Sī)

^{3.} Anupāyinī (Syā, Kam, Ka)

^{4.} Tādisova bho (Sī, I), tādiso ca kho (Syā, Kam, Ka)

^{5.} Samannāgato ca bho (sabbattha)

Āyatapaņhi kho pana so bhavam Gotamo. (3)

Dīghaṅguli kho pana so bhavaṁ Gotamo. (4)

Mudutalunahatthapādo kho pana so bhavam Gotamo. (5)

Jālahatthapādo kho pana so bhavam Gotamo. (6)

Ussankhapādo kho pana so bhavam Gotamo. (7)

Enijangho kho pana so bhavam Gotamo. (8)

Ţhitako kho pana so bhavaṁ Gotamo anonamanto ubhohi pāṇitalehi jaṇṇukāni parimasati parimajjati. (9)

Kosohitavatthaguyho kho pana so bhavam Gotamo. (10)

Suvannavanno kho pana so bhavam Gotamo kañcanasannibhattaco. (11)

Sukhumacchavi kho pana so bhavam Gotamo, sukhumattā chaviyā rajojallam kāye na upalimpati. (12)

Ekekalomo kho pana so bhavam Gotamo, ekekāni lomāni lomakūpesu jātāni. (13)

Uddhaggalomo kho pana so bhavam Gotamo, uddhaggāni lomāni jātāni nīlāni añjanavannāni kundalāvattāni dakkhināvattakajātāni. (14)

Brahmujugatto kho pana so bhavam Gotamo. (15)

Satthussado kho pana so bhavam Gotamo. (16)

Sīhapubbaddhakāyo kho pana so bhavam Gotamo. (17)

Citantaramso kho pana so bhavam Gotamo. (18)

Nigrodhaparimaṇḍalo kho pana so bhavaṁ Gotamo, yāvatakvassa kāyo, tāvatakvassa byāmo, yāvatakvassa byāmo, tāvatakvassa kāyo. (19)

Samavaṭṭakkhandho kho pana so bhavaṁ Gotamo. (20)

Rasaggasaggī kho pana so bhavam Gotamo. (21)

Sīhahanu kho pana so bhavam Gotamo. (22)

Cattālīsadanto kho pana so bhavam Gotamo. (23)

Samadanto kho pana so bhavam Gotamo. (24)

Aviraladanto kho pana so bhavam Gotamo. (25)

Susukkadātho kho pana so bhavam Gotamo. (26)

Pahūtajivho kho pana so bhavam Gotamo. (27)

Brahmassaro kho pana so bhavam Gotamo karavikabhānī. (28)

Abhinīlanetto kho pana so bhavam Gotamo. (29)

Gopakhumo kho pana so bhavam Gotamo. (30)

Uṇṇā kho panassa bhoto Gotamassa bhamukantare jātā odātā mudutūlasannibhā. (31)

Uṇhīsasīso kho pana so bhavaṁ Gotamo, idampi tassa bhoto Gotamassa mahāpurisassa mahāpurisalakkhaṇaṁ bhavati. (32)

Imehi kho bho so bhavam Gotamo dvattimsamahāpurisalakkhaņehi samannāgato.

387. Gacchanto kho pana so bhavam Gotamo dakkhineneva pādena paṭhamam pakkamati, so nātidūre pādam uddharati, nāccāsanne pādam nikkhipati. So nātisīgham gacchati, nātisanikam gacchati, na ca adduvena adduvam saṅghaṭṭento gacchati, na ca gopphakena gopphakam saṅghaṭṭento gacchati. So gacchanto na satthim unnāmeti, na satthim onāmeti, na satthim sannāmeti, na satthim vināmeti. Gacchato kho pana tassa bhoto Gotamassa adharakāyova¹ iñjati, na ca kāyabalena gacchati. Apalokento kho pana so bhavam Gotamo sabbakāyeneva apaloketi, so na uddham ulloketi, na adho oloketi, na ca vipekkhamāno gacchati, yugamattañca pekkhati, tato cassa Uttari anāvaṭam ñāṇadassanam bhavati. So antaragharam pavisanto na kāyam

unnāmeti, na kāyam onāmeti, na kāyam sannāmeti, na kāyam vināmeti. So nātidūre nāccāsanne āsanassa parivattati, na ca pāninā ālambitvā āsane nisīdati, na ca āsanasmim kāyam pakkhipati. So antaraghare nisinno samāno na hatthakukkuccam āpajjati, na pādakukkuccam āpajjati, na adduvena adduvam āropetvā nisīdati, na ca gopphakena gopphakam āropetvā nisīdati, na ca pāninā hanukam upadahitvā¹ nisīdati. So antaraghare nisinno samāno na chambhati na kampati na vedhati na paritassati, so achambhī akampī avedhī aparitassī vigatalomahamso vivekavatto ca so bhavam Gotamo antaraghare nisinno hoti. So pattodakam patigganhanto na pattam unnameti, na pattam onāmeti, na pattham sannāmeti, na pattam vināmeti. So pattodakam patigganhāti nātithokam nātibahum. So na khulukhulukārakam² pattam dhovati, na samparivattakam pattam dhovati. Na pattam bhūmiyam nikkhipitvā hatthe dhovati, hatthesu dhotesu patto dhoto hoti, patte dhote hatthā dhotā honti. So pattodakam chaddeti nātidūre nāccāsanne, na ca vicchaddayamāno. So odanam patigganhanto na pattam unnāmeti, na pattam onāmeti, na pattam sannāmeti, na pattam vināmeti, so odanam patigganhāti nātithokam nātibahum. Byanjanam kho pana bhavam Gotamo byañjanamattāya āhāreti, na ca byañjanena ālopam atināmeti. Dvattikkhattum kho bhavam Gotamo mukhe alopam samparivattetva ajjhoharati. Na cassa kāci odanaminjā asambhinnā kāyam pavisati, na cassa kāci odanaminjā mukhe avasitthā hoti, athāparam ālopam upanāmeti. Rasapaţisamvedī kho pana so bhavam Gotamo āhāram āhāreti, no ca rasarāgapatisamvedī.

Aṭṭhaṅgasamannāgataṁ³ kho pana so bhavaṁ Gotamo āhāraṁ āhāreti, neva davāya na madāya na maṇḍanāya na vibhūsanāya, yāvadeva imassa kāyassa ṭhitiyā yāpanāya vihiṁsūparatiyā brahmacariyānuggahāya, iti purāṇañca vedanaṁ paṭihaṅkhāmi, navañca vedanaṁ na uppādessāmi, yātrā ca me bhavissati anavajjatā ca phāsuvihāro

^{1.} Upādiyitvā (Sī, I)

cāti. So bhuttāvī pattodakam patigganhanto na pattam unnāmeti, na pattam onāmeti, na pattam sannāmeti, na pattam vināmeti. So pattodakam patigganhāti nātithokam nātibahum. So na khulukhulukārakam pattam dhovati, na samparivattakam pattam dhovati. Na pattam bhūmiyam nikkhipityā hatthe dhovati, hatthesu dhotesu patto dhoto hoti, patte dhote hatthā dhotā honti. So pattodakam chaddeti nātidūre nāccāsanne, na ca vicchaddayamāno. So bhuttāvī na pattam bhūmiyam nikkhipati nātidūre nāccāsanne, na ca anatthiko pattena hoti, na ca ativelānurakkhī pattasmim. So bhuttāvī muhuttam tunhī nisīdati, na ca anumodanassa kālamatināmeti, so bhuttāvī anumodati. Na tam bhattam garahati, na aññam bhattam patikankhati, annadatthu dhammiya kathaya tam parisam sandasseti samādapeti samuttejeti sampahamseti, so tam parisam dhammiyā kathāya sandassetvā samādapetvā samuttejetvā sampahamsetvā utthāyāsanā pakkamati, so nātisīgham gacchati, nātisanikam gacchati, na ca muccitukāmo gacchati. Na ca tassa bhoto Gotamassa kāye cīvaram accukkattham hoti, na ca accokkattham, na ca kayasmim allīnam, na ca kāyasmā apakattham, na ca tassa bhoto Gotamassa kāyamhā vāto cīvaram apavahati. Na ca tassa bhoto Gotamassa kāye rajojallam upalimpati. So ārāmagato nisīdati paññatte āsane, nisajja pāde pakkhāleti. Na ca so bhavam Gotamo pādamandanānuyogamanuyutto viharati. So pāde pakkhāletvā nisīdati pallankam ābhujitvā ujum kāyam panidhāya parimukham satim upatthapetvā. So neva attabyābādhāya ceteti, na parabyābādhāya ceteti, na ubhayabyābādhāya ceteti, attahitaparahita-ubhayahitasabbalokahitameva so bhavam Gotamo cintento nisinno hoti. So ārāmagato parisati dhammam deseti, na tam parisam ussādeti, na tam parisam apasādeti, aññadatthu dhammiyā kathāya tam parisam sandasseti samādapeti samuttejeti sampahamseti.

Aṭṭhaṅgasamannāgato kho panassa bhoto Gotamassa mukhato ghoso niccharati vissaṭṭho ca viññeyyo ca mañju ca savanīyo ca bindu ca avisārī ca gambhīro ca ninnādī ca. Yathāparisaṁ kho pana so

bhavam Gotamo sarena viññāpeti, na cassa bahiddhā parisāya ghoso niccharati, te tena bhotā Gotamena dhammiyā kathāya sandassitā samādapitā samuttejitā sampahamsitā uṭṭhāyāsanā pakkamanti, avalokayamānāyeva¹ avijahitattā². Addasāma kho mayam bho tam bhavantam Gotamam gacchantam, addasāma ṭhitam, addasāma antaragharam pavisantam, addasāma antaraghare nisinnam tuṇhībhūtam, addasāma antaraghare bhuñjantam, addasāma bhuttāvim nisinnam tuṇhībhūtam, addasāma bhuttāvim anumodantam, addasāma ārāmam gacchantam, addasāma ārāmagatam nisinnam tuṇhībhūtam, addasāma ārāmagatam parisati dhammam desentam, ediso ca ediso ca so bhavam Gotamo, tato ca bhiyyoti.

388. Evam vutte Brahmāyu brāhmaņo uṭṭhāyāsanā ekamsam uttarāsangam karitvā yena Bhagavā tenañjalim paṇāmetvā tikkhattum udānam udāneti—

Namo tassa Bhagavato Arahato Sammāsambuddhassa, Namo tassa Bhagavato Arahato Sammāsambuddhassa, Namo tassa Bhagavato Arahato Sammāsambuddhassāti.

Appeva nāma mayam kadāci karahaci tena bhotā Gotamena samāgaccheyyāma, appeva nāma siyā kocideva kāthāsallāpoti.

389. Atha kho Bhagavā Videhesu anupubbena cārikaṁ caramāno yena Mithilā tadavasari, tatra sudaṁ Bhagavā Mithilāyaṁ viharati Maghadevambavane. Assosuṁ kho Mithileyyakā³ brāhmaṇagahapatikā "samaṇo khalu bho Gotamo Sakyaputto Sakyakulā pabbajito Videhesu cārikaṁ caramāno mahatā bhikkhusaṁghena saddhiṁ pañcamattehi bhikkhusatehi Mithilaṁ anuppatto Mithilāyaṁ viharati Maghadevambavane. Taṁ kho pana bhavantaṁ Gotamaṁ evaṁ kalyāṇo kittisaddo abbhuggato 'itipi so Bhagavā Arahaṁ Sammāsambuddho Vijjācaraṇasampanno Sugato Lokavidū Anuttaro purisadammasārathi Satthā devamanussānaṁ Buddho Bhagavā'ti, so imaṁ lokaṁ sadevakaṁ samārakaṁ sabrahmakaṁ sassamaṇa-

^{1.} Apalokayamānāyeva (Sī, Ka)

^{3.} Methileyyakā (Sī, I)

^{2.} Avijahantābhāvena (Sī, Syā, Kaṁ, I)

brāhmaṇim pajam sadevamanussam sayam abhiññā sacchikatvā pavedeti, so dhammam deseti ādikalyāṇam majjhekalyāṇam pariyosānakalyāṇam sāttham sabyāñjanam kevalaparipuṇṇam parisuddham brahmacariyam pakāseti, sādhu kho pana tathārūpānam Arahatam dassanam hotī'ti.

Atha kho Mithileyyakā brāhmaṇagahapatikā yena Bhagavā tenupasaṅkamiṁsu, upasaṅkamitvā appekacce Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdiṁsu, appekacce Bhagavatā saddhiṁ sammodiṁsu, sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdiṁsu, appekacce yena Bhagavā tenañjaliṁ paṇāmetvā ekamantaṁ nisīdiṁsu, appekacce Bhagavato santike nāmagottaṁ sāvetvā ekamantaṁ nisīdiṁsu, appekacce tuṇībhūtā ekamantaṁ nisīdiṁsu.

390. Assosi kho Brahmāyu brāhmano "samano khalu bho Gotamo Sakyaputto Sakyakulā pabbajito Mithilam anuppatto Mithilāyam viharati Maghadevambavane"ti. Atha kho Brahmāyu brāhmaņo sambahulehi sāvakehi saddhim yena Maghadevambavanam tenupasankami, atha kho Brahmāyuno brāhmaņassa avidūre ambavanassa etadahosi "na kho metam patirūpam, yoham pubbe appatisamvidito samanam Gotamam dassanāva upasankameyyan"ti. Atha kho Brahmāyu brāhmano añnataram mānavakam āmantesi "ehi tvam mānavaka yena samano Gotamo tenupasankama, upasankamitvā mama vacanena samanam Gotamam appābādham appātankam lahutthānam balam phasuvihāram puccha 'Brahmāyu bho Gotama brāhmano bhavantam Gotamam appābādham appātankam lahutthānam balam phāsuvihāram pucchatī'ti, evanca vadehi 'Brahmāyu bho Gotama brāhmano jinno vuddho mahallako addhagato vayo-anuppatto vīsavassasatiko jātiyā, tinnam vedānam pāragū sanighanduketubhānam sākkharappabhedānam itihāsapañcamānam padako veyvākarano lokāyatamahāpurisalakkhanesu anavayo, yāvatā bho brāhmanagahapatikā Mithilāyam pativasanti, Brahmāyu tesam brāhmaņo aggamakkhāyati yadidam bhogehi, Brahmayu tesam brahmano aggamakkhayati yadidam mantehi, Brahmāyu tesam brāhmano aggamakkhāyati yadidam āyunā ceva yasasā ca. So bhoto Gotamassa dassanakāmo'ti".

"Evam bho"ti kho so māṇavako Brahmāyussa brāhmaṇassa paṭissutvā yena Bhagavā tenupasankami, upasankamitvā Bhagavatā saddhim sammodi, sammodanīvam katham sāranīvam vītisāretvā ekamantam atthāsi, ekamantam thito kho so mānavako Bhagavantam etadavoca "Brahmāyu bho Gotama brāhmaņo bhavantam Gotamam appābādham appātankam lahutthānam balam phāsuvihāram pucchati, evanca vadeti 'Brahmāyu bho Gotama brāhmano jinno vuddho mahallako addhagato vayo-anuppatto vīsavassasatiko jātiyā, tinnam vedānam pāragū sanighanduketubhānam sākkharappabhedānam itihāsapañcamānam padako veyyākarano lokāyatamahāpurisalakkhanesu anavayo, yāvatā bho brāhmanagahapatikā Mithilāyam pativasanti Brahmāyu tesam brāhmano aggamakkhāyati yadidam bhogehi, Brahmāyu tesam brāhmano aggamakkhāyati yadidam mantehi, Brahmāyu tesam brāhmano aggamakkhāyati yadidam āyunā ceva yasasā ca. So bhoto Gotamassa dassanakāmo'ti". Yassadāni māṇava Brahmāyu brāhmaņo kālam maññatīti. Atha kho so māṇavako yena Brahmāyu brāhmano tenupasankami, upasankamitvā Brahmāyum brāhmanam etadavoca "katāvakāso khomhi bhavatā samanena Gotamena, yassadāni bhavam kālam maññatī"ti.

391. Atha kho Brahmāyu brāhmāņo yena Bhagavā tenupasaṅkami. Addasā kho sā parisā Brahmāyum brāhmaṇam dūratova āgacchantam. Disvāna oramiya¹ okāsamakāsi, yathā tam ñātassa yasassino. Atha kho Brahmāyu brāhmaṇo tam parisam etadavoca "alam bho nisīdatha tumhe sake āsane, idhāham samaṇassa Gotamassa santike nisīdissāmī"ti.

Atha kho Brahmāyu brāhmaņo yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavatā saddhiṁ sammodi, sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho Brahmāyu brāhmaņo

^{1.} Oramattha (Syā, Kaṁ, I), oramatha, oramati(Ka), atha naṁ (Sī), oramiyāti pana tvāpaccayantatthasaṁvaṇṇanānurūpaṁ visodhitapadaṁ.

Bhagavato kāye dvattimsamahāpurisalakkhaṇāni samannesi. Addasā kho Brahmāyu brāhmaṇo Bhagavato kāye dvattimsamahāpurisalakkhaṇāni yebhuyyena ṭhapetvā dve, dvīsu mahāpurisalakkhaṇesu kaṅkhati vicikicchati nādhimuccati na sampasīdati kosohite ca vatthaguyhe pahūtajivhatāya ca. Atha kho Brahmāyu brāhmano Bhagavantam gāthāhi ajjhabhāsi—

"Ye me dvattimsāti sutā, mahāpurisalakkhaṇā. Duve tesam na passāmi, bhoto kāyasmim Gotama.

Kacci kosohitam bhoto, vatthuguyham naruttama. Nārīsamānasavhayā, kacci jivhā na dassakā¹.

Kacci pahūtajivhosi, yathā taṁ jāniyāmase. Ninnāmayetaṁ pahūtaṁ, kaṅkhaṁ vinaya no ise.

Diṭṭhadhammahitatthāya, samparāyasukhāya ca. Katāvakāsā pucchāma, yaṁ kiñci abhipatthitan"ti.

392. Atha kho Bhagavato etadahosi "passati kho me ayam Brahmāyu brāhmaņo dvattimsamahāpurisalakkhaņāni yebhuyyena ṭhapetvā dve, dvīsu mahāpurisalakkhaņesu kankhati vicikicchati nādhimuccati na sampasīdati kosohite ca vatthaguyhe pahūtajivhatāya cā"ti. Atha kho Bhagavā tathārūpam iddhābhisankhāram abhisankhāsi, yathā addasa Brahmāyu brāhmaņo Bhagavato kosohitam vatthaguyham. Atha kho Bhagavā jivham ninnāmetvā ubhopi kaṇṇasotāni anumasi paṭimasi, ubhopi nāsikasotāni anumasi paṭimasi, kevalampi nalāṭamaṇḍalam jivhāya chādesi. Atha kho Bhagavā Brahmāyum brāhmaṇam gāthāhi paccabhāsi—

"Ye te dvattimsāti sutā, mahāpurisalakkhaṇā. Sabbe te mama kāyasmim, mā te² kaṅkhāhu brāhmaṇa.

Abhiññeyyam abhiññātam, bhāvetabbañca bhāvitam. Pahātabbam pahīnam me, tasmā Buddhosmi brāhmaṇa. Diṭṭhadhammahitatthāya, samparāyasukhāya ca. Katāvakāso pucchassu, yaṁ kiñci abhipatthitan"ti.

393. Atha kho Brahmāyussa brāhmaņassa etadahosi "katāvakāso khomhi samaņena Gotamena. Kim nu kho aham samaņam Gotamam puccheyyam diṭṭhadhammikam vā attham samparāyikam vā"ti. Atha kho Brahmāyussa brāhmaṇassa etadahosi "kusalo kho aham diṭṭhadhammikānam atthānam, aññepi mam diṭṭhadhammikam attham pucchanti. Yamnūnāham samaṇam Gotamam samparāyikamyeva attham puccheyyan"ti. Atha kho Brahmāyu brāhmano Bhagavantam gāthāhi ajjhabhāsi—

"Katham kho brāhmano hoti, katham bhavati vedagū. Tevijjo bho katham hoti, sottiyo kinti vuccati.

Araham bho katham hoti, katham bhavati kevalī. Muni ca bho katham hoti, Buddho kinti pavuccatī"ti.

394. Atha kho Bhagavā Brahmāyum brāhmanam gāthāhi paccabhāsi—

"Pubbenivāsam yo vedi, saggāpāyañca passati. Atho jātikkhayam patto, abhiññā vosito Muni.

Cittam visuddham jānāti, muttam rāgehi sabbaso. Pahīnajātimaraņo, brahmacariyassa kevalī. Pāragū sabbadhammānam, Buddho tādī pavuccatī"ti.

Evam vutte Brahmāyu brāhmaņo uṭṭhāyāsanā ekamsam uttarāsangam karitvā Bhagavato pādesu sirasā nipatitvā Bhagavato pādāni mukhena ca paricumbati, pāṇīhi ca parisambāhati, nāmañca sāveti "Brahmāyu aham bho Gotama brāhmaņo, Brahmāyu aham bho Gotama brāhmaņo"ti. Atha kho sā parisā acchariyabbhutacittajātā ahosi "acchariyam vata bho, abbhutam vata bho, yatra hi nāmāyam Brahmāyu brāhmaņo ñāto yasassī evarūpam paramanipaccakāram karissatī"ti. Atha kho Bhagavā Brahmāyum brāhmaṇam etadavoca "alam brāhmaṇa uṭṭhaha, nisīda tvam sake āsane, yato te mayi cittam pasannan"ti. Atha kho Brahmāyu brāhmaṇo uṭṭhahitvā sake āsane nisīdi.

395. Atha kho Bhagavā Brahmāyussa brāhmanassa anupubbimkatham kathesi. Seyyathidam, danakatham silakatham saggakatham kamanam ādīnavam okāram samkilesam nekkhamme ānisamsam pakāsesi. Yadā Bhagavā aññāsi Brahmāyum brāhmanam kallacittam muducittam vinīvaranacittam udaggacittam pasannacittam. Atha yā Buddhānam sāmukkamsikā dhammadesanā, tam pakāsesi dukkham samudayam nirodham maggam. Seyyathāpi nāma suddham vattham apagatakālakam sammadeva rajanam patigganheyya, evameva brāhmāyussa brāhmanassa tasmim yeva āsane virajam vītamalam dhammacakkhum udapādi "yam kiñci samudayadhammam, sabbam tam nirodhadhamman"ti. Atha kho Brahmayu brāhmano ditthadhammo pattadhammo viditadhammo pariyogālhadhammo tinnavicikiccho vigatakathamkatho vesārajjappatto aparappaccayo Satthusāsane Bhagavantam etadavoca "abhikkantam bho Gotama, abhikkantam bho Gotama, seyyathāpi bho Gotama nikkujjitam vā ukkujjeyya, paticchannam vā vivareyya, mūlhassa vā maggam ācikkheyya, andhakāre vā telapajjotam dhāreyya 'cakkhumanto rūpāni dakkhantī'ti, evamevam bhotā Gotamena anekapariyāyena dhammo pakāsito, esāham bhavantam Gotamam saranam gacchāmi dhammañca bhikkhusamghañca, upāsakam mam bhavam Gotamo dhāretu ajjatagge pānupetam saranam gatam, adhivāsetu ca me bhavam Gotamo svātanāya bhattam saddhim bhikkhusamghenā"ti. Adhivāsesi Bhagavā tunhībhāvena. Atha kho Brahmāyu brāhmaņo Bhagavato adhivāsanam viditvā utthāyāsanā Bhagavantam abhivādetvā padakkhinam katvā pakkāmi. Atha kho Brahmāyu brāhmano tassā rattiyā accayena sake nivesane panītam khādanīyam bhojanīyam patiyādāpetvā Bhagavato kālam ārocāpesi "kālo bho Gotama nitthitam bhattan"ti.

Atha kho Bhagavā pubbanhasamayam nivāsetvā pattacīvaramādāya yena Brahmāyussa brāhmanassa nivesanam tenupasankami, upasankamitvā paññatte āsane nisīdi saddhim bhikkhusamghena. Atha kho Brahmāyu brāhmano sattāham Buddhappamukham bhikkhusamgham panītena khādanīyena bhojanīyena sahatthā santappesi sampavāresi. Atha kho Bhagavā tassa sattāhassa accayena Videhesu cārikam pakkāmi. Atha kho Brahmāyu brāhmano acirapakkantassa Bhagavato kālamakāsi. Atha kho

sambahulā bhikkhū yena Bhagavā tenupasaṅkamiṁsu, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdiṁsu, ekamantaṁ nisinnā kho te bhikkhū Bhagavantaṁ etadavocuṁ "Brahmāyu bhante brāhmaṇo kālaṅkato, tassa kā gati, ko abhisamparāyo"ti. Paṇḍito bhikkhave Brahmāyu brāhmaṇo paccapādi dhammassānudhammaṁ, na ca maṁ dhammādhikaraṇaṁ vihesesi, Brahmāyu bhikkhave brāhmaṇo pañcannaṁ orambhāgiyānaṁ saṁyojanānaṁ parikkhayā opapātiko hoti tattha parinibbāyī, anāvattidhammo tasmā lokāti.

Idamavoca Bhagavā. Attamanā te bhikkhū Bhagavato bhāsitam abhinandunti.

Brahmāyusuttam niţţhitam paţhamam.

2. Selasutta

396. Evam me sutam—ekam samayam Bhagavā Anguttarāpesu cārikam caramāno mahatā bhikkhusamghena saddhim aḍḍhateļasehi bhikkhusatehi. Yena Āpaṇam nāma Anguttarāpānam nigamo tadavasari. Assosi kho Keṇiyo jaṭilo "samaṇo khalu bho Gotamo Sakyaputto Sakyakulā pabbajito Anguttarāpesu cārikam caramāno mahatā bhikkhusamghena saddhim aḍḍhateļasehi bhikkhusatehi Āpaṇam anuppatto. Tam kho pana bhavantam Gotamam evam kalyāṇo kittisaddo abbhuggato 'itipi so Bhagavā Araham Sammāsambuddho Vijjācaraṇasampanno Sugato Lokavidū Anuttaro purisadammasārathi Satthā devamanussānam Buddho Bhagavā'ti, so imam lokam sadevakam samārakam sabrahmakam sassamaṇabrāhmaṇim pajam sadevamanussam sayam abhiññā sacchikatvā pavedeti, so dhammam deseti ādikalyāṇam majjhekalyāṇam pariyosānakalyāṇam sāttham sabyañjanam kevalaparipuṇṇam parisuddham brahmacariyam pakāseti, sādhu kho pana tathārūpānam Arahatam dassanam hotī'ti.

Atha kho Keṇiyo jaṭilo yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavatā saddhiṁ sammodi, sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ

vītisāretvā ekamantam nisīdi, ekamantam nisinnam kho Keņiyam jaţilam Bhagavā dhammiyā kathāya sandassesi samādapesi samuttejesi sampahamsesi. Atha kho Keniyo jatilo Bhagavatā dhammiyā kathāya sandassito samādapito samuttejito sampahamsito Bhagavantam etadavoca "adhivāsetu me bhavam Gotamo svātanāya bhattam saddhim bhikkhusamghenā"ti. Evam vutte Bhagavā Keniyam jatikam etadavoca "mahā kho Keniya bhikkhusamgho addhatelasāni bhikkhusatāni, tvañca brāhmanesu abhippasanno"ti. Dutiyampi kho Keniyo jatilo Bhagayantam etadavoca "kiñcāpi kho bho Gotama mahā bhikkhusamgho addhatelasāni bhikkhusatāni, ahañca brāhmanesu abhippasanno, adhivāsetu me bhavam Gotamo svātanāya bhattam saddhim bhikkhusamghenā"ti. Dutiyampi kho Bhagavā Keniyam jatilam etadavoca "mahā kho Keniya bhikkhusamgho addhatelasāni bhikkhusatāni, tvañca brāhmanesu abhippasanno"ti. Tatiyampi kho Keniyo jatilo Bhagavantam etadavoca "kiñcāpi kho bho Gotama mahā bhikkhusamgho addhatelasāni bhikkhusatāni, ahañca brāhmaņesu abhippasanno, adhivāsetu me bhavam Gotamo svātanāva bhattam saddhim bhikkhusamghenā"ti. Adhivāsesi Bhagavā tunhībhāvena. Atha kho Keniyo jatilo Bhagavato adhivāsanam viditvā utthāyāsanā yena sako assamo tenupasankami, upasankamitvā mittāmacce natisalohite amantesi "sunantu me bhonto mittāmaccā ñātisālohitā, samaņo me Gotamo nimantito svātanāya bhattam saddhim bhikkhusamghena, yena me kāyaveyyāvatikam¹ kareyyāthā"ti. "Evam bho"ti kho Keniyassa jatilassa mittāmaccā ñātisālohitā Keniyassa jatilassa patissutvā appekacce uddhanāni khananti, appekacce katthāni phālenti, appekacce bhājanāni dhovanti, appekacce udakamanikam patitthāpenti, appekacce āsanāni paññapenti. Keniyo pana jatilo sāmamyeva mandalamālam patiyādeti.

397. Tena kho pana samayena Selo brāhmaņo Āpaņe paṭivasati, tiṇṇaṁ vedānaṁ pāragū sanighaṇḍukeṭubhānaṁ sākkharappabhedānaṁ

^{1.} Kāyaveyāvattikam (Sī, Syā, Kam), kāyaveyyāvatikam (Ka)

itihāsapañcamānam padako veyyākaraņo lokāyatamahāpurisalakkhaņesu anavayo, tīni ca mānavakasatāni mante vāceti. Tena kho pana samayena Keniyo jatilo Sele brāhmane abhippasanno hoti. Atha kho Selo brāhmano tīhi māṇavakasatehi parivuto jaṅghāvihāram anucaṅkamamāno anuvicaramāno yena Keniyassa jatilassa assamo tenupasankami. Addasā kho Selo brāhmano Keniyassa jatilassa assame appekacce uddhanāni khanante appekacce katthāni phālente appekacce bhājanāni dhovante appekacce udakamanikam patitthāpente appekacce āsanāni paññapente. Keniyam pana jatilam sāmamyeva mandalamālam patiyādentam. Disvāna Keniyam jatilam etadavoca "kim nu bhoto Keniyassa avaho va bhavissati, vivaho va bhavissati, mahāyañño vā paccupatthito, rājā vā Māgadho Seniyo Bimbisāro nimantito svātanāya saddhim balakāyenā"ti. Na me bho Sela āvāho bhavissati, napi vivāho bhavissati, napi rājā Māgadho Seniyo Bimbisāro nimantito svātanāya saddhim balakāyena. Api ca kho me mahāyañño paccupatthito, atthi bho samano Gotamo Sakyaputto Sakyakulā pabbajito, Anguttarāpesu cārikam caramāno mahatā bhikkhusamghena saddhim addhatelasehi bhikkhusatehi Āpanam anuppatto. Tam kho pana bhavantam Gotamam evam kalyāno kittisaddo abbhuggato "itipi so Bhagavā Araham Sammāsambuddho Vijjācaranasampanno Sugato Lokavidū Anuttaro purisadammasārathi Satthā devamanussānam Buddho Bhagavā"ti. So me nimantito svātanāya bhattam saddhim bhikkhusamghenāti. "Buddho"ti bho Keniye vadesi. "Buddho"ti bho Sela vadāmi. "Buddho"ti bho Keniya vadesi. "Buddho"ti bho Sela vadāmīti.

398. Atha kho Selassa brāhmaṇassa etadahosi "ghosopi kho eso dullabho lokasmiṁ yadidaṁ Buddho"ti¹. Āgatāni kho panamhākaṁ mantesu dvattiṁsamahāpurisalakkhanāni, yehi samannāgatassa

mahāpurisassa dveyeva gatiyo bhavanti anaññā. Sace agāraṁ ajjhāvasati, rājā hoti cakkavattī dhammiko dhammarājā cāturanto vijitāvī japanadatthāvariyappatto sattaratanasamannāgato. Tassimāni sattaratanāni bhavanti. Seyyathidaṁ, cakkaratanaṁ hatthiratanaṁ assaratanaṁ maṇiratanaṁ itthiratanaṁ gahapatiratanaṁ pariṇāyakaratanameva sattamaṁ. Parosahassaṁ kho panassa puttā bhavanti surā vīraṅgarūpā parasenappamaddanā, so imaṁ pathaviṁ sāgarapariyantaṁ adaṇḍena asatthena dhammena abhivijiya ajjhāvasati. Sace pana agārasmā anagāriyaṁ pabbajati, Arahaṁ hoti Sammāsambuddho loke vivattacchado.

Kaham pana bho Keṇiya etarahi so bhavam Gotamo viharati Araham Sammāsambuddhoti. Evam vutte Keṇiyo jaṭilo dakkhiṇam bāhum paggahetvā Selam brāhmaṇam etadavoca "yenesā bho Sela nīlavanarājī"ti. Atha kho Selo brāhmaṇo tīhi māṇavakasatehi saddhim yena Bhagavā tenupasankami. Atha kho Selo brāhmaṇo te māṇavake āmantesi "appasaddā bhonto āgacchantu pade padam¹ nikkhipantā, durāsadā² hi te Bhagavanto, sīhāva ekacarā, yadā cāham bho samaṇena Gotamena saddhim manteyyam 'mā me bhonto antarantarā katham opātetha, kathāpariyosānam me bhavanto āgamentū'ti". Atha kho Selo brāhmaṇo yena Bhagavā tenupasankami, upasankamitvā Bhagavatā saddhim sammodi, sammodanīyam katham sāraṇīyam vītisāretvā ekamantam nisīdi, ekamantam nisinno kho Selo brāhmaṇo Bhagavato kāye dvattimsamahāpurisalakkhaṇāni samannesi.

Addasā kho Selo brāhmaņo Bhagavato kāye dvattimsamahāpurisalakkhaņāni yebhuyyena ṭhapetvā dve, dvīsu mahāpurisalakkhaņesu kaṅkhati vicikicchati nādhimuccati na sampasīdati kosohite ca vatthaguyhe pahūtajivhatāya ca. Atha kho Bhagavato etadahosi "passati kho me ayam Selo brāhmaņo dvattimsamahāpurisalakkhaņāni yebhuyyena ṭhapetvā dve, dvīsu mahāpurisalakkhaņesu kaṅkhati vicikicchati nādhimuccati na sampasīdati

kosohite ca vatthaguyhe pahūtajivhatāya cā"ti. Atha kho Bhagavā tathārūpaṁ iddhābhisaṅkhāraṁ abhisaṅkhāsi, yathā addasa Selo brāhmaṇo Bhagavato kosohitaṁ vatthaguyhaṁ. Atha kho Bhagavā jivhaṁ ninnāmetvā ubhopi kaṇṇasotāni anumasi paṭimasi, ubhopi nāsikasotāni anumasi paṭimasi, kevalampi nalāṭamaṇḍalaṁ jivhāya chādesi. Atha kho Selassa brāhmaṇassa etadahosi "samannāgato kho samaṇo Gotamo dvattiṁsamahāpurisalakkhaṇehi paripuṇṇehi no aparipuṇṇehi, no ca kho naṁ jānāmi 'Buddho vā no vā', sutaṁ kho pana metaṁ brāhmaṇānaṁ vuddhānaṁ mahallakānaṁ ācariyapācariyānaṁ bhāsamānānaṁ 'ye te bhavanti Arahanto Sammāsambuddhā, te sake vaṇṇe bhaññāmāne attānaṁ pātukarontī"ti, yaṁnūnāhaṁ samaṇaṁ Gotamaṁ sammukhā sāruppāhi gāthāhi abhitthaveyyan"ti.

399. Atha kho Selā brāhmaņo Bhagavantam sammukhā sāruppāhi gāthāhi abhitthavi—

Paripuṇṇakāyo suruci, sujāto cārudassano.

Suvannavannosi Bhagavā, susukkadāthosi vīriyavā¹.

Narassa hi sujātassa, ye bhavanti viyañjanā.

Sabbe te tava kāyasmim, mahāpurisalakkhaņā.

Pasannanetto sumukho, brahā² uju patāpavā.

Majjhe samaṇasamghassa, ādiccova virocasi.

Kalyāṇadassano bhikkhu, kañcanasannibhattaco.

Kim te samaṇabhāvena, evam uttamavaṇṇino.

Rājā arahasi bhavitum, cakkavattī rathesabho.

Cāturanto vijitāvī, jambusaņdassa³ issaro.

Khattiyā bhogirājāno, anuyantā⁴ bhavantu te.

Rājābhirājā manujindo, rajjam kārehi Gotama.

^{1.} Viriyavā (Sī, Syā, Kaṁ, I)

^{3.} Jambumandassa (Ka)

^{2.} Brahmā (Syā, Kaṁ, Ka)

^{4.} Anuyuttā (Sī, Syā, Kaṁ, I)

Rājāhamasmi Selāti, dhammarājā anuttaro.

Dhammena cakkam vattemi, cakkam appativattiyam.

Sambuddho paṭijānāsi, dhammarājā anuttaro.

Dhammena cakkam vattemi, iti bhāsasi Gotama.

Ko nu senāpati bhoto, sāvako Satthuranvayo.

Ko tetamanuvatteti, dhammacakkam pavattitam.

Mayā pavattitam cakkam, (Selāti Bhagavā) dhammacakkam anuttaram.

Sāriputto anuvatteti, anujāto Tathāgatam.

Abhiññeyyam abhiññātam, bhāvetabbañca bhāvitam.

Pahātabbam pahīnam me, tasmā Buddhosmi brāhmaņa.

Vinayassu mayi kankham, adhimuccassu brāhmana.

Dullabham dassanam hoti, Sambuddhānam abhinhaso.

Yesam ve dullabho loke, pātubhāvo abhinhaso.

Soham brāhmaṇa Sambuddho, sallakatto anuttaro.

Brahmabhūto atitulo, mārasenappamaddano.

Sabbāmitte vasī katvā, modāmi akutobhayo.

Imam bhonto nisāmetha, yathā bhāsati cakkhumā.

Sallakatto mahāvīro, sīhova nadatī vane.

Brahmabhūtam atitulam, mārasenappamaddanam.

Ko disvā nappasīdeyya, api kaņhābhijātiko.

Yo mam icchati anvetu, yo $v\bar{a}$ nicchati gacchatu.

Idhāham pabbajissāmi, varapaññassa santike.

Etañce¹ ruccati bhoto, Sammāsambuddhasāsanaṁ².

Mayampi pabbajissāma, varapaññassa santike.

Brāhmaṇā tisatā ime, yācanti pañjalīkatā.

Brahmacariyam carissāma, Bhagavā tava santike.

Svākkhātam brahmacariyam, (Selāti Bhagavā) santiṭṭhikamakālikam. Yattha amoghā pabbajjā, appamattassa sikkhatoti.

Alattha kho Selo brāhmaņo sapariso Bhagavato santike pabbajjam, alattha upasampadam.

400. Atha kho Keṇiyo jaṭilo tassā rattiyā accayena sake assame paṇītaṁ khādanīyaṁ bhojanīyaṁ paṭiyādāpetvā Bhagavato kālaṁ ārocāpesi "kālo bho Gotama niṭṭhitaṁ bhattan"ti. Atha kho Bhagavā pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaramādāya yena Keṇiyassa jaṭilassa assamo tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā paññatte āsane nisīdi saddhiṁ bhikkhusaṁghena. Atha kho Keṇiyo jaṭilo Buddhappamukhaṁ bhikkhusaṁghaṁ paṇītena khādanīyena bhojanīyena sahatthā santappesi sampavāresi. Atha kho Keṇiyo jaṭilo Bhagavantaṁ bhuttāviṁ onītapattapāṇiṁ aññataraṁ nīcaṁ āsanaṁ gahetvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinnaṁ kho Keṇiyaṁ jaṭilaṁ Bhagavā imāhi gāthāhi anumodi—

"Aggihuttamukhā yaññā, sāvittī chandaso mukham.
Rājā mukham manussānam, nadīnam sāgaro mukham.
Nakkhattānam mukham cando, ādicco tapatam mukham.
Puñnam ākankhamānānam, samgho ve yajatam mukhan"ti.

Atha kho Bhagavā Keṇiyam jaṭilam imāhi gāthāhi anumoditvā uṭṭhāyāsanā pakkāmi.

Atha kho āyasmā Selo sapariso eko vūpakaṭṭho appamatto ātāpī pahitatto viharanto nacirasseva, yassatthāya kulaputtā sammadeva agārasmā anagāriyam pabbajanti, tadanuttaram brahmacariyapariyosānam diṭṭheva dhamme sayam abhiññā sacchikatvā upasampajja vihāsi, "khīṇā jāti, vusitam brahmacariyam, katam karaṇīyam, nāparam itthattāyā"ti abbhaññāsi. Aññataro kho panāyasmā Selo sapariso arahatam ahosi. Atha kho āyasmā Selo sapariso yena Bhagavā tenupasankami, upasankamitvā ekamsam cīvaram katvā yena Bhagavā tenañjalim paṇāmetvā Bhagavantam gāthāhi ajjhabhāsi—

"Yam tam saraṇamāgamma, ito aṭṭhami Cakkhumā. Sattarattena¹ Bhagavā, dantamha tava sāsane.

Tuvam Buddho tuvam Satthā, tuvam mārābhibhū Muni. Tuvam anusaye chetvā, tiṇṇo tāresimam pajam.

Upadhī te samatikkantā, āsavā te padālitā. Sīhova anupādāno, pahīnabhayabheravo.

Bhikkhavo tisatā ime, tiṭṭhanti pañjalīkatā. Pāde Vīra pasārehi, nāgā vandantu Satthuno''ti.

Selasuttam niţţhitam dutiyam.

3. Assalāyanasutta

401. Evam me sutam—ekam samayam Bhagavā Sāvatthiyam viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Tena kho pana samayena nānāverajjakānam brāhmaṇānam pañcamattāni brāhmaṇasatāni Sāvatthiyam paṭivasanti kenacideva karaṇīyena. Atha kho tesam brāhmaṇānam etadahosi "ayam kho samaṇo Gotamo cātuvaṇṇim suddhim paññapeti, ko nu kho pahoti samaṇena Gotamena saddhim asmim vacane paṭimantetun"ti. Tena kho pana samayena Assalāyano nāma māṇavo Sāvatthiyam paṭivasati daharo vuttasiro soļasavassuddesiko jātiyā, tiṇṇam vedānam pāragū sanighaṇḍukeṭubhānam sākkharappabhedānam itihāsapañcamānam padako veyyākaraṇo lokāyatamahāpurisalakkhaṇesu anavayo. Atha kho tesam brāhmaṇānam etadahosi "ayam kho Assalāyano māṇavo Sāvatthiyam paṭivasati daharo vuttasiro soļasavassuddesiko jātiyā, tiṇṇam vedānam pāragū -pa- anavayo, so kho pahoti samaṇena Gotamena saddhim asmim vacane paṭimantetun"ti.

Atha kho te brāhmaṇā yena Assalāyano māṇavo tenupasaṅkamiṁsu, upasaṅkamitvā Assalāyanaṁ mānavaṁ etadavocuṁ "ayaṁ bho

Assalāyana samaņo Gotamo cātuvaņņim suddhim paññapeti, etu bhavam Assalāyano samaņena Gotamena saddhim asmim vacane paṭimantetū"ti¹.

Evam vutte Assalāyano māṇavo te brāhmaṇe etadavoca "samaṇo khalu bho Gotamo dhammavādī, dhammavādino ca pana duppaṭimantiyā bhavanti, nāham sakkomi samaṇena Gotamena saddhim asmim vacane paṭimantetun"ti. Dutiyampi kho te brāhmaṇā Assalāyanam māṇavam etadavocum "ayam bho Assalāyana samaṇo Gotamo cātuvaṇṇim suddhim paññapeti, etu bhavam Assalāyano samaṇena Gotamena saddhim asmim vacane paṭimantetu². Caritam kho pana bhotā Assalāyanena paribbājakan"ti. Dutiyampi kho Assalāyano māṇavo te brāhmaṇe etadavoca "samaṇo khalu bho Gotamo dhammavādī, dhammavādino ca pana duppaṭimantiyā bhavanti, nāham sakkomi samaṇena Gotamena saddhim asmim vacane paṭimantetun"ti. Tatiyampi kho te brāhmaṇā Assalāyanam māṇavam etadavocum "ayam bho Assalāyana samaṇo Gotamo cātuvaṇṇim suddhim paññapeti, etu bhavam Assalāyano samaṇena Gotamena saddhim asmim vacane paṭimantetu². Caritam kho pana bhotā Assalāyanena paribbājakam, mā bhavam Assalāyano ayuddhaparājitam parājayī"ti.

Evam vutte Assalāyano māṇavo te brāhmaṇe etadavoca "addhā kho aham bhavanto na labhāmi 'samaṇo khalu bho Gotamo dhammavādī, dhammavādino ca pana duppaṭimantiyā bhavanti, nāham sakkomi samaṇena Gotamena saddhim asmim vacane paṭimantetun'ti, api cāham bhavantānam vacanena gamissāmī"ti.

402. Atha kho Assalāyano māṇavo mahatā brāhmaṇagaṇena saddhim yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavatā saddhim sammodi, sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho Assālāyano māṇavo Bhagavantaṁ etadavoca "brāhmaṇā bho Gotama evamāhaṁsu 'brāhmaṇova seṭṭho vaṇṇo, hīno añño vaṇṇo. Brāhmaṇova sukko vaṇṇo, kaṇho añño vaṇṇo. Brāhmaṇāva sujjhanti no abrāhmanā, brāhmanāva brahmuno

puttā orasā mukhato jātā brahmajā brahmanimmitā brahmadāyādā'ti. Idha bhavam Gotamo kimāhā''ti. Dissanti¹ kho pana Assalāyana brāhmaṇānam brāhmaṇiyo utuniyopi gabbhiniyopi vijāyamānāpi pāyamānāpi, te ca brāhmaṇiyonijāva samānā evamāhamsu "brāhmaṇova seṭṭho vaṇṇo, hīno añño vaṇṇo. Brāhmaṇova sukko vaṇṇo, kaṇho añño vaṇṇo. Brāhmaṇāva sujjhanti no abrāhmaṇā, brāhmaṇāva brahmuno puttā orasā mukhato jātā brahmajā brahmanimmitā brahmadāyādā''ti. Kiñcāpi bhavam Gotamo evamāha, atha khvettha brāhmaṇā evametam maññanti "brāhmaṇova seṭṭho vaṇṇo, hīno añño vaṇṇo -pa- brahmadāyādā''ti.

403. Taṁ kiṁ maññasi Assalāyana, sutaṁ te "Yonakambojesu aññesu ca paccantimesu janapadesu dveva vaṇṇā ayyo ceva dāso ca. Ayyo hutvā dāso hoti, dāso hutvā ayyo hotī"ti. Evaṁ bho sutaṁ taṁ me "Yonakambojesu aññesu ca paccantimesu janapadesu dveva vaṇṇā ayyo ceva dāso ca. Ayyo hutvā dāso hoti, dāso hutvā ayyo hotī"ti. Ettha Assalāyana brāhmaṇānaṁ kiṁ balaṁ, ko assāso, yadettha brāhmaṇā evamāhaṁsu "brāhmaṇova seṭṭho vaṇṇo, hīno añño vaṇṇo -pa-brahmadāyādā"ti. Kiñcāpi bhavaṁ Gotamo evamāha, atha khvettha brāhmaṇā evametaṁ maññanti "brāhmaṇova seṭṭho vaṇṇo, hīno añño vaṇṇo -pa- brahmadāyādā"ti.

404. Taṁ kiṁ maññasi Assalāyana, khattiyova nu kho pāṇātipātī adinnādāyī kāmesumicchācārī musāvādī pisuṇavāco pharusavāco samphappalāpī abhijjhālu byāpannacitto micchādiṭṭhi kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapajjeyya, no brāhmaṇo. Vessova nu kho -pa-. Suddova nu kho pāṇātipātī adinnādāyī kāmesumicchācārī musāvādī pisuṇavāco pharusavāco samphappalāpī abhijjhālu byāpannacitto micchādiṭṭhi kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapajjeyya, no brāhmaṇoti. No hidaṁ bho Gotama, khattiyopi hi

bho Gotama pāṇātipātī adinnādāyī kāmesumicchācārī musāvādī pisuṇavāco pharusavāco samphappalāpī abhijjhālu byāpannacitto micchādiṭṭhi kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapajjeyya. Brāhmaṇopi hi bho Gotama -pa-. Vessopi hi bho Gotama -pa-. Suddopi hi bho Gotama -pa-. Sabbepi hi bho Gotama cattāro vaṇṇā pāṇātipātino adinnādāyino kāmesumicchācārino musāvādino pisuṇavācā pharusavācā samphappalāpino abhijjhālū byāpannacittā micchādiṭṭhī kāyassa bhedā paraṁ maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapajjeyyunti. Ettha Assalāyana brāhmaṇānaṁ kiṁ balaṁ, ko assāso, yadettha brāhmaṇā evamāhaṁsu "brāhmaṇova seṭṭho vaṇṇo, hīno añño vaṇṇo -pa-brahmadāyādā"ti. Kiñcāpi bhavaṁ Gotamo evamāha, atha khvettha brāhmaṇā evametaṁ maññanti "brāhmaṇova seṭṭho vaṇṇo, hīno añño vaṇṇo -pa- brahmadāyādā"ti.

405. Tam kim maññasi assālāyana, brāhmanova nu kho pānātipātā pativirato adinnādānā pativirato kāmesumicchācārā pativirato musāvādā pativirato pisunāya vācāya pativirato pharusāya vācāya pativirato samphappalāpā pativirato anabhijihālu abyāpannacitto sammāditthi kāyassa bhedā param maranā sugatim saggam lokam upapajjeyya, no¹ khattiyo, no¹ vesso, no¹ suddoti. No hidam bho Gotama, khattiyopi hi bho Gotama pānātipātā pativirato adinnādānā pativirato kāmesumicchācārā pativirato musāvādā pativirato pisunāya vācāya pativirato pharusāya vācāya pativirato samphappalāpā paţivirato anabhijjhālu abyāpannacitto sammādiţthi kāyassa bhedā param maranā sugatim saggam lokam upapajjeyya. Brāhmanopi hi bho Gotama -pa-. Vessopi hi bho Gotama -pa-. Suddopi hi bho Gotama -pa-. Sabbepi hi bho Gotama cattāro vannā pānātipātā pativiratā adinnādānā pativiratā kāmesumicchācārā pativiratā musāvādā pativiratā pisuņāya vācāya pativiratā pharusāya vācāya pativiratā samphappalāpā pativiratā anabhijihālū abyāpannacittā sammāditthī kāyassa bhedā param maranā sugatim saggam lokam upapajjeyyunti. Ettha

Assalāyana brāhmaṇānaṁ kiṁ balaṁ, ko assāso, yadettha brāhmaṇā evamāhaṁsu "brāhmaṇova seṭṭho vaṇṇo, hīno añño vaṇṇo -pa-brahmadāyādā"ti. Kiñcāpi bhavaṁ Gotamo evamāha, atha khvettha brāhmaṇā evametaṁ maññanti "brāhmaṇova seṭṭho vaṇṇo, hīno añño vaṇṇo -pa- brahmadāyādā"ti.

406. Taṁ kiṁ maññasi Assalāyana, brāhmaṇova nu kho pahoti asmiṁ padese averaṁ abyābajjhaṁ mettacittaṁ bhāvetuṁ, no khattiyo, no vesso, no suddoti. No hidaṁ bho Gotama, khattiyopi hi bho Gotama pahoti asmiṁ padese averaṁ abyābajjhaṁ mettacittaṁ bhāvetuṁ. Brāhmaṇopi hi bho Gotama. Vessopi hi bho Gotama. Suddopi hi bho Gotama. Sabbepi hi bho Gotama cattāro vaṇṇā pahonti asmiṁ padese averaṁ abyābajjhaṁ mettacittaṁ bhāvetunti. Ettha Assalāyana brāhmaṇānaṁ kiṁ balaṁ, ko assāso, yadettha brāhmaṇā evamāhaṁsu "brāhmaṇova seṭṭho vaṇṇo, hīno añño vaṇṇo -pa- brahmadāyādā"ti. Kiñcāpi bhavaṁ Gotamo evamāha, atha khvettha brāhmaṇā evametaṁ maññanti "brāhmaṇova seṭṭho vaṇṇo, hīno añño vaṇṇo -pa- brahmadāyādā"ti.

407. Taṁ kiṁ maññasi Assalāyana, brāhmaṇova nu kho pahoti sottisināniṁ ādāya nadiṁ gantvā rajojallaṁ pavāhetuṁ, no khattiyo, no vesso, no suddoti. No hidaṁ bho Gotama, khattiyopi hi bho Gotama pahoti sottisināniṁ ādāya nadiṁ gantvā rajojallaṁ pavāhetuṁ. Brāhmaṇopi hi bho Gotama. Vessopi hi bho Gotama. Suddopi hi bho Gotama. Sabbepi hi bho Gotama cattāro vaṇṇā pahonti sottisināniṁ ādāya nadiṁ gantvā rajojallaṁ pavāhetunti. Ettha Assalāyana brāhmaṇānaṁ kiṁ balaṁ, ko assāso, yadettha brāhmaṇā evamāhaṁsu "brāhmaṇova seṭṭho vaṇṇo, hīno añño vaṇṇo -pa-brahmadāyādā"ti. Kiñcāpi bhavaṁ Gotamo evamāha, atha khvettha brāhmaṇā evametaṁ maññanti "brāhmaṇova seṭṭho vaṇṇo, hīno añño vaṇṇo -pa-brahmadāyādā"ti.

408. Tam kim maññasi Assalāyana, idha rājā khattiyo muddhāvasitto nānājaccānam purisānam purisasatam sannipāteyya "āyantu bhonto,

ye tattha khattiyakulā brāhmaṇakulā rājaññakulā uppannā sākassa vā sālassa vā¹ salaļassa vā candanassa vā padumakassa vā uttarāraṇim ādāya aggim abhinibbattentu, tejo pātukarontu. Āyantu pana bhonto, ye tattha caṇḍālakulā nesādakulā venakulā² rathakārakulā pukkusalulā uppannā sāpānadoṇiyā vā sūkaradoṇiyā vā rajakadoṇiyā vā eraṇḍakaṭṭhassa vā uttarāraṇim ādāya aggim abhinibbattentu, tejo pātukarontū"ti.

Tam kim maññasi Assalāyana, yo evam nu kho so³ khattiyakulā brāhmanakulā rājaññakulā uppannehi sākassa vā sālassa vā salalassa vā candanassa vā padumakassa vā uttarāranim ādāva aggi abhinibbatto tejo pātukato, so eva nu khvāssa aggi accimā ceva⁴ vannavā⁵ ca pabhassaro ca, tena ca sakkā agginā aggikaranīyam kātum. Yo pana so candālakulā nesādakulā venakulā rathakārakulā pukkusakulā uppannehi sāpānadoniyā vā sūkaradoniyā vā rajakadoniyā vā erandakatthassa vā uttarāranim ādāya aggi abhinibbatto tejo pātukato, svāssa aggi na ceva accimā na ca vannavā na ca pabhassaro, na ca tena sakkā agginā aggikaranīyam kātunti. No hidam bho Gotama, yopi hi so⁶ bho Gotama khattiyakulā brāhmanakulā rājaññakulā uppannehi sākassa vā salalassa vā candanassa vā padumakassa vā uttarāraņim ādāya aggi abhinibbatto tejo pātukato, svāssa aggi accimā ceva vannavā ca pabhassaro ca, tena ca sakkā agginā aggikaranīyam kātum. Yopi so candālakulā nesādakulā venakulā rathakārakulā pukkusakulā uppannehi sāpānadoniyā vā sūkaradoniyā vā rajakadoniyā vā erandakatthassa vā uttarāranim ādāya aggi abhinibbatto tejo pātukato, svāssa⁷ aggi accimā ceva vannavā ca pabhassaro ca, tena ca sakkā agginā aggikaranīyam kātum. Sabbopi hi bho Gotama aggi accimā ceva vannavā ca pabhassaro ca, sabbenapi

^{1.} Uppannā sālassa vā (Sī, I)

^{2.} Venakulā (Sī, I), venukulā (Syā, Kam)

^{3.} Yo ca nu kho (Syā, Kaṁ, Ka)

^{4.} Ca (Sī, I)

^{5.} Vannimā (Syā, Kam, I, Ka)

^{6.} Yo so (Sī, I)

^{7.} So cassa (Sī, I), sopissa (Syā, Kam)

sakkā agginā aggikaraņīyam kātunti. Ettha Assalāyana brāhmaņānam kim balam, ko assāso, yadettha brāhmaņā evamāhamsu "brāhmaņova seṭṭho vaṇṇo, hīno añño vaṇṇo. Brāhmaṇova sukko vaṇṇo, kaṇho añño vaṇṇo. Brāhmaṇāva sujjhanti no abrāhmaṇā, brāhmaṇāva brahmuno puttā orasā mukhato jātā brahmajā brahmanimmitā brahmadāyādā"ti. Kiñcāpi bhavam Gotamo evamāha, atha khvettha brāhmaṇā evametam maññanti "brāhmaṇova seṭṭho vaṇṇo, hīno añño vaṇṇo -pa- brahmadāyādā"ti.

409. Tam kim maññasi Assalāyana, idha khattiyakumāro brāhmaṇakaññāya saddhim samvāsam kappeyya, tesam samvāsamanvāya putto jāyetha. Yo so khattiyakumārena brāhmaṇakaññāya putto uppanno siyā, so mātupi sadiso, pitupi sadiso. Khattiyotipi vattabbo, brāhmaṇotipi vattabboti. Yo so bho Gotama khattiyakumārena brāhmaṇakaññāya putto uppanno siyā, so mātupi sadiso, pitupi sadiso. Khattiyotipi vattabbo, brāhmanotipi vattabboti.

Tam kim maññasi Assalāyana, idha brāhmaṇakumāro khattiyakaññāya saddhim samvāsam kappeyya, tesam samvāsamanvāya putto jāyetha. Yo so brāhmaṇakumārena khattiyakaññāya putto uppanno siyā, so mātupi sadiso, pitupi sadiso. Khattiyotipi vattabbo, brāhmaṇotipi vattabboti. Yo so bho Gotama brāhmaṇakumārena khattiyakaññāya putto uppanno siyā, so mātupi sadiso, pitupi sadiso. Khattiyotipi vattabbo, brāhmanotipi vattabboti.

Tam kim maññasi Assalāyana, idha vaļavam gadrabhena sampayojeyyum¹, tesam sampayogamanvāya kisoro jāyetha. Yo so vaļavāya gadrabhena kisoro uppanno siyā, so mātupi sadiso, pitupi sadiso. Assotipi vattabbo, gadrabhotipi vattabboti. Kuṇḍam hi so² bho Gotama assataro hoti, idam hissa bho Gotama

^{1.} Samyojeyya (Ka)

^{2.} Vekurañjāya hi so (Sī, I), so kumāraṇḍupi so (Syā, Kaṁ), vekulajo hi so (?)

nānākaraṇam passāmi, amutra ca panesānam na kiñci nānākaraṇam passāmīti.

Taṁ kiṁ maññasi Assalāyana, idhāssu dve māṇavakā bhātaro sa-udariyā. Eko ajjhāyako upanīto, eko anajjhāyako anupanīto. Kamettha brāhmaṇā paṭhamaṁ bhojeyyuṁ saddhe vā thālipāke vā yaññe vā pāhune vāti. Yo so bho Gotama māṇavako ajjhāyako upanīto, tamettha brāhmaṇā paṭhamaṁ bhojeyyuṁ saddhe vā thālipāke vā yaññe vā pāhune vā. Kiṁ hi bho Gotama anajjhāyake anupanīte dinnaṁ mahapphalaṁ bhavissatīti.

Taṁ kiṁ maññasi Assalāyana, idhāssu dve māṇavakā bhātaro sodariyā. Eko ajjhāyako upanīto dussīlo pāpadhammo, eko anajjhāyako anupanīto sīlavā kalyāṇadhammo. Kamettha brāhmaṇā paṭhamaṁ bhojeyyuṁ saddhe vā thālipāke vā yaññe vā pāhune vāti. Yo so bho Gotama māṇavako anajjhāyako anupanīto sīlavā kalyāṇadhammo, tamettha brāhmaṇā paṭhamaṁ bhojeyyuṁ saddhe vā thālipāke vā yaññe vā pāhune vā. Kiṁ hi bho Gotama dussīle pāpadhamme dinnaṁ mahapphalaṁ bhavissatīti.

Pubbe kho tvam Assalāyana jātim agamāsi, jātim gantvā mante agamāsi, mante gantvā tape agamāsi, tape gantvā¹ cātuvaṇṇim suddhim paccāgato, yamaham paññapemīti. Evam vutte Assalāyano māṇavo tuṇhībhūto maṅkubhūto pattakkhandho adhomukho pajjhāyanto appaṭibhāno nisīdi.

410. Atha kho Bhagavā Assalāyanaṁ māṇavaṁ tuṇhībhūtaṁ maṅkubhūtaṁ pattakkhandhaṁ adhomukhaṁ pajjhāyantaṁ appaṭibhānaṁ viditvā Assalāyanaṁ māṇavaṁ etadavoca—bhūtapubbaṁ Assalāyana sattannaṁ brāhmaṇisīnaṁ araññāyatane paṇṇakuṭīsu sammantānaṁ² evarūpaṁ pāpakaṁ diṭṭhigataṁ uppannaṁ hoti "brāhmaṇova seṭṭho vaṇṇo, hīno añño vanno -pa- brahmadāyādā"ti. Assosi

^{1.} Mante gantvā tametam tvam (Sī, I), mante gantvā tameva thapetvā (Syā, Kam)

^{2.} Vasantānam (Sī)

kho Assalāyana Asito Devalo isi "sattannam kira brāhmanisīnam araññāvatane pannakutīsu sammantānam evarūpam pāpakam ditthigatam uppannam 'brāhmanova settho vanno -pa- brahmadāyādā'ti". Atha kho Assalāyana Asito Devalo isi kesamassum kappetvā manjitthavannāni dussāni nivāsetvā pataliyo¹ upāhanā āruhitvā jātarūpamayam dandam gahetvā sattannam brāhmanisīnam patthandile pāturahosi. Atha kho Assalāyana Asito Devalo isi sattannam brāhmanisīnam patthandile cankamamano evamaha "handa ko nu kho ime bhavanto brahmanisayo gatā², handa ko nu kho ime bhavanto brāhmanisayo gatā"ti. Atha kho Assalāyana sattannam brāhmanisīnam etadahosi "ko nāyam gāmandalarūpo viya sattannam brāhmanisīnam patthandile cankamamāno evamāha 'handa ko nu kho ime bhavanto brāhmanisayo gatā, handa ko nu kho ime bhavanto brāhmanisayo gatā'ti. Handa nam abhisapāmā"ti. Atha kho Assalāyana satta brāhmaņisayo Asitam Devalam isim abhisapimsu "bhasmā vasala³ hoti, bhasmā vasala hotī"ti⁴. Yathā yathā kho Assalāyana satta brāhmanisayo Asitam Devalam isim abhisapimsu, tathā tathā Asito Devalo isi abhirūpataro ceva hoti dassanīyataro ca pāsādikataro ca. Atha kho Assalāyana sattannam brāhmanisīnam etadahosi "mogham vata no tapo, aphalam brahmacariyam, mayam hi pubbe yam abhisapāma 'bhasmā vasala hoti, bhasmā vasala hohī'ti, bhasmāva bhavati ekacco. Imam pana mayam yathā yathā abhisapāma, tathā tathā abhirūpataro ceva hoti dassanīyataro ca pāsādikataro cā"ti. Na bhavantānam mogham tapo, nāphalam brahmacariyam. Ingha bhavanto yo mayi manopadoso, tam pajahathati. Yo bhavati manopadoso, tam pajahāma. Ko nu bhavam hotīti. Suto nu bhavatam "Asito Devalo isī"ti. Evam bho. So khvāham bho homīti. Atha kho Assalāyana satta brāhmanisayo Asitam Devalam isim abhivādetum upakkamimsu.

^{1.} Ataliyo (Sī, I), agaliyo (Syā, Kam)

^{2.} Gantā (Syā, Kaṁ, Ka)

^{3.} Vasalī (I), vasali (Ka), capalī (Syā, Kam)

^{4.} Bhasmā vasala hohīti abhisapavacanam Sī-I-potthakesu sakideva āgatam.

411. Atha kho Assalāyana Asito Devalo isi satta brāhmaņisayo etadavoca "sutaṁ metaṁ bho 'sattannaṁ kira brāhmaṇisīnaṁ araññāyatane paṇṇakuṭīsu sammantānaṁ evarūpaṁ pāpakaṁ diṭṭhigataṁ uppannaṁ 'brāhmaṇova seṭṭho vaṇṇo, hīno añño vaṇṇo. Brāhmaṇova sukko vaṇṇo, kaṇho añño vaṇṇo. Brāhmaṇāva sujjhanti no abrāhmaṇā, brāhmaṇāva brahmuno puttā orasā mukhato jātā brahmajā brahmanimmitā brahmadāyādā'ti". Evaṁ bho.

Jānanti pana bhonto "yā janikā mātā 1 brāhmaṇamyeva agamāsi, no abrāhmaṇan"ti. No hidam bho.

Jānanti pana bhonto "yā janikāmātu² mātā yāva sattamā mātumātāmahayugā brāhmaṇamyeva agamāsi, no abrāhmaṇan"ti. No hidam bho.

Jānanti pana bhonto "yo janako pitā³ brāhmaṇimyeva agamāsi, no abrāhmaṇin"ti. No hidam bho.

Jānanti pana bhonto "yo janakapitu⁴ pitā yāva sattamā pitupitāmahayugā brāhmaṇimyeva agamāsi, no abrāhmaṇin"ti. No hidam bho.

Jānanti pana bhonto yathā gabbhassa avakkanti hotīti. Jānāma mayam bho yathā gabbhassa avakkanti hotī⁵. Idha mātāpitaro ca sannipatitā honti, mātā ca utunī hoti, gandhabbo ca paccupaṭṭhito hoti. Evam tiṇṇam sannipātā gabbhassa avakkanti hotīti.

Jānanti pana bhonto "taggha⁶ so gandhabbo khattiyo vā brāhmaņo vā vesso vā suddo vā"ti. Na mayam bho jānāma "taggha so gandhabbo khattiyo vā brāhmaņo vā vesso vā suddo vā"ti. Evam sante bho jānātha "ke tumhe hothā"ti. Evam sante bho na mayam

^{1.} Janimātā (Sī, Syā, Kam, I)

^{2.} Janimātu (Sī, Syā,Kaṁ, I)

^{3.} Janipitā (Sī, Syā, Kam, I)

^{4.} Janipitu (Sī, Syā, Kaṁ, I)

^{5-5.} Na mayam jānāma bho yathā gabbhassa avakkanti hotīti. Yathā katham pana bho gabbhassa avakkanti hotīti. (Ka)

^{6.} Yagghe (Sī, Syā, Kaṁ, I)

jānāma "ke mayam homā"ti. Te hi nāma Assalāyana satta brāhmaņisayo Asitena Devalena isinā sake jātivāde samanuyuñjīyamānā samanuggāhīyamānā samanubhāsīyamānā na sampāyissanti. Kim pana tvam etarahi mayā sakasmim jātivāde samanuyuñjīyamāno samanuggāhīyamāno samanubhāsīyamāno sampāyissasi. Yesam tvam sācariyako na Puṇṇo dabbigāhoti.

Evam vutte Assalāyano māṇavo Bhagavantam etadavoca "abhikkantam bho Gotama -pa- upāsakam mam bhavam Gotamo dhāretu ajjatagge pānupetam saranam gatan"ti.

Assalāyanasuttam nitthitam tatiyam.

4. Ghotamukhasutta

412. Evam me sutam—ekam samayam āyasmā Udeno Bārāṇasiyam viharati Khemiyambavane. Tena kho pana samayena Ghoṭamukho brāhmaṇo Bārāṇasim anuppatto hoti kenacideva karaṇīyena. Atha kho Ghoṭamukho brāhmaṇo jaṅghāvihāram anucaṅkamamāno anuvicaramāno yena Khemiyambavanam tenupasaṅkami. Tena kho pana samayena āyasmā Udeno abbhokāse caṅkamati. Atha kho Ghoṭamukho brāhmaṇo yenāyasmā Udeno tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā āyasmatā Udenena saddhim sammodi, sammodanīyam katham sāraṇīyam vītisāretvā āyasmantam Udenam caṅkamantam anucaṅkamamāno evamāha "ambho samaṇa natthi dhammiko paribbajo¹, evam me ettha hoti, tañca kho bhavantarūpānam vā adassanā, yo vā panettha dhammoti.

Evam vutte āyasmā Udeno cankamā orohitvā vihāram pavisitvā paññatte āsane nisīdi. Ghoṭamukhopi kho brāhmaṇo cankamā orohitvā vihāram pavisitvā ekamanta aṭṭhāsi, ekamantam ṭhitam kho Ghoṭamukham brāhmaṇam āyasmā Udeno etadavoca "samvijjanti² kho brāhmaṇa āsanāni, sace ākankhasi nisīdā"ti. Etadeva kho pana

mayam bhoto Udenassa āgamayamānā nisīdāma, katham hi nāma mādiso pubbe animantito āsane nisīditabbam maññeyyāti. Atha kho Ghoṭamukho brāhmaṇo aññataram nīcam āsanam gahetvā ekamantam nisīdi, ekamantam nisinno kho Ghoṭamukho brāhmaṇo āyasmantam Udenam etadavoca "abbho samaṇa natthi dhammiko paribbajo, evam me ettha hoti, tañca kho bhavantarūpānam vā adassanā, yo vā panettha dhammo"ti. Sace kho pana me tvam brāhmaṇa anuññeyyam anujāneyyāsi, paṭikkositabbañca paṭikkoseyyāsi, yassa ca pana me bhāsitassa attham na jāneyyāsi, mamamyeva tattha uttari paṭipuccheyyāsi "idam bho Udena katham, imassa kvattho"ti, evam katvā siyā no ettha kathāsallāpoti. Anuññeyyam khvāham bhoto Udenassa anujānissāmi, paṭikkositabbañca paṭikkosissāmi, yassa ca panāham bhoto Udenassa bhāsitassa attham na jānissāmi, bhavantamyeva tattha Udenam uttari paṭipucchissāmi "idam bho Udena katham, imassa kvattho"ti, evam katvā hotu no ettha kathāsallāpoti.

413. Cattārome brāhmaṇa puggalā santo saṁvijjamānā lokasmim. Katame cattāro. Idha brāhmaṇa ekacco puggalo attantapo hoti attaparitāpanānuyogamanuyutto. Idha pana brāhmaṇa ekacco puggalo parantapo hoti paraparitāpanānuyogamanuyutto. Idha pana brāhmaṇa ekacco puggalo attantapo ca hoti attaparitāpanānuyogamanuyutto parantapo ca paraparitāpanānuyogamanuyutto. Idha pana brāhmaṇa ekacco puggalo nevattantapo hoti nāttaparitāpanānuyogamanuyutto na parantapo na paraparitāpanānuyogamanuyutto, so anattantapo aparantapo diṭṭheva dhamme nicchāto nibbuto sītībhūto sukhappaṭisaṁvedī brahmabhūtena attanā viharati. Imesaṁ brāhmaṇa catunnaṁ puggalānaṁ katamo te puggalo cittaṁ ārādhetīti.

Yvāyam bho Udena puggalo attantapo attaparitāpanānuyogamanuyutto, ayam me puggalo cittam nārādheti. Yopāyam bho Udena puggalo parantapo paraparitāpanānuyogamanuyutto, ayampi me puggalo cittam nārādheti. Yopāyam bho Udena puggalo attantapo ca

attaparitāpanānuyogamanuyutto, parantapo ca paraparitāpanānuyogamanuyutto, ayampi me puggalo cittam nārādheti. Yo ca kho ayam bho Udena puggalo nevattantapo nāttaparitāpanānuyogamanuyutto na parantapo na paraparitāpanānuyogamanuyutto, so anattantapo aparantapo diṭṭheva dhamme nicchāto nibbuto sītībhūto sukhappaṭisamvedī brahmabhūtena attanā viharati, ayameva me puggalo cittam ārādhetīti.

Kasmā pana te brāhmaņa ime tayo puggalā cittam nārādhentīti. Yvāyam bho Udena puggalo attantapo attaparitāpanānuyogamanuyutto, so attānam sukhakāmam dukkhapaṭikkūlam ātāpeti paritāpeti, iminā me ayam puggalo cittam nārādheti. Yopāyam bho Udena puggalo parantapo paraparitāpanānuyogamanuyutto, so param sukhakāmam dukkhapaṭikkūlam ātāpeti paritāpeti, iminā me ayam puggalo cittam nārādheti. Yopāyam bho Udena puggalo attantapo ca attaparitāpanānuyugamanuyutto parantapo ca paraparitāpanānuyogamanuyutto, so attānanca paranca sukhakāmam dukkhapaṭikkūlam ātāpeti paritāpeti, iminā me ayam puggalo cittam nārādheti. Yo ca kho ayam bho Udena puggalo nevattantapo nāttaparitāpanānuyogamanuyutto na parantapo na paraparitāpanānuyogamanuyutto, so anattantapo aparantapo diṭṭheva dhamme nicchāto nibbuto sītībhūto sukhappaṭisamvedī brahmabhūtena attanā viharati, so attānanca paranca sukhakāmam dukkhapaṭikkūlam neva ātāpeti na paritāpeti, iminā me ayam puggalo cittam ārādhetīti.

414. Dvemā brāhmaņa parisā. Katamā dve, idha brāhmaņa ekaccā parisā sārattarattā maņikuņḍalesu puttabhariyam pariyesati, dāsidāsam pariyesati, khettavatthum pariyesati, jātarūparajatam pariyesati.

Idha pana brāhmaṇa ekaccā parisā asārattarattā maṇikuṇḍalesu puttabhariyam pahāya dāsidāsam pahāya khettavatthum pahāya jātarūparajatam pahāya agārasmā anagāriyam pabbajitā, svāyam brāhmaṇa puggalo nevattantapo nāttaparitāpanānuyogamanuyutto na parantapo na paraparitāpanānuyogamanuyutto, so anattantapo aparantapo diṭṭheva dhamme

nicchāto nibbuto sītibhūto sukhappaṭisaṁvedī brahmabhūtena attanā viharati. Idha katamaṁ tvaṁ brāhmaṇa puggalaṁ katamāya parisāya bahulaṁ samanupassasi, yā cāyaṁ parisā sārattarattā maṇikuṇḍalesu puttabhariyaṁ pariyesati, dāsidāsaṁ pariyesati, khettavatthuṁ pariyesati, jātarūparajataṁ pariyesati, yā cāyaṁ parisā asārattarattā maṇikuṇḍalesu puttabhariyaṁ pahāya dāsidāsaṁ pahāya khettavatthuṁ pahāya jātarūparajataṁ pahāya agārasmā anagāriyaṁ pabbajitāti.

Yvāyam bho Udena puggalo nevattantapo nāttaparitāpanānuyogamanuyutto na parantapo na paraparitāpanānuyogamanuyutto, so anattantapo aparantapo diṭṭheva dhamme nicchāto nibbuto sītībhūto sukhappaṭisamvedī brahmabhūtena attanā viharati. Imāham puggalam yāyam parisā asārattarattā maṇikuṇḍalesu puttabhariyam pahāya dāsidāsam pahāya khettavatthum pahāya jātarūparajatam pahāya agārasmā anagāriyam pabbajitā, imissam parisāyam bahulam samanupassāmīti.

Idāneva kho pana te brāhmaṇa bhāsitaṁ mayaṁ evaṁ ājānāma "ambho samaṇa natthi dhammiko paribbajo, evaṁ me ettha hoti, tañca kho bhavantarūpānaṁ vā adassanā, yo vā panettha dhammo"ti. Addhā mesā bho Udena sānuggahā vācā bhāsitā, atthi dhammiko paribbajo, evaṁ me ettha hoti, evañca pana maṁ bhavaṁ Udeno dhāretu, ye ca me bhotā Udenena cattāro puggalā saṁkhittena vuttā vitthārena avibhattā, sādhu me bhavaṁ Udeno ime cattāro puggale vitthārena vibhajatu anukampaṁ upādāyāti. Tena hi brāhmaṇa suṇāhi sādhukaṁ manasi karohi bhāsissāmīti. Evaṁ bhoti kho Ghoṭamukho brāhmaṇo āyasmato Udenassa paccassosi. Āyasmā Udeno etadavoca—

415. Katamo ca brāhmaṇa puggalo attantapo attaparitāpanānuyogamanuyutto. Idha brāhmaṇa ekacco puggalo acelako hoti muttācāro, hatthāpalekhano, na-ehibhaddantiko, natiṭṭhabhaddantiko, nābhihaṭaṁ, na uddissakataṁ, na nimantanaṁ sādiyati, so na kumbhimukhā paṭiggaṇhāti, na kalopimukhā paṭiggaṇhāti, na elakamantaraṁ, na daṇḍamantaraṁ, na musalamantaraṁ, na dvinnaṁ bhuñjamānānaṁ, na gabbhiniyā, na

pāyamānāya, na purisantaragatāya, na sankittīsu, na yattha sā upatthito hoti,

na yattha makkhikā sandasandacārinī, na maccham, na mamsam, na suram, na merayam, na thusodakam pivati. So ekagariko va hoti ekalopiko, dvāgāriko vā hoti dvālopiko -pa- sattāgāriko vā hoti sattālopiko. Ekissāpi dattiyā yāpeti, dvīhipi dattīhi yāpeti -pa- sattahipi dattīhi yāpeti. Ekāhikampi āhāram āhāreti. Dvīhikampi āhāram āhāreti -pa-. Sattāhikampi āhāram āhāreti. Iti evarūpam addhamāsikam pariyāyabhattabhojanānuyogamanuyutto viharati. So sākabhakkho vā hoti, sāmākabhakkho vā hoti, nīvārabhakkho vā hoti, daddulabhakkho vā hoti, hatabhakkho vā hoti, kanabhakkho vā hoti, ācāmabhakkho vā hoti, piññākabhakkho vā hoti, tinabhakkho vā hoti, gomayabhakkho vā hoti, vanamūlaphalāhāro yāpeti pavattaphalabhojī. So sānānipi dhāreti, masānānipi dhāreti, chavadussānipi dhāreti, pamsukūlānipi dhāreti, tirītānipi dhāreti, ajinampi dhāreti, ajinakkhipampi dhāreti, kusacīrampi dhāreti, vākacīrampi dhāreti, phalakacīrampi dhāreti, kesakambalampi dhāreti, vālakambalampi dhāreti, ulūkapakkhampi dhāreti, kesamassulocakopi hoti kesamassulocanānuyogamanuyutto, ubbhatthakopi hoti āsanapatikkhitto, ukkuţikopi hoti ukkuţikappadhānamanuyutto, kantakāpassayikopi hoti kantakāpassaye seyyam kappeti, sāyatatiyakampi udakorohanānuyogamanuyutto viharati. Iti evarūpam anekavihitam kāyassa ātāpanaparitāpanānuyogamanuyutto viharati. Ayam vuccati brāhmaņa puggalo attantapo attaparitapananuyogamanuyutto.

416. Katamo ca brāhmaņa puggalo parantapo paraparitāpanānuyogamanuyutto. Idha brāhmaņa ekacco puggalo orabbhiko hoti sūkariko sākuņiko māgaviko luddo macchaghātako coro coraghātako goghātako bandhanāgāriko, ye vā panaññepi keci kurūrakammantā. Ayam vuccati brāhmaņa puggalo parantapo paraparitāpanānuyogamanuyutto.

417. Katamo ca brāhmaņa puggalo attantapo ca attaparitāpanānuyogamanuyutto parantapo ca paraparitāpanānuyogamanuyutto. Idha brāhmana ekacco puggalo rājā vā hoti khattiyo muddhāvasitto, brāhmaņo vā mahāsālo, so puratthimena nagarassa navam santhāgāram kārāpetvā kesamassum ohāretvā kharājinam nivāsetvā sappitelena kāyam abbhañjitvā magavisānena pitthim kanduvamāno navam santhāgāram pavisati saddhim mahesiyā brāhmanena ca purohitena, so tattha anantarahitāya bhūmiyā haritupalittāya seyvam kappeti, ekissāya gāviyā sarūpavacchāya yam ekasmim thane khīram hoti, tena rājā yāpeti, yam dutiyasmim thane khīram hoti, tena mahesī yāpeti, yam tatiyasmim thane khīram hoti, tena brāhmano purohito yāpeti, yam catutthasmim thane khīram hoti, tena aggim juhati, avasesena vacchako yāpeti. So evamāha "ettakā usabhā haññantu yaññatthāya, ettakā vacchatarā haññantu yaññatthāya, ettakā vacchatariyo haññantu yaññatthāya, ettakā ajā haññantu yaññatthaya, ettaka urabbha haññantu yaññatthaya, ettaka assa haññantu yaññatthaya, ettaka rukkha chijjantu yupatthaya, ettaka dabbha lūyantu barihisatthāyā"ti. Yepissa te honti dāsāti vā pessāti vā kammakarāti vā, tepi dandatajjitā bhayatajjitā assumukhā rudamānā parikammāni karonti. Ayam vuccati brāhmaņa puggalo attantapo ca attaparitāpanānuyogamanuyutto parantapo ca paraparitāpanānuyogamanuyutto.

418. Katamo ca brāhmaṇa puggalo nevattantapo nāttaparitāpanānuyogamanuyutto na parantapo na paraparitāpanānuyugamanuyutto, so anattantapo aparantapo diṭṭheva dhamme nicchāto nibbuto sītībhūto sukhappaṭisaṁvedī brahmabhūtena attanā viharati. Idha brāhmaṇa Tathāgato loke uppajjati Arahaṁ Sammāsambuddho Vijjācaraṇasampanno Sugato Lokavidū Anuttaro purisadammasārathi Satthā devamanussānaṁ Buddho Bhagavā, so imaṁ lokaṁ sadevakaṁ samārakaṁ sabrahmakaṁ sassamaṇabrāhmaṇiṁ pajaṁ sadevamanussaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā pavedeti, so dhammaṁ deseti ādikalyāṇaṁ

majjhekalyāṇam pariyosānakalyāṇam sāttham sabyañjanam kevalaparipuṇṇam parisuddham brahmacariyam pakāseti, tam dhammam suṇāti gahapati vā gahapatiputto vā aññatarasmim vā kule paccājāto, so tam dhammam sutvā Tathāgate saddham paṭilabhati, so tena saddhāpaṭilābhena samannāgato iti paṭisañcikkhati "sambādho gharāvāso rajopatho, abbhokāso pabbajjā, nayidam sukaram agāram ajjhāvasatā ekantaparipuṇṇam ekantaparisuddham saṅkhalikhitam brahmacariyam caritum, yamnūnāham kesamassum ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyam pabbajeyyan"ti, so aparena samayena appam vā bhogakkhandham pahāya mahantam vā bhogakkhandham pahāya appam vā ñātiparivaṭṭam pahāya mahantam vā ñātiparivaṭṭam pahāya kesamassum ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyam pabbajati, so evam pabbajito samāno bhikkhūnam sikkhāsājīvasamāpanno pāṇātipātam pahāya pāṇātipātā paṭivirato hoti, nihitadaṇḍo nihitasattho lajjī dayāpanno, sabbapāṇabhūtahitānukampī viharati.

Adinnādānam pahāya adinnādānā paṭivirato hoti dinnādāyī dinnapāṭikankhī, athenena sucibhūtena attanā viharati.

Abrahmacariyam pahāya brahmacārī hoti ārācārī virato methunā gāmadhammā.

Musāvādam pahāya musāvādā paṭivirato hoti saccavādī saccasandho theto paccayiko avisamvādako lokassa.

Pisuṇaṁ vācaṁ pahāya pisuṇāya vācāya paṭivirato hoti, ito sutvā na amutra akkhātā imesaṁ bhedāya, amutra vā sutvā na imesaṁ akkhātā amūsaṁ bhedāya, iti bhinnānaṁ vā sandhātā, sahitānaṁ vā anuppadātā, samaggārāmo samaggarato samagganandī samaggakaraṇiṁ vācaṁ bhāsitā hoti.

Pharusam vācam pahāya pharusāya vācāya paṭivirato hoti, yā sā vācā nelā kaṇṇasukhā pemanīyā hadayaṅgamā porī bahujanakantā bahujanamanāpā, tathārūpim vācam bhāsitā hoti.

Samphappalāpam pahāya samphappalāpā paṭivirato hoti kālavādī bhūtavādī atthavādī dhammavādī vinayavādī, nidhānavatim vācam bhāsitā kālena sāpadesam pariyantavatim atthasamhitam.

So bījagāmabhūtagāmasamārambhā paṭivirato hoti. Ekabhattiko hoti rattūparato virato vikālabhojanā. Naccagītavāditavisūkadassanā paṭivirato hoti. Mālāgandhavilepanadhāraṇamaṇḍanavibhūsanaṭṭhānā paṭivirato hoti. Uccāsayanamahāsayanā paṭivirato hoti. Jātarūparajatapaṭiggahaṇā paṭivirato hoti. Āmakadhaññapaṭiggahaṇā paṭivirato hoti. Āmakamaṁsapaṭiggahaṇā paṭivirato hoti. Itthikumārikapaṭiggahaṇā paṭivirato hoti.

Dāsidāsapaṭiggahaṇā paṭivirato hoti. Ajeļakapaṭiggahaṇā paṭivirato hoti. Kukkuṭasūkarapaṭiggahaṇā paṭivirato hoti. Hatthigavassavaļavapaṭiggahaṇā paṭivirato hoti. Khettavatthupaṭiggahaṇā paṭivirato hoti.

Dūteyyapahiṇagamanānuyogā paṭivirato hoti. Kayavikkayā paṭivirato hoti. Tulākūṭakaṁsakūṭamānakūṭā paṭivirato hoti.

Ukkotanavañcananikatisāciyogā pativirato hoti.

Chedanavadhabandhanaviparāmosa-ālopasahasākārā paṭivirato hoti.

So santuṭṭho hoti kāyaparihārikena cīvarena kucchiparihārikena piṇḍapātena, so yena yeneva pakkamati, samādāyeva pakkamati. Seyyathāpi nāma pakkhī sakuņo yena yeneva ḍeti, sapattabhārova ḍeti. Evameva bhikkhu santuṭṭho hoti kāyaparihārikena cīvarena kucchiparihārikena piṇḍapātena, so yena yeneva pakkamati, samādāyeva pakkamati. So iminā ariyena sīlakkhandhena samannāgato ajjhattam anavajjasukham paṭisamvedeti.

419. So cakkhunā rūpam disvā na nimittaggāhī hoti nānubyañjanaggāhī, yatvādhikaraṇamenam cakkhundriyam asamvutam viharantam abhijjhā domanassā pāpakā akusalā dhammā anvāssaveyyum, tassa samvarāya paṭipajjati rakkhati cakkhundriyam, cakkhundriye samvaram āpajjati. Sotena saddam sutvā -pa-. Ghānena gandham ghāyitvā. Jivhāya rasam sāyitvā. Kāyena phoṭṭhabbam phusitvā. Manasā dhammam viññāya na nimittaggāhī hoti nānubyañjanaggāhī,

yatvādhikaraṇamenam manindriyam asamvutam viharantam abhijjhādomanassā pāpakā akusalā dhammā anvāssaveyyum, tassa samvarāya paṭipajjati, rakkhati manindriyam, manindriye samvaram āpajjati, so iminā ariyena indriyasamvarena samannāgato ajjhattam abyāsekasukham patisamvedeti.

So abhikkante paṭikkante sampajānakārī hoti, ālokite vilokite sampajānakārī hoti, samiñjite pasārite sampajānakārī hoti, samighāṭipattacīvaradhāraṇe sampajānakārī hoti, asite pīte khāyite sāyite sampajānakārī hoti, uccārapassāvakamme sampajānakārī hoti, gate ṭhite nisinne sutte jāgarite bhāsite tunhībhāve sampajānakārī hoti.

So iminā ca ariyena sīlakkhandhena samannāgato, (imāya ca ariyāya santuṭṭhiyā samannāgato,)¹ iminā ca ariyena indriyasamvarena samannāgato, iminā ca ariyena satisampajaññena samannāgato vivittam senāsanam bhajati araññam rukkhamūlam pabbatam kandaram giriguham susānam vanapattham abbhokāsam palālapuñjam. So pacchābhattam piṇḍapātapaṭikkanto nisīdati pallaṅkam ābhujitvā ujum kāyam paṇidhāya parimukham satim upaṭṭhapetvā. So abhijjham loke pahāya vigatābhijjhena cetasā viharati, abhijjhāya cittam parisodheti. Byāpādapadosam pahāya abyāpannacitto viharati sabbapāṇabhūtahitānukampī, byāpādapadosā cittam parisodheti. Thinamiddham pahāya vigatathinamiddho viharati ālokasaññī sato sampajāno, thinamiddhā cittam parisodheti. Uddhaccakukkuccam pahāya anuddhato viharati ajjhattam vūpasantacitto, uddhaccakukkuccā cittam parisodheti. Vicikiccham pahāya tiṇṇavicikiccho viharati akathamkathī kusalesu dhammesu, vicikicchāya cittam parisodheti.

So ime pañca nīvaraņe pahāya cetaso upakkilese paññāya dubbalīkaraņe vivicceva kāmehi vivicca akusalehi dhammehi savitakkam savicāram vivekajam pītisukham paṭhamam jhānam upasampajja viharati. Vitakkavicārānam vūpasamā ajjhattam sampasādanam cetaso ekodibhāvam avitakkam avicāram samādhijam pītisukham dutiyam jhānam upasampajja viharati. Pītiyā ca virāgā upekkhako ca viharati sato ca sampajāno, sukhañca kāyena

paṭisamvedeti, yam tam ariyā ācikkhanti "upekkhako satimā sukhavihārī"ti, tatiyam jhānam upasampajja viharati. Sukhassa ca pahānā dukkhassa ca pahānā pubbeva somanassadomanassānam atthangamā adukkhamasukham upekkhāsatipārisuddhim catuttham jhānam upasampajja viharati.

420. So evam samāhite citte parisuddhe pariyodāte anangaņe vigatūpakkilese mudubhūte kammaniye thite āneñjappatte pubbenivāsānussatiñāṇāya cittam abhininnāmeti, so anekavihitam pubbenivāsam anussarati, seyyathidam, ekampi jātim dvepi jātiyo tissopi jātiyo catassopi jātiyo pañcapi jātiyo dasapi jātiyo vīsampi jātiyo timsampi jātiyo cattālīsampi jātiyo paññāsampi jātiyo jātisatampi jātisahassampi jātisatasahassampi anekepi samvattakappe anekepi vivattakappe anekepi samvattavivattakappe "amutrāsim evamnāmo evamgotto evamvaṇṇo evamāhāro evamsukhadukkhappaṭisamvedī evamāyupariyanto, so tato cuto amutra udapādim, tatrāpāsim evamnāmo evamgotto evamvaṇṇo evamāhāro evamsukhadukkhappaṭisamvedī evamāyupariyanto, so tato cuto idhūpapanno"ti, iti sākāram sa-uddesam anekavihitam pubbenivāsam anussarati.

So evam samāhite citte parisuddhe pariyodāte anangaņe vigatūpakkilese mudubhūte kammaniye ṭhite āneñjappatte sattānam cutūpapātañāṇāya cittam abhininnāmeti, so dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena satte passati cavamāne upapajjamāne hīne paṇīte suvaṇṇe dubbaṇṇe sugate duggate, yathākammūpage satte pajānāti "ime vata bhonto sattā kāyaduccaritena samannāgatā -pa- ariyānam upavādakā micchādiṭṭhikā micchādiṭṭhikammasamādānā, te kāyassa bhedā param maraṇā apāyam duggatim vinipātam nirayam upapannā. Ime vā pana bhonto sattā kāyasucaritena samannāgatā -pa- ariyānam anupavādakā sammādiṭṭhikā sammādiṭṭhikammasamādānā, te kāyassa bhedā param maraṇā sugatim sagam lokam upapannā"ti, iti dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena satte passati cavamāne upapajjamāne hīne paṇīte suvaṇṇe dubbaṇṇe sugate duggate, yathākammūpage satte pajānāti.

So evam samāhite citte parisuddhe pariyodāte anangaņe vigatūpakkilese mudubhūte kammaniye thite āneñjappatte āsavānam khayañāṇāya cittam abhininnāmeti, so idam dukkhanti yathābhūtam pajānāti, ayam dukkhasamudayoti yathābhūtam pajānāti, ayam dukkhanirodhoti yathābhūtam pajānāti, ayam dukkhanirodhagāminī paṭipadāti yathābhūtam pajānāti. Ime āsavāti yathābhūtam pajānāti, ayam āsavasamudayoti yathābhūtam pajānāti, ayam āsavanirodhoti yathābhūtam pajānāti, ayam āsavanirodhagāminī paṭipadāti yathābhūtam pajānāti. Tassa evam jānato evam passato kāmāsavāpi cittam vimuccati, bhavāsavāpi cittam vimuccati, avijjāsavāpi cittam vimuccati, vimuttasmim vimuttamiti ñāṇam hoti, "khīṇā jāti, vusitam brahmacariyam, katam karaṇīyam, nāparam itthattāyā"ti pajānāti.

Ayam vuccati brāhmaṇa puggalo nevattantapo na nāttaparitāpanānuyogamanuyutto na parantapo na paraparitāpanānuyogamanuyutto, so anattantapo aparantapo diṭṭheva dhamme nicchāto nibbuto sītībhūto sukhappaṭisamvedī brahmabhūtena attanā viharatīti.

421. Evam vutte Ghoṭamukho brāhmaṇo āyasmantam Udenam etadavoca "abhikkantam bho Udena, abhikkantam bho Udena, seyyathāpi bho Udena nikkujjitam vā ukkujjeyya, paṭicchannam vā vivareyya, mūļhassa vā maggam ācikkheyya, andhakāre vā telapajjotam dhāreyya 'cakkhumanto rūpāni dakkhantī'ti. Evamevam bhotā Udenena anekapariyāyena dhammo pakāsito, esāham bhavantam Udenam saraṇam gacchāmi dhammañca bhikkhusamghañca, upāsakam mam bhavam Udeno dhāretu ajjatagge pāṇupetam saraṇam gatan"ti. Mā kho mam tvam brāhmaṇa saraṇam agamāsi, tameva Bhagavantam saraṇam gacchāhi, yamaham saraṇam gatoti. Kaham pana bho Udena etarahi so bhavam Gotamo viharati Araham Sammāsambuddhoti. Parinibbuto kho brāhmaṇa etarahi so Bhagavā Araham Sammāsambuddhoti.

Sacepi¹ mayam bho Udena suneyyāma tam bhavantam Gotamam dasasu yojanesu, dasapi mayam yojanāni gaccheyyāma tam bhavantam Gotamam

dassanāya Arahantaṁ Sammāsambuddhaṁ. Sacepi¹ mayaṁ bho Udena suṇeyyāma taṁ bhavantaṁ Gotamaṁ vīsatiyā yojanesu. Tiṁsāya yojanesu. Cattārīsāya yojanesu. Paññāsāya yojanesu, paññāsampi mayaṁ yojanāni gaccheyyāma taṁ bhavantaṁ Gotamaṁ dassanāya Arahantaṁ Sammāsambuddhaṁ. Yojanasate cepi² mayaṁ bho Udena suṇeyyāma taṁ bhavantaṁ Gotamaṁ yojanasatampi mayaṁ gaccheyyāma taṁ bhavantaṁ Gotamaṁ dassanāya Arahantaṁ Sammāsambuddhaṁ.

Yato ca kho bho Udena parinibbuto so bhavam Gotamo, parinibbutampi mayam tam bhavantam Gotamam saranam gacchāma dhammañca bhikkhusamghañca, upāsakam mam bhavam Udeno dhāretu ajjatagge pānupetam saranam gatam. Atthi ca me bho Udena Angarājā devasikam niccabhikkham dadati, tato aham bhoto Udenassa ekam niccabhikkham dadāmīti. Kim pana te brāhmaņa Angarājā devasikam niccabhikkham dadātīti. Pañca bho Udena kahāpanasatānīti. Na kho no brāhmana kappati jātarūparajatam patiggahetunti. Sace tam bhoto Udenassa na kappati, vihāram bhoto Udenassa kārāpessāmīti. Sace kho me tvam brāhmaņa vihāram kārāpetu kāmo, Pātaliputte samghassa upatthānasālam kārāpehīti. Imināpāham bhoto Udenassa bhiyyoso mattāva attamano abhiraddho, yam mam bhavam Udeno samghe dane samadapeti, esaham bho Udena etissa ca niccabhikkhāya aparāya ca niccabhikkhāya Pātaliputte samghassa upatthānasālam kārāpessāmīti. Atha kho Ghotamukho brāhmano etissā ca niccābhikkhāya aparāya ca niccabhikkhāya Pātaliputte samghassa upatthānasālam kārāpesi. Sā etarahi Ghotamukhīti vuccatīti.

Ghoṭamukhasuttam niṭṭhitam catuttham.

5. Cankīsutta

422. Evam me sutam—ekam samayam Bhagavā Kosalesu cārikam caramāno mahatā bhikkhusamghena saddhim yena Opāsādam nāma

Kosalānam brāhmanagāmo tadavasari, tatra sudam Bhagavā Opāsāde viharati uttarena Opāsādam devavane Sālavane. Tena kho pana samayena Cankī brāhmano Opāsādam ajjhāvasati sattussadam satinakatthodakam sadhaññam rājabhoggam raññā Pasenadinā Kosalena dinnam rājadāyam brahmadeyyam. Assosum kho Opāsādakā brāhmanagahapatikā "samano khalu bho Gotamo Sakyaputto Sakyakulā pabbajito Kosalesu cārikam caramāno mahatā bhikkhusamghena saddhim Opāsādam anuppatto Opāsāde viharati uttarena Opāsādam devavane Sālavane. Tam kho pana bhavantam Gotamam evam kalyāno kittisaddo abbhuggato 'itipi so Bhagavā Araham Sammāsambuddho Vijjācaranasampanno Sugato Lokavidū Anuttaro purisadammasārathi Satthā devamanussānam Buddho Bhagavā'ti, so imam lokam sadevakam samārakam sabrahmakam sassamanabrāhmanim pajam sadevamanussam sayam abhiññā sacchikatvā pavedeti, so dhammam deseti ādikalyānam majjhekalyānam pariyosānakalyānam sāttham sabyañjanam kevalaparipunnam parisuddham brahmacariyam pakāseti, sādhu kho pana tathārūpānam Arahatam dassanam hotī"ti.

423. Atha kho Opāsādakā brāhmaṇagahapatikā Opāsādā nikkhamitvā saṅghasaṅghī gaṇībhūtā uttarenamukhā gacchanti yena devavanaṁ Sālavanaṁ. Tena kho pana samayena Caṅkī brāhmaṇo uparipāsāde divāseyyaṁ upagato. Addasā kho Caṅkī brāhmaṇo Opāsādake brāhmaṇagahapatike Opāsādā nikkhamitvā saṅghasaṅghī gaṇībhūte uttarenamukhaṁ yena devavanaṁ Sālavanaṁ tenupasaṅkamante, disvā khattaṁ āmantesi "kiṁ nu kho bho khatte Opāsādakā brāhmaṇagahapatikā Opāsādā nikkhamitvā saṅghasaṅghī gaṇībhūtā uttarenamukhā gacchanti yena devavanaṁ Sālavanan"ti. Atthi bho Caṅkī samaṇo Gotamo Sakyaputto Sakyakulā pabbajito Kosalesu cārikaṁ caramāno mahatā bhikkhusaṁghena saddhiṁ Opāsādaṁ anuppatto Opāsāde viharati uttarena Opāsādaṁ devavane Sālavane. Taṁ kho pana bhavantaṁ Gotamaṁ evaṁ kalyāṇo kittisaddo abbhuggato "itipi so Bhagavā Arahaṁ Sammāsambuddho Vijjāvaraṇasampanno Sugato Lokavidū Anuttaro purisadammasārathi Satthā devamanussānaṁ Buddho Bhagavā"ti. Tamete

bhavantam Gotamam dassanāya gacchantīti. Tena hi bho khatte yena Opāsādakā brāhmaṇagahapatikā tenupasankama, upasankamitvā Opāsādake brāhmaṇagahapatike evam vadehi "Cankī bho brāhmaṇo evamāha āgamentu kira bhonto, Cankīpi brāhmaṇo samaṇam Gotamam dassanāya upasankamissatī"ti. "Evam bho"ti kho so khatto Cankissa brāhmaṇassa paṭissutvā yena Opāsādakā brāhmaṇagahapatikā tenupasankami, upasankamitvā Opāsādake brāhmaṇagahapatike etadavoca "Cankī bho brāhmaṇo evamāha āgamentu kira bhonto, Cankīpi brāhmaṇo samaṇam Gotamam dassanāya upasankamissatī"ti.

424. Tena kho pana samayena nānāverajjakānam brāhmanānam pañcamattāni brāhmasatāni Opāsāde pativasanti kenacideva karanīyena, assosum kho te brāhmanā "Cankī kira brāhmano samanam Gotamam dassanāya upasankamissatī"ti. Atha kho te brāhmanā yena Cankī brāhmano tenupasankamimsu, upasankamitvā Cankim brāhmanam etadavocum "saccam kira bhavam Cankī samanam Gotamam dassanāya upasankamissatī"ti. Evam kho me bho hoti "aham samanam Gotamam dassanāya upasankamissāmī"ti. Mā bhavam Cankī samanam Gotamam dassanāya upasankami, na arahati bhavam Cankī samanam Gotamam dassanāya upasankamitum, samanotveva Gotamo arahati bhavantam Caṅkim dassanāya upasaṅkamitum. Bhavam hi Caṅkī ubhato sujāto mātito ca pitito ca samsuddhagahaniko yāva sattamā pitāmahayugā akkhitto anupakkuttho jātivādena. Yampi bhavam Cankī ubhato sujāto mātito ca pitito ca samsuddhagahaniko yāva sattamā pitāmahayugā akkhitto anupakkuttho jātivādena, imināpangena na arahati bhavam Cankī samanam Gotamam dassanāya upasankamitum, samano tveva Gotamo arahati bhavantam Cankim dassanāya upasankamitum. Bhavam hi Cankī addho mahaddhano mahābhogo -pa-. Bhavam hi Cankī tinnam vedānam pāragū sanighanduketubhānam sākkharappabhedānam itihāsapañcamānam padako veyyākarano lokāyatamahāpurisalakkhanesu anavayo -pa-. Bhavam hi Cankī abhirūpo dassanīyo pāsādiko paramāya vaņņapokkharatāya

samannāgato brahmavaṇṇī brahmavacchasī¹ akhuddāvakāso dassanāya -pa-. Bhavaṁ hi Caṅkī sīlavā vuddhasīlī vuddhasīlena samannāgato -pa-. Bhavaṁ hi Caṅkī kalyāṇavāco kalyāṇavākkaraṇo poriyā vācāya samannāgato vissaṭṭhāya anelagalāya atthassa viññāpaniyā -pa-. Bhavaṁ hi Caṅkī bahūnaṁ ācariyapācariyo tīṇi māṇavakasatāni mante vāceti -pa-. Bhavaṁ hi Caṅkī rañño Pasenadissa Kosalassa sakkato garukato mānito pūjito apacito -pa-. Bhavaṁ hi Caṅkī brāhmaṇassa Pokkharasātissa sakkato garukato mānito pūjito apacito -pa-. Bhavaṁ hi Caṅkī Opāsādaṁ ajjhāvasati sattussadaṁ satiṇakaṭṭhodakaṁ sadhaññaṁ rājabhoggaṁ raññā Pasenadinā Kosalena dinnaṁ rājadāyaṁ brahmadeyyaṁ. Yampi bhavaṁ Caṅkī Opāsādaṁ ajjhāvasati sattussadaṁ satiṇakaṭṭhodakaṁ sadhaññaṁ rājabhoggaṁ raññā Pasenadinā Kosalena dinnaṁ rājadāyaṁ brahmadeyyaṁ, imināpaṅgena na arahati bhavaṁ Caṅkī samaṇaṁ Gotamaṁ dassanāya upasaṅkamituṁ, samaṇotveva Gotamo arahati bhavantaṁ Caṅkiṁ dassanāya upasaṅkamitumi.

425. Evam vutte Cankī brāhmaņo te brāhmaņe etadavoca "tena hi bho mamapi suņātha, yathā mayameva arahāma tam samaṇam Gotamam dassanāya upasankamitum, natveva arahati so bhavam Gotamo amhākam dassanāya upasankamitum. Samaņo khalu bho Gotamo ubhato sujāto mātito ca pitito ca samsuddhagahaṇiko yāva sattamā pitāmahayugā akkhitto anupakkuṭṭho jātivādena. Yampi bho samaṇo Gotamo ubhato sujāto mātito ca pitito ca samsuddhagahaṇiko yāva sattamā pitāmahayugā akkhitto anupakkuṭṭho jātivādena, imināpangena na arahati so bhavam Gotamo amhākam dassanāya upasankamitum, atha kho mayameva arahāma tam bhavantam Gotamam dassānāya upasankamitum². Samaṇo khalu bho Gotamo pahūtam hiraññasuvaṇṇam ohāya pabbajito bhūmigatañca vehāsaṭṭhañca -pa-. Samaṇo khalu bho Gotamo daharova samāno yuvā susukāļakeso bhadrena yobbanena samannāgato paṭhamena vayasā agārasmā anagāriyam pabbajito -pa-. Samaṇo khalu bho Gotamo

^{1.} Brahmavaccasī (Sī, I) 2. Ettha Dī 1. 108 piṭṭhe aññampi guṇapadaṁ dissati.

akāmakānam mātāpitūnam assumukhānam rudantānam kesamassum ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyam pabbajito -pa-. Samano khalu bho Gotamo abhirūpo dassanīyo pāsādiko paramāya vannapokkharatāya samannāgato brahmavannī brahmavacchasī akhuddāvakāso dassanāya -pa-. Samaņo khalu bho Gotamo sīlavā ariyasīlī kusalasīlī kusalena sīlena samannāgato -pa-. Samano khalu bho Gotamo kalyānavāco kalyānavākkarano poriyā vācāya samannāgato vissatthāya anelagalāya atthassa viññāpaniyā -pa-. Samano khalu bho Gotamo bahūnam ācariyapācariyo -pa-. Samano khalu bho Gotamo khīṇakāmarāgo vigatacāpallo -pa-. Samaņo khalu bho Gotamo kammavādī kiriyavādī apāpapurekkhāro brahmaññāya pajāya -pa-. Samano khalu bho Gotamo uccā kulā pabbajito asambhinnā khattiyakulā -pa-. Samano khalu bho Gotamo addhā kulā pabbajito mahaddhanā mahābhogā -pa-. Samanam khalu bho Gotamam tiroratthā tirojanapadā sampucchitum āgacchanti -pa-. Samanam khalu bho Gotamam anekāni devatāsahassāni pāņehi saranam gatāni -pa-. Samanam khalu bho Gotamam evam kalyāno kittisaddo abbhuggato "itipi so Bhagavā Araham Sammāsambuddho Vijjācaranasampanno Sugato Lokavidū Anuttaro purisadammasārathi Satthā devamanussānam Buddho Bhagavā"ti -pa-. Samano khalu bho Gotamo dvattimsamahāpurisalakkhanehi samannāgato -pa-. Samanam khalu bho Gotamam rājā Māgadho Seniyo Bimbisāro saputtadāro pānehi saraņam gato -pa-. Samaņam khalu bho Gotamam rājā Pasenadi Kosalo saputtadāro pāņehi saraņam gato -pa-. Samanam khalu bho Gotamam brāhmano Pokkharasāti saputtadāro pānehi saranam gato -pa-. Samano khalu bho Gotamo Opāsādam anuppatto Opāsāde viharati uttarena Opāsādam devavane Sālavane, ye kho te samanā vā brāhmanā vā amhākam gāmakkhettam āgacchanti, atithī no te honti, atithī kho panamhehi sakkātabbā garukātabbā mānetabbā pūjetabbā. Yampi samano Gotamo Opāsādam

^{1.} Etthāpi Dī 1. 109 pitthe aññānipi guṇapadāni dissanti.

anuppatto Opāsāde viharati uttarena Opāsādaṁ devavane Sālavane, atithimhākaṁ samaṇo Gotamo, atithi kho panamhehi sakkātabbo garukātabbo mānetabbo pūjetabbo, imināpaṅgena na arahati so bhavaṁ Gotamo amhākaṁ dassanāya upasaṅkamituṁ, atha kho mayameva arahāma taṁ bhavantaṁ Gotamaṁ dassanāya upasaṅkamituṁ. Ettake kho ahaṁ bho tassa bhoto Gotamassa vaṇṇe pariyāpuṇāmi, no ca kho so bhavaṁ Gotamo ettakavaṇṇo, aparimāṇavaṇṇo hi so bhavaṁ Gotamo, ekamekenapi tena¹ aṅgena samannāgato na arahati so bhavaṁ Gotamo amhākaṁ dassanāya upasaṅkamituṁ, atha kho mayameva arahāma taṁ bhavantaṁ Gotamaṁ dassanāya upasaṅkamitunti, tena hi bho sabbeva mayaṁ samaṇaṁ Gotamaṁ dassanāya upasaṅkamissāmāti.

426. Atha kho Cankī brāhmano mahatā brāhmanaganena saddhim yena Bhagavā tenupasankami, upasankamitvā Bhagavatā saddhim sammodi, sammodanīyam katham sāranīyam vītisāretvā ekamantam nisīdi. Tena kho pana samayena Bhagavā vuddhehi vuddhehi brāhmanehi saddhim kiñci kiñci katham sāranīyam vītisāretvā nisinno hoti. Tena kho pana samayena Kāpatiko² nāma mānavo daharo vuttasiro solasavassuddesiko jātiyā, tinnam vedānam pāragū sanighanduketubhānam sākkharappabhedānam itihāsapañcamānam padako veyyākaraņo lokāyatamahāpurisalakkhanesu anavayo, tassam parisāyam nisinno hoti, so vuddhānam vuddhānam brāhmanānam Bhagavatā saddhim mantayamānānam antarantarā katham opāteti. Atha kho Bhagavā Kāpatikam mānavam apasādeti "māyasmā Bhāradvājo vuddhānam vuddhānam brāhmanānam mantayamānānam antarantarā katham opātetu, kathāpariyosānam āyasmā Bhāradvājo āgametū"ti. Evam vutte Cankī brāhmano Bhagavantam etadavoca "mā bhavam Gotamo Kāpatikam mānavam apasādesi, kulaputto ca Kāpatiko mānavo, bahussuto ca Kāpatiko mānavo, pandito ca Kāpatiko mānavo, kalyānavākkarano ca Kāpatiko mānavo, pahoti ca Kāpatiko mānavo bhotā Gotamena saddhim asmim vacane patimantetun"ti. Atha kho

^{1.} Ekamekenapi bho (Sī, Syā, Kaṁ, I)

Bhagavato etadahosi "addhā kho Kāpaṭikassa¹ māṇavassa tevijjake pāvacane kathā² bhavissati, tathā hi naṁ brāhmaṇā saṁpurekkharontī"ti. Atha kho Kāpaṭikassa māṇavassa etadahosi "yadā me samaṇo Gotamo cakkhuṁ upasaṁharissati, athāhaṁ samaṇaṁ Gotamaṁ pañhaṁ pucchissāmī"ti. Atha kho Bhagavā Kāpaṭikassa māṇavassa cetasā cetoparivitakkamaññāya yena Kāpaṭiko māṇavo tena cakkhūni upasaṁhāsi.

427. Atha kho Kāpatikassa mānavassa etadahosi "samannāharati kho mam samano Gotamo, vamnūnāham samanam Gotamam pañham puccheyyan"ti. Atha kho Kāpatiko mānavo Bhagavantam etadavoca "yadidam bho Gotama brāhmanānam porānam mantapadam itihitihaparamparāya pitakasampadāya, tattha ca brāhmanā ekamsena nittham gacchanti 'idameva saccam moghamaññan'ti, idha bhavam Gotamo kimāhā"ti. Kim pana Bhāradvāja atthi koci brāhmanānam ekabrāhmanopi, yo evamāha "ahametam jānāmi, ahametam passāmi, idameva saccam moghamaññan"ti. No hidam bho Gotama. Kim pana Bhāradvāja atthi koci brāhmanānam ekācariyopi ekācariyapācariyopi yāva sattamā ācariyamahayugāpi, yo evamāha "ahametam jānāmi, ahametam passāmi, idameva saccam moghamaññan"ti. No hidam bho Gotama. Kim pana Bhāradvāja yepi te brāhmanānam pubbakā isayo mantānam kattāro mantānam pavattāro, yesamidam etarahi brāhmanā porānam mantapadam gītam pavuttam samihitam, tadanugāyanti tadanubhāsanti bhāsitamanubhāsanti vācitamanuvācenti, seyyathidam, Atthako Vāmako Vāmadevo Vessāmitto Yamataggi Angīraso Bhāradvājo Vāsettho Kassapo Bhagu, tepi evamāhamsu "mayametam jānāma, mayametam passāma, idameva saccam moghamaññan"ti. No hidam bho Gotama.

Iti kira Bhāradvāja natthi koci brāhmaṇānam ekabrāhmaṇopi, yo evamāha "ahametam jānāmi, ahametam passāmi, idameva saccam moghamaññan"ti. Natthi koci brāhmaṇānam ekācariyopi ekācariyapācariyopi yāva sattamā ācariyamahayugāpi, yo evamāha

^{1.} Etadahosi "kāpaṭikassa (Ka)

"ahametam jānāmi, ahametam passāmi, idameva saccam moghamaññan"ti. Yepi te brāhmaṇānam pubbakā isayo mantānam kattāro mantānam pavattāro, yesamidam etarahi brāhmaṇā porāṇam mantapadam gītam pavuttam samihitam, tadanugāyanti tadanubhāsanti bhāsitamanubhāsanti vācitamanuvācenti, seyyathidam, Aṭṭhako Vāmako Vāmadevo Vessāmitto Yamataggi Aṅgīraso Bhāradvājo Vāseṭṭho Kassapo Bhagu, tepi na evamāhamsu "mayametam jānāma, mayametam passāma, idameva saccam moghamaññan"ti.

428. Seyyathāpi Bhāradvāja andhaveni paramparāsamsattā purimopi na passati, majjhimopi na passati, pacchimopi na passati, evameva kho Bhāradvāja andhavenūpamam maññe brāhmanānam bhāsitam sampajjati. Purimopi na passati, majjhimopi na passati, pacchimopi na passati. Tam kim maññasi Bhāradvāja, nanu evam sante brāhmanānam amūlikā saddhā sampajjatīti. Na khvettha bho Gotama brāhmanā saddhāyeva payirupāsanti. Anussavāpettha brāhmanā payirupāsantīti. Pubbeva kho tvam Bhāradvāja saddham agamāsi. Anussavam idāni vadesi. Pañca kho ime Bhāradvāja dhammā dittheva dhamme dvedhā vipākā. Katame pañca. Saddhā, ruci, anussavo, ākāraparivitakko, ditthinijjhānakkhanti. Ime kho Bhāradvāja pañca dhammā dittheva dhamme dvedhā vipākā. Api ca Bhāradvāja susaddahitamyeva hoti, tañca hoti rittam tuccham musa, no cepi susaddahitam hoti. Tañca hoti bhūtam taccham anaññathā, api ca Bhāradvāja surucitamyeva hoti -pa- svānussutamyeva hoti -pasuparivitakkitamyeva hoti -pa- sunijihāyitamyeva hoti, tañca hoti rittam tuccham musa, no cepi sunijihayitam hoti, tañca hoti, bhūtam taccham anaññathā. Saccamanurakkhatā Bhāradvāja viñnunā purisena nālamettha ekamsena nittham gantum "idameva saccam moghamaññan"ti.

429. Kittāvatā pana bho Gotama saccānurakkhaṇā hoti, kittāvatā saccamanurakkhati, saccānurakkhaṇam mayam bhavantam Gotamam pucchāmāti. Saddhā cepi Bhāradvāja purisassa hoti, evam me saddhāti iti vadam saccamanurakkhati¹, natveva tāva ekamsena niṭṭham gacchati "idameva saccam

moghamaññan"ti. ()¹ rucicepi Bhāradvāja purisassa hoti -pa-. Anussavo cepi Bhāradvāja purisassa hoti -pa-. Ākāraparivitakko cepi Bhāradvāja purisassa hoti -pa-. Diṭṭhinijjhānakkhanti cepi Bhāradvāja purisassa hoti, evaṁ me diṭṭhinijjhānakkhantīti iti vadaṁ saccamanurakkhati, natveva tāva ekaṁsena niṭṭhaṁ gacchati "idameva saccaṁ moghamaññan"ti. Ettāvatā kho Bhāradvāja saccānurakkhaṇā hoti, ettāvatā saccamanurakkhati, ettāvatā ca mayaṁ saccānurakkhaṇaṁ paññapema, na tveva tāva saccānubodho hotīti.

430. Ettāvatā bho Gotama saccānurakkhanā hoti, ettāvatā saccamanurakkhati, ettāvatā ca mayam saccānurakkhanam pekkhāma. Kittāvatā pana bho Gotama saccānubodho hoti, kittāvatā saccamanubujihati, saccānubodham mayam bhavantam Gotamam pucchāmāti. Idha² Bhāradvāia bhikkhu aññataram gāmam vā nigamam vā upanissāya viharati, tamenam gahapati vā gahapatiputto vā upasankamitvā tīsu dhammesu samannesati lobhanīyesu dhammesu dosanīyesu dhammesu mohanīyesu dhammesu, "atthi nu kho imassāyasmato tathārūpā lobhanīyā dhammā, yathārūpehi lobhanīyehi dhammehi pariyādinnacitto ajānam vā vadeyya 'jānāmī'ti, apassam vā vadeyya 'passāmī'ti param vā tadatthāya samādapeyya, yam paresam assa dīgharattam ahitāya dukkhāyā"ti. Tamenam samannesamāno evam jānāti "natthi kho imassāyasmato tathārūpā lobhanīyā dhammā, yathārūpehi lobhanīyehi dhammehi pariyādinnacitto ajānam vā vadeyya'janāmī'ti, apassam vā vadeyya 'passāmī'ti, param vā tadatthāya samādapeyya, yam paresam assa dīgharattam ahitāya dukkhāya³. Tathārūpo⁴ kho panimassāyasmato kāyasamācāro tathārūpo⁴ vacīsamācāro, yathā tam aluddhassa. Yam kho pana ayamāyasmā dhammam deseti, gambhīro so dhammo duddaso

 ⁽Ettāvatā kho Bhāradvāja saccānurakkhaņā hoti, ettāvatā saccamanurakkhati, ettāvatā ca mayam saccānurakkhaņam paññāpema, na tveva tāva saccānubodho hoti) (Sī, Syā, Kam, I)

^{2.} Idha kira (Syā, Kaṁ, Ka) 3. Dukkhāyāti (sabbattha) 4. Tathā (Sī, Syā, Kaṁ, I)

duranubodho santo paṇīto atakkāvacaro nipuṇo paṇḍitavedanīyo, na so dhammo sudesiyo luddhenā"ti.

- 431. Yato nam samannesamāno visuddham lobhanīyehi dhammehi samanupassati, tato nam uttari samannesati dosanīyesu dhammesu "atthi nu kho imassāyasmato tathārūpā dosanīyā dhammā, yathārūpehi dosanīyehi dhammehi pariyādinnacitto ajānam vā vadeyya 'jānāmī'ti, apassam vā vadeyya 'passāmī'ti, param vā tadatthāya samādapeyya, yam paresam assa dīgharattam ahitāya dukkhāyā"ti. Tamenam samannesamāno evam jānāti "natthi kho imassāyasmato tathārūpā dosanīyā dhammā, yathārūpehi dosanīyehi dhammehi pariyādinnacitto ajānam vā vadeyya 'jānāmī'ti, apassam vā vadeyya 'passāmī'ti, param vā tadatthāya samādapeyya, yam paresam assa dīgharattam ahitāya dukkhāya. Tathārūpo kho panimassāyasmato kāyasamācāro tathārūpo vacīsamācāro, yathā tam aduṭṭhassa. Yam kho pana ayamāyasmā dhammam deseti, gambhīro so dhammo duddaso duranubodho santo paṇīto atakkāvacaro nipuṇo panditavedanīyo, na so dhammo sudesiyo dutthenā"ti.
- 432. Yato nam samannesamāno visuddham dosanīyehi dhammehi samanupassati, tato nam uttari samannesati mohanīyesu dhammesu "atthi nu kho imassāyasmato tathārūpā mohanīyā dhammā, yathārūpehi mohanīyehi dhammehi pariyādinnacitto ajānam vā vadeyya 'jānāmī'ti, apassam vā vadeyya 'passāmī'ti, param vā tadatthāya samādapeyya, yam paresam assa dīgharattam ahitāya dukkhāyā'ti, tamenam samannesamāno evam jānāti "natthi kho imassāyasmato tathārūpā mohanīyā dhammā, yathārūpehi mohanīyehi dhammehi pariyādinnacitto ajānam vā vadeyya 'jānāmī'ti, apassam vā vadeyya 'passāmī'ti, param vā tadatthāya samādapeyya, yam paresam assa dīgharattam ahitāya dukkhāya. Tathārūpo kho panimassāyasmato kāyasamācāro tathārūpo vacīsamācāro, yathā tam amūļhassa. Yam kho pana ayamāyasmā dhammam deseti gambhīro so dhammo duddaso duranubodho santo

paṇīto atakkāvacaro nipuṇo paṇḍitavedanīyo, na so dhammo sudesiyo mūļhenā"ti.

Yato nam samannesamāno visuddham mohanīyehi dhammehi samanupassati, atha tamhi saddham niveseti, saddhājāto upasankamati, upasankamanto payirupāsati, payirupāsanto sotam odahati, ohitasoto dhammam suṇāti, sutvā dhammam dhāreti, dhatānam¹ dhammānam attham upaparikkhati, attham upaparikkhato dhammā nijjhānam khamanti, dhammanijjhānakkhantiyā sati chando jāyati, chandajāto ussahati, ussahitvā tuleti, tulayitvā padahati, pahitatto samāno kāyena ceva paramasaccam sacchikaroti, paññāya ca nam ativijjha passati. Ettāvatā kho Bhāradvāja saccānubodho hoti. Ettāvatā saccamanubujjhati. Ettāvatā ca mayam saccānubodham paññapema, na tveva tāva saccānuppatti hotīti.

- 433. Ettāvatā bho Gotama saccānubodho hoti, ettāvatā saccamanubujjhati. Ettāvatā ca mayam saccānubodham pekkhāma. Kittāvatā pana bho Gotama saccānuppatti hoti, kittāvatā saccamanupāpuṇāti, saccānuppattim mayam bhavantam Gotamam pucchāmāti. Tesamyeva Bhāradvāja dhammānam āsevanā bhāvanā bahulīkammam saccānuppatti hoti. Ettāvatā kho Bhāradvāja saccānuppatti hoti, ettāvatā saccamanupāpunāti, ettāvatā ca mayam saccānuppattim paññapemāti.
- 434. Ettāvatā bho Gotama saccānuppatti hoti, ettāvatā saccamanupāpuṇāti, ettāvatā ca mayam saccānuppattim pekkhāma. Saccānuppattiyā pana bho Gotama katamo dhammo bahukāro, saccānuppattiyā bahukāram dhammam mayam bhavantam Gotamam pucchāmāti. Saccānuppattiyā kho Bhāradvāja padhānam bahukāram, no cetam padaheyya, nayidam saccamanupāpuṇeyya, yasmā ca kho padahati, tasmā saccamanupāpuṇāti, tasmā saccānuppattiyā padhānam bahukāranti.

Padhānassa pana bho Gotama katamo dhammo bahukāro, padhānassa bahukāram dhammam mayam bhavantam Gotamam pucchāmāti.
Padhānassa kho Bhāradvāja

tulanā bahukārā, no cetam tuleyya, nayidam padaheyya, yasmā ca kho tuleti, tasmā padahati, tasmā padhānassa tulanā bahukārāti.

Tulanāya pana bho Gotama katamo dhammo bahukāro, tulanāya bahukāram dhammam mayam bhavantam Gotamam pucchāmāti. Tulanāya kho Bhāradvāja ussāho bahukāro, no cetam ussaheyya, nayidam tuleyya, yasmā ca kho ussahati, tasmā tuleti, tasmā tulanāya ussāho bahukāroti.

Ussāhassa pana bho Gotama katamo dhammo bahukāro, ussāhassa bahukāram dhammam mayam bhavantam Gotamam pucchāmāti. Ussāhassa kho Bhāradvāja chando bahukāro, no cetam chando jāyetha, nayidam ussaheyya, yasmā ca kho chando jāyati, tasmā ussahati, tasmā ussāhassa chando bahukāroti.

Chandassa pana bho Gotama katamo dhammo bahukāro, chandassa bahukāram dhammam mayam bhavantam Gotamam pucchāmāti. Chandassa kho Bhāradvāja dhammanijjhānakkhanti bahukārā, no cete dhammā nijjhānam khameyyum, nayidam chando jāyetha, yasmā ca kho dhammā nijjhānam khamanti, tasmā chando jāyati, tasmā chandassa dhammanijjhānakkhanti bahukārāti.

Dhammanijjhānakkhantiyā pana bho Gotama katamo dhammo bahukāro, dhammanijjhānakkhantiyā bahukāram dhammam mayam bhavantam Gotamam pucchāmāti. Dhammanijjhānakkhantiyā kho Bhāradvāja atthūpaparikkhā bahukārā no cetam attham upaparikkheyya, nayidam dhammā nijjhānam khameyyum, yasmā ca kho attham upaparikkhati, tasmā dhammā nijjhānam khamanti, tasmā dhammanijjhānakkhantiyā atthūpaparikkhā bahukārāti.

Atthūpaparikkhāya pana bho Gotama katamo dhammo bahukāro, atthūpaparikkhāya bahukāram dhammam mayam bhavantam Gotamam pucchāmāti. Atthūpaparikkhāya kho Bhāradvāja dhammadhāraṇā bahukārā, no cetam dhammam dhāreyya, nayidam attham upaparikkheyya, yasmā ca kho dhammam dhāreti, tasmā attham upaparikkhati, tasmā atthūpaparikkhāya dhammadhāraṇā bahukārāti.

Dhammadhāraṇāya pana bho Gotama katamo dhammo bahukāro, dhammadhāraṇāya bahukāraṁ dhammaṁ mayaṁ bhavantaṁ Gotamaṁ pucchāmāti.

dhammadhāraṇāya kho Bhāradvāja dhammassavanam bahukāram, no cetam dhammam suṇeyya nayidam dhammam dhāreyya, yasmā ca kho dhammam suṇāti, tasmā dhammam dhāreti, tasmā dhammadhāraṇāya dhammassavanam bahukāranti.

Dhammassavanassa pana bho Gotama katamo dhammo bahukāro, dhammassavanassa bahukāram dhammam mayam bhavantam Gotamam pucchāmāti. dhammassavanassa kho Bhāradvāja sotāvadhānam bahukāram, no cetam sitam odaheyya, nayidam dhammam suņeyya, yasmā ca kho sotam odahati, tasmā dhammā suņāti, tasmā dhammassavanassa sotāvadhānam bahukāranti.

Sotāvadhānassa pana bho Gotama katamo dhammo bahukāro, sotāvadhānassa bahukāram dhammam mayam bhavantam Gotamam pucchāmāti. Sotāvadhānassa kho Bhāradvāja payirupāsanā bahukārā, no cetam payirupāseyya, nayidam sotam odaheyya, yasmā ca kho payirupāsati, tasmā sotam odahati, tasmā sotāvadhānassa payirupāsanā bahukārāti.

Payirupāsanāya pana bho Gotama katamo dhammo bahukāro, payirupāsanāya bahukāram dhammam mayam bhavantam Gotamam pucchāmāti. Payirupāsanāya kho Bhāradvāja upasankamanam bahukāram, no cetam upasankameyya, nayidam payirupāseyya, yasmā ca kho upasankamati, tasmā payirupāsati, tasmā payirupāsanāya upasankamanam bahukāranti.

Upasankamanassa pana bho Gotama katamo dhammo bahukāro, upasankamanassa bahukāram dhammam mayam bhavantam Gotamam pucchāmāti. Upasankamanassa kho Bhāradvāja saddhā bahukārā, no cetam saddhā jāyetha, nayidam upasankameyya, yasmā ca kho saddhā jāyati, tasmā upasankamati, tasmā upasankamanassa saddhā bahukārāti.

435. Saccānurakkhaṇaṁ mayaṁ bhavantaṁ Gotamaṁ apucchimha, saccānurakkhaṇaṁ bhavaṁ Gotamo byākāsi, tañca panamhākaṁ ruccati ceva khamati ca, tena camha attamanā. Saccānubodhaṁ mayaṁ bhavantaṁ Gotamaṁ apucchimha, saccānubodhaṁ bhavaṁ Gotamo byākāsi, tañca panamhākaṁ ruccati ceva khamati ca, tena camha attamanā. Saccānuppattiṁ mayaṁ bhavantaṁ Gotamaṁ apucchimha, saccānuppattiṁ bhavaṁ Gotamo byākāsi, tañca panamhākaṁ ruccati ceva khamati ca, tena camha

attamanā. Saccānuppattiyā bahukāram dhammam mayam bhavantam Gotamam apucchimha, saccānuppattiyā bahukāram dhammam bhavam Gotamo byākāsi, tañca panamhākam ruccati ceva khamati ca, tena camha attamanā. Yamyadeva ca mayam bhavantam Gotamam apucchimha, tamtadeva bhavam Gotamo byākāsi, tañca panamhākam ruccati ceva khamati ca, tena camha attamanā. Mayañhi bho Gotama pubbe evam jānāma, ke ca muṇḍakā samaṇakā ibbhā kaṇhā bandhupādāpaccā, ke ca dhammassa aññātāroti. Ajanesi vata me bhavam Gotamo samaṇesu samaṇapemam, samaṇesu samaṇapasādam, samaṇesu samaṇapāravam. Abhikkantam bho Gotama -pa- upāsakam mam bhavam Gotamo dhāretu ajjatagge pāṇupetam saraṇam gatanti.

Cankīsuttam niţţhitam pancamam.

6. Esukārīsutta

436. Evam me sutam—ekam samayam Bhagavā Sāvatthiyam viharati Jetavane Anāthapindikassa ārāme. Atha kho Esukārī brāhmaņo yena Bhagavā tenupasankami, upasankamitvā Bhagavatā saddhim sammodi, sammodanīyam katham sāranīyam vītisāretvā ekamantam nisīdi, ekamantam nisinno kho Esukārī brāhmano Bhagavantam etadavoca "brāhmanā bho Gotama catasso pāricariyā paññapenti. Brāhmaṇassa pāricariyam paññapenti, khattiyassa pāricariyam paññapenti, vessassa pāricariyam paññapenti, suddassa pāricariyam paññapenti. Tatridam bho Gotama brāhmanā brāhmanassa pāricariyam paññapenti, brāhmano vā brāhmanam paricareyya, khattiyo vā brāhmanam paricareyya, vesso vā brāhmanam paricareyya, suddo vā brāhmanam paricareyyāti. Idam kho bho Gotama brāhmanā brāhmanassa pāricariyam paññapenti. Tatridam bho Gotama brāhmaṇā khattiyassa pāricariyam paññapenti, khattiyo vā khattiyam paricareyya, vesso vā khattiyam paricareyya, suddo vā khattiyam paricareyyāti. Idam kho bho Gotama brāhmanā khattiyassa pāricariyam paññapenti. Tatridam bho Gotama brāhmanā vessassa pāricariyam paññapenti, vesso vā vessam paricareyya, suddo vā vessam paricareyyāti. Idam kho bho Gotama brāhmanā vessassa pāricariyam

paññapenti. Tatridam bho Gotama brāhmaṇā suddassa pāricariyam paññapenti, suddova suddam paricareyya, ko panañño suddam paricarissatīti. Idam kho bho Gotama brāhmaṇā suddassa pāricariyam paññapenti. Brāhmaṇā bho Gotama imā catasso pāricariyā paññapenti, idha bhayam Gotamo kimāhā"ti.

437. Kim pana brāhmana sabbo loko brāhmanānam etadabbhanujānāti "imā catasso pāricariyā paññapentū"ti¹. No hidam bho Gotama. Seyyathāpi brāhmana puriso daliddo² assako anālhiyo, tassa akāmassa bilam olaggeyyum "idam te ambho purisa mamsam khāditabbam, mūlanca anuppadātabban"ti. Evameva kho brāhmana brāhmanā appatiññāya tesam samanabrāhmanānam atha ca panimā catasso pāricariyā paññapenti. Nāham brāhmana sabbam paricaritabbanti vadāmi, nāham brāhmana sabbam na paricaritabbanti vadāmi. Yam hissa brāhmana paricarato pāricariyāhetu pāpiyo assa na seyyo, nāham tam paricaritabbanti vadāmi. Yanca khvāssa brāhmana paricarato pāricariyāhetu seyyo assa na pāpiyo, tamaham paricaritabbanti vadāmi. Khattiyam cepi brāhmana evam puccheyyum "yam vā te paricarato pāricariyāhetu pāpiyo assa na seyyo, yam vā te paricarato pāricariyāhetu seyyo assa na pāpiyo, kamettha paricareyyāsī"ti. Khattiyopi hi brāhmana sammā byākaramāno evam byākareyya "yam hi me paricarato pāricariyāhetu pāpiyo assa na seyyo, nāham tam paricareyyam. Yanca kho me paricarato pāricariyāhetu seyyo assa na pāpiyo, tamaham paricareyyan"ti. Brāhmanam cepi brāhmana -pa-. Vessam cepi brāhmana -pa-. Suddam cepi brāhmana evam puccheyyum "vam vā te paricarato pāricariyāhetu pāpiyo assa na seyyo, yam vā te paricarato pāricariyāhetu seyyo assa na pāpiyo, kamettha paricareyyāsī"ti. Suddopi hi brāhmana sammā byākaramāno evam byākareyya "yam hi me paricarato pāricariyāhetu pāpiyo assa na seyyo, nāham tam paricareyyam. Yanca kho me paricarato pāricariyāhetu seyyo assa na pāpiyo, tamaham paricareyyan"ti. Nāham brāhmana uccākulīnatā seyyamsoti vadāmi, na panāham brāhmaņa uccākulīnatā

pāpiyamsoti vadāmi. Nāham brāhmaņa uļāravaņņatā seyyamsoti vadāmi, na pānāham brāhmaņa uļāravaņņatā pāpiyamsoti vadāmi. Nāham brāhmaņa uļārabhogatā seyyamsoti vadāmi, na panāham brāhmaņa uļārabhogatā pāpiyamsoti vadāmi.

438. Uccākulīnopi hi brāhmaņa idhekacco pāṇātipātī hoti, adinnādāyī hoti, kāmesumicchācārī hoti, musāvādī hoti, pisuṇāvāco hoti, pharusāvāco hoti, samphappalāpī hoti, abhijjhālu hoti, byāpannacitto hoti, micchādiṭṭhi hoti. Tasmā na uccākulīnatā seyyamsoti vadāmi. Uccākulīnopi hi brāhmaṇa idhekacco pāṇātipātā paṭivirato hoti, adinnādānā paṭivirato hoti, kāmesumicchācārā paṭivirato hoti, musāvādā paṭivirato hoti, pisuṇāya vācāya paṭivirato hoti, pharusāya vācāya paṭivirato hoti, samphappalāpā paṭivirato hoti, anabhijjhālu hoti, abyāpannacitto hoti, sammādiṭṭhi hoti. Tasmā na uccākulīnatā pāpiyamsoti vadāmi.

439. Uļāravaṇṇopi hi brāhmaṇa -pa-. Uļārabhogopi hi brāhmaṇa idhekacco pāṇātipātī hoti -pa- micchādiṭṭhi hoti. Tasmā na uļārabhogatā seyyaṁsoti vadāmi. Uļārabhogopi hi brāhmaṇa idhekacco pāṇātipātā paṭivirato hoti -pa- sammādiṭṭhi hoti. Tasmā na uļārabhogatā pāpiyaṁsoti vadāmi. Nāhaṁ brāhmaṇa sabbaṁ paricaritabbanti vadāmi, na panāhaṁ brāhmaṇa sabbaṁ na paricaritabbanti vadāmi. Yaṁ hissa brāhmaṇa paricarato pāricariyāhetu saddhā vaḍḍhati sīlaṁ vaḍḍhati sutaṁ vaḍḍhati cāgo vaḍḍhati paññā vaḍḍhati, tamahaṁ paricaritabbanti (vadāmi. Yaṁ hissa brāhmaṇa paricarato pāricariyāhetu na saddhā vaḍḍhati na sīlaṁ vaḍḍhati na sutaṁ vaḍḍhati na cāgo vaḍḍhati na paññā vaḍḍhati, nāhaṁ taṁ paricaritabbanti) vadāmīti.

440. Evam vutte Esukārī brāhmaņo Bhagavantam etadavoca "brāhmaņā bho Gotama cattāri dhanāni paññapenti. Brāhmaņassa sandhanam paññapenti, khattiyassa sandhanam paññapenti, vessassa sandhanam paññapenti,

suddassa sandhanam paññapenti. Tatridam bho Gotama brāhmaṇā brāhmanassa sandhanam paññapenti bhikkhācariyam. Bhikkhācariyañca pana brāhmano sandhanam atimaññamāno akiccakārī hoti, gopova adinnam ādiyamānoti. Idam kho bho Gotama brāhmanā brāhmanassa sandhanam paññapenti. Tatridam bho Gotama brāhmaṇā khattiyassa sandhanam paññapenti dhanukalāpam. Dhanukalāpañca pana khattiyo sandhanam atimaññamāno akiccakārī hoti, gopova adinnam ādiyamānoti. Idam kho bho Gotama brāhmanā khattiyassa sandhanam paññapenti. Tatridam bho Gotama brāhmanā vessassa sandhanam paññapenti kasigorakkham. Kasigorakkhañca pana vesso sandhanam atimaññamāno akiccakārī hoti, gopova adinnam ādiyamānoti. Idam kho bho Gotama brāhmanā vessassa sandhanam paññapenti. Tatridam bho Gotama brāhmaṇā Suddassa sandhanam paññapenti asitabyābhangim. Asitabyābhangiñca pana suddo sandhanam atimaññamano akiccakari hoti, gopova adinnam adiyamanoti. Idam kho bho Gotama brāhmanā suddassa sandhanam paññapenti. Brāhmanā bho Gotama imāni cattāri dhanāni paññapenti. Idha bhavam Gotamo kimāhā"ti.

441. Kim pana brāhmaṇa sabbo loko brāhmaṇānam etadabbhanujānāti "imāni cattāri dhanāni paññapentū"ti. No hidam bho Gotama. Seyyathāpi brāhmaṇa puriso daliddo assako anāļhiyo, tassa akāmassa bilam olaggeyyum "idam te ambho purisa mamsam khāditabbam, mūlañca anuppadātabban"ti. Evameva kho brāhmaṇa brāhmaṇā appaṭiññāya tesam samaṇabrāhmaṇānam atha ca panimāni cattāri dhanāni paññapenti. Ariyam kho aham brāhmaṇa lokuttaram dhammam purisassa sandhanam paññapemi. Porāṇam kho panassa mātāpettikam kulavamsam anussarato yattha yattheva attabhāvassa abhinibbatti hoti, tena tenava sankhyam gacchati. Khattiyakule ce attabhāvassa abhinibbatti hoti, khattiyotveva sankhyam gacchati. Brāhmaṇakule ce attabhāvassa abhinibbatti hoti, brāhmaṇotveva sankhyam gacchati. Vessakule ce attabhāvassa abhinibbatti hoti, vessotveva sankhyam gacchati. Suddakule ce attabhāvassa abhinibbatti hoti,

suddotveva saṅkhyaṁ gacchati. Seyyathāpi brāhmaṇa yaṁyadeva paccayaṁ paṭicca aggi jalati, tena teneva saṅkhyaṁ gacchati. Kaṭṭhañce paṭicca aggi jalati, kaṭṭhaggitveva saṅkhyaṁ gacchati. Sakalikañce paṭicca aggi jalati, sakalikaggitveva saṅkhyaṁ gacchati. Tiṇañce paṭicca aggi jalati, tiṇaggitveva saṅkhyaṁ gacchati. Gomayañce paṭicca aggi jalati, gomayaggitveva saṅkhyaṁ gacchati. Evameva kho ahaṁ brāhmaṇa ariyaṁ lokuttaraṁ dhammaṁ purisassa sandhanaṁ paññapemi. Porāṇaṁ kho panassa mātāpettikaṁ kulavaṁsaṁ anussarato yattha yattheva attabhāvassa abhinibbatti hoti, tena teneva saṅkhyaṁ gacchati.

Khattiyakule ce attabhāvassa abhinibbatti hoti, khattiyotveva saṅkhyaṁ gacchati. Brāhmaṇakule ce attabhāvassa abhinibbatti hoti, brāhmaṇotveva saṅkhyaṁ gacchati. Vessakule ce attabhāvassa abhinibbatti hoti, Vessotveva saṅkhyaṁ gacchati. Suddakule ce attabhāvassa abhinibbatti hoti, Suddotveva saṅkhyaṁ gacchati.

Khattiyakulā cepi brāhmaṇa agārasmā anagāriyam pabbajito hoti, so ca Tathāgatappaveditam dhammavinayam āgamma pāṇātipātā paṭivirato hoti, adinnādānā paṭivirato hoti, abrahmacariyā paṭivirato hoti, musāvādā paṭivirato hoti, pisuṇāya vācāya paṭivirato hoti, pharusāya vācāya paṭivirato hoti, samphappalāpā paṭivirato hoti, anabhijjhālu hoti, abyāpannacitto hoti, sammādiṭṭhi hoti. Ārādhako hoti ñāyam dhammam kusalam.

Brāhmaṇakulā cepi brāhmaṇa agārasmā anagāriyam pabbajito hoti, so ca Tathāgatappaveditam dhammavinayam āgamma pāṇātipātā paṭivirato hoti -pa- sammādiṭṭhi hoti. Ārādhako hoti ñāyam dhammam kusalam.

Vessakulā cepi brāhmaņa agārasmā anagāriyam pabbajito hoti, so ca Tathāgatappaveditam dhammavinayam āgamma pāṇātipātā paṭivirato hoti -pa- sammādiṭṭhi hoti. Ārādhako hoti ñāyam dhammam kusalam.

Suddakulā cepi brāhmaņa agārasmā anagāriyam pabbajito hoti, so ca Tathāgatappaveditam dhammavinayam āgamma pāṇātipātā paṭivirato hoti -pa- sammādiṭṭhi hoti. Ārādhako hoti ñāyam dhammam kusalam.

442. Taṁ kiṁ maññasi brāhmaṇa, brāhmaṇova nu kho pahoti asmiṁ padese averaṁ abyābajjhaṁ mettacittaṁ bhāvetuṁ, no khattiyo, no vesso, no suddoti. No hidaṁ bho Gotama. Khattiyopi hi bho Gotama pahoti asmiṁ padese averaṁ abyābajjhaṁ mettacittaṁ bhāvetuṁ. Brāhmaṇopi hi bho Gotama. Vessopi hi bho Gotama. Suddopi hi bho Gotama. Sabbepi hi bho Gotama cattāro vaṇṇā pahonti asmiṁ padese averaṁ abyābajjhaṁ mettacittaṁ bhāvetunti. Evameva kho brāhmaṇa khattiyakulā cepi agārasmā anagāriyaṁ pabbajito hoti, so ca Tathāgatappaveditaṁ dhammavinayaṁ āgamma pāṇātipātā paṭivirato hoti -pa- sammādiṭṭhi hoti. Ārādhako hoti ñāyaṁ dhammaṁ kusalaṁ.

Brāhmaṇakulā cepi brāhmaṇa. Vessakulā cepi brāhmaṇa. Suddakulā cepi brāhmaṇa agārasmā anagāriyaṁ pabbajito hoti, so ca Tathāgatappaveditaṁ dhammavinayaṁ āgamma pāṇātipātā paṭivirato hoti -pa- sammādiṭṭhi hoti. Ārādhako hoti ñāyaṁ dhammaṁ kusalaṁ.

443. Taṁ kiṁ maññasi brāhmaṇa, brāhmaṇova nu kho pahoti sottisināniṁ ādāya nadiṁ gantvā rajojallaṁ pavāhetuṁ, no khattiyo, no vesso, no suddoti. No hidaṁ bho Gotama. Khattiyopi hi bho Gotama pahoti sottisināniṁ ādāya nadiṁ gantvā rajojallaṁ pavāhetuṁ. Brāhmaṇopi hi bho Gotama. Vessopi hi bho Gotama. Suddopi hi bho Gotama. Sabbepi hi bho Gotama cattāro vaṇṇā pahonti sottisināniṁ ādāya nadiṁ gantvā rajojallaṁ pavāhetunti. Evameva kho brāhmaṇa khattiyakulā cepi agārasmā anagāriyaṁ pabbajito hoti, so ca Tathāgatappaveditaṁ dhammavinayaṁ āgamma pāṇātipātā paṭivirato hoti -pa- sammādiṭṭhi hoti. Ārādhako hoti ñāyaṁ dhammaṁ kusalaṁ.

Brāhmaṇakulā cepi brāhmaṇa. Vessakulā cepi brāhmaṇa. Suddakulā cepi brāhmaṇa agārasmā anagāriyam pabbajito hoti, so ca Tathāgatappaveditam dhammavinayam āgamma pāṇātipātā paṭivirato hoti -pa- sammādiṭṭhi hoti. Ārādhako hoti ñāyam dhammam kusalam.

444. Taṁ kiṁ maññasi brāhmaṇa, idha rājā khattiyo muddhāvasitto nānājaccānaṁ purisānaṁ purisasataṁ sannipāteyya. Āyantu bhonto, ye tattha khattiyakulā brāhmaṇakulā rājaññakulā uppannā sākassa vā sālassa vā salaļassa vā candanassa vā padumakassa vā uttarāraṇiṁ ādāya aggiṁ abhinibbattentu, tejo pātukarontu. Āyantu pana bhonto, ye tattha caṇḍālakulā nesādakulā venakulā rathakārakulā pukkusalulā uppannā sāpānadoṇiyā vā sūkaradoṇiyā vā rajakadoṇiyā vā eraṇḍakaṭṭhassa vā uttarāraniṁ ādāya aggiṁ abhinibbattentu, tejo pātukarontūti.

Tam kim maññasi brāhmana, yo evam nu kho so khattiyakulā brāhmanakulā rājaññakulā uppannehi sākassa vā sālassa vā salalassa vā candanassa vā padumakassa vā uttarāranim ādāya aggi abhinibbatto tejo pātukato, so eva nu khvāssa aggi accimā ceva vannavā ca pabhassaro ca, tena ca sakkā agginā aggikaranīyam kātum. Yo pana so candālakulā nesādakulā venakulā rathakārakulā pukkusakulā uppannehi sāpānadoniyā vā sūkaradoniyā vā rajakadoniyā vā erandakatthassa vā uttarāranim ādāya aggi abhinibbatto tejo pātukato, svāssa aggi na ceva accimā na ca vannavā na ca pabhassaro, na ca tena sakkā agginā aggikaranīyam kātunti. No hidam bho Gotama, yopi hi so bho Gotama khattiyakulā brāhmanakulā rājāññakulā uppannehi sākassa vā salaļassa vā candanassa vā padumakassa vā uttarāranim ādāya aggi abhinibbatto tejo pātukato, svāssa aggi accimā ceva vannavā ca pabhassaro ca, tena ca sakkā agginā aggikaranīyam kātum. Yopi so candālakulā nesādakulā venakulā rathakārakulā pukkusakulā uppannehi sāpānadoniyā vā sūkaradoniyā vā rajakadoniyā vā erandakatthassa vā uttarāranim ādāya aggi abhinibbatto tejo pātukato, svāssa aggi accimā ceva vannavā ca pabhassaro ca, tena ca sakkā agginā aggikaranīyam kātum. Sabbopi hi bho Gotama aggi accimā ceva vannavā ca pabhassaro ca, sabbenapi sakkā agginā aggikaranīyam kātunti.

Evameva kho brāhmaṇa khattiyakulā cepi agārasmā anagāriyaṁ pabbajito hoti, so ca Tathāgatappaveditaṁ dhammavinayaṁ āgamma pāṇātipātā paṭivirato hoti -pa- sammādiṭṭhi hoti. Ārādhako hoti, ñāyaṁ dhammaṁ kusalaṁ. Brāhmaṇakulā cepi brāhmaṇa. Vessakulā cepi brāhmaṇa. Suddakulā cepi brāhmaṇa agārasmā anagāriyaṁ pabbajito hoti, so ca Tathāgatappaveditaṁ dhammavinayaṁ āgamma pāṇātipātā paṭivirato hoti, adinnādānā paṭivirato hoti, abrahmacariyā paṭivirato hoti, musāvādā paṭivirato hoti, pisuṇāya vācāya paṭivirato hoti, pharusāya vācāya paṭivirato hoti, samphappalāpā paṭivirato hoti, anabhijjhālu hoti, abyāpannacitto hoti, sammāditthi hoti. Ārādhako hoti, ñāyaṁ dhammaṁ kusalanti.

Evam vutte Esukārī brāhmaņo Bhagavantam etadavoca "abhikkantam bho Gotama, abhikkantam bho Gotama -pa- upāsakam mam bhavam Gotamo dhāretu ajjatagge pāņupetam saraņam gatan"ti.

Esukārīsuttam niţthitam chaţtham.

7. Dhanañjānisutta

445. Evam me sutam—ekam samayam Bhagavā Rājagahe viharati Veļuvane kalandakanivāpe. Tena kho pana samayena āyasmā Sāriputto Dakkhiṇāgirismim cārikam carati mahatā bhikkhusamghena saddhim. Atha kho aññataro bhikkhu Rājagahe vassamvuṭṭho¹ yena Dakkhiṇāgiri, yenāyasmā Sāriputto tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā āyasmatā Sāriputtena saddhim sammodi, sammodanīyam katham sāraṇīyam vītisāretvā ekamantam nisīdi, ekamantam nisinnam kho tam bhikkhum āyasmā Sāriputto etadavoca "kaccāvuso Bhagavā arogo ca balavā cā"ti. Arogo cāvuso Bhagavā balavā cāti. Kacci panāvuso bhikkhusamgho arogo ca balavā cāti. Bhikkhusamghopi kho āvuso arogo ca balavā cāti. Ettha āvuso Taṇḍulapālidvārāya Dhanañjāni² nāma brāhmaṇo atthi,

kaccāvuso Dhanañjāni brāhmaņo arogo ca balavā cāti. Dhanañjānipi kho āvuso brāhmaņo arogo ca balavā cāti. Kacci panāvuso Dhanañjāni brāhmaņo appamattoti. Kuto panāvuso Dhanañjānissa brāhmaņassa appamādo, Dhanañjāni āvuso brāhmaņo rājānam nissāya brāhmaṇagahapatike vilumpati, brāhmaṇagahapatike nissāya rājānam vilumpati. Yāpissa bhariyā saddhā saddhakulā ānītā, sāpi kālankatā. Aññāssa bhariyā assaddhā assaddhakulā ānītā. Dussutam vatāvuso assumha, dussutam vatāvuso assumha, ye mayam Dhanañjānim brāhmaṇam pamattam assumha, appeva ca nāma mayam kadāci karahaci Dhanañjāninā brāhmaṇena saddhim samāgaccheyyāma, appeva nāma siyā kocideva kathāsallāpoti.

446. Atha kho āyasmā Sāriputto Dakkhināgirismim yathābhirantam viharitvā yena Rājagaham tena cārikam pakkāmi. Anupubbena cārikam caramāno yena Rājagaham tadavasari, tatra sudam āyasmā Sāriputto Rājagahe viharati Veluvane kalandakanivāpe. Atha kho āyasmā Sāriputto pubbanhasamayam nivāsetvā pattacīvaramādāya Rājagaham pindāya pāvisi. Tena kho pana samayena Dhanañjāni brāhmano bahinagare gāvo gotthe duhāpeti. Atha kho āyasmā Sāriputto Rājagahe piņdāya caritvā pacchābhattam pindapātapatikkanto yena Dhanañjāni brāhmano tenupasankami, addasā kho Dhananjāni brāhmano āyamantam Sāriputtam dūratova agacchantam, disvana yenayasma Sariputto tenupasankami, upasankamitvā āyasmantam Sāriputtam etadavoca "ito bho Sāriputta payo pīyatam, tāva bhattassa kālo bhavissatī"ti. Alam brāhmaņa, katam me ajja bhattakiccam, amukasmim me rukkhamule divaviharo bhavissati, tattha āgaccheyyāsīti. "Evam bho"ti kho Dhanañjāni brāhmano āyasmato Sāriputtassa paccassosi. Atha kho Dhanañjāni brāhmano pacchābhattam bhuttapātarāso yenāyasmā Sāriputto tenupasankami, upasankamitvā āyasmatā Sāriputtena saddhim sammodi, sammodanīyam katham sāranīyam vītisāretvā ekamantam nisīdi, ekamantam nisinnam kho Dhanañjānim brāhmanam āyasmā Sāriputto etadavoca "kaccāsi Dhanañjāni appamatto"ti. Kuto bho Sāriputta amhākam appamādo, yesam no

mātāpitaro posetabbā, puttadāro posetabbo, dāsakammakarā posetabbā, mittāmaccānam mittāmaccakaraṇīyam kātabbam, ñātisālohitānam ñātisālohitakaraṇīyam kātabbam, atithīnam atithikaraṇīyam kātabbam, pubbapetānam pubbapetakaraṇīyam kātabbam, devatānam devatākaraṇīyam kātabbam, rañño rājakaraṇīyam kātabbam, ayampi kāyo pīṇetabbo brūhetabboti.

447. Taṁ kiṁ maññasi Dhanañjāni, idhekacco mātāpitūnaṁ hetu adhammacārī visamacārī assa, tamenaṁ adhammacariyāvisamacariyāhetu nirayaṁ nirayapālā upakaḍḍheyyuṁ. Labheyya nu kho so "ahaṁ kho mātāpitūnaṁ hetu adhammacārī visamacārī ahosiṁ, mā maṁ nirayaṁ nirayapālā"ti. Mātāpitaro vā panassa labheyyuṁ "eso kho amhākaṁ hetu adhammacārī visamacārī ahosi, mā naṁ nirayaṁ nirayapālā"ti. No hidaṁ bho Sāriputta, atha kho naṁ vikkandantaṁyeva niraye nirayapālā pakkhipeyyuṁ.

Tam kim maññasi Dhanañjāni, idhekacco puttadārassa hetu adhammacārī visamacārī assa, tamenam adhammacariyāvisamacariyāhetu nirayam nirayapālā upakaḍḍheyyum. Labheyya nu kho so "aham kho puttadārassa hetu adhammacārī visamacārī ahosim, mā mam nirayam nirayapālā"ti. Puttadāro vā panassa labheyya "eso kho amhākam hetu adhammacārī visamacārī ahosi, mā nam nirayam nirayapālā"ti, no hidam bho Sāriputta, atha kho nam vikkandantamyeva niraye nirayapālā pakkhipeyyum.

Taṁ kiṁ maññasi Dhanañjāni, idhekacco dāsakammakaraporisassa hetu adhammacārī visamacārī assa, tamenaṁ adhammacariyāvisamacariyāhetu nirayaṁ nirayapālā upakaḍḍheyyuṁ. Labheyya nu kho so "ahaṁ kho dāsakammakaraporisassa hetu adhammacārī visamacārī ahosiṁ, mā maṁ nirayaṁ nirayapālā"ti. Dāsakammakaraporisā vā panassa labheyyuṁ "eso kho amhākaṁ hetu adhammacārī visamacārī ahosi, mā naṁ nirayaṁ nirayapālā"ti. No hidaṁ bho Sāriputta, atha kho naṁ vikkandantaṁyeva nirayapālā pakkhipeyyuṁ.

Tam kim maññasi Dhanañjāni, idhekacco mittāmaccānam hetu adhammacārī visamacārī assa, tamenam adhammacariyāvisamacariyāhetu

nirayam nirayapālā upakaḍḍheyyum. Labheyya nu kho so "aham kho mittāmaccānam hetu adhammacārī visamacārī ahosim, mā mam nirayam nirayapālā"ti. Mittāmaccā vā panassa labheyyum "eso kho amhākam hetu adhammacārī visamacārī ahosi, mā nam nirayam nirayapālā"ti. No hidam bho Sāriputta. Atha kho nam vikkandantamyeva niraye nirayapālā pakkhipeyyum.

Tam kim maññasi Dhanañjāni, idhekacco ñātisālohitānam hetu adhammacārī visamacārī assa, tamenam adhammacariyāvisamacariyāhetu nirayam nirayapālā upakaḍḍheyyum. Labheyya nu kho so "aham kho ñātisālohitānam hetu adhammacārī visamacārī ahosim, mā mam nirayam nirayapālā"ti. Ñātisālohitā vā panassa labheyyum "eso kho amhākam hetu adhammacārī visamacārī ahosi, mā nam nirayam nirayapālā"ti. No hidam bho Sāriputta, atha kho nam vikkandantamyeva niraye nirayapālā pakkhipeyyum.

Taṁ kiṁ maññasi Dhanañjāni, idhekacco atithīnaṁ hetu adhammacārī visamacārī assa, tamenaṁ adhammacariyāvisamacariyāhetu nirayaṁ nirayapālā upakaḍḍheyyuṁ. Labheyya nu kho so "ahaṁ kho atithīnaṁ hetu adhammacārī visamacārī ahosiṁ, mā maṁ nirayaṁ nirayapālā"ti. Atithī vā panassa labheyyuṁ "eso kho amhākaṁ hetu adhammacārī visamacārī ahosi, mā naṁ nirayaṁ nirayapālā"ti. No hidaṁ bho Sāriputta, atha kho naṁ vikkandantaṁyeva niraye nirayapālā pakkhipeyyuṁ.

Tam kim maññasi dhañjāni, idhekacco pubbapetānam hetu adhammacārī visamacārī assa, tamenam adhammacariyāvisamacariyāhetu nirayam nirayapālā upakaḍḍheyyum. Labheyya nu kho so "aham kho pubbapetānam hetu adhammacārī visamacārī ahosim, mā mam nirayam nirayapālā"ti. Pubbapetā vā panassa labheyyum "eso kho amhākam hetu adhammacārī visamacārī ahosi, mā nam nirayam nirayapālā"ti. No hidam bho Sāriputta, atha kho nam vikkandantamyeva niraye nirayapālā pakkhipeyyum.

Tam kim maññasi Dhanañjāni idhekacco devatānam hetu adhammacārī visamacārī assa, tamenam adhammacariyāvisamacariyāhetu nirayam nirayapālā upakaḍḍheyyum. Labheyya nu kho so "aham kho devatānam hetu adhammacārī visamacārī ahosim, mā mam nirayam nirayapālā"ti. Devatā vā panassa labheyyum "eso kho amhākam hetu adhammacārī visamacārī ahosi, mā nam nirayam nirayapālā"ti. No hidam bho Sāriputta, atha kho nam vikkandantamyeva nirayapālā pakkhipeyyum.

Taṁ kiṁ maññasi Dhanañjāni, idhekacco rañño hetu adhammacārī visamacārī assa, tamenaṁ adhammacariyāvisamacariyāhetu nirayaṁ nirayapālā upakaḍḍheyyuṁ. Labheyya nu kho so "ahaṁ kho rañño hetu adhammacārī visamacārī ahosiṁ, mā maṁ nirayaṁ nirayapālā"ti. Rājā vā panassa labheyya "eso kho amhākaṁ hetu adhammacārī visamacārī ahosi, mā naṁ nirayaṁ nirayapālā"ti. No hidaṁ bho Sāriputta, atha kho naṁ vikkandantaṁyeva niraye nirayapālā pakkhipeyyuṁ.

Tam kim maññasi Dhanañjāni, idhekacco kāyassa pīṇanāhetu brūhanāhetu adhammacārī visamacārī assa, tamenam adhammacariyāvisamacariyāhetu nirayam nirayapālā upakaḍḍheyyum. Labheyya nu kho so "aham kho kāyassa pīṇanāhetu brūhanāhetu adhammacārī visamacārī ahosim, mā mam nirayam nirayapālā"ti. Pare vā panassa labheyyum "eso kho kāyassa pīṇanāhetu brūhanāhetu adhammacārī visamacārī ahosi, mā nam nirayam nirayapālā"ti. No hidam bho Sāriputta, atha kho nam vikkandantamyeva nirayapālā pakkhipeyyum.

448. Taṁ kiṁ maññasi Dhanañjāni, yo vā mātāpitūnaṁ hetu adhammacārī visamacārī assa, yo vā mātāpitūnaṁ hetu dhammacārī samacārī assa, katamaṁ seyyoti. Yo hi bho Sāriputta mātāpitūnaṁ hetu adhammacārī visamacārī assa, na taṁ seyyo. Yo ca kho bho Sāriputta mātāpitūnaṁ hetu dhammacārī samacārī assa, tadevettha seyyo. Adhammacariyāvisamacariyāhi bho Sāriputta dhammacariyāsamacariyā seyyoti. Atthi kho Dhanañjāni aññesaṁ hetukā

dhammikā kammantā, yehi sakkā mātāpitaro ceva posetum, na ca pāpakammam kātum, puññañca paṭipadam paṭipajjitum.

Taṁ kiṁ maññasi Dhanañjāni, yo vā puttadārassa hetu adhammacārī visamacārī assa, yo vā puttadārassa hetu dhammacārī samacārī assa, katamaṁ seyyoti. Yo hi bho Sāriputta puttadārassa hetu adhammacārī visamacārī assa, na taṁ seyyo. Yo ca kho bho Sāriputta puttadārassa hetu dhammacārī samacārī assa, tadevettha seyyo.

Adhammacariyāvisamacariyāhi bho Sāriputta dhammacariyāsamacariyā seyyoti. Atthi kho Dhanañjāni aññesaṁ hetukā dhammikā kammantā, yehi sakkā puttadārañceva posetuṁ, na ca pāpakammaṁ kātuṁ, puññañca patipadaṁ patipajjituṁ.

Tam kim maññasi Dhanañjāni, yo vā dāsakammakaraporisassa hetu adhammacārī visamacārī assa, yo vā dāsakammakaraporisassa hetu dhammacārī samacārī assa, katamam seyyoti. Yo hi bho Sāriputta dāsakammakaraporisassa hetu adhammacārī visamacārī assa, na tam seyyo. Yo ca kho bho Sāriputta dāsakammakaraporisassa hetu dhammacārī samacārī assa, tadevettha seyyo. Adhammacariyāvisamacariyāhi bho Sāriputta dhammacariyāsamacariyā seyyoti. Atthi kho Dhanañjāni aññesam hetukā dhammikā kammantā, yehi sakkā dāsakammakaraporise ceva posetum, na ca pāpakammam kātum, puññañca paṭipadam paṭipajjitum.

Taṁ kiṁ maññasi Dhanañjāni, yo vā mittāmaccānaṁ hetu adhammacārī visamacārī assa, yo vā mittāmaccānaṁ hetu dhammacārī samacārī assa, katamaṁ seyyoti. Yo hi bho Sāriputta mittāmaccānaṁ hetu adhammacārī visamacārī assa, na taṁ seyyo. Yo ca kho bho Sāriputta mittāmaccānaṁ hetu dhammacārī samacārī assa, tadevettha seyyo.

Adhammacariyāvisamacariyāhi bho Sāriputta dhammacariyāsamacariyā seyyoti. Atthi kho Dhanañjāni aññesaṁ hetukā dhammikā kammantā, yehi sakkā mittāmaccānañceva mittāmaccakaraṇīyaṁ kātuṁ, na ca pāpakammaṁ kātuṁ, puññañca patipadaṁ patipajjituṁ.

Taṁ kiṁ maññasi Dhanañjāni, yo vā ñātisālohitānaṁ hetu adhammacārī visamacārī assa, yo vā ñātisālohitānaṁ hetu dhammacārī samacārī assa, katamaṁ seyyoti. Yo hi bho Sāriputta ñātisālohitānaṁ hetu adhammacārī visamacārī assa, na taṁ seyyo. Yo ca kho bho Sāriputta ñātisālohitānaṁ hetu dhammacārī samacārī assa, tadevettha seyyo. Adhammacariyāvisamacariyāhi bho Sāriputta dhammacariyāsamacariyā seyyoti. Atthi kho Dhanañjāni aññesaṁ hetukā dhammikā kammantā, yehi sakkā ñātisālohitānañceva ñātisālohitakaraṇīyaṁ kātuṁ, na ca pāpakammaṁ kātuṁ, puññañca paṭipadaṁ paṭipajjituṁ.

Taṁ kiṁ maññasi Dhanañjāni, yo vā atithīnaṁ hetu adhammacārī visamacārī assa, yo vā atithīnaṁ hetu dhammacārī samacārī assa, katamaṁ seyyoti. Yo hi bho Sāriputta atithīnaṁ hetu adhammacārī visamacārī assa, na taṁ seyyo. Yo ca kho bho Sāriputta atithīnaṁ hetu dhammacārī samacārī assa, tadevettha seyyo. Adhammacariyāvisamacariyāhi bho Sāriputta dhammacariyāsamacariyā seyyoti. Atthi kho Dhanañjāni aññesaṁ hetukā dhammikā kammantā, yehi sakkā atithīnañceva atithikaraṇīyaṁ kātuṁ, na ca pāpakammaṁ kātuṁ, puññañca paṭipadaṁ paṭipajjituṁ.

Taṁ kiṁ maññasi Dhanañjāni, yo vā pubbapetānaṁ hetu adhammacārī visamacārī assa, yo vā pubbapetānaṁ hetu dhammacārī samacārī assa, katamaṁ seyyoti. Yo hi bho Sāriputta pubbapetānaṁ hetu adhammacārī visamacārī assa, na taṁ seyyo. Yo ca kho bho Sāriputta pubbapetānaṁ hetu dhammacārī samacārī assa, tadevettha seyyo.

Adhammacariyāvisamacariyāhi bho Sāriputta

dhammacariyāsamacariyāseyyoti. Atthi kho Dhanañjāni aññesam hetukā dhammikā kammantā, yehi sakkā pubbapetānañceva pubbapetakaraṇīyam kātum, na ca pāpakammam kātum, puññañca paṭipadam paṭipajjitum.

Tam kim maññasi Dhanañjāni, yo vā devatānam hetu adhammacārī visamacārī assa, yo vā devatānam hetu dhammacārī assa,

katamam seyyoti. Yo hi bho Sāriputta devatānam hetu adhammacārī visamacārī assa, na tam seyyo. Yo ca kho bho Sāriputta devatānam hetu dhammacārī samacārī assa, tadevettha seyyo.

Adhammacariyāvisamacariyāhi bho Sāriputta dhammacariyāsamacariyā seyyoti. Atthi kho Dhanañjāni aññesaṁ hetukā dhammikā kammantā, yehi sakkā devatānañceva devatākaraṇīyaṁ kātuṁ, na ca pāpakammaṁ kātuṁ, puññañca paṭipadaṁ paṭipajjituṁ.

Tam kim maññasi Dhanañjāni, yo vā rañño hetu adhammacārī visamacārī assa, yo vā rañño hetu dhammacārī samacārī assa, katamam seyyoti. Yo hi bho Sāriputta rañño hetu adhammacārī visamacārī assa, na tam seyyo. Yo ca kho bho Sāriputta rañño hetu dhammacārī samacārī assa, tadevettha seyyo. Adhammacariyāvisamacariyāhi bho Sāriputta dhammacariyāsamacariyā seyyoti. Atthi kho Dhanañjāni aññesam hetukā dhammikā kammantā, yehi sakkā rañño ceva rājakaraṇīyam kātum, na ca pāpakammam kātum, puññañca paṭipadam paṭipajjitum.

Tam kim maññasi Dhanañjāni, yo vā kāyassa pīṇanāhetu brūhanāhetu adhammacārī visamacārī assa, yo vā kāyassa pīṇanāhetu brūhanāhetu dhammacārī samacārī assa, katamam seyyoti. Yo hi bho Sāriputta kāyassa pīṇanāhetu brūhanāhetu adhammacārī visamacārī assa, na tam seyyo. Yo ca kho bho Sāriputta kāyassa pīṇanāhetu brūhanāhetu dhammacārī samacārī assa, tadevettha seyyo. Adhammacariyāvisamacariyāhi bho Sāriputta dhammacariyāsamacariyā seyyoti. Atthi kho Dhanañjāni aññesam hetukā dhammikā kammantā, yehi sakkā kāyañceva pīṇetum brūhetum, na ca pāpakammam kātum, puññañca paṭipadam paṭipajjitunti.

449. Atha kho Dhanañjāni brāhmaņo āyasmato Sāriputtassa bhāsitaṁ abhinanditvā anumoditvā uṭṭhāyāsanā pakkāmi. Atha kho Dhanañjāni brāhmaņo aparena samayena ābādhiko ahosi dukkhito bāļhagilāno. Atha kho Dhanañjāni brāhmaņo aññataraṁ purisaṁ

āmantesi "ehi tvam ambho purisa yena Bhagavā tenupasankama, upasankamitvā mama vacanena Bhagavato pāde sirasā vandāhi 'Dhanañjāni bhante brāhmano ābādhiko dukkhito bālhagilāno, so Bhagavato pāde sirasā vandatī'ti, yena cāyasmā Sāriputto tenupasankama, upasankamitvā mama vacanena āyasmato Sāriputtassa pāde sirasā vandāhi 'Dhanañjāni bhante brāhmano ābādhiko dukkhito bālhagilāno, so āyasmato Sāriputtassa pāde sirasā vandatī'ti, evañca vadehi 'sādhu kira bhante āyasmā Sāriputto yena Dhanañjānissa brāhmanassa nivesanam tenupasankamatu anukampam upādāyā'ti". "Evam bhante"ti kho so puriso Dhanañjānissa brāhmanassa patissutvā yena Bhagavā tenupasankami, upasankamitvā Bhagavantam abhivādetvā ekamantam nisīdi, ekamantam nisinno kho so puriso Bhagavantam etadavoca "Dhananjāni bhante brāhmano ābādhiko dukkhito bālhagilāno, so Bhagavato pāde sirasā vandatī"ti. Yena cāyasmā Sāriputto tenupasankami, upasankamitvā āyasmantam Sāriputtam abhivādetvā ekamantam nisīdi, ekamantam nisinno kho so puriso āyasmantam Sāriputtam etadavoca "Dhanañjāni bhante brāhmano ābādhiko dukkhito bālhagilāno, so āyasmato Sāriputtassa pāde sirasā vandati, evañca vadeti 'sādhu kira bhante āyasmā Sāriputto yena Dhanañjānissa brāhmanassa nivesanam tenupasankamatu anukampam upādāyā'ti". Adhivāsesi kho āyasmā Sāriputto tunhībhāvena.

450. Atha kho āyasmā Sāriputto nivāsetvā pattacīvaramādāya yena Dhanañjānissa brāhmaņassa nivesanam tenupasankami, upasankamitvā paññatte āsane nisīdi, nisajja kho āyasmā Sāriputto Dhanañjānim brāhmaņam etadavoca "kacci te Dhanañjāni khamanīyam, kacci yāpanīyam, kacci dukkhā vedanā paṭikkamanti, no abhikkamanti, paṭikkamosānam paññāyati, no abhikkamo"ti. Na me bho Sāriputta khamanīyam, na yāpanīyam, bāļhā me dukkhā vedanā abhikkamanti, no paṭikkamanti, abhikkamosānam paññāyati, no paṭikkamo. Seyyathāpi bho Sāriputta balavā puriso tinhena sikharena muddhani¹ abhimattheyya. Evameva

kho bho Sāriputta adhimattā vātā muddhani ca ūhananti, na me bho Sāriputta khamanīyam, na yāpanīyam, bālhā me dukkhā vedanā abhikkamanti, no patikkamanti, abhikkamosānam paññāyati, no patikkamo. Seyyathāpi bho Sāriputta balavā puriso dalhena varattakkhandena¹ sīse sīsavetham dadeyya. Evameva kho bho Sāriputta adhimattā sīse sīsavedanā, na me bho Sāriputta khamanīyam, na yāpanīyam, bālhā me dukkhā vedanā abhikkamanti, no patikkamanti, abhikkamosānam paññāyati, no patikkamo. Seyyathāpi bho Sāriputta dakkho goghātako vā goghātakantevāsī vā tinhena govikantanena kucchim parikanteyya. Evameva kho bho Sāriputta adhimattā vātā kucchim parikantanti. Na me bho Sāriputta khamanīyam, na yāpanīyam, bālhā me dukkhā vedanā abhikkamanti, no patikkamanti, abhikkamosānam paññāyati, no paţikkamo. Seyyathāpi bho Sāriputta dve balavanto purisā dubbalataram purisam nānābāhāsu gahetvā angārakāsuyā santāpeyyum samparitāpeyyum. Evameva kho bho Sāriputta adhimatto kāyasmim dāho, na me bho Sāriputta khamanīyam, na yāpanīyam, bālhā me dukkhā vedanā abhikkamanti, no patikkamanti, abhikkamosānam maññāyati, no patikkamoti.

451. Taṁ kiṁ maññasi Dhanañjāni, katamaṁ seyyo nirayo vā tiracchānayoni vāti. Nirayā bho Sāriputta tiracchānayoni seyyoti. Taṁ kiṁ maññasi Dhanañjāni, katamaṁ seyyo tiracchānayoni vā petthivisayo vāti. Tiracchānayoniyā bho Sāriputta pettivisayo seyyoti. Taṁ kiṁ maññasi Dhanañjāni, katamaṁ seyyo pettivisayo vā manussā vāti. Pettivisayā bho Sāriputta manussā seyyoti. Taṁ kiṁ maññasi Dhanañjāni, katamaṁ seyyo manussā vā cātumahārājikā² vā devāti. Manussehi bho Sāriputta cātumahārājikā devā seyyoti. Taṁ kiṁ maññasi Dhanañjāni, katamaṁ seyyo cātumahārājikā vā devā Tāvatiṁsā vā devāti. Cātumahārājikehi bho Sāriputta devehi Tāvatiṁsā devā seyyoti. Taṁ kiṁ maññasi Dhanañjāni, katamaṁ seyyo Tāvatiṁsā vā devā yāmā vā devāti.

Tāvatimsehi bho Sāriputta devehi yāmā devā seyyoti. Tam kim maññasi Dhanañjāni, katamam seyyo yāmā vā devā tusitā vā devāti. Yāmehi bho Sāriputta devehi tusitā devā seyyoti. Tam kim maññasi Dhanañjāni, katamam seyyo tusitā vā devā nimmānaratī vā devāti. Tusitehi bho Sāriputta devehi nimmānaratī devā seyyoti. Tam kim maññasi Dhanañjāni, katamam seyyo nimmānaratī vā devā paranimmitavasavattī vā devāti. Nimmānaratīhi bho Sāriputta devehi paranimmitavasavattī devā seyyoti. Tam kim maññasi Dhanañjāni, katamam seyyo paranimmitavasavattī vā devā brahmaloko vāti. Brahmalokoti 1 bhavam Sāriputto āha, brahmalokoti bhavam Sāriputto āhāti 1.

Atha kho āyasmato Sāriputtassa etadahosi "ime kho brāhmaṇā brahmalokādhimuttā, yaṁnūnāhaṁ Dhanañjānissa brāhmaṇassa brahmānaṁ sahabyatāya maggaṁ deseyyan"ti. Brahmānaṁ te Dhanañjāni sahabyatāya maggaṁ desessāmi, taṁ suṇāhi sādhukaṁ manasi karohi bhāsissāmī"ti. "Evaṁ bho"ti kho Dhanañjāni brāhmaṇo āyasmato Sāriputtassa paccassosi. Āyasmā Sāriputto etadavoca "katamo ca Dhanañjāni brahmānaṁ sahabyatāya maggo. Idha Dhanañjāni bhikkhu mettāsahagatena cetasā ekaṁ disaṁ pharitvā viharati. Tathā dutiyaṁ. Tathā tatiyaṁ. Tathā catutthaṁ. Iti uddhamadho tiriyaṁ sabbadhi sabbattatāya sabbāvantaṁ lokaṁ mettāsahagatena cetasā vipulena mahaggatena appamāṇena averena abyābajjhena pharitvā viharati. Ayaṁ kho Dhanañjāni brahmānaṁ sahabyatāya maggo.

452. Puna caparam Dhanañjāni bhikkhu karuṇāsahagatena cetasā -pamuditāsahagatena cetasā. Upekkhāsahagatena cetasā ekam disam pharitvā viharati. Tathā dutiyam. Tathā tatiyam. Tathā catuttham. Iti uddhamadho tiriyam sabbadhi sabbattatāya sabbāvantam lokam upekkhāsahagatena cetasā vipulena mahaggatena appamāṇena averena abyābajjhena pharitvā viharati. Ayam kho Dhanañjāni brahmānam sahabyatāya maggo''ti. Tena hi bho Sāriputta mama vacanena Bhagavato pāde sirasā vandāhi

^{1-1.} Bhavam Sāriputto āhāti, katamam Sāriputto āha brahmalokoti. (Ka)

"Dhanañjāni bhante brāhmaņo ābādhiko dukkhito bāļhagilāno, so Bhagavato pāde sirasā vandatī"ti. Atha kho āyasmā Sāriputto Dhanañjānim brāhmaṇam sati uttarikaraṇīye hīne brahmaloke patiṭṭhāpetvā uṭṭhāyāsanā pakkāmi. Atha kho Dhanañjāni brāhmaṇo acirapakkante āyasmante Sāriputte kālamakāsi, brahmalokañca upapajji.

453. Atha kho Bhagavā bhikkhū āmantesi "eso bhikkhave Sāriputto Dhanañjānim brāhmaṇam sati uttarikaraṇīye hīne brahmaloke patiṭṭhāpetvā uṭṭhāyāsanā pakkanto"ti. Atha kho āyasmā Sāriputto yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantam abhivādetvā ekamantam nisīdi, ekamantam nisinno kho āyasmā Sāriputto Bhagavantam etadavoca "Dhanañjāni bhante brāhmaṇo ābādhiko dukkhito bāṭhāgilāno, so Bhagavato pāde sirasā vandatī"ti. Kim pana tvam Sāriputta Dhanañjānim brāhmaṇam sati uttarikaraṇīye hīne brahmaloke patiṭṭhāpetvā uṭṭhāyāsanā pakkantoti. Mayham kho bhante evam ahosi "ime kho brāhmaṇā brahmalokādhimuttā, yamnūnāham Dhanañjānissa brāhmaṇassa brahmānam sahabyatāya maggam deseyyan"ti. Kālaṅkatoca¹ Sāriputta Dhanañjāni brāhmaṇo, brahmalokañca upapannoti.

Dhanañjānisuttam niṭṭhitam sattamam.

8. Vāsetthasutta

454. Evam me sutam—ekam samayam Bhagavā Icchānangale² viharati Icchānangalavanasande. Tena kho pana samayena sambahulā abhiñnātā abhiñnātā brāhmanamahāsālā Icchānangale paṭivasanti. Seyyathidam, Cankī brāhmano Tārukkho brāhmano Pokkharasāti brāhmano Jānussoni³ brāhmano Todeyyo brāhmano añne ca abhiñnātā abhinnātā brāhmanamahāsālā. Atha kho Vāseṭṭhabhāradvājānam māṇavānam jaṅghāvihāram anucaṅkamantānam anuvicarantānam⁴

^{1.} Kālaṅkatova (Syā, Kaṁ, Ka)

^{2.} Icchānaṅkale (Sī, I)

^{3.} Jāṇussoṇī (I), Jāṇusoṇī (Ka)

^{4.} Anucaṅkamamānānaṁ anuvicaramānānaṁ (Sī, I)

ayamantarākathā udapādi "katham bho brāhmano hotī"ti. Bhāradvājo mānavo evamāha "vato kho bho ubhato sujāto mātito ca pitito ca samsuddhagahaniko yāva sattamā pitāmahayugā akkhitto anupakkuttho jātivādena, ettāvatā kho bho brāhmano hotī"ti. Vāsettho mānavo evamāha "yato kho bho sīlavā ca hoti vattasampanno¹ ca, ettāvatā kho bho brāhmano hotī"ti. Neva kho asakkhi Bhāradvājo māṇavo Vāsettham māṇavam saññapetum, na pana asakkhi Vasettho manavo Bharadvajam manavam saññāpetum. Atha kho Vāsettho mānavo Bhāradvājam mānavam āmantesi "ayam kho bho Bhāradvāja samano Gotamo Sakyaputto Sakyakulā pabbajito Icchānangale viharati Icchānangalavanasande, tam kho pana bhavantam Gotamam evam kalyāno kittisaddo abbhuggato 'itipi so Bhagavā Araham Sammāsambuddho Vijjācaranasampanno Sugato Lokavidū Anuttaro purisadammasārathi Satthā devamanussānam Buddho Bhagavā'ti, āyāma bho Bhāradvāja, yena samano Gotamo tenupasankamissāma, upasankamitvā samanam Gotamam etamattham pucchissāma, yathā no samano Gotamo byākarissati, tathā nam dhāressāmā"ti. "Evam bho"ti kho Bhāradvājo mānavo Vāsetthassa mānavassa paccassosi.

455. Atha kho Vāseṭṭhabhāradvājā māṇavā yena Bhagavā tenupasaṅkamiṁsu, upasaṅkamitvā Bhagavatā saddhiṁ sammodiṁsu, sammodanīyaṁ kathaṁ sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantaṁ nisīdiṁsu, ekamantaṁ nisinno kho Vāseṭṭho māṇavo Bhagavantaṁ gāthāhi ajjhabhāsi—

"Anuññātapaṭiññātā, tevijjā mayamasmuto.
Ahaṁ Pokkharasātissa, Tārukkhassāyaṁ māṇavo.
Tevijjānaṁ yadakkhātaṁ, tatra kevalinosmase.
Padakasmā veyyākaraṇā², jappe ācariyasādisā.

Tesam no jātivādasmim, vivādo atthi Gotama.

Jātiyā brāhmaņo hoti, Bhāradvājo iti bhāsati. Ahañca kammunā¹ brūmi, evam jānāhi Cakkhuma.

Te na sakkoma ñāpetuṁ², aññamaññaṁ mayaṁ ubho. Bhavantaṁ puṭṭhumāgamā, Sambuddhaṁ iti vissutaṁ.

Candam yathā khayātītam, pecca pañjalikā janā. Vandamānā namassanti, evam lokasmim Gotamam.

Cakkhum loke samuppannam, mayam pucchāma Gotamam. Jātiyā brāhmaņo hoti, udāhu bhavati kammunā¹. Ajānatam no pabrūhi, yathā jānemu brāhmaṇanti.

456. Tesam vo aham byakkhissam, (Vāseṭṭhāti Bhagavā) Anupubbam yathātatham.

Jātivibhangam pāṇānam, aññamaññāhi jātiyo.

Tiṇarukkhepi jānātha, na cāpi paṭijānare. Liṅgaṁ jātimayaṁ tesaṁ, aññamaññā hi jātiyo.

Tato kīṭe paṭaṅge ca, yāva kunthakipillike. Liṅgaṁ jātimayaṁ tesaṁ, aññamaññā hi jātiyo.

Catuppadepi jānātha, khuddake ca mahallake. Lingam jātimayam tesam, aññamaññā hi jātiyo.

Pādudarepi jānātha, urage dīghapiṭṭhike. Liṅgaṁ jātimayaṁ tesaṁ, aññamaññā hi jātiyo.

Tato macchepi jānātha, udake vārigocare. Liṅgaṁ jātimayaṁ tesaṁ, aññamaññā hi jātiyo.

Tato pakkhīpi jānātha, pattayāne vihaṅgame. Liṅgaṁ jātimayaṁ tesaṁ, aññamaññā hi jātiyo.

Yathā etāsu jātīsu, liṅgaṁ jātimayaṁ puthu. Evaṁ natthi manussesu, liṅgaṁ jātimayaṁ puthu. Na kesehi na sīsehi, na kaṇṇehi na akkhīhi. Na mukhena na nāsāya, na otthehi bhamūhi vā.

Na gīvāya na amsehi, na udarena na piṭṭhiyā. Na soṇiyā na urasā, na sambādhe na methune¹.

Na hatthehi na pādehi, naṅgulīhi nakhehi vā. Na jaṅghāhi na ūrūhi, na vaṇṇena sarena vā. Liṅgaṁ jātimayaṁ neva, yathā aññāsu jātisu.

457. Paccattañca sarīresu², manussesvetam na vijjati. Vokārañca manussesu, samaññāya pavuccati.

Yo hi koci manussesu, gorakkham upajīvati. Evam Vāsettha jānāhi, kassako so na brāhmaņo.

Yo hi koci manussesu, puthusippena jīvati. Evam Vāsettha jānāhi, sippiko so na brāhmaņo.

Yo hi koci manussesu, vohāram upajīvati. Evam Vāsettha jānāhi, vāṇijo so na brāhmaņo.

Yo hi koci manussesu, parapessena jīvati. Evam Vāsettha jānāhi, pessako³ so na brāhmaņo.

Yo hi koci manussesu, adinnam upajīvati. Evam Vāsettha jānāhi, coro eso na brāhmano.

Yo hi koci manussesu, issattham upajīvati. Evam Vāsettha jānāhi, yodhājīvo na brāhmaņo.

Yo hi koci manussesu, porohiccena jīvati. Evam Vāseṭṭha jānāhi, yājako so na brāhmaņo.

Yo hi koci manussesu, gāmam raṭṭhañca bhuñjati. Evam Vāsettha jānāhi, rājā eso na brāhmano.

^{1.} Na sambādhā na methunā (Ka)

^{3.} Pessiko (Sī, Syā, Kam, I)

^{2.} Paccattam sasarīresu (Sī, I)

Na cāham brāhmaṇam brūmi, yonijam mattisambhavam. Bhovādi¹ nāma so hoti, sace hoti sakiñcano. Akiñcanam anādānam, tamaham brūmi brāhmanam.

458. Sabbasamyojanam chetvā, yo ve na paritassati. Sangātigam visamyuttam², tamaham brūmi brāhmanam.

Chetvā naddhim³ varattañca, sandānam sahanukkamam. Ukkhittapaligham Buddham, tamaham brūmi brāhmaṇam.

Akkosam vadhabandhañca, aduṭṭho yo titikkhati. Khantībalam balānīkam, tamaham brūmi brāhmanam.

Akkodhanam vatavantam, sīlavantam anussadam. Dantam antimasārīram, tamaham brūmi brāhmaṇam.

Vāripokkharapatteva, āraggeriva sāsapo. Yo na limpati kāmesu, tamaham brūmi brāhmanam.

Yo dukkhassa pajānāti, idheva khayamattano. Pannabhāram visamyuttam, tamaham brūmi brāhmanam.

Gambhīrapaññaṁ medhāviṁ, maggāmaggassa kovidaṁ. Uttamatthamanuppattaṁ, tamahaṁ brūmi brāhmanaṁ.

Asamsaṭṭham gahaṭṭhehi, anāgārehi cūbhayam. Anokasārimappiccham, tamaham brūmi brāhmaṇam.

Nidhāya daṇḍaṁ bhūtesu, tasesu thāvaresu ca. Yo na hanti na ghāteti, tamahaṁ brūmi brāhmanaṁ.

Aviruddham viruddhesu, atthadandesu nibbutam. Sādānesu anādānam, tamaham brūmi brāhmanam.

Yassa rāgo ca doso ca, māno makkho ca ohito. Sāsaporiva āraggā, tamahaṁ brūmi brāhmaṇaṁ. 459. Akakkasam viññāpanim, giram saccam udīraye.

Yāya nābhisajje kiñci, tamaham brūmi brāhmaṇam.

Yo ca dīgham va rassam vā, aṇum thūlam subhāsubham. Loke adinnam nādeti¹, tamaham brūmi brāhmanam.

Āsā yassa na vijjanti, asmim loke paramhi ca. Nirāsāsam² visamyuttam, tamaham brūmi brāhmanam.

Yassālayā na vijjanti, aññāya akathamkathim. Amatogadham anuppattam, tamaham brūmi brāhmaṇam.

Yodhapuññañca pāpañca, ubho saṅgaṁ upaccagā. Asokaṁ virajaṁ Suddhaṁ, tamahaṁ brūmi brāhmanaṁ.

Candamva vimalam Suddham, vippasannam anāvilam. Nandībhavaparikkhīṇam, tamaham brūmi brāhmaṇam.

Yo imam palipatham duggam, samsāram mohamaccagā. Tiṇṇo pāraṅgato jhāyī, anejo akathamkathī. Anupādāya nibbuto, tamaham brūmi brāhmanam.

Yodhakāme pahantvāna³, anāgāro paribbaje. Kāmabhayaparikkhīnam, tamaham brūmi brāhmanam.

Yodhatanham pahantvāna, anāgāro paribbaje. Tanhābhavaparikkhīnam, tamaham brūmi brāhmanam.

Hitvā mānusakam yogam, dibbam yogam upaccagā. Sabbayogavisamyuttam, tamaham brūmi brāhmaṇam.

Hitvā ratim ca aratim, sītībhūtam nirūpadhim. Sabbalokābhibhum vīram, tamaham brūmi brāhmaṇam.

Cutim yo vedi sattānam, upapattim ca sabbaso. Asattam Sugatam Buddham, tamaham brūmi brāhmaṇam.

Yassa gatim na jānanti, devā gandhabbamānusā. Khīṇāsavam arahantam, tamaham brūmi brāhmaṇam. Yassa pure ca pacchā ca, majjhe ca natthi kiñcanam.

Akiñcanam anādānam, tamaham brūmi brāhmaṇam.

Usabham pavaram vīram, mahesim vijitāvinam.

Anejam nhātakam 1 Buddham, tamaham brūmi brāhmaṇam.

Pubbenivāsam yo vedi, saggāpāyanca passati.

Atho jātikkhayam patto, tamaham brūmi brāhmaṇam.

460. Samaññā hesā lokasmim, nāmagottam pakappitam. Sammuccā samudāgatam, tattha tattha pakappitam.

Dīgharattānusayitam, ditthigatamajānatam.

Ajānantā no² pabrunti³, jātiyā hoti brāhmano.

Na jaccā brāhmaņo⁴ hoti, na jaccā hoti abrāhmaņo⁵.

Kammunā brāhmaņo 4 hoti, kammunā hoti abrāhmaņo 5 .

Kassako kammunā hoti, sippiko hoti kammunā.

Vāṇijo kammunā hoti, pessako hoti kammunā.

Coropi kammunā hoti, yodhājīvopi kammunā.

Yājako kammunā hoti, rājāpi hoti kammunā.

Evametam yathābhūtam, kammam passanti paṇḍitā.

Paṭiccasamuppādadassā, kammavipākakovidā.

Kammunā vattati loko, kammunā vattati pajā.

Kammanibandhanā sattā, rathassāṇīva yāyato.

Tapena brahmacariyena, samyamena damena ca.

Etena brāhmaņo hoti, etam brāhmaņamuttamam.

Tīhi vijjāhi sampanno, santo khīņapunabbhavo.

Evam Vāsettha jānāhi, brahmā Sakko vijānatan"ti.

^{1.} Nahātakam (Sī, I)

^{2.} Ajānantā noti ajānantā eva (Tīkā)

^{3.} Pabruvanti (Sī, I)

^{4.} Vasalo (Syā, Kaṁ, Ka)

^{5.} Brāhmaņo (Syā, Kaṁ, Ka)

461. Evam vutte Vāseṭṭhabhāradvājā māṇavā Bhagavantam etadavocum "abhikkantam bho Gotama, abhikkantam bho Gotama, seyyathāpi bho Gotama nikkujjitam vā ukkujjeyya, paṭicchannam vā vivareyya, mūļhassa vā maggam ācikkheyya, andhakāre vā telapajjotam dhāreyya 'cakkhumanto rūpāni dakkhantī'ti, evamevam bhotā Gotamena anekapariyāyena dhammo pakāsito, ete mayam bhavantam Gotamam saraṇam gacchāma, dhammañca bhikkhusamghañca, upāsake no Bhagavam Gotamo dhāretu ajjatagge pāṇupetam saraṇam gate''ti.

Vasetthasuttam nitthitam atthamam.

9. Subhasutta

462. Evam me sutam—ekam samayam Bhagavā Sāvatthiyam viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Tena kho pana samayena Subho māṇavo Todeyyaputto Sāvatthiyam paṭivasati aññatarassa gahapatissa nivesane kenacideva karaṇīyena. Atha kho Subho māṇavo Todeyyaputto yassa gahapatissa nivesane paṭivasati, tam gahapatim etadavoca "sutam metam gahapati 'avivittā Sāvatthī arahantehī'ti. Kam nu khvajja samaṇam vā brāhmaṇam vā payirupāseyyāmā"ti. Ayam bhante Bhagavā Sāvatthiyam viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme, tam bhante Bhagavantam payirupāsassūti. Atha kho Subho māṇavo Todeyyaputto tassa gahapatissa paṭissutvā yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavatā saddhim sammodi, sammodanīyam katham sāraṇīyam vītisāretvā ekamantam nisīdi, ekamantam nisinno kho Subho māṇavo Todeyyaputto Bhagavantam etadavoca "brāhmaṇā bho Gotama evamāhamsu 'gahaṭṭho ārādhako hoti ñāyam dhammam kusalam, na pabbajito ārādhako hoti ñāyam dhammam kusalam'ti. Idha bhavam Gotamo kimāhā"ti.

463. Vibhajjavādo kho ahamettha māṇava, nāhamettha ekamsavādo. Gihissa vāham māṇava pabbajitassa vā micchāpatipattim na vannemi. Gihī vā hi māṇava pabbajito vā micchāpaṭipanno micchāpaṭipattādhikaraṇahetu na ārādhako hoti ñāyaṁ dhammaṁ kusalaṁ. Gihissa vāhaṁ māṇava pabbajitassa vā sammāpaṭipattiṁ vaṇṇemi. Gihī vā hi māṇava pabbajito vā sammāpaṭipanno sammāpaṭipattādhikaraṇahetu ārādhako hoti ñāyaṁ dhammaṁ kusalanti.

Brāhmaṇā bho Gotama evamāhamsu "mahaṭṭhamidam mahākiccam mahādhikaraṇam mahāsamārambham, gharāvāsakammaṭṭhānam mahapphalam hoti. Appaṭṭhamidam appakiccam appādhikaraṇam appasamārambham, pabbajjā kammaṭṭhānam appaphalam hotī"ti. Idha bhayam Gotamo kimāhāti.

Etthāpi kho aham mānava vibhajjavādo, nāhamettha ekamsavādo. Atthi mānava kammatthānam mahattham mahākiccam mahādhikaranam mahāsamārambham, vipajjamānam appaphalam hoti. Atthi mānava kammatthānam mahattham mahākiccam mahādhikaranam mahāsamārambham, sampajjamānam mahapphalam hoti. Atthi mānava kammatthānam appattham appakiccam appādhikaranam appasamārambham, vipajjamānam appaphalam hoti. Atthi mānava kammatthānam appattham appakiccam appādhikaranam appasamārambham, sampajjamānam mahapphalam hoti. Katamañca mānava kammatthānam mahattham mahākiccam mahādhikaranam mahāsamārambham, vipajjamānam appaphalam hoti. Kasi kho manava kammattham mahattham mahakiccam mahādhikaranam mahāsamārambham, vipajiamānam appaphalam hoti. Katamañca mānava kammatthānam mahattham mahākiccam mahādhikaranam mahāsamārambham, sampajjamānam mahapphalam hoti. Kasiyeva kho māṇava kammatthānam mahattham mahākiccam mahādhikaranam mahāsamārambham, sampajjamānam mahapphalam hoti. Katamañca mānava kammatthānam appattham appakiccam appādhikaranam appasamārambham, vipajjamānam appaphalam hoti. Vanijjā kho mānava kammatthānam appattham appakiccam appādhikaranam appasamārambham, vipajjamānam appaphalam hoti. Katamañca mānava kammatthānam appattham appakiccam appādhikaranam appasamārambham, sampajjamānam mahapphalam hoti. Vanijjāyeva kho mānava kammatthānam appattham appakiccam appādhikaranam appasamārambham, sampajjāmānam mahapphalam hoti.

464. Seyyathāpi māṇava kasi kammaṭṭhānaṁ mahaṭṭhaṁ mahākiccaṁ mahādhikaraṇaṁ mahāsamārambhaṁ, vipajjamānaṁ appaphalaṁ hoti. Evameva kho māṇava gharāvāsakammaṭṭhānaṁ mahaṭṭhaṁ mahākiccaṁ mahādhikaranaṁ mahāsamārambhaṁ,

vipajjamānam appaphalam hoti. Seyyathāpi māṇava kasiyeva kammaṭṭhānam mahaṭṭham mahākiccam mahādhikaraṇam mahāsamārambham, sampajjamānam mahapphalam hoti. Evameva kho māṇava gharāvāsakammaṭṭhānam mahaṭṭham mahākiccam mahādhikaraṇam mahāsamārambham, sampajjamānam mahapphalam hoti. Seyyathāpi māṇava vaṇijjā kammaṭṭhānam appaṭṭham appakiccam appādhikaraṇam appasamārambham, vipajjamānam appaphalam hoti. Evameva kho māṇava pabbajjā kammaṭṭhānam appaṭṭham appakiccam appādhikaraṇam appasamārambham, vipajjamānam appaṭṭham appakiccam appādhikaraṇam appasamārambham, sampajjamānam mahapphalam hoti. Evameva kho māṇava pabbajjā kammaṭṭhānam appaṭṭham appakiccam appādhikaraṇam appasamārambham, sampajjamānam mahapphalam hoti. Evameva kho māṇava pabbajjā kammaṭṭhānam appaṭṭham appakiccam appādhikaraṇam appasamārambham, sampajjamānam mahapphalam hotīti.

Brāhmaṇā bho Gotama pañca dhamme paññapenti puññassa kiriyāya kusalassa ārādhanāyāti. Ye te māṇava brāhmaṇā pañca dhamme paññapenti puññassa kiriyāya kusalassa ārādhanāya. Sace te agaru, sādhu te pañca dhamme imasmim parisati bhāsassūti. Na kho me bho Gotama garu, yatthassu bhavanto vā nisinno bhavantarūpo vāti¹. Tena hi māṇava bhāsassūti. Saccam kho bho Gotama brāhmaṇā paṭhamam dhammam paññapenti puññassa kiriyāya kusalassa ārādhanāya. Tapam kho bho Gotama brāhmaṇā dutiyam dhammam paññapenti puññassa kiriyāya kusalassa ārādhanāya. Brahmacariyam kho bho Gotama brāhmaṇā tatiyam dhammam paññapenti puññassa kiriyāya kusalassa ārādhanāya. Ajjhenam kho bho Gotama brāhmaṇā catuttham dhammam paññapenti puññassa kiriyāya kusalassa ārādhanāya. Cāgam kho bho Gotama brāhmaṇā pañcamam dhammam paññapenti puññassa kiriyāya kusalassa ārādhanāya. Brāhmaṇā bho Gotama ime pañca dhamme paññapenti puññassa kiriyāya kusalassa ārādhanāyāti. Idha bhavam Gotamo kimāhāti.

465. Kim pana māṇava atthi koci brāhmaṇānam ekabrāhmaṇopi, yo evamāha "aham imesam pañcannam dhammānam sayam abhiññā sacchikatvā vipākam pavedemī"ti. No hidam bho Gotama. Kim pana māṇava atthi koci brāhmaṇānam ekācariyopi ekācariyapācariyopi yāva sattamā ācariyamahayugāpi yo evamāha "aham imesam pañcannam dhammānam sayam abhiññā

sacchikatvā vipākam pavedemī"ti. No hidam bho Gotama. Kim pana māṇava yepi te brāhmaṇānam pubbakā isayo mantānam kattāro mantānam pavattāro, yesamidam etarahi brāhmaṇā porāṇam mantapadam gītam pavuttam samihitam, tadanugāyanti tadanubhāsanti bhāsitamanubhāsanti vācitamanuvācenti. Seyyathidam, Aṭṭhako Vāmako Vāmadevo Vessāmitto Yamataggi Aṅgīraso Bhāradvājo Vāseṭṭho Kassapo Bhagu. Tepi evamāhamsu "mayam imesam pañcannam dhammānam sayam abhiññā sacchikatvā vipākam pavedemā"ti. No hidam bho Gotama.

Iti kira māṇava natthi koci brāhmaṇānaṁ ekabrāhmaṇopi, yo evamāha "ahaṁ imesaṁ pañcannaṁ dhammānaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā vipākaṁ pavedemī"ti. Natthi koci brāhmaṇānaṁ ekācariyopi ekācariyapācariyopi yāva sattamā ācariyamahayugāpi yo evamāha "ahaṁ imesaṁ pañcannaṁ dhammānaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā vipākaṁ pavedemī"ti. Yepi te brāhmaṇānaṁ pubbakā isayo mantānaṁ kattāro mantānaṁ pavatthāro, yesamidaṁ etarahi brāhmaṇā porāṇaṁ mantapadaṁ gītaṁ pavuttaṁ samihitaṁ, tadanugāyanti tadanubhāsanti bhāsitamanubhāsanti vācitamanuvācenti. Seyyathidaṁ, Aṭṭhako Vāmako Vāmadevo Vessāmitto Yamataggi Aṅgīraso Bhāradvājo Vāseṭṭho Kassapo Bhagu. Tepi na evamāhaṁsu "mayaṁ imesaṁ pañcannaṁ dhammānaṁ sayaṁ abhiññā sacchikatvā vipākaṁ pavedemā"ti.

Seyyathāpi māṇava andhaveṇi paramparāsaṁsattā purimopi na passati majjhimopi na passati, pacchimopi na passati. Evameva kho māṇava andhaveṇūpamaṁ maññe brāhmaṇānaṁ bhāsitaṁ sampajjati, purimopi na passati, majjhimopi na passati, pacchimopi na passatīti.

466. Evam vutte Subho māṇavo Todeyyaputto Bhagavatā andhaveṇūpamena vuccamāno kupito anattamano Bhagavantamyeva khumsento Bhagavantamyeva vambhento Bhagavantamyeva vadamāno "samaṇo Gotamo pāpito bhavissatī"ti Bhagavantam etadavoca "Brāhmaṇo bho Gotama Pokkharasāti Opamañño Subhagavaniko evamāha

'evameva panidhekacce¹ samaṇabrāhmaṇā uttari manussadhammā alamariyañāṇadassanavisesaṁ paṭijānanti, tesamidaṁ bhāsitaṁ hassakaṁyeva sampajjati, nāmakaṁyeva sampajjati, rittakaṁyeva sampajjati, tucchakaṁyeva sampajjati, kathaṁ hi nāma manussabhūto uttari manussadhammā alamariyañāṇadassanavisesaṁ ñassati vā dakkhati vā sacchi vā karissatī'ti. Netaṁ thānaṁ vijjatī'ti.

Kim pana māṇava brāhmaṇo Pokkharasāti Opamañño Subhagavaniko sabbesamyeva samaṇabrāhmaṇānam cetasā ceto paricca pajānātīti. Sakāyapi hi bho Gotama Puṇṇikāya dāsiyā brāhmaṇo Pokkharasāti Opamañño Subhagavaniko cetasā ceto paricca na pajānāti, kuto pana sabbesamyeva samaṇabrāhmaṇānam cetasā ceto paricca pajānissatīti.

Seyyathāpi māṇava jaccandho puriso na passeyya kaṇhasukkāni rūpāni, na passeyya nīlakāni rūpāni, na passeyya pītakāni rūpāni, na passeyya lohitakāni rūpāni, na passeyya mañjiṭṭhakāni rūpāni, na passeyya samavisamam, na passeyya tārakarūpāni, na passeyya candimasūriye. So evam vadeyya "natthi kaṇhasukkāni rūpāni, natthi kaṇhasukkānam rūpānam dassāvī. Natthi nīlakāni rūpāni, natthi nīlakāni rūpāni, natthi pītakāni rūpāni, natthi lohitakāni rūpāni, natthi lohitakāni rūpāni, natthi lohitakānam rūpānam dassāvī. Natthi mañjiṭṭhakāni rūpāni, natthi mañjiṭṭhakānam rūpānam dassāvī. Natthi samavisamam, natthi samavisamassa dassāvī. Natthi tārakarūpāni, natthi tārakarūpānam dassāvī. Natthi candimasūriyā, natthi candimasūriyānam dassāvī. Ahametam na jānāmi, ahametam na passāmi, tasmā tam natthī"ti. Sammā nu kho so māṇava vadamāno vadeyyāti.

No hidam bho Gotama. Atthi kanhasukkāni rūpāni, atthi kanhasukkānam rūpānam dassāvī. Atthi nīlakāni rūpāni, atthi nīlakānam rūpānam dassāvī. atthi pītakāni rūpāni, atthi pītakānam rūpānam dassāvī. Atthi lohitakāni rūpāni, atthi lohitakānam rūpānam dassāvī. Atthi manjiṭṭhakāni rūpāni, atthi manjiṭṭhakānam rūpānam dassāvī. Atthi samavisamam, atthi samavisamassa dassāvī. Atthi tārakarūpāni, atthi tārakarūpānam

dassāvī. Atthi candimasūriyā, atthi candimasūriyānam dassāvī. "Ahametam na jānāmi, ahametam na passāmi, tasmā tam natthī"ti na hi so bho Gotama sammā vadamāno vadeyyāti.

Evameva kho māṇava brāhmaṇo Pokkharasāti Opamañño Subhagavaniko andho acakkhuko. So vata uttari manussadhammā alamariyañāṇadassanavisesaṁ ñassati vā dakkhati vā sacchi vā karissatīti netaṁ ṭhānaṁ vijjati.

467. Taṁ kiṁ maññasi māṇava, ye te Kosalakā brāhmaṇamahāsālā. Seyyathidaṁ, Caṅkī brāhmaṇo Tārukkho brāhmaṇo Pokkharasāti brāhmaṇo Jāṇussoṇi brāhmaṇo pitā ca¹ te Todeyyo. Katamā nesaṁ seyyo², yaṁ vā te sammuccā³ vācaṁ bhāseyyuṁ yaṁ vā asammuccāti. Sammuccā bho Gotama.

Katamā nesam seyyo, yam vā te mantā vācam bhāseyyum yam vā amantāti. Mantā bho Gotama.

Katamā nesam seyyo, yam vā te paṭisankhāya vācam bhāseyyum yam vā appaṭisankhāyāti. Paṭisankhāya bho Gotama.

Katamā nesam seyyo, yam vā te atthasamhitam vācam bhāseyyum yam vā anattha samhitanti. Atthasamhitam bho Gotama.

Taṁ kiṁ maññasi māṇava, yadi evaṁ sante brāhmaṇena Pokkharasātinā Opamaññena Subhagavanikena sammuccā vā cā bhāsitā asammuccāti⁴? Asammuccā bho Gotama.

Mantā vācā bhāsitā amantāti? Amantā bho Gotama.

Paţisaṅkhāya vācā bhāsitā appaţisaṅkhāyāti? Appaţisaṅkhāya bho Gotama.

Atthasamhitā vācā bhāsitā anatthasamhitāti? Anatthasamhitā bho Gotama.

^{1.} Vā (Sī, Syā, Kam, I)

^{2.} Seyyā (Syā, Kam)

^{3.} Sammusā (Sī, I)

^{4.} Asammusā vāti (I) evamitarapañhattayepi vāsaddena saha dissati.

Pañca kho ime māṇava nīvaraṇā. Katame pañca, kāmacchandanīvaraṇam byāpādanīvaraṇam thinamiddhanīvaraṇam uddhaccakukkuccanīvaraṇam vicikicchānīvaraṇam. Ime kho māṇava pañca nīvaraṇā. Imehi kho māṇava pañcahi nīvaraṇehi brāhmaṇo Pokkharasāti Opamañño Subhagavaniko āvuto nivuto ophuṭo¹ pariyonaddho. So vata uttari manussadhammā alamariyañāṇadassanavisesam ñassati vā dakkhati vā sacchi vā karissatīti netam ṭhānam vijjati.

468. Pañca kho ime māṇava kāmaguṇā. Katame pañca, cakkhuviññeyyā rūpā iṭṭhā kantā manāpā piyarūpā kāmūpasaṁhitā rajanīyā. Sotaviññeyyā saddā -pa-. Ghānaviññeyyā gandhā. Jivhā viññeyyā rasā. Kāyaviññeyyā phoṭṭhabbā iṭṭhā kantā manāpā piyarūpā kāmūpasaṁhitā rajanīyā. Ime kho māṇava pañca kāmaguṇā. Imehi kho māṇava pañcahi kāmaguṇehi brāhmaṇo Pokkharasāti Opamañño Subhagavaniko gathito mucchito ajjhopanno anādīnavadassāvī anissaraṇapañño paribhuñjati. So vata uttari manussadhammā alamariyañāṇadassanavisesaṁ ñassati vā dakkhati vā sacchi vā karissatīti netaṁ ṭhānaṁ vijjati.

Taṁ kiṁ maññasi māṇava, yaṁ vā tiṇakaṭṭhupādānaṁ paṭicca aggiṁ jāleyya, yaṁ vā nissaṭṭhatiṇakaṭṭhupādānaṁ aggiṁ jāleyya, katamo nu khvāssa aggi accimā ceva vaṇṇavā ca pabhassaro cāti. Sace taṁ bho Gotama ṭhānaṁ nissaṭṭhatiṇakaṭṭhupādānaṁ aggiṁ jāletuṁ, svāssa aggi accimā ceva vaṇṇavā ca pabhassaro cāti. Aṭṭhānaṁ kho etaṁ māṇava anavakāso, yaṁ nissaṭṭhatiṇakaṭṭhupādānaṁ aggiṁ jāleyya aññatra iddhimatā. Seyyathāpi māṇava tiṇakaṭṭhupādānaṁ paṭicca aggi jalati, tathūpamāhaṁ māṇava imaṁ pītiṁ vadāmi, yāyaṁ pīti pañca kāmaguṇe paṭicca. Seyyathāpi māṇava nissaṭṭhatiṇakaṭṭhupādāno² aggi jalati, tathūpamāhaṁ māṇava imaṁ pītiṁ vadāmi, yāyaṁ pīti aññatreva kāmehi aññatra akusalehi dhammehi.

Katamā ca māṇava pīti aññatreva kāmehi aññatra akusalehi dhammehi. Idha māṇava bhikkhu vivicceva kāmehi -pa- paṭhamaṁ jhānaṁ upasampajja viharati. Ayampi kho mānava pīti aññatreva kāmehi aññatra

^{1.} Ovuto (Sī), ophuto (Syā, Kam, I)

^{2.} Nissatthatinakatthupādānam paticca (Sī, I, Ka)

akusalehi dhammehi. Puna caparam māṇava bhikkhu vitakkavicārānam vūpasamā dutiyam jhānam upasampajja viharati. Ayampi kho māṇava pīti aññatreva kāmehi aññatra akusalehi dhammehi.

469. Ye te māṇava brāhmaṇā pañca dhamme paññapenti puññassa kiriyāya kusalassa ārādhanāya, katamettha¹ brāhmaṇā dhammaṁ mahapphalataraṁ paññapenti puññassa kiriyāya kusalassa ārādhanāyāti. Yeme bho Gotama brāhmaṇā pañca dhamme paññapenti puññassa kiriyāyakusalassa ārādhanāya, cāgamettha brāhmaṇā dhammaṁ mahapphalataraṁ paññapenti puññassa kiriyāya kusalassa ārādhanāyāti.

Tam kim maññasi mānava, idha aññatarassa brāhmanassa mahāyañño paccupatthito assa, atha dve brāhmanā āgaccheyyum "itthannāmassa brāhmaņassa mahāyaññam anubhavissāmā"ti. Tatrekassa² brāhmanassa evamassa "ahovata ahameva labheyyam bhattagge aggasanam aggodakam aggapindam, na añño brāhmano labheyya bhattagge aggāsanam aggodakam aggapindan"ti. Thānam kho panetam mānava vijjati, yam añño brāhmano labheyya bhattagge aggāsanam aggodakam aggapindam. Na so brāhmano labheyya bhattagge aggāsanam aggodakam aggapindam. "Añño brāhmano labhati bhattagge aggāsanam aggodakam aggapiņdam, nāham labhāmi bhattagge aggāsanam aggodakam aggapindan"ti iti so kupito hoti anattamano. Imassa pana mānava brāhmanā kim vipākam paññapentīti. Na khvettha bho Gotama brāhmaṇā evam dānam denti "iminā paro kupito hotu anattamano"ti. Atha khvettha brāhmanā anukampājātikamyeva³ dānam dentīti. Evam sante kho mānava brāhmanānam idam chattham puññakiriyavatthu hoti, yadidam anukampājātikanti. Evam sante bho Gotama brāhmaṇānam idam chattham puññakiriyavatthu hoti, yadidam anukampājātikanti.

Ye te māṇava brāhmaṇā pañca dhamme paññapenti puññassa kiriyāya kusalassa ārādhanāya, ime tvaṁ pañca dhamme kattha bahulaṁ samanupassasi gahaṭṭhesu vā pabbajitesu vāti. Yeme bho Gotama brāhmaṇā pañca dhamme paññapenti puññassa kiriyāya kusalassa ārādhanāya, imāhaṁ pañca dhamme

^{1.} Kamettha (Ka-Sī, Syā, Kaṁ, I)

^{3.} Anukampajātikamyeva (Syā, Kam, Ka)

^{2.} Tatthekassa (I)

pabbajitesu bahulam samanupassāmi appam gahaṭṭhesu. Gahaṭṭho hi bho Gotama mahaṭṭho mahākicco mahādhikaraṇo mahāsamārambho, na satatam samitam saccavādī hoti. Pabbajito kho pana bho Gotama appaṭṭho appakicco appādhikaraṇo appasamārambho, satatam samitam saccavādī hoti. Gahaṭṭho hi bho Gotama mahaṭṭho mahākicco mahādhikaraṇo mahāsamārambho, na satatam samitam tapassī hoti. Brahmacārī hoti. Sajjhāyabahulo hoti. Cāgabahulo hoti. Pabbajito kho pana bho Gotama appaṭṭho appakicco appādhikaraṇo appasamārambho, satatam samitam tapassī hoti. Brahmacārī hoti. Sajjhāyabahulo hoti. Cāgabahulo hoti. Yeme bho Gotama brāhmaṇā pañca dhamme pañāapenti puññassa kiriyāya kusalassa ārādhanāya, imāham pañca dhamme pabbajitesu bahulam samanupassāmi, apam gahaṭṭhesūti.

Ye te māṇava brāhmaṇā pañca dhamme paññapenti puññassa kiriyāya kusalassa ārādhanāya, cittassāham ete parikkhāre vadāmi, yadidam cittam averam abyābajjham, tassa bhāvanāya. Idha māṇava bhikkhu saccavādī hoti, so "saccavādīmhī"ti labhati atthavedam, labhati dhammavedam, labhati dhammūpasamhitam pāmojjam. Yam tam kusalūpasamhitam pāmojjam, cittassāham etam parikkhāram vadāmi, yadidam cittam averam abyābajjham, tassa bhāvanāya. Idha māṇava bhikkhu tapassī hoti -pabrahmacārī hoti -pa- sajjhāyabahulo hoti -pa- cāgabahulo hoti, so "cāgabahulomhī"ti labhati atthavedam, labhati dhammavedam, labhati dhammūpasamhitam pāmojjam. Yam tam kusalūpasamhitam pāmojjam, cittassāham etam parikkhāram vadāmi, yadidam cittam averam abyābajjham, tassa bhavanāya. Ye te māṇava brāhmaṇā pañca dhamme paññapenti puññassa kiriyāya kusalassa ārādhanāya, cittassāham ete parikkhāre vadāmi, yadidam cittam averam abyābajjham, tassa bhāvanāyāti.

470. Evam vutte Subho māṇavo Todeyyaputto Bhagavantam etadavoca "sutam metam bho Gotama 'samaṇo Gotamo brahmānam sahabyatāya maggam jānātī'ti".

Taṁ kiṁ maññasi māṇava, āsanne ito naļakāragāmo, na yito dūre naļakāragāmoti? Evaṁ bho āsanne ito

nalakāragāmo, na vito dūre nalakārāgāmoti. Tam kim maññasi mānava, idhassa puriso nalakāragāme jātavaddho¹, tamenam nalakāragāmato tāvadeva avasatam² nalakāragāmassa maggam pucchevyum. Siyā nu kho mānava tassa purisassa nalakāragāme jātavaddhassa nalakāragāmassa maggam putthassa dandhāyittam vā vitthāyitattam vāti. No hidam bho Gotama. Tam kissa hetu, amu hi bho Gotama puriso nalakāragāme jātavaddho, tassa sabbāneva nalakāragāmassa maggāni suviditānīti. Siyā nu kho mānava tassa purisassa nalakāragāme jātavaddhassa nalakāragāmassa maggam putthassa dandhāyitattam vā vitthāyitattam vāti. Na tveva Tathāgatassa brāhmalokam vā brāhmalokagāminim vā patipadam putthassa dandhāyitattam vā vitthāyitattam vā. Brahmānancāham mānava pajānāmi brahmalokañca brahmalokagāminiñca patipadam, yathāpatipanno ca brahmalokam upapanno, tañca pajānāmīti. Sutam metam bho Gotama "samano Gotamo brahmānam sahabyatāya maggam desetī"ti, sādhu me bhavam Gotamo brahmānam sahabyatāya maggam desetūti. Tena hi mānava sunāhi sādhukam manasi karohi bhāsissāmīti. "Evam bho"ti kho Subho mānavo Todeyyaputto Bhagavato paccassosi. Bhagavā etadavoca—

471. Katamo ca māṇava brahmānaṁ sahabyatāya maggo. Idha māṇava bhikkhu mettāsahagatena cetasā ekaṁ disaṁ pharitvā viharati. Tathā dutiyaṁ. Tathā tatiyaṁ. Tathā catutthaṁ. Iti uddhamadho tiriyaṁ sabbadhi sabbattatāya sabbāvantaṁ lokaṁ mettāsahagatena cetasā vipulena mahaggatena appamāṇena averena abyābajjhena pharitvā viharati. Evaṁ bhāvitāya kho māṇava mettāya cetovimuttiyā yaṁ pamāṇakataṁ kammaṁ, na taṁ tatrāvasissati, na taṁ tatrāvatiṭṭhati. Seyyathāpi māṇava balavā saṅkhadhamo appakasireneva cātuddisā viññāpeyya.³ Evameva kho māṇava -pa-. Evaṁ bhāvitāya kho māṇava mettāya³ cetovimuttiyā yaṁ pamāṇakataṁ kammaṁ, na taṁ tatrāvasissati, na taṁ tatrāvatiṭṭhati. Ayampi kho māṇava brahmānaṁ sahabyatāya maggo.

^{1.} Jātavaddho (Syā, Kam, Ka)

^{2.} Apasakkam (Syā, Kam, Ka)

^{3-3.} Evameva kho māṇava evam bhāvitāya mettāya (Sī, Syā, Kam, I, Dī 1. 235 piṭṭhepi) tathāpi idha pāṭhoyeva upamāya samsandiyamāno puripuṇṇo viya dissati.

Puna caparam māṇava bhikkhu karuṇāsahagatena cetasā -pa-muditāsahagatena cetasā -pa- upekkhāsahagatena cetasā ekam disam pharitvā viharati. Tathā dutiyam. Tathā tatiyam. Tathā catuttham. Iti uddhamadho tiriyam sabbadhi sabbattatāya sabbāvantam lokam upekkhāsahagatena cetasā vipulena mahaggatena appamāṇena averena abyābajjhena pharitvā viharati. Evam bhāvitāya kho māṇava upekkhāya cetovimuttiyā yam pamāṇakatam kammam, na tam tatrāvasissati, na tam tatrāvatiṭṭhati. Seyyathāpi māṇava balavā sankhadhamo appakasireneva cātuddisā viññāpeyya. Evameva kho māṇava -pa-. Evam bhāvitāya kho māṇava upekkhāya cetovimuttiyā yam pamāṇakatam kammam, na tam tatrāvasissati, na tam tatrāvatiṭṭhati. Ayampi kho māṇava brahmānam sahabyatāya maggoti.

472. Evam vutte Subho māṇavo Todeyyaputto Bhagavantam etadavoca "abhikkantam bho Gotama, abhikkantam bho Gotama, seyyathāpi bho Gotama nikkujjitam vā ukkujjeyya, paṭicchannam vā vivarayya, mūļhassa vā maggam ācikkheyya, andhakāre vā telapajjotam dhāreyya 'cakkhumanto rūpāni dakkhantī'ti. Evamevam bhotā Gotamena anekapariyāyena dhammo pakāsito, esāham bhavantam Gotamam saraṇam gacchāmi dhammañca bhikkhusamghañca, upāsakam mam bhavam Gotamo dhāretu ajjatagge pāṇupetam saraṇam gatam. Handa ca dāni mayam bho Gotama gacchāma bahukiccā mayam bahukaraṇīyā''ti. Yassadāni tvam māṇava kālam maññasīti. Atha kho Subho māṇavo Todeyyaputto Bhagavato bhāsitam abhinanditvā anumoditvā uṭṭḥāyāsanā Bhagavantam abhivādetvā padakkhinam katvā pakkāmi.

Tena kho pana samayena Jāṇussoṇi brāhmaṇo sabbasetena vaļavābhirathena¹ Sāvatthiyā niyyāti divā divassa. Addasā kho Jāṇussoṇi brāhmaṇo Subhaṁ māṇavaṁ Todeyyaputtaṁ dūratova āgacchantaṁ, disvāna Subhaṁ māṇavaṁ Todeyyaputtaṁ etadavoca "handa kuto nu bhavaṁ Bhāradvājo āgacchati divā divassā"ti. Ito hi kho ahaṁ

bho āgacchāmi samaṇassa Gotamassa santikāti. Taṁ kiṁ maññasi bhavaṁ Bhāradvājo samaṇassa Gotamassa paññāveyyattiyaṁ paṇḍito maññeti. Ko cāhaṁ bho, ko ca samaṇassa Gotamassa paññāveyyattiyaṁ jānissāmi. Sopi nūnassa tādisova, yo samaṇassa Gotamassa paññāveyyattiyaṁ jāneyyāti. Uṭārāya khalu bhavaṁ Bhāradvājo samaṇaṁ Gotamaṁ pasaṁsāya pasaṁsatīti. Ko cāhaṁ bho, ko ca samaṇaṁ Gotamaṁ pasaṁsissāmi. Pasatthapasatthova so bhavaṁ Gotamo seṭṭho devamanussānaṁ. Ye cime bho brāhmaṇā pañca dhamme paññapenti puññassa kiriyāya kusalassa ārādhanāya, cittassete samaṇo Gotamo parikkhāre vadeti, yadidaṁ cittaṁ averaṁ abyābajjhaṁ, tassa bhāvanāyāti.

Evam vutte Jāņussoņi brāhmaņo sabbasetā vaļavābhirathā orohitvā ekamsam uttarāsangam karitvā yena Bhagavā tenanjalim paņāmetvā udānam udānesi "lābhā ranno Pasenadissa Kosalassa, suladdhalābhā ranno Pasenadissa Kosalassa, yassa vijite Tathāgato viharati Araham Sammāsambuddho"ti.

Subhasuttam niṭṭhitam navamam.

10. Sangāravasutta

473. Evam me sutam—ekam samayam Bhagavā Kosalesu cārikam carati mahatā bhikkhusamghena saddhim. Tena kho pana samayena Dhanañjānī¹ nāma brāhmaṇī Cañcalikappe² paṭivasati, abhippasannā Buddhe ca dhamme ca samghe ca. Atha kho Dhanañjānī brāhmaṇī upakkhalitvā tikkhattum udānam udānesi "namo tassa Bhagavato Arahato Sammāsambuddhassa, namo tassa Bhagavato Arahato Sammāsambuddhassā"ti.

Tena kho pana samayena Saṅgāravo nāma māṇavo Cañcalikappe paṭivasati tiṇṇaṁ vedānaṁ pāragū sanighaṇḍukeṭubhānaṁ sākkharappabhedānaṁ

^{1.} Dhānañjānī (Sī, I)

^{2.} Mandalakappe (Sī), paccalakappe (Syā, Kam), candalakappe (I)

itihāsapañcamānam padako veyyākaraņo lokāyatamahāpurisalakkhaņesu anavayo. Assosi kho Saṅgāravo māṇavo Dhanañjāniyā brāhmaṇiyā evam vācam bhāsamānāya, sutvā Dhanañjānim brāhmaṇim etadavoca "avabhūtāva ayam¹ Dhanañjānī brāhmaṇī, parabhūtāva ayam² Dhanañjānī brāhmaṇī vijjamānānam (tevijjānam)³ brāhmaṇānam atha ca pana tassa muṇḍakassa samaṇakassa vaṇṇam bhāsissatī"ti⁴. Na hi pana tvam tāta bhadramukha tassa Bhagavato sīlapaññāṇam jānāsi, sace tvam tāta bhadramukha tassa Bhagavato sīlapaññāṇam jāneyyāsi, na tvam tāta bhadramukha tam Bhagavantam akkositabbam paribhāsitabbam maññeyyāsīti. Tena hi bhoti yadā samaṇo Gotamo Cañcalikappam anuppatto hoti, atha me āroceyyāsīti. "Evam bhadramukhā"ti kho Dhanañjānī brāhmaṇī Saṅgāravassa māṇavassa paccassosi.

Atha kho Bhagavā Kosalesu anupubbena cārikam caramāno yena Cañcalikappam tadavasari. Tatra sudam Bhagavā Cañcalikappe viharati Todeyyānam brāhmaṇānam ambavane. Assosi kho Dhanañjānī brāhmaṇī "Bhagavā kira Cañcalikappam anuppatto, Cañcalikappe viharati Todeyyānam brāhmaṇānam ambavane"ti. Atha kho Dhanañjānī brāhmaṇī yena Saṅgāravo māṇavo tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Saṅgāravam māṇavam etadavoca "ayam tāta bhadramukha so Bhagavā Cañcalikappam anuppatto, Cañcalikappe viharati Todeyyānam brāhmaṇānam ambavane, yassadāni tāta bhadramukha kālam maññasī"ti.

474. "Evam bho"ti kho Sangāravo māṇavo Dhanañjāniyā brāhmaṇiyā paṭissutvā yena Bhagavā tenupasankami, upasankamitvā Bhagavatā saddhim sammodi, sammodanīyam katham sāraṇīyam vītisāretvā ekamantam nisīdi, ekamantam nisinno kho Sangāravo māṇavo Bhagavantam etadavoca "santi kho bho Gotama eke samaṇabrāhmaṇā diṭṭhadhammābhiññāvosānapāramippattā ādibrahmacariyam paṭijānanti. Tatra bho Gotama

^{1.} Avabhūtā cayam (Sī, Syā, Kam, I)

^{2.} Parābhūtā cayam (Sī, Syā, Kam, I)

^{3. ()} Sī-Syā-Kaṁ-I-potthakesu natthi.

^{4.} Bhāsatīti (Sī, Syā, Kaṁ, I)

ye te samanabrāhmanā ditthadhammābhiññāvosānapāramippattā ādibrahmacariyam patijānanti, tesam bhavam Gotamo katamoti? Ditthadhammābhiññāvosānapāramippattānam ādibrahmacariyam patijānantānampi kho aham Bhāradvāja vemattam vadāmi. Santi Bhāradvāja eke samanabrāhmanā anussavikā, te anussavena ditthadhammābhiññāvosānapāramippattā ādibrahmacariyam patijānanti, seyyathāpi brāhmanā tevijjā. Santi pana bhāradvāna eke samanabrāhmanā kevalam saddhāmattakena ditthadhammābhiññāvosānapāramippattā ādibrahmacariyam paṭijānanti, seyyathāpi takkī vīmamsī. Santi Bhāradvāja eke samanabrāhmanā pubbe ananussutesu dhammesu sāmamyeva dhammam abhiññāya ditthadhammābhiññāvosānapāramippattā ādibrahmacariyam patijānanti. Tatra Bhāradvāja ye te samanabrāhmanā pubbe ananussutesu dhammesu sāmamyeva dhammam abhiññāya ditthadhammābhiññāvosānapāramippattā ādibrahmacariyam patijānanti, tesāhamasmi. Tadamināpetam bhāradvāna pariyāyena veditabbam, yathā ye te samanabrāhmanā pubbe ananussutesu dhammesu sāmamyeva dhammam abhiññāya ditthadhammābhiññāvosānapāramippattā ādibrahmacariyam paţijānanti, tesāhamasmi.

475. Idha me Bhāradvāja pubbeva sambodhā anabhisambuddhassa bodhisattasseva sato etadahosi "sambādho gharāvāso rajāpatho, abbhokāso pabbajjā, na yidam sukaram agāram ajjhāvasatā ekantaparipuṇṇam ekantaparisuddham sankhalikhitam brahmacariyam caritum, yamnūnāham kesamassum ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyam pabbajeyyan"ti. So kho aham Bhāradvāja aparena samayena daharova samāno susukāļakeso bhadrena yobbanena samannāgato, paṭhamena vayasā akāmakānam mātāpitūnam assumukhānam rudantānam kesamassum ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyam pabbajim, so evam pabbajito samāno kim kusalagavesī anuttaram santivarapadam pariyesamāno yena Āļāro Kālāmo tenupasankamim, upasankamitvā Āļāram Kālāmam etadavocam "icchāmaham āvuso Kālāma imasmim dhammavinaye brahmacariyam caritun"ti. Evam vutte Bhāradvāja Āļāro Kālāmo mam etadavoca "viharatāyasmā, tādiso ayam dhammo, yattha viññū puriso nacirasseva sakam ācariyakam

sayam abhiññā sacchikatvā upasampajja vihareyyā"ti. So kho aham Bhāradvāja nacirasseva khippameva tam dhammam pariyāpunim, so kho aham Bhāradvāja tāvatakeneva oṭṭhapahatamattena lapitalāpanamattena ñāṇavādañca vadāmi theravādañca, "jānāmi passāmī"ti ca paṭijānāmi ahañceva aññe ca. Tassa mayham Bhāradvāja etadahosi "na kho Āļāro Kālāmo imam dhammam kevalam saddhāmattakena 'sayam abhiññā sacchikatvā upasampajja viharāmī'ti pavedeti, addhā Āļāro Kālāmo imam dhammam jānam passam viharatī"ti.

Atha khvāham Bhāradvāja yena Ālāro Kālāmo tenupasankamim, upasankamitvā Ālāram Kālāmam etadavocam "kittāvatā no āvuso Kālāma imam dhammam sayam abhiññā sacchikatvā upasampajja viharāmīti pavedesī"ti. Evam vutte Bhāradvāja Ālāro Kālāmo ākiñcaññāyatanam pavedesi. Tassa mayham Bhāradvāja etadahosi "na kho Ālārasseva Kālāmassa atthi saddhā, mayhampatthi saddhā. Na kho Ālārasseva Kālāmassa atthi vīriyam -pa- sati. Samādhi. Paññā, mayhampatthi paññā. Yamnunaham yam dhammam Āļāro Kālāmo 'sayam abhiññā sacchikatvā upasampajja viharāmī'ti pavedeti, tassa dhammassa sacchikiriyāya padaheyyan"ti. So kho aham Bhāradvāja nacirasseva khippameva tam dhammam sayam abhiññā sacchikatvā upasampajja vihāsim. Atha khvāham Bhāradvāja yena Ālāro Kālāmo tenupasankamim, upasankamitvā Ālāram Kālāmam etadavocam "ettāvatā no āvuso Kālāma imam dhammam sayam abhiññā sacchikatvā upasampajja pavedesī"ti. Ettāvatā kho aham āvuso imam dhammam sayam abhiññā sacchikatvā upasampajja pavedemīti. Ahampi kho āvuso ettāvatā imam dhammam sayam abhiññā sacchikatvā upasampajja viharāmīti. Lābhā no āvuso, suladdham no āvuso, ye mayam āyasmantam tādisam sabrahmacārim passāma. Iti yāham dhammam sayam abhiññā sacchikatvā upasampajja pavedemi, tam tvam dhammam sayam abhiññā sacchikatvā upasampajja viharasi. Yam tvam dhammam sayam abhiññā sacchikatvā upasampajja viharasi, tamaham dhammam sayam abhiññā sacchikatvā upasampajja pavedemi. Iti yāham dhammam jānāmi, tam tvam dhammam jānāsi. Yam tvam dhammam jānāsi, tamaham dhammam

jānāmi. Iti yādiso aham, tādiso tuvam. Yādiso tuvam, tādiso aham. Ehi dāni āvuso ubhova santā imam gaṇam pariharāmāti. Iti kho Bhāradvāja Āļāro Kālāmo ācariyo me samāno attano antevāsim mam samānam attanā samasamam ṭhapesi, uļārāya ca mam pūjāya pūjesi. Tassa mayham Bhāradvāja etadahosi "nāyam dhammo nibbidāya na virāgāya na nirodhāya na upasamāya na abhiñnāya na sambodhāya na nibbānāya samvattati, yāvadeva ākincannāyatanūpapattiyā"ti. So kho aham Bhāradvāja tam dhammam analankaritvā tasmā dhammā nibbijja apakkamim.

476. So kho aham Bhāradvāja kimkusalagavesī anuttaram santivarapadam pariyesamāno yena Udako Rāmaputto tenupasankamim, upasankamitvā Udakam Rāmaputtam etadavocam "icchāmaham āvuso¹ imasmim dhammavinaye brahmacariyam caritun"ti. Evam vutte Bhāradvāja Udako Rāmaputto mam etadavoca "viharatāyasmā, tādiso ayam dhammo, yattha viññū puriso nacirasseva sakam ācariyakam sayam abhiññā sacchikatvā upasampajja vihareyyā"ti. So kho aham Bhāradvāja nacirasseva khippameva tam dhammam pariyapunim. So kho aham Bharadvaja tāvatakeneva otthapahatamattena lapitalāpanamattena ñānavādañca vadāmi theravādanca, "jānāmi passāmī"ti ca patijānāmi ahanceva anne ca. Tassa mayham Bharadvaja etadahosi "na kho Ramo imam dhammam kevalam saddhāmattakena 'sayam abhiññā sacchikatvā upasampajja viharāmī'ti pavedesi, addhā Rāmo imam dhammam jānam passam vihāsī"ti. Atha khvāham Bhāradvāja yena Udako Rāmaputto tenupasankamim, upasankamitvā Udakam Rāmaputtam etadavocam "kittāvatā no āvuso Rāmo imam dhammam sayam abhiññā sacchikatvā upasampajja viharāmīti pavedesī"ti. Evam vutte Bhāradvāja Udako Rāmaputto nevasaññanasaññayatanam pavedesi. Tassa mayham Bharadvaja etadahosi "na kho Rāmasseva ahosi saddhā, mayhampatthi saddhā. Na kho Rāmasseva ahosi vīriyam -pa- sati. Samādhi. Paññā, mayhampatthi paññā. Yamnunaham yam dhammam Ramo sayam abhinna sacchikatva

upasampajja viharāmīti pavedesi, tassa dhammassa sacchikiriyāya padaheyyan''ti. So kho aham Bhāradvāja nacirasseva khippameva tam dhammam sayam abhiññā sacchikatvā upasampajja vihāsim.

Atha khvāham Bhāradvāja yena Udako Rāmaputto tenupasangamim, upasankamitvā Udakam Rāmaputtam etadavocam "ettāvatā no āvuso Rāmo imam dhammam sayam abhiñña sacchikatva upasampajja pavedesī"ti. Ettāvatā kho āvuso Rāmo imam dhammam sayam abhiññā sacchikatvā upasampajja pavedesīti. Ahampi kho āvuso ettāvatā imam dhammam sayam abhiññā sacchikatvā upasampajja viharāmīti. Lābhā no āvuso, suladdham no āvuso, ye mayam āyasmantam tādisam sabrahmacārim passāma. Iti yam dhammam Rāmo sayam abhiññā sacchikatvā upasampajja pavedesi, tam tvam dhammam sayam abhiññā sacchikatvā upasampajja viharasi. Yam tvam dhammam sayam abhiññā sacchikatvā upasampajja viharasi, tam dhammam Rāmo sayam abhiññā sacchikatvā upasampajja pavedesi. Iti yam dhammam Rāmo abhiññāsi, tam tvam dhammam jānāsi. Yam tvam dhammam jānāsi, tam dhammam Rāmo abhiññāsi. Iti yādiso Rāmo ahosi, tādiso tuvam. Yādiso tuvam, tādiso Rāmo ahosi. Ehi dāni āvuso tuvam imam ganam pariharāti. Iti kho Bhāradvāja Udako Rāmaputto sabrahmacārī me samāno ācariyatthāne mam thapesi, ulārāya ca mam pūjāya pūjesi. Tassa mayham Bharadvaja etadahosi "nayam dhammo nibbidaya na viragaya na nirodhāya na upasamāya na abhiññāya na sambodhāya na nibbānāya samvattati, yāvadeva nevasaññānāsaññāyatanūpapattiyā"ti. So kho aham Bhāradvāja tam dhammam analankaritvā tasmā dhammā nibbijja apakkamim.

477. So kho aham Bhāradvāja kimkusalagavesī anuttaram santivarapadam pariyesamāno Magadhesu anupubbena cārikam caramāno yena Uruveļā Senānigamo tadavasarim. Tatthaddasam ramaņīyam bhūmibhāgam pāsādikanca vanasandam nadinca sandantim setakam supatittham ramanīyam samantā ca gocaragāmam. Tassa mayham Bhāradvāja etadahosi "ramanīyo vata bho bhūmibhāgo, pāsādiko ca vanasando, nadī ca sandati setakā supatitthā ramanīyā, samantā ca gocaragāmo, 'alam vatidam kulaputtassa padhānatthikassa

padhānāyā'ti". So kho aham Bhāradvāja tattheva nisīdim "alamidam padhānāyā"ti. Apissu mam Bhāradvāja tisso upamā paṭibhamsu anacchariyā pubbe assutapubbā—

Seyyathāpi Bhāradvāja allam kattham sasneham udake nikkhittam. Atha puriso āgaccheyya uttarāranim ādāya "aggim abhinibbattessāmi tejo pātukarissāmī"ti. Tam kim mañnasi Bhāradvāja, api nu so puriso amum allam kattham sasneham udake nikkhittam uttarāranim ādāya abhimanthento aggim abhinibbatteyya tejo pātukareyyāti. No hidam bho Gotama. Tam kissa hetu, adum hi bho Gotama allam kattham sasneham, tañca pana udake nikkhittam, yāvadeva ca pana so pariso kilamathassa vighātassa bhāgī assāti. Evameva kho Bhāradvāja ye hi keci samanā vā brāhmanā vā kāyena ceva cittena ca kāmehi avūpakatthā viharanti. Yo ca nesam kāmesu kāmacchando kāmasneho kāmamucchā kāmapipāsā kāmaparilāho, so ca ajjhattam na suppahīno hoti na suppatippassaddho. Opakkamikā cepi te bhonto samanabrāhmanā dukkhā tibbā kharā katukā vedanā vedayanti, abhabbāva te ñānāya dassanāya anuttarāya sambodhāya. No cepi te bhonto samanabrāhmanā opakkamikā dukkhā tibbā kharā katukā vedanā vedayanti, abhabbāva te ñānāya dassanāya anuttarāya sambodhāya. Ayam kho mam Bhāradvāja pathamā upamā patibhāsi anacchariyā pubbe assutapubbā.

478. Aparāpi kho mam Bhāradvāja dutiyā upamā paṭibhāsi anacchariyā pubbe assutapubbā—

Seyyathāpi Bhāradvāja allam kaṭṭham sasneham ārakā udakā thale nikkhittam. Atha puriso āgaccheyya uttarāraṇim ādāya "aggim abhinibbattessāmi tejo pātukarissāmī"ti. Tam kim maññasi Bhāradvāja, api nu so puriso amum allam kaṭṭham sasneham ārakā udakā thale nikkhittam uttarāraṇim ādāya abhimanthento aggim abhinibbatteyya tejo pātukareyyāti. No hidam bho Gotama. Tam kissa hetu, adum hi bho Gotama allam kaṭṭham sasneham kiñcāpi ārakā udakā thale nikkhittam, yāvadeva ca pana so puriso kilamathassa

vighātassa bhāgī assāti. Evameva kho Bhāradvāja ye hi keci samaṇā vā brāhmaṇā vā kāyena ceva cittena ca kāmehi vūpakaṭṭhā viharanti. Yo ca nesaṁ kāmesu kāmacchando kāmasneho kāmamucchā kāmapipāsā kāmapariļāho, so ca ajjhattaṁ na suppahīno hoti na suppaṭippassaddho. Opakkamikā cepi te bhonto samaṇabrāhmaṇā dukkhā tibbā kharā kaṭukā vedanā vedayanti, abhabbāva te ñāṇāya dassanāya anuttarāya sambodhāya. No cepi te bhonto samaṇabrāhmaṇā opakkamikā dukkhā tibbā kharā kaṭukā vedanā vedayanti, abhabbāva te ñāṇāya dassanāya anuttarāya sambodhāya. Ayaṁ kho maṁ Bhāradvāja dutiyā upamā paṭibhāsi anacchariyā pubbe assutapubbā.

479. Aparāpi kho mam Bhāradvāja tatiyā upamā paṭibhāsi anacchariyā pubbe assutapubbā—

Seyyathāpi Bhāradvāja sukkham kattham kolāpam ārakā udakā thale nikkhittam. Atha puriso agaccheyya uttararanim adaya "aggim abhinibbattessāmi tejo pātukarissāmī"ti. Tam kim maññasi Bhāradvāja, api nu so puriso amum sukkham kattham kolāpam ārakā udakā thale nikkhittam uttarāranim ādāya abhimanthento aggim abhinibbatteyya tejo pātukareyyāti. Evam bho Gotama. Tam kissa hetu, adum hi bho Gotama sukkham kattham kolāpam, tañca pana ārakā udakā thale nikkhittanti. Evameva kho Bhāradvāja ve hi keci samanā vā brāhmanā vā kāyena ceva cittena ca kāmehi vūpakatthā viharanti. Yo ca nesam kāmesu kāmacchando kāmasneho kāmamucchā kāmapipāsā kāmaparilāho, so ca ajjhattam suppahīno hoti suppatippassaddho. Opakkamikā cepi te bhonto samanabrāhmanā dukkhā tibbā kharā katukā vedanā vedayanti, bhabbāva te ñāṇāya dassanāya anuttarāya sambodhāya. No cepi te bhonto samanabrāhmanā opakkamikā dukkhā tibbā kharā katukā vedanā vedayanti, bhabbāva te ñāṇāya dassanāya anuttarāya sambodhāya. Ayam kho mam Bhāradvāja tatiyā upamā patibhāsi anacchariyā pubbe assutapubbā. Imā kho mam Bhāradvāja tisso upamā patibhamsu anacchariyā pubbe assutapubbā.

480. Tassa mayham Bhāradvāja etadahosi "yamnūnāham dantebhidantamādhāya jivhāya tālum āhacca cetasā cittam abhiniggaņheyyam abhinippīļeyyam abhisantāpeyyan"ti, so kho aham Bhāradvāja dantebhidantamādhāya jivhāya tālum āhacca cetasā cittam abhiniggaņhāmi abhinippīļemi abhisantāpemi. Tassa mayham Bhāradvāja dantebhidantamādhāya jivhāya tālum āhacca cetasā cittam abhiniggaņhato abhinippīļayato abhisantāpayato kacchehi sedā muccanti. Seyyathāpi Bhāradvāja balavā puriso dubbalataram purisam sīse vā gahetvā khandhe vā gahetvā abhiniggaņheyya abhinippīļeyya abhisantāpeyya. Evameva kho me Bhāradvāja dantebhidantamādhāya jivhāya tālum āhacca cetasā cittam abhiniggaņhato abhinippīļayato abhisantāpayato kacchehi sedā muccanti. Āraddham kho pana me Bhāradvāja vīriyam hoti asallīnam, upaṭṭhitā sati asammuṭṭhā, sāraddho ca pana me kāyo hoti appaṭippassaddho teneva dukkhappadhānena padhānābhitunnassa sato.

481. Tassa mayham Bhāradvāja etadahosi "yamnūnāham appāṇakamyeva jhānam jhāyeyyan"ti, so kho aham Bhāradvāja mukhato ca nāsato ca assāsapassāse uparundhim. Tassa mayham Bhāradvāja mukhato ca nāsato ca assāsapassāsesu uparuddhesu kaṇṇasotehi vātānam nikkhamantānam adhimatto saddo hoti. Seyyathāpi nāma kammāragaggariyā dhamamānāya adhimatto saddo hoti. Evameva kho me Bhāradvāja mukhato ca nāsato ca assāsapassāsesu uparuddhesu kaṇṇasotehi vātānam nikkhamantānam adhimatto saddo hoti. Āraddham kho pana me Bhāradvāja vīriyam hoti asallīnam, upaṭṭhitā sati asammuṭṭhā, sāraddho ca pana me kāyo hoti appaṭippassaddho teneva dukkhappadhānena padhānābhitunnassa sato.

Tassa mayham Bhāradvāja etadahosi "yamnūnāham appāṇakamyeva jhānam jhāyeyyan"ti. So kho aham Bhāradvāja mukhato ca nāsato ca kaṇṇato ca assāsapassāse uparundhim. Tassa mayham Bhāradvāja mukhato ca nāsato ca kaṇṇato ca assāsapassāsesu uparuddhesu adhimattā vātā muddhani ūhananti. Seyyathāpi Bhāradvāja balavā puriso tiṇhena sikharena muddhani abhimattheyya. Evameva kho me Bhāradvāja mukhato ca

nāsato ca kaṇṇato ca assāsapassāsesu uparuddhesu adhimattā vātā muddhani ūhananti. Āraddhaṁ kho pana me Bhāradvāja vīriyaṁ hoti asallīnaṁ, upaṭṭhitā sati asammuṭṭhā, sāraddho ca pana me kāyo hoti appaṭippassaddho teneva dukkhappadhānena padhānābhitunnassa sato.

Tassa mayham Bhāradvāja etadahosi "yamnūnāham appāṇakamyeva jhānam jhāyeyyan"ti. So kho aham Bhāradvāja mukhato ca nāsato ca kaṇṇato ca assāsapassāse uparundhim, tassa mayham Bhāradvāja mukhato ca nāsato ca kaṇṇato ca assāsapassāsesu uparuddhesu adhimattā sīse sīsavedanā honti. Seyyathāpi Bhāradvāja balavā puriso daļhena varattakkhaṇḍena sīse sīsaveṭham dadeyya. Evameva kho Bhāradvāja mukhato ca nāsato ca kaṇṇato ca assāsapassāsesu uparuddhesu adhimattā sīse sīsavedanā honti. Āraddham kho pana me Bhāradvāja vīriyam hoti asallīnam, upaṭṭhitā sati asammuṭṭhā, sāraddho ca pana me kāyo hoti appaṭippassaddho teneva dukkhappadhānena padhānābhitunnassa sato.

Tassa mayham Bhāradvāja etadahosi "yamnūnāham appāṇakamyeva jhānam jhāyeyyan"ti. So kho aham Bhāradvāja mukhato ca nāsato ca kaṇṇato ca assāsapassāse uparundhim, tassa mayham Bhāradvāja mukhato ca nāsato ca kaṇṇato ca assāsapassāsesu uparuddhesu adhimattā vātā kucchim parikantanti. Seyyathāpi Bhāradvāja dakkho goghātako vā goghātakantevāsī vā tiṇhena govikantanena kucchim parikanteyya. Evameva kho me Bhāradvāja mukhato ca nāsato ca kaṇṇato ca assāsapassāsesu uparuddhesu adhimattā vātā kucchim parikantanti. Āraddhim kho pana me Bhāradvāja vīriyam hoti asallīnam, upaṭṭhitā sati asammuṭṭhā, sāraddho ca pana me kāyo hoti appaṭippassaddho teneva dukkhappadhānena padhānābhitunnassa sato.

Tassa mayham Bhāradvāja etadahosi "yamnūnāham appāṇakamyeva jhānam jhāyeyyan"ti. So kho aham Bhāradvāja mukhato ca nāsato ca kaṇṇato ca assāsapassāse uparundhim, tassa mayham Bhāradvāja mukhato

ca nāsato ca kaṇṇato ca assāsapassāsesu uparuddhesu adhimatto kāyasmim dāho hoti. Seyyathāpi Bhāradvāja dve balavanto purisā dubbalataram purisam nānābāhāsu gahetvā aṅgārakāsuyā santāpeyyum samparitāpeyyum. Evameva kho me Bhāradvāja mukhato ca nāsato ca kaṇṇato ca assāsapassāsesu uparuddhesu adhimatto kāyasmim dāho hoti. Āraddham kho pana me Bhāradvāja vīriyam hoti asallīnam, upaṭṭhitā sati asammuṭṭhā, sāraddho ca pana me kāyo hoti appaṭippassaddho teneva dukkhappadhānena padhānābhitunnassa sato. Apissu mam Bhāradvāja devatā disvā evamāhamsu "kālaṅkato samaṇo Gotamo"ti. Ekaccā devatā evamāhamsu "na kālaṅkato samaṇo Gotamo, api ca kālaṅkarotī"ti. Ekaccā devatā evamāhamsu "na kālaṅkato samaṇo Gotamo, nāpi kālaṅkaroti, Araham samaṇo Gotamo, vihārotveva so Arahato evarūpo hotī"ti.

Tassa mayham Bhāradvāja etadahosi "yamnūnāham sabbaso āhārupacchedāya paṭipajjeyyan"ti. Atha kho mam Bhāradvāja devatā upasankamitvā etadavocum "mā kho tvam mārisa sabbaso āhārupacchedāya paṭipajji. Sace kho tvam mārisa sabbaso āhārupacchedāya paṭipajjissasi, tassa te mayam dibbam ojam lomakūpehi ajjhohāressāma, tāya tvam yāpessasī"ti. Tassa mayham Bhāradvāja etadahosi "ahanceva kho pana sabbaso ajajjitam paṭijāneyyam, imā ca devatā dibbam ojam lomakūpehi ajjhohāreyyum, tāya cāham yāpeyyam, tam mamassa musā"ti. So kho aham Bhāradvāja tā devatā paccācikkhāmi halanti vadāmi.

Tassa mayham Bhāradvāja etadahosi "yamnūnāham thokam thokam āhāram āhāreyyam pasatam pasatam, yadi vā muggayūsam yadi vā kulatthayūsam yadi vā kaļāyayūsam yadi vā hareņukayūsan"ti. So kho aham Bhāradvāja thokam thokam āhāram āhāresim pasatam pasatam, yadi vā muggayūsam yadi vā kulatthayūsam yadi vā kaļāyayūsam yadi vā hareņukayūsam. Tassa mayham Bhāradvāja thokam thokam

āhāram āhārayato pasatam pasatam, yadi vā muggayūsam yadi vā kulatthayūsam yadi vā kalāyayūsam yadi vā harenukayūsam adhimattakasimānam patto kāyo hoti, seyyathāpi nāma āsītikapabbāni vā kālapabbāni vā. Evamevassu me angapaccangāni bhavanti tāyevappāhāratāya. Seyyathāpi nāma otthapadam. Evamevassu me ānisadam hoti tāyevappāhāratāya. Seyyathāpi nāma vattanāvalī. Evamevassu me pitthikantako unnatāvanato hoti tāyevappāhāratāya. Seyyathāpi nāma jarasālāya gopānasiyo oluggaviluggā bhavanti. Evamevassu me phāsuliyo oluggaviluggā bhavanti tāyevappāhāratāya. Seyyathāpi nāma gambhīre udapāne udakatārakā gambhīragatā okkhāyikā dissanti. Evamavassu me akkhikūpesu akkhitārakā gambhīragatā okkhāyikā dissanti tāyevappāhāratāya. Seyyathāpi nāma tittakālābu āmakacchinno vātātapena samphutito hoti sammilato. Evamevassu me sīsacchavi samphutita hoti sammilātā tāyevappāhāratāya. So kho aham Bhāradvāja "udaracchavim parimasissāmī"ti pitthikantakamyeva parigganhāmi, "pitthikantakam parimasissāmī"ti udaracchavimyeva parigganhāmi. Yāvassu me Bhāradvāja udaracchavi pitthikantakam allīnā hoti tāyevappāhāratāya. So kho aham Bhāradvāja "vaccam vā muttam vā karissāmī"ti tattheva avakujjo papatāmi tāyevappāhāratāya. So kho aham Bhāradvāja imameva kāyam assāsento pāninā gattāni anumajjāmi, tassa mayham Bhāradvāja pāninā gattāni anumajjato pūtimūlāni lomāni kāyasmā papatanti tāyevappāhāratāya. Apissu mam Bhāradvāja manussā disvā evamāhamsu "kālo samaņo Gotamo"ti. Ekacce manussā evamāhamsu "na kaļo samaņo Gotamo, sāmo samaņo Gotamo"ti. Ekacce manussā evamāhamsu "na kāļo samaņo Gotamo, napi sāmo, manguracchavi samaņo Gotamo"ti. Yāvassu me Bhāradvāja tāva parisuddho chavivanno pariyodāto upahato hoti tāyevappāhāratāya.

482. Tassa mayham Bhāradvāja etadahosi "ye kho keci atītamaddhānam samanā vā brāhmanā vā opakkamikā dukkhā tibbā kharā kaṭukā vedanā

vedayimsu, etāvaparamam nayito bhiyyo. Yepi hi keci anāgatamaddhānam samanā vā brāhmanā vā opakkamikā dukkhā tibbā kharā katukā vedanā vedayissanti, etāvaparamam nayito bhiyyo. Yepi hi keci etarahi samanā vā brāhmanā vā opakkamikā dukkhā tibbā kharā katukā vedanā vedayanti, etāvaparamam navito bhiyyo. Na kho panāham imāya katukāya dukkarakārikāya adhigacchāmi uttari manussadhammā alamariyañānadassanavisesam. Siyā nu kho añño maggo bodhāyā"ti. Tassa mayham Bhāradvāja etadahosi "abhijānāmi kho panāham pitu a kammante sītāva jambucchāvāva nisinno vivicceva kāmehi vivicca akusalehi dhammehi savitakkam savicāram vivekajam pītisukham pathamam jhānam upasampajja viharitā. Siyā nu kho eso maggo bodhāyā"ti. Tassa mayham Bhāradvāja satānusāri viññānam ahosi "eseva maggo bodhāyā"ti. Tassa mayham Bhāradvāja etadahosi "kim nu kho aham tassa sukhassa bhāyāmi, yam tam sukham aññatreva kāmehi aññatra akusalehi dhammehī"ti. Tassa mayham Bhāradvāja etadahosi "na kho aham tassa sukhassa bhāyāmi, yam tam sukham aññatreva kāmehi aññatra akusalehi dhammehī"ti.

483. Tassa mayham Bhāradvāja etadahosi "na kho tam sukaram sukham adhigantum evam adhimattakasimānam pattakāyena, yamnūnāham oļārikam āhāram āhāreyyam odanakummāsam"ti. So kho aham Bhāradvāja oļārikam āhāram āhāresim odanakummāsam. Tena kho pana mam Bhāradvāja samayena pancavaggiyā bhikkhū paccupaṭṭhitā honti "yam kho samano Gotamo dhammam adhigamissati, tam no ārocessatī"ti. Yato kho aham Bhāradvāja oļārikam āhāram āhāresim odanakummāsam, atha me te pancavaggiyā bhikkhū nibbijja pakkamimsu "bāhulliko samano Gotamo padhānavibbhanto āvatto bāhullāyā"ti.

So kho aham Bhāradvāja oļārikam āhāram āhāretvā balam gahetvā vivicceva kāmehi -pa- paṭhamam jhānam upasampajja vihāsim. Vitakkavicārānam vūpasamā ajjhattam sampasādanam cetaso ekodibhāvam avitakkam

avicāram samādhijam pītisukham dutiyam jhānam. Tatiyam jhānam. Catuttham jhānam upasampajja vihāsim.

So evam samāhite citte parisuddhe pariyodāte anangaņe vigatūpakkilese mudubhūte kammaniye thite ānenjappatte pubbenivāsānussatinānāya cittam abhininnāmesim. So anekavihitam pubbenivāsam anussarāmi. Seyyathidam, ekampi jātim dvepi jātiyo -pa- iti sākāram sa-uddesam anekavihitam pubbenivāsam anussarāmi. Ayam kho me Bhāradvāja rattiyā paṭhame yāme paṭhamā vijjā adhigatā, avijjā vihatā, vijjā uppannā, tamo vihato, āloko uppanno, yathā tam appamattassa ātāpino pahitattassa viharato.

484. So evam samāhite citte parisuddhe pariyodāte anangaņe vigatūpakkilese mudubhūte kammaniye thite āneñjappatte sattānam cutūpapātañāṇāya cittam abhininnāmesim. So dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena satte passāmi cavamāne upapajjamāne hīne paṇīte suvaṇṇe dubbaṇṇe sugate duggate, yathākammūpage satte pajānāmi -pa-. Ayam kho me Bhāradvāja rattiyā majjhime yāme dutiyā vijjā adhigatā, avijjā vihatā, vijjā uppannā, tamo vihato, āloko uppanno, yathā tam appamattassa ātāpino pahitatthassa viharato.

So evam samāhite citte parisuddhe pariyodāte anangaņe vigatūpakkilese mudubhūte kammaniye thite āneñjappatte āsavānam khayañāṇāya cittam abhininnāmesim. So "idam dukkhan"ti yathābhūtam abbhaññāsim, "ayam dukkhasamudayo"ti yathābhūtam abbhaññāsim, "ayam dukkhanirodho"ti yathābhūtam abbhaññāsim, "ayam dukkhanirodhagāminī paṭipadā"ti yathābhūtam abbhaññāsim. "Ime āsavā"ti yathābhūtam abbhaññāsim, "ayam āsavanirodho"ti yathābhūtam abbhaññāsim, "ayam āsavanirodho"ti yathābhūtam abbhaññāsim, "ayam āsavanirodhagāminī paṭipadā"ti yathābhūtam abbhaññāsim. Tassa me evam jānato evam passato kāmāsavāpi cittam vimuccittha, bhavāsavāpi cittam vimuccittha,

avijjāsavāpi cittam vimuccittha, vimuttasmim "vimuttam"iti ñāṇam ahosi, "khīṇā jāti, vusitam brahmacariyam, katam karaṇīyam, nāparam itthattāyā"ti abbhaññāsim. Ayam kho me Bhāradvāja rattiyā pacchime yāme tatiyā vijjā adhigatā, avijjā vihatā, vijjā uppannā, tamo vihato, āloko uppanno, yathā tam appamattassa ātāpino pahitattassa viharatoti.

485. Evam vutte Sangāravo māṇavo Bhagavantam etadavoca "aṭṭhitavatam¹ bhoto Gotamassa padhānam ahosi, sappurisavatam² bhoto Gotamassa padhānam ahosi, yathā tam Arahato Sammāsambuddhassa. Kim nu kho bho Gotama atthi devā"ti³. Ṭhānaso metam⁴ Bhāradvāja viditam yadidam adhidevāti⁵. "Kim nu kho bho Gotama atthi devā"ti puṭṭho samāno "ṭhānaso metam Bhāradvāja viditam yadidam adhidevā"ti vadesi. Nanu bho Gotama evam sante tucchā musā hotīti. Atthi devāti Bhāradvāja puṭṭho samāno atthi devāti yo vadeyya, ṭhānaso me viditāti⁶ yo vadeyya, atha khvettha vinā purisena ekamsena niṭṭham gantabbam³ yadidam atthi devāti. Kissa pana me bhavam Gotamo ādikeneva na byākāsīti³. Uccena sammatam kho etam Bhāradvāja lokasmim yadidam atthi devāti.

Evam vutte Sangāravo māṇavo Bhagavantam etadavoca "abhikkantam bho Gotama, abhikkantam bho Gotama, seyyathāpi bho Gotama nikkujjitam vā ukkujjeyya, paṭicchannam vā vivareyya, mūļhassa vā maggam ācikkheyya, andhakāre vā telapajjotam dhāreyya 'cakkhumanto rūpāni dakkhantī'ti. Evamevam bhotā Gotamena anekapariyāyena dhammo pakāsito,

^{1.} Aṭṭhita vata (Sī, Syā, Kaṁ, I)

^{2.} Sappurisa vata (Sī, Syā, Kaṁ, I)

^{3.} Adhidevāti (Ka) evam sabbesu 'atthi devā'tipadesu.

^{4.} Kho panetam (Syā, Kam, Ka)

^{5.} Atthi devāti (Sī, Syā, Kam, I), atidevāti (?) evam sabbesu'adhidevā'tipadesu.

^{6.} Țhānaso viditā me viditāti (Sī, Syā, Kam, I), țhānaso me viditā atidevāti (?)

^{7.} Gantum (Ka), gantum vā (Syā, Kam)

^{8.} Gotamo ādikeneva byākāsīti (Ka), Gotamo atthi devāti na byākāsīti (?)

esāham bhavantam Gotamam saraṇam gacchāmi dhammañca bhikkhusamghañca, upākasam mam bhavam Gotamo dhāretu ajjatagge pāṇupetam saraṇam gatan"ti.

Sangāravasuttam nitthitam dasamam.

Brāhmaṇavaggo niṭṭhito pañcamo.

Tassuddānam

Brahmāyu Selassalāyano, Ghoṭamukho ca brāhmaṇo. Caṅkī esu Dhanañjāni, Vāseṭṭho Subhagāravoti.

Idam vagganamuddanam

Vaggo Gahapati Bhikkhu, Paribbājakanāmako. Rājavaggo Brāhmaṇoti, pañca Majjhima-āgame.

Majjhimapannāsakam samattam.

Majjhimapaṇṇāsapāḷiyā

Lakkhitabbapadānam anukkamaņikā

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[A]		[A]	
Akiñcanam	410	Anantam viññāṇam	15
Akkodhūpāyāsam	26	Anājānīyabhojanam	31
Akkhadhutt ā	309	Anāvaṭaṁ	338
Agiddhilobham	25	Anāsavaṁ	213
Aggi nibbuto	155	Anindārosam	25
Aggihuttamukhā	353	Anupubbasikkhā	145
Aggupaṭṭhāko	241	Anupubbim katham	43
Aṅgulimālo	301	Anuviccakāram	42
Aññatarā itthī	112	Anopārambho	317
Attha dhammā	23	Apaṇṇako	63
Aṭṭhaṅgasamannāgataṁ	339	Aparantapo	7
Attha vimokkhe	205	Apāṇātipātaṁ	24
 Attantapo	3, 5, 74	Appāhāro	199
Atthavasam	128	Apisuṇaṁ	25
Atthikavādo	66	Abrahmacariyam	8
Atthi kiriyā	69	Abhabbo pañcaṭṭhānāni	192
Atthi hetu	72	Abhayo	54
Atthūpaparikkhāya	386	Abhibhāyatanāni	205
Adinnādānam	8	Amatadvāram	15
Addhuvo	257	Ayamantarākathā	266
Anajjhāvuţţho	277	Arahataṁ	306
Anajjhāvuţţham	16	Arukāyaṁ	253
Anattantapo	7, 76	Assajipunabbasukā	138
Anatimānam	26	Assadamako	109
Ananto ākāso	14	Assalāyano	354

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ā]		[Ū]	
Ākāravatī	228	Ūmibhayam	123
Ākāsadhātu	86	[E]	
Ājānīyabhojanam	31	Ekapuṇḍarīko	148
Ādittaṁ tiṇukkaṁ	28	Ekaputtako Ekaputtako	309
Āpodhātu	85	•	100
Āvaṭṭanī māyā	46	Ekāsanabhojanaṁ Esukārī	388
Āvaṭṭosi	46	ESUKAII	300
Āsavaṭṭhānīyā	108	[0]	
Āsavānam khayañāṇāya	11	Opāsādakā	376
[I]		Opārambho	316
Iddhābhisaṅkhāraṁ	344	Osadhitārakā	232
Iddhipādam	204	Orasā	271
Iddhividham	210	[Ka]	
[U]		Katamam seyyo	404
Uggāhamāno	214	Katthūpapattim	39
Unhodakapaţisevī	39	Kandarako	1
Uṇhaṁ lohitaṁ	49	Kammam kanhasukka	.m 53
Uttaro	334	Kammam kanham	52
Uttānaseyyako	216	Kammam sukkam	52
Udaracchavi	289	Kasiņāyatanāni	207
Udāyī	111	Kāpaṭiko	380
Uddissakatam mamsam	32	Kāpilavatthavā	16
Udeno	364	Kāmaguṇā 1	117, 233, 419
Upako	294	Kāyadaņḍova	37
Upasaṅkamanassa	387	Kāyasakkhi	143
Upāli	48	Kārāyano	320
Ubhatobhāgavimutto	143	Kikī Kāsirājā	240
Ummattosi	46	Kukkuţiyā aṇḍāni	20
Ussāhassa	386	Kukkuravatiko	50

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Ka]		[Ca]	
Kukkurasīlam	50	Cattāri bhayāni	122
Kukkuro	27	Cattārome puggalā	166, 365
Keņiyo	347	Cattāro vaņņā	272, 330
Kokanado	277	Catuttho abrahmacari	ya-
Korabyo	253	vāso	187
[Kha]		Catuttham jhānam	105
	374	Catuttham brahmacar	riyam 190
Khayañāṇāya		Cātumahābhūtiko	209
Khattiyakumāro	360	Cātumam	119
Khattiyakulā	359, 392	Cutūpapātañāṇāya	11, 373
Khattiyo	358	Cetovasippatto	41
Khittacittā	311 [Cha]		
[Ga]		Chandassa	386
Gambhīro	383	Chabbaggiyā	297
Gāmavaram	262	[Ja]	
Gotamo	197		177 179 417
Gotamo māyāvī	44	Jaccandno Janakuhanattham	177, 178, 417 128
Govatiko	50	Janapadakalyāṇī	231
[Cho]		* *	18
[Gha]	236	Jāgariyaṁ anuyutto Jātivibhaṅgaṁ	408
Ghaṭikāro		Jivham ninnāmetvā	336
Gharāvāsakammaṭṭhāna		Jivako	31
Gharāvāso	7		
Ghoṭamukho	364, 375	Jotipālo	237
[Ca]		[Ña]	
Caṅkī	377	Ñātikulaṁ	312
Caṇḍālakulā	359	Ñātidāsī	251
Catasso pāricariyā	388	[Ṭha]	
Cattāri jhānāni	207	Ţhānaṁ vijjati	328
Cattāri dhanāni	390	Ţhito aham	303

Padānukkamo F	iṭṭhaṅko	Padānukkamo Piṭṭṭh	naṅko
[Ta]		[Da]	
Taṇhādāso	259	Dutiyā upamā	284
Tatiyā upamā	285	Dutiyo abrahmacariyavāso	184
Tatiyo abrahmacariyavāso	185	Dutiyam jhānam	104
Tatiyam jhānam	104	Dutiyam brahmacariyam	189
Tatiyam brahmacariyam	189	Duddaso	291
Tayo puggalā	366	Dussayugam	48
Tikkhattum udānam	341	Dussāni	278
Tibbo vanasaņdo	29	Devatā	287
Tiracchānakatham	181, 194	Devalo	363
Tisso upamā	283	Devānamindo	267
Tulanāya	386	Dvattimsamahāpurisalakkhaņā	ā 336
Tuvam Buddho	354	Dvedhā vipākā	382
Tejodhātu	85	Dve brāhmaņā	420
· ·		Dve māṇavakā	361
[Tha]	244	Dvemā parisā	366
Thullakoṭṭhikā	244	Dveva vaņņā	356
Thokam thokam	288	[Dha]	
[Da]		Dhanañjāni	395
Daṇḍakīraññaṁ	41	Dhanañjānī	424
Dasamo gahapati	12	Dhanukalāpam	302
Dasahi dhammehi	110	Dhammadhātu suppaṭividdhā	58
Diţţhikantāro	153	Dhammadhāraṇāya	386
Dinnādānam	24	Dhammanijjhānakkhantiyā	386
Dinnam mahapphalam	42	Dhammarāgena	15
Dibbena cakkhunā 11,	163, 212	Dhammassavanassa	387
Dīghatapassī	35	Dhammānusārī	144
Dīghanakho	165	Dhammuddeso	256

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Na]		[Pa]	
Natthikavādo	65	Paricumbati	322
Natthi kiñci	15	Paripuṇṇakāyo	351
Natthi kiriyā	67	Pāṇātipātaṁ	8
Natthi hetu	71	Pārijuññāni	254
Nigantho Nāṭaputto	35	Pisuṇaṁ	8
Nidhimukham	15	Pubbenivāsam	10, 163, 212
Niyyātāro	193	Purāṇadutiyikā	252
Nīvaraņā	419	Pūraņo Kassapo	195
Nevattantapo	3, 7, 75	Pesso	1
[Pa]		Potaliyo	22
Pañcakango	59, 214	Paṁsukūliko	305
Pañca dhammā	201, 382	[Ba]	
Pañca dhamme	198, 415	Bahukāro	385
Pañca balāni	204	Bahum apuññam	34
Pañcamattāni bhikkhus	at ā ni 119	Buddhacakkhunā	293
Pañcasatavihāram	16	Buddhānam sāmukkan	nsikā 43
Pañcorambhāgiyāni	95	Brahmāyu	334
Paññāvimutto	143	Brahmā Sahampati	121, 292
Paṭhamā upamā	283	Brāhmaṇakumāro	360
Paṭhamo abrahmacariya	avāso 183	Brāhmaṇakulā	392
Paṭhamam jhānam	104	Brāhmaṇisīnaṁ	361
Pathamam brahmacariy	vam 189	Brāhmaņo	345
Paṇḍitavedanīyo	291	[Bha]	
Pattodakam	339	Bhagavato sāvakoham	48
Pathavīdhātu	84	Bhaddāli	101
Padhāniyaṅgāni	298, 329	Bhāseyya nu kho	56
Payirupāsanāya	387	Bhikkhubhāvāya	54
Paramo vaņņo	224	Bhikkhūnam sikkhāsāj	jīva-
Parantapo	3, 6, 75	samāpanno	8

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Bha]		[Ra]	
Bhogakkhandham pahāy	ra 7	Raṭṭhapālo	245
Bhogino	29	Rattibhojanā	138
Bhojane mattaññū	18	Rājakumāro	277
[Ma]		Rāhulo	77
Makkaṭacchāpakam	47	[La]	
Makkhali Gosālo	196	Lajjā	77
Maghadevo	262	Laţukikā	113
Manāpacārī	271	Lahuṭṭhānaṁ	101, 278
Manopațibaddho	40	Lanuimanani Luddhā dhanam	260
Mallikā	310		
Mahājanakāyo	303	Lokavidū	18
Mahāmegho	319	Lokāmisūpādānā	27
Mahāsāvajjataram	36	Loko atitto	256
Māgaņḍiyo	169	Lohitamakkhitam	27
Mātali	267	[Va]	
Mātāpitaro	397	Vacchagotto	148
Mādisā	295	Vācaṁ jānāti	57
Mādhuro	270	Vāyodhātu	85
Mālukyaputto	90	Vāsettho	407
Migāramātupāsādo	314	Viţaţūbho	313, 331
Musāvādam	8	Vibhajjavādo	414
Medāļupam	320	Vimuttisukham	307
[Ya]		Vivittam senāsanam	11
Yatoham bhagini	306	Vekhanaso	231
Yācitakam bhogam	29	Vegalingam	241
[Ra]		Veļuriyo	209, 232
Raṅgakkhamo	47	Vokāram	409
Rajakaputto	47	Vohārasamucchedo	23

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko	Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[Sa]		[Sa]	
Sakadāgāmī	129	Sammāsambuddhabhāsi	tā
Sakuludāyī	194, 221	gāthā	177
Saṅgāravo	424	Sādhikaporisā	28
Saccavācam	24	Sāleyyakā	62
Saccānubodho	385	Sīlasampanno	17
Saccānurakkhaņā	382	Supinakam	29
Sañjayo	328	Subho	413
Sañjikāputto	300	Selo	353
Sattime kāyā	185	Sotāpanno	129
Sandako	180	[Ha]	
Saddhāvimutto	144	Haratu	242
Sanaṅkumāragāthā	21	Haratha bhante	243
Sapattabhārova	9	Halam dāni pakāsitum	291
Sabbābhibhū	295	Hīne paņīte	290

Majjhimapannāsapāliyā

Nānāpāṭhā

Paṭhamo mūlapāṭho, Sī = Sīhaļapotthakaṁ, Syā = Syāmapotthakaṁ, Kaṁ = Kambojapotthakaṁ, I = Iṅgalisapotthakaṁ, Ka = kesuci Marammapotthakesu dissamānapāṭho, Ka-Sī = kesuci Sīhaļapotthakesu dissamānapāṭho, Ṭṭha = Aṭṭhakathā.

Majjhimapannāsapāļiyā

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[A]	
Ańkusagayhe = Ańkusaganhe (Syā, Kam)	297
Agathito = Agadhito (Syā, Kaṁ, Ka)	33
Aggakulassa = Aggakulikassa (Sī, Syā, Kaṁ, I)	245
Acchidam = Acchira (Ka) Acchida (?)	226
Ajajjitam = Ajaddhukam (Sī, I) Jaddhukam (Syā, Kam)	288
Añjanīva navā = Añjanīvaṇṇavā (Ka)	253
Ajjhogāhetvā = Ajjhogahetvā (Sī, Syā, Kam) Ajjhogāhitvā (I, Ka)	22
Ajjhohāreyyum = Ajjhohareyyum (Syā, Kam, I, Ka)	288
Ajjhohāressāma = Ajjhoharissāma (Syā, Kam, I, Ka)	288
Aññatrācariyakena = Aññatthācariyakena (Sī, Syā, Kaṁ, I)	154
Aññathātipi = Aññathāpi (Sī, I)	190
Aṭṭhaṅgasamannāgataṁ = Aṭṭhaṅgasamannāgato (Ka)	339
Attan \bar{a} = Attano (S \bar{i} , I)	281
Avītataņhā = Atittataņhā (Ka)	260
Aṇaṇa = Anaṇa (Sī, Syā, Kaṁ, I, Ka)	292
Ativijjha maññe = Paṭivijjha paññāya (Ka)	314
$Addassatha = Addasatha (S\bar{i}, I)$	311
Adharakāyova = Aḍḍhakāyova (Ka) Āraddhakāyova (Syā, Kaṁ)	338

Nānāpāṭhā Piṭṭ	haṅkā
[A]	
Adhobhāgam = Adhobhāgā (Sī, Syā, Kam, I)	86
Andhībhūtasmim = Andhabhūtasmim (Sī, Syā, I)	295
Anajjhāvuṭṭhaṁ = Anajjhāvutthaṁ (Sī, Syā, Kaṁ, I)	16
Anajjhopanno = Anajjhāpanno (Syā, Kaṁ, Ka)	33
Anapāyinī = Anupāyinī (Syā, Kaṁ, Ka)	336
Anabhāvamkato = Anabhāvakato (Sī, I) Anabhāvamgato (Syā, Kam)	33
Anassāma = Panassāma (Sī)	228
Anukampatī''ti = Apaloketīti (sabbattha)	279
Anukampājātikamyeva = Anukampajātikamyeva (Syā, Kam, Ka)	420
Anucaṅkamantānaṁ anuvicarantānaṁ = Anucaṅkamamānānaṁ	
anuvicaramānānam (Sī, I)	406
Anujānissanti = Anujānanti (Sī, Syā, Kaṁ, I)	248
Anupubbim katham = \bar{A} nupubb \bar{I} katham (\bar{S} \bar{I}) \bar{A} nupubbikatham (\bar{I})	
Anupubbikatham (Syā, Kam, Ka)	43
Anuyantā = Anuyuttā (Sī, Syā, Kaṁ, I)	351
Anusetvevassa = Anusetitvevassa (Sī, I)	96
$Apapureta\dot{m} = Avapureta\dot{m} (Si)$	292
Abyābajjhena = Abyāpajjhena (Sī, Syā, Kaṁ, I) Abyāpajjena (Ka) 14	4, 263
Abyositatt \bar{a} = Asositatt \bar{a} (S \bar{i} , I)	261
Abhijjamāne = Abhijjamānā (Ka)	210
Abhido = Abhide (Ka-Sī) Abhidosaṁ (Ka)	225
Abhinivajjetvā = Abhinibbajjetvā (Syā, Kaṁ) Abhinibbijjitvā (Ka)	64
Abhimanthento = Abhimatthanto (Syā, Kam, Ka)	283
Abhiruhatu = Abhirūhatu (Syā, Kaṁ, I) Akkamatu (Vi 4. 267 piṭṭhe)	278
Abhisankhāsi = Abhisankhāresi (Syā, Kam, Ka)	302
Abhumme = Abbhumme ($S\bar{i}$, I)	112
Ayañca hi = Ayañca hidaṁ (Sī, Syā, Kaṁ, I)	170

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[A]	
Avalokaya = Apalokaya (Sī, Ka)	341
Avabhūtāva ayam = Avabhūtā cayam (Sī, Syā, Kam, I)	425
Avasaṭaṁ = Apasakkaṁ (Syā, Kaṁ, Ka)	422
Avijahitattā = Avijahantābhāvena (Sī, Syā, Kaṁ, I)	341
Asattheneva = Asatthena (Syā, Kaṁ)	305
Asaddhammasaññatti = Assaddhammapaññatti (Ka)	64
Asammuccāti = Asammusā vāti (I)	418
Asu ca = Asuhi ca $(S_{\bar{1}}, I)$	175
[Ā]	
Ācamehīti = Ācāmehīti (Sī, I)	314
$\bar{A}j\bar{i}vako = \bar{A}j\bar{i}viko$ (Ka)	150
$\bar{A}d\bar{a}ya = \bar{A}hara\ (Ka)$	237
Ārañniko = Ārañnako (sabbattha)	133
Ārabhanti = Ārambhanti (Ka)	32
\bar{A} rohitu $\dot{m} = \bar{A}$ ruhitu \dot{m} (S \bar{i})	29
$\bar{A}vut\bar{a} = \bar{A}vat\bar{a} (S\bar{i}) \bar{A}vut\bar{a} (Sy\bar{a}, Ka\dot{m})$	291
Āvuso = Āvuso Rāma (Sī, Syā, Kam, Ka)	
passa Ma 1 Pāsarāsisutte (221) piṭṭhe.	281
\bar{A} vesane = \bar{A} vesana \dot{m} (Sī, Syā, Ka \dot{m} , I)	243
Āhañcham = Āhaññim (Syā, Kam, Ka)	295
Āhattuṁ = Āharituṁ (Syā, Kaṁ)	57
[1]	
Icchānaṅgale = Icchānaṅkale (Sī, I)	406
Ito kho so Vaccha ekanavuto kappo = Ito kho Vaccha	
ekanavute kappe (Ka)	150
$Idheva = Tenidheva (S\bar{i})$	322
Imināvārahāmevāham = Imināpāham (Ka)	326
Iriyāya = Cariyāya (Syā, Kaṁ)	296

Nānāpāṭhā Pi	ṭṭhaṅkā
[U]	
Ukkamseti = Ukkamsati (Sī, I, Ka)	166
Uggacchīti = Uggañchi (Sī, Syā, I)	49
Uccinitvā = Ucchinditvā (Ka)	199
Uḍḍīyeyya = Uḍḍayeyya (Syā, I)	27
Uttari = Uttarim (Sī, Syā, Kam, I)	103
Uttari ca me = Uttarim me (Sī, Syā, Kam, I)	162
Udakamaṇiko = Maṇiko (Sī, I, Ka)	230
Udako = Uddako (Sī, Syā, Kaṁ, I)	281
Udañcaniko = Uddekaniko (Sī, Syā, Kam, I)	230
Uddissakatam = Uddissakaṭam (Sī, I)	32
Upadahitvā = Upādiyitvā (Sī, I)	339
Upapannaphalo = Uppannaphalo (Syā)	29
Uparikokanadapāsāde = Uparikokanade pāsāde	
(Sī, I-Vinaye ca) Uparikokanade (Syā, Kam) 279
Upasaṅkamiṁ = Upasaṅkamāmi (Sī, I)	295
Upasumbheyya = Upacchubheyya (Sī, I) Upacchūbheyya (Syā, Kam)
Upaccumbheyya (Ka)	27
Upphālesi = Uppāṭesi (Sī, I) Ophāresi (Ka)	312
Ubbhidodako = Ubbhitodako (Syā, Kam, Ka)	208
Uruññāyaṁ = Ujuññāyaṁ (Sī, I) Udaññāyaṁ (Syā, Kaṁ)	327
$Ur\bar{u}lhav\bar{a} = Ubb\bar{u}lhav\bar{a}$ (Sī, I)	77
Ullokentā = Olokentī (Syā, Kaṁ, Ka)	222
[Ū]	
Ūmibhayam = Ummibhayam (Syā, Kam)	122
Ūhananti = Ūhanti (Sī) Ohananti (Syā, Kaṁ) Uhananti (Ka)	286
[E]	
Etañce = Evañce (Syā, Kaṁ)	352
"Evantipi = Evampi ($S\bar{i}$, I)	190
Evamassime = Evam'si'me (Sī, Syā, Kam, I)	64

Nānāpāṭhā Piṭṭh	naṅkā
[E]	
Evarūpam pana = Evarūpe (Sī, I) Evarūpe pana (Syā, Kam)	82
Evaṁdiṭṭhi = Evaṁdiṭṭhī (Syā, Kaṁ, Ka)	150
Evam sampadamidam = Evam sampadametam (Sī, I)	230
[0]	
Opātetha = Opātentu (Sī) Upariselasutte pana	
"opātethā"tiyeva dissati.	324
Ophuto = Ovuto (Sī) Ophuto (Syā, Kaṁ, I)	419
Oramiya = Oramattha (Syā, Kaṁ, I) Oramatha, Oramati (Ka)	
Atha naṁ (Sī)	343
Ovadāma anusāsāma = Ovadāmapi anusāsāmapi (Sī, Syā, Kaṁ, I)	123
[Ka]	
Kañci = Kiñci (Ka)	186
Kaṭhalaṁ = Kathalaṁ (Ka)	57
Kaṇṭakāvāṭaṁpi = Kaṇṭakavattampi (Sī, I) Kaṇṭakarājimpi (Syā, Kaṁ)	112
Katamettha = Kamettha (Ka-Sī, Syā, Kam, I)	420
Kammunā = Kammanā (Sī, I)	408
Kaļevarā = Kaļebarā (Sī)	278
Kaļopimukhā = Khaļopimukhā (Sī)	5
Kāpaṭiko = Kāpaṭhiko (Sī, I) Kāpadiko (Syā, Kaṁ)	380
Kāmā vā kāmasukhaṁ vā = Kāmaṁ vā	
kāmasukham vā (Sī, Syā, Kam, I)	234
Kāyaveyyāvaṭikaṁ = Kāyaveyāvaṭṭikaṁ (Sī, Syā, Kaṁ)	
Kāyaveyyāvatikam (Ka)	348
Kālaṅkato = Kālakato (Sī, Syā, Kaṁ, I)	128
Kālaṅkato ca = Kālaṅkatova (Syā, Kaṁ, Ka)	406
Kiñci naṁ = Kañci naṁ (Sī. Svā. Kaṁ. I)	308

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[Ka]	
Kimilo = Kimbilo (Sī, Syā, Kaṁ, I)	125
Kīvadūre = Kīvadūro (Sī, Syā, Kaṁ, I)	321
Kuṭṭamūlaṁ = Kuḍḍaṁ (Sī, Syā, Kaṁ, I)	251
Kuți = Gandhakuți (Sī)	243
Kuṭhāriṁ = Kudhāriṁ (Syā, Kaṁ, Ka)	29
Kokanado = Kokanudo (Syā, Kaṁ, Ka)	277
Koṭṭhāsayā = Koṭṭhasayā (Sī, I)	85
Koṇḍañño = Kuṇḍadhāno (Sī, I)	125
Kimkusalagavesī = Kimkusalam gavesī (Ka)	279
[Kha]	
Khaṭopikā = Kaḷopikā (Sī)	114
Khuddamadhum = Khuddam madhum (Sī, Syā, Kam, I)	197
Khurakāse = Khurakāye (Sī, I)	110
Khulukhulukārakam = Bulubulukārakam (Sī)	339
[Ga]	
Gatā = Gantā (Syā, Kaṁ, Ka)	362
Garum katvā = Garukatvā (Sī, Syā, Kam, I)	195
Garum karonti = Garukaronti (Sī, Syā, Kam, I)	198
Galappaveṭhakena = Galappavedhakena (bahūsu)	34
Gavākappam = Gvākappam (Ka)	51
Gāļhapalepanena = Gāļhūpalepanena (Ma 3. 3 piṭṭhe)	92
Goliyāni = Gulissāni (Sī, I) Golissāni (Syā, Kaṁ)	133
[Gha]	
Ghaṭikārassa kumbhakārassa = Ghaṭikāre	
kumbhakāre (Sī, Syā, Kaṁ, I)	241
Ghaṭikāro = Ghaṭīkāro (Sī, I)	236

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[Ca]	
Cañcalikappe = Maṇḍalakappe (Sī) Paccalakappe (Syā, Kaṁ)	
Caṇḍalakappe (I)	424
Catuttham = Catutthim (Sī, I) Disāvācakattā yuttataram, Ma 3 (264	.)
pitthe oloketabbam.	14
Caturāsītirājasahassāni = Caturāsītikhattiyasahassāni (Sī, I)	
Caturāsītisahassāni (Syā, Kam)	265
Cātumahābhūtiko = Cātummahābhūtiko (Sī, Syā)	167
Cātumahārājikā = Cātummahārājikā (Sī, Syā, Kam, I)	404
Cīvaraṁ = Uttarāsaṅgaṁ (Syā, Kaṁ)	236
Cullāsīti = Cūļāsīti (Sī, Syā, Kaṁ, I)	186
Ceto paricca = Cetoparivitakkam (Sī, I)	250
Celapaṭikaṁ = Celapattikaṁ (Sī, I)	279
[Cha]	
Chattupāhanāhi = Chattupāhano (Ka)	22
Chabbaggiyā = Chabbaggā (Sī, Syā, Kaṁ) Chabbaggo (I)	297
[Ja]	
Jaṇṇukena = Jaṇṇuke (Sī)	197
Janakapitu = Janipitu (Sī, Syā, Kaṁ, I)	363
Janako pitā = Janipitā (Sī, Syā, Kaṁ, I)	363
Janikā mātā = Janimātā (Sī, Syā, Kaṁ, I)	363
Janikāmātu = Janimātu (Sī, Syā, Kaṁ, I)	363
Jambusaṇḍassa = Jambumaṇḍassa (Ka)	351
Jāṇussoṇi = Jāṇussoṇī (I) Jāṇusoṇī (Ka)	406
Jātavaddho = Jātavaḍḍho (Syā, Kaṁ, Ka)	422
Jīvikāya = Jīvitassa (Sī) Jīvikaṁ (Sī-Ṭṭha) Jīvitaṁ (Syā, Kaṁ, I, Ka	325
[Ña]	
\tilde{N} āpetu \dot{m} = Saññattu \dot{m} (I) Saññāpetu \dot{m} (Ka)	408

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[Ṭha]	
Ţhitāni = Tiṭṭhanti (Sī, Syā, Kaṁ, I)	293
[Ta]	
Taggha = Yagghe (Sī, Syā, Kaṁ, I)	363
Taṇḍulapaṭibhastāni = Taṇḍulapabhivattāni (Sī, I)	242
Tathātipi = Tathāpi (Sī, I)	190
Tattha tattha pañham = Tathā tathā pañham (Sī, Syā, Kam, I)	190
Tamaha $\dot{m} = Kaha\dot{m} (S\bar{\imath}) Taha\dot{m} (I)$	216
Tasmāhamupaka = Tasmāham upakā (Sī, Syā, Kam, I)	295
Tiṇacchadanam = Navacchadanam (Sī)	243
Tiṇasanthārake = Tiṇasantharake (Sī, Syā, Kaṁ, I)	169
$Tibb\bar{a} = Tipp\bar{a} (S\bar{i}, I)$	289
Tūriyehi = Turiyehi (Sī, Syā, Kam, I)	172
Te asaddhammena = Tena asaddhammena (Ka)	112
Te bhindant \bar{a} = Vobhindant \bar{a} (S \bar{i})	324
Telamalikatena sāhuļicīrena = Telamasikatena	
sāhuļacīvarena (Sī, Syā, Kam, I)	177
[Tha]	
Thapati = Gahapati (Syā, Kaṁ, I)	59
Thinamiddhampi = Thīnamiddhampi (Sī, Syā, Kam, I)	127
Thullakoṭṭhikā = Thūlakoṭṭhitakā (Sī, Syā, Kaṁ, I)	244
Thullakoṭṭhikaṁ = Thūlakoṭṭhitaṁ (Sī, Syā, Kaṁ, I)	244
[Da]	
Daṇḍakīraññaṁ = Daṇḍakāraññaṁ (Sī, I)	41
Daliddo = Daliddo (Sī, Syā, Kam, I)	389
Davatte = Ravatthe (Sī, Syā, Kaṁ, I)	110
Dassāvine = Dassāvino (Syā, Kam, Ka)	293
Diṭṭhikantāro = Diṭṭhikantāraṁ (Sī, I)	153
Divasamsantatte = Divasasantatte (Sī, Syā, Kam, I)	117

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[Da]	
Dissanti = Dissante (Sī, Syā, Kaṁ, I)	356
Disvā ekacce āsavā parikkhīṇā = Disvā āsavā aparikkhīṇā (Sī, I)	144
Dukkhudrayam = Dukkhundrayam, Dukkhudayam (Ka)	78
$Dur\bar{a}sad\bar{a} = D\bar{u}rasadd\bar{a}$ (Ka)	350
Desassu = Desetu (Syā, Kam, Ka)	292
[Dha]	
Dhatānam = Dhātānam (Ka)	145
Dhatānam = Dhāritānam (Ka)	385
Dhanañjāni = Dhānañjāni (Sī, I)	395
Dhana \tilde{n} j \bar{a} n \bar{i} = Dh \bar{a} na \tilde{n} j \bar{a} n \bar{i} (S \bar{i} , I)	424
Dhanadhaññaṁ = Dantājinaṁ (Sī, Syā, Kaṁ, I)	259
Dhammena = Dhammena samena (Ka)	335
Dhātā = Dhatā (Sī, Syā, Kam, I)	19
[Na]	
Naddhi \dot{m} = Nandhi \dot{m} (S \bar{i} , I)	410
Na devotivassi = Na cātivassi (Sī, Syā, Kaṁ, I)	244
Na nibbidāya = Netaṁ nibbidāya (Sī)	95
$N\bar{a}$ taputto = $N\bar{a}$ thaputto ($S\bar{i}$) $N\bar{a}$ taputto (I)	35
Nātidivā = Na divā (Syā, Kaṁ, I, Ka)	134
$N\bar{a}deti = N\bar{a}diyati (S\bar{i}, I)$	411
$N\bar{a}ssa = Na \text{ nesam } (S\bar{\imath})$	208
Nāsikasotāni = Nāsikāsotāni (Sī)	336
Nipakavuttino, te catūsu = Nipakavuttino catūsu (Sī)	2
Nipphoteyya = Nicchādeyya (Sī, I, Ka) Niccoteyya (Ka)	
Nippotheyya (Syā, Kam)	38
Nibbijja pakkamati = Nibbijjāpakkamati (Sī)	183

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[Na]	
Nirāsāsam = Nirāsayam (Sī, I)	411
Nihīnataro = Hīnataro (Sī, I)	226
Nesaṁ ettha = Nāsaṁ ettha (Sī) Nāhaṁ ettha (Syā, Kaṁ)	272
No vasso = No ca vasso (Ka)	357
Nhātakam = Nahātakam (Sī, I)	412
Nhātakassa = Nahātakassa (Sī, Syā, I)	49
Nhānīyacuṇṇāni = Nahānīyacuṇṇāni (Sī, I)	207
Nhāpako = Nahāpako (Sī, I)	207
Nhāru = Nahāru (Sī, Syā, Kam, I)	84
[Pa]	
Pakkamim = Pakkāmim (Syā, Kam, I)	242
Paccattañca sarīresu = Paccattaṁ sasarīresu (Sī, I)	409
Paccāsīsamānarūpo = Paccāsimsamānarūpo (Sī, Syā, Kam, I)	197
Paccāsīsāmi = Paccāsimsāmi (Sī, Syā, Kam, I)	202
Paññapentū"ti = Paññapentīti (Sī, Ka)	389
Paṭaliyo = Aṭaliyo (Sī, I) Agaliyo (Syā, Kaṁ)	362
Paṭipasseyya = Passeyya (Sī, Syā, Kaṁ, I)	29
Paṭimantakassa = Paṭimantassa (Ka)	49
Pațimantetu = Pațimantetum (Sī, I, Ka)	355
Paṭimasi = Parimasi (Sī, Ka)	336
Paṭivāpeti = Paṭipāpeti (Syā) Patiṭṭhāpeti (Ka)	99
Pațivirato hoti = Passa Ma 1 Cūļahatthipadopamasutte (238) pițihe	e. 9
Paṇḍupuṭakassa = Paṇḍumuṭikassa (Sī, I) Paṇḍumudikassa (Syā, K	am) 240
Pathavīdhātu = Paṭhavīdhātu (Sī, Syā, Kaṁ, I)	84
Padasamācāro = Padarasamācāro (Sī, Syā, Kaṁ, I)	133
Pade padam = Pāde pādam (Sī)	350

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[Pa]	
Panidhekacce = Panimeke (sabbattha)	417
Pabrunti = Pabruvanti ($S\bar{i}$, I)	412
Pabhāvitametanti = Bhāsitametanti (Sī, Syā) Vinayepi.	297
Paradattavuttā = Paradavuttā (Sī, Syā, Kaṁ, I)	113
Parabhūtāva ayam = Parābhūtā cayam (Sī, Syā, Kam, I)	425
Pariggahetv \bar{a} = Paggahetv \bar{a} (S \bar{i})	57
Paricārayamāno = Paricāriyamāno (sabbattha)	172
Paricārayamānam = Paricāriyamānam (Syā, Kam, Ka)	124
Paribbajo = Paribbājo (Sī, I)	364
Pariyogāhiya = Pariyogāya (Sī, I, Ka) Pariyogayha (Syā, Kaṁ)	146
Param saññāpeti = Param paññāpeti (Ka)	64
Palikujjitvā = Palikuņţhitvā (Syā, Kaṁ) Paliguņţhitvā (Ka)	50
$Paluddho = Paladdho (S\bar{i}, I)$	179
Pasayha pasayha = Pavayha pavayha (Sī, Syā, Kaṁ, I)	106
Pahantvāna = Pahatvāna ($S\bar{\imath}$)	411
Pāṭipado = Paṭipado (Syā, Kaṁ, Ka)	17
Pāṇamatipātayato = Pāṇamatimāpayato (Sī, I) Pāṇamati-	
pātāpayato (Syā, Kaṁ) Pāṇamatipāpayato (K	a) 66
Pāṇiyañca = Valiyañca (Sī, I) Baliyañca (Syā, Kaṁ)	110
Pāvuraņo = Pāpuraņo (Sī, Syā, Kaṁ)	22
Pidhīyati = Pithīyati (Sī, Syā, Kaṁ, I)	307
Pivāma = Pipāma (Sī, I)	124
Pīṇindriye = Pīṇitindriye (Sī, I)	323
Puttasambādhasayanam = Puttasambādhavasanam (Sī)	183
Puthujjanagāthā = Puthujjanagatā (Sī, I)	177
Pessako = Pessiko (Sī, Syā, Kam, I)	409
Pesso = Peyo (Ka)	1

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[Pa]	
Ponobbhavikā = Ponobhavikā (Sī, I)	127
Poriseyyam = Poroseyyam (Sī, I, Ka) Oropeyya (Syā, Kam)	29
[Pha]	
Phātim kātum = Phātikattum (Sī)	254
Phusitaggaļesu = Phussitaggaļesu (Sī, I)	200
Phusitv \bar{a} = Phassitv \bar{a} (S \bar{i} , I)	143
Pheggū palujjeyyum = Pheggu palujjeyya (Sī, Syā, Kam, I)	156
[Ba]	
"Bandhukarogo no = Paṇḍukarogino (Ka)	323
Barihisatthāyā''ti = Parihimsatthāyāti (Ka) Ettha ca barihisanti	
kusatiņaparitthatam yaññaṭṭhāna-attharaṇam.	7
Balamattena = Balatthena (Sī, Syā, Kaṁ, I) Bahalatthena (Ka)	259
Bahupāyāsā = Bahūpāyāsā (Sī, Syā, Kaṁ, I)	27
Bahūnam = Bahunnam (Sī, Syā, Kam, I)	
Evamīdise aviññāṇakappakaraṇe.	111
$B\bar{a}hulliko = B\bar{a}huliko (S\bar{i}, I)$	290
Bījayamāno = Vījayamāno (Sī, I)	168
Beluvagāmake = Veļuvagāmake (Syā, Kaṁ, Ka)	12
Brahmavacchasī = Brahmavaccasī (Sī, I)	378
[Bha]	
Bhaddiyo = Nandiyo $(S\bar{\imath}, I)$	125
Bhadram yānam = Bhadram bhadram yānam (Ka)	240
Bhavam Sariputto aha, brahmalokoti	
bhavam Sāriputto āhāti = Bhavam Sāriputto āhāti, katamam	
Sāriputto āha brahmalokoti (Ka)	405

Nānāpāṭhā Pi	ţţhaṅkā
[Bha]	
Bhūnahu = Bhūnahano (Syā, Kaṁ)	170
Bhūnahuno = Bhūnahanassa (Syā, Kam)	169
Bheravassa = Roruvassa (Sī, Syā, Kaṁ, I)	93
Bhovādi = Bhovādī (Syā, Kam)	410
Maghadeva-ambavane = Makhādeva-ambavane (Sī, I)	
Magghadeva-ambavane (Ka)	262
[Ma]	
Mañjiṭṭhakāni = Mañjeṭṭhikāni (Sī, Syā, Kaṁ, I) Mañjeṭṭhakāni (Ka)	176
Majjhāraññaṁ = Mejjhāraññaṁ (Sī, Syā, Kaṁ, I)	41
Madhurāyam = Mathurāyam (Ṭīkā)	270
Manussarāhasseyyakāni = Manussarāhaseyyakāni (Sī, I)	321
Manokammam = Manokamme (Sī, Syā, Kam, I)	82
$Mahacca = Mahacc\overline{a} (S\overline{i}) Mahat\overline{a} (I)$	240
Mahākappino = Mahākappuno (Sī, I)	186
Mahāmoggallāno = Mahāmoggalāno (Ka)	137
Māgaņḍiyo = Māgandiyo (Sī, I)	169
Mālukyaputtassa = Māluṅkyaputtassa (Sī, Syā, Kaṁ, I)	89
Micchādiṭṭhissa = Micchādiṭṭhikassa (Sī)	50
Micchādiṭṭhi = Micchādiṭṭhī (sabbattha)	273
Mittūpahāram = Cittūpahāram (Sī)	322
Mithileyyak $\bar{a} = Methileyyak\bar{a} (S\bar{i}, I)$	341
Miļhasukham = Mīļhasukham (Sī, I)	117
Muddhani = Muddhānam (Sī, Syā, Kam, I)	403
Muddhani abhimattheyya = Muddhānam abhimantheyya (Sī, I)	
Muddhānam abhimattheyya (Syā, Kam)	286
Mūsikukkaro = Mūsikukkuro (Sī, Syā, Kaṁ, I)	242
Medāļupam = Metaļūpam (Sī) Medaļumpam (I)	320
Mamsalohitehi upādinnam = Ākāsagatam upādinnam (Sī, I)	86

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[Ya]	
Yatoham bhagini jāto = Bhagini jātiyā jāto (Sī)	386
Yathāssidam = Yathayidam (Syā, Kam, Ka)	106
Yadidam Buddho''ti = Yadidam Buddho Buddhoti (Ka)	349
Yamidam = Yampidam (Sī, I)	53
Yamidam = Yadidam (Ka)	64
$Y\overline{a}vadeva = Y\overline{a}vade (I)$	162
Yāvāļāhanā = Yāva-āļāhanā (Sī, Syā, Kaṁ, I)	182
Yesamkesamci = Yassakassaci (sabbattha)	98
Yo pubbeva = Yo ca pubbe (Sī, Syā, Kam, I)	307
[Ra]	
Rattibhojanā = Rattibhojanaṁ (Ka)	138
Rathikāya rathikam = Rathiyāya rathiyam (Sī, Syā, Kam, I)	311
Rāgānuddhamsena cittena = Anuddhastena cittena (Sī, I)	125
$R\bar{a}j\bar{a} = R\bar{a}j\bar{a}na\dot{m} (S\bar{i}, I)$	266
Ruļhanīyam = Rumhaniyam (Sī, I)	146
Rūpasaṅkhayavimutto = Rūpasaṅkhāvimutto (Sī, Syā, Kaṁ, I)	155
Rūpādhikaraṇam = Rūpakāraṇā (Ka)	73
[La]	
Luddhādhanam = Laddhādhanam (Ka)	260
[Va]	
Vaṇṇavā = Vaṇṇimā (Syā, Kaṁ, I, Ka)	359
Vattasampanno = Vatasampanno (I)	407
Vatthanāļiyā = Chattanāļiyā (Syā, Kaṁ, I)	319
Vadeti = Vadesi (Sī) Pavedeti (Syā, Kaṁ)	300
Varattakkhaṇḍena = Varattakabandhanena (Sī)	286
Vasanto ca = Vasanto vā (Sī, I) Evamuparipi anārādhanapakkhe.	182

Nānāpāṭhā Piṭṭ	haṅkā
[Va]	
Vasala = Vasalī (I) Vasali (Ka) Capalī (Syā, Kam)	362
Vassike pāsāde vassike cattāro = Vassike pāsāde cattāro (Syā, Kam)	172
Vassamvuttho = Vassamvuttho (Sī, Syā, Kam, I)	395
Vaļavābhirathena = Vaļabhīrathena (Sī)	423
Vājitam = Vākhittam (Ka)	93
Vālam = Thālam (Ka)	38
Vikūjitamattā = Vikujjitamattā (Sī, Syā, Kaṁ, I)	216
Vighātagabbham = Visātagabbham (Syā, Kam, I, Ka)	305
Viṭaṭūbho = Viḍūḍabho (Sī, Syā, Kaṁ, I)	313
Vinivaṭṭetvā = Viniveṭhetvā (Sī, Syā, Kaṁ, I)	238
Vipulam sukham = Paramam sukham (Ka)	308
Vissajjeyyum = Virājeyyum (Sī, Syā, Kam, I)	28
Visaṁyuttaṁ = Visaññuttaṁ (Ka)	410
Viharati. So -pa- na paritāpeti, iminā = Viharati.	
Iminā (Sī, Syā, Kaṁ, I)	4
Vihārotveva so = Vihārotveveso (Sī) Vihārotveveso arahatoti (?)	287
Vīriyavā = Viriyavā (Sī, Syā, Kaṁ, I)	351
Vekhanaso = Vekhanasso (Sī, I)	231
Vegaļingam = Vehalingam (Sī) Vebhaligam (Syā, Kam)	
Vebhaliṅgaṁ (I)	236
Vedānam = Bedānam (Ka)	334
Venakulā = Veṇakulā (Sī, I) Veṇukulā (Syā, Kaṁ)	359
Veyyākaraṇā = No byākaraṇā (Syā, Kaṁ, Ka)	407
[Sa]	
Sakideva = Sakimdeva (Ka)	15
Saṅkaritvā saṅkaritvā paṭipajjanti = Saṁharitvā saṁharitvā	
paṭipajjanti (Sī, I)	
Saṅgaritvā paṭipajjanti (Syā, Kaṁ	301

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[Sa]	
Saṅkhyaṁ = Saṅkhaṁ (Sī, Syā, Kaṁ, I)	275
Saccavajjena = Saccavācena (Ka)	66
Saṇhassa = Saṇṭhassa (Sī, Syā, Kaṁ, I)	93
Satova passasati = Sato passasati (Sī, Syā, Kaṁ, I) Tatiyapārājikep	i. 88
Santh $\bar{a}g\bar{a}re = Sandh\bar{a}g\bar{a}re$ (Ka)	120
Santhāgāraṁ = Sandhāgāraṁ (Ṭīkā)	6
Sadvārā = Sannadvārā (Ka)	213
Sampavesesi = Sampāpesi (Sī, I)	267
Sampayojeyyum = Samyojeyya (Ka)	360
Sappurisavatam = Sappurisavata (Sī, Syā, Kam, I)	438
Sabbacetaso = Sabbarin cetaso (Ka)	109
Sabyābajjho = Sabyāpajjho (Sī, Syā, Kam, I) Sabyāpajjo (Ka)	316
Sabyābajjham = Sabyāpajjham (Sī, Syā, Kam)	52
Samaṇaseyyānurūpam = Samaṇaseyyārūpam (Sī, I)	169
Samaṇamuṇḍikāputto = Samaṇamaṇḍikāputto (Sī, I)	214
Samannāgato ca so = Samannāgato ca bho (sabbattha)	336
Sammaggatā = Samaggatā (Ka)	63
Sammajjitvā = Pamajjitvā (Sī, I)	46
Sammantānam = Vasantānam (Sī)	361
Samādāya = Samādhāya (Sī)	260
Sammādiṭṭhi = Sammādiṭṭhī (Syā, Kaṁ, I, Ka)	274
Samiñjite = Sammiñjite (Sī, Syā, Kaṁ, I)	9
Samiñjitaṁ = Sammiñjitaṁ (Sī, Syā, Kaṁ, I)	121
Samukkamseti = Sampahamsati (Ka)	166
Samuggatassa = Sammaggatassa (Sī, Syā, I)	49
Sammucc \bar{a} = Sammus \bar{a} (S \bar{i} , I)	418
Samudācaratha = Samudācarittha (Sī, Syā, Kaṁ, I)	296
Sarasi = Sarasi tvam (Sī, I) Sarasi tam (?)	109

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[Sa]	
Sarīre upasussatu = Upasussatu sarīre (Sī) Sarīre avasussatu (Ka)	146
Sasakkam na karaṇīyam = Samsakkam na ca karaṇīyam (Ka)	79
Sākhāpalāsā palujjeyyum = Sākhāpalāsam palujjeyya	156
Sāciyogā = Sāviyogā (Syā, Kaṁ, Ka) Ettha sācīti kuṭilapariyāyo.	9
Sāraņīyam = Sārāṇīyam (Sī, Syā, Kam, I)	1
Sārāgāya = Sarāgāya (Sī, Syā)	74
Sāmika $\dot{m} = S\bar{a}mik\bar{a} \ (S\bar{\imath})$	312
Sāmīcikammānīti = Sāmicikammānanti (Sī)	329
Sāvako, yo āsavānaṁ khayā = Sāvako āsavānaṁ	
khayā (Sī, Syā, Kaṁ, I)	157
Sippisambukampi = Sibbikasambukampi (Syā, Kaṁ)	213
Sītībhūto = Sītibhūto (Sī, I, Ka)	3
Sīsaṁnhātaṁ = Sasīsaṁ nahātaṁ (Sī) Sīsanhātaṁ (Syā, Kaṁ)	238
Sukatadukkaṭānaṁ = Sukaṭadukkaṭānaṁ (Sī, Syā, Kaṁ, I)	63
Sukhaparibhato = Sukhaparihato (Syā, Kaṁ, Ka)	246
Suppatiṭṭhitacittā = Supaṭṭhitacittā (Sī, I, Ka)	2
Subhāsitam cidam = Subhāsitamidam (Sī)	319
Suvacena = Subbacena (Sī, Ka)	135
Sūriyam = Suriyam (Sī, Syā, Kam, I)	55
Seyyo = Seyyā (Syā, Kaṁ)	418
Sokaparidevānam = Sokapariddavānam (Sī, I)	2
Sokāvatiņņam = Sokāvakiņņam (Syā)	292
Sottisinānim = Sottim sinānim (Sī, I) Sottisinānam (Syā, Kam, Ka)) 237
So vatassa $\dot{m} = So vatassa (Ka)$	114

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[Sa] Samphuțito = Samphusito (Syā, Kam) Sampuțito (Ka)	
Samphutitoti ettha sankucitoti attho.	288
Svāssa = So cassa (Sī, I) Sopissa (Syā, Kam)	359
$Sv\bar{a}gata\dot{m} = S\bar{a}gata\dot{m}$ ($S\bar{\iota}$, I)	148, 308
[Ha] Hatthatthare = Kaṭṭhatthare (Syā, Kaṁ)	254
Hatthāpalekhano = Hatthāvalekhano (Syā, Kaṁ)	5
Hatth $\bar{a}r\bar{u}$ ļhe = Hatth $\bar{a}r\bar{u}$ yhe (S \bar{i} , I)	297
"Hupeyyapāvuso"ti = Huveyyapāvuso (Sī, I)	
Huveyyāvuso (Syā, Kam)	295

Majjhimanikāye Majjhimapaṇṇāsapāḷiyaṁ

Gāthāsūci

Gāthāpamukham	Piṭṭhaṅkā	Gāthāpamukham	Piṭṭhaṅkā
[A]		[A]	
Akakkasam viññāpanim	411	Asaṁsayassa kusalassa	48
Akathamkathissa tusitass	a 48	Aham hi arahā loke	295
Akiñcanam anādānam	410, 412	Ahimsakoti me nāmam	308
Akkodhanam vatavantam	a 410	_	200
Akkosam vadhabandhaño	ca 410	[Ā]	
Aggihuttamukhā yaññā	353	Ārogyaparamā lābhā	176, 177
Añjanīvaṇṇavā cittā	253	Āraggeriva sāsapo	410
Ajānatam no pabrūhi	408	Āsā yassa na vijjanti	411
Aṭṭhāpadakatā kesā	253	r T 1	
Aḍḍhā daliddā ca phusan	ti 261	[I]	202
Anāgārehi cūbhayam	410	Itveva coro asimāvudhaño	
Anuññātapaṭiññātā	407	Imam bhonto nisāmetha	352
Anupādāya nibbuto	411	Isisattamassa akuhassa	49
Anejassa vasippattassa	49	וטו	
Anopamassa virajassa	48	Utthehi vīra vijitasangāma	a 292
Apaṇṇakam sāmaññamev	va –	Udakañhi nayanti nettikā	308
seyyo	261	•	354
Apārutā tesam amatassa		Upadhī te samatikkantā	334
dvārā	293	Upeti gabbhañca parañca	
Abbhā muttova candimā	307	lokaṁ	261
Abhiññeyyam		Usabhaṁ pavaraṁ vīraṁ	412
abhiññātaṁ	344, 352	[E]	
Araham bho katham hoti	345	Evametam yathābhūtam	412
Ariyassa bhāvitattassa	49	Evañce ruccati bhoto	352
Alattakakatā pādā	253	Diano racean onom	332
Aviruddham viruddhesu	410	[0]	
Asamsaṭṭham gahaṭṭhehi	410	Odahi migavo pāsam	253

Gāthāpamukham	Piṭṭhaṅkā	Gāthāpamukham Piṭṭ	haṅkā
[Ka]		[Ca]	
Kacci kosohitam bhoto	344	Candam yathā khayātītam	408
Kacci pahūtajivhosi	344	Candamva vimalam suddhan	
Kandanti nam ñātī pakiri	ya 260	Cittam visuddham jānāti Cirassam vata me mahito	345
Kandaranāgarasekhavato	ca 76	mahesī	303
Katham kho brāhmaņo ho	oti 345	Cutim yo vedi sattānam	411
Kammunā vattati loko	412	Coro aham pure āsim	308
Kalyāṇadassano bhikkhu	351	Coropi kammunā hoti	412
Kassako kammunā hoti	412	Coro yathā sandhimukhe	261
Kāmā hi citrā madhurā	261	[Cha]	
Kicchena me adhigatam	291	Chetvā naddhim varattañca	410
Kuñjara Rāhula sassatalo		[Ja]	
Ko nu senāpati bhoto	352	Jātiyā brāhmaņo hoti	408
•	332	[Ṭha]	
[Kha]		Ţhito ahaṁ Aṅgulimāla	303
Khattiyā bhogirājāno	351	[Ta]	
Khattiyo settho janetasmi	im 21	Tanhacchidassa Buddhassa	49
[Ga]		Tato pakkhīpi jānātha	408
Gaccham vadesi samana		Tato macchepi jānātha	408
thitomhi	302	Tapena brahmacariyena	412
Gambhīrapaññam medhā	vim 410	Tamaham brūmi	
•		•	0, 411
[Gha]		Tato kīţe paţaṅge ca	408
Ghațikāro Rațțhapālo	333	Tasmā hi paññāva dhanena	261
[0]		Tādisam kammam katvāna	308
[Ca]		Tiņarukkhepi jānātha	408
Cakkhum loke samuppan	naṁ 408	Tiṇṇassa tārayantassa	49
Catuppadepi jānātha	408	Tīhi vijjāhi sampanno	412

Gāthāsūci 469

Gāthāpamukham Piṭṭh	aṅkā	Gāthāpamukham Piṭṭl	naṅkā
[Ta]		[Na]	
Tuvam Buddho tuvam Satthā	354	Na hatthehi na pādehi	409
Te na sakkoma ñāpetum	408	Na hi jātu so mamam himse	307
Tevijjhānam yadakkhātam	407	Nāgassa pantasenassa	49
Tesam vo aham byakkhissam	408	Nidhāya daṇḍaṁ bhūtesu	410
Tesam no jātivādasmim	407	Nisabhassa appameyyassa	48
[Da]		[Pa]	
Daņdeneke damayanti	308	Paccattañca sarīresu	409
Dantassa nippapañcassa	49	Paṭisotagāmim nipuṇam	291
Dāyādakā tassa dhanam		Pappuyya paramam santim	307
haranti	260	Pamādamanuyuñjanti	308
[Da]		Paripunnakāyo suruci	351
Ditthadhammahitatthāya 344.	, 345	Passa cittakatam bimbam	253
Disā hi me khantivādānam	307		
Disā hi me dhammakatham	307	Passa cittakatam rūpam	253
Dīgharattānusayitam	412	Pasannanetto sumukho	351
Dumapphalāneva patanti	261	Passāmi loke sadhane	260
[Dha]		manusse	260
Dhammacakkam pavattetum	295	Paturahosi Magadhesu pubbe	292
Dhīrassa vigatamohassa	48	Pādudarepi jānātha	408
[N a]		Pāragū sabbadhammānam	345
Na kesehi na sīsehi	409	Puṇḍarī aggasaha kathināmo	235
Nakkhattānam mukham cando		•	5, 412
Na gīvāya na amsehi	409	Purindadassa Sakkassa	49
Na cāham brāhmaṇam brūmi	410	[Ba]	
Na jaccā brāhmaņo hoti	412	Brahmabhūtam atitulam	352
Na dīghamāyum labhate	261	Brahmabhūto atitulo	352
Na me ācariyo atthi	295	Brāhmaņā tisatā ime	352
Namo tassa Bhagavato	341	Brahmāyu selassalāyano	439
Narassa hi sujātassa	351	Buddho ca kho kāruņiko	303

Gāthāpamukham	Piṭṭhaṅkā	Gāthāpamukham F	Piṭṭhaṅkā
[Bha]		[Ya]	
Bhikkhavo tisatā ime	354	Yo hi koci manussesu	
[Ma]		(Ga-Gāthā)	409
Mayā pavattitam cakkam	352	[Ra]	
Mahato yasaggapattassa	49	Rājā arahasi bhavitum	351
Mādisā ve jinā honti	295	Rājā ca aññe ca bahū	260
Mānacchidassa vīrassa	48	Rājā pasayhā pathavim	260
Mā pamādamanayuñjetha	a 308	Rājāhamasmi selāti	352
[Ya]		[La]	
Yathā etāsu jātīsu	408	Liṅgaṁ jātimayaṁ neva	409
Yassa gatim na jānanti	411	Lohitapāņi pure āsim	308
Yassa pure ca pacchā ca	412	[Va]	
Yassa pāpam katam kam	maṁ 307	Vāripokkharapatteva	410
Yassa rāgo ca doso ca	410	Vinayassu mayi kaṅkhaṁ	352
Yam tam saranamagamm	na 354	Visāradassa nipuņassa	49
Yassālayā na vijjanti	411	Vesamantarassa vimalassa	48
Ye te dvattimsāti sutā	344	[Sa]	
Ye me dvattimsāti sutā	344	Saṅgātigassa muttassa	48
Yesam ve dullabho		Santassa bhūripaññassa	49
loke	352	Sabbasamyojanam chetvā	410
Yo imam palipatham dug	gam 411	Sabbābhibhū	
Yo dukkhassa pajānāti	410	sabbavidūhamasmi	295
Yodha kāme pahantvāna	411	Sambuddho paṭijānāsi	352
Yodha tanham pahantvār	na 411	Samaññā hesā lokasmim	412
Yodha dīghamva rassam	vā 411	Samuggatassa jhāyissa	49
Yodha puññañca papañca	a 411	Sayaṁ abhiññāya	
Yo pubbeva pamajjitvā	307	kamuddiseyyam	295
Yo mam icchati anvetu	352	Svākkhātam brahmacariya	.m 353
Yo have daharo bhikkhu	307	Svāgatam nāpagatam	308

Gāthāsūci 471

Gāthāpamukham	Piṭṭhaṅkā	Gāthāpamukham	Piṭṭhaṅkā
[Sa] Sāvittī chandaso mukhar Sāsaporiva āraggā Sītibhūtosmi nibbuto Sele yathā pabbata-	in 353 410 295	[Sa] So ḍayhati sūlehi Somaṁ lokaṁ pabhāseti	260 307
muddhaniṭṭhito Sokāvatiṇṇaṁ janata- mapetasoko	292 292	[Ha] Hitvā mānusakaṁ yogaṅ Hitvā ratiṁ ca aratiṁ	411 411